Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Orationes et opuscula

Philelphus, Franciscus

[Venedig], 14. Okt. 1492

Orationes et opuscula

urn:nbn:de:bsz:31-272223

Visual Library

FRANCISCI PHILELFI ORATIO. Parentalis de diui Franciſci Sphortiæ Mediolanenſium ducis felicitate.

Exordium narrationis uim in ſe cótinés Fráciſcᵘ Sphortia dux

ſ

I FIERI POSSE. Cenſerem: ut lamétationibus: ac lachrymis ſæuo: & peracerbo naturæ uulneri mederētur: qđ ex incómodo fortaſſe magis q̄ ex ímaturo Fráciſci ſphortiæ inuictiſſimi optimiq; ducis & clemétiſſimi patris patriæ obitu oēs accepimus non modo uos nó dehortarer p̄ſtantiſſimi principes: ſed cohortarer potius etiá atq; etiá: ut oém ætaté: quoad is reuiuiſceret: in aſſiduis flætibus degeremus & eiulatibus: Nó.n. in unius tanti: táq; diuini principis amiſſione cú nobis cunctis: tum uniuerſæ italiæ parua quædá facta eſt uel iactura uel naufragiú: p qué ſolú ex táto & tam diuturno bellorum turbine: ac fluctibus ſedata oía paccataq; conquieuerát. in ſola profecto illius uita: atq; animi magnitudine: ſúmaq; ſapientia tantá ſpem ſibi florentiſſima noſtra reſpu. uiriq; oēs boni collocarant: ut perpetuá ſe felicitaté adeptos opinarētur. Sed o fallaces mundi blanditias: quibus allecti per uarioſ agitamur errores. O lubricá atq; caducá humanæ uitæ conditioné. qua tum maxime deſtituimur. cum uiuere eſt dulciſſimú. O inanis noſtros cogitatus: q eos ſecundis in rebus magis nos decipiunt: quo certiore ſpe q̄dam nobis alludunt. Sperabamus nos quidé Franciſce ſphortia te ob maximas tuas: inumerabiliſq; uirtutes ꝓpemodú fore ſempiternú. itaq; oía nobis erant lætitiæ: gaudiiq; plena. Nulli hoſtes íminebát: nullæ præmebant ſollicitudines: nullæ curæ. Te nó minus oés & q prope eſſent: & q procul abeſſent maximi potentatus uerebant̄: quá metuebát. Sub firmiſſimo tuo. tutiſſimoq; præſidio uitá quieti oés: ſecuriq; agebamus. Te nó italia modo: ſed uniuerſa romana eccleſia: exteriq; reges: quibus ulla aut uis aut iniuria impéderet: ſubſidio ſibi eſſe: ac ſaluti arbitrabátur. Núc auté te extincto undiq; ſuſpitiones incúbunt: terrores obſtrepunt: hoſtilia arma bellico fragore circúſonát. Heu Heu nos infelicis: atq; infortunatos: q tanto tá miti: tá benigno: tá pio: tam inuicto: tá omni genere probitatis illuſtri parente orbati ſumus. Quis in tanta rei in dignitate nó mœreat: nó fortunam deploret ſuá non ſeſe intollerabili dolore conficiat? Vtiná liceret Franciſce ſphortia priceps optime: ac fortiſſime ſorté cómutare nemo prorſus ſui ſibi conſcius eſſet: & tui qui nó emori: q̄ primú optaret: quo tu reuiuiſceres. in hanc ſniam indubitato pedibus iret nó ſolum cóſtantiſſima uirago: & ſanctiſſima uxor tua Blanca Maria: quæ te dies: noctiſq; collachrymat: & poſt matré tibi omni probitate ſimillim⁹ dux Galeacius: qui ob cótinuú luctum animi cruciatur una cú reliquis pientiſſimis tuis filiis: uerumentiá & áphſſimus hic ſenatus tuus: & aula uniuerſa: atq; oés ciues ſubditiq; tui. quos unius tui deſideriú torquet ac macerat. Cæterum quo feror homo miſerrimus: quo meus me uæhementiſſimus rapit dolor. ut qui alios debeam: meipſum nequeam conſolari. Nam quid prodeſt excellentiſſimi principes quicq̄ optare: qđ ſperare nó liceat. Magnum eſt fateor: & graue. & per moleſtum: atq; acerbiſſimú: quod nuper omnes uulnus accepimus. id ſi minus doleamus aut lapidei plane putandi ſumus: aut nobiſipſis inimici. Sed illud nos tamen præterire ñ debet animi eſſe & bene compoſiti & moderati & ſapiētis nihil appetere ſupra hoiem: nunq̄ neq; a róne diſcedere neq; diuinæ aduerſari iuſticiæ. Núqui ſibiipſi non pepercerit: quin morti ut homo cócederet: parcat ſimplici homini cuiq̄; deus uel heroi: ut poetæ philoſophiq; appellant. Moriendú eſt enim omnibus in idéq; reſoluendum unde manauerint. Quod ſi mercatoribus magnæ turpitudini damus ubi aut decoquát aut reddere depoſitum nolint quæ dementia tanta ſit noſtra: ut qué deus optimus maximus animú noſtræ fidei uoluti cómendarit hunc repetenti domino reſtituere indignemur. Quæ noſtra queat ſuperbia tanta eſſe qui faſtus: quæ arrogantia: ut qui natura mortales ſumus dignú exiſtimemus corpibus quoq; effici imortales prius: q̄ moriamur. Quis uſq; adeo eſt neſcius ſui. qué lateat exteriori cuiq̄ homini ante reſurrectioné immortalitatem uendicari non poſſe. Sed quo pacto reſurrecturus ſit quiſquá anteq̄ diem obierit. Itaq; neceſſario fit, ut qui nati ſunt omnes aliquando moriantur. Quin eo mors eſt æquiore ferenda animo & non modo nó dolenda ſed merito potius optimoq; iure ſúma lætitia proſequéda in animis ingentibus. & excelſis quod hac p̄uia atq; duce ad ſempiternú illud bonú ſupremúq; peruenit̄ quo ſolo felices beatiq; efficimur. Quæ.n. in huius múdanæ uitæ procellis ac tépeſtatibus nó modo fecilitas. ſed ulla oíno tráquillitas offerat̄. Quod ſi qua hic detur fucatæ cuiuſpiá felicitatis imago quæ tenta eſt: quantá habet cum ſúmo illo & uero atq; incómutabili cæleſti bono ſimilitudiné. hæc omnis uni ex omnibus mortalibus & ducibus & regibus Franciſco ſphortiæ ita contigit ut deceſſio magis metuenda iam eſſet. q̄ acceſſio cupienda. id auté ſic habere ſi paucis oſtendero tum equidem uos rogabo. orabo. obſecrabo. ita uobiſipſis moderemini. ita conſulatis ita pro rationis imperio poſt animi cunctas proſtratas perturbationes opitulemini. ut non ueſtra magis q̄ illius cauſa tátam luctus acerbitatem ſuſcepiſſe indicemini. Hoc enim & parui eſſet animi planeq; ingrati ac ueluti bono alieno inuidentis. Volunt ergo uiri ſapientiſſimi humanam quam uocamus felicitatem bonis his cótineri. quorum altera ſunt extra nos altera uero in nobis: & hæc ſane partim corpori partim animo ſunt tributa. Illa uero ſubiecta furtunæ eſſe arbitrantur quæ quidem ipſa ſi qua ſit tandem. eam diuinæ ſubeſſe uoluntati nemo ſanæ mentis ignorat. Hæc autem tria bonorum genera quanta cum gloria & diuina quadam indulgentia. atq; benignitate in magnanimo illo noſtro principe efflorüerint. quæſo diligenter attendite. Incipiendum eſt igitur ab animi bonis quæ noſtra ſunt propria. dein quæ in nobis etiam ipſa ſunt. de corporis. & poſtremo de fortunæ bonis diſſerendum: ac de hiſce quidem omnibus breui oratione. & quantú locus. atque tempus patitur. Vt autem ordine progrediatur oratio. natus eſt Franciſcus Sphortia inclyto patre illo. & fortiſſimo belli duce Mutio Attendulo: cui primo non minus ob animi elationem atque. uires corporis Sphortiæ fu/

Blanca Maria dux Galeacius Maria dux

Diuiſio triparti ta

Confirmatio.

prie ptiſ p approbationē
Mutius attendu l⁹ ſphortia
Miniatum
Ethruria
Florentini
Ioanneſ galeaci⁹ dux
Piſæ
Ferraria
Nicolaus marchio æſtenſis
Otho tertius
Ladiſſaus rex

iſſe cognomentum uolunt: q̄ ob ingenii uim: cogitatuſque acrimoniam: & eſt is quidem natus Miniati in e/
thruria anno a natali chriſtiano ſupra milleſimum quadringenteſimum primum ad ſextum Kalendas augu/
ſtas circiter ueſpertinum crepuſculum quo tempore pater Sphortia ex eodem oppido pro republica Floren
tina ualidiſſimis uiribus ioannis Galeacii illius ſplendidiſſimi Mediolanenſium ducis: quæ ex urbe Piſis flo
rentina inuaderent opida: agroſque uaſtarent: conſtantiſſime: & ſua maxima cum laude repugnabat. Is cum
primum per ætatem licuit: ſuopte ingenio: curaq; paterna litteris: atque eloquentiæ operam dedit: idque Fer/
rariæ. Nam poſtea q̄ uita ioannem Galeacium deſeruiſſet. & per diuturnam obſidionem Piſas florentini in
deditionem recepiſſent Sphortiæ potiſſimum opera inquam Sphortia in auxilium a Nicolao æſtenſi nobi/
liſſimo principe in bello aduerſus Othonem tertium. ab quo magnis uiribus pertinaciſſime ad extremū uſq;
periculum præmebatur: pro uetere beniuolentia accerſitus ſecum dilectiſſimum aduectum puerum inter Ni
colai ipſius filios & educari: & erudiri ſtuduit. Qui cum in omni probitatis genere nemini æqualiū cederet
intra undecimum ætatis annum tantam eſt laudem aſſecutus: ut ad Ladiſlaum uſque ſiciliæ maximum: & po
tentiſſimum regem ſui nominis fama peroſnuerit. Nam erat Franciſcus: non dum enim a paterno cogno/
mine Sphortia uocabatur: ad ingenii ſplendorem: indoliſq; præſtantiam iis uirtutibus præditus: quibus ſu/
pra ætatem admirandus apud omnes uideretur. Nam ab ipſa infantia ad ultimam uſque diem fuit pauciſſi/
mi admodum ſomni: cibi moderati: ac minime exquiſiti: potuſq; dilutiſſimi. Hoc enim uiuendi genus tum i
genium reddit acutius: tum corpus & ad bonam ualitudinem: & ad uires plurimum adiuuat. Quanta eſſet
in omnes facilitate: quanta manſuetudine: quanta humanitate: quanta clementia: quanta dilectione: quanta
etiam animi uel magnitudine: uel altitudine nemo eſt: qui neſciat. Quid enim loquar de iuſticia eius mirabili
q̄dā cōmiſeratiōe cōdita. Quid de cōſtantia ſeruādæ fidei qd inuicto aī robore: atq; fortitudīe. Vt erat oī cor
pis imūdicia: īeptitudīeq; ſupior: ita nihil ex illi⁹ ore nō mō obſcœnū aut ruſticū: ſed ne īcultū qdē: aut leue
qcq̄ unq̄ effluebat. Mira in illo grauitas erat cū īcredibili q̄dā lēitate cōiūcta. Vitupabat nemīnē caſtigabat
modice: operamq; dabat: ut pudori magis eſſet q̄ metui: aſſentatores & ſubdolos odio habebat. Sed aperto
homines ingenio: ac ueros plurimum diligebat. Calūniatoribus: & maledicis non modo non patefaciebat
auris: ſed eos leuitatis ſuæ: improbitatiſq; admonebat. Et cum foret in alienas laudes copioſus: de ſuis nō ſo
lum non loquebatur: ſed nec etiam audire patiebatur. Nemo profecto uno Franciſco ſphortia modeſtior un
quam fuit: nemo uerecundior: nemo continētior. Tanta uero beniuolentia ſuos omnis complectabatur non
ſanguine coniunctos dumtaxat: ſed quoſcunq; ſemel accepiſſet in ſuos: ut eos ab ſe abire neque iure neque in
iuria unq̄ ſineret. Quid quod etiam fuiſſet optandum: ſi quod ab eo uel factum aliquanto ſeuerius: uel di/
ctum in quēquam uehementius prodiſſet. Nam quem putaſſet ulla ex parte ab ſeſe offenſum: tanta cōtinuo
humanitate: tanta proſequebatur beneficentia: ut illum ſibi nō ſecus ac indulgentiſſimo patri: aut numini cui
piam affectum redderet. Tanta autem erat in rempublicam caritate: ut neglectis quodāmodo ſuis commo/
dis omne ſtudium ſuum; omnem operam: omnem induſtriam ad publicam referret & utilitatem: & dignita

Addua
Lari⁹ lacus
Tellina uallis
Germania
Arx portæ iouis

tem. Quot enim quantoſq; theſauros conſumpſit in deducendo ex addua hoc riuo uel potius flumine: quo
non ex addua ſolum: ſed ex lario lacu: & ſupra larium ex tellina ualle a germania uſque res admodum & in
finitæ: & utiliſſimæ ad nos importantur. Quid enim meminero cum alia maxima: & ſplendidiſſima ædifi/
cia: quæ ad publicum uſum fabricatus eſt: tum arcem hanc. quæ portæ Iouis appellatur. Quod ullum in me/
dium afferamus ex ſeptem illis quæ in uniuerſo terrarum orbe memorantur mirabilia quod cum hac una ar
ce uel magnificentia: uel pulchritudine: uel ullo excellentiæ genere comparari queat. Non enim huiuſmodi
opus molitus eſt Franciſcus ſphortia ad illum ſuum: ſed ad publicum & uſum: & commodum. Nam arcem
ſibi ſuam munitiſſimam: tutiſſimamq; conſtituit in animis: & caritate ciuium: quorum commoda: & emo/
lumenta omnia immortalitati ſibi ducebat eſſe. Et quoniam a primis uſque annis non ſecus atque teterrimā
peſtem aliquam formidaret mali nominis famam: omnis cogitatus: & actiones ſuas ad honeſtatem: & glo
riam referebat. Itaque nullum neque laborem corpore: neque periculum animo detractabat. Viros doctos:
& eruditos in omni genere uitæ & audiēbat libenter & honorifice munerabat. Tanta erat ingenii magnitu/
dine: tanta rerum humanarum pertractione: & diligentia: ut nihil prorſus: quod eſſet memoratu dignum:
ignorare uidetur. Itaque inter prandendum: cænandumq; ſemper aliquid excogitatum acutius aſtantibus
proponebat: ad idque non iucunde minus q̄ ſubtiliter diſputabat: tanq; iudicaret nihil eſſe otio: atque deſi/
dia a dignitate hominis alienus. Et quia per omnem uitam nihil unquam temere: nihil inconſulto inire con/
ſueſſet: omnia ſemper ex ſententia ſua fauſte: atque fortunate conſequebatur. Quis enim ambigat uiro fortiſ
ſimo: eidemque prudentiſſimo ſecunda omnia contingere oportere? Fauet enim deus: auxilioque eſt ſem/
per iuſtis cœptis: ſaniſque conatibus: cunctos in ſe ſeperantis amplectitur: ac fouet: id quod ſapientiſſimus
princeps noſter aſſidua meditatione præſeferens nihil aut iuſtum laude ulla dignum exiſtimabat: quod a re
ligione: pietateq; abhorret. Quare diuino cultu atque ueneratione fidei chriſtianæ nihil eſſe apud ſe antiqui/
us unquam uoluit. Quibus quidem innocentiſſimis: & optimis inſtitutis ſumma eſt omnia cum laude con/

Confirmatio ſecūdæ p/tis ap/probationē

ſecutis. Quod autem ſecundo loco dicendum mihi propoſueram: quibus corporis adminiculis ad hæc tan/
ta: & tam eximia animi bona eſſet adiutus: breuibus perſtringamus. Fuit corpore Franciſcus Sphortia cum
robuſtiſſimo: tum erectiore paulo ſupra cōmunem: atque mediocrem hominis proceritatem: & eo plane he
roico. Erat is enim: ut norunt omnes: mirabili quadam membrorum compacatione ad conuenientem: ac de
coram inter ſeſe proportionem cum tanta oris dignitate: & maieſtate uultus ut uel ſolo aſpectu dignus iudi

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

caretur imperio. Et cum omnium ſenſuum itegritate cæteros homines plurimum antecelleret: tum uiſu adeo
erat acerrimo: ut etiam inter præliandum hoſtium uel minimum quodq; erratum proſpiceret ad modum lõ
gius: eoſq; continuo luere ſuæ ſtultitiæ pœnas cogeret. Quid enim loquar de eius agilitate atq; dexteritate ad
omnem motum: & geſtum: quæ tãta erat: ut quicquid facere aggrederetur: dicto citius effectũ redderet? Qua
re cum ei per ætatem liceret: & luctatione: & ſaltu: & curſu: ita æquales oĩs anteibat: ut ĩueniret neminem: qui
ſecũ contendere auderet. Iactu autem æque: atq; omni dimicãdi arte delectatus ferreã ſudem: aut ſaxum ingẽ
tis ponderis multo longius emittebat: q̃ alii tragulam: aut pilã. Nam & iaculationem: & catapultã: & equi/
tationem: & meditationẽ omnẽ bellicæ diſciplinæ ab uſq; puero ludendo: uenãdoq; didicerat: quæ quidem
ſingillatim oĩa & ſub patre Sphortia: & ſuo ductu: atq; auſpiciis longo uſu & multa exercitatione bellando:
pugnandoq; confirmarat: & ad ſummum uſq; auxerat. Et erat Franciſcus ſphortia felici adeo corporis tẽpe
ramento: ut uniuerſum diem nudo capite ſtaret in ſolem immotis etiam paribuſq; pedibus: & frigus nõ plu
ris faceret q̃ calorem. Eæ autem uires & in brachiis inerant: & in manibus: ut quem arctius circũplexus medi
um ſtrixiſſet: eum tanq̃ exanimaret: quem uero pugno percuſſiſſet ĩ caput ſemianimum repẽte umi proſterne
ret. Voce pro tempore utebatur nunc leni ac miti: nunc graui & moderata: & cum ſonora ſemper: tum cum
uſui eſſet concitata: & grandi: & horrenda. Quid enim meminero de mirifica eius linguæ bonitate: q̃ in oẽm
uſum uidebatur diuina potius q̃ humana? Quid pluribus? In corpore pulcherrimo herculeæ uires inerãt &
tanta in ſingulis membris bonitas: ut animi bonis nulla ex parte cederet. Cæterum quoniam duas felicitatis
partes iam percurrimus: reliquum eſt: ut de fortunæ cõmodis eadem breuitate tranſigamus. Quod modo di
cebatur: natus eſt Franciſcus Sphortia in ethruria: quæ regio & uniuerſa Italia eſt maxime ab omni aeris cali
gine: nebulaq; remotior: ob eamq; rem ab ethra: quæ ſerenitatem ſignificat: ethruria nomen ſumpſit. Itaq; na
tus ſub eiuſmodi cæli ſerenitate & ingenio erat perſpicatiore: & acritate ſenſuum natura nimirum alacriore.
Quod autem ad generis attinet ſplendorem: ſi altius fuerit: q̃ a patre ſphortia repetũdum: a regibus datiæ: &
urbe attenda reperiemus Attendulorum familiam originem duxiſſe: q̃q̃ ipſe non minus cum illis ſentio. qui
a Mutio illo ſcæuola affirmant manaſſe attẽdulos: qui Porſenam regem cluſinoꝝ occiſurus cum fruſtra tam
egregium facinus pro liberanda patria eſſet adortus: in dexteram ſæuierit ſuam foculo iniectã ignito: id quod
ipſius ſphortiæ proprium nomen probat Mutius. Id enim & inter ſcæuolas erat illuſtre: & inter attendulos
apprime celebratum. Sed ne ſingula prolixius perſequar: ubi Franciſcus in aula gratiſſimi illius. & clariſſimi
principis Nicolai æſtenſis: quem pater ſphortia propter Othonem tertium a ſe oppreſſum extremo periculo
liberarat: maiorem infantiæ partem: & puericiam quoq; ad undecimum uſq; etatis annum cum mirabili ſpe
probitatis: & laude peregiſſet. Neapoli iuſſu patris aduectus eſt. Id quod propterea fecit pater: quo regi ladi
ſlao gratificaretur. Is enim pueri fama delectatus hunc uidere cupiebat. Nec ſua de puero ſe opinio falſum ha
buit. Nam cum primum in illius conſpectum Franciſcus ueniſſet regẽq; ingenuo quodam: ſtrenuoq; pudore
ueneratus alacriter ſalutaſſet: eſſetq; apposite: & ornate locutus plæraq;: eum ladiſlaus perinde atq; filium am
plexatus. deoſculatuſq; tricarico donauit. eius comitatus ornatum inſignibus. initium ſane pulcherrimum ad
lætioris fortunæ principatum. Et non modo dies non preteribat. ſed ne hora quidẽ. quin pueꝝ. cum ei a ma
ximis occupationibus ſuis facultas offerretur. ad ſe accerſitum uariis de rebus interrogaret. cui cum ille & im
pigre. & argute. uerecundeq;. reſponderet. admirationem in dies magis atq; magis de ſeſe apud regias auris.
mentẽq; augebat. Cũq; frequentior eſſet tum in aula regia. tum apud regem. ſtudebat quottidie doctior fieri
rerum etiam urbanaꝝ. ac totius regiæ diſcipline. utpote præſago eius ingenio futuræ gloriæ. ac regni. Sed ubi
paucis poſt annis rex ladiſlaus uita exceſſiſſet. & Ioanna ſoror. quæ ladiſlao. ſucceſſit ĩ regnum Iacobo Bar
bonenſi Mariæ comiti nupſiſſet. Hic inq; Iacobus barbonenſis ſphortiam quoniam putaret nefariis ſuis ĩ re
ginam uxorem opprimendam cogitatibus repugnaturum. & eum. & filium Frãciſcum. qui ætatis annũ iam
ageret quartum ac decimum. in ſubterraneum munitiſſime turris carcerem arcis oui appellatæ coniecit ſine ul
la omnino ſpe futuræ aliquando libertatis. Quam rei ſæuiciam. atq; diritatem moleſtiſſime adeo tulit ſphor/
tia. ut in filium coniectis oculis: quem unum ſupra uitam etiam ipſam mirifice amabat. mortem ſibi conſciſce
re peruicatius decreuerit. ad quam. ut erat animo ferociſſimo. cum furens. præcepſq; ferretur ĩ proximum tur
ris parietem caput inflicturus. ſubita. atq; miſerabili. & ſuaui. & accommodata facundiſſimi filii oratione nõ
ſecus ab illo omni immanitatis impetu & coercitus eſt & ad mentẽ ſanioris conſilii redactus. q̃ a Timotheo
muſico ferunt Alexandrum regem ab armis eſſe ad conuiuium reuocatum. Quo pietatis officio eſt effectum
ut pater ſphortia ex prope iam mortuo reuixerit. ac non multo poſt per reginam Ioannam ipſam poſt com/
præſſam. atq; proſtratam Iacobi uiri perfidiam. ac uim omnem iuſto carcere liberatus una cum pientiſſimo.
probatiſſimoq; filio magnas res geſſerit. & præclaras. Regina uero cum maximis honoribus ſphortiã. emo
lumentiſq; cumulauit. tum Franciſcum eius filium: cuius ingenio & oratione pater ſeruatus eſſet. Arrhiani:
atq; apicis comitatibus donauit. Quid autem memorem. uel potius admirer primum ſpectatiſſimi adoleſcẽ
tis tirocinium aduerſus angelum labellum uirum belli gloria inſignem. qui ob hæſitantiam linguæ tartaliæ ha
buit cognomentum? Nam ubi ſphortia Bratio a ſe fugato ex urbe roma Ioannæ regine iuſſu. urbeq; ipſa in
reginæ poteſtatem redacta inſtituiſſet ultionem capere. ut par erat. de uetere inimico Tartalia. qui aduerſus ſe
ſe. quo tempore Neapoli primum auctore Pandulphello. quem regina in delitiis habebat. carcere tenebatur.
cum Bracio conſpirarat. quo ipſo conſentiente. fauenteq; & Tuſcanellam urbem. & alia eius plæraq; oppida

Confir
matio
tertiæ p
tis p ap
proba/
tionem.
Ethru/
ria.
Ethra.
Datiæ
reges.
Attẽda
attẽduli
Mutius
ſcæuola
Porſe/
na rex.
Otho.
Neapo
lis
Ladiſla
us rex
Trica
cum.
Ioanna
regina
Iacobuſ
barbo/
nenſis
Arx oui
Timo/
theꝰ mu
ſicus
Alexan
der rex
Arrhia
num
Apex
Angelꝰ
labellus
Tarta/
lia
Bracius
Roma
Ioanna
regina
Neapo
lis
Pandul
phellus
Tuſcãel
la
tartalia

ui oppreſſerát:ad tuſcanellam ipſam inſtructa acie pugnaturus proficiſcitur. Quo in loco tartalia ipſe cótra
magnis uiribus in aciem egreditur. Pugna mox utrinq; pari animorum ui:atq; ardore conſeritur. Diu: mul/
tumq; certatur:neuter pedem refert. Alacriter:ac fortiter incumbunt ſphortiani: cóſtanter hoſtes ferociterq;
repugnant. Neutri cedunt. Spes prope utrinq; par. Tum probus generoſuſq; adoleſcens:qui uix dum ſepti/
mum foret ingreſſus:ac decimum ætatis annum:ubi ex patre percunctatus certo didiciſſet:qui nam eſſet tarta
lia:nam is inter pugnandum ne poſſet agnoſci:ſagulum:equumq; mutarat:illico per confertiſſimum aduer/
ſariorum præliantium globum diſtricto enſe i unum Tartaliam equum dirigit. Quem ille ubi per uaſtam oc
currentium cædem comminus in ſe irruentem aſpicit:perinde atq; ſtupidus:atq; ſui impotens repente in fu/

Tuſcáella
Pellin⁹
calabria
Lodouicuſ andegauéſis rex
Renat⁹ rex
Alphóſus rex
Pherdinádus rex
Ioanna regina
Raymúduſ boylus
Fran. ſphortia
Gotthalani
P.cor. Scipio Africanus
Pellin⁹
Buldrinus
Ager ſácti Marci
Alphóſus rex
Bracius
Apern⁹
Piſcaria

gam uerſus uix ſuorum præſidio intra portam Tuſcanellæ ſublato ponte, demiſſaq; catarhacte ſe recepit per
magno numero:fortiſſimorum militum amiſſo:ferturq; poſtea conuerſus ad ſuos dixiſſe illum ſibi:nam qui
nam eſſet:ex pellino cotignolano:qui intra portam eſt captus:acceperat:non uideri adoleſcétem:ſed tigrem
ſed Leonem:ſed horribile quoddam prodigium. At quanta fuit illa uel prudentia:uel clæmentia:qua eſt i eos
milites uſus:quos antea in calabria a ſe tranſfugas ad hoſtis gotthalanos prælio omnis captiuos fecit. Gere/
bat enim bellum ſphortia pro Lodouico Andegauenſi rege tertio regis huius renati fratre aduerſus Alphon
ſum regem regis:item huius pherdinandi patrem quem regina Ioanna: quo ualidior foret contra Lodouici
factionem adoptarat. Præerat in calabria maximis alphonſi:firmiſſimiſq; uiribus Raymundus boylus:ad/
uerſus quem ipſum Franciſcus mittitur a Lodouico cum poteſtate regia natus annos unum ac uiginti. Hu/
ic dat pater ſphortia pulcherrimam militum manum:& cum his ueteranos quoſdam: quorum fide ducebat
ſibi certius nihil. Franciſci aduentu in calabriam cum omnis gotthalanorum impetus retardatus:repreſſuſq;
eſt:tum ob uitæ continentiam:atq; innocentiam:& ob ſingularem illam morum facilitatem:humanitatemq;
adeo incredibilem erga ſe omnium calabrorum beniuolentiam cóciliauit:ut ultro uniuerſa prope illa regio
ad eius fidem:perſpectamq; uirtutem tanq; ad publicum aliquem Cornelium Scipionem illum: qui primus
eſt Africanus cognominatus:certatim confugeret:cú anno dein proximo ii:quos ſibi maxime fidos Sphor/
tia putabat:omnes præter duos pellinum: Puldrinumq; fauentinum tranſfugerunt ad gotthalanos. Franci/
ſco ipſo inter hoſtium quaſi retia relicto:atq; deſtituto. Sed hic, ut erat animo inuicto, nequaquam ſubita per
fida fractus ubi ſe cum reliquis copiis quadrato agmine ſine ullo tumultu in ea oppida recepiſſet:quæ a Lo/
douico regie ſtipendii uice octo poſſidebat:cœpit continuo hoſtilum agrum circuncurſare prædari:uaſtare:
ac nuſq̃ hoſtibus quieſcendi ſpacium præbere:cum tandem tráſfugarum itinera quæq; aſſidue:conatuſq; om
nis q̃ diligentiſſime odoratus ſine ullo ſuo diſcrimine:& cum maxima gotthalanorum clade uniuerſos cœ/
pit in agro:qui dicitur ſancti Marci:quo illi populaturi proceſſerant. Req; ad patrem ſphortiam ſignificata
curriculo qui eodem ipſo die Alphonſum regem collatis ſignis fuderat:fugaratq; non proculo ab urbe Nea/
poli, ab eo iubetur:ut perfidis illis omnibus ſuſpenſis laqueo gulas frangeret. Quod patris imperium cum ui
deretur clæmentiſſimo adoloſcenti ſeuerius:& alienum ab eius conſuetudine. nam erat etiam ipſe ſphortia
mitiſſimus. paulũlum ſubdubius ſtetit cogitabunduſq;:ut qui & patri parendum eſſe duceret:& nihil crude/
lius faciundum. Dein conuerſus ad nuncium dic:inquit:mihi tu:quo uultu pater, ut iſta mihi referres:impe/
rauit? Reſpondit ille & minaci:& iracundo. Tum Franciſcus non igitur pater iuſſit, ſi iuſſit iracundus. Itaq;
accerſitis illis ad ſe captiuis inquit. Quoniam uobis humaniſſimus pater meus: erratiſq; ueſtris ignoſcit: ego
uos omnis q̃ liberrime miſſos facio:optionemq; permitto & manendi ut antea & abeundi pro arbitrio ue/
ſtro. Tum omnes præ lætitia collachrymantes & patri gratias egerunt:& filio:ac ſeſe manere uelle alacriter re
ſponderunt:fueruntq; ex illo die & fideliſſimi ſemper:& ſphortianæ gloriæ uni omnium maxime ſtudioſi.
Quod factum cum prope diem ſphortia ex litteris filii didiciſſet:conuerſus ad circunſtantis ſubridens ait:ló
ge filius eſt patre ſuo prudentior. Quis autem eius uel conſtantiam:uel grauitatem non iure optimo admire/
tur:qua eſt uſus:quo tempore pater ſphortia profecturus in reginæ Ioannæ auxilium aduerſus Bracium:qué
tota formidabat italia:ad tertium nonas ianuarias feria ſecunda:qui dies eſt lunæ:in fluminis Aperni tranſi/
tu, cui nunc a piſcaria proximo oppido in ripa ſito uulgare eſt nomen piſcariæ:lapſu equi ſubmerſus periit.
Braciani equites:ac pedites:qui pro bracio piſcariam præſidio tenebant:cum uidiſſent ſphortianos tranſi/
tum Aperni moliri ad eius oſtia per uæhementiſſimos maris:creberrimoſq; fluctus ex oppido erumpétes oc
currunt ad fauces tranſitum pro uiribus prohibituri:quod eo maioribus animis agebant: quod ſperarent id
ſibi facilimum factu fore:quoniam Franciſcus adoleſcens dútaxat natus annos duos & uiginti cum aliis e/
quitibus quinq; tranſiſſet:& poſt illos Michael attendulus:& ſphortia imperator octauus: ac mare contra

Michael attendulus

riis uentorum:turbulentiſſimiſq; flatibus agitatum aſſidue magis atq; magis exaſperaſceret. At Franciſcus a/
doleſcens, ut erat animo excelſo atq; inuicto, calcaribus confeſtim crebrioribus equum adigens: & longiori
innixus haſtæ ueluti uernus coluber:ſtrenuo celeriq; curſu in obuios hoſtes fertur tanta audentia:ac uiribus:
ut eos palátis i fugá ageret. Quod Sphortia pr̃ corá aſpiciés:geſtiéſq; lætitia & uoce, & manu ad tráſmeádú
ſuos hortatᷣ cómilitiones:quos ob fluctuũ magnitudiné cú ſegnioris uidꝫ ad tranſitú, ipſe rurſus, quo formi
dátibus fiduciá iniiciat, ad exercitú remeás dú pone piclitáti armigero inter fluctus dexterá ſublaturus porri
git:& equus quo inſidebat:poſterioribus deſertus pedibus labitur:& imperator ubi ephippio eſt excuſſus:

& ſi bis ſutulit manus ferreis graues chirothecis perinde quaſi auxilium implorans:tamen & thoracis ī reli/
quorumq; armorum preſſus pondere:& aluei fundo pedum nixum nō ſuſtinente ingruentium fluctuum al
titudine obrutus.tanq̄ in Numico æneas diu poſtea:ac multum quæſitus nuſquā apparuit. At frāciſcus ſubi
ti caſus ignarus ubi inter fortiſſime præliandum de ſurrepti patris acerbitate clam per quendam ex cōmili
tonibus eſt cōmonefactus:quāq̄ intollerabili cordis uulnere eiuſmodi nuncio eſt tranſfixus : tamen re omni
diſſimulata paulatim ſeſe:atque pedentium ex ea pugna ſubducit ad ſuos:hoſtibus minime inſequētibus ꝙp
pe qui & deteriori in ea pugna fuiſſent conditione:& de repentino ſphortiæ obitu nihil noſſent. Ac ne ho/
ſtes facerent impetum in eos:quos poſt ſeſe reliquiſſet:ultimus eſſe uoluit:qui reciperetꝰ ad exercitum.Itaque
ubi reliqui remeaſſent:qua modo tranſierant:ipſe ſolus incenſa trabe caua:quæ caſu in flumine eſt reperta:in
ter ſagittarum:& omnis generis miſſilium inumerabilis iactus breuiſſimo ſe pōto remignando recepit ad ſo/
cios:quos omnis cum & extremo dolore confectos:& tumultuantis offendiſſet:eos eſt ſua oratione adeo cō
ſolatus & ita ilærioris fortūæ ſpē erexit:ut & ipſū impatorem ſuu cōtinuo ſalutarint:& ut de ſe oīa ſibi reci/
peret:uno conſenſu:& eodem ore alacriter affirmarint. At Bracius ſphortiæ obitum non diſſimulanter col/
lachrymatus tulit permoleſte:ſiue ꝙ meminiſſet priſtinam ſuam cum illo familiaritatem:atque beniuolentiā:
ſiue ꝙ in ſphortiæ aduerſo caſu ſui:ut ſit miſereretur. Cæterum Franciſcus initio cum ſuis cōſilio orthona quæ
urbs eſt impelignis cum uniuerſo conceſſit exercitu:qua ſuorum militum munita præſidio de prima uigilia i
de mouens cum reliquis copiis recepit ſe beneuentum unde idibus Ianuariis ad reginam Ioannā proficiſcitꝰ:
& uiſendi gratia & percunctandi:quid ſe facere iuberet. Hæc amiſſa Neapoli ſe continebat auerſæ:quæ ut frā
ciſcum eſt coram intuta:ſe ob ſphortiæ patris deſiderium a lachrymis moderari non potuit. Dein pauca pro
re locuta:ſed maternæ caritatis plena urbis oppidaq; omnia quibus donarat ſphortiam trāſfert in Franciſcū
filium pleno iure;iubetq; ut & ipſe reliquiq; fratres atque ipſorum poſteri perpetuo ſeruet ſphortiæ cogno/
mentum. Id ꝙ in hanc diem uidemus aſſidue propagari. At hæc mandat:ut collecto uniuerſo exercitu prope
ret ad Neapolin obſidendam. Nam icirco properandum eſſe regina iudicabat:quoniā rex Alphonſus ab
erat profectus anno proximo poſteaquā eſt a ſphortia pugna ſuperatus:in citeriorem hiſpaniam cū uniuer/
ſa claſſe ad renouandas augendaſq; uires comparandaſq; pecunias:relicto petro fratre cum præſidio nō me/
diocri gotthalanorum & equitibus italis tribus millibus. Cum reginæ ioannæ uoluntate ac iuſſis paruiſſet q̄
primum Franciſcus ſphortia:& ad eas pecunias:quas non admodum multas a reginæ quæſtoribus acceperat
collegiſſet etiam ex amicis & ſubditis:quantas potuit:comparato inſtructoq; robuſtiſſimo firmiſſimoq; ex
ercitu neapolin confeſtim obſedit:eam quottidie uariis prælus oppugnationibuſq; concutiens. Idq; breui ef
ficit:tum uiribus tum ingenio:ut ſi præſidio intus erant deſperare cœperint rebus ſuis:cum hæc claſſis ſuper
uenit:quam dux ille clariſſimus Philippus maria in reginæ auxilium miſerat munita nauibus roſtratis : uſq;
ingentibus quattuordecim & triremibus quinq; ac uiginti myoparonibuſq; nōnullis huic:præerat uir becil/
lis laudibus celeber Guido torellus. Quare qui pro rege Alphonſo erant in urbe intellecta periculi magni/
tudine ſecuti admonitionem unius Franciſci ſphortiæ ac fidem & ꝙ conſtituto ab Alphonſo ſtipendo care
rent. Berardinus Vbaldinus ac Iacobus caudola:id omne præſidium deſtituere profecti alter ad bracium.ia
cobus autem ad reginam. Poſt horum abitionem Franciſcus ſphortia terreſtri oppugnatione:Guido autem
maritima adorti muros ui tandem urbe potiti ſunt:ſine ulla etiam ciuium offenſione:tanta fuit noſtri illius:
moderatiſſimi principis uel innocentia uel prudentia. Neapoli per hunc modum ex ipſius Petri & gottha/
lanorum manibus recuperata:reginæq; reſtituta cum franciſci ſphortiæ nomen quottidie redderetur illuſtri/
us idem Philippus Maria:ut erat ſumma prudentia princeps & egregius uirorum fortium cenſor ac iudex:
curabat per guidonem torellum apud reginam:ut tanta probitate adoleſcentem ſibi tantiſper cederet:donec
Bracii audaciam:qui aquilam obſidione acerbius premebat:in Martini pontificis maximi & ipſius etiam re
ginæ contemptum:& detrimentum refringeret:atque obtereret. Non difficulter ꝙ petebat:impetrauit. Nā
tum regina Bracium timebat:ne ſi aquila potiretur cum & capuam haberet & alia plæraq; oppida regni ſui:
ſentiretq; cum alphonſo:ſe uniuerſo regno ſpoliaret:tum Franciſcus ſphortia partis philippi ſequi quodam
naturæ ductu maiorem imodum cupiebat:præſertim ꝙ etiam noſſet ea fuiſſe mente eo animo patrem ſphor
tiam ut omnia in poſterum ageret ex philippi ſententia:accepiſſeq; iam ab illo aureū nūmum duodecim mil
lia:quo & ſeſe una cum reginæ eccleſiæq; exercitu opponeret Bracio:& in proximam ætatem cum imperio
equitum decemmillium ac peditum quinquemilium in ethruriam proficiſceretur aduerſus florentinos fran/
ciſcus igitꝰ ſphortia agens ætatis annū iā tertiū & uigeſimū ꝓficiſcitꝰ noīe Mediolanenſiū ducis philipdi ma
riæ ꝓ martino pontifice & Ioanna regina ſiciliæ aduerſus braciū:qui aquilam urbem cōſtantiſſime ſimul &
acerrime oppugnabat. Erant in ea eccleſiaſtica expeditione cū Iacobus caudola & Michael Attendulus duo
q; Lodouici ſeuerinas:& colūba tū etiā tartaliani eqtes:nā Tartalia ipſe duobus ante annis martini pōtificis
iuſſu Auerſæ fuerat obtrūcatus:atq; alii cū iis una ꝑmulti & illuſtres & magni uiri. At Bracius aduenientiū
cōtra ſe uiriū nō ignarus ut erat ui[illegible]io ingēti pugnādiq; eque atq; bellādi callētiſſimus:cū collē:ꝑ quem illis
iter futuꝝ erat:duobus munierat caſtellis cū ꝑſidio peditū circiter qnq; milia:ad radices aūt collis qua illis de
cenſus erat in cāpeſtrē planiciē:quæ collē ab aquila dirimit:oīa aquis ex ꝓxima foſſa ui deductis in ſtagni ſi/
militudinem complerat Inde ſua ipſe tenebat caſtra cum equitibus ad quattuor milia exercitatis & fortibus:

Numicꝰ
Aeneas.
Bracius
Orthon
Orthōis
Orthōa
accuſati
uꝰ ē græ
cus
Peligni
Beneuē
tum
Ioanna
regina
Neapo/
lis
Auerſa
Alphon
ſus rex
Hiſpāia
citerior
Petrus
Gottha
lani
Philip.
Maria
dux
Guido
torellus
Berardi
nus
Vbaldi
nus
Iacobus
caudola
Bracius
Philip s
Maria
Bracius
Aquila
Martinꝰ
pont.
Caupa
Ethruri
Forētini
Iacobus
caudola
Michael
Attēdu.
Lodoui
cus ſeue
rinas
Lodo.
colūna
Tartalia
ni eqtes
Tarta/
lia
Auerſa

Nicolaꝰ picininꝰ Collis ſanctæ Mariæ

quos omnis in quattuor & uiginti ordines ad pugnam inſtruxerat. Nicolao picinino uiro bellicoſo & im/
pigro cum equitibus quadringentis & ualido peditatu e regione urbis in colle: qui uocatur ſanctæ mariæ ad
manipulum: nequis impetus ex urbe erumpens ſuos pugnantis ad terga adoriretur. Præterea ſpe uincendi
ea maxime ducebatur Bracius: quod exiſtimaret hoſtium duces propter ambitionem nunquam inter ſeſe cō
uenturos. Sed tantam uim habuit manſuetudo: ingeniiq; dexteritas: ac facundia noſtri principis & monen/
do: & hortando: & ſuadendo: ut ne minima quidem animorum irritamenta in uniuerſo illo exercitu inter/
uenerint. Conſederat igitur eccleſiaſticus exercitus ex altero collis illius latere: quem Bracius caſtellis: pedita
tuq; munierat: ad ſeptem millia paſſuum iter ab aquila: cum aduenit a Bracio cum litteris tubicen: quibus: il
le duces omnis & prouocabat: & hortabatur ad pugnam adens eis per ſe licere: & ſine nna prorſus uel mole
ſtia: uel impedimento: & aſcenderent collē & ex colle in campum equum deſcenderent: idq; iureiurando in/
uiolatum fore affirmabat. Quibus abditis cum ſilentium a cunctis ducibus ſeruaretur: conuerſus Franciſcus

Frāciſcꝰ picolpaſſus Mediolanum

Sphortia ad legatum apoſtolicum Franciſcum piccolpaſſum integerrimum illum uirum: & ſapientem: qui
poſtea Mediolani archiepiſcopum geſſis: ſi iuſſeris inquit pater reuendiſſime: poſteaquá nemo audet reſpon
dere: ipſe ut iuuenis reſpondebo: reſponde igitur inquit ille ſubridens. Tum coniectis in tubicinem ſuis uigē
tioribus illis oculis ac ueluti radiantibus dicito inquit Bracio nos pro arbitrio noſtro uenturos aduerſus ſe
ſe uel inuitum: & in ſuam quidem rem malam. Captato igitur tempore ex communi ducum omnium conſi/
lio collem aſcendunt inſtructa acie: eaque diſtributa in equitum ordines uiginti pari fere numero Bracianis:
peditibus uero quingentis ac mille. Poſt hos omnis ſequebantur impedimenta: & qui ad miniſteria accom/
modati ad pugnandum uſui haud eſſent. Cum illuxiſſet cœpere ad radices collis deſcendere: & omnes quidē
pedites: nam propter callis anguſtias ac rupis difficultatem coacti ſunt omnes equo deſcendere: At Bracius
ſiue quoniam iureiurando per litteras ſe obſtrinxerat liberum deſcenſum illis fore in campeſtrem planiciem:
ſiue quia ut erat animo excelſo & inſolenti: iactabundus inter ſuos prædixerat propterea ſe illis liberum præ
bere deſcenſum: quo nemo prorſus ex ea pugna euaderet; ſuos omnis continuit intra aciem: donec uniuerſus
ille exercitus in æquo conſtitit campo. Dein collatis ſignis pugna conſeritur intra ſecundum lapidem prope

Pugna cōſeruit

aquilam maximis utrinq; uiribus: & exæſtuantibus animorum ardoribus: ac ſummo cum uitæ periculo uni/
uerſum certatur diem uaria: mutabiliq; fortuna utrinq; uulnera: utrinq; cedes. Nec uno in loco prælia: hac fu
giunt: illac præmunt. Inter ſpem: ac metum omnia tumultuantur. Idem eodem fere momento & uictores &
uicti: cum tandem eccleſiaſtico cedente exercitu: præmentibuſq; robuſtius bracianis: ac iam prope uictoribus
Hic generoſo: & inuicto animo adoleſcens tanquam e ſpecula quadam inter fortiſſime dimicandum ultimi
diſcriminis magnitudinem conſpicatus ueluti horrendum aliquod fulmen in cōfertiſſimum mutuis iter ſeſe
uulneribus digladiantium agmen tanta ui: tanto impetu irruit: ut cum in ipſum bracium inter omnis generis
tæla ac cedes peruicatius fertur: hunc ille inopinato metu perculſus capiti ſuo infeſtius imminentem diſtricto
gladio haud amplius ſuſtinuerit: ſed confeſtim auerſo equo celerem uerteretur in fugam deiecta ultro ex ca/
pite caſſide ne poſſet agnoſci. Erat enim Bracii caſſis ſerico tecta purpureo: & argenteo torque inſignis: quē
eminentiores pilæ argenteæ decorabant. Cum ita Franciſcus ſphortia per innumerabilia occurrentium uul/
nera bracium inſequitur: effectum eſt deniq;: ut & ille fugiens ab expedito & audaciſſimo equite ſphortiano
Fulignato in occiput lœtale uulnus exciperet: & ita repente ex equo ruens ſuum uniuerſum exercitum ſecum

Fulignatus Euripides polynices Nicolaꝰ picininꝰ

in ruinam traheret. Ex quo intellectum eſt: quod apud Euripidem ait polynices. Securus imperator audaci ꝑ
ſtat. Dum ſibi Bracius certam uictoriam pollicetur iuſſis tum iis pedibus: quos præſidio locarat in caſtellis:
ne prius hoſtis a tergo adorirentur: q; ipſe iuſſiſſet: tum etiam Nicolao picinino: ne ſe ullo ſui diſcrimine lo/
co moueret: & iubendi: & uiuēdi finem ſortitus eſt. Nam eo uulnere poſtridie animam efflauit tertio nonas
Iunias: & aquilam miſerabili excidio liberauit. Nec illud certe ſilentio eſt prætereundum Franciſcum ſphor
tiam: Bracius ubi primum in caſtra ſemianimus eſt relatus cœpiſſe illum amicis: mitiſſimiſq; uerbis ad bene
ſperandum cohortari: ſuoſq; medicos ad eum curandum q; diligentiſſime adhibuiſſe: nihilq; omnino præ/
termiſiſſe. q; uel ad optimi uiri: uel ad fideliſſimi amici officium pertineret: demūq; ubi illum extremus deſe
ciſſet ſpiritus non ſecus illachrymaſſe: ac ſi pater extitiſſet. Cæterum poſteaquá Franciſcus poſt tantæ uicto/
riæ gloriam iuiſſet in urbem romam pontificis Martini & uiſendi & ſalutandi gratia: tum eſt ab illo paterna
quadam exceptus dilectione: honoratuſq; egregie tum etiam hanc laudem reportauit ut diceret Martinus.
Es tu ſane fili noſter cariſſime Franciſce ſphortia & ſpecioſus: & prudens & robuſtus: & fortis: ac facundus
& de Romana eccleſia bene promeritus: abi igitur in dei benedictione & de nobis tibi i chriſto Ieſu omnia

Philippus Maria

pollicere. At Philippus Maria cum in dies magis atque magis incrementa probitatis: atque conſilii uideret i
Franciſco ſphortia coaleſcere: maximo curauit ſtudio: ut eum omnino ſuum efficeret. Itaq; & martini pon/
tificis opera: & magno ſuo honorificoq; ſtipendio hunc ad ſe accerſitum multis maximiſq; in rebus & belli:
& pacis exercuit. Venit is primum Mediolanum: cum ageret quartum ac uigeſimum ætatis annum: quo ipſo
etiam anno diuina quadam prouidentia nata eſt Blanca Maria pridie Kalendas apriles. Sua uero tum præ/

Natalis Blancæ Mariæ

ſentia & oratione: tum etiam prudentia: atque morum grauitate: & elegantia non modo æquauit: ſed mirū
modum ſuperauit omnem de ſeſe apud Philippum expectationem adeo: ut uel ex eo tempore conſiliū Phi/
lippus id inierit: quod paucis poſt annis abſoluit: unius ſibi Franciſci Sphortiæ & generi faciūdi per natam
infantulam: & per adoptionem una cum filia bonorum oīum hæredis ac toti imperii ſucceſſoris cōſtituēdi.

Fuit enim Philippus maria ſupra omne hominum genus. qui ea tẽpeſtate reliquos prĩcipes lõgiſſime ſuparit
intelligendo & iudicando. Quare Franciſcum unum ſingulis pene diebus ad ſe accerſitum cum libenter au/
diebat de rebus maximis: & grauiſſimis accute multa: cupioſeq; loquentem: tum ipſe quoq; per multa ex eo /
percunctabatur acriter excogitata & callide: ad quæ ita ſtrenuus adoleſcens alacriter: ac prudenter reſponde
bat. ut diuino potius: q̃ humano præditus uideri poſſet ingenio. Interea uero temporis cum reſpublica florẽ
tina ipſius Philippi Mariæ uiribus grauius p̃meretur: eoq; foret iam res deducta: ut ſuæ libertati metueret plu
rimum mittuntur a Florentinis ad uenetos legati: qui per multam in philippum expoſtulationem eos doce/
rent: quãto eſſent in periculo: quodq; diutius ſoli tantam belli mollem ferre non poſſent: & q̃ uniuerſæ italiæ
metuendus Philippus foret ob ingenii uerſutiam: auiditatemq; dominandi. Nec enim credendũ eſſe quietẽ
Philippum dein acturum occupata florentina republica. Congerebant in illum delicta plurima acutius ex/
cogitata. Superiora tempora memoriter referebant: quibus Philippi maiores ab italia perturbanda nunquã
deſtitiſſent: Mediolanum officinam eſſe belli inuidioſo nomine dictitabant. Solamq; eam urbem ex uniuer/
ſo terrarum orbe: tum ob munitiſſimum loci ſitum: quem tria ingentia flumina padus. Addua. Ticinus red/
dunt undiq; tutiſſimum ab omni oſtium impetu: tum ob frequẽtiam populi: quæ eſt maxima: nuliuſq; rei ne
q; ad uictum neq; ad uitæ cultum indigens: tum etiam ob opificium multitudinem: ac uarietatem bellis creſce
re: ac locupletari. Quãobrem poſtulabant: contendebant: obſecrabant: ut auxilio ſibi: præſidioq; eſſent. At
ueneti & ſi nõ obſcure aĩaduertebant: quo magis augeretur philippi imperium: eo rebus ſuis futurum pericu
loſius: tamen ad bellum capeſſendum nulla prorſus iniuria ab illo prouocati nõ facile adducebautur: præſer
tim quod ſocietas etiam intercederet in alterum quinquẽnium ex icto fœdere duratura. Tum unus ex lega/
tis florentinis Rainaldus albitius uir nõ minus elatus: & audax: q̃ diſertus ubi uidiſſet nullis ratiõibus uene
tum ſenatum adduci ad ferendum ſuæ reipublicæ auxilium in philippum. Vos inquit patres conſcripti cum
annis ſuperioribus Genuẽſibus auxilium ueſtrum implorantibus id illis ferre noluiſtis: fecerunt Philippum
Genuenſes dominum: qui nõ erat: eadem nos ratione illum reddemus regem: quo uos propediem imperato
rem conſtituatis. Quæ cum dixiſſet turbato ac minaci uultu: e ſenatu abiens una cum cæteris legatis diutius
nihilo cunctatus ex urbe deceſſit florentiam redditurus. Tum ueneti de re nixius conſultantes in maximã in/
ter ſeſe uenere diſceptationem: cum alii honeſtatem tuerentur: alii utilitatem. Tandem uero Fredericus conta
renus uir grauiſſimus inter Venetos: idemq; diſertiſſimus: adductis multis ratiõibus: & exemplis tum roma
nis: tum peregrinis: quibus argumentaretur non omnia promiſſa ſeruanda eſſent: uel inſidioſa: uel iniuſta: &
ea præterea quæ honeſta fuerint ſolere mutari cum tempore: atq; illos omnis iniuſtos eſſe qui: nõ propulſant
cum poſſunt. iniuriam uel ab ignotis: adderetq; magnam utilitatis uim rapere ad ſeſe honeſtatis & dignitatẽ
& nomen. Ad hæc quãtam calamitatem uenetæ reipublicæ poſſet afferre uictoria Philippi de florentinis: cũ
& dominaretur genuẽſibus: & ſocietatem haberet cum Martino pontifice maximo. & de Ioãna regina oĩa
quiret pro uoluntate decernere. Næc enim defuturam Philippo cauſam inferẽdi belli in uerona: atq; uicẽtia
pro iure patrio repetẽdis. Huiuſmodi inq̃ ratiõibus: aliiſq; q̃ plurimis ſenatũ perpulit Fredericus ad ferendũ
Florentinis auxilium: quod petebant: ubi minus ſe Philippus a bello retraheret. Quam q̃dem rem eo facili/
us perſuaſit: quod Franciſcus cremagnola: qui non multo antea trãſfugerat a Philippo ad uenetos: eos ĩ ma
gnam ſuſpicionem iniecerat: de illius aduerſus ſe uolũtate celeris uictoriæ ſpem afferens. Præterea dux ille pru
dẽtiſſimus Franciſcus foſcarus: cuius auctoritas erat apud omnes maxima: uno ſolum quæ Fredericus diſſer
uerat: comprobauit: uerum etiam accuratiſſima oratione oſtendit ultimum in rempublicam Venetam excidi
um peruenturum: ubi minus & q̃primum: & fortiter aduerſus Philippum bellum capeſſerint. Confeſtim er
go ex itinere legatis florentinorum reuocatis ſocietatem: quam petebant: ineũt: ac firmãt æquis cõditionibus
Dein miſſis e ueſtigio Mediolanum oratoribus Philippum monẽt: ut ab omni in florentinum populum ui
iniuriaq; deſiſteret: quod ſi ſecus faciat: fore: ut ſponte cauſam ſuam ageret. Quod uenetorum quaſi edictum
cum Philippo inſolentius uideretur: primo cœpit ſtomachari: dein ſecum animo uoluntas haud ſolere uene
tos ſe iniuſticiæ obnoxios unq̃: facere: fœdus decẽnale iam quinto ãno antea percuſſum. ac mutua ſocietatis
iura afferebat. Præterea Florẽtinos belli aduerſus ſeſe auctores extitiſſe: qui nulla iniuria laceſſiti ultro armis
fuerit ſe adorti. Quæ dum citro: ultroq; geruntur: clam ueneti parant omnia: quæ ad bellum attinẽt. Næc ita
liæ ſolum. Sed peregrinos quoq; potentatus excitant accinguntq; in Philippum. cum is nulla ratione adduci
poſſet: ut crederet uenetos tum ob inueteratam: ac perpetuam amicitiam: tum ob initã nouiſſime ſocietatem
quicq̃: quo ſibi incõmodarent: temptaturos. Sed longe præter eius opinionem cecidit. Interea enim tempo/
ris Gelphi brixiani factionis eius auctoribus Petro Achilleq; aduocatis ambobus & fratribus: & opulentis
& apud ciues municipeſq; cariſſimis audita uenetorum. ac Forentinorũ ſocietate deficiunt a Philippo ad ue
netos eis dedita ea urbis parte ubi gebellini minus habebãt uirium. Nam urbiculæ: quas hi potiſſimum inha
bitant: ſtabãt: & uetus quæ uocatur: & noua una cum ſubiecto ſuburbio: atq; arcibus tam portaq;: q̃ ea quæ
ualidiſſima eſt in ſummitate urbis pro duce Philippo res autem geſta eſt noctu feria prima: qui dies eſt ſolis
ad ſextumdecimum Kalendas Apriles: anno a natali Chriſtiano ſexto ac uigeſimo ſupra quadrigẽteſimũ: &
millesimum. Equites nulli hoſtiũ ea nocte in urbem ingreſſi: nec alii prorſus ulli præter pedites octingẽtos a
cremagnola excõpoſito ſubmiſſos: & frequentem municipum manum quos ii fratres ex eadem factione clã
collectos muro per inſidias fracto ſecum adduxerant. Erat Franciſcus Sphortia p̃ id tẽporis Mediolãi apud
Philippũ: ſed eius milites alii apud montem clarum alii in proximis mũicipiis hibernabãt. Qua q̃dẽ re eadẽ

Floren/tini
Veneti
Medio lanum
Padus
Addua
Ticinuſ
Veneti
Rainal dus albitius
Genuẽ/ſes
Frederi cus con tarenus
Genuẽ/ſes
Marti/nus.
põ. ma.
Ioanna regina
Verona
Vicẽtia
Fr. Cre magno la
Frãciſc⁹ foſcaruſ
Medio lanum
Brixiãi
Gelphi
Petrus achilles aduoca ti
Gebelli ni
quo tpe brixiãi defece/rit a phi lippo duce
Crema/gnola
frãciſcuſ ſphor.
Medio.
Mons clarus

nocte audita brixiam adequitantes in urbiculas mane excepti ſunt. Qui urbem tradiderāt Venetis mox eius
uias doliis humo completis tranſuerſis trabibus repagulis: & cathenis muniebant: neq; ſubitꝰ impetus rem
peruerteret prius: q̄ cremagnola cum uiribus aduenisset. Philippus ea re rumoribus: ac nuntiis curriculo au/
dita Franciſcum in ſubſidium mittit: qui incredibili uſus pernicitate feria tertia: qui dies eſt martis cum reli/
quis ſuis copiis ex altera ipſe parte urbiculas eſt ingreſſus: ex altera uero eodem tempore in urbem cremagno
la cum equitibus quattuor millibus: ingentiq; peditatu. Reliqui autem omnes ducales exercitus in flaminiis
agebant: & in ethruſcis contra florentinos. Conſpirant præterea una cum uenetis in Philippum mariam hi
omnes: Amideus dux allobrogum: quos nomine deprauato a ſabbatis montibus ſabbaudienſes pro ſabba/
tenſes appellant. & eluatii: & tres illi Marchiones Montis ferrati æſtenſis mantuanus ad hæc potentiſſimus
rex Alphonſus: qui una cum fliſcis: fregoſis: & adornis rem genuenſem mari. terraq; turbabat. In tot: & tam
magnis: tamq; periculoſis: & repentinis rerum difficultatibus ſolus Franciſcus Sphortia Philippi ducis &
ſuſtinebat: & tuebatur imperium: quæ aſſidue die: noctuq; ex urbiculis aduerſus hoſtes in urbem erumpens
eos continuis præliis laceſſere: urgere: uexare: cedere interimere: ac nunq̄ quietos ſinere: tantáq; in deſperatio
nem agere cremagnolam: ut mentis fere atq; ſenſus inops quid cōſilii caperet: eſſet neſcius: quippe qui ſupio
ribus temporibus cum pro Philippo militaret: uincere ſemper conſueſſet: nunc ipſe quottidie uinceretur.
Quare quoad conſerenda manu abſtinebat: idq; totum ei negocium erat ut caſtellis e regione portarum ob/
iectis per catapulatas: & plumbeas pilulas: moleſq; bombardarum Franciſcus Sphortia a frequenti eruptō
ne coerceretur. At dux Philippus huic magis: q̄ brixiæ metuens immiſſa in urbiculas ualida peditum manu
Franciſco iubet: ut ab eo præſidio ad montem clarū ſe recipiat: & in proxima municipia: donec coactis ali/
is exercitibus ex ethruria: & flaminia obſidentes præmantur obſidione. Paret Franciſcus: ac per medias ho
ſtium monitiones ubi illuxiſſet: poſt quadrageſimum: ex quo uenerat: diem cum ſuis omnibus erūpens uno
impetu: ſtrenuaq; ui inter occurentium tæla ac iactus ex urbe egreditur. Hunc inſequitur maximis uiribus cre
magnola: cuius ille inter equitandum ferociam ſæpe conuerſus reprimit: ac detundit. Sed ubi uentum eſt in
campeſtre ſpatium montis clari: tum facta phalange alacerrime fertur collati ſignis in cremagnolam: ubi pul
cherrimum erat uiſu: q̄ & conſtanter: & fortiter pauci ſphortiani cum tanto uenetorū exercitu ad adoleſcēs
adhuc Franciſcus cum franciſco ueterano diu: multumq; dimicarent. Eaq; de utroq; & duce: & exercitu opi
nio apud omnes conſtitit: niſi nox pugnam ſuo interuentu diremiſſet: nō minorem de cremagnola uictoriā
fuiſſe Franciſcum ſphortiam eo die conſecuturum. q̄ꝫ eidem antea de bracio contigiſſet. Cæterum hic in mō
tem clarum ſe recepit: & ille in urbem brixiam ad urbiculas oppugnandas. Quo magis ipſe mecum: magiſ/
q; conſidero admirandam illam: ad prope diuinam Philippi mariæ ingenii acrimoniam: eo magis illum mi
hi uideor cæteris mortalibus præſtitiſſe & conſilio: & prudentia. Non præſentia enim modo ſumma indu/
ſtria; diligentiaq; gerebat: ſed futuris quibuſq; caſibus ita grauiter: ſapienterq; prouidebat: ut nihil unq̄ ei ac
cidere poſſet inopinato. Videbat ſibi eſſe bellum cum duabus potentiſſimis: & locupletiſſimis rebus publi/
cis: quibus ſe pecuniarum magnitudine: quæ belli ſunt nerui: longe inferiorem intelligebat. Quæ eni aut pri/
cipis aut regis cuiuſq̄ uires adeo firmæ ſint: quas uenetorum: Florentinorumq; pecuniæ nō frangant: ac peſ
ſundent. Itaq; nullum ſibi præſidiū firmius ducebat: & certius unius Franciſci ſphortiæ fide: integritate: pru
dentia: animi magnitudine. Accedebat ad rem: quod ex mathematicis: uatibuſq; didicerat eundem Franciſcū
Sphortiam primum adhuc fore principem in italia: & qui ſolus afflictas Philippi res: ac pœne perditas ui/
tali ueluti afficeret ſenſu: & in lætiorem fortunam erigeret atq; ſtabiliret. Quibus cogitatibus factum eſt: ut
uitæ Franciſci ſphor. Philippus mallet: q̄ brixiæ recuperandæ conſulere. Nam quod ſæpe dicere poſtea Phi/
lippus cōſueuit: niſi Franciſci ſphortiæ uita carior ſibi q̄ brixia extitiſſet: nunq̄ brixiam amiſiſſet. Sed ut ad
rem: qua decepimus: reuertamur: cū dies: ac noctes murum nouæ urbiculæ & bombardaꝝ & uariorum tor
mentorum molibus cremagnola concuteret: nec intima philippi præſidia minore aut ſtrenuitate: aut iduſtria
ad repugnandum uterentur: aduenere tandem ex ethruria & flaminia ducales exercitus: q una cum ipſo Frā/
ciſco prope brixia conſederunt ad duomilia paſſuum hoſtis incluſos prouocantes in pugnam. Aberat per id
temporis cremagnola: qui ſibi metuens ab aduenientibus copiis ſimulato laterum dolore perrexerat ad bal/
neas patauinas. Qui uero pro imperatore intus erat Ioānes Franciſcus princeps mantuanus pugnandi iis co
piam nullam faciens urbiculæ expugnatione erat intentus. Hic ſi uni Franciſco ſphortiæ fuiſſet obtempera/
tum: & brixia eſſet minimo labore recuperata: & de hoſtibus pulcherrima ſumpta uictoria. Conſulebat eni
ut omni cunctatione ſublata per urbiculas in urbem ingreſſi Venetum hoſtem adhorrirētur prius: q̄ & a Ve
netis maiores cogerentur uires: & a Florentinis auxiliares copie mitterentur. id conſilii ſolus Nicolaus pici
uinus & probat: & laudabat. Nam Angelus pergulanus: & Cæſar brixianus: & Nicolaus guerrerius & cū
his Ciechus patauinus: cæteriq; duces Franciſci gloriæ inuidentes ſecus: q̄ꝫ ſentirent: omnia gerebant: quibus
diſſenſionibus factum eſt: ut & cremagnola in meliorem adductus ſpem reuerterit ex balneis ad exercitū: &
ueneri maioris quottidie copias compararint: & florentini in auxilium miſerit Venetorum exercitatiſſimū
quem habebant: & prudentiſſimum imperatorem nicolaum Tholentinatem cū equitū quattuor millibus &
duobus millibus peditū. Nā ipſi oī belli moleſtia liberati iā nihil ſibi neq; in ethruria: nec in flāminiis metuē
dum eſſe intelligebant. Is Nicolaus Tholentinas ubi primum brixiam uenit: cognita ducalium ducum diſſē
ſione maturandum eſſe arbitratus: ne ſi illi fortaſſe reſipiſcerent: difficilior foret bellandi prouincia ingentē
foſſam deduci iubet in longitudinē ad paſſum quinq; millia. qua trāſitus prohiberet hoſtibus ad ullum oio

Flami/nii
Ethru/ſci
Amideus dux Sabbati montes ſabaudienſes
Eluatii
Mar/chio montis ferati
Mar/chio æſtenſis
Mar/chio mātua/nus
Alphō/ſus rex
Fliſci
Fregoſi
Adorni
Mons clarus
Mathe/matici
Vatos
Balneæ patauiæ
Ioānes Franci/ſcus Mar/chio
Nicolaus pici/uinus
Angelꝰ pgula/nus
Cæſar Brixia/nus
Nicolaus guererius

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

aut auxilium ferẽdũ obſeſſis: aut minime cuiu'q̃ opis adminiculum. Erat autem ea foſſa & aggere: & uallo. &
caſtellis nonnullis atq; frequentibus munita turribus: ac pluteis acta in latitudinem paſſus duodecim: & tan/
tũdem ferẽ in latitudinem. Venetorum. Florentinorumq; exercitus complebantur hominibus ſupra triginta
millia. Philippi autẽ ducis ad tria ac uiginti milia: Eq̃tatus utriſq; pene par. Sed hoſtium peditatus multo ſu/
perior. Cum hec uenetis ſuaſu Nicolai Tholẽtinatis gerũtur uoluit ſæpenumero Frãciſchus ea molientis ado
riri. Non modo habuit neminem preter unum Nicolaum picininum qui cum eo ſentiret: ſed omnes potius
aduerſantis. ſeq; apud philippum iſimulatis quod clam uenetis faueret. Quas obtrectatoꝝ inuidentiumq; ca
lumnias quãuis non obſcure franciſcus reſciſceret nunq̃ tamen induci potuit ut illorum mallet ſimilis eẽ quã
ſui eum tandem poſt urbicularum muros continuis tormentorum ictibus terre æquatos. Antonius Landria/
nus ac cæteri fortiſſimi uiri: qui arci præerant: rei frumentariæ: cõmeatuſq; defectu hõeſtas pacti in ſumma ne
ceſſitate conditiones arcem hoſti dediderunt poſt menſem: & annnm unũ: ex quo die Petrus Achileſq; aduo
cati urbem Venetis prodidiſſent. Reddiderat ſæpe iam Franciſcus ſphortia philippum ducem & litteris &
nunciis certiorem ſe plurimum nereri nequid aduerſi eius exercitus caperent idq; ob ſolam ductorum diſcor
diã. itaq; eum monuerat aliquẽ uniuerſis preficeret copiis cuius ſaltem auctoritati audiant cæteri. ſe enim ſem
per paratum fore: q omni in re pareat iuſſis eius legitur a philippo totius imperator exercitus Carolus mala/
teſta piſaurenſis quẽ mouet ut copiaꝝ ſuarum duces audiat quidem omnis: duorum autẽ ſolum conſilia exe/
quatur Franciſi ſphortiæ Guidoniſq; torelli. id ſi factum eẽt conſlictus ille qui uocatur ad Machalum nunq̃
profecto accidiſſet. Erant ducales uires ad compilianum. Veneti uero ad fontanellam. Quinto idus octo/
bres qui dies erat ſolis: & idem dicatus omnipotenti domino: iubet Carolus nemo ea luce bellãdi gratia eq̃
aſcendat: ſed diuine uenerationi quiſq; ſtudeat. Hoſtes illius inſcitiæ non ignari peditem inſtruunt qui petitis
ducalibus caſtris Nardinum peditem Sphortianum ad ſingulare certamen pronocet. ille ut militaris mos eſt
non derectat pugnam itur in duellum ſolus Franciſcus ſphortia ſpectat armatus idq; ut ceteri faciant: monet
Et imperator ob audit: & cæteri negligunt. inter duelli ſpectaculum celeri agmine acieq; uniuerſa ad pugnan
dum inſtructa Cremagnola ſuperuenit ea uia: q̃ Machalaũ itur Angelus pergulanus: & Nicolaus idẽ peruſi
nus: cui ex breuitate corporis picinino cognomentum erat dũ illac per ocium obequitantes inopinato in ho
ſtilem exercitum incidunt. intellecta periculi magnitudine quo reliqui & duce: & comilitones ſe parẽt ad pu
gnam ita ut erat leui armatura manum conferunt. Tumultuarii milites concurrunt undiq; pro ſeſe quiſq; nul
lum uite periculũ detractantes. Verum quid & pauci & inermes & inter paluſtris difficultates q̃ant tãtam
uim tantum impetum ſuſtinere aduerſus callentiſſimũ iperatorẽ: & uiginti millia equitũ tantũq; peditatum
Equitatus hoſtilis uiam omne occuparat At pedites ad utrãq; uiæ illius partem ex paluſtribus longis lanceis
catapultis: ac iaculis ducalis milites atq; equos paſſim tranſfodiebant. Quid multis Vix dici queat: quanta ce
citas oculos quãtus error mentes ducalium & militũ & ducũ in ea uia ad machalaũ interceperit adeo ut ex ce
citate erroreque pugnandi Machalaum accepiſſe nomen uideatur. Omnes enim ſubito perinde atq; excor/
des & amentes in fugam uerſi nihil preter cæcas corporis partes hoſtibus obiecere. Solus Franciſcus ſportia
tanq̃ irritatus draco ex eo duelli ſpectaculo prouolans ad clamorẽ dum ac illac fulmineum corruſcat enſem
illias uulneratis aliis interemptis tum Angelum pergulanum ex hoſtiũ trahẽtium manibus captum liberat: tũ
ẽt tandiu irruẽtium molem ſuo maximo cum uitæ diſcrimine ſuſtinet ut & cæteri ductores minore cũ dedeco
re ſeruarent: & ipſe ſua cũ ſumma laude ita dimicans referret pedẽ: ut receptui cecinaſſe: non euaſiſſe iure fo/
ret iudicandus. Cæterum philippus ea ingẽti clade pcuſſus accomodato cõſilio tẽpori p bergomi deditionẽ
cum hoſtib⁹ bellum ſoluit anno ſecundo poſt libere potitos brixia uenetos Quo quidẽ tẽpore q̃m ſolus fran
ciſcus ſphortia & animo uideretur inuictus & corpore: mittitur a Philippo in auxilium genuenſium quos ut
modo memineramus. & Alphonſius mari & exules terra quietos eẽ non ſinerent. Superato aũt appennino
inter loca cõfraga: & prærupta ii quos ſibi amiciſſimos dux philippus exiſtimat uſi ligurum ſcilicet fide: & cõ
ſtãtia circunfundunt undiq; cũ tanta catapultarum ui. & omni miſſiliũ genere ut non ſecus: atq; alpina gran
dine omnia tælis paſſim ſternerent. Dura profecto: & horrẽda uniuerſis militibus uiſa eſt ea tam repẽtina pu
gnãdi facies preſertim cũ non pugnãdi modo ſed ne ſtãdi quidem ob locoꝝ malignitatem ulla facultas eſſet.
Itaq; ſibi quiſq; diffidere ac iã dedendi ſui habere rõnẽ. quod cũ Gerardus gratianus ipſius Franciſi propin/
quus uirq; fortiſſimus equo intra cautes lapſo feciſſet: ſeq; unius accole fide crediſſet: ſtatim ab illo ubi caſſi/
dẽ poſuiſſet ſcorpionis cornu pcuſſus in caput interiit: q̃d liguris facinus corã Franciſcus intuitus & illi con
tinuo reſciſo enſe ceruice uitã abſtulit & reliquos ſuos per uaſſam urgẽtium cædẽ hoſtium ad caſtellum Ron
chum egit incolumes quo in loco a femina nobiliſſima iliana ſpinula cuius erat caſtellum & per benigne ex
ceptus ẽ & q̃ honorifice. inde autem genuenſium rei ea ſtrenuitate fortitudineq; proſpexit ut omnes: Alphõ
ſi regis exulũq; conatus fruſtra ſuſcepti fuerint Et ne ab iliana ſuperatus animi gratitudine uideretur tum ei⁹
filiam nobili uiro non parua cum dote uxorem tradidit tum ipſam & habuit ſemper in honore: & continuis
beneficiis affecit. At ne prætereundum quidem reor. qualem ſe preſtit in Montis ferrati Marchionẽ Theodo/
rum palæologum quem cum intra paucos dies quoniã nulla quam non modo affectus iniuria ſed multis ſæ/
pe ornatus beneficis ſecunda uſus Venetorum fortuna bellum ultro Philippo intulerat patrito auitoq; om/
ni dominatu eieciſſet ſolus dei auctor fuit ut in poſſeſſionẽ amiſſi modo principatus per Philippum reuoca
retur Confugerat enim Theodorus ad uenetos quorum preſidio ubi intellexit ſe nihil omnino effecturum ui

flaminiĩ
Brixia
foſſa q̃lis exercitu um nu/merus
antoniuſ landria/nus
arcis brixianæ deditio
Carolus malate/ſta
fr. ſphortia
Guido torellus
Macha/laum
Compi/lianum
fontanella
nardius
Pugna Macha/laum
angelus
nicolaus picini/nus
Confli/ctus
Macha/laum nomẽ ẽ græcũ cõpoſitũ ex mache q̃ pugnã ſignificat & alios cæcũ & errãtem
Angelus pgulãus
Bergo/mum
Genuẽſes
Alphonſus rex
Appen/ninus
Ligures

Mons caluus; Diuus frāciſcus; Maria Virgo; Paulus guinigi/us; florētini; luca; ucenſes; gallia ciſ alpina; Ethruria; Mirādu la.; Appulia; florētini; luca; guido antoniuſ urbinas; philipp⁹ maria; nicolaus picinin⁹; ueneti; frāciſcus crema/gnols; Suncinū; nicolaus taruiſia nus; Padus; Cremōa; galeoneſ cuiuſmo di ſunt; pacinus Euſtachi us

deretq; Philippum ducem eē iure indignatum aduerſus ſeſe: franciſco ſphortia & deprecatore: & amico oīa
eſt ex ſnia ſua apud munificentiſſimum illum principem cōſecutus. Num uero laudatiſſimum illud franciſci
facinus ſilentio inuolui patiamur? Quo tempore montē caluū ui ceperat: uirgo pſtanti forma: honeſtoq; na
ta gn̄e cōfugerat una cū aliis multis: ut fit: in diui franciſci tēplum. Hāc miles quiſpiā ſphortianus eodē in tē/
plo ui ruptā: ac mariæ uirginis ſublatis flætibus: atq; hululatibus auxiliū iplorantem in ipſius Mariæ uirginis
ſacello cōpreſſit. Quod ipietatis flagitium cū primum franciſcus didiciſſet. tū illū iuſſit obtruncari inquiens:
neq; amorem odio: neq; religionem imundicia pollui debere: tum puellam ſoluta ex pecuniis ſuis dote uiro
tradidit: cui antea fuerat deſponſata. His autem rebus non ſapienter minus geſtis: q̄ fortiter: atque fortunate.
franciſco ſphortia ſtipendo ducali iam functus acceſitur a paulo guinigio tyranno lucenſi magnis premiis
iauxiliū. cōtra obſidionē Florētino℞ q̄ ad deditionē uſq; pmebat. admiſſa condicione eo cū expeditis uiri/
bus: firmiſſimiſq; profectus primo aduētu hoſtē uertit in fugā Paulumq; & lucā: atq; omnē lucenſē agrū om/
ni liberat & detrimento & metu: cū interea tēporis paulus tyrānus ut erat mercandi: q̄ regnādi doctior: quo
ſe omni ſollicitudine. metuq; liberaret: clā agit cum florētinis de lucæ deditione pactus ingentē auri uim: & ci
uitatis florentinæ donationem. Quod ubi aput lucenſes increbuiſſet: illi facto confeſtim impetu tyrannū ca.
ptiuū faciunt: aguntq; ad Franciſcum una cum eius liberis ac rogant: ut eo iterēpto ipſe urbis illius capiat do
minatū. at franciſcus & ſi intelligebat & quid paulus mereret & qd ſibi liceret tamen nequa in famæ labecu/
la ſuam innocentiā pollueret. detractato illius illuſtris reipublice munere quod ultro a ciuibus cūctis offereba
tur urbē liberā dimittit. Paulū uero cū liberis omni offenſione illæſum mittit ad philippum Mariā: cui no/
rat illū eē cariſſimū. Dein pacata re lucenſi in Galliā ciſalpinā ex ethruria reuertitur. gebat apud Miran
dulā Franciſcus eo conſilio: ut inde i appuliā pficiſceret cū florentini rurſus maximo cōparato exercitu lu/
cā obſidione premunt belli duce Guidone antonio comite urbinati: eamq; quottidie tormētis: & omni uin
cēdi arte conatuq; oppugnāt. Philippus Maria coactus ea neceſſitate auxilium ferre amicæ urbi miſſo Nico
lao picinino cum maximis copiis florentinos ſuperat pugna cum ipſo℞ igēti clade. itaq; rurſus turbata pace
ueneti maiore q̄ antea apparatu bellum aduerſus philippū mouēt & ipſe philippus rurſus maioreq; nuper &
ſtipēdio: & ſpe accito franciſco ſphortia accingit nō mō ad ipugnādū uiribus ueneto℞: atq; ſocio℞ ue℞ ēt
ad oppugnādū. Venerat franciſcus cremagnola cū magno equitū: ac peditū numero ut ſūcinū pditione reci/
peret Quod franciſcus ſphortia qui in agro hibernabat cremonēſi: cū per exploratores accepiſſet: obuiam p
fectus pugnā cōſerit: eūq; turpiſſimā uertit in fugā captis eqtibus qngētis: ac mille: peditibus uero ſupra quin
gētos. id aūt geſtū eſt ad ſextūdecimū calē. iunias. Neq; dein multos poſt dies maiore ēt clade ueneti eiuſdē
franciſi ſphortiæ ſingulari prudētia incridebiliq; uirtute perculſi ſunt. Claſis. enim ueneta præfecto. Nicolao
taruiſano padū iā ſuperarat ſupra cremonā uſq;. Eā conſtabat galeonibus maximis ſeptē ac triginta. triremi/
bus āt ac briemibus. aliiſq; nauigiis circiter cētū. Galeones uero aliquāto ſunt q̄ triremes breuiores ſed cū lati
ores: tum ēt multo ſublimiores: qppe qui ſurgāt in tabulata duo & ſemis pupibus & proris altius ſublatis at/
q; munitis turribus agunt aut ut triremes uelis ac remis. feruntq; ſup earuchos latioris pluteos: ex qbus ſingu
lis q̄ttuor: & ſex armati uiri iaculis: ac ferreis ſudibus & catapultis: & ſaxis atq; omni telorū iactu accertime p
lient. Contra uero ducalis claſis deuehit galeonib⁹ & aliorum nauigio℞ genere circiter qnquagnta cuius p
fectus erat Pacinus Euſtachius ticinenſis. is cum primum aduentaſſet in coſpectum claſſis hoſtilis: ut erat uir
animo minime demiſſo: & naturæ fluminis peritiſſimus ueritus q̄ imbribus paululum excreuerat: fore: ut de
creſceret ubi pugna protraheret: & ita deteriore ſe futurum conditione: in hoſtilē claſſem impetum facit pu
gna utrinq; ui magna alacriterq; conſerit cadunt utrinq; multi cruoreq; madent: omnia cum tādē noctis in
teruentu ab utriſq; pugna deſiſtitur amiſſis tamē e ducali claſſe Galleonibus quinq; quoniā a claſſe reliqua ſe
parati ab hoſtium multitudine circumuenti interceptiq; ſunt. Quo factum ē: ut in ducali claſſe pauliſper tre/
pidaretur id franciſcus ut animaduertit: lectis e militibus ſuis quos ad nauale plium maxime cenſuiſſet idone
os: ultro ipſe claſſem inſcendit: duobus prius ornatis: q ex eorum equitum ordine quos calippos nominant
ueluti ab ſe tranſfuge peterent cremagnolā qui ad tria millia paſſuum inde cum uniuerſo diſtaret exercitu quo
tēpeſtiue ſi uſi foret uenete claſſi auxilium ferret. Hi ergo calippi duo cum ueniſſent ad cremagnola māe mul
ta ut erant docti antea queſti de franciſco ſphortia ſubdunt interloquendum ducales copias omnis inſtructa
acie eē iam motas ad eum adoriendum. Quibus auditis dum ſuos cremagnola parat ad Pugnam claſſis du/
calis cū primum illuxiſſet unius franciſci ſphortiæ cohortatione Venetam claſſem inuadit magnis clamori/
bus magnoq; & animo℞ & corporum robore. franciſcus āt ipſe cum militibus ſuis conuerſo galeone quē
inſcenderat in eum. quo Præfectus uenetus uegebatur galeonem tanto animi ardore. tanta ui: tantis oppu/
gnant uiribus: ut Nicolaus taruiſianus nequiuerit diutius impetū ſuſtinere: qn ex ptorio Galeone in ſubiectū
myoparonē demiſſus deſerta claſſe fuga ſaluti ſuæ cōſuleret. Per magnā ea pugna cladē ueneti accepere qppe
q galeōes nouē ac uiginti amiſerit: & reliq̄ fere claſſē uniuerſā multis hominū milibus opibuſq; refertā. fuitq;
ea res uel i pmis cā ut frāciſcus cremagnola apd uenetos i eā pfide ſuſpicionē uenerit qua pximo āno poſtea
uenetiis eſt publice obtruncatus. Hæc enim pugna profligata eſt in pado non procul a Cremona anno a na/
tali chriſtiano primo ac trigeſimo ſupra annum quadringenteſimum ad milleſimum ſecunda feria nono calē

das iulias. Dein poſtero anno publi ce: ac magna cum celebritate. atque lætitia blanca maria nata iam annos
ſeptem deſponſata eſt Franciſco ſphortiæ: id quod anno ſuperiore philippus pater promiſerat: quo tempo
re hunc in uicecomitum familiam una cum ſuis omnibus filiis: poſteriſq; receperat: atque adoptarat. At ubi
rurſus ob claſſem amiſſam Veneti fœdus percuſſere cum duce philippo qui etiam ipſe tum ob Nicolaum pi
cininum apud labinæ pontem ad debilitatem uſque catapulta uulneratum ad ceruicis neruum ſub occiput:
tum quia maiora quædam: ut erat diuino quodam: & ingenio: & ſapientia princeps: animo moliretur: nõ in
uitus bellum ſoluit. Franciſcus ſphortia ex ſoceri ſententia abiens ex hac ciſalpina gallia in appuliam aduer/
ſus Alphonſum regem profecturus recepit inter eundum in ultroneam dedicionem picentes: qui ob durio/
rem prouinciæ adminiſtrationem ioannis uireleſci ricinarenſis epiſcopi: apoſtoliciq; legati defecerant ab eu
genio quarto qui Martino nuper uita functo in pontificatum ſucceſſerat. Quam quidẽ rem eugenius: ut erat
iuſticia: & innocentia ſingulari: nõ modo moleſte nõ tulit: ſed hunc potius in proximum annum & picini i
quartam uſq; progeniẽ marchionem eſſe iuſſit: & totius romanæ eccleſiæ uexelliferũ: donec uiueret: ſpõte cõ
ſtituit. Quid enim bella ea cõmemorẽ: quæ dein tam multa ſocero etiam philippo aſſentiẽte & pro uenetis:
& pro florentinis: & pro romana eccleſia cum ſuo maximo nominis ſplendore cõfecit. Haud ſatis ſcio: utri
magis accuſandi ſint: principe ne: qui ſeſe nimis quandoq; iis facilis ad credendum præbent: quos habent fa
miliaris: an principum familiares: qui aliquo ſuo uel cõmodo: uel affectu alia q̃ ſentiant: illis perſuadẽt. Erãt
Franciſcus ſphortia: Nicolauſq; picininus ut præſtantiſſimi duo ac primarii in uniuerſa Italia imperatores:
ita mirifica inter ſeſe beniuolentia: & ſuauiſſima coniuncti conſuetudine adeo: ut non conſilia modo cõmu
nia haberent: ſed mutuis ſe pecuniis adiuuarent. Et ne id mirandum quidem. Nam ab uſq; Sphortia patre
Franciſcus norat amicum extitiſſe Nicolaum: quippe qui & in Michaelem Attendulum: quo primum tem
pore in carcerem Neapoli coniectus eſſet Sphortia: ſe beneficum præſtitiſſet: & captus poſtea: cum pro Bra
cio bellum gereret: perhumaniter a patre foret: liberaliterq; tractatus: ſed duo potiſſimum fuerunt ſcribæ di/
ſcordiarum omnium auctores: quæ poſtea inter Nicolaum franciſcumq; ortæ ſunt: Antonius piſaurenſis: &
immolenſis Iacobus qui cum nullis poſſet pecuniis ſatis ingurgitari: niſi quicquid Nicolaus acquireret: uel
ſtipendio: uel præda diriperent: illumq; noſſent uirum magis bonum: q̃ callidum: at Frãciſcum Sphortiam
omni in re ſtrenuum; ac prudentem ueritine aſſidua talium amicorum cõſuetudine inſidiæ: fraudeſq; ſuæ ali
quando prodirent in lucem: nunquã deſtiterunt perditiſſimi nebulones: donec per uarias calũnias: atq; ma/
ledicta hominem ſimplicem: & ad credendum facilem ab optimo amiciſſimoq; uiro abalienarunt. Quibus
quidem duorum ſcribarum inſidiis cum maxima bella inter duos clariſſimos imperatores ſecuta ſunt: tum
ad philippum eximium illum: atque diuinum principem maxima incõmoda: calamitateſque deuenere. Sed
hæc ego: qui utriuſque memoriam colam: ut par eſt: ſanctiſſime: ne uidear mortuos in alterius uitæ tranquilli
tatem per commemorationem diſcordiarum tanquam irritare: de induſtria prætereunda cenſui. Quare mi/
nime explicabo uel quæ in picentibus: & umbris: ethruſciſq; Franciſco Nicolaus incommoda ſæpe intulerit
nulla ſua cum laude: dum ſe modo eccleſiaſticis: modo Alphonſi copiis coniungit: uel quotiens ab eo fuſſus:
fugatuſque fuerit: cum ad Bargam: quam obſidebat: in agro lucenſi ſitum ad Tenere prope Veronam: ab
qua ipſa paucis poſt diebus: quam proditione ceperat noctu: cum ingenti detrimento expulſus eſt. Nam ad
montem laurum non longe ab Iſauro flumine quanto cum uulnere eundem Nicolaum maxima pugna ſu/
peratum: uictumq; oppreſſerit nouerunt omnes. Quod certe inuitum Franciſcum Sphortiam feciſſe illud ẽ
perſpicuum argumentum: & poſtridie illius diei cum didiciſſet permagna eum premi inopia amiſſis & ueſti
mentis: & mulis: & impedimentis: & pecuniis: & reliquis rebus omnibus una cum caſtris: adhibita curriculo
diligentia: quicquid in exercitu eſt repertum id omne miſit ad eum dono cum aureis inſuper mille. Ex quo
poteſt liquido perſpici: q̃ filli uerint improbi atq; nefarii: qui Nicolaum picininum ab amico tam miti: tam
clæmenti: tam munifico diremerunt. Quanta præterea humanitate eſſuſus cum eodem fere anno Franciſcũ
picininum in picentibus prope montem ulmum cum uniuerſo patris exercitu uæhementiſſimo prælio pro/
fligatum cœpit? Nam cum acerbiſſimo eo nuncio tantam Nicolaus in iram: doloreq; exarſiſſet: ut intra pau
cos dies uita deſereretur. Frãciſcus eius obitum cum primũ accepiſſet: tanto mærore affectus eſt: ut poſt amiſ
ſum patrem nihil unquã doluerit magis. Quod autem munus præſtare pietatis potuit: tum Nicolai picini/
ni memoriam: atque uirtutem ſummis extulit laudibus: tum Franciſcum eius filium: quem in arce firmana cu
ſtodiri iuſſerat: donatum pulcherrime miſſum fecit. Quis igitur uſquam fuerit ita ab omni hominis natura
alienus: qui minus optarit tanta humanitate: & lenitate uirum: ſi fas eſſet: imortalem fieri. At illud certe eſt in
credibili quandam admiratione proſequendum: quod cum excellentiſſima: ac fere diuina Franciſci ſportiæ
uirtutis uſque adeo ſupra humanum excreuiſſet ingenium: ut Alphonſo regi & ipſi quoque Eugenio pontifi
ci maximo formidabilis facta iam eſſet ingentes atque primariæ uires Italiæ in eum concitarentur. Nam: &
Alphonſus: quas habuit: omnis collegit in eum copias: & Eugenius pro auctoritate illa apoſtolica quæ apud
uniuerſam chriſtianam religionem uenerabilis habetur & ſacroſancta: non modo reliquos italiæ principa/
tus prope cunctos: in eundem hunc commouit: ſed ipſum quoque philippum Mariam ſocerum: ut aduerſus
dilectiſſimum generum mitteret maximos illos ſuos: inuictoſq; eexercitus: ueluti coegit. Et enim Veneti: at
que florentini: qui huic uni ſeſe auxilio potiſſimum debebant ob maxima beneficia: plurimaque accepta: tũ
cenſuræ eccleſiaſticæ metu: tum periculi magnitudine id facere ſunt deterriti. Quare cum non modo oppi/

Nicolaꝰ picininꝰ
Labina
Gallia ciſalpina
Appulia
Alphonſus rex
Picente
Ioannes uitelleſcꝰ
Eugeniꝰ põtifex
Martinꝰ põtifex
Veneti
Fiorentini
Romana eccleſia
F. ſphortia
Nicolaꝰ picininꝰ
Sphortia
Michael attendulus
Neapolis
Bracius
Antonius piſaurenſis
Iacobus imolẽſis
Picẽtes
Vmbri
Ethruſci
Alphonſus rex
Barga
Tenis
Verona
Mõs laurus
Iſaurus
Frãciſcꝰ piciniꝰ
Mõs ulmus
Picentes
Nicolaꝰ piciniꝰ moritur
Alphonſus rex

Anathema Fredericus urbinas

da nõnulla:atque urbes:& in picentibus:& in umbris maximi anathematis formidine uť appellant: a Fran
ciſco ſphortia defeciſſent:uerũetiam neceſſarii ipſi:& ſangui ne coniunctiſſimi deſciuiſſent:unus dũtaxat fre
dericus comes urbinas inuentus eſt:qui per id temporis ætate adhuc adoleſcens:ſed morum grauitate admo
dum ſenex:ac mirifica probitate illuſtris a fidei ſanctitate non recederet. Erant hoſtiles copiæ ſupra uiginti ho
minum milia: Sphortianus autem exercitus omnis conſtabat militibus ad ſũmum ſex milibus. Cũq; reliqua
loca omnia Franciſco ſphortiæ ſuſpecta eſſent:& inſidiarum plena:neque ab hoſtilis pugnandi facultas of/
ferretur ulla:ſed eo tenderet hoſtibus omnis callitas:& induſtria ut hic intercluderetur cõmeatu:ſolus inquã
is Fredericus inuentus eſt:cuius incorrupta fide:& beniuolentiſſimi animi conſtantia nobiliſſimus ille prin
ceps in tantis rerum omnium fluctibus ſibi tutius nihil duxerit. Itaque in tanta hominum perfidia:leuitateſ/
q; ſuorum ſe recepit tanquã in opportunam aliquam ſtationem in agrum urbinatem. Quo cum hoſtiles etiã
copiæ eſſent continuo ſubſecutæ:neque ſæpius ad pugnam prouocatæ in æquum campum deſcendere unq̃
auderent:ſed more Fabii illius cunctatoris ſe locorum difficultatibus uſque tutarentur . rem frumentariam:

Qu. fabius dictator

cõmeatũq; prohibentes:nunquam deſtitit fredericus per maxima ſuorum ſubditorum omnium:ſuaq; incõ/
moda:atque detrimenta leuare omnem ſphortianam difficultatem:& id quidem cum extremo ditionis ſuæ
diſcrimine. At malebat egregius adoleſcens:ut erat animo inclyto:& dominatum omnem:& uitam etiam ip
ſam:id quod palam aſſidue dictitabat:amittere:q̃ pati:ut de fide:conſtantiaq; ſua quicq̃ deſiderandum uide
retur. Qua quidem perſeuerantia factum eſt:ut & reliqui hoſtes fruſtrati opinione ſua ſpem potiundæ uicto
riæ omnem amitterent & magnanimus dux ille philippus Maria in maiorem adductus admirationem de in
ſupabili generi probitate:& ſapientia nullum ſibi præſidium regni ſui certius firmiuſq; uideret:q̃ ſi unum frã
ciſcum ſportiam ad ſe tutandum q̃primum accerſeret. Id autem eo erit facilius aſſecutus quid eodem ipſo ur/
binati frederico tanq̃ deprecatore apud generum ipſum quem alienatum ab ſe exiſtimabat:eſt uſus. Decreue
rat enim is & iure quidem fortaſſis:& de Eugenio:& de Alphonſo:ab quibus neque diuino:neque humano
iure foret armis per oẽm contumeliam acerrime appetitus:debitam capere ultionem. Tanti autem fecit uni⁹
frederici ſtudium:pietatemq; erga ſe ut cum facile iam poſſet uim omnem hoſtium retundere:atque opprime
re. Nam auxiliares copiæ a florentinis:& a Venetis iam aduenerant:id certe facere noluerit tum magni eſſe
ducens animi obliuiſci iniuriarum:tum etiam grati frederico ipſi gratificari plurimum:quem in ſe adeo bene
ficium foret expertus. Quãobrem & cum hoſtibus continuo bellum ſoluit:& ſecum primum per honeſta/
tem poſſet:iturum ad ſocerum cum omnibus ſuis uiribus eſt pollicitus. Ipſum uero fredericum ex eo tempo
re nõ ſecus ac ſi eſſet filius:dilexit ſemper:& quod honorificum præſtare:maximeq; utile munus potuit:eũdẽ
præfecit belli ducem uniuerſis ſuis exercitibus. Qua quidem dignitate ita ille eſt uſus:ut ſimul cum ætatis pro
greſſu carior quottidie ſapientiſſimo:& grauiſſimo principi atque iucundior redderetur. Sed iam cæteris ma
ximis facinoribus:ſplendidiſſimiſq; omiſſis:quæ inumerabilia pene ſunt:ad propria paucis ueniamus. Vt ſũt

Philippus Maria
Gallia ciſalpina
Cremona
Blanca Maria
Mediolanenſes
Placẽtia
Mediolanenſes
Veneti
Thaddeus æſtenſis
Andreas quirinus
Caſalis Maior
Padus
Addua
Carauagiũ
Foũ nouũ

res humanæ omnes fluxæ:ac breues egregius ille princeps Philippus Maria Anglus:qui uno ſapientiſſimo/
rum omnium hominum iudicio potuit cum omni antiquitate in omni gloriæ genere de nominis ĩmortalita
te cõtẽdere:inopinato migrarat ex aeuita:cum Frãciſcus ſphortia huiuſmodi caſus omnis ignarus: ut erat
animo in ſocerum & beniuolo:& pio reuerti' in hanc galliam ciſalpinã cum uxore:ac liberis: ualidiſſimoq;
exercitu:quo illi auxilium ferret aduerſus Venetos qui iam agrum mediolanenſem inuaſerant:& multis op
pidis captis uſque ad portas urbis omnia ferro ignique uaſtantes quottidie circunquaque diſcurrerent. Igitur
ubi cremonam uenit:quam dotalem annis ſex antea una cum uxore Blanca Maria a philippo ſocero accepe
rat inita pro tempore cum Mediolanenſibus ſocietate: quos norat hæreditario iure ad ſeſe:uxoremque per/
tinere: Placentiam celeriter obſidet. Hæc.n.indigne ferẽs Mediolanẽſium dominatũ ad Venetos ultro defe
cerat: Munierãt placẽtiã Veneti firmiſſimo equitatu:peditatuq; ſub æſtẽſis Thadde ductu uiri ĩpigri:& con
ſtantis. Quã pꝰicacius repugnãtẽ:ubi intra paucos dies ui expugnatã:captãq;:& direptã:quis.n.armatis ui/
ctoribuſq; militibus modum ĩponat:mediolanẽſibus ꝓ ſocietatis fœdere tradidiſſe: Atq; i ãnũ deinde proxi
mũ claſſem illam & magnã:& formidabilẽ:cui Andreas quirinus præerat uir mercaturæ:quam bello nauali
aptior:mira induſtria:ac uiribus apud Caſalem maiorem ex arido & fuiſſet:& cepiſſet in Pado : mox trans
adduã acto exercitu carauagium:quod iam antea Veneti occupauerant:circunſedit oppidum ſane cum po/
pulo frequens:tum a Venetis completum maximis uiribus. Occurrunt Veneti cũ potentiſſimo:firmiſſimoq;
exercitu fortium uirorum ſupra uigintimilia. qui tandem poſt plurima quottidie: ꝑiculoſiſſimaq; : ꝓlia cum
intelligerent oppidum ad triduum uſque in ius noſtri principis conceſſurum. freti uiribus ſuis:& quod exi/
ſtimarent oculatiſſimũ:& uigilantiſſimum agrum ꝑinde atq; dormitantem poſſe opprimere: caſtra adoriũ
tur ad eam partem:quam oppinabantur incuſtoditam. Quare cum per uiam Fori noui in caſtra impetũ au/
daciter faciunt:ſumma prudentia:incomparabiliq; uirtute unius Franciſci phortiæ tanta clade ꝑculſi ſunt:
ut niſi paucoꝝ mediolanenſium quorũdam:qui & ei:& uniuerſæ reipublicæ inuiderent:ſanis cõſiliis con/
iuratio obſtitiſſet:actum eſſet eo die de omni Venetorum imperio. Cæterum hoc loco quæ deinceps ſecuta
ſunt:non ab re mihi prætereunda iudicaui: ne ſi aliorum errata cõmemorauero:ſanata uidear: & conſolida
ta iam uulnera ueluti refricando magis exacerbare. Illud ſane omnibus & perſpectum eſt:& cognitum tan/
tam noſtri diuini illius principis & ſapientiam:& conſtantiam:inauditamq; bonitatem extitiſſe:ut uniuer/
ſus Midiolanenſis & ſenatus:& populus tandem ubi ſeſe colligiſſet:reiectis omnibus Venetorũ,& ſuaſio/

nibus:& ſubſidiis unum Franciſcum phortiam una cum Blanca Maria mulierum clariſſimarum omnium
quæq; ſunt:aut fuerunt unquam:aut impoſterum ſunt futuræ:integerrima:optimaque uiragine ad totius rei
publicæ imperium mirabili concordia:atq; beniuolentia accerſierit: & eundem: quádiu in uiuis fuit ſumma
cum fide:atq; pietate non ſecus ac parentem:tum ſemper obſeruauerit:tum aſſidue obſeruet:uel mortuum.
Quid enim ſim prolixior in referendis eius rebus:tam multis:tamq; magnificis: quas uel belli:uel pacis: & i
omni laudatiſſimæ uitæ genere cum ſempiterna ſui nominis celebritate confecit? Nonne id unum explora/
tiſſimnm eſt illius mirifice uirtutis documentum:quod unus Franciſcus ſphortia apud omnis pricipes chri
ſtianos uenerabilis apud barbaros uero & aduerſarios chriſti nominis eſſet admodum formidabilis. Nam
qualem præterea uel erga maximos eccleſiæ Romanæ pôtifices:uel erga Pherdinanduu regem diui illius re
gis Alphonſi filium uel erga inuictiſſimum regem Francorum Lodouicum ſe præſtiterit:totus terrarum or/
bis:& uidit & admiratus eſt. Sed quid plura in medium referam. Vnum Franciſco ſphortia nemo humáior
nemo melior:nemo immortali deo per omnem iuſticiæ & æquitatis:pietatiſq; laudem:hominibus acceptor
aut carior unquá fuit. Adde quod in tanta filiorum proſperitate:rebuſq; ſecundiſſimis:regno florentiſſimo
ſumma gloria:ualitudine integra:leuiſſimo genere mortis ita intra biduum eſt extinctus:ut eam pro ſua illa
acutiſſima mentis acie:incredibiliq; prudentia intellexerit quidem:non autem ſenſerit. Quæ cum ita ſint: no
ſtri muneris eſſe arbitror illuſtriſſimi principes:ut modum iam tandem noſtro huic tam diuturno luctui im/
ponamus:quod ut ipſi primi faciatis quo cæteris quoq; grauitatis exemplo ſitis:non debeo uos non mone/
re:adhortari.orare:obteſtari. Vincenda eſt enim uobis animi mollicia & lachrymæ omnes reprimendæ : ne
quo magis in parentem pii uideri uultis eo minus in deum ſperare iudicemini. Nam ſatis eſt mea quidem ſẽ/
tentia uel pro imbecillitate naturæ:uel pro communi conſuetudine annum iam totum in luctu: mæroreque
agitaſſe. Redeat denique animi tranquilitas cum priſtina illa uultus ſerenitate:ornatuſq; elegantia:Quod ſi
minus fortaſſe ueſtra cauſa facturi ſitis id ſaltem huic ueſtræ uniuerſæ reipublicæ condonate:quæ nõ ueſtra
minus:q̃ amici principis cauſa in extremis uerſatur angoribus:nam cum illo actum eſt quáoptime : qui per
omnia :ut ſummatim complexi ſumus : & animi: & corporis: & fortunæ bona ad quintum & ſexageſimũ
uſq; annum uictis omnibus & inimicis : & hoſtibus perſeuerauit inuictus: & ita pacata omnia atq; tranqui/
lia a nobis abiens reliquit:ut cum omnes eius abeſſent exercitus:alii in appulis :ut regi pherdinando pro af/
nitatis iure inſeruirent:alii in flaminiis:ne quis impetus oriretur aut in bononienſes:aut in ſenenſes:aut in flo
rentinos:quos ſocios:amicoſq; haberet: Alii in Gallis tranſalpinis:quo adeſſent Lodouico regi:ab quo pro
pter Sagonam dono Genuamq; acceptam bene eſſet affectus:ne minus quidem tumulatus in hanc uſq; diẽ
in uniuerſo eius imperio ſuſcitatus ſit. Itaq; nobis moderate ferenda eſt huiuſmodi hominis naturæ neceſſi/
tas:tum quia mortalibus cunctis & communis eſt: & debita:tum etiam quia ærumnis præſentis uitæ nos li/
berans ſe ducem præſtat ad meliores æui tranquillitatem:Quid enim eius mortẽ doleamus:cuius uita oĩs ple
na fuerit honeſtatis & aduerſe nulli ſubiecta fortunæ? Nam recte Pindarus Præmium primum ubi res ſecũ
dæ Afferent. Laus hinc ſequitur probata: Quæ duo quiſquis tenuit beatus iure uocetur. Tanta erat ſapien/
tia noſtri principis:tantum omnibus in rebus conſilium:tanta moderatio:tanta grauitas:ut non ſolum ni/
hil unquá pateretur aduerſi:ſed fortunæ ipſi tanquam dominaretur:quicquid uel magnum uel appetendum
in uita ſit in ſua poteſtate uſq; habuiſſe uideatur. Eſt ille fœliciſſimus :ait apud Euripedẽ Hæcuba:mali nihil
cui accidit uiuo. Quis autem uir ſapiens fragilem hanc:atq; breuem uitam non contemnat:habeatq; pro ni
hilo:quo ſolidam:ſempiternamq; conſequatur? Hac ſane ratione ueram beatitudinem docebat Epicurus in
hac hominum uita nullo pacto ineſſe poſſe:quia corruptioni ſubiecta foret Ob eamq; rem uocat deum bea/
tum:quod & incorruptus ſit: & ſempiternus. Quid igitur illum poſt uitam tam diu bene actam adeo dolea
mus obdormiſſe in domino:tãq; adhuc uelimus inter hoſce turbulentiſſimos fluctus agitari:laborareq; aſſi/
due. Hũc oĩbus & prœliis corporis: & ſæculi cladibus liber ſui ipſius uictor euaſit in cælum quem ſi magis q̃
nos ipſos caſte:ac pie diligeremus:gauderemus ſanæ:nõ doleremus. Si diligeretis me:ad Apoſtolos ait chri
ſtus gauderetis utiq; quod uado ad patrem. Nec enim omnibus:ut ſcriptum reliquit Cicero in conſolatione
de filiæ ſue obitu:iidem illi ſapientes arbitrati ſunt eundem curſum in cælum patere. Nam uitiis: & ſceleribus
contaminatos deprimi in tenebras:atq; in cœno iacere docuerunt:caſtos animos puros:integros: incorru/
ptos:bonis etiam ſtudiis:atq; artibus expolitos leui quodam & facili lapſu ad deos:ideſt ad naturam ſimilẽ
ſui ſuperuolare. Euolauit inquam Franciſcus ſphortia ex his terrenis tenebris in ſerenam illam cæleſtemque
regionem:ut eiuſ conſpectu atq; uiſu in omnem æternitatem:frueretur:ad cuius imaginem:ac ſimilitudinem
nouerat ſe creatum. At ſtultum eſſe quis dixerit non dolere id oportere: ꝙ ſua natura ſit malum:tanq̃ mors
in bonis ſit numeranda:qua tollitur uita. Præterea alias quinq; afferri poſſe lugendi cauſas quarum una ſu/
mitur ex eo incommodo:quod ipſi accipimus ex illius obitu :quem dilexerimus:altera uero:quod exiſtime/
mus animum ſine uæhementiſſima doloris acerbitate a corpore:cui penitus inhæret:infixuſque eſt : ſeparari
haud poſſe. Tertia autem cauſa ſuſcipitur :quod arbitremur eundem:quem lugemus:priuari huiuſce uitæ uo
luptate. adducunt etiam quartam ex horribili metu ſempiterni ſupplicii apud inferos. Sunt præterea nõnulli
ingenio uſque adeo deprauato: & ad omni hominis natura:dignitateq; alieni:ut animum opinentur una cũ
corpore interire:diſſipari:deleri. Itaq; eos ferreos eſſe dicunt planeq; amentis:atq; inſenſatos qui minus do
leant mortem. ac ſummis ducant in malis. Sed has ego ſigillatim lugendi cauſas ſoluam & facile: & uero: &

Blanca Maria

Fãciſcꝰ ſphortia

Pherdi/nãdꝰ rex

Alphonſus rex

Lodouicus rex

Complexio argumẽtionis

Appuli

pher. rex

flaminii

Bononienſes

Senenſes

florẽtini

Galli trãſalpini

Lodouicus rex

Sagona

Genua

Pindarꝰ

euripidẽs

Hæccu/ba

Epicurꝰ

apoſtoli

Chriſtus

Cicero

Cõfutatio & cõfirmatio

Quod ſũt lugẽ/di cauſæ

Prima breuiter:& primum quidem ex antiquorum philoſophorum ſententia probatur animi immortalitas. Nam
cauſa poetæ omni doctorum hominum genere longe antiquiores quid ſenſerint de animorum æternitate:cum Or
Orphe⁹ pheus:& homerus:tum alii & græci:& latini fere inumerabiles ſunt locupletiſſimi teſtes. Plato duplicē eē
Home. eſſe animum docet:qui rationis particeps ſit æternus:alterum mundi:alterum hominis Ita autem a Platōe
ꝓbatio animus definitur:animus eſt eſſentia incorporea ſe ipſam mouens ac rationalis. Ea autem ratione animi im
imortali mortalitatem probat Plato quod iis per ſeſe moueatur & ſemper ac cæteris quæcunqꝫ mouentur & fons ſit
tatis aīo & principium motionis. Nec enim latere nos debet immortalitatem dupliciter accipi.quod aut aliquid im
rū ꝑ rati mune ſit mortis.quoniam eius ſua natura capax non ſit ut animus aut quod alterius beneficio a morte red/
ones datur incolume.ut mūdus ſecundum Platonem. Qua etiam ratione aliquid agitari dupliciter dicitur. Nam
Platōi/ & de eo accipi ſolet:quod ex quo principio eſſe cœperit:ſemper mouetur:ut mūdus & quod ſemper & eſt
ca aī de/ mouetur ut animus. Nec ſane ulla poſſum ratione aſſequi:qd illos mouerit:q omnem animum uoluerūt una
ſinitio cum corpore interire. Nam ſi ita foret & mundus iampridem:& quæ in mundo ſunt omnia periſſent. Sed
quo pacto mundi animum immortalem dixerunt hominis autem mortalem:cum & principium uterqꝫ mo/
tionis ſit:& uterqꝫ uiuat a ſeipſo:& eadem eodem attingat modo:quippe qui intelligat & quæ ī cælo ſunt:&
quæ ſunt ultra cælum:& quicquid eſt ſecundum eſſentiam:quærat:aſcendatqꝫ ad primum uſqꝫ principiū. Ita
Plotin⁹ qꝫ contēplatio ſecundum Plotinum:quæ ab ipſo fit:ex iis quæ in ipſo admirabilia ſunt:& ex unoquoqꝫ qđ ī
ipſo eſt:& quod eſt ex Academica recordatione:etiam ante tempus ipſa dat eſſe:& quoniam perpetuis ani/
mus ſcientiis utitur perpetuus quoqꝫ neceſſario ipſe eſt Ad hæc quicquid accepta cōpoſitione perficit̄.ut ſi id
identidem natura diſſoluitur:ut eſt compoſitū. At animus una eſt & ſimplex agilitas in uidendo ſecundū na
turam. Non igitur hoc pacto corrūpi poteſt. Præterea cum animus non ſit corpulentum quiddā : nec habe/
at quantitatem:etiā ubi ſeparetur a corpore:diſſipari:delerique non poteſt. Num fortaſis in aliud tranſmuta/
tus corrūpatur: At huiuſmodi tranſmutationis corruptio aufert formam:materiam dimittit. Hoc autem eſt
cōpoſitæ rei paſſio. Si animus igitur ſecundū horum aliquod genus corrūpi nequid:is eſt neceſſario immor/
Ariſto/ talis Hanc autem immortalitatē animi humani cū aliis multis in locis probat. Ariſtoteles:tum etiam in libro
tiles ſecundo de animalium generatione uerbis huiuſmodi. Omnes animi neceſſario ſunt uirtute priuſ:quam actu
Neceſſe etiā eſt aut omnes non eſſe prius & fieri:aut omnes antea exiſtere: Vel alios eſſe antea:alios non eſſe
Ac fieri aut in materia & non ingredi in maris ſæmine:aut in materia uenire a ſæmine quidem ſed ī mare aut
extrinſecus fieri omnes :aut nullū:aut alios fieri.alios non fieri. Quod fieri igitur nequaꝗ poſſit:ut aīmi oēs
prius exiſtant:patet ex huiuſmodi rationibus: Quoruncunqꝫ enim principiorum corporalis ſcilicet eſt ope/
ratio hæc antea exiſtere ſine corpore minime poſſunt ut incedere ſine pedibus: Quo:fit ut animi extrinſecus
ingredi nequeant. Neqꝫ enim fieri poteſt ut ipſi per ſeſe:qui ſeparari non poſſunt:ingrediantur:nec item ī cor
poreo ſæmine. Eſt enim ſemen ſuperfluitas imutati alimenti. Relinquitur ergo mentē ſolā extrinſecus adueni
entem ingredi:& eandem ſolam eſſe diuinā. Nihil enim cū eius agilitate habet cōmune operatio corporalis.
Omnis igitur uis animi uidetur alius corporis eſſe particeps: & eius quidem diuinioris q̄ illa ſunt corpora:
quæ uocantur elementa. Si auctoritatibus tantum initi nos oporteret:afferem alio pleroſqꝫ nobilis:ſpectatoſ
philoſophos.q ſola grauitate nihil contradici poſſe conuincerent : Quis eſt.n.uſqꝫ adeo hebeti:obtuſoqꝫ ge
nio:qui ſui ipſius diſcrimen habeat nullum?qui non intelligat propriam animi humani perfectionē id eē qđ
in corruptibile ſit At propria huiuſmodi animi operatio intelligere eſt. Ea enim hominis & pecudibus præ/
ſtat :& ſtirpibus & inanimis. Sed intelligere ſecundum uim proprie naturæ uniuerſalium eſt:& eorum:quæ
corrūpi nō poſſunt. Sed cū omnis perfectio ad ſuū perfectibile neceſſario proportionem habeat relinquitur
animū humanū īterritui nō eſſe ſubiectū. Mentalis inꝗ animus imortalis eſt:& ſempiternus Et ne id quidem
mirum: Nam ſi ea parte:quæ nobis eſt communis cum belluis corrumpimur :atqꝫ interimus:quis ambigat ea
uos parte incorruptos:imortaliſqꝫ futuros :quam ad ei imaginem:ſimilitudinemqꝫ creati communem habe/
mus cum cæleſtibus illis uel mentibus:ūel angelis quo: appellāt? præſertim quod neceſſe ſit ea ſubſtantias ha
bere communis quibus opera ſunt communia. Sed hominum animos ita ſupremam contemplariæ:æternam
Ariſto/ que ueritatem:ut angelos qui ignorat:ſe hominem eſſe negat. Hāc certe uim mentis ſolam dicit Ariſtoteles in
teles iis libris:quos de animo reliquit ſcriptos:a ui ſenſitiua ita ſeparari:quemadmodum quod perpetuum eſt: ab
eo quod ſit corruptibiſe. Et eſt huiuſmodi ſane animus uiuax quædam imago dei:quem idcirco ad ſuam crea
uit ſimilitudinem ut proximus ſibi quodā pacto in ſuo genere immortalis etiam ſecū foret.ut enim ſcriptum
ſolomō eſt in libro ſapientiæ: Incorruptio facit proximum deo. Propterea inquit:per hanc habeo immortalitatem
præterea ſi deus ipſe dum taxat animi humani & conditor eſt:& creator:a quo alio:q̄ ab deo sis perimi pōt
quemadmodum de angelis affirmamus:quos nulla interimituis naturæ? Nam quicquid eſt natura corrupti
Timæuſ bile:id naturalibuſ conſtat cauſis :at animum deus naturæ cauſis non ſubiecit:id quod in Timæo etiam do/
Plato cet plato. Recte igitur in euangelio præcipitur: Eum timere:qui poſteaquam occiderit poteſtatem habet mit
Euāgeli tere in ghennā ignis:animamque:& corpus ibi perdere: Atque illud quoqꝫ perſpicuum eſt:ſi animus interi/
um ret:ex eo effici nihil poſſet:at quicquid naturali cauſa uique generatum nunquam perit:quin inde aliquid ꝓ
ducatur:ut ignis ubi ligna concremarit:& carbones ex lignis :& cinerem :& uapores flameos efficit. Quo
fit :ut nihil arte pereat:quin aliquid inde fit reliquum. Id autem de animo dici nequit. Is enim ſi pereat:relin
quitur nihil omnino: Videmus inſuper uirtutem omnem inſtrumentalem debilitati in ipſius inſtrumenti de

bilitate eandēq; perire:ubi pereat inſtrumentū. Ita oculis auribus ue debilitatis audiendi ac uidēdi uirtus de
bilitatur: eadēque perit:cū ea pereunt inſtrumenta. De mentali autem ui accidit multo ſecus! Nūquam enim
neq; debilitatur:neq; perit ex cuiuſq̄ inſtrumenti uel amiſſione:uel debilitate:etiā ſi quādoque eius agilitas ob
imaginandi uim interceptā ceſſare uideatur. Nec item illud ignorat quiſquā:qui omnino ſtultuſ nō ſit. Quic
quid forma utitur infinita:ac nullis terminis circunſcripta:id corporeum eſſe non poſſe:cum omne corpo/
reum formam habeat & finitam:& ſuis terminis circunſcriptā. At uniuerſale ui multiplicationis dicimus in/
finitum:quodque neq; ſit terminatū cōmunitate:neq; finitum quantitate At mens cū in intelligendo huiuſ/
modi formā habeat ipſum uniuerſale:relinquitur eam eſſe & ſimplicem:& ſeparatam:ac ob eam rationē eti
am imortalē. Nā quicquid ſim longior in animoꝝ noſtroꝝ probanda imortalitate:quæ illoꝝ duntaxat mē
tes non capit:qui aut ſtulti ſunt & ita ſimiles iumētoꝝ:aut ſcelerati & impii:atq; proinde imāes adeo:ut di
uinam uim quoq; negent omnino. Haud.n.ſcio quid Epicharmus ille comicus ſibi uoluerit:cum:ait:homo
& concretū eſt quiddā:& diſcretū:atq; abit.unde uenit rurſus terra in terrā ſpiritus autem ſurſum. Quid ho
rum triſte? nihil: At ego ita hominē eſſe concretum arbitror.ut & aio affirmem imortali conſtare, & corpo
re interritui debito:quippe quod cōpoſitum ſit ex quattuor elementis proportione quadam nō arithmetica
neq; geometrica:ſed muſica potius:q̄ tantā uim habet in uiui hominis corpore:ut animū Ariſtotelis diſcipu
lus Arixtoſenus non dubitarit harmoniam eſſe definire:ſed animus qui uitam dat corpori:& id ſua præſen/
tia regit atq; moderatur aliud nihil eſt mea quidem ſententia q̄ creata ſubſtantia ſpiritalis:ſimplex:rationis:in
tellectuſq; particeps:quæ ſeipſam:mouens naturale.inſtrumentaleq; corpus tam diu afficit ea ui:quæ eſt uita
lis eſt:& ſenſibilia admittit:quoad eorum natura capax elementalem conuenientiam ſeruat. Huiuſmodi inq̄
animū æternus & imortalis deus imortalē creando infundit in corpus humanū:& infundendo creat. Quā
animorum imortalitatem ut indubitato credā ſi nullam etiam rationem afferre noſſem quæ ſunt prope infi/
tæ:non probabiles ſolum:ſed etiam neceſſariæ:cōmunis tamē ipſe populorum omnium ac gentium:nationū
q; conſenſus:qui eſt quædam ueluti firmiſſima lex naturæ:eam mihi ante oculos poneret. Quam enim audi
uimus unquam aut legimus uel barbaram multitudinem:quæ futura ſecula nihil ad ſe pertinere opinaretur?
quæ parentalia negligeret? quæ minus & orationes:& ſacrificia pro iis faceret extinctis: quos uiuos cariſſi/
mos habuiſſet? Quid enim illorum afferam teſtimonia:qui uel in italica abuſque Pythagora:qui Pherecydē
ſyrium audiuerat:uel in ionica philoſophia:cui pricipium dedit thales mileſius:uir eruditiſſimi:& grauiſſi/
mi floruerunt? Qui uero inter arabas habiti ſunt illuſtres acutiſſimiq; philoſophi: Auerrhus. Auicenna. Al/
gazel. Iſaac. Alpetragolas quam multis:q̄ uariis:q̄ ſubtilibus:q̄ ueris docuerint rationibus eſſe hominum ani
mos immortalis; ſit dificile numeratu. Nec illud paruum eſt documentum permanſuros animoſ poſt corpo
ris ſeparationem:quod & boni:& mali Angeli nonūquam apparent hi ad malas actiones:illi ad bonas ho/
mines adhortantes:qnod nunquam facerent:niſi nocent quaſdam eſſe paratas ſedes animis mortuorum &
ad præmia:& ad pœnas. Sed quod omnem ſuperat ueritatem habemus & uetus:& nouum teſtamentum:ac
reliquos ſacros libros:quibus quādiligentiſſime erudimur nō ſolum uiuere nos poſt obitum:uerumetiam cū
corporibus una reſurrecturos aliquando:id quod magi quoque antiquiſſimi perſarum philoſophi conſtan/
tiſſime aſſerunt. At uidete obſecro:quantum ego tribuam auctoritati:atq; ſapientiæ unius franciſci ſphortiæ
cuius hæc agimus parentalia. Si nullæ poſſent rationales afferri:quibus hominum animi immortales eſſe de
monſtrarentur:ſi nulli gentium omnium:nationumq; conſenſus.ſi nullæ eſſentiarum inuiſibilium apparitio
nes:ſi grauiora nulla teſtimonia quirent adduci ſola illius diuini principis uita laudaliſſimiq; mores:ut id ſi
ne ulla controuerſia crederem:ſatis ſuperq; præſtarent. Quo enim pacto ſe ab omni iniuria ab omni abſtiuiſ
ſet maleſitio:ſi futurum iudicaſſet:ut mors totius hominis eſſet interitus? Quot fugit & uoluptates:& emo/
lumenta honeſtatis gratia? Quot labores:periculaq; ſuſcepit:ne qua turpitudinis cuiuſquam ſuſpitione ſe in
quinaret? Duxerat olim uxorem in calabris natus annos ſeptem ac decem nobiliſſimam: pulcherrimamque
uirginem Polyxenam ruſam:cui Montis alti comitatus cum oppidis pluribus:mūicipiiſq; parebat. Ex hac
ſuſceperat iam puellulam:cum abſens ad patrem ſphortiam certior factus eſt & filiam infantulam primum:
dein intra paucos dies Polyxenam quoq; uxorem ueneno a matertera eſſe interruptam. Reuertitur in cala/
bros. Rem ita habere repperit:ut acceperat. Nam impia illa mulier ut & comitatu Montis alti & ſororis fi
liæ polyxenæ cæteris bonis omnibus hæreditario iure potiretur:tanto ſe contaminarat ſcelere. Non milites
ſphortiani ſolum ſed ii omnes calabri quibus Polyxena præfuerat:hortantur adoleſcentem:ac profuſiſſimis
lachrymis obteſtantur:ut ultione ſumpta de ſceleratiſſima muliere & iteremptæ uxoris:& eius materteræ do
minatum omnem:id quod facillimum factu erat.ſibi uendicet:cum is non religioſe minus quam grauiter ita
reſpōdit. Et ſi non ignoro quod munus iuſticiæ eſt humanæ malo tamen quod dei eſſet ſequi q̄ quod homi

Epicharmus
ariſtoxenas
Harmonia
Animi dēfinitio
dbatio ex comuni hominū opinione
pbatio ab auctoritate italica philoſophia
pythagoras
Pherecides
Ionica philoſophia
Thales
Arabes
auerrhuſ
Auicēna
Agazel
Iſaac
alpetragoras
pbatio ab appiionibus ſpirituū
pbatio a ſacris libris
Philoſophi
Magi
dbatio a Franciſci ph. uita atq; moribus
polyxēa

nis. Scriptum eſt enim mihi uindictã & ego retribuã. Neque illud præclaræ continentiæ argumentũ ſilendũ
eſt. Quo tempore Franciſcus ſphortia bellũ gerebat pro florentinis aduerſus lucenſes: Pontito municipio

Blanca
Maria

ui capto direptoq; inter mulierũ militaré contumeliã: ut ſit puella quædã eleganti forma quinq; ac decẽ an/
nos nata trahebatur a militum globo ad ludibrium ſtupri: cum uociferans illa imperatori ſe dedendam præ/
cabatur imperatori enim ſuam deberi uirginitatem. Itaq; metu perculſi milites hanc ad illum adducunt: qui
re intellecta idq; illa illari uultu corã affirmãte hic ut & iuuenis & corporis temperamento procliuis in uene
nerem: & qui nondum Blancam duxiſſet uxorem. non detrectat munus. Cum uero tempeſtiue uirgine inle/
ctũ adducta iã haſtæ innixus ueneræ uoluptatis foret uulnus ultimum illaturus: ſubito uoce flæbili inquit uir
go. Ego te mi optime imperator oro: atq; obſecro per hanc ĩpollutam Mariam uirginẽ: cuius ſacratiſſimam
imaginem hic depictã aſpicis. Erat. n. in proximo appenſo pariete quædã tabula: qua Mariæ uirginis imago
repreſentabatur: ne mihi meam uirginitatem eripias: ſed meo me ſponſo qui aſſeruatur inter captiuos: relin/
quas intactam. Quibus auditis continuo Franciſcus ſphortia compreſſa ui omni ueneri apetitus & illam di
miſit ĩtactam: & eius ſponſum perpulchre donatũ carcere liberauit. Oh mirabilẽ atq; ĩ hanc diem inauditam
ſũmi uiri continentiã: longe mihi profecto unum hoc Fr. ſphortiæ nõ continẽtiæ ſolum ſed religionis & pie

Africãus
ſupior
Indibilis
Rubico
Nicola⁹
picinin⁹
Veneti
Picentes
Forũ li/
uium
Camilus
G. Fabri
cius
Carauagium
Veneti
Medio/
lanum
Heneri/
cus pani
carola
Gallia ci
ſalpina

tatis exẽplũ maius illuſtriuſq; uidetur: q̃ quod de Africano ſuperiore proditum eſt memoriæ: qui ne uenite q
dem in conſpectũ ſuũ ſit paſſus puellã ludibili deſponſatã: cũ tamen illũ dixiſſe conſtat equidẽ ea uterer ſi ſer
ua eſſet & non libera. Quis non eam iuſtitiæ laudem admiretur qua eſt uſus ad rubicõa. Nicolaus picininus
qua tempeſtate Venetos uehementius premeret. ut in agrum iam uſq; Patauinum multis oppidis & brixiãis
& ueronenſibus & uicentinis in deditionem actis omnia circunquaq; bellico more uaſtarentur: ueniens Frã
ciſcus ſphortia ex picentibus ut Venetis pro ſtipendii ſocietatiſq; iure auxilium ferret in ſummis difficultati
bus: ad Rubicõna ſtatua poſuerat: cum ex urbe Foroliuio noctu ciuis cuiuſdam famulus ad eum uenit polli
citus illam ſe urbem ſine ullo prorſus diſcrimine ei traditurum. & quo pacto id facturus eſſet: edocuit. Cui cũ
reſpondiſſet imperator non eo ſe aduenĩſſe: quo perfido cuiquam eſſet adiutor: iuſſit hominem comprehen/
di illico: eumq; artius uinctum intra portas uſq; forliuii agendum curauit: quem re omni diligenter expoſita
ciuibus ad ſupplicium tradidit imitatus is quidem: tum Camillum ĩ faliſcis aduerſus magiſtrum ludi: tum. G.
Fabricium aduerſus medicum regis epirotarũ pyrrhi. Poſſem huiuſmodi exempla iuſticiæ ſummæq; uirtutis
prope infinita in medium afferre. Sed aliis duobus tribuſue contenti ſimus: Non enim parentalia celebran/
tes hiſtoriam recenſemus: Accepta ingenti illa ad Carauagium memorabileq; clade cum Veneti rebus ſuis iã
deſperarent: ii qui mediolani Factioſi ciues per id temporis ſummæ reipublicæ ſorte præerãt. Franciſci ſphor
tiæ omnem & uirtutem & gloriam: ut erant animi iudicio hulcerato uertentes in perniciem ſuam clam cœpe
runt per henericum panicarolam uirum callidum & induſtrium: qui mercaturam uenetiis exercebat: de pace
cum Venetis agere ea conditione: ut Franciſcum unum ſphortiam ex hac Gallia ciſalpina omnino extrude/
rent. & ipſi certa inter ſe lege quas ille urbi: & oppida poſſidebat diuiderent: At Veneti quãq̃ intelligebãt ni
hil tutum ſibi futurũ cum ciuitate factionibus diſſidenti: tamen quia intelligerent omnẽ mediolanenſium cũ
ſuo duce diſcordiã ſibi non poſſe non prodeſſe rem ueluti probare & uana conſilia uerbis alere: operamque
dare: ut eæ omnes inſidiæ ad franciſcum ſphortiam præferentur: qui etiam ipſe iampridem omnia per nõnul
los optimos ciuis ex mediolano antea didicerat: diſſimulabat tamẽ futurum ſperans: ut improborum animi
præclaris ſuis integerrimiſq; operibus flecterentur: ad ſanitatẽq; redirent. Sed ubi uidet in dies magis atq; ma
gis res ſuas apud Mediolanenſes habere periculoſius: & Brixiã: quã iam eſſet in deditionẽ recepturus emãi
bus ſibi eripi Mediolanẽſiũ ad Brixianos litteris quæ ne id facerent: qm̃ propediẽ cũ Venetis forent fœdera

philipp⁹
Maria
Feraria
Chrema
philipp⁹
dux
Padus
Ticinus
Addua
Frederi/
cus rex

pcuſſuri ſuadebãt: eã coactus neceſſitate ne & ipſe & Mediolanenſes una pirẽt ſocietatẽ init cum uenetis ea
cõditione: ut ſeruato fœdere quod Philippus maria ſocer Ferariæ paucis diebus prius q̃ uitã excederet: cum
illis pcuſſerat ſibi auxilio forent & equitibus quattuor millibus: & peditibus duobus millibus & aureis num
mis terniſdenis milibus in menſes ſingulos donec oĩ Mediolanenſium ditione quæ Philippi ſoceri fuerat po
tiret. His humano atq; diuino iure ſanctiſſime conſtitutis. atq; firmatis: cũ Fran. ſphor. municipia & caſtella
omnia quæ ex bergomenſi agro atq; brixiano nuper abſtulerat: reſtituiſſet Venetis: & Chremam præterea ex
illo ferarienſi cum duce philippo fœdere traditurus prope diem foret: atq; Veneti contra annum iam inte/
grũ quæ cõuenerãt q̃ abſolutiſſimæ obſeruaſſẽt: eo iã res erat adducta: ut Mediolanenſes diutius tãti belli mo
lem tollerare nõ poſſent: pſertim qđ inteſtinis ſeditionibus fluctuarent: & boni nobiliſſimiq; ciues eã popu
larẽ tyrãnida iuxta atq; infœliciſſimum auſpicium quam erumnoſiſſime ferrent. Tũ Veneti cœpe conſilium
eius ſoluendæ ſocietatis auxiliique ferendi Mediolanenſibus contra Franciſcum ſphortiam ubi minus ipſe
quamprimum & a bello deſiſteret: & quicquid intra padum Ticinum atq; Adduam Mediolanenſibus bel/
lo abſtuliſſet: iis reſtitueret. Quæ ratio ſenatus Veneti grauitatem a propoſito mouerit: non ſatis compertũ

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

eſt. Alii dicunt eos noluiſſe diutius tantam ſine ullo emolumento impẽſam ferre: alii quod uitio ſibi dari: & a Frederico rege Romanorum & a Francorum rege Carolo: & ab Alphonſo rege grauiter ducerent: quod qui libertatem uni omnium amplecti maxime tueriq; deberent: ii urbem quæ libera eſſe uellet: ad ſeruiendum cogerent. Sunt præterea: qui aſſerant illos ſibi ut uiros prudẽtiſſimos metuiſſe: ne Franciſcus ſphortia ubi uoto potitus eſſet tantis auctus elatuſq; uiribus uictricia in ſe arma conuerteret. Qui decretũ hoc edictumq; Frãciſco ſphortiæ nunciarent: lecti iam fuerant duo Paſchalis Malipperius & Vrſatus iuſtinianus: hiq; iam i itinere eſſe ferebantur cum Carolus Gonzaga uir ſtrenuus ac fortis ducẽ hortatur huiuſmodi fere uerbis. Quæ Veneti decreuerint: tenes: quid igitur cunctamur. Sine ipſe Bartholomæum hunc collionem ac reliquas uenetorum auxiliaris copias quæ hic prope apud nos ſunt: de improuiſo adoriar. Facile enim opprimam: uertãq; in prædam. Idem tu ipſe facito de cæteris Venetorum uiribus: quæ Chremam obſident. Et hoc pacto eadem hora tum Mediolanenſium peruicaciam: tum Venetorum inſidias una uiceris. Ad quæ nobiliſſimus imperator ita reſpondit. Doleo equidem Carole & uæhementer profecto: quod me Venetorum ſocietate quos & amaui ſemper: & feci plurimi: ita priuatum iri intelligam: ut quos ob maxima utrinq; data acceptaq; beneficia amiciſſimos ſemper oportuit: hoſtes ſim habiturus. Cæterum utrunq; res habeat. malo illos iniuriarum q̃ me & eſſe & haberi auctores. Deus eſt cunctis hominum uiribus longiſſime ſuperior. Huius ego fretus auxilio metuo neminem. Quare nihil prorſus quod me dedeceat: ſum facturus. Quæ cum dixiſſet: curauit illico: ut legatis Venetorum Chrema traderetur. Id enim per ipſum Carolum cuius magnæ militum manus præſidio erat Chremæ uel chremenſibus inuitis efficit. Nam q̃ antea fuerat per Philippum ſocerum ferrariẽſi fœdere conſtitutum: & ipſe poſtea confirmarat: uoluit ratum eſſet: nequid abſe factum uideretur iniuſte. Neq; minore ſe animi uel magnitudine uel clæmentia geſſit: poſteaq̃ rerum Mediolanenſium eſt potitus. Nam ubi poſt acceptam Franciſci ſphortiæ beneficio chremam Veneti decreto ſunt uſi: atq; is ſuo dũtaxat marte & incredibili ſapientia ſuis cœptis deeſſet nunq̃: tandem poſt annum a Mediolanẽſi republica proſtratis atq; cõpreſſis ſceleratorum quorũdam ciuium nefariis conatibus ultro eſt ad urbis & totius regni gubernacula una cum uxore ipſa muliere & ſancta & pia Blanca Maria ſummis etiam cum præcibus accerſitus: q̃q̃ ſeſe modeſte moderateq; geſſerit: auditore: quæſo. Vt uniuerſa urbs in ſex partis diſtributa eſt. quas portas appellãt. oratores duodecim lecti ſunt bini pro ſingulis portis. Tertius decimus lectus eſt publico decreto Franciſcus philelphus: ſiue id linguæ dicendiq; beneficio factum fuerit: ſiue q̃ hunc exiſtimarint imperatori eſſe per gratum ut qui non metuerit in ſumma gladiorum impunitate duas ad populum acerrimas habere orationes in teterrimos illos immaniſq; tyrannos: qui diuina omnia humanaq; iura uexarent atq; confunderent: & id quidem in ſacratiſſimo hoc templo in maxima omni magiſtratuum ordinumq; frequẽtia. Hic igitur cum nomine mediolanenſis reipublicæ ſolus ex omnibus oratoribus: quẽadmodum a publicis magiſtratibus mediolani conſtitutum: fuerat orationem ad Franciſcum ſphortiam: qui adhuc ſe moguntiæ continebat: habuiſſet q̃ magis potuiſſet ad perſuadendum accommodatam: ut pro immortalium ſuarum uirtutum meritis pro tot tamq; multarum rerum geſtarum gloria ſi uellet uniuerſis ciuibus rem facere gratam & periucundam: triũphali curru urbem ingrederetur more maiorum: ad hæc ille ut erat unus omnium ingenio & miti & uerecundo & graui: locutus de ſe pauca & mira cum modeſtia abſit: inquit: ut ego in patriam meam tam liberaliter ueluti reuocatus triumphans ingrediar. Quo ſi me cupitis pro benignitate ueſtra maxime honoratum operá date: ut omnia pacata inter uos eſſe offendam. Ceſſent ciuiles omnes diſcordiæ: extinguantur omnia odiorum incendia: iniuriæ omnes mea gratia condonentur: quod ut etiam ipſi & priuati faciatis & publice: ego primus quicq̃d ẽ aduerſus me meoſq; p̃petratũ aut iniuſte aut p̃uicaciter: ñ ignoſco ſolũ: ſed omnes rogo: atq; oro: ut ſẽpiterna id obliuione ex aĩo deleatis. Mecũq; ĩ poſterũ ita mutuis ceteris officiis: ut & uici & uicere æque ſit dulce: ita diuinus ille princeps locutus eſt. Et q̃ locutus eſt: re ipſa p̃ſtitit. Quo factũ eſt: ut & oĩs ciuiles diſcordias e medio ſuſtulerit: & ulciſcẽdi flãmas oĩs extinxerit & inimicos oĩs reddiderit ſibi amiciſſimos adeo ut eiꝰ obitũ non ſecus doluerint ac parẽtis. Sed q̃ poſtremo animi æq̃bilitate ſegeſſit cũ Venetis: q anno tertio poſt acceptũ ſoceri Philippi imperiũ pacatis tranq̃lliſq; rebus oĩbus ubi cõſpiraſſent cũ Alphonſo rege: maiore hũc belli apparatu adorti ſunt? Quos uni Franciſco ſphortiæ non reddiderũt aut hoſtes aut inimicos alios apertos occultos alios? Florentini ſoli iuſticiæ partes tutati ſunt: qui auctore Coſmo medice infracto animo uiro atq; ſapienti nullam impenſæ mollem nullum bellicæ fortunæ periculum recuſarunt. quo illi optimo iuſtiſſimoq; principi bene proſpectum eſſet. Cum ſemper deus optimus maximus tum eo potiſſimũ tempore Luce clarius oſtendit ſibi non eſſe neglectui uiros bonos & innocentis: Veneti .n. qui nullo iure alienũ appetebant imperium: ſuum pœne amiſere: Nam præter has duas urbis Bergomũ ac Brixiam & oppidum unum Chremam oĩa quæ in Gallia ciſalpina poſſederant iádiu intra paucos menſes ſub unius Franciſci ſphortiæ dicio-

Caroluſ rex
Alphõſus rex
Paſchalis Malipierus
Vrſatus iuſtinianus
Caroluſ gonzaga
Bartolomæꝰ colio
chrema
Blanca Maria
Franciſcus philelphus
Philippus dux
Alphõſus rex
Florentini
Coſmuſ medices
Bergomum

Brixia — nem ultro atq; alacriter deuenerunt. Idēq; & brixiani & bergomenſes chremenſeſq; feciſſent: niſi Bartholo/
chrema — mæus collio uſus ea qua ſemper fide conſueuit: in medio uincendi curſu ad Venetos defeciſſet. Qua ipſa in re
Bartho — bonitas etiam noſtri principis prætereunda hoc loco certe nō eſt. Didicerat Bartholomæum corruptum pe
lomæus — cuniæ magnitudine fugam parare ad Venetos: amici & familiares omnes hortabantur imperatorem: ut illū
collio — caperet: ne tanta de hoſte uictoria iam fere parta per unius hominis perfidiam impediretur. Idq; ſe facile effe
Alexan — ɗturum Alexander ſphortia frater uir ingenio promptus & intrepidus & induſtrius conſtanter recipiebat:
der — Tum Franciſcus Nolite me inquit mei obliuiſci: ut ei male faciam: quem effecerim maximis beneficiis: Nam
Sphor/ — & ſenæ gallicæ cum eſſet pro philippo ſocero: & ego me per id temporis continerem hæſi: audiens eū premi
tia — non mediocri inopia octomillibus nummū aureum eius inopiæ conſului: quos reddidit mihi nunq̄: & mor
ſena gal — tuo Philippo ſocero: ab quo quia clam ſentiret cum uenetis: fuerat Moguntiæ coniectus in teterrimū illū car
lica — cerem: quem nominant furnum: mea eſt opera miſeria illa omni liberatus reſtitutis etiam omnibus eius & bo
Philip/ — nis & pecuniis: quæ in ticinenſi arce quam ego iam poſſidebam: ab ipſius uſq; captiuitate ſeruabantur. Meaq;
pus dux — dein quoq; factum eſt opera atq; ſponſione: ut a republica mediolanenſium cōduceretur ſtipendio & amplo
Hæſis — & honorifico: A quibus cum non multo poſt tranſfugiſſet ad Venetos contempta omni fidei ſanctitate quā
Mogun — mediolanenſibus ſponſoriq; dediſſet: non deſtiti tamen ad poſtremum ut uidetis eundem hunc fugientem a
tia — Venetis: ab quibus ad ſupplicium quærebatur: inermē nudūq; excipere: & emolumentis maximis ac honori
bus proſequi. Malo igitur in tantis beneficiis meis rurſus falli a collione q̄ rationibus ullis adduci: ut falli ab
iſto credam: præſertim quod ea eſt uis diuinæ iuſticiæ ut nullum ſit neq; malum impunitum neq; bonum irre
muneratum. Hæc Franciſcus ſphortia & benigne & grauiter. Cæterum quo Bartholomæi auiditati occurre
Bergo/ — ret: ei belli ſummam conceſſit aduerſus Bergomum: q̄ eius rei maxime ille uidebatur cupere. Sed neq; hoc itē
mum — pacto mederi potuit ingenio auariſſimo ac neq̄ quo minus contempta omni hominum fama deniq; reueren
tia poſt acceptum grande auri pondus homo unus omnium ingratiſſimus tranſfugerit ad Venetos. Qui ſi/
Paulus — bi tamen rebuſq; ſuis nihilo eius acceſſione minus metuentes de pace per Paulum Barbum legatum ſuum ui
barbus — rum patricium & illuſtrem continuo egerunt: quam ipſam princeps moderatiſſimus non ſolum non recuſa/
uit: ſed ultro etiam caſtella omnia municipia omnia oppida omnia: quæ iure belli ſibi uēdicarat: Venetis do
no ceſſit: quo nihil deeſſet omnino ad perpetuæ pacis ſtabilimentum ac robur imitatus ſane quod ſcriptū eſt:
pacem meam relinquo uobis: pacem meam do uobis: Cum enim delectaretur omnem per ſe pacari Italiam:
Euange — nihil per ſeſe deeſſe uoluit ad tollendam omnem belli non materiam modo ſed etiam ſuſpitionem. Altius cer
licū præ — te animus eius ſuſpiciebat: qui mortalia deſpiceret omnia immortalis illius uitæ gloriam beatitudinemq; cō
ceptum — templans: ad quam ſola iuſticia nos perducit. Ecce rex tuus uenit tibi iuſtus & ſaluator: iquit zacharias. Itaq;
Zacha/ — uenit redemptor humani generis rex Iheſus. ut iuſtiſſimum noſtrum principem corporeo carcere aliquando
rias Ihe — liberatum pro ſua iuſticia ſaluum faceret. Nam ut recte ac uero apud homerum ait Eumæus: non amat inui/
ſus — ſtos homines qui iuſque piumque Ornat honore deus. Haud ſane mortuus eſt Franciſcus Sphortia: qui per
Home — tam multa tamque præclara iuſticiæ opera ſe in omnem uitam tutatus eſt: ſed dormit: ut de puella iquit Chri/
rus — ſtus: Reuiuiſcet enim ac reſurget in gloria non hac fragili & inani. quam uanæ hominum circunferunt auræ:
Eumæ9 — ſed in illa potius. quam nulla circunſcriptura eſt ætas nulla deletura antiquitas nullus extincturus interitus.
Chriſt9 — Nunc omnibus humanæ peregrinationis periculis liber eſt. Iam nuſquam de uiis oberrare poteſt anfractibus
Quieſcit iam tandem apud creatorem ſuum omni cura ſollicitudineq; ſolutus: Nunc tranquillus nunc bea/
Secūda — tus eſt. Nam quid per immortalem deum tantopere doleamus? Lugeantur ſontes. lugeantur flagitioſi: quo/
cauſa — rum animi ſempiternis ſuppliciis cruciantur: Nam quod eſt cuiq̄ apud inferos ſupplicium metuendum: qui
ſupplicio dignum nihil in uita geſſerit? Quin potius nunc poſtea q̄ euaſit ex huius uitæ laboribus. quæ ſtimu
Tertia — lis & moleſtus & corporis & animi nunquam uacat: fruitur Franciſcus ſphortia uera incorruptaq; uolupta
cauſa — te & gaudio ſempiterno: quando quidem coram illum & aſpicit: & uidet: & contemplatur: qui ſolus fons &
Quarta — origo eſt totius fœlicitatis atq; beatitudinis. Præterea nec ullus acerbior eſt dolor in morte: quæ aliud nihil eſt
cauſa — q̄ uitæ priuatio in corpore atq; abſentia: ut docet Ariſtoteles & id quidem ex corruptione proportionis cor
Ariſto/ — poreæ. Nam quandiu elementorum proportio humanum continet corpus: uita animis illud afficit: ac mo/
teles — uet. Ea ſi corrumpatur: animus ipſe incorruptus diſcedit a corpore: morſq; continuo conſequitur ſenſu om/
ni penitus ſublato. Quid igitur ſtultorum hominum greges mortem adeo ducūt in malis? quæ: ut monebat
Arceſilaus illuſtris uir academicus: ut abſens: & expectata egritudinis plurimum ſolet afferre dementibus: ita
Arceſila — præſens nemini eſt moleſta: quippe quæ a perpetuo ſopore quodam differat nihil. Dolere autem ex incōmo
us — do proprio hominis eſt: qui non tam alterum amet q̄ ſeipſum. quiq; a fœneratore differat nihil. Qui.n. ex
Quinta — amiſſione cōmodi quod ſperabat. dolet mortē alterius gauderet is certe. ſi ex eius uita icommodū. metuiſſet:
cauſa

q̄ꝗ ſapientiſſimus ille princeps à nobis abiit ita bene.atq; moderate compoſitis rebus ſuis.uniuerſoq; impe/
rio.ut ſiquid nobis dolendum eſt.illud ſit ſane.quod ſi unius illius obitu innumerabiliũ cõmitatu uirtutũ or
bati ſumus.Sed eo pn̄ceps probatiſſimi ueſtra futura illuſtrior ẽ laus:ſi annitemini.ut nulla uideamini illi bo
nitate diſſimiles.Ad hæreditatẽ ſuccedere fortunæ ẽ beneficiũ.ſed eã reꝝ geſtaꝝ gloria propagare ueſtræ uir
tutis ꝓpriũ eſt munus.q̄ſi nõ pluris faciundus ſit Alexãder Macedo.quod ad ultimas uſq; terraꝝ mœras im
periũ propagarit.q̄ꝫ quod Philippi patris regnũ accepit.Nos aũt q ſub ueſtra diciõe uitã acturi ſumus.eo fe/
renus moderati⁹ illius abſentiæ deſideriũ.q̄n ante oculos ponẽtes q̄ a uobis recte.& cũ laude geſta fuerit.pa
trẽ optimũ in liberis uobis optimis uiuere exiſtimabim⁹.& ita nihil ex eius morte nobis eẽ incõmodatum.
Nec.n.mors ĩ malis habẽda ẽ.q̄ cõſtituta oib⁹ ẽ natura.nec uitã tollit.ſed cõmutat corruptibilẽ hãc.atq; æ̃rũ
noſã ĩ ſimplicẽ illã.& ſecurã.& ſẽpiternã.Præterea q̄d pythagorei monẽt.ñ abſurdũ fortaſſe fuerit audire.

Quos diuina homini dederit fortuna labores:
Quæ tibi ſors fuerit.capito neq; ferto moleſte.

Cui etiam ipſi ſententiæ aſtipulatur prudenter Anaxagoræ diſcipulus Euripides ille tragicus:cũm ait.

Caſus ſiniſtros qui bene tulerit mihi
Vir optimus uidetur.ac ſapiens quidem.

Quanq̄ſi recte rẽ ipam iterp̄temur.neq; illi graui⁹.neque nobis inopinatũ quicq̄ accidit.Nã quãdiu erat pe
regrinandũ ĩ huius uitæ hũanæ ſalebris? Aduena ego ſum aput te ĩ terra dicebat Dauid & pegrinus:ſicuti oẽs
p̄res mei.Siue.n.mors altiſſimo ſit ſomno ꝑ ſimilis:ſiue lõgæ:atque diuturnæ pegrinatiõi:ut ait Plato:ea cer
te nõ bona eẽ nõ põt:cũ & animi angorib⁹:& laboribus corporis nos ſoluit oĩo.Ad hæc an ignoram⁹ quo
diuturnior eſt hoĩs uita:eo eẽ calamitati magis obnoxiã? Stultus ꝑfecto:& amẽs ille mihi uideri debet:q co/
mũis hoĩum caſus:& hũanæ uitæ fragilitatẽ nõ extimeſcit.Si Cyrus clariſſimus ille rex pſaꝝ poſt tot:tãtaſq;
uictorias potitus ẽt babylone cõtinuo eſſet extictus:ludibrio Tomiridi nõ fuiſſet.Idẽ cũ de aliis ꝑ multis &
dici:& cognoſci põt:tũ maxĩe de Gn.põpeo magno:de.G.Iulio cæſare:de Marco Tullio Cicerõe pſpicuũ
eſt q ſi iuniores obiſſent:inimicoꝝ oculos cladib⁹ ſuis nõ ſatiaſſent.Quid tñ nobis afferre q̄ãt maior an/
noꝝ nũerus:q̄doquidẽ ſi Mathuſalẽ illius æquaremus ætatẽ:q ãno q̄rtodecimo poſt diluuiũ morti cõceſſit:
cũ ãnos nouẽ & ſexaginta ſupra nõgentos uixiſſet:nihil tñ ex tãta uitæ lõgitudine nobis aliud ſupeſſet:q̄ ma
ior ſarcina peccatoꝝ.Xerxes ille ĩſolẽs:& ſupbus:q cũ q̄nquies decies cẽtenis hoĩum millib⁹ helleſpõto:boſ
phoroq; cõſtratis:& Atho uelificato traiecit ĩ græciã cũ ex altiore loco ſuũ oẽm cõſpicaret̃ exercitũ illachry
maſſe traditur quoniã diceret poſt centũ ãnos ſe ex tãta multitudine uiſuꝝ neminẽ.Quæ.n.ulla t̃pis longitu
do cũ æternitate cõtendat? Si rõe rem malimus q̄ ullo nr̃o uel cõmodo expendere:uel libidine:ſatis ſibi Fr.
ſphortia ſatis gloriæ:ſatis naturæ uixerat:q tãtis & tã multis rebus ſũma geſtis cũ laude:regno pulcherrimo ñ
cõparato ſolũ:ſed ẽt ſtabilito ãnos uixerit q̄ttuor & ſexagita:mẽſis ſeptẽ:dieb⁹ q̄ttuordecim:relicto tã fœli/
ci filioꝝ cœtu una cũ uxore ſpectatiſſima:prudẽtiſſimã:optĩa in tãta Italiæ pace quã ipſe peperat ſolus ĩ tãta
illuſtriũ ciuitatũ:potẽtiſſimorũq; regũ ac principũ ſocietate:& amicitia:quos ſuis ſibi maximis deuixerat be
neficiis.Quid ãt mirari quenq̄ oportet:ſi naturæ ad cõſtitutã diẽ:quã p̄terire nõ licebat:debitũ ſoluerit.qui
natura mortalis erat.Mortuus ẽ inq̄ tẽpeſtiue Frãciſcus ſphortia nõ minus q̄ fortũate.id quod ex eius nata/
lis Horoſcopo dignoſci ẽt licet.Quas ob res.ut tandẽ aliquãdo poremus.quæ mea ſit ſnia.cognoſcite.obſe
cro moderatiſſimi principes.Satis ut opinior.mõ oſtẽdimus.q̄ in hac uita mortaliũ,optari cuiq̄ fœlicitas po
teſt.eã ita uni Frãciſco ſphortiæ cõtigiſſe.ut fieri maior nulla q̄ret acceſſio.Nã & animi bõis.& corporis un⁹
oĩum polluit maxĩe.Fortunã habuit ſꝑ ſplẽdidiſſimis uirtutibus ſuis adeo in reb⁹ oĩbus obſequentẽ.ut eaꝝ ar
bitrio uti uideret̃.Aliud nihil erat reliquũ.q̄ꝫ optaret p̄ter eã beatitudinẽ.q̄ nulli fortũe.nulli corruptioni ſu
biecta eſt.Hãc illũ poſt mortẽ adeptũ eſſe cui ſit ambigendũ? Nõ.n.ſolũ eas uirtutes cõſectatus eſt ſꝑ dũ uixit
q̄bus itur.ſed multo ẽt ſtudioſius q̄bus peruenitur ad deũ.Nã religione.ſanctimõia.pietate nihil apud ſe unq̄
antiquius eẽ uoluit.Nõ tenebat ſolũ.ſed ẽt p̄dicabat diuinã eſſe iuſticiã⁊ qua & iuſti in altera uita pro his labo
ribus p̄mia reciperent.quos hic inique ꝑpeſſi eẽnt.& iniuſti pro ipſis operibus plecterentur.Nullus unq̄ di/
es illuxit ne belli q̄dẽ & inter inſidias hoſtiũ.q̄n genibus nudis humi nixus ñ deuotas.ac ſupplicis minus quã
prolyxas orõnes haberet ad deũ.Nunq̄ p̄teriit dies.quo minus religioſis officiis.atq; ſacrificiis inter eẽt:Idq;
ab ineunte uſq; ætate.Nunq̄.n.aut ineptis ludicris.aut tribudiis & ſaltationibus delectatus ẽ.ſed ad ꝓbitatẽ
ſuas oĩs actiones.ad deũq; referebat.Eius fide ſanctius nihil erat Nemini unquã opus negauit miſericordiæ.
ne inimicis quidem.Viros rerum diuinaꝝ peritos non minus uenerabat̃ pie.quã audiebat libenter.Et ne ſim
longior.quam parẽ.conuocarat Pius ſecundus pontifex maximus annis ſuperioribus in cõuentũ illũ mãtua
num principes oĩs.regeſq; chriſtianos ad conſultandum de cõſtituenda expeditione aduerſus impetũ.inima/
nitatemq; Turcorum.qui capta iam.& direpta inferiore Pãnonia Italiæ ueluti portis iminerẽt.Cæteri chri
ſtianæ reipublicæ potentatus.& hi quidem pauci miſerunt oratores:qui aliud nullum præter uerba inania ad
iumentum afferrent ad opus tã pium.tam neceſſarium.tam ſalutare.At ſolus Franciſcus ſphortia non orato
res miſit.ſed ipſemet uenit cũ uniuerſa aula.& illuſtri ſua illa nobilitate.quæ uniuerſam romanam curiam il/
luſtraret.Is inquã Franciſcus ſua illa grauiſſima.& maieſtatis plena oratione præſens.corãque pollicitus eſt
non ſolũ expoſitũ ire facultates oĩs.atq; uires ſuas ad propulſandã.& profligandã uim oẽm.conatuſq; turco
rum.ſed ituꝝ etiã ſeſe cũ exercitu pro ipſius ſummi pontificis uoluntate.neq; ullum non modo imperatoris:

Alexander rex
Philippus rex
Sexta: cauſa
Pythagorei
Anaxagoras
Euripides
Dauid
Cyrus rex Babilõ
Tomiris
Gn.põpei⁹ magnus
G.Iuli⁹ cæſar
M.Tullius cicero
Mathuſalem
Xerxes
Helleſpõtus
Boſphorus
Athos
Græcia
Italia
Horoſcopus
Concluſio generalis per enumerationẽ & amplificationem
Pi⁹ põt. maxim⁹
Turci
Pannonia
Italia

prestare ingenii potero viribus

ſed ne militis quidem aut laborem:aut uitæ periculum omiſſurum pro libertate:atq; amplificatione:& ſplen
Chriſt⁹ opt. max.
dore fidei chriſtianæ.Et dubitabit quiſq; de huius pientiſſimi principis cæleſti beatitudine apud chriſtum:q
chriſti opera per uniuerſam uitam repreſentarit? Nec.n.cum mors offendit incautum:qui ſexta feria nomi/
nis martiis:cuius poſteridie euolauit in cælum:coniectis deuotis:tranquilliſq; oculis in ſaluatoris imaginem:
quam tabula depicta e regione lecti continebat:ait miti uoce:ac ſupplici:uiſne domine ita omnino? fiat ergo
uoluntas tua.Quare poſitis lamentis omnibus:& querelis non tam nobis dolendum eſt:quod talem prin/
cipem amiſerimus:q̃ lætandum·quod talem habuerimus:cuius mirificas:immortaliſq; uirtutes ſi ſemper aio
uolutabimus.eaſq; apud omnes quottidie crebris ſermonibus uſurpabimus:incredibili profecto mihi credi/
te:uoluptate detinebimur.Nam quid tantum doloris mors cuiq̃ poteſt afferre:in qua ipſa non ſolum nulla ẽ
iuſta lugendi cauſa:ut modo probauimus:ſed etiam cum alia plæraq; bona inſunt:tum illud in primis:quod
Ambroſius
& uitia ſepelit:ut inquit Ambroſius:& uirtutes ſuſcitat? Itaq; rectiſſime ſcriptum eſt.Moriatur anima mea i
Ariſtippus.
animis iuſtorum.Si ariſtippus ille cyrenaicus:quo humanæ uitæ conſuleret:quicquid auri:quicquid nummo
rum habuit:dicitur abiecíſſe:nos ut in cælo ſempiterni futuri ſimus:uitam hanc inſtabilẽ:& incertam tãtope
Menicœus Codrus Phileni Curtius Decii tres
re tuebimur? Si Menicœus thebáus:ſi rex athenaꝝ codrus:ſi phileni:ſi curtius:ſi tres illi decii pater:filius: ac
nepos:ſi alii nonnulli uiri magni:& clari inani ducti gloria huiuſmodi ſponte morti ſe dediderũt.nos ut glo
riam cæleſtem adipiſcamur:mortem hanc adeo doleamus:que uel naturæ curſu obuenerit.uel dono oĩpoten
tis dei:prouidentiaq; contigerit? Sed ne ſi longior fuero:maiorem uobis patres cõſcripti:aulicíq; ducales: ac
reliqui nobiliſſimi ciues:quo ad uos tandem ſolos noſtra ſe conuertat oratio:acerbiorem ex recordatione illi
us noſtri amiſſi principis dolorem incutiam:cum omne uulnus eo magis exulceratur:atq; recrudeſcit: quo at
trectatur magis.Hoc ego loco finem dicẽdi faciam:ſi unum illud uos prius commouero:propterea eſſe oẽs
reliqas ægritudinis ex animis noſtris radicitus extirpandas:ꝗ non modo non eſt mortuus Franciſcus ſphor
tia:ſed uiuit adhuc:uigetq;:ac ſapit:& in dies magis:magiſq; adoleſcit cum in reliquis ſuis liberis : & ſua præ
Galeaciſu Maria dux
ſtanti indole:& ſpe paternæ probitatis inſignibus:tũ potiſſimũ in excellentiſſimo duce noſtro Galeacio Ma,
cuius tantus ingenii ſplendor tanta magnitudo animi:tanta orationis maieſtas:tanta in deũ ueneratio: tanta
iuſticia:tanta benignitas:tantũ honeſtatis ſtudiũ:ut certo ſpare iam liceat:hunc paternã gloriã oẽm non equa
Achilleſ Pelleus
turꝝ mõ:ſed etiã nõ ſecus ſuperaturꝝ:quã ac Achille canitur pelleus ſuperatus.Nã de huius matre Blãca Ma
Blanca Maria
ria regina noſtra qd attinet plura meminiſſe:cuius innocẽtiſſima uita:ſanctiſſimiq; mores apud ipſos etiã ho
ſtis ſunt uenerabiles? Quotiens in hos coniecerimus noſtros oculos:ac mentẽ cũ noſtre fidei:ſynceræq; pie/
F.ſphortia dux
tatis fungemur officio.tũ diui Franciſci ſphortiæ humanitatẽ:beneficentiã:abſolutiſſimaſq; uirtutes iucũdiſ
ſima cũ animi uoluptate in memoriã reuocabimus.Nã quod in me eſt.unũ illud uobis polliceor: promitto:
Frãciſc⁹ philelphus
ſpondeo.quantũ pſtare ingenii potero uiribus:quantũ lingua reſonare:quantũ arũdine latine:græceq; ſcribẽ
do cõſequi aut oratoria:aut poetica facultate.ſp unus apud me Fr.Sphortia memorabit̃.audietur.legetur.ut
non mortuũ minus.quã uiuũ ab uno Franciſco philelpho.& amatũ illũ.& obſeruatũ.& celebratũ preſentẽ
omnes.uenturiq; cognoſcant.

Finis.

Quæ quidẽ oratio habita ẽ ab eodẽ Franciſco Philelpho eqte aurato.laureatoq; pœta ĩ eccleſia cathedra
li Mediolãi.die lũe.vii.Idus Martias.ãno a natali xpiano Milleſimo q̃dringẽteſimo ſexageſimo ſeptimo.

FRANCISCI PHILELPHI.Oratio habita ĩ funere diuæ uiraginis Blãcæ Mariæ Mediolanẽſiũ ducis.

n

VNQuam Futurum exiſtimarã:Patres cõſcripti.ut noſtro huic inuictiſſimo.atq; optimo
Galeacius Maria
principi Galeatio Mariæ ſphortiæ conſolator accedere in luctu tã inopinato.tanq̃ immatu
ro clariſſimæ.indulgentiſſimæq; matris.ac uiraginis inclytæ Blancæ Mariæ. quã quidẽ una
ex uniuerſo mulieꝝ oĩum genere nihil ætas noſtra pulchrius tulit.nihil illuſtrius.nihil pſtan
tius.nihil melius.nihil uenerabilius.nihil deniq; ex omni parte perfectius. Nam & ſi noram
illã eſſe natura mortalẽ.tñ cum mecũ ipſe tacitus cogitarẽ.quanta foret uitæ cõtinentia.quã
ta frugalitate.quanta in rebus omnibus moderatione . & ordine.minime profecto dubitare poteram homo
ſeptuagenarius iã & amplius.me nunq̃ eius funeri iterfuturꝝ.q̃ nondũ abſoluiſſet ætatis annũ quartũ & qua
drageſimũ.Sed inanis ẽ prorſus.atq; irridẽda noſtra oĩs hũana prudẽtia.ut uelimus nobis certi qcq̃.icertiue
polliceri.q qua hoĩs pte mortales ſumus.oĩ mutabilitati.ĩfirmitati.corruptiõi ſubiaceam⁹.Itaq; nõ poſſũ nõ
Blanca Maria
miſereri & hũanæ cõditiõis.& ipſi⁹ mei q in id miſeriaꝝ iciderim.ut eius ſim funus deploratur⁹.in cuius ui/
ta certiſſimũ mihi.liberiſq; meis pſidiũ collocarã.Veniõe ipſe te laudatur⁹ mortuã Blãca Maria.q̃ ob inũera
bilis tuas.diuinaſq; uirtutes digna fueras ut ñ morte ſolũ.ſed mortis oĩ uacares ſuſpitiõe? Nã quo magis atq;
magis tuã ꝓbitatẽ.& moꝝ itegritatẽ.pudicitiã.inocentiã.fidẽ.pietatẽ.ſãctimoniãq; cõſydero eo me maior
ex obitu tuo mæror adeo iuadit.ut qd de te primũ locutur⁹ ſim.neſciã. Fulgor.n.pñæ.parẽtũq; claritudo.ac
cætera oĩa.q̃ ſub fortũæ iperio poſita cẽſent̃.tametſi magna i te fuerãt.& excelſa.hæc tñ alia ſũt.ut ꝓpria neq̃
ant cuiuſquã bõa appellari.at excellẽtia aĩ tui.maieſtaſq; uirtutis me d te mecũ diligẽti⁹ cogitãtẽ ita reddit atto
nitũ.ut ab hac oĩ cõſolãdi orõe deterreat.Oh q̃ta.& q̃ grauis ad nos calãitas uirago heroica ex tua deceſſiõe
puenit.Heu q̃ nñ nos cogitat⁹ d tua diuturnitate feſellerũt.ut cui⁹ uitã q̃l ogiſſimã for̃ putarem⁹.ea i floreſcen
tis adhuc ætatis decor̃ dciderit.Sed quo feror fanatic⁹ ſenex? Quo me⁹ me itollerabilis pcipitẽ rapit mæror?
Quo pacto ſim alios cõſolatur⁹ i tãta luctus acerbitate.niſi mihi tãtiſper ãtea moderer a doloris aculeis.do
nec de tuis diuinis laudibus uerba faciens ex illaꝝ breui cõmemoratione digna cõſolatio oriat̃.Sd qd tandẽ

initium de iis facere aggredior? Non ne id unum eſt præſtantiæ tuæ certiſſimum argumentum: quod natura
omnipotens: quod deus ipſe optimus maximus de te una mulierum plane omnium: quæ aut ſunt: aut fuerũt
unq̃ aut in omnem poſteritatem futuræ ſunt: innocentiſſima: & optima admirabilia quædam: ac dilucida ſi-
gna tulit: quæ nulla hominum queat deprauare malignitas? Cum primum enim cœpiſti ægrotare: nouum a-
ſtrum exoritur: quod antea nũq̃ huiuſmodi nec uiſum: nec auditum magnum neſcio quid: atq; obſtupẽdum
portendere uidebatur. Nam ut mea fert opinio.

Comætes

Non eſt ille ferus: qui uexat regna Cometes:
Et ſolet humanis rebus adeſſe minax:
Sed quod olympiaco deus auctor miſit ab axe.
Sydere quo tanto regna ſuperna colas.

Voluit enim deus: ut quo illuſtrium uirtutum omnium ductu ueluti ſplendidiſſimo quodam ſydere tuæ futu-
ræ poſt mortem beatitudini in terra præluxeris eodem nunc illuſtreris in cælo. Quo factum mirabiliter ui-
demus: ut una cum tuo obitu aſtrum ipſum ex hominum oculis occidens continuo euanuerit. Nulla eſt ſane
tanta uel leuitas uel celeritas: quæ cum animi aut leuitate aut celeritate conferri queat. Tu Blanca Maria tu in-
quam mulier ſapientiſſima cunctis abſterſa humanis ſordibus & omni terreſtri cœno purgata penitus corpo-
reiſq; ſoluta uinculis libera omnino atq; tui compos leuiſſimo quodam celerimoq; uolatu in cælum illicet es
euecta æterno gaudio inter angelos potitura. Non enim cum illis ſentio patres ampliſſimi: qui nemini pate-
re putant neq; bono cæleſtem gloriam: neque malo iſernale ſupplicium ad plenitudinem uſq; temporis ac fu-
turum illud uniuerſale iudicium. Sed aſcendit cõtinuo in cælum tum e corpore eſt egreſſa diua regina hæc no-
ſtra: ubi iam fruitur ſuorum mercede meritorum in cõſpectu creatoris ſui. Id uero quãquam ita de te mihi &
tenendum uidetur & affirmandum uirago ſanctiſſima: tamen cum tanta nos obtuam ex hac uita migratio-
nem læticia & tanq; beatitudine priuatos intueor non poſſum equidem non fateri aliquid eſſe cõcedendum
imbecillitati naturæ. Nam ut nimia ægritudo animi eſt mollium ſtultarumq; fœminarum: ita moderatus q-
dam atq; ſedatus animi motus in luctu repræhendi non debet. Quo enim pacto per deum immortalem nos
ipſos contineamus generoſa excellentiſſimaq; uirago: quo minus animo commoueamur: cunte coram iacẽ-
tem extinctamq; aſpicimus. Vbi eſt tua illa uenuſta facies niue omni candidior. Vbi roſæ nitidæq; genæ: qui-
bus gratiarum: quas fabulantur: mirabilis decor quidam referebatur? Vbi oculorum ſplendor ſolaribus mi-
cantior radiis? Vbi ubi tuus ille grauiſſimus ſermo mira ſuauitate conditus? Heu heu me miſerum atq; infeli-
cem. Quis uſq; adeo ſit animo ſaxeo ac ferreo: qui hæc tanta & tam eximia naturæ bona iſinitis quibuſdam
atq; inauditis illuſtrata uirtutibus non requirat amiſſa? non queratur? non ingemiſcat? non collacrymetur?
Cæterum omni in re modus ſeruandus eſt patres conſcripti & ita humanæ infirmitatis concedendum: ut ne-
quid minus ſecundum illius Chilonis lacedæmonii ſapientiſſimum dictum. Itaq; omiſſis omnibus & quere-
lis & lachrymis noſtra ſe oĩs ad te conuertatur oratio Galeaci Maria princeps moderatiſſime. Scio tibi neq;
admonitore opus eſſe ad acriter recteq; de unaquaq; re iudicandũ: qui ſis ingenio diuino potius q̃ humano:
neq; adhortatore ad ſingulas uite actiones pro dignitate atq; officio abeũdas: cuius prudẽtia tanta eſt ut uix
habeas parem: ſuperiorem certe neminem. Quo ſit: ut paucis mihi tecum ſapientiſſimo & ingenti animo ui-
ro agendum intelligam. Aegre tuliſſe te & permoleſte maternum obitum & ſi dubitat nemo: tamen ea eſt per-
ſpicua coniectura: quod ubi certior factus es prudentium medicorum litteris matrem extremo iam ſpiritu la-
borare: ipſe tam triſti perculſus nuncio confeſtim relicto firmiſſimo robuſtiſſimoq; exercitu: quem aduerſus
adorientis Sabbaudienſium copias ad indubitatam ac certam non pugnam ſed uictoriam inſtruxeras: ma-
trem uiſurus allocuturuſq; deuolaſti. Neq; interea temporis uſquam a gemitu ac lachrymis es tibi inter equi-
tandum moderatus. Abiatem ad meridiem cum ueniſſes: nec multo poſt Mediolanum: quotiens te intra cu-
biculum recepiſſes: lamentationibus & fletibus nũquam abſtinuiſti. Ad Melinianum ubi perueniſſes ad ma-
trem iam morti propinquam: tu hoc loco facile oſtendiſti ut par erat: & magnitudinem inuicti animi tui: &
ꝓcipuã quandã ſingularẽq; ſapientiã. Nã quãquã eã intuens tãta es cõfectus aĩ acerbitate: ut uix a te manũ cõ-
tinueris: tñ quod unũ difficillimũ eſt: uiciſti teipſum: q gemitu omni lachrymiſq; cõpreſſis in hunc modũ lo-
cutus ſine ulla mutatione uultus perhiberis. Mater dulciſſima cur adeo te proſternis atq; affligis. Vbi eſt for-
titudo animi tui? Vbi conſtantia? Vbi magnitudo? De te mihi medici ſpem dant optimam. Teq; prope diẽ
omni aduerſæ ualitudinis periculo liberam fore certo pollicentur. Noli obſecro mater indulgẽtiſſima a teip-
ſa deſciſcerẽ. Collige aĩum tuũ. Noli te ultro deſererẽ. Nũ fortaſſis ignoras meã uitã a tua pẽdere uita? Propter
me ſaltẽ quẽ ex oĩbus tuis liberis maxime diligis: dilexiſtiq; ſemp: redi ad te ſpemq; uiuẽdi reuoca. Quib⁹ ma-
ter iter freq̃ntis anhælitus auditis & ſpiritu: quẽ iã pœne amiſerat: ueluti reuocato oculos in te unũ cõiiciens.
Vero inq̃t: Galeaci fili mi: iucundiſſime locutus es. Nullũ ex oĩbus meis liberis neq; magis dilexi unquã: neq;
pluris feci quã te. Sed ego ut potes aĩaduerteret: naturæ ſatiſfeci. Deus nr̃ me ꝑ ſua miſericordia ad ſe reuocat.
Huic parendũ eſt. Cõmendo tibi aĩam meã: deinde fratres hos tuos oĩs Elyſabetãq; ſororem quoꝝ te patrẽ
eſſe oportet. Hyppolytæ uero filiæ mihi dulciſſimæ ut quibuſcunq; in rebus opus fuerit: nũquam ſis defutu-
rus: ita abs te peto: ut aliud ex animo nihil magis. Commendo tibi Mediolanenſes meos cæteroſq; paternæ
ditionis populos. Cremonẽſes uero q mihi ex paterno iure dotales ſunt tibi do atq; reliquo dono: quos nec
alterius cuiuſq̃ fore unq̃ uolui. Ea tamẽ lege cremonẽſes tibi do atq; relinquo dono: ut urbs tui ſit iuris: ſed ut

Ambroſii opinio in libro de bono mortis

Gratia

chilo lacedemonius

Sabbaudienſes
Abiatis
Mediolanum
Melinianum

Elyſabeta
Hippolyta
Mediolanẽſes
Cremonenſes

bis prouentus omnes æqualiter inter te fratreſq; tuos diuidantur.Eos autem omnes ciues ut commendatiſſi
mos habeas:uelim.Ita enim meriti de me ſunt.Ad poſtremum familiam noſtram omnem ita tractabis:ut in
telligat obſequia in me ſua non fuiſſe fruſtra.Ego iam pœnis corporis liberata beneficio beatæ Mariæ uirgi/
nis cum Iheſu chriſto redemptore noſtro futura ſum.Quibus dictis perinde quaſi obdormiſſet:uitam deſe/
ruit.Quod ipſe princeps humaniſſimæ. aſpiciens diutius naturæ aduerſari nequiuiſti:quin ſenſibus cunctis
fere amiſſis uoce etiam intercluſa excideris.Quo quidem tempore a fratribus obſeruantiæ beati Franciſci:
qui diuino quodam nutu ſex ac triginta ex ordine illo primarii eo die in id cubiculi nec accerſiti nec rei cõſcii
conuenerant:ulnis exceptus in proximum cubiculum es delatus.Vbi cum poſt ſpatium rediſſes ad te:& iter
ceptas corporis uires uix recuperaſſes tum eſt ab omnibus intellectum idem dici de te ueriſſime potuiſſe: qđ
de ænea uirgilius cecinit.Spem uultu ſimulat:præmit altum corde dolorem.Simulabas tu modo hilaritatem
quandam in facie:cum matrem ad bene de ſe ſperandum adhortabaris:cum doloris tamen uulneribus cor ti/
bi tuum transfigeretur.In quos enim ſingultus eueſtigio es ſolutus?Quæ mæroris uerba in medium protuli/
ſti?Quos lachrymarum effudiſti duos?Quæ non es queſtus.Non lamentatus.non uociferatus?Oblitus tu
quidem ob maternam pietatem id quod tua bona cum uenia dictum uelim:decere principem nihil habere cõ
mune cum uulgo.Lamententur mulierculæ.Eiulentur.indocti.At uir magnus atq; idem ſapiens ſe ſui ſimilẽ
ſemper præſtet.Tu ſicuti unus es ciuibus tuis uniuerſis ut poteſtate:ita etiam omni uirtutis genere ſuperior:
te talem oſtende:qualis & es:& haberis infracto & forti animo principem:præſertim cum nulla ſit tibi obla
ta honeſti:cuiuſquam fletus & eiulatus cauſa.Mater tibi mortua eſt.Mortua ſane mulier omni muliebri ſexu
& dignitate præſtantior.Quam enim Artemiſiam quam Pantheam quam Corneliam quam Liuiam augu
ſtam cum unius Blancæ Mariæ tot ſummis:tantiſq; uirtutibus comparemus?Quid enim loquar ut hinc pri
mum ordiar de eius animi pudicitia:quæ neſciam:maior ne fuerit an caſtitas impolluti illius corporis q̃ ſem
per non uenerati minus q̃ admirati ſunt omnes.Sermonis autem pudor cum facti cuiuſq; uerecundia contẽ
debat:ut æqua:in uerbis nulla deprehendi poſſet uel obſcœnitas uel ſcurrilitas atq; in factis quicq̃ quod minus
conueniret cum grauitate & ſanctimonia.Itaq; cynicorum ineptam impudentiam loco flagitii ducebat: qui
& ſuis uerbis nude omnia appellarent:& facere multa in pro patulo non erubeſcerent: quibus nihilo differ/
rent a ſpurciſſimis animantibus. Nec tamen interdum non utebatur ſalibus & cauillis: quibus ita utaba/
tur: ut offenderet neminem: & placeret omnibus. Humanitate uero & clementia erat tanta: ut uirum e/
tiam Franciſcum anteiret: quo quidem uno nec .G.Iulius cæſar ille: qui humanitatis & clæmentiæ lau/
dibus fertur in cælum: uel humanior uel clæmentior haberetur. Quam naturæ bonitatem & animi ma/
gnitudinem: per uniuerſam uitam adeo eſt amplexa: ut nedum omnem obliuiſceretur iniuriam: ſed iis
etiam benefaceret:a quibus iniuriam accepiſſet:ſecuta ea quidem diuinum præceptum illud mihi uindictam/
& ego retribuam.Omnia enim mulier integerrima ſemper ad deum referebat.quem norat ſupra hominum
merita munificentiſſime retribuere Artaxerxes cognomento memor ut adeuntibus & facilem ſeſe præſtabat
& obſequentem ita legitimæ iubebat uxori:ut carpenti regii aulæis undiq; ſublatus aditum adeundi ſui inter
proficiſcendum is quam facillimũ faceret:qui re aliqua egerent?At Blanca Maria ita ingenio erat miti ac pla
cido:ut ſine cuiuſquam admonitione adire ſe uolentem intempeſtiuum duceret neminem.Quinimmo ea at
tentione atq; lenitate unumquemq; audiebat:ut obſequentiſſimi numinis benignitatem repræſentaret. Vide
mus pleraſq; prope omnis mulieres & comparandæ & congerendæ pecuniæ per cupidas. Aquarum natu/
ra ac moribus q̃ eſſet hæc aliena operæ præcium eſt breuiter audire.Nondum exceſſerat īfantiæ terminos cũ
hanc Philippus pater ad ſeſe accerſitam:nam huius & ſuauiſſimo affatu & aſpectu ipſo delectabatur pluri/
mum uel ob eam rem maxime.quod circa liniamenta corporis uideret eam ſibi quam ſimillimam: ut aureos
nummos: quorũ millia per multa caſu iacebant in appoſita menſa a Genuẽſibus miſſa dono:acciperet.quot
quot uellet.hortatus eſt.At infantula ne oculos quidem conuertens in genuinos non mihi iſtis opus eſt.in/
quit:mi pater.nam nihil iſtiuſmodi mihi deeſt per matrem meam.Quæ uerba Philippus admiratus.At uolu
mus.īquit:accipias ſaltem decem.Tum illa paternis obſecuta iuſſis aureis decem acceptis:& ei gratias egit:&
manum uerecunde oſculata cum primum reuertiſſet ad matrem eam omnem pecuniam.iter ancillulas diſtri/
buit accipite inquiens:quo matri meæ cariſſimæ libentius ſimul ac diligentius pareatis.A quibus ſane initiis
infantiæ cum nullum unq̃ peculium fecit:tum quaſcunq; ex ampliſſimis prouentibus ſuis conſecuta eſt pecu
nias:eas omnis q̃ liberaliſſime & pro dignitate merentium uſq; diſtribuit.Quid ſigillatim eos meminero:
quos nullo quaſi numero ſuæ munificentiæ magnitudine ſibi q̃diu uixit deuinxerat: Quot ī genuas puellas
quæ ob dotis inopiam forſitan turpiter periſſent ſuis pecũiis uiris legitime & honeſtiſſime collocauit?Quæ
monaſteria non reſtituit?quæ nõ amplificauit?quæ non ornauit:ac locupletauit? Quos religioſos quos dei
ſeruos immunes ſuæ beneficentiæ unq̃ eſſe uoluit?Profecto hæc una ex omnibus fuit:quæ cõmunem bono/
rum omnium nata utilitatem poſſet iudicari.Quantam autem curam pro iis gereret:qui uita defuncti eſſent
eius tam multa nec unq̃ intermiſſa anniuerſalia atq; parentalia dilucido ſunt argumento.Neq; minor eius fu
it iuſticiæ obſeruancia erga homies: q̃ pietatis erga deum:Nam eius fidẽ ſanctius nihil erat.Quicquid enim
promiſiſſet:emori mallet q̃ minus q̃ primum effectum reddere.Quare cum diem obituram ſe animaduerte
ret.aiebat ob eam rem dũtaxat uitam tantiſper cupere.donec æri alieno ſatiſfaceret.Nam ob donãdi magni
ficentiam æs alienum non medicore conflarat.Idq; ut diſſolueretur:accuratiſſimo cauit teſtamento.Omnia

Maria uirgo
Iheſus xps
Fratres obſeruãtiæ.
Beatus Franciſcus
Aeneas
Virgilius
Artemiſia
Pãthea
Cornelia
Liuia
Pudicitia
Caſtitas
Pudor
Vrrecũdia
Cynici
Sales
Humãitas
Clæmẽtia
Fran. Sphortia
G.Iulius cæſar
Bõitas
Magnanimitas
Beneſicentia
Artaxerxes rex
facilitas
auaricia
Philippus dux
Genuẽſes
Genuini
Liberalitas
Pietas
anniuerſalia
Parentalia
Iuſticia
Fides

iuſticiæ munera in medium referam non eſt opus: cum neminem prætereat non modo illam omni iniuria ac maleficio ſemper abſtinuiſſe ſed ita operam atq; induſtriam ſemper adhibuiſſe: ut nullus ſibi locus propulſádæ ab aliis iniuriæ relinqueretur. Quam ob aliam cám putemus cum & eius uir dux Franciſcus non eſſet inulus. & Galeacius hic princeps noſter cum exercitu abeſſet í Gallis in auxilium Lodouici regis miſſus a patre nullos tumultus nullos omnio motus in tanto reꝝ diſcrimine conſecutos: cum terror propter ſuperiora bella imíneret a finitimis oibus preſertimq; a Venetis qui & potétiſſimi forent: & ob non abſurdas quaſdá ſuſpiciones honeſtam uiderent habere cauſam iuſti belli. At hi ut ſunt uiri iuſtiſſimi: nefas eſſe atq; piaculi ſimile iudicarunt armis laceſſere ſanctiſſimam mulierem. Quimpotius eam per benigne hortati ſunt ut bene de ſeſe amiciſſimeq; ſparet: cum nihil prorſus pretermittere decreuiſſent: quod ei eiuſq; rebus omnibus profuturum itelligerent. Quam Venetorum mentem cum finitimi cæteri cognouiſſent: longe facilius ſunt adducti ut quieſcerent: nec in ducem clariſſimam temptare aliquid auderent: quam hi etiam præ uirtutis magnitudine uerebantur: quos hoſtili in eam animo eé ſenſebant: Habeat cum iuſtitiæ coniunctam opibus Blanca maria non ſolum ingenii acrimoniam qua dicto citius res ſingulas diſcernebat: ſed prudentiam quandá ſupra hominis naturá: ut ſuo falli iudicio unquam poſſet. Hanc muniebat corroborabatq; ualidius téperantiæ adminiculis: qua exiſtimatio potiſſimú ſeruatur oís. Ná & cibo erat moderatiſſimo & uino dilutiſſimo utebatur atq; aqua mera nónúq̃: cú diuinis ieiuniis indulgeret: quod eius rei ſæpiſſime faciebat. Quanta uero in ea eſſet dicendi grauitas quantus lepos quanta ſuauitas: hi omnes meminere: qui quottidie loquentem audiebát Et loquebatur illa quidé ornatiſſime: uel potius eloquebatur cum opus foret & rurſus tacebat: cum locus tépuſq; requireret. Audiebat enim quod legitur apud Sophoclé poetá: Mundú mulieri fert ſilentium o mulier Verum quoniam norat in perpolita caſtigataq; oratione uim maximam ieſſe ad omnes animi motus uel cócitandos uel ſedandos: curauit aſſidue ut liberi ſui cum ſapientæ ſtudio eloquatiæ coniungerent maieſtatem. Non enim ignorabat mulier prudentiſſima ꝙ paryſatis regina illa perſarum Cyri iunioris & artaxeris mater filiis conſilium dabat: decere eum principem qui apparare atq; imperioſe quicq̃ dicturus eſſet oratione uti grauiſſima: atq; ornatiſſima. Tradunt Corneliam africani ſuperioris filiá atq; Graechorum matrem permultum filiis ad eloquentiam profuiſſe. quoniam latinitatem perpulchre callere. eſſetq; diſſertiſſima. Nó fortaſſis exiſtimemus paruo adiumento a prima uſq; infantia noſtro huic ſapientiſſimo eloquentiſſimoq; principi matrem hanc Philippi mariæ filiam Franciſciq; uxorem extitiſſe cuius ut uita omnis erat honeſtatis pléa ita quottidianus ſermo mirificam dulcedinem quandam omni melle ſuauiorem grauitatemq; redolebat ſententiarum crebritate atq; acumine redundantem? Quátum momentum habeat copioſa elegáſq; oratio & ad perſuadendum accommodata. M. Tul. Cicero cum in aliis pluribus cauſis tum in illa præcipue demonſtrauit: quá habuit apud. G. Iuliú Cæſaré dictatoré pro. Qu. Ligario. Ita erat Cæſare in. Qu. legarium animo inflámatus: ut eum oino foret condemnaturus. Quare eum uenientem Ciceronem uidiſſet: ut hominem defenderet conuerſus ad amicos clam dixiſſe ferť. Quáq; reus mihi certo damnandus eſt: nil tamen prohibet: ut Ciceronem audiamus. Quantú fuerit dicédi pódus quantus torrés: quanta uis impetus in diuio illo ingéio M. Tul. ciceronis: uel hic intueri licet: ꝙ & Cæſaré & dictatoré & romanorum omnium eloquentiſſimum & ira extuentem in reum: ut qué aio iá códamnarat: abſoluere cogerit uel inuitum: Nó ſolum enim Ciceróe cauſam agente pro dignitate inter attétius audiédú cæſar ſe continere non potuit: qn & uultum ſæpe & colorem mutaret in facie: ſed ubi ad cómemorationé pugnæ pharſalicæ prudés deuenit oro: ſeq; cicero cóuertéſ in accuſatorem Tuberonem turbato uultu uoceq; altiote eaq; ueluti iracunda í hæc uerba erupiſſet. Quid ení Tubero ille tuus diſtrictus in acie pharſalica gladius agebat cuius latus petebat: quis erat ſenſus armorum tuorum? q̃ tua mens oculi manus ardor animi? Quid cupiebas? Quid optabas. Cum in hæc inquá Cicero non artificioſus minus q̃ uehementius uerba erupiſſet: ita Cæſar aio é cómotus: ut p inde atq; ſui ímemor ac pene amens p totius corporis cóquaſſationé libellis: quos inter manus habebat abiectis cótra pertinacé illá aí ſententiam eum abſolueret. qué nó iniuria oderat. Quid dicá de. M. Antonio illuſtri illo & grauiſſimo oratore Nóne quos Marius ac Cina milites ad ſe obtruncandú miſerát: ita ſermone ſuo flexit ac placauit: ut quos in eius ſáguiné mucrones diſtixerant & iá uibrabát pcuſſuri: eos obſtupefacti oí cruore uacuos í uaginas remitterent: Athenienſes uero ſola piſiſtrati capti facundia regium eius imperium ppeti maluerút q̃ ſolonis coſilium ſeq̃ntes publica frui libertate. Idéque pericli quodámó contigiſſe legimus: qui quoniam ſapi étiam cum eloquentia cóiunxiſſet. Fuerat. n. Anaxagora uſus pceptore: agebat in Athenienſi populo p uoluntate oía. Delectabať Blanca Maria ubi diuinis officiis cæteriſq; rebus neceſſariis functa eét: nam ocioſa erat nunq̃. ſéper aliqd lectitare: quo & ſibi prodeſſet: & melioris redderet ſuos liberos. Quare cú in eam Platonis ſententiam incidiſſet: qua ille dixiſſe tradiť. Tum demum terraꝝ orbé beatum fore: cum aut ſapientes regnarent: aut reges ſape cœpiſſent: lóge maiore ſtudio curauit: ut filii ſui quátum humanum pateretur ingeniú: & ignorarent nihil & quod didiciſſent: appoſite decoreq; loquerenť: ut quos parentum diligentia muniſſet tá opuléto: tam florétí imperio: hi quo recte ſaperent doctrina & eloqnétia ornarenť: huiuſmodi enim ſtudiis eos præditos longe apud omnes fore admirabilioris arbitrabať. Id uero quantam præ ſe ferat utilitatem: exemplum omnibus perſpicuum reddidit noſter hic princeps cum adhuc eſſet adoleſcentulus. Fatebor autem uel præſente ipſo ꝙ uerum eſt: haud q̃q̃ diſimulanter. Noui enim humanitatem & modeſtiam eius; qui non mó mentiri me nolit. ſed ne mendacium quidem dicere. Nam tametſi honeſtiſſimus ſemper factis delectatur ma

Fráciſcꝰ dux
Galeaciꝰ dux
Galli
Lddouicuſ rex
Veneti
Acrimonia
prudétia
tépantia
eloq̃ntia
Taciturnitas
Sophocles
Eloquentia & ſapiétia
Paryſatis regina
Cyrꝰ iunior
Artaxerxes rex
cornelia
Scipio africáus
Gracchi
philippꝰ Maria
Fran. ſphortia
M. Tul. Cicero
G. Iuliuſ Cæſar
Qu. ligarius
M. Tul. Cicero
Cæſar
Pugna pharſalica
Tubero
M. Antonius orator
Marius
Cinna
Athenienſes
Piſiſtratus
Pericles
Anaxagoras

Cyr⁹ rex gis q̃ ullis fecundis laudationũ auris:auream tamen gloriam aſpernári nõri debet preſerti eam quam ſibi cõ
Perſe munem eſſe intelligit cum ciuibus ſuis cum indignis parere principibus permoleſtum ſit ac dedecorſum. Le-
gimus Cyro ſeniori illi qui primus in perſis regnauit:multas gentes nationeſq; paruiſſe terrore eius nominis
utpote qui & ſapientiſſimus quidem fortiſſimuſq; uir quicquid aggrediebatur ex ſententia ſua q̃celerime effi
ceret:ſed multos pluris eius imperium ultro expetiſſe:quod & iuſticia & animi moderatione inter mortales
Gallia omnis haberetur inſignis. Solis inquam animi bonis ſplendidiſſimiſq; uirtutibus rex Cyrus tantum ſibi no-
tráſalpia men:tantam gloriam in uniuerſum terrarum orbem comparauit:ut omnes ad ſeſe conuerteret:& ita beniuo
Lodoui lentia deuinceret:ut ab eo regi gubernadiq; exoptarent. Cui quidem uni non finitimi populi ſolum ſed illi
cus rex quoq; non inuiti paruere:qui diſtaret a Perſide non modo plurimos dies uerumetiá méſes eũ alii ne ipm̃ q-
Fr.ſph. dem uidiſſent unquam:& alii certo futurum exiſtimarent:ut pp immenſum regionum interuallũ nunq̃ ui-
dux derent. Et enim prudentiſſimo optimoq; principe qd optabilius quid beatius quid deniq; diuinius dari q̃at
Sabbau in hominum uita? Talé át eſſe principem húc noſtrũ & in dies magis atq; magis fore haud obſcure licet nõ
dienſes dignoſci minus q̃ ſeparari. Aberat is quod non memineramus in Gallia tranſalpina iuſſu paterno auxilium
Frá.dux ferens regi francorum Lodouico:ab quo agnati eius omnes neceſſariiq; deſecerant; cum repente inter ipſam
Petrus li de hoſtili preda uictoriam p maternum fit nuncium certior Fran.ſphor patrẽ iopinato periſſe obitu. Quare
gnanéſis hortatus ut nullo prorſus intermiſſo tempore inter quam poſſet tutiſſime:pararet in patriam:iis nocte iun
Auguſti, cta cum die ut res poſtulare uidebat̃:idutus mercatoris habitu cũ quinq; fideliſſimis comitibus quaſi merca-
n⁹ abbaſ toribus p alpes ipſas obeqtat q̃uelociſſime. Nam icirco hac eſt uſus calitate militari Galeacius:qm̃ iure ſibi
Vgolius metuendum eſſe cenſebat a Sabbaudienſium inſidiis:Exercitum uero oẽm loco tuto i delphinato relinque-
al emán⁹ rat. Nam cum ſecum agere in tanta qua opus erat:celeritate q poterat? Quo die octauo idus marrias dux
Taurinũ Franciſcus mortuus ẽ. Erat Mediolani petrus lignanenſis:q ſub eius merebat imperio. Is continuo p celerẽ
Chábria nuncium Auguſtino abbati monaſterii cæſe nouæ:qui ut erat homo facinoroſus:rebus ſemper nouis malefi-
cum ciiſq; ſtudebat :rem omnem ſignificat:eiq; hortat̃:ut quod accidiſſent cõi dominę hyolanti Sabbaudiæ du-
Cini ius ci confeſtim exponat:& quod faciundum ſit paret:Nam Mediolani tumultuaria eſſe omnia. At abbas augu
mons ſtinus ingenium ueritus muliebre cum primioribus quibuſdam ſenatoribus ſolum eá rẽ cõicat. quoꝝ & ſi ali
Medio- qui intercipiendum eſſe Galeacium ſuadebant:qui ſe tamen magis grauitate conſilioq; preſtabant:id diſſua-
lanum debant omnino ut rem iniquam ac piculoſam:quinimo liberum drabendum tranſitum conſulebant:& tá
Nouali tum ranq; formidandum principem quá honorificentiſſime excipiendum. Egerat in ſententiam ſuam abbas
cia auguſtinus equitem auratum ac uirum ſane ſtrenuum Vgolinum alemannum chambienſem qui Taurini per
Galeaci id temporis ptætorem gerebat. Ii duo ex chambriaco mox abequitant citato itinere montem ciniſium tranſ
us maria greſuri Italiam uerſus:quo ex parte quæ Mediolani gerebantur agnoſcerent. Et ſuperato iam eius montis ca
Secuſia cumine famulus illorum aduenit inquiens ſe uniuerſam adequitaſſe noctẽ amiſſo equo poſteaquam ex cham
Petrus a briaco ubi ab iis ob negociũ quoddá conficiundum relictus fuerat:diſceſſiſſet adhuc cum die:quodq; in Ga
quobib⁹ leacium incidiſſet indutum ornatu mercatorio:quiq; laneo pilleo tectum caput capitioq; haberet:atq; faciem
ſcti petri fere totam præter oculos addebat ẽt ſe cũ illo fruſtra ſermonem cõſeruiſſe cũ ne minimum quidem uerbũ ex
æcleſia eo excipere potuerit:habere aũt ſecũ ad quinq; comites identidem indutos:nec deeſſe poſſe quantum ex eius
Aecleſia equitatione poſſet animaduertere:quin poſtridie eius diei tranſitum illac faceret in Italiam. Quibus auditis
romana cum nihil locutũ fruſtra ſagacẽ ſolerteq; famulũ ſenſuiſſent:ambo omni ſublata mora Abbas & Vgolius cõ
Aſylum uocatis cũ primo diluculo iis hoibus q plus poſſe uidebantur Noualiciæ:qui uicus eſt Italiam uerſus ſitus ad
Amidus radices eius montis:eis iubent ut ſumptis armis diligẽter obſeruent tranſeũtẽ Galeaciũ Mariá Papiæ comitẽ
róagna- idutũ una cũ paucis hitu mercatorio:& cum captiuum faciant:ita.n.ſibi íperaſſe illuſtriſſimá ſuá dominam
nus Sabbaudiæ ducẽ:& ut captũ agerent̃ q̃primum in arcem ſecuſiæ atq; arcis pfecto:traderent cuſtodiẽdũ:do-
Antóius nec a duce ipſa imperatũ aliud fuerit. Cũ uero nõ multo poſt montẽ deſcendiſſet:uidiſſetq; Galeacius ex No
róagna- uacia uico Magná mõtanoꝝ hominũ manũ armis inſtructam currere aduerſus ſeſe ab illo diuertit itinere cõ
nus monefactus Petro mediolanẽſi mercatore:cui cognomẽtũ ẽ aquobibo:is enim Galeaciũ comitabat̃:nõ lon
Briátius ge abeſſe ſácti petri ædẽ:cui p ſacroſáctæ eccleſiæ romáæ priuilegia aſili ius foret. Ego igit̃ Galeacius per loca
róagna- deuia:ſcopuloſq; aſperrimos maximo cũ labore: ac difficultate uix peruenit montanis illis uſq; ruſticis inſe-
nus quẽtibus:cũ pſto adfuerũt duo induſtrii:ſtrenuiq; iuuenes Amideus iuris pontificii pfeſſor filius clariſſimi eq
Blanca tis aurati:ac iuriſcõſulti illuſtris Antonii marchionis romagnaniæ iuſq; ex coſobrino natus Briantius: hos;
Maria n: Antonius romagnanus tranſituro Galeacio obuiá miſerat cum aliis multis quo illo non fauori ſolũ:ſed ẽt
Fr. ſph. auxilio eſſent ubi opus foret. Reſidebat át per id tempus antonius Taurini in ducali ſabbaudiæ ſenatu: cum
dux ab infracto animo muliere Blanca Maria edoctus eſt per litteras de obitu uiri ſui ducis inclyti Fráciſci ſphor
Auguſti tiæ:ac rogatus:ut curá oẽm atq; diligẽtiá adhiberet:ut Galeacio filio q̃tutiſſimus pateret i patriam reditus &
nus abaſ Briantius qdem cognita periculi magnitudine dimiſſo Amideo regredit̃ continuo ad Antonium. quæ acci-
Vgoliuſ diſſent:renũciaturus omnia. at amideus in montanos ruſticos:q alii templũ circũſederát:alii intra templum
prætor comitem Galeaciũ obſeruabant:grauiter eſt inuectus eoꝝ increpans audaciam qd̃ tam deteſtabile facinus eſ
antóius ſent aggreſſi. Qui reſponderũt ſe id feciſſe facereq; inuitos: Ita uero iuſſiſſe Auguſtinũ abbatem:& Vgolinũ
róagna- alemannũ taurini prætores. Tũ amideus ad galeaciũ reuerenter ingreſſus ubi eſt eũ hortatus:bono ut eẽt aio
nus qm̃ ab Antonio romagnano patre ita eius ſaluti:& dignitati prouiſũ foret Taurini in ducali ſenatu ut ei ni-

hil qđ nollet poſſet accidere:monuit:ne illic diutius inter ruſticos illos barbaros tempus terret:quin ſe tutiſ/
ſime uiæ ducem e ueſtigio ſequæret̃ Iacere enim ad poſtremam eius ædis teſtudinem ſubiectam uallē a nemi/
ne cuſtoditam:minuſq; frequentatam:qua tranſitus eſſet perbreuis in loca patris ſui:quo ubi peruenerit:tutiſ
ſimum iter fore ad Taurinum:Nam taurini omnia futura pro ſuis optatis. Verum aportere:ut per feneſtrā:
q̄ erat in pariete eius ædis poſt altare magnum:ſe demitteret in ſubiectam humum. Nam equitationem īde
futuram per uallem:Quod ut clam facer:corrumpendos eſſe pecunia montanos illoſ:qui intra ædem ſe cō
tinebāt.Quæ locutus fert̃ plæroſq; aureos Galeacio tradere dono uoluiſſe q̄bus ad eā rem uteret̃:quos acci/
pere ipſe uoluit:inquiens ſatis ſibi eſſe pecūiæ.Rurſus amideus celeritatem hortatus ait ſe cōtinuo iccirco an
tecedere:ut per feneſtram illā ubi ſe demiſerit:ſit patus ēt cū equo quo p eā uallē q̄ commodiſſime ueheret̃.Et
ita rurſus celeritatē hortatus abiit.Nec Galeacius lōgius cūctādū eē iudicauit ea ductus fiducia q̄ iāpridem
norat Antonii romagnani fidē:atq; obſeruātiā ī patrē ſuū ducē Frāciſcum:Verum quo pacto īde abiret clan
culum:nō uidebat:Nā tametſi mōtanos illos armatos intelligebat manū in ſe iniicere nō audere:q̄diu eēt in
eo tēplo pp inhibitionem ecleſiaſticam:tū cū ſecū ipſe cogitaret eos nullas admittere ſuas munerationes:q̄s
facere tēptarat:& pauloante ueniſſe quendā ad ſe iuuenē ab Vgolino prætore uerſute miſſum tanq̄ ſalutādi
gratia non ab re ſibi cauēdū norat:ne inde abiēs ab illis offēderet̃:& iā dies inalbeſcebat.Itaq; poſtea a late/
re,ſe recepit tanq̄ ſomno interceptus cancellario prius edocto qđ facto ſit opus.Is ruſticos mitibus adit uer/
bis rogatq; tantiſp ex æde ſecedāt donec dn̄s ſuus:q tota nocte uentris doloribus uæhementer uexatus fuerit
ſomno aliquo recreet̃. Qui q̄dem oēs neſcio quo humanitatis affiatu ſe exortari ſunt paſſi ea fortaſſis rōne
quoniam de uētris doloribus uera audiebant.Et ita ex æde egreſſi ſunt.At Galeacius propere mutato habi/
tu oī ſuis oībuſ ex ea feneſtra ſe demiſit cancellario Bonifacio aliprando relicto dūtaxat ad ſimulādū ſomnū
cum paulo poſt Vgolinus p̄tor aduenit:ut inde cōtēpta:atq; deſpecta oī ecleſiaſtici iuris cenſura Galeacium
Secuſitā transferret cuſtodiendum:Is cum ex cancellario dormire eum audiret:inambulabat alios:alio'q; ſer
mones de induſtria conferens.Sed cum a ſuperuenienti quipiā didiciſſet comitē galeaciū in fugā ſe uendicaſ
ſe:& abeſſe iam lōgius:tū excādeſcens iubet cancellario æde curriculo patefaciat:nā eā ille:quo pricipes:eius
cōmodius q̄ret:ualuis ſuis occluſerat.Atq; tu mihi mētiēs Galeaciū dormire ſuadebas'q ſe fuga ſubripait:ad
eaq; cācellarius reſpōdit:eq̄dem nō meo cōſilio:ſed domini mei iuſſu ſum uſus:qui diceret nō eē dimittedū
q capiundus nō fuerat:ac ſe malle auem eſſe ſiluestrem;q̄ caucalē.Vgolinus uero ita deluſus ira feruens equū
aſcendit boream in euxino pelago ſecuturus:Nam Galeacius cum inde mouiſſet.iter minus cæteris frequen/
tatum faciens iā in portu nauigabat.At amidei pater Antōius cū ex briātio accepiſſet q̄to in picùlo pēderet
Galeacius:ſenatū ciſalpinū uniuerſū Taurini coegerat:quē & q̄a p̄erat:& q̄a grauitate:& eximia q̄dā bonita
te polleret:uel Auguſtino:Vgolinoq; ptinacius repugnātibus illū oēm cū mira aſſēſiōe traduxerat ī ſnīam ſu
am de excipiēdo Galeacio Maria ut ducis Franciſci filio:& ipſo futuro poſt illū duce nō ſolū phūaniter:ue/
rūetiā pbenigne:atq; honorifice.Tū uero Antōius ipſe rōaguanus multis uiris nobilibus ſociatus iter capit
ad tēplū ſācti petri quo Galeaciū inde libeꝝ reddat:cū offēdit eū prudētia:& igeniō amidei filii īde exēptū
plæraq; paſſuū milia per loca iculta:atq; ſilueſtria factitaſſe:ut idē antea filiū faciūdū mouerat:Interea heroi
ca hæc uirago Blāca Maria cū reſciſſet:q̄bus erat inſidiis Galeacius filius circūuētus:mittit illico uiꝝ ſtrenuū
& ex nobilitate mediolanēſi p̄ſtātē Peꝝ poſterulā:cui oīum uni maxime fideret cū legatiōe libera ut nihil oī
no p̄termitteret ob filiū Galeaciū liberandum:ēt ſi cæteri liberi ſabbaudienſibus obſides dedēdi eēnt'& ſuū
ad hæc dotale p̄rimoniū Cremona tradēda dono:Nec tū inter ea temporis q̄cq; negligentius curat q̄ ad bel
lum ptineat:ubi ſabbaudienſes nullas honeſtas cōditiōes admitterēt:Cæteꝝ nulla ut fuit opus:nullis obſidi
bus:nulla donatione:Nā & Taurini Galeacius:& p oīa ſabbaudiēſiū oppida:atq; urbes liberaliſſime & ſū
mo cum honore exceptus ē.Cū uero Nouariā pueniſſet:oēs undiq; ſubiecti populi incredibili multitudine
cōfluxere lachrymas gaudiis cōmiſcentes.Lachrymabāt̃.n.recētē ducis Frāciſci obitum.Gratulabāt̃ autem
comiti Galeacio īſpatum reditum:ſibiq; plurimū lætabant̃ eū nō ſecus p̄ſtupore intuētes q̄ numē aliquod de
miſſum e cælo ubi uero reuertiſſet Mediolanū ſtatuto die.xiii.Kal.apriles.& ducatus inſignia more pr̄io ac
cepiſſet:nulli ſe uoluptati:nulli relaſſatiōi tot tātiſq; laboribus fatigatus:nulli otio dedit:ſed ea quottidie obi
bat oīa:q̄ & ī parētes erāt pietatis munera ī ciues āt caritatis:ac iuſti.Et iudicābat̃ certe ab oībus ſupra ætatem
ſape.Sed q̄ ei & nomen:& auctoritatem mirum īmodū auxit pulchꝝ ē audire:& id quidem curſi.Quod
mō attigeram:diuina hæc regina noſtra cuius anima pridie huius diei in cælū per ſanctiſſimis eius meritis una
cū ſuo ſydere ē aſſumpta.cum omni in re circa liberos regie educandos p̄cipua diligentia utebat̃:tū ī eā appri
me ſingulari:ut eloq̄ntiā cū ſapīa copularēt.Rebat̃:n.id meritis cuiuſdā neq̄ciæ eē pſimile:ut q̄prudētiſſime
q̄s ſentiret ea inepte loq̄ret̃:Id q̄tum Galeacio duci pfuerit:q̄ſo attēdite.iuſſit cōuocari ordines:cunctos:at
q; magiſtratus in ſe notum ducalis curiæ locum quem ipſe delegerat:Nam neq; pater:nec alius quiſquam ex
eius maioribus id unquam egerat.Qui ubi oēs cōuenerunt:tū is aggreſſus ab ordine ſenatorio:cui ſecreto cō
ſilio nomē ē deinceps a p̄toꝝ collegio:quod iuſticiæ cōſiliū appellet̃:gradatimq; ab utriſq; ædilibus & ordi
nariis:& extraordinariis qui dicuntur:& a q̄ſtoribus deinde:magiſtratibuſq; cæteris dicendo proſecutus ita
memoriter:ita copioſe:ita ornare:atq; eleganter locutus eſt:ut ex eius lingua:quod de Neſtore apud homeꝝ
legitur:melle dulcior profluere uideretur oratio cū ea ſnīaꝝ ui:atq; grauitate:q̄ ex uniuerſa philoſophorum
ſchola colligi maior q̄at nullū is pfecto p̄teriens munus:quod ad ſingulos ptineret.ad poſtremū uero ſubdi

Frāciſcꝰ dux
Vgoliuſ pretor
Bōifacius aliprādus
Secuſa
Boreas
Euxinū pelagus
Antōiu rōagnanus
Briātius
Auguſtinꝰ abbaſ
Vgolius prætor
Frā.dux
galeaciuſ
ſcti petri eccleſia
amideus
rōagnanus
Blanca Maria
petiꝰ poſterula
Cremōa
Taurinū
nouaria
Mediolanum
xiii.Kal.apriles
curia ducalis
Cōſiliū ſecretum
Cōſiliū iuſtitiæ

magiſtri dit cum quædã impatoria maieſtate eã ſibi eẽ mẽtem ut ſingilatim ꝑmia pro dignitate repẽderet: & ſecundũ
ordiarii iuſticiæ ſanctitatẽ: neq; affectiõi cuiq̃ locum apud ſe fore pro inde q́ſq; operam daret: nequid præter officiũ
magiſtri perperaret: Quæ ubi locutus eſt: ita oẽs demiſit: ut eius eloquentiam: atq; ſapientiam admirati dicere non du
extraor bitarent: certe noſter hic princeps iuuenile nil ſapit q ita ſuperat patrem. ut pelea traditur achiles iter hæc bar
dinarii tholomæus collio bergomenſis: ut nunq̃ ſua ſorte contentus erat: contractis undiq; uiribus conciſus magni/
Theſau/ tudini rei pecũiariæ: cuiuſ auditate ſemper aridebat: abdicat ſe ab ingenti uenetorum ſtipendio: ne illis quidẽ
rarii inuitis ꝓpter inexplebilẽ hoĩs auariciã: cui auri cõgerendi ſatis eſſe nil poterat: Mouetq; iflaminiã ea ductus
Neſtor ſpe: ut immola nullo prorſus impedimento potiretur: quam iam uenalem proſuerat Borſio æſtenſi: Borſius
Hõerus enim ut eſt animo inclyto: & ueluti natus ad imperandum: in rempublicam bononienſem oculos cõiecerat
Peleus quam facile putabat ob ciuilis factiones: quibus ea ciuitas ſemper fluctuat: ſuæ uoluntati: iperioq; ceſſuram:
Achilles modo ii quos in ea urbe fautores habebat ꝑmultos: ſed id facile conſecturos animaduerterent. Auxerat hu/
Bartho/ ius rei cupiditatem Borſio calliſtus pontifex maximus: q rei pollicitus foret dono Bononiam datum ire cũ
lomæus primum ſibi huius munificentiæ gratia dinumeraſſet centum millia nũmũ aureum ac deinceps quottannis iu
collio re eccleſiaſtici tributi aureos penderet quadragintamilia: id quod ex eo uſq; tempore utrinq; confectum eſſet
Veneti niſi dux Frãciſcus hoc tam execrabile facinius prohibuiſſet ſuis uiribus Ihoanni bentiuolo auxiliũ ferens ad
Flamina uerſus Calliſti: borſuq; cõuenta. Exiſtimãs igitur bartholomeus collio ſibi inmolam extĩcto duce Franciſco
Immola ſhortia eẽ i manu. nam Galeacium ducem nil contra auſuꝝ ut adoleſcentulum iudicabat: idemq; dux borſi/
Borſius us ſentiebat quã poteſt celerimẽ ꝑ agrum ferrarienſem copias agit. Quod ubi apud Galeacium increbruiſſet:
dux ut eſt omni in re ſollers: ac diligens: ſenem iam prope decrepitũ adoleſcẽs ſtrenuus anteuertit expreſſum: & i
Bonõia corruptum de ſeſe omnibus documentum exhibens: non minus bellicam diſciplinã ex parte. Frãciſco ſphor/
Calliſtuſ tia: q̃ urbanã omnem ex matre Blãca didiciſſe: habereq; i promptu. Nã q̃ñ ex quos pater moriens equitatus
põtifex peditatuſq; reliquiſſet & quos ipſe ex tranſalpina gallia reuocaſſet: iam antea ad continendos i fide populos
maxi. ſuos omnis circunquaq; ubi opus eẽ cenſuiſſet: diſtribuerat: iis ſine labore ullo ſequi iuſſis in agrum parmen/
Frã. dux ſem deuolat: ut inde pro tempore cõſilium caperet. Fredericum uero feretranum comitem urbinatem q non
Ihoãnes longe ab Immola ſe cum ſuis copiis continebat: inde bononiam uerſus propter Bartolomæi bergomẽſis ad
bentiuo uentum nouiſſe audens: non diutius differendum ratus per Regii mutinæq; agꝝ citatio agmine in bononiẽ
lus ſem agit exercitum: quo & bononienſibus ipſis animos excitaret aduerſus hoſtilis inſidias & immolenſibus
Ferrariẽ auxilium ferret contra Bartholomæũ. uel cõtra borſium potius: cuius inductu bartholomæus oĩa moliretur
ſis ager Putabat. n. Borſius ubi Immola potiretur: facillimus ſeſe bononiam acturum i ditionẽ ſuam Galeacius ubi
Frã. dux bononiã cũ maximo ciuium applauſu ẽ ingreſſus curauit apud oĩs magiſtratus: urbiſq; primores habere ora
Blanca tionẽ. Qui ubi omnes alacriter conueniſſẽt: eos hortatus eſt: neqd ſibi neq; Bartholomæo: nec ab aliis ullis
Maria uiribus timendum exiſtimarẽt: Nõ. n. ſe mõ. ſed etiam Pherdinandum regem & florẽtinos: & cæteros quoſ
dux q; ſocios bononienſibus auxilio ſemp fore: mõ ſecũ ipſi ad publicã utilitatẽ: dignitatẽq; cõuenirent & con/
Parma cordiam alerent. Quæ tãta cũ maieſtate: & ornatu uerboꝝ locutus eſt ut ab oibus nõ minus eloq̃ntia: q̃ ſa/
Frederi/ pientia uniuerſos princeps ãteire iudicaret. Tãtã uero in eoꝝ animis excitauit erga ſe beniuolentiã. ut in oĩ/
cus cões um ore honorifice: & incredibili quadam cum obſeruãtia uerſaretur nec aliud quicq̃ mallẽt: q̃ uni Galeacio
Vrbini Mediolanenſium duci gratificari oĩa. Rebus ita apud bononiẽſes cõpoſitis mouet illico infeſtis ſignis Im/
Bonõia molam uerſus: q̃ Bartholomæus iã obſederat. Iungitq; ſibi renouato ſtipendio Fredericum feretranũ. Is. n.
Regium quod ſtipendium ſub Franciſco p̃ræ mæruerat: eo functus iã erat. At Bartholomæus collio lõge ſecus q̃ ſpe/
Mutina rarat: ſibi accidiſſe intutus obſidionẽ ſoluit primo ad Rubicona nõ longe a caſtrocaro: dein uero ad fauen/
Pherdi/ tiæ ſuburbia ſe recipiẽs. Nihilq; oĩum magis cauebat: q̃ pugnãdi neceſſitatẽ: quã ipſam effugere tandem non
nãd⁹ rex ita potuit: quin ingenti cũ detrimento: ac dedecore intra difficillima ferrarienſis agri ſtagna ſe tutaretur: &
florẽtini ita coactus eiuſdem Borſii. Venetorũq; interuẽtu ſolueret oẽm belli ſuſpicionem eodem regreſſus re infecta
Imola unde modo egreſſus maria uidebatᷣ: ac montes ſubiugaturus. Cum hæc a Galeacio gerũtᷣ in flaminiis. Sab/
Bartho/ baudienſes: quos ſabbatenſes licet a Sabbatis montibus: atq; allobrogas appellare: rati ſibi oportunitatẽ: ob
lomæus latam agrum nouarienſem hoſtili manu adoriuntur igni omnia: ferroq; uaſtantes. Qua quidem re factum ẽ:
collio ut dux Galeacius raptim regrederetur ſabbaudienſibus occurſurus: quos breui omnes & repreſſit: & uicit nõ
frederic⁹ nullis corũ oppidis aliis direptis: aliis expugnatis. Quæ tamẽ oĩa illis pacem petentibus perbenigne: amiceq;
comes reſtituit. & Hyolãtæ ſplendidiſſima Sabbaudienſium: duce: Caroloq; nata rege francorum affinitatem cupi
urbini dius petente Blancam filiam eius filio Sabbaudiæ duci Filibertho iũxit matrimonio. Cum hæc tam mul/
Rubicõ ta tãque & uaria: & præclara. & belli: & pacis tam breui tempore a filio Galeacio duce geſtatam difficili tan
caſtroca ti imperii gubernandi prouincia liberaret. Ad quod obeundum eo magis adducebatur: quod diuino quo/
rum ham ſomno iam præſagiret ſe nõ admodum diu futuram in uiuis. Somnia autem fuit huiuſmodi. Cum poſt
Fauẽtia caſtigatiſſimum cum multa ſobrietate ieiunium ſoluta ineſſet in ſomnum apparuit ei quam quietiſſime dor/
Sabbau mienti ita. n. uidebatur: dux Frãciſcus ſphortiã: quem uel mortuũ uxor pudiciſſima æque amabat: atque ui/
dienſes tam ſumaius in hæc uerba eam adire uiſus eſt. Blãca Maria qua mihi in uita iucundius nihil fgit. iam quieſcẽ
Sabbatẽ di tempus aduenit. Non multo poſt una futuri ſumus. in illa cæleſti patria: ubi omnia ſunt plena tranquilita
ſes tis? & gaudii ſempiterni. Tuæ de me pientiſſime orationes apud clæmentiſſimum humani generis redempto
Sabbati rem exaudiri meruerunt. Vides ornatum meum: ac multis hilaritatem. Nihil triſte apud me eſt: nihil lugubre

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

Apparuerat enim in habitu ducali:habereq; uidebatur ſuper caput auream illam coronam:quam Ladiſlaus nobiliſſimus rex ſiciliæ dono miſerat ad Philippū Mariā ducem. Proſequebatur deinde:ſuſpice ad dextram altius:Comtemplareq; illud ſydus:q; multis illuſtratur ſtellis. Hæ angeli ſunt quorum tu comitatu tolleris i cælum. Cum primū ſydus id apparuerit:itineri te accinge:Non enim tibi diutius laborādū fuerit:itaq; tanti tamq; difficilis imperii gubernacula trade Galeacio filio qui etiā tibi monendus eſt:ut pro acrimonia īgenii ſui gerat oīa moderate:neq; rei cuiquam magis confidat quā deo:q ſolus eum tueri poteſt reddereque incolumen. Nam humana cūcta præſidia uana ſunt nulliuſq; momenti. Coniiciatq; oculos ad coronam :quæ paucis poſt annis ei debetur: ſi iuſticiæ maluerit q̄ cupiditati ſtudere. Quibus dictis & ipſe euanuit: & blanca ſomno eſt ſoluta:ſecum igit̃ ipſa cōſyderans q̄ dormiēti apparuerāt:nihil ſibi cū in ſomniis:q̄ græci enypnia uocant :eſſe iudicauit:nec item cum uiſis:q̄ ſunt:cum hæc duo genera nihil poſt ſomnum portendant futurum:ſed aut eſſe ſomuum hoc eſt onerion:aut uiſionem:qđ horama appellatur:aut oraculum potius:quem chreſmon græci nominant. Et oīa quam accuſatiſſime diſquirens non difficulter coniectauit tria hæc genera ad futuras actiōes referri oportere. Itaq; admonito filio Galeacio pro iuſſus paternis nihil ex ea die aliud curabat:q̄ ea omnia q̄ ad aiæ ſalutem ſpectabant. De quibus quidem rebus quoniam ſatis multa pro tempore ſum:atq; loco antea locutus: luctui:mærorīq; nimio ſine imponendum cenſeo nobiliſſime dux Galeaci:cum bene:atq; pbeate cū ſāctiſſima tua matre Blanca Maria actum ſit pſertim cum nihil unquam optarit in uita:cuius nō ſe uiderit affatim adeo cōpotem factam:ut iam deceſſio magis metuenda foret in tanta humanarum rerum mutabilitate: q̄ acceſſio expectanda. itaq; ſoluta aliquando aduerſæ omni cuiuſq; rei ſolicitudine: & formidine bonitatis ſuæ:pietatiſq; penis euolauerit ad cælum: Quanta per deum imortalem cum animi æquitate arbitremur reginam noſtrā migraſſe ex hac caliginoſa uita i ſerenum illud cæleſteq; domicilium i tanta ciuium omnium: & populorum beniuolentia :fide: concordia: obſeruantia: quos æque amauit ſemper atq; uitam ipſam. Quamobrē etiam moriens non deſinebat mediolanenſem populum inter cæteros tibi præcipue commendare: idq; iterum atq; iterum: id unum duntaxat perinde atq; ſuſpirans: q̄ mediolani diem obire propter ingraueſcentem uim febris nequiuiſſet: illud autem in primis adebat permagnæ ſibi eſſe cōſolatiōi: q̄ foret relictura te filium pientiſſimum non ducem ſolum ac principem tanti: & tam florentis imperii: uerum etiā beneficium: clæmentiſſimumq; patrē illuſtrium tuorum fratrum. Quare cum intelligebat iam ſibi ad hanc humanam felicitatem nihil amplius optandum eſſe in uita: nihil etiam ſibi ducendum eē intēpeſtiuū: nihil imaturum: quo diutius inter homines laboraret: nec.n. ſe corpore morituram exiſtimabat mulier ſapientiſſima: quæ ſuperſtes foret in libris: at animi immortalitate non ſe prius frui didicerat: q̄ in illius conſpectum peruniſſet ad cuius imaginē & ſimilitudinem nouerat ſe creatam. Igitur ut rem tantam breui oratione complectar: non mortua eſt: ſed uiuit mater tua princeps illuſtriſſime diua Blanca Maria: quæ commutata hac temporali uita cum ſempiterna illa iam id premii i cælo adepta eſt: q̄ uſq; optarat: cum eſſet in uiuis. fruitur præſētia: fruitur uiſu coram: fruitur conſuetudine : & colloquio humani generis redemptoris. Hunc rogat: hunc otat: hūc præcatur: ut tibi ſēper in omnibus rebus: actionibuſq; tuis & propitius adſit: & adiutor: teq; dirigat aſſidue in uiam iuſticiæ: at pietatis. Quæ cum ita ſint: æquo nobis animo ferenda eſt hæc omnis uel naturæ neceſſitas: uel uoluntas diuinæ mentis Nam ut nullum malum ſit natura: ita quicquid ab deo eſt. id bonum certe æquæ; atq; ſalutare ducendum eſſe nemo ſane mentis ignorat.

montes Allobroges · Ager nouariēſis · Hyolantis · carolus · Blāca iſā tuſa dux · Filibertus dux · Galeacius dux · Blanca Ma. dux · Ladiſlaus rex Sicilia · Philippus Maria dux · enypnia · phantaſmata · oniro · Peroratio

. Franciſci philelfi oratio funebris pro Magnifico ducali Senatore: & clariſſimo eqte aurato Philippo borrhomæo Comite haronæ.

p Er difficile mihi profecto: & apprime laborioſū oblatū eē dicēdi argumētū ītelligo uiri excellētiſſimi: q cū ipſe cōſolādus ſim: uos cōſolaturus aduenerī. qid.n. nō admodū doleā: atq; ingemiſcā Philippi huius borrhomæi ſplēdidiſſimi uiri obitū: i cuius uita pmagna erat bonis oībus ſpes repoſita? Quare cū publicū: & cōmūe quoddā pfugiū atq; pſidiū e medio uideā eē ſublatū: iure mihi dolēdū poſſim exiſtimare. Itaq; merito libet mihi exclamare. Oh durā: &. īeuitabilē naturæ hūanæ neceſſitatē: cui nulla nr̃a remedia aduerſāt̃. Oh īexorabilē: & imitē hominū ſortē: q̄ tū oprimis maxime: cum nullas abs te putamus īpēdere īſidias: ſed quo feror demēs? leuaturus acceſſor nō exaſpaturus acerbitatē crudiſſimi uulneris. Vinciat̃ igit̃: obſtrigatur q; oīs aī dolor rōis cuſtodia: ut quē deniq; tp̄s tollet oino: eū iā hic ſedet prudētia: & cōſiliū. Nā aius pturbatus ita: ſeſe abhorret. ut recte iudicare nihil q̄at. Et qm̄ uulgo putāt nō eē hūanitatis ſolū: ſed ēt iuſticiæ lugere plurimum eius mortē: quē plurimū dilexerimus. quæ adduci poſſint iſtiuſmodi mæroris cauſæ uidet̃ dicēdū paucis. Nāq; hæ diligētius cogitāti mihi offerūt̃ qn̄ q̄ nūero. Aut.n. dolem⁹ nr̃a cā: qđ exiſtimem⁹ ex alteri⁹ morte magnis nos qbuſdā priuari cōmodis: aut illius cā qm̄ eū opiemur uite huius ſuauitatē amittere: aut q̄ arbitremur mortē ſine accerbiſſimo dolore accedere poſſe nemini: aut quod uereamur fore ut aius ipſe intereat una cū corpe: aut pp futuros apud īferos cruciatus. Et dolere qdē nr̃a cā hois ē ſeſe amātis: nō alteꝛ: ob eāque rē neq̄ liberalis: qn̄ potius ignaui prorſus nulliuſq; uirtutis: i mortē āt q dolor ieſſe pōt. q̄ ſimillima ſomno eſt

Philippus borrhomeuſ

adeo ut diogenes ille cyon ſolutus in ſõnũ anteaquam moreret̃.ueluti iocabũdus dixerit frẽ ſororem antici
cipari. Nã eadẽ uia: atq; ui & mortẽ: & ſomnũ fieri acutiſſimi philoſophi tradidere. Sed ut ſõno ita ẽt mor-
te ne ſentientes q̃dem corripimur. Qui uero cẽſent aĩos ſimul cũ corpibus iterire: hiſane cũ maxime uident̃
uiuere: mortui ſunt nõ ea. ſ. morte: q̃ huius uitæ curſũ: munuſq; explemus: neq; ea q̃ peccato morimur: & deo
uiuimus: ut inq̃t Apoſtolus: Cõſepulti n. ſumus cu illo ꝑ baptiſmũ ĩ mortem. ſed ea potius: q̃ ẽ peccati: de qua
ẽt ſcriptũ legit̃: aĩa q̃ peccat: ipſa moriet̃. Futuri ãt apud inferos cruciatus illis horrendi ſũt. q̃ ſemetipſos cũ
uiuerẽt hãc mortalẽ uitã ꝑ oẽ flagitii ĩmanitatiſq; genus quã fœdiſſime uolutarũt. nõ Philippo borrhomæo
cuius uniuerſã uitã plenã fuiſſe honeſtatis: & officii noſtis oẽs. Quis. n. uno Philippo cõtinẽtior: q̃s modeſti
or? q̃s cõſtãtior? q̃s in oĩ re moderatior. Nã & hũanitate: & beneficẽtia ſemꝑ q̃ta fuerit: nemo eſt: quẽ lateat:
& nõ mõ nemini unq̃ iĩuriã itulit: ſed ne cuiq̃ inferret̃: oĩ ope: opaq; curabat. Religiõis eius: & pietatis ſtudi
um ne parietes q̃dẽ ipſi ignorãt. Intelligebat. n. hõ prudẽtiſſimus nõ eẽ ĩ hac mũdana uita patriã nr̃am ſed in
cælo. Et q̃diu hic ꝑegrinamur: oportere nos meminiſſe illius p̃riæ: ubi noſtra mãſio futura ſit ſẽpiterna. Qua-
re ut ab oĩ cõtagiõe peccati: & maleficio abſtinebat: ita die: noctuq; aliud nihil neq; agebat: neq; cogitabat q̃
ꝓſtratis: & cõculcatis turbulẽtiſſimis animi motibus: ad illius ſe uolũtatẽ cõponeret: atq; confirmaret: ad cu-
ius imaginẽ: & ſimilitudinẽ factus eẽt. Nullius inquã nũc ſuppliciis ẽ obiectus inocẽtiſſimus: & optimus uir
Philippus Borrhomæus: ſed illis fruit̃ p̃miis: q̃ in cælo his ꝓpoſita ſunt qui dum in huius uitæ curriculo ſe ex
ercent: q̃ minimã ſibi ſocietatem cum corporibus eẽ ſinunt: Nã quã mihi fabulet̃ q̃ſpiã uitæ ſuauitatẽ? Quæ
nam eſt in hac procelloſa uita ſuauitas? q̃ trãq̃litas: q̃ reqes ulla? Quod ſi quã tãdẽ ſuauitatẽ deprauata homi-
num rõ ſibi finxerit: nõ tam eius acceſſio ulla optãda fuerat in Philippo: quã metuẽda ſeceſſio. Impleuerat iam
quintum ætatis & q̃dragеſimũ ãnũ ualitudine proſpa: & eadẽ integritate ſenſuũ: q̃ ab ineunte adoleſcentia ſẽ
per fuit. Bona uero extrema quæ animo bene iſtituto erãt maiora alia expectanda? Natus eſt Vitaliano pa-
tre uiro in omni genere laudis probatiſſimo: quo uno illuſtriſſimus ille & ſapientiſſimus dux Philippus; uix
habuit apud ſe q̃cq̃ aut carius: aut ſplẽdidius. Vitalianorum ãt originẽ altius ſiq̃s repetere uoluerit: inueniet
eam manare a Vitalião ãtiquiſſimo totius Venetiæ rege: a quo etiã ipſo fluxiſſe comptũ ẽ ſanctiſſimam Vir
ginem hanc iuſticiam: cuius ſacratiſſimum nomẽ ꝑ tot religioſiſſima monaſteria in uniuerſo prope orbe terra
rum celebratur. Sed ne curioſius q̃ par eſt: uetera conſectemur: & ut reliquas ẽt affinitates propiquitates: ne
ceſſitudines: q̃ ſũt fere innumerabiles: breuitatis gratia prætereamus: reliquit ut omnes ſcitis: nobiliſſimus uir
Philippus borrhomæus filias tris: eaſq; pudiciſſimas: filios uero duos Nonne rex illaꝝ honeſtiſſimis matri-
monii tris ſibi clariſſimos potẽtiſſimaſq; familias perpetuo affinitatis: ac beniuolentiæ uinculo coniunxit.
Ruſconeos comi: Vicecomites mediolanĩ. Parmæ autẽ rufos? Nã ex huius Ihoannis coniugio ornatiſſimi
equitis aurati: in quo uno patriæ auitæq; uirtutes mirifice reſurgunt. Magnificos carpi dominos habebat af
finis. De Vitaliano autem ingenti ſpe puero: quem hic preſentem lugubremq; uideris: nondum ꝑ ætatem ei
licuerat aliã curã cape q̃ id p̃ſtare. ut & fratris: & ſui q̃ ſimillimus foret. Quid ei loquar de patriæ ſplẽdore q̃
qualis q̃tuſq; ſit ſatis ſuperq; patet cum de eius maioribus ſum locutus. nam ſiue Patauinũ Philippum dixe-
rimus: ſiue mediolanenſem. patria natus eſt & uetere: & in primis iclyta. nã patauiũ troianus antenor condi
dit: q̃cquid iacet inter alpes & ſinũ adriaticũ magna ſua cũ laude ſubiugauit. Mediolanũ uero ab Heduis. Gal
liſq; trãſalpinis cõditũ eſſe conſtat: q̃ ipſum nomen accepit ab urbe priſca illa: & nobili Mediolano quæ in
xanthonius adhuc extat. Quanti autem Mediolanenſem hanc urbem fieri oporteat. ex eius rebus tam mul-
tis. & tam preclaris cum ſuperioribus ſæculis tum noſtra etiam tempeſtate aſſidue geſtis nõ obſcure iudicari
poteſt. accedunt opes. & ampliſſimæ facultates. quibus cæteris Mediolanenſibus oĩbus poſt ipſos principes
ſupior philippus erat atq; habebat̃ Dominabat̃. n. nõ angleriæ & harone ſolum. cuius erat Comes. ſed aliis
qu oq; nonullis municipiis & caſtellis. Quid enim meminero. uel militiæ. uel ſenatorii ordinis inſignia. qui-
bus a diuo principe noſtro propter eximias eius illuſtriſq; uirtutes ornatus eſt. Quam uero carus eẽt. & per
iucundus uniuerſis ciuibus atque peregrinis ex preſentis funeris pompa licet animaduertere. Quid ſi duo ma
xime in omni rep. expetuntur honos & utilitas in quibus ipſis permagnam poſitam uoluptatem rentur. q̃d
uni philippo defuit in tantis uel ſuis. uel fortunæ commodis ad uitæ ſuauitatem. Tempeſtiue igitur exceſſit
ex hac uita turbulentiſſima in eam profecturus uitam: quæ nulli eſt motui nulli mutabilitati ſubiecta. An
fortaſſe neſcimus. quod diutius uiuitur. eo magis peccatur? Itaq; optanda profecto eſt ea mors. cuius interuẽ
tu fit. ne culpa reddatur quottidie cumulatior. q̃d ſi Ariſtippus uoluptatius ille Cyrenaicus. quo uitæ cõſule-
ret: q̃cq̃ nũmoꝝ ferebat ſecũ abieciſſe fert̃ nos quo uitã poſſideamus æternã miſerabilẽ uitã hãc atq; ærũnoſa
q̃ & caduca ẽ: & lubrica: & icerta tãti ducẽda arbitrabimur? Cupio. iq̃t Paulus. diſſolui. & eẽ cũ Chriſto: q̃s
uero cũ Chriſto futurus ſit. ubi ſe minus eius imitatore geſſerit? q̃d ſi ille nr̃a cã mori uoluit nos ꝑ nos ipſos
dubitemus mori. Nec ei ea mors mala eẽ ullo pacto põt. q̃ ubi aduertit oĩ malo nos liberat. at dixerit q̃ſpiã.
q̃d uitã tollit. nõ malũ eẽ nõ põt. Nec illud rurſus ĩ bõis nõ ẽ habẽdũ ꝑ q̃d uitã adipiſcimur ſẽpiternã. Niſi
bõi plurimũ eẽt ĩ morte. nunq̃ dixiſſet ſapiẽtiſſimus ille Dauit. Precioſa ĩ conſpectu dñi mors ſãctorum eius
q̃d ſi beneficio Mortis terreſtri hac omni mortalitate. ꝑturbatiõibuſq; exuti immortalitatem ſimul cum tran-
q̃llitate iduimur. ſi ne reſurgere quidẽ licet. niſi aĩ a corpe ſeparatio anceſſerit. nolimꝰ ꝑ deũ imortalẽ nolimꝰ
mortẽ ĩ malis ducere q̃ aut ẽ optĩa. aut optimorũ bonoꝝ cã. itaq; ponẽdæ ſũt lachrymæ reprimẽdi gemitus:

quinq; lugendi caĩæ
prima cã
Sc̃da cã
Dioge nes cyõ philoſo-
Tertia cauſa
Apoſto lus
q̃rta cã
Hũani tas
beneficẽ tia
Religio
philippꝰ Borrho mæus
Vitalia- nus
philippꝰ dux
Vitalia- nus rex
Iuſtina
Philip- pus Bor rhomæꝰ
Ruſcõeſ
Comum
Vicecco- mites
Medio- lanum
Rufi
Parma
Philip- pus
patauiũ
Antẽor troianus
Alpes
Medio- la num
Hedui
Galli
Xantho nes
Angleria
Harona
mũicipia
Caſtella
Pompa
Honos

& aĩ dolor ſedãdus penitus. Nã cũ oĩs ꝑturbatio grauis ſit:oĩum tñ moleſtiſſima eſt: & ꝑnicioſiſſima ægritu
do:cuiꝰ uiatq; ĩpetu ſæpe factũ legimus:audiuimus:uidiꝰ.alios in ægrotationes ĩcurabiles ĩcidiſſe:alios furo
re:inſaniaq; correptos:alios ſibi manũ conſciuiſſe. Et ne prolixius noſtra protrahatur oratio. prudẽtiſſimus
ille mihi uideri debet:qui & naturæ legi non aduerſatur: & æquo animo fert neceſſitatem

Vtilitas
Voluptas
Philippus
Mors
Ariſtippus
Cyrenaicus

Quæ quidem oratio habita eſt in templo Diui Franciſci. xiii. Kalendas ſeptembris anno a Natali chiſtiáo
Milleſimo quadringenteſimo ſexageſimo quarto.

Franciſci Philelphi oratio funebris pro magnifico equite aurato ducaliq; Senatore Steſano frederico to
deſchino

q Vamquam nõ obſcure futurũ aĩaduertã illuſtres uiri & ampliſſimi patres: ut mea hæc oĩs
de Steſani frederici todeſchini obitu hoĩs ſane & præſtãtis & magni tumultuaria conſola
tio nõ tam pſuaſionis apud uos locũ quã impetitudinis cõſequatur:uolui tñ in hac uehæm
ti:ac prope cõmuni oĩum ueſtrũ acerbitate ptinacius eoꝝ uoluntati refragari: q apud me
& auctoritate & gratia ualere plurimũ. & poſſunt & debent. Nã ſi alia etiã oĩa quæ huic
tanto tam pio: tam ſingulari tam eximio muneri p neceſſaria ſunt mihi adeſſent:quæ cer
te adeſſe nequaquã ſentio: duo tñ ſunt:qbus nõ temere a dicendo nõ deterreor. Quo enim
pacto aut auſit aut ſperet qſpiã cõſolari alios:qui uel in primis cõſolandus ipſe ſit. Non.n.poſſum nõ dolere
& grauiter & permoleſte ferre eius uiri obitũ:cuius uita tũ noſtro diuo principi Philippo Mariæ anglo ſua
uiſſimis ſuis moribus periucunda tum bonis oĩbus grata. Quippe qui intelligerent cõmune ſibi quoddam &
firmiſſimũ patrociniũ præſidium opem in eius ſalute poſitũ ac locatũ eſſe:his igitur nõ abſurde cũ officii aut
auxilii quicq̃ uel aduerſus uel ſecundis ĩ rebus ſuis deſyderant. Virgilianũ illud liceat crebra memoria atq; la
chrymis uſurpare. Quis te palinure deoꝝ eripuit nobis? Quod ãt ſecundo loco me ab huiuſmodi oratione
magis atq; magis dehortatur:eſt recentior & inuſitatus dolor acerbi uulneris:cui ſi mederi intempeſtiue ſtu
deo:uereor:ne uim doloris aggrauaſcã potius q̃ ulla ex parte leuem. faciã tñ neceſſe ẽ quod imperiti medici nõ
nunquã ſolent:qui ubi grauius ægrotantes curandos acceperunt. uériti ne ſi diutius tardarũt fore ut morbus
& inualeſcat: & incrudeſcat magis:nõ graues ſolũ ſed etiã periculoſas curationes adhibent. Et ita fit fortuna
quadã.ut quã ſana ratio deſperarat. temeritas bonã ſæpe ualitudinem afferat. Nolim ãt miretur quiſquã. ſi in
hoc ſubito & repentino dolore ac luctu ſubita quoq; & repentina noſtra erit oratio:ſapiatq; Demaden ma
gis quã Demoſthenem. Ex tẽpore enim mihi dicendũ fuit nullo apparatu nulla præmeditatione nullo ordĩe
uti licuit tanquã tumultuarius Miles in aciem deſcendo. Magna profecto iactura nobis: & ea pœne intolle
rabilis patres ampliſſimi in huius Magnifici & excellẽtis uiri Todeſchini obitu facta eſt: Amiſimus enim eũ
q nullius officii: nullius bonitatis nullius erat uirtutis exps. Nã cum ab ineunte ætate accepiſſet duas eſſe uir
tutes ac uias hoĩum animis propoſitas quaꝝ altera per temporales actiones:altera quæ in contẽplandis æter
nis rebus uerſatur perueniretur ad deum non ſolũ ut ſciret:ſed longe magis ut ſaperet operã oẽm ſuã induſtri
am oẽm diligentiã accõmodauit. Memoria.n.tenebat quod Iob uir ſanctiſſimus loquebatur:pietatẽ ſapien
tiam eſſe:malis autem abſtinere ſcientiã. Nihil uero magis eſſe ex media pietate quã deũ colere:quippe qui &
uera & unica ſapiẽtia ſit: & omnis rerum temporalium ſcientia ab ipſo manat id quod tum allii nonnulli tũ
apoſtolus Paulus plane docet:inquiens. Alii quidẽ per ſpiritum datur ſermo ſapientiæ:alii ſermo ſcientiæ ſe
cundum eundẽ ſpiritum. Quamobrem non ſolum has nobiles inferioriſq; uirtutes prudẽtiam:iuſticiam. for
titudinem:temperantiam egregie in omnem uitam ſequutus eſt Todeſchinus:ſed multo magis atq; magis ſa
pientiam ipſam. Intelligebat enim per huiuſcemodi temporalium rerum cognitionem; & humanæ turpitu
dinis fugam iter ſibi quoddam parari ad immortalem deum:quod tamen ſe nunquam eſſe ad eum omnino
deducturum:niſi & pium ipſe ſe & illius incomprænhenſibilis & ineffabilis maieſtatis indefeſſum obſerua
torem cultoremq; præſtitiſſet. Itaque nihil tanti faciebat quanti diuinam religionem. Ea ſe recreabat & refi
ciebat:ea ſe dies noctesq; oblectabat:nec illorum quicquam aut omittebat aut prætermittebat:quæ ſacroſan
cta chriſtiana fide præcipiantur. Tunc ſe ſancti & boni uiri officio maxime fungi arbitrabatur:cum nihil q̃d
a diuina lege abhorreret:ſed quod fas piumque uidiſſet:factitaret. Prædicare palam conſueuerat quod Pauſa
nias pliſtonatis filius:cuipiam olim reſponderat:leges uiris non legibus uiros dominari oportere. Et quoniã
omni in te deum ſemper ante oculos poneret. cui nihil occultum eſſe iudicabat:nihil erat eius fide cõſtantius
nihil certius nec promiſſi pœnitebat unquam: Ea enim in promittendo grauitate utebatur & ita metiri om
nia ac conſpicere ſtudebat:ut nemini unquam iniuriam faceret. Qua in re illud regia Ageſilai minime proba
bat:cui cum quidam aliquando diceret. At promiſiſti:eodemq; ſæpius reuolueretur. Ita mehercule promiſſi i
quit:ſi iſtud quidem eſt iuſtum:ſin autem iniuſtum locutus ſum non promiſſi. Nihil enim neq; promitten
dum neq; ullo pacto per ſimulationem diſſimultationemue dicendum eſſe cenſebat:quod a iuſticia honeſta
teque foret alienum. Itaque Agin illum:quem lacedemoniorum ultimum regem prodidere:mirum immodũ
laudabat:qui cum parentes ut quippiam per iniuſticiam ſua gratia ageret hortarẽtur ac rogarent. Vbi aliquã
diu contradixiſſet & [illegible] nixius urgerent ait: Quãdiu apud uos fui nullam tenebam iuſticiæ notionem. At
poſteaquam me patriæ tradidiſtis huiuſq; uiribus itemque iuſticia atque probitate pro uirili parte inſtitu
iſtis; [illegible] hæc ſequi: & non uos ſequi. Et quia uultis me quæ optima ſunt agere: optima uero ſunt: quæ iuſta

Paulus apoſtolus
Ieſus chriſtus
Dauid
Dolor
Aegritudo
Steſanꝰ fredericus
Demades
Demoſthenes
Iob
Paulus apoſtolus
Pauſanias
Ageſilaus rex
Agis

fuerint cum homini priuato tum ualde magis principi.quæ uultis agam.quæ dicitis miſſa faciam. Nō igitur
mirari quenquam oportet.ſi tanta cum æquitate moderatione & abſtinentia ius omnibus diceret. ſi nullius
nec precibus nec operibus a iuſticiæ & pietatis regula dimoueri unquam potuit.adeo erat & magno & inui
cto & elato animo.ut nulla earum rerum cupiditate caperetur.quas uulgus maxime haberet in prætio. Quo
tus enim quiſquam eſt:qui ſi cui negotio procurationiue præfuerit:nō iure poſſit repetundarum arceſſit ne
quaquam hi cū animo ſecum reputant:quod & prudenter & uere Alchanes theleri filius aliquando reſpon
dit. Nam cum quis percunctaretur:quam obrem a meſenitis munera nō accepiſſet:Quoniam ii accipiſſem i
quit:leges pace frui nequiuiſſent: At cum Todeſchinus ei a noſtro humaniſſimo principe magiſtratui præſe/
ctus eſſet:quo nullus alius inter inſubres ligureſque omnis neque maior eſt neque illuſtrior: Quippe qđ eius
dicioni iuriſque reddendo omnes ſacerdotū omnium dignitates:quæ per multæ ampliſſimæque ſunt: ſubiici
untur ac parent:non modo a nemine munera unquam accepit.ſed eos etiam pro ſua grauitate acerrime caſti
gabat:Qui uel poſt iudicatam cauſam diſceptationēque omnino compoſitam & trāquillam huiuſmodi ali
quid ſibi detuliſſent: Exiſtimabat enim homo prudentiſſimus decere iudicem & magnum uirum non corru
ptela ſolum ſed omni corruptelæ & auariciæ ſuſpitione uacuum eſſe: Proindeq; & .M.Curii factum: quia a
ſamnitibus aurum dono miſſum noluiſſet accipere:non poterat non probare. & quod Photion athenienſis
his reſponderat:qui centum ad ſe talenta donaturi attuliſſent:laudibus ad cælum extollebat. Nam cū rex Ale
xander regale id pulcherrimumq; munus ad eum miſiſſet:nuncios rogauit photion quid tādem i toto atheni
enſium numero ſe ſolum alexander ea pecunia donaret:q cū reſpondiſſent:quoniā ſolum ipſum alexāder du
ceret: & bonum & æquum uirum.proinde ait ſinat me: & uideri & eſſe talem. Quis igitur heu talem & tātū
uirum non iure nobis ereptum doleat.præſertim ac turbulentiſſima tempeſtate cum eius tum præſentia tum
uirtute maxime opus eſſet. Non enim is erat:qui titanum:ut ita dicamus ac gigantum genere ſe natum exiſti/
maret. Nam qui ex illis ortum ſibi uendicarent:perpetuas cum deo inimicitias gerere.ab eoq; puniri non du
bitabat. Sed quod iuſtis omnibus innocentibuſq; uiris commune eſt: & ab deo ſe certe opinabatur: & ad de
um reditum ſibi facilem expeditūq; patere. Nos enim dii coloniam inferiorē hunc orbē incolere.quia & co/
loniæ ciuitatū illarum a quibus miſſæ fuerunt: & iura & leges ſequi obſeruareq; cōſueuerint.itidem & nos di
uinæ iuſticiæ atq; pietati lege cæleſti obſtrictos eſſe. Quod ſi religioſe caſteq; tueremur:breui fore. ut tanquā
ex laborioſa quadam peregrinatione atq; exilio potius q̄ carcere ex hac mortali uita moleq; corporea in ciuita
tem patriam i cæleſtē libertatem in beatitudinē ſempiternā reuocaremur. Itaq; ſtultos & inſanos appellabat:
qui uentri & ſomno dediti:qui uel inanibus uel turpiſſimis obnoxii libidinibus:nec unde ueniſſent:nec quo
redeundum foret:nec qui tandem ipſi eſſent cogitarent. Nec enim uos corpus eſſe:ſed aliquid maius corpore
multoq; præſtantius & diuinius. Nā minime dici fruſtra uos ad dei imaginem creatos. Præterea nūquā igno
rauit antiquum illud ſiue dei Apollinis:ſiue ſapientis alicuius dicere maluerimus: & apud omnes celebratum
grauiſſimūq; præceptum. Noſce te ipſum. Nam aliud nihil eſſe interpretabatur ſeipſum noſcere:q̄ ut & ani/
mum ſuū eſſe immortalem. & corpus mortale quiſq; cognoſceret. Quæcunq; igitur ageret:quæcūq; diceret:q̄
cūq; deniq; cogitaret ad immortalitatem animi.ad beatam uitam.cæleſtemq; referebat. Meminerat quod Si
monides pœta Pauſaniæ regi lacædemoniorum conſuluerat ſe hominem eſſe. Meminerat bonorū mortē nō
eſſe interitum omnia diſſipantem:atq; delentem.ſed uel ſeparationem quandam animi a corpore.hoc eſt im
mortalis uitæ a uita mortali.uel ſempiternum ſomnum.ut Plutarchus ait. Tam diu autem ſempiternum.quo
ad cæleſtis illa tuba inſonuerit. His igitur cogitationibus Todeſchinus utens.ac ſeſe per omnes humanæ.ac di
uinæ uirtutis modos exercens. & deo carus. & hominibus admirandus eſt redditus. Non enim ſine quadam
diuina dilectione.atq; benignitate tantam in huius ſæculi fluctibus.ac naufragiis proſperitatem ad ultimam
uſq; diem expertus eſt. & eam certe proſperitatem propterea firmam.atq; immutabilem.quod omnia deo. &
non fortunæ.quod leutychides etiam ille primus monebat.ſemper credidiſſet. Qui enim ſpem ſuā in deo col
locarit.nunq̄ ſe ſua fallit ſpes. Reſpicit ſemper deus pios. & iuſtos homines.eoſq; non modo tuetur. ſed re/
bus ſecundis omnibus auget atq; amplificat. Verum quid cæleſtia.quæq; ſupra nos ſunt.pluribus conſecte/
mur? Quanti eſſet hic uir florentiſſimus faciundus.ſatis nobis illuſtrium uirorum.laudatiſſimarumq; uirtu/
tum optimus eſtimator.præmiatorq; oſtendit ſapientiſſimus princeps noſter.qui ubi mirabili illa ſua acutiſſi
mi ingenii ui. & diuino quodam mentis aſpectu omnia diligentiſſime rimatus penitus perſpexiſſet. nihil i eo
eſſe quod minus fidem. & integritatem ſaperet. Quem adhuc infans a patre ſummo principe ad ſeſe inſtituē
dum.formandumq; acceperat.non aliter ſemper apud ſe habuit. & omni honore dignatus.proſecutuſq; eſt.
q̄ uel chironem.uel phœnicem Achilles traditur.nec id quidem ab re.animaduertebat enim in Todeſchino
facilitatem.humanitem. & modeſtiam ſingularem.mirificam animi conſtantiam.atq; magnitudinem rerum
gerendarum intelligentiam non uulgarem.eximiam grauitatem quadam ingenua comitate conditam. præci
puam innocentiam.egregiam equitatem.fidem incorruptam.pietatem inauditam. Quæ certe ſingillatim oīa
aliaq; per multa.dū mecū ipſe cōſidero.nō poſſum equidē eius obitu.nō uehemēter moueri.angi excrucia/
ri. Nec ſtoicis aſſentior qui quod natura fieri nō poteſt.ægritudinē omnē amouent.nō.n.ſum animo per fra
cto.ſaxeo.ferreo adamantino. Verū cum rurſus expendo me. & qua cōditione nati oēs ſumus intueor facile
intelligo huiuſmodi omnem dolorem fruſtra a nobis ſuſcipi. Quid enim per immortalē deū tantopere mo
uere nō debet? Non uolumus cū natura pugnare? Quæ tāta dementia nobis eſt? Quæ deliratio? Quæ tan/

Alchāes
M.Cu/rius
Photiō
Alexander rex
Agis.
Simonides
Pauſa/nias
Plutar/chus
Leuti/chydes
Chiron
Phœ/nix.
Achiles
Vlyſſes
Plato
Epami/nondas
Exordium cum diuiſiōe
Alexander rex
Narra/tio
Bona dux
Iohannes
Galeacius dux
Hercu/les æſtē.
Anna Maria
Alphōſus æſtēſi
Ampli/ficatio
Confirmatio
Chriſt°
cecrops
Ateniē/ſes
Cecro/pidæ
Athenæ
Cecro/is

ta demum inſania? An illud: quod græcorũ ſapientiſſimus apud Homeꝝ ulyſſes loquitur: nũꝙ audiuimus. Nihil homine infirmius tellus animalia nutrit. Inter cuncta magis. An qui mortales nati ſumus perinde atq; dei ſimiles qui potius ſupra deũ. Nam deus ipſe mori ẽt uoluit. ueluti cum deo ipſo quo immortales fuuri ſumus: cõtendere audemus? an ignoramus nõ in hoc terreno cœno. ſed in cæleſti illa: & triumphali gloria immortalitatem parari nobis. Homo. n. ut iquit Plato: nõ terræ: neq; immobilis plãta eſt: ſed cæli: cuius caput: i quo mentẽ: & rationem. & intellectũ poſuit. Et ex quo reliquũ corpus uerſum ad terrã prodeat: ueluti radix ſit erectum ad cælũ. Quid præterea hæc uita: quæ tot tempeſtatibus: tot naufragiis: tot incẽdiis: tot ruinis obnoxia ærumnoſa plane mors eſt: adeo delectare nos debet: ut cũ eius ergaſtulis: & uinculis noſtri aliqui liberãtur: flere: lamentari: lugere nõ deſinamus. Non iniuria illud prudentiſſimi ducis Epaminõdæ dictum uideo a ueteribus laudari: qui cũ tempore leuictricæ cladis audiſſet bonũ quendam & fortem uirum aĩam efflaſſe. O Hercules inquit: quod ocium uir hic nactus eſt: ut inter tot negocia: ac turbationes per egrotationẽ ex hac uita diſceſſerit: diſceſſit iquam Todeſchinus ex hac mortali uita ætate iam ultima mẽte ſana: & ſenſibus ĩtegris poſt omnia: quæ externa uocantur bona in mediis totius Italiæ procellis: ac fluctibus. Et ita diſceſſit ut quoniam bene: & beate uixerat: mortem: quã inuocare nõ cogeretur: feliciſſimam ſibi duceret. Nã cum ſciret eũ male uiuẽ: qui ſemper i uita fore ſe putaret: ita boni animi ſemper ſtuduit: ut nihil ei inopinatũ poſſet accidere: & mortem ipſam quãdocũq; ueniret nõ inuitus expectaret. Quibus quidẽ orationibus id tandem eſt mea ſentẽtia aſſecutus: ut quod ſemper optarat: nũc per hãc: quam mortẽ uulgo appellamus: immortalis effectus i mortalem deũ coram aſpiciat: & quod humano generi ultimũ: ſempiternũq; bonum eſt: & uero: & ſolido: & incõmutabili: & æterno fruatur gaudio. Quare nolimus obſecro Patres ampliſſimi uæhemẽtius dolore affici: quam oporteat: & quod nõ diu poſt tẽpus docebit: huiuſmodi neceſſitatem æquo aĩo ferendam eſſe. Iam hinc ratio ipſa docere nos incipiat: ne noſtro uideamur non alterius torqueri incommodo: & alienæ quodã modo inuidere felicitati. Mediolani in templo diui Ambroſii. M.cccc.xl.

ORATIONES NVPTIALES.

FRANCISCI Philelphi oratio de inita ſocietate inter illuſtriſſimos Duces Bonam eiuſq; filium Iohannem Galeacium & Herculem æſtenſem.

RISTOTELES ILLE PERIPATETICVS. Qui ob ſingularẽ quandam: ac prope diuinã ingenii acrimoniã: & uarietatem: magnitudineq; doctrinæ: & diligentiam ꝓterea indefeſſam: atq; incõparabilẽ inter uniuerſos philoſophos habitus eſt illuſtris: docet i iis ꝓceptis: quæ ad Alexãdrum macedoniæ regẽ reliquit ſcripta: opus eſſe i omni reꝝ publicaꝝ genere coꝝ ſocietatẽ cõſtituere: qui & potẽtiſſimi ſint & i proximio habitẽt: quo tum adeſſe tẽpeſtiue inuicẽ: tum uſui mutuo eſſe poſſint. Quæ aũt ſocietas aut cõiunctior: aut cõuenientior aut ẽt certior ac tutior ꝙ ea offerri queat: quæ maxime eſt ſecundũ naturã: & deum? Scimus hoĩem ex oĩbus animãtibus natum ad ſocietatẽ: & hunc deũ oĩpotentem ubi creaſſet: i amœno illo: atq; iucũdiſſimo delitiaꝝ: paradiſo impoluti uinculo matrimonii cõtinuo muniſſe: atq; decoraſſe: cũ ait. Creſcite & multiplicamini: terrãq; replete. Sapiẽtiſſime igitur: atq; optime glorioſiſſimi pricipes Bona ſimul cũ Iohãne Galeacio filio Mediolanenſiũ ducis: & uos itẽ magnifici oratores Bonifati aquo bibe: Nicolaeq; Roberthe iuriſcõſulte: q noĩe ac uice illuſtriſſimi ducis Herculis æſtenſis hic adeſtis: cũ uobis ipſis: tum ueſtræ poſteritati cõſuluiſti: quis ꝑ ſacratiſſimũ coniugii uinculũ innocẽtiſſimæ infantulæ Annæ Mariæ uicecomitis. & ꝓclaræ indolis Alphonſi æſtenſis: q & ipſe item eſt infãtulus: eam hoc die initis ſocietatẽ: quæ utriq; pricipatui & decori plurimo: & utilitati nõ mediocri futura eſt. Cæteꝝ ut rem oẽm præſtãtiſſimi ſenatores & uos alii ducales magiſtratus: uiriq; nobiliſſimi apertius intelligatis & melius: cõuenerunt inuictiſſimi noſtri duces cũ excellentiſſimo duce Hercule: ut pro mutua beniuolẽtia: beneficiiſq; ꝙ plurimis citro: ultroq; collatis ad perpetuã ſocietatẽ utriuſq; principatus Anna Maria ducis Bonæ filia & Iohãnis huius Galeacii ducis ſoror cõiugatur ꝑ legitimi ius matrimonii Alphonſo Herculis ducis filio primogenito. Quod. n. ad tantæ rei confirmatione: ac ſtabilimentũ poteſt aliud ſacramentũ iteruenire aut uenerabilius: aut incorruptibile magis: ꝙ qđ in primis parẽtibus ſuo ineffabili ore ſtatuit deus optimus maximus ꝑ cõiugii ſanctitatẽ Nonne Chriſtus ẽt ipſe humani redẽptor generis in coniugio naſci uoluit? qui ad nuptias quoq; inuitatus non interfuit mõ: ſed eas ornauit: ac iuuit: cum aquam uertit in uinum. Quinetiam apud priſcam illam gentilitatẽ quanto in honore habitum coniugium fuerit ſatis dilucide declarat nobis per pulchra illa: atq; perurbana fictio poetarum: q perhibent Cecropa primum extitiſſe inuentorem: auctoremq; matrimonii: eũdemq; fuiſſe diſſimili corporis figura: quippe qui a dimidio ſurſum repræſentaret hominem: inferiore autem parte beſtiam. Vertiſſe hũc ſcilicet uolunt incompoſitam illam. & incontinentem hominum uitam. qui beſtiaꝝ more in mõtibus. ac ſiluis paſſim nullis certis neq; nuptiis. nec legibus. nec domiciliis uagabantur. i uſum ciuilẽ. atq; cõiugalẽ. Itaq; ob tantæ rei gloriam Cecrops ab Atheniẽſibus pro deo & habitus eſt. & cultus. a cuius etiam nomine ii ſunt Cecropidæ appellati. & urbs athenæ cecropis. Et ſunt hi ſane duo principatus non finitimi ſolum. ſed iis muniti ciuitatibus. quæ nullã Italiæ potentiã metuãt. Theſauris uero tot. tãtiſq; abũdant: ut & in pace oẽm alioꝝ ornatũ ſuperẽt. & ſiꝗ bellãdi. ut fit. neceſſitas acciderit. poſſit & terra. & mari copias maxĩas. robuſtiſſimaſq; parare. Ad hæc ꝙ ꝓſentes affinitates ĩter ſe conueniãt. expediã paucis. nec altius repetã. ne qui dicẽdo gratus audientibus eſſe uelim. afferã prolyxitate ipſa faſtidium. Quattuor mihi regrẽda occurrunt i quolibet matri

Amplificatio
Italia
Quattuor in cõiugio re qri ꝓbitas. i. alphõſus Leonora dux
Pherdinandus rex
Bona dux
Myrina
Penteſilea
Tomyris
pulchritudo. ii.
Nobilitas. iii.
Pherdinandus rex
Alphõſus rex
Hercules dux
Pherdinandus rex
Borſius dux
Leonelus marchio
Nicolaus marchio
Anna Maria
Sabbaudienſes allobroges
Cyprii reges
Francorum reges
Sphortiani
Daciæ reges

monio.nec ea quidem in ſponſo minus:q̄ in ipſa ſponſa probitas:pulchritudo:nobilitas diuitiæ. Probitas
hoc tēpore nō tam in ipſis infantulis eſt cōſideranda:q̄ in parētibus: Nam ea ætate ſunt:ut ſpem de ſe opti/
mam ex educatione duntaxat nobis ꝓſtare uideantur. Alphonſus cū ab inclyta madre Leonora regis Pher/
dinandi filia & altatur:& educetur:nō debet non egregios de ſe fructus polliceri.Eſt.n.leonora nullius uir/
tutis inops: Nam de bona inclyta duce noſtra quæ poſſint laudes a quoq̄ excogitari.quibus ipſa nō ſuperet
oēm hominum opinionē? Prætereo eius pudiciciā:humanitatem.benignitatē:modeſtiā:cōtinentiā:religio/
nem:ſanctimoniā:clæmentiam:& omne deniq; bonitatis genus. Vidiſtis certe uos oēs:uidiſtis inq̄.quāta cū
animi magnitudine:ac robore proximis domeſticæ cōiurationis tumultibus illis nocturnis uel furoribus po
tius occurerit.Quo ipſo in diſcrimine tanto.tāq; repentino.atq; inopinato.& formidabili quis nō miretur:
atq; obſtupeſcat intrepidū.inuictūq; heroicæ bonæ aīum.quæ icredibili quadā cum fiducia uoluerit arma ca
pere:atq; arcē egredi.manūq; cōſerere cōminus cum perditiſſimis tanti.tamq; truculēti.atq; in manis ſceleris
auctoribus? Quam ergo Myrinā:q; Pentheſileam q̄ Tomyrin magnanimæ huic uiragini cōparemus.quę i
tāta aīorum conſternatione tam præclarū facinus uel ſola aggredi nō pertimuerit? Huiuſmodi igitur nata.e/
ducataq; uiragine Anna Maria talis ſpinoſa futura eſt.quæ nulla probitate ſperāda ſit matre ipſa iferior. De
pulchritudine autem utriuſq; uel ex hac diiudicare poſſumus & ſponſam.& ſponſum ea uigere formæ boni/
tate.ut cū angelica ſpecie quadā exiſtimentur comparādi.Quot ſi de nobilitate utriuſq; pro dignitate loq uo
luero.dies me deficiat. Nam maternum Alphōſi genus auum refert. Pherdinādum regē manu profecto ſtre/
nuum.& aīo fractū.Quid.n.meminero Alphōſū proauū illum ; q taliſtātuſq; fuit.ut nō abſurde cū oī anti
quitate potuerit de regia maieſtate cōtendere? Nam pater Hercules quātam de ſe laudē polliceatur. probant
eius res clariſſime geſtæ cum ſub alphōſo.& pherdinādo regibus nobiliſſimis.cū multo clarius i recuperādo.
ſeruādoq; patrito auitoq; pricipatu.Quis aūt eſt neſcius.q̄ta i luce uixerit ſplēdidiſſimus dux Borſius.q om
nium primus ducalē dignitatē iuexit in æſtēſem proſapiam? Cuius frater Leonellus marchio doctrinæ ſplē
dore cæteros ſuæ ætatis pricipes antecelluit. At Nicolaus hoꝝ oīum pater nulla uirtute carēs immortalitatis
ſibi memoriā comparauit. Annæ autem Mariæ genus unde originē ducat nemo eſt.quem cēſeam prætetire.
Nā maternum nō ſolum a Sabbaudiēſibus.qui allobroges ſunt.manat pricipibus.ſed a Cypriorum.franco
rumq; regibus. Paternū uero ſi uetuſtaten Sphortianoꝝ i medium efferamus.inuenienus a Daciæ regibꝰ ori
ginem ſumpſiſſe. Verū cæteris breuitatis gratia prætermiſſis illos tantū attingamus.quos omnes & uidimus.
& nouimus Philippū Mariam. Frāciſcum ſphortiam.& Galeaciū Mariam.tris mea quidem ſentētia i om/
ni gloriæ numero ꝑclaros.atq; ſummos duces. Ingenio.& prudētia.atq; cōſilio Galeacius nō difficulter mor
tales oīs mirabiliter anteibat. Eloquētia uero fuit tāta.ut ex eius ligua.quod de Neſtore Homerꝰ cecinit.mel
le dulcior profflueret oratio. Inſuper rebus bellicis quātum claruerit.teſtis eſt Gallia trāſalpina ; qua tēpeſtate
uiuo adhuc patre auxiliū tulit regi francoꝝ Lodouico. Teſtis eſt poſt patris obitum flaminia. quo tempore
Bartholomæus collio.ac cæteræ tam multæ hoſtium uires profligatæ ſunt. Teſtis eſt ſemel.& iterum extrema
illa atq; opulēta ciſalpinæ Galliæ regio.quam uulgo pedemōtanam uocāt. In ea enim ingētis hoſtium copi/
as ſuperauit:uicit:oppreſſit:perdidit. De Franciſco autem Sphortia huius patre quid dignū eius memoria ,re
citemus? Is per oēm inuictus ætatē:& uictor ſemper tale.tantūq; imperiū nullis hominum adminiculis ſed ſo
la ſua.immēſaq; uirtute adeptus eſt:& Italiā uniuerſam quādiu uixit:perinde atq; peculiarem haberet i ma
nu:in pace perpetua:tranquillitate que ſeruauit. Nam de huius ſocero nobilliſſimo illo principe & ſi uerecū
dius uerba facio:quod non parem eius diuinis meritis orationem referre me poſſe intelligo:.tamen non am/
bigam profiteri.& id ueriſſime quidem.neminem unquam mihi neque uiſum:neq; lectum nec auditum.q &
belli & pacis artibus cum uno egregio duce illo Philippo maria fuerit conferendus:uſque adeo ſupra omne
humanum ingenium fuit animo infracto ac ſublimi:& amplo. Quod autem ad poſtremum quarto loco mi
hi dicendum propoſueram:id omne circa utriuſq; patris opes:diuitiaſq; uerſatur:quæ cum aliis multis in re/
bus.ac maximis plurimum ualent:tum in parādo:gerendo:conficiendoq; bello neceſſariæ ſunt omnino. Hæ
uero tales tantæq; exiſtunt in huius ſponſæ:ſponſiq; parentibus:ut cunctos Italiæ exercitus quandocunq; for
tunæ aliqua uis.turbulentiorue caſus ingruerit:aut hominum inſidiæ uoluerint aduerſari:minimo cum labo
re conducere audeant.& quādiu uoluerint ſuſtinere. Quare cum & diuitias.& nobilitatem.& pulchritudi/
nem iuxta ut probitatem utraq; pars de ſe merito profiteri queat.reliquum eſt.ut que utriuſq; principatus ſo/
cietas potentia plurimum pollet.& confinia habet admodum proxima.ea ſolido.atq; inuiolabili futuri con
iugii ſacramento quam ſanctiſſime cōfirmetur.& uinculo roboretur indiſſolubili. Quod igitur felix.fauſtū:
fortunatumq; ſit:uos magnanimi duces Bona mater: Iohanneſq; Galeaci frater Annæ Mariæ infantulæ: &
uos item ornatiſſimi oratores:qui uicem:ac perſonam conſtantiſſimi ducis Herculis pro eius filio Alphōſo
infantulo primogenito repræſentatis:quæ cætera ad tantam rem pertinent poſt auxilium indiuiduæ trini/
tatis: Mariæq; uirginis imploratum per expreſſam uultus hilaritatem:animiq; lætitiam facitote.

Quæ quidem oratio habita eſt ab eodem Franciſco philelpho Mediolani in arce portæ Iouis.vii. Idus
Iunas.M.cccclxxvii.

Franciſci philelphi poetæ laureati.& oratoris egregii Epithalamion in III. Beatricis:& Triſtani ſphor/
tiæ nuptiis habitum.

e T ſi lætandum mihi admodum ſentio. Illuſtriſſime dux Borſi.quod eam ſum nactus dicendi ma

Philip/pus Mar. dux
F.ſphortia dux
Galeacius ma.dux
Neſtor
Home/rus
Gallia tranſal/pia
Lodo/uicꝰ rex
Flami/nia
Bartholomæus collio
Gallia ciſalpia
Pede/mōtana regio
F.ſphortia dux
Italia
Philip/pus Maria dux
Diuitiæ iiii.
Italia
Concluſio pe numerationem
Bona dux
Iohā.galeacius dux
Anna maria
Hercu/les dux
Alphō/ſus
Trinitaſ
Maria uirgo
Prohe/mium
Borſius dux

teriam quæ cum fecunditate ſua.tum etiam dignitate ſit tanta: ut ne tenũi quidem: exiliqſue ingenio uerba
deeſſe unq̃ poſſint. non ad loquendum modo ſed ad copioſiſſime quoque & ornatiſſime eloquendum.
tamen non debeo non commoueri:cum intelligo non tam ipſius rei amplitudinis:atq; ſplendoris q̃ tempo-
ris potius ratiõem habere me oportere. Dicendum eſt enim de nuptiali bono:cuius nobilitas quanta ſit:quã
tiq; facunda:uel ex eo probari auctore poteſt:qui primus matrimonium inſtituit. Et quem nam hũc fuiſſe di
xerimus? Num Cecropa illum uetuſtiſſimum legũlatorem:qui genere ægyptius eadem apud græcos tempe-
ſtate clarui:qua ſapientiſſimus Moyſes apud hebreos An Vulcanum:qui Mercurio apud ægyptios ſucceſſit
in regnum. Nam uterque horum q̃ longiſſime fuit antiquior Romulo:quem tamen nõ mediocrem laudem
aſſecutum perhibent:quoniam urbe condita nihil ſibi potius duxit ad ſalutem:decuſque imperii:q̃ fide cari-
tateque coniugali ciuium animos diuincere. Tradunt enim & Vulcanum legem tuliſſe de pudicitia muliebri
& Cecropa ipſum poſteaq̃ homines:qui in ſiluis ac mõtibus paſſim ritu ferarum nullis domiciliis:nullis cer
tis nuptiis nullo denique uitæ cultu diſperſi uagarentur:unam in ciuitatem q̃ prudẽtiſſime coegiſſet:eaque ur
be muniſſet:quam a ſuo nomine Cecropida primum dici uoluit: Athenas deinde nominatam:ſalutiferas de
diſſe leges:quibus promiſcua illa concubitus:inconſiderataq; libidine ſublata certos redderet partus:& oẽm
uiuendi feritatem e medio tolleret. Quibus ſane pulcherrimis:atq; optimis non tam inuentis:quam inuento
rum imitationibus eam legimus utriq; gloriam contigiſſe:ut & Cecropis in græcis:& Vulcanus in ægyptiis
regnauerit:honoribuſq; diuinis ornatus fuerit. Quid enim egentilitate:quid ex humano genere quenquã me
minerimus:cui huiuſmodi inuẽtio danda ſit:cum rem tum multo antiquiorem:tum adeo nobiliorem eſſe ui-
deamus:ut ſi ad ullum humanum ingenium referatur:q̃ ſtultiſſimum ſit. Nullus certe uir uſquam tantum cõ
iugii fructum:tantam ſanctitate:tantam ſuauitatem:tantã bonitatem primus inuenit. Fuit enim ſolus:fuit in
quam deus ipſe oĩpotens ſolus:qui in primis parentibus prior oſtendit nihil eſſe humano generi conuenien-
tius:nihil conducibilius:nihil oĩno melius dilectione:& neceſſitudine nuptiali. Quantũ autem hoc unũ ma
trimonii ſacratiſſimum inſtitutũ cæteris oĩbus inſtitutis mirifice ante cellat:ea ratione licet intelligi:quod re-
liqua ſacramenta humanæ ſunt uel inuentionis:uel pietatis:at coniugii immortalis deus eſt auctor: & id qui
dem quod modo dicebam in primis parentibus.illiſq; innocentibus:& nulla adhuc titullatione ſenſuum irri
tatis. At quo in loco? Nam quid in cubiculo? Nũ in tenebris? In ſereno certe illo:atq; floreo:& pamœno de
litiarum horto:quem græci paradiſon uocant:hedẽ ab hæbreis nominatum: Et hunc quidem locũ
rex omnium uiſibilium:atque inuiſibilium deus conditor:iccirco in terra quaſi quandam regiã nullius pror
ſus neque pulchritudinis:neque bonitatis inopem conſtituit.ut quem ad ſuam imaginem : ac ſimilitudinem :
proinde:atque regem terreſtrem creauiſſet.uitam in ſanctiſſimo agens:pientiſſimoq; coniugio felix in ea:bea
tuſq; ſederet:uniuerſæq; terræ imperitaret. Non igitur eſt mirandum:ſi deinceps Chriſtus optimus maximus
qui & uerus eſt deus:& ueri dei filius:tum in coniugio naſci uoluit:tum uxorem niſi adulterii cauſa dimitten
dam prohibuit:tum etiam nuptiis inuitatus interfuit:eaſq; probauit. Quo fit:ut quãrectiſſime utrique ueſtrũ
proſpectum exiſtimem:& tibi Beatrix illuſtris:ac præclara totius muliebris uirtutis.atq; dignitati ſpecies. &
tibi item Triſtane paterni illius Sphortiani.inſuperabiliſq; ſplendoris fulgentiſſimum lumen? Satis es p̃ſens
ſatis es coram o Triſtane.qui per legitimum procuratorem auũculum tuum ornatiſſimum equitem auratum
Lancelotum mainum.omnia tuo nomine tranſigi uolueris.quam rectiſſime inquam uobis proſpectum.con
ſultumque exiſtimo.qui ut eſtis incomparabile continentiæ.& pudicitiæ ornamentum.ſacratiſſima uos cõiu
galis neceſſitudinis.caritatiſq; lege mutuo deuinciri inſtitueritis.ut quæ humanæ ſocietatis coppula prima eſt
natura.iam ueſtrum alterum uirum.alteram uxorem & dici.& haberi oporteat. Non enim parua ſunt:aut ne
gligenda nuptiarum bona.ſi ea nobiſcum docte cogitemus.quippe quæ tripartita uiri ſapientiſſimi prodide
runt fidem.prolem.ſacramentum. Atq; ſacramento quidem ipſo.quo æterni uerbi repreſentatur.eccleſieq; cõ
iunctio.hoc uel maxime præſtatur.ne diuortium fiat.ne quoniam coniugale decus in regendi matrimonii:ſu
ſcipiendorumq; liberorum officio poſitum eſt.alter ab altero ſeparetur.ne dimiſſa.dimiſſuſue alteri coniũga
tur.ne prolis quidem ullius gratia. At proles cum pie ſuſcipienda eſt.tum benigne alenda.& quam religioſiſ-
ſime educanda. Fidei autem munus eſt.ne quam in libidinis intemperanriam præter coniugalis uiculi ſancti
tatem delebamur. Idq; æque uiro atq; uxori cauendum cenſeo.quo neuter adulteri crimini fiat obnoxius.ſed
mutua ſe dilectione proſequantur. Itaque memineritis iam utrunque ueſtrum quantum ad corporis poteſta-
tem attinet.alterum alteri ſeruire & uxorem uiro.& uirum item uxori. Num ut Aurelii Auguſtini grauis eſt :
ueraq; ſententia:ne continere quidem coniugi licet:ubi coniunx noluerit. Hæc autem una ſeruitus uſq; adeo
eſt libera:ut alia libertas nulla in ciuili uita neque liberior ſit:neq; utilior:nec ſanctior: Itaq; non abſurde Ly
curgus lacedæmonius ſapiẽtiſſimus legumlator eos omnis:qui nubere uoluiſſent:a ſpectaculo gymnicorum
ludorum arcendos iuſſit:& quem honorem:atq; obſeruanciam iuniores Præſtabant ſenioribus aſſurgendo:
cedendoq; eoſdem carere uoluit. Quo factum eſt ut illud poſtea dictum in. Dercyllidan.improbaretur a ne-
mine: Dercyllidus qui ſpectatus eſſet & clariſſimus imperator:cum aliquando ueniſſet in conſeſſum adole-
ſcens quiſpiam ei ſubſellium haud ceſſit:quin quaſi exprobando ĩquit:nam nec tu mihi:qui ceſſurus eſſes: ge
nuiſti: Et ut reliqua bene conuenientis:feliciſque coniugii commoda breuitatis gratia preteream.quid de ei[9]
iucunditate.quid de laudatiſſimo . inſuperabiliq; amore dicendum ſit. Nam nec ſecundis.nec aduerſis in
rebus qui ſe tanto . ac tam pio coniugii bono dignos præſtitere . inferiores uſquam iudicati ſunt . quo

Narratio
Vulcanus cecropiſ Athenæ
cecrops; Græci
Deus oĩpotens
Græci Paradiſon
Chriſt[9] optim[9] maxius
Beatrix Triſtãuſ lancelotus mainus
Fides Proles Sacramẽtum
Aureli[9] Auguſtinus
Lycurgus
Gymnici ludi
Dercyllidas
Penelope
Euadne
Tiberi[9]

Gracchi
artemi/ſia regi/na
Cares
Mauſo/lus
Plaucii
M.bru.tus
Mithri/dates
Pompe/ius
Deus
Liberi
Nepo/tes
Beatrix æſtenſis
Nicola/us æſten/ſis
Leonel/lus
Borſius dux
Triſta/nus
Iaſon
Orphe9
Iuno
F.ſphor/tia
Italia
Italia
Borſius dux
F.ſphor/tia dux

minus omnis uel fortunæ:uel naturæ difficultates ſuperarint.Quid enim aut Penelopes:quam fabulátur:cō
ſtantiam:aut Euadnes tum paciētiam.tū animi magnitudinem in mediū referam? Nōne Tiberius ille Grac/
corum pater uxoris uitam ſuæ uitæ prætulit? Nā Artemiſia regina carū non modo ſe uiri mauſoli cineribus
ſepulchrum præbuit:ſed ne diutius eſſet in uiuis tabeſcendo inuenit.Omitto utrunq; Plaucium.Omitto.M.
Bruti.Omitto Mithridatis? Pompeiiq; uxores:quæ tamen ipſæ perſpicue declararunt nullum eſſe inter hūa
nas ſocietates uinculum:quo magis quā coniugio modeſto:atq; morigero nos uinctos eſſe in oēm fortunam
gaudeamus.Poſſē innūerabilia pœne exēpla meminiſſe qbus coniugalis felicitatis ius.atq; decus magis ma
giſq; pateret.Sed quoniā breuitate utendū eſt cæteris omiſſis uos illud unū fortunatiſſimi cōiuges etiam atq;
etiā moneo:atq; hortor:ut nihil uobis maiore ſtudio magnifice ex aīo curādū exiſtimetis:q̃ ut deū ſemper an
te oculos corāq; habeatis:quo proinde atq; præſente.uidenteq; & cogitetis:& agatis oīa : ad eumq; mentem
oēm:animumq; ueſtrū ſancte:pieq; referatis.Quod ſi feceritis:ſicuti certe facietis:agetis oīa ſobriæ: oīa conti
nenter:oīa pudice:omnia ritu:moreq; diuino.Itaq; deus cunctis in rebus propitius uobis aderit: uos cōple
xabitur:uos tuebitur.Prope diem uobis:cuius rei gratia matrimoniū eſt conſtitutum:optari liberi iucundiq;
dabuntur:conſequentur nepotes:poſteritas propagabitur:oīa deniq; uobis fauſta:felicia:fortunata erunt.Et
quod proxime accedit ad deum facile obſecro:ut parentū:generiſq; ueſtri laudatiſſimos mores.præſtantiſſi/
maſq; uirtutes quo ad eius rei fieri a uobis poterit:dies:nocteſq; imitemini.Tu enim Beatrix ſplendidiſſimū
pudicitiæ.caſtitatiſq; documentū.ut reliquos illuſtris maiores tuos tempori abſequens conticeſcā.nata es eo
patre Nicolao æſtenſi florentiſſimo principe:qui grauitate:& animi magnitudine cū omni antiquitate po
tuerit de gloria contendere habuiſti Leonellū fratrem:cuius ſapientia:uirtuſq; tanta fuit:ut nulla ſit ætas lau
des eius obſcuratura.Eſt.n.tibi non frater ſolū ſed humaniſſimi.& beneficentiſſimi patris loco.quē hic pſen
tem.& mirabili cū animi uoluptate coniectis in te oculis aſtantē intueris.Illuſtriſſimus dux Borſius.q & bel
li & pacis laudibus quanti ſit faciundus cū aliis per multis argumentis oſtendi poteſt.tum uel ea ratione ma/
xime.quod primus ſuoꝝ oīum in præclarā & præpotentē æſtenſem familiā cū immortali ſui nominis gloria
ducatū inuexerit:quā quidem dignitatē hoc tēpore ſcimus ad regiam eſſe proximā.Quare tui eſt officii.atq;
probitatis Beatrix nobilliſſima.ut tuis te maioribus.atq; domeſticis quantū fert inganiū tuū caſtiſſimiq; mo
res.rebus in oībus dignam præſtes.& ita præſtes ut & luce functi in tua prudentia.integritateq; reuiuiſcāt.&
dux Borſius:qui te non ſecus ac filiā mira caritate proſequitur.de tuis laudibus audire in dies magis magiſq;
delectetur.Id autē una re facile conſequeris.ſi tecū aſſidue memineris.& quo genere nata es.& cui iradita con
ingio.Triſtanus enim uir tuus inter uniuerſos noſtræ ætatis iuuenes.ſiue ingenii ſplendorē.ſiue robur.magni
tudinemq; animi.ſiue corporis dignitatē.ac uires conſideremus.talis eſt.ac tantus.ut ea de ſe.quæ at oīa non
iniuria polliceri.quæ de Iaſone in argonauticis fingit Orpheus.cū illū cæteris heroibus præferens ita cecinit
Clarior in cūctis diuus fulgebat Iaſon.Iuno & enim lætos oculis affiarat honores.ac pulchrum dederat.ma
gnumq;.& pectore fortem.Nam quid de ipſius patre Franciſco ſphortia fortiſſimi illius ac ſummi impera
toris Sphortiæ filio quem omnis mirata eſt.ſenſitq; Italia.in preſentia mihi in tam breui temporis curriculo
dicendum ſit? Cum eius res clariſſime geſtæ tot.tantæq; ſunt.ut ſi eas non dicam exponere. ſed enumerare ue
lim.Ante diem clauſo componet ueſper olympo.Satis illud.ſuperq; ſit.quod unum ex omni hominum me/
moria eſſe nouimus qui parua etiam manu uniuerſos Italiæ.ac maximos.robuſtiſſimoſque exercitus:quibus
eum congreſſus non eſt? & ne id quidem laceſſens unq̃:ſed laceſſitus:ſemper:coactuſq; iniuria eos ſemper cū
gloria fuderit:fugarit.uicerit.oppreſſerit.Quæ certe nunq̃ aduerſus omnis fortunæ turbines : atq; ptocellas
potuiſſet efficere.niſi ob maximas:innumerabiliſq; uirtutes:quibus mortales cæteros mirabiliter ante it.om
nipotenti deo gratus:cariſſimuſq; eſſet.Et enim fruſtra ſunt hominum conatus.qui ſe a iuſticia abduxerunt.
Illos ſolos tuetur deus.ac rebus ſecundis auget:atq; ornat:quos uiros iuſtos.bonoſq; cognorit.Quare mira
ri neminem oportet:ſi aduerſus florentiſſimas:opulentiſſimaſq; reſp.aduerſus maximos.potentiſſimoſq; re
ges:aduerſus oēm irruentis:& infeſtæ fortunæ:quam uocant impetum.illud imperium eſt adeptus nullis hu
manis opibus ſed deo dūtaxat in tantaꝝ.& tam illuſtriū uirtutū præmiū auctore.duce.atq; uexilli fero.quo
nullū eſt in Italia nec opulentius.nec pulchrius.nec magnificētius.Et quod magis ſtupendū eſſe iudico .cum
uniuerſa Italia mutuis belloꝝ incendiis modo conflagraret.reliquis omnibus principibus.Ciuitatibus. regi
bus de pace omnino deſperantibus.Solus Franciſcus ſphortia eſt inuentus.qui ſingulari ſua ingenii acrimo/
nia.diuinaq; ſapientia ardentiſſimas bellicorum flāmas præter oēm omnium opinionē ſubito repreſſerit.ex
tinxerit. deleuerit tantāq; repente pacē intulerit.quanta ex omni omniū ſæculo in Italia nūquam fuit. Cūq;
diſperati quidā.poſtratique Antæi romanæ eccleſiæ oppida.urbeſq; diſturbare:atq; diſſipare moliantur. ſo
lum hūc unum eſſe proſpicimus.qui quaſi uitalis.ſalutariſq; omnibus bonis aura eccleſiam ipſam iam metu
examinatā.atq; ſui inopē conſeruet.alat.augeat.ſuſtineat.ſenſuq; afficiat.indignum ſane & impiū eſſe ducēs
ſi qui rebus in cunctis deo utitur ſalutifero adiutore.non eius ſacroſancto ſe domicilio & adiutorem. & libe
ratorem præbeat.Cum tales igitur parentū ueſtrorum ſplendidiſſimiq; generis ideas per omnes uirtutis nūe
ros nobis propoſitas eſſe intelligatis felieiſſimi coniuges.curate quæſo:efficiteq;.ut corporis oculis.& mētis
luminibus ita eas intuamini.inſpiciatiſq;.ut ueſtris omnibus honori:uobis uero ipſis emolumento:& q̃ iucū
diſſimæ uoluptati eſſe poſſitius.Quod autem ad rem attinet:iure gratulandum eſſe uideo.& tibi præſtantiſ
ſime dux Borſi.& optimo illi meo.maximoq; principi glorioſiſſimo Mediolanenſiū duci Franciſco ſphor

tiæ:qui per conuenientiſſimi huius:pulcherrimiq; coniugii uinculum non modo priſtinam neceſſitudinem
ueſtram:ſingulari beniuolētia confirmaſtis:ſed bonis omnibus.totiq; Italiæ ſpem certiſſimam attuliſtis per/
petui ocii:exoptatæq; quietis.Quis enim dubitet bene uobis inter uos conſentiētibus pacem italicam firmā:
inconcuſſamq; duraturam.Sed ne ſim dicendi prolyxior ad ea ueniens.quorum gratia tanta omnes frequen
tia conuenerunt:quæ reliqua ſunt:materno uſitatoq; ſermone tranſigam.

F.ſphor tia dux

Ferrariæ.viii.Idus apriles.M.cccc.lv.

Franciſcus Philelphus ſal.d.Lodouico caſellæ.

b Aldaſar cremēſis.q medicinæ ſtudet apud uos renunciauit mihi hoc die ſeſe interfuiſſe nuper ſer/
moni.cuipiam Guarini ueronenſis.q affirmaret iccirco in proximo Epithalamio:quod in incly
tæ:atq; pudiciſſimæ beatricis:& Magnifici Triſtani ſphortiæ nuptiis habuiſſē ferrariæ:nullis me
donatū muneribus a pſtantiſſimo duce Borſio:quoniā dicere ptermiſiſſem de æſtenſiū pricipum
origine:idq; oium maxime dicendū fuiſſe Guarinū noſtrum cōtendere.Hæc ipſe audiens Louice partim co
gor tibi quodāmodo:ut ita loquar:ſuccenſere:partim Guarini memoriæ ridere:atq; cōmiſereſceere:qui obli/
tus uideatur Philemphū in ſcribendo oino neq; præterire:nec negligere ſolitū.Quid.n.Guarinus nouit: qd
Philelphus ignoret? Nā ſi qd plus ualeat Philelphus an id minus:doctiores iudicēt. Oium primū breuitati:
ut ſcis:fuit inſeruiendū:id quod in meæ orationis initio paucis quæſtus ſum:deinde non altius repetendum
de principibus æſtenſibus fuerat:q̄ de Sphortiis facerē.at plures ſunt a me laudati æſtenſes:q̄ ſphortiæ:cū ta/
men eſſem a Frāciſco ſphortia tali:ac tāto principe ad id negocii obeundū & delectus:& miſſus.Quid quod
multo fuiſſem & copioſior & ornatior ſi me per tuas litteras docuiſſes:ꝙ de tuis immo noſtris æſtenſib⁹abs
te antea tribus deinceps epiſtolis contenderā? Nunquid es oblitus me tertiū ſcripſiſſe tibi eā eſſe pricipis mei
in ſentētiā:ut iſtuc irē habendi epithalamii gratia? teq; etiā atq; etiā rogaſſe:ut quoniā mihi nulla eſſet eorum
cognitio:quæ ad æſtenſis familiæ laudes maxime ptinerent:ad me oia q̄ diligentiſſime perſcriberes:quæ lau/
danda:ac principi tuo grata cenſeres? Nonne eadē quoq; abs te per litteras:tum per antoniū Triceienſem du/
calē aulicum cōtinuo petii quo die in ſub urbanos illos ferrariæ hortos diuertimus.at hæc quis eſt uel medio
criter doctus:quem latere debeat extraria iſta oia.quæ tanti Guarinus facit:ab aliis uiris ſapientiſſimus in mi
nimis duci bonis:ab aliis uero ne in bonis quidē duci? quo fit:ut ois uera laus ſit.At uirtutis a me æſtēſes ſunt:
pro tempore egregie laudari.Nulla igitur aduerſus me quiſquā utatur in ſimulatione:nulla calūnia.quare mi
nus me munifice munificentiſſimus dux Borſius tractarit:cū ab ipſo equidem.q̄ta mea fert opinio.perhuma
niter tractatus fuerim:& ut græci dicunt quippe qui metum publice miris laudibus extule
rit.tum hilariter priuatim monuerit ſi quid eſſet:quod de ſe mihi uſui foret id omne in mea eſſe poteſtate po
ſitum.aut igitur nihil a me erratū eſt:aut ſi quid eſt erratū.id omne tibi amiciſſime Lodouice dandum exiſti/
mo.Itaq; uel meam tu apud inſimulatores iſtos uel tuam apud me cauſam tuere. Vale & me illuſtriſſimo iſti
principi unice commenda. Ex Mediolano.vi.Idus Auguſtas.M.cccc.lv.

Balda/ ſar
Beatrix
Triſta/ nus
Borſius dux
Lodoui c⁹ caſela
Guari/ nus
Philel/ phus
Aeſten/ ſes
ſphortie
F.ſphor tia
Laus
Borſius dux megalo prepos
Lodo/ uicus

Franciſci Philelphi oratio nuptialis habita in ſponſalitiis Theodori plati iureconſulti: & Eliſabet Vice/
comius

s Iue ipſum naturæ ductū:ſiue rationis:atq; honeſtatis uim cōſideremus:nihil eſſe in actiua:ciuiliq;
uita aut antiquus:aut dignius reperiamus bene couenientis coniugii caritate.& ſanctimonia . Nā
ſi ex oibus gregalibus animalibus homo eſt maxime ad ſocietatē natus.quis nō id uel inſtitutum:
uel ſacramentū maiorem imodū probet:laudet:admiretur:ꝙ hanc naturæ cōmunitatem & tueť:
& propagat? Hoc aūt matrimonio præſtari qui neſcit:ſeipſum uidetur ignorare. Recte igitur.ac uero ſcrip/
tum legimus ab Ariſtotele acutiſſimo illo:erudutiſſimoq; philoſopho hominē ſolitariū aut bæſtiā duci opor
tere.aut deum.utpote bæſtia paucis egente rebus.deo autem nulla.Secus uero de homine uſu uenit . qui cum
multarꝫ.uariarūq; rerꝫ ad uitā indigeat.eas ſolus parare ſibi nullo pacto poſſit.Itaq; prima uitæ.domuſq; ſo
cietas in cōiugio eſt ſita.Eſt hoc.n.tanq̄ ſæminario reipublicæ manāt liberi.nepotes.poſteriq; omnes: qui cū
unis ædibus capi nequeant.in uicos primum.dein in ciuitatem propagantur & regnum.Quare non prudē
ter ſolum uerūetiam ſancte.ac pie ille mihi humano generi uidetur conſuluiſſe.qui primus ad hanc naturæ cō
munitatem matrimonium inſtituit.ab quo ipſo qui abhorret.non debet non fateri.cum deus non ſit.ſe ſimil
limum eſt belluæ.Et quinam is fuit? Num Romulus? num Cecrops? Nam Vulcanus? Stultus profecto exi
ſtimandus uidetur mihi.qui huiuſmodi inuentum humano ingenio tribuat.Altius certe repetendum eſt no/
biliſſimi huius.ac ſanctiſſimi inſtituti principum. Fuit inq; fuit omnipotens ille.ac ſummus rex oium & au
ctor.& creator deus.qui continuo in primis noſtris illis parentibus coniugium conſtituit iubens.Creſcite &
multiplicamini.terramq; replete.Itaq; poſſumus liquido intelligere.quanta inſit in matrimonii ſanctitate ñ
laus ſolum .ſed etiam ueneratio.cum id a mente diuina & profectū ſit.& cōſtitutum.& iuſſum.Et eſt ſane cō
iugium hoc eſt uiri atq; mulieris ſecundum legem ad procerandos liberos coniunctio ea prima ſocietas quæ
cum ſocietatum omnium inter homines & origo eſt:& fundamentum:tum & ſuauiſſima ducitur: & utiliſſi
ma:honorificaq; in primis.Hæc enim tria maxime expetuntur in uita honos.utilitas:uoluptas uel ea potiſſi
mum ratione:ꝙ honos debetur uirtuti.utilitas neceſſariis rebus.cultuiq; domeſtico. uoluptas autem ea . qua
uel corporis.uel animi labore.atq; negocio aliquando conquieſcimus.Quæ quidē omnia in eſſe in bene mo
rato coniugio non difficulter inueniamus:ſi uelimus nobiſcum ipſi animo uolutare: a quot: quantiſq; fia/

Ariſto/ teles
Romu lus
Cecro
Vulca/ nus

gitiis per matrimõii ſanctimoniam & tuti reddimur:& ſalutares:ob eamq; rem maxime honorifici. Tempe/
rantes enim:atq; pudici coniuges nihil agunt:nihil cogitant:nihil loquuntur:niſi quod honeſtũ:decorũq; ſit
atq; ſecundum deum:quippe qui ſemper ante oculos habeant ad illius ſe imaginem:ac ſimilitudinem creatos
nihil agere oportere:quod minus creatori ſuo gratificentur ſed omnia ſobrie:omnia caſtæ: omnia innocẽter
omnia ſecundum legem diuinitus conſtitutam. De utilitate uero:quid eſt opus prolixiore utamur oratione:
cum nemo ſit natura uſq; adeo profuſus.aut incõſyderatus:qui dum ſe uidet obſtrictum coniugali bono:nõ
continuam habeat rationem amplificandæ rei familiaris:qua ſeſe:atq; uxorem:ſuoſq; omnis non alat ſolum
ſed cum dignitate tueatur. Eademq; mente uxor omnia ad cõſeruationem rei domeſticæ:omnia refert ad par
cimoniam. Quibus utriuſq; ſtudiis quanta conſtetur utilitas:nemo eſt quẽ lateat. Quem præterea fugit eoꝝ
qui ſine coniugio ſunt:rem omnẽ familiarẽ habere deterius in dies:utpote cui parcat nemo:ſed obliguriãt eã
omnes:atq; diripiant? At uoluptatem non ea metior ratione:qua pecudes uidemus:ut ſit ſuauis quædam ſen
ſuum titillatio:leuiſq; pruritus. Sed ea mihi uoluptas uidetur optanda:qua quod modo dicebam & nihil cor
poris labores remituntur & animi perturbationibus quandoq; pſſi ueluti relaxãtur. Huiuſmodi uero uolup
tatem bene compoſitum matrimoniũ in ſeſe continere nemo ſane mentis ignorat. Nam & uir in uxoris pro
bitate:pudicitia:parcimonia:diligentia:atq; charitate mirifice conquieſcit:& uxor in uiri prudentia:ſtrenui/
tate:induſtria:ac mutua erga ſe uolũtate omnes animi moleſtias:curas:ſollicitudines & reponit:& ſedat. Ad
hæc uero quanta eſt ea animi uoluptas:quæ continuo ex procreatis liberis percipitur: cum in iis ſeſe parentes
intueantur non ſolum eſſe:ſed perpetuo fore? Poſſem alias plæraſq; rationes in medium afferre:quibus oſtẽ
derem in hac actiua:atq; ciuili uita nihil eſſe coniugio nec præclarius:nec melius ſed unum illud potiſſimum:
quod cætera ſacramenta hominum prudentiũ excogitatione atq; auctoritate:& inuenta ſunt:& conſtituta.

Matrimonium Chriſtus opt. maxi:

Matrimonium uero cum deus ipſe in prima noſtra origine ſuo ore conſtituit:ac iuſſit:& id quidem in horto
delitiaꝝ:& in ſumma uitæ continentia:atq; puritate:tum etiam chriſtus optimus maximus dilucide cõfirma
uit qui in matrimonio naſci uoluerit:& diuortium temere fieri prohibuerit:& ad nuptias inuitatus eas ſua p̄/
ſentia honorauerit:ac iuuerit. Per beate igit᷑ illis ego pſpectũ reor uiri magnifici matreſq; nobiliſſimæ:q hac
felicitate coniugii muniri ſeſe inſigniriq; inſtituerint. Quoꝝ honorifico ſplendidiſſimoq; cœtui uos hoc die

Theodorus platus Eliſabet uicecomes

aſcriptum iri iureconſultoꝝ clariſſime:atq; itegerrime. Theodore plate & nobiliſſima pudiciſſimaq; uirgo
Eliſabet uicecomes iure ac merito pro mea erga uos innocentiſſima uoluntate & lætor:& gaudeo. Intelligo
enim in hoc mutuæ caritatis uinculo fore:ut tranquillã ac fauſtam & fortunatam uitam ueſtrũ utriq; partam
aiaduertant omnes:& fateantur. Hoc aũt loco haud abſurdum fuerit mea ſententia:ut quid uobis tenendum
ſeruandũq; ſit:paucis cõmenter. Enim uero prima cõiugii cã eſt ſpes quedam imortalitatis:quæ ex liberis no
bis paritur. Nã qui corpore mortales ſumus:per illos reddimur imortales? Propagatur.n.caro noſtra in iis:
quos genuerimus. Accedit etiam illud:quod coniugati haud difficulter uitãt illicitos omnis prohibitoſq; cõ
greſſus.ob quam quidem rem monet apoſtolus:ut quiſq; habeat ſuã. Eſt præterea uxor uiro p multis in rebus
adiumento non mediocri. Solere etiã per uxoriã caritatẽ & acerbiſſimas inimicitias tolli ardentiſſimaq; bel/
la reſtingui raptæ ſabinæ nobis exemplo ſunt. Poſſem alia meminiſſe p multa:quibus coniugii bonitas eluce
ſceret. Sed quoniã res patet ipſa per ſeſe:ea breuitatis gratia miſſa facio:modo unũ illud ueſtrũ prætereat ne

Bõa triplicia Fides ples ſacramẽtum

trum triplicia eſſe bona coniugii ſecundum aurelium Auguſtinũ fidem prolem ſacramentũ. Fidei autẽ illud
eſt munus:ne præter uinculum coniugale cũ altero aut altera concubatur:id quod non minus uiro ſeruandũ
eſt q̃ uxori. In prole uero attenditur:ut cũ caritate ſuſcipiatur:religioſeq; educetur & urbane. At in ſacramẽ/
to cauendum eſt omni ſtudio:ne coniugium ſeparetur:ne per diuortiũ alteri coniugatur.ne prolis quidẽ ipſi
us cauſa. Eſtq; præceptum illud perpetua recordatione uſurpandum. Quos deus coniunxit:homo nõ ſepa/
ret. Quare illud eſt maxime officio.ut omni ope atq; opera ſtudeatur.ut nõ corporum modo. ſed nec etiam

Eliſabet Probitas

animorum ulla ſit diuortii ſuſpicio.debent.n.coniugati aſſidue mutua ſe caritate complecti meminiſſeq; iccir
co matrimoniũ appellari.ut quæ uiro cõiugitur mater fiat. Hæc.n.eſt tanq̃ regula nuptiaꝝ.quo generatio/
nem regeneratio excipiat.& ita deinceps regenerando perpetuo propagetur per mutuũ caritatis & obedien
tiæ uinculum.cum neuter habeat ſui corporis poteſtatem.ſed alter alteri ſint adeo obſtricti. ut ſe cõtinre ne/
queant altero cõnubii debitũ poſtulante. Cæteꝝ qd pluribus eſt opus. Solũ coniugii ſacramentũ diuino ore

Nobilitas Dos Vicecomites Mediolanum

conſtitutũ eſt:cũ cætera ſacramenta humanæ ſint inuentioni aſcribẽda:Quod deus igit᷑ uoluit.cõſtituit.iuſ/
ſit.id ſi quis negarit ulla carere bonitate.hunc ego auſim appellare & ſceleratũ & impiũ. Nunc ãt ſeparatim
ad utrũq; ueſtrum quædã pauca ſim dicturus.atq; te primo alloquar Eliſabet. Habes tu ſane ea oia. quæ i ſpõ
ſa aſpectari conſuerũt.probitatẽ uenuſtatẽ nobilitatem dotẽ. Tua probitas eſt tota.quippe quæ in animo eſt
poſita:hanc tibi eripere nemo põt. Quare cũ tibi ſit peculiaris noctes tibi ac dies curandũ eſt.ut ei ſemp aliqd
addas:eam amplifices:exornes:illuſtres. Vẽuſtas corporis eſt:q̃ eo magis habent᷑ in p̄tio:quo magis fuerit cũ
uirtute cõiuncta. Nobilitas & diuitiæ fortunæ cenſent᷑ bona. Dos tibi & pulchra eſt & pro ciuitatis conſue
tudine ſatis ampla. Nã de tui generis ſplendore quid attinet multa memorare. Non.n.familia uicecomitum

Italia Gallia ciſalpina

aut obſcura e᷑ aut noua:ſed & priſca admodum & illuſtris & p̄potẽs. Nã ut reliquos miſſos faciã uiros i om
ni dignitatis gradu clariſſimos:qui ex hac proſapia emanarunt.id ſatis mihi ſupq; uidet᷑ q uni uicecomites i
clyti & excellentiſſimi principes annos iã prope centũ ac ſeptuaginta nõ Mediolanũ dũtaxat qua una urbe
nihil habet orbis terræ populoſius nec uniuerſa Italia magnificentius:ſed alias item per multas & Galliæ ci

ſalpinæ & liguriæ potentiſſimas urbis feliciſſimo imperio & tenuerunt quãdiutiſſime: & hac etiã tempeſtate
tenẽt quãpacatiſſime. Sed ne in maioribus tuis enumerãdis ampliſſimis certe oĩbus optimiſq; uiris uidear di
cendo prolyxior: ſatis pro tempore fuerit meminiſſe Gaſparini uicecomitis parentis tui uiri profecto & gene
roſi & ſingulari bonitate pditi: qui illuſtriſſimo illi principi Philippo Mariæ ob incomparabilis ſuas multi
plicisq; uirtutes & cariſſimus fuit & pιucũdus adeo: ut nihil unq̃ ab eo fruſtra poſtularet. Quid. n. loquar de
tua nobiliſſima illa Iohãna matre: quæ pſtantiſſimis Ruſconibus nata qui tũ alia nõ nulla oppida tũ etiã ur/
bem Comum quondã tenuere dominatu: in omni pudicitiæ, ac prudentiæ gloria nulla ſe geſſit clariſſima fœ
mina inferiorẽ. Habes pterea qui hic ad ſunt tũ ornatiſſimũ equitem auratũ Iohannem aloyſiũ tum Franchi
num non fraterno ſolum ſanguine ſed etiã mirabili caritate coniunctos: qui ut ſunt corporꝝ magnitudine ac
forma inter omnis mediolanẽſes ſpectatiſſimi ita pluribus uirtutibus ac maximis apprime celebrãdi ob eaſq;
rex excellentiſſimo noſtro principi gratiſſimi. Sunt ad hæc tibi in uiuis ſorores tres nõ uulgari celebres bone
ſtate Agnes uiro grauiſſimo eidem ſapiẽtiſſimo & optimo Antonio marlião coniuncta matrimonio & Le
zadra comitis Franciſci turriãi uxor: qui quidẽ ambo integerrimi ſunt prudentiſſimiq; ducales ædiles: quos
uulgo magnos uocant ducalium intratarꝝ. Eſt item ſoror tertia Margarita nupta ducali aulico aloxſio du/
gnão. Quibus ſane ſororibus tuis Eliſabet pudiciſſimis pbatiſſimiſq; debes nulla uirture cedere. In primiſq;
meminiſſe hunc te uirꝝ eſſe habituram id quod fauſtũ felix fortũatũq; ſit. Theodorꝝ Platum: qui & genere na
tus eſt ſplendidiſſimo & parentibus optimis & ipſe quoq; probitate eruditione eloquẽtia poſterior nemine
ſiue cũ iureconſultis conferat: ſiue cũ philoſophis ſiue cũ oratoribus maximiſq; uiris ĩ omni genere laudis &
gloriæ. Vellem mihi liceret Eliſabet ea oĩa de tuis laudibus dicere quæ & pulcherrima ſunt & ueriſſima. Sed
cũ ea ſit apud oẽs de te fama pudicitiæ prudẽtiæ probitatis: ut uirginibus oĩbus una tu exemplo eſſe & poſſis
& debeas: iã tempus me admonet: ut oẽm meum orationis curſum in futurꝝ hunc ſponſum tuũ breuibus con
uertam. Quid aũt de te primũ laudẽ. Theodore plate: uel quid non laudẽ potius? Nã quis oĩum eſt: q de tuis
pulcherrimus maximiſq; uirtutibus ingenio diſciplina certius teſtimoniũ uno Franciſco philelpho afferre q̃
at. cuius uel admodũ adoleſcens iſtitutus es diſciplinis: & cum ætate prouectus. & ſapientia: ab eiuſdem te fa
miliaritate & amicitia: nunq̃ alienum te uoluiſti? Finxit te natura ingenio uigili acri ſtrenuo dextero. Quare
ñ modo quæ recte audires: celeriter tanq̃ pcipiebas: ſed per multa quoq; aſſiduo ſtudio diligentiaq; tua. ex ua
riis lectionibus conquiſita atq; collecta perinde atq; in optimæ quẽdam atq; frugiferæ meſſis aceruũ cõgere/
bas nihil quod uel ineptũ eſſet uel minus luculentũ admittens. Quibus quidẽ naturæ tuiſq; inſtituis factũ eſt
breui: ut nihil quod ad oratoriam attineret: nihil quod philoſophiæ grauitatẽ ſaperet ignorares. Cum uero i/
telligeres & pro cõditione temporꝝ: & pro maiorꝝ tuorum gloria legũ ciuiliſq; iuris ſapientiam omnino ti/
bi eſſe obeundam ad hanc te totũ tanq̃ in patritã & auitã poſſeſſionem recepiſti. Idq; uſus & ingenii acrimo
nia & memoriæ bonitate & continua quadam diligentiq; induſtria breui temporis curriculo præſtitiſti ut iu
riſconſultorꝝ & eruditiſſimus habereris & innocentiſſimus. Nec tamẽ inter hæc ſtudia ſiquid ocii uenari po
teras: id uacuum fluere patiebaris. Sed quod alii plæriq; omnes ad relaxationẽ & uoluptatis illecebras confe
runt: id tu omne aut ad rerꝝ diuinarum perſpicientiam aut ad aliarum diſciplinarꝝ cognitionẽ transferebas.
Quo factum uidemus ut omni in laude uerſatus exiſtimeris. Nec enim te fugiebat duo eſſe hoĩum genera al
terum doctum & urbanũ: alterum indoctũ & ruſticum: & hoc quidã humanæ præſtantiæ q̃ minimam partẽ
repræſentare: quo de uno uerecundæ locutus eſt hieronymus inquẽs. Sancta quippe ruſticitas ſoli ſibi pdeſt
At alterum illud longe proprius uidetur ad diuinam bonitatem accedere: cũ ñ ſibi ſolum ſed uniuerſo huma
no generi natum iure queat iudicari: quod & conſulẽdo & monendo & inſtituẽdo & tuendo ſit oĩbus uſui.
Et. n. cum duæ ſint animi partes: quarum altera rõnẽ habet. altera caret: i utriuſq; ui eximius eẽ uoluiſti. Qua
propter uirtutes oĩs complexus eſt & contemplationis & actionis: quo utriuſq; felicitatis etiã inter uiuos fie
res cumulatiſſime particeps. Turpiſſimum certe iudicans a primis tuis illis maioribus Platoneq; & ſolone ul
la ex patte degenerare. Platorum enim familiam & priſcam eſſe & pclarã celebrẽ ſatis nobis oſtendit ipſe unus
plato: ab quo plati defluxere. Quis enim audeat negare extitiſſe platonem philoſophorũ plane oĩum & ma
ximum & grauiſſimum. Vt diuini illius ingenii ſummæq; ſapientiæ cætera argumẽta prætereã: fuit ille om
nium philoſophorum primus: qui & de trinitate & de rebus diuinis ac noſtris multo ante humani generis re
demptorem q̃ apertiſſime fuerit pientiſſimeq; locutus. Qua ipſa re una quanq̃ philoſophorum oĩum nobi/
liſſimus iudicari debet: altius tamen eius eſt nobilitas recenſenda. Plato uir fuit athenienſis Xenocratis acade
mici & Ariſtotelis peripatetici doctor. Is ſuo proprioq; nomine ariſtocles dictus eſt. Nam platonis appella
tionem aut a pectoris latitudine ab oratione uberiore deductum putant πλατυσ platys. n. græce latum la
tine ſignificat. Huius, paternum genus a Codro manauit athenienſium iuſtiſſimo rege meláthi filio: at mater/
num a Dropide poeta elegantiſſimo Solonis legũlatoris fratre. Qui quidem ipſi altius referunt genus ſuum
in Nileum heroa neptuni filium ac peliæ fratrem. Ex quo item nileo & chlora amphionis filia nati ſunt filii
duodecim. quorum natu minor fuit Neſtoris: qui in bello troiano ſapientia & eloquentia inter græcos cæte
ris præſtitit. Itaq; mirandum certe non eſt: ſi Theodorus platus huiuſmodi ortus genere & ipſe iuxta ac pa/
ter Georgius clariſſimus ille iuriſconſultus legum ciuiliſq; iuris ſapientia eſt illuſtris: & Petrus antonius huiꝰ
frater cum militiæ gloria tum poetica eſt & oratoria laude inſignis. Theodorus n. pro tranſfuſa & propagata
in poſteros ui ſollertiaq; naturæ platonem ſolonaq; repræſentat. At Petrus Antonius tum nileum illum qui

Liguria
Gaſparinus uicecomes
Philippꝰ Ma.
Iohãna Ruſcones
Comũ
Iohãneſ aloyſius
Frãchinus
Agnes
Antonius marliãus
lezadra
F. Turrianus comes
Margarita
Aloyſiꝰ dugnanus
Eliſabet
Theodorus platus
Duo hominum gener
Plato
Solum
Origo domus theodori Plati
Platõis origo
Ariſtoteles pipateticꝰ
πλατυσ
Platys
Codrus
Melanthus
Solon
Nileus
Chlora
Amphion
Neſtor
Theodorus

& pilum condidit & res geſſit maximas: tum amphiona & dropidē: quo eloquentia reddidit celeberrimos.
Vterq; autem bonitate referunt Codrum regem Is enim pro iuſticia & caritate patria ſeſe ultro morti obiice
re non dubitauit. Ea deniq; ratione hi duo fratres pro diuino principe noſtro patriæq; ſalute ſi opus eſſet: ui/
tam ipſam ultro alacriterq; exponerent: præſertim cum aiaduertant in principis ſalute patriam ſalutē eſſe con
ſtitutam. Quá i uno ipſo Theodoro omnem maioꝝ ſuorum laudē & gloriam ita liceat reperire ut nullus no
bis neq; amphion neq; dropides nec etiam neſtor ſit deſyderandus. Nam ad cæteras uirtutes & uerſu ualet &
oratione ſoluta adeo: ut quod de neſtore apud homeꝝ legimus: ex eius lingua melle dulcior oratio profluat:
adde modeſtiá facilitatem manſuetudinem comittatem morúq; elegantiam mirifica & inaudita quadam in/
genii dexteritate prudentiaq; conditam. Quid multis? Ita ipſe per ſeſe pollet: ita ſuo ſplendore præclarus eſt:
ut uideatur maiorum etiam claritudini præluxiſſe. Quid enim ſim longior in recenſenda platorum nobili/
tate: cum non modo in inſubribus: ut uetuſtiora illa ſilentio: iam inuoluam: uerumetiam & in placentino ac
parmenſi ſolo ſuperioribus tēporibus: & in ipſa etiam liguria: cuius caput eſt Genua lateq; per Italiam nōnul
li ex platorum familia uiri magni & prepotentes caſtella plurima oppidaq; poſſederint? Quare ne priſca illa
curioſius repetentes quæ magis ad rem faciunt: prætereamus: paucis mihi complectendum uidetur: ꝙ & oſtē
di omnibus poteſt: & ipſe legi. Extant. n. grauiſſimæ quædá tabulæ quæ uulgo ac tēpeſtate uocantur publica
inſtrumenta: & æe quidē reperte in archiuo placentino confectæq; anno a natali chriſtiano uigeſimoſecūdo
ſupra milleſimum. Quibus quidem tabulis perſpicue patet fuiſſe fratres ſex ex quodam natos magnifico mi/
litaris dignitatis uiro Plato nomine: qui ex plata familia ortus eſſet ac nobili fœmina Mathodia: quæ filia fo
ret magnáimi equitis aurati comitiſq; lonielli luciani atque his paternum auum extitiſſe Facinum platum &
ipſum equitem auratum: auiam uero probatiſſimam & nobilem fœminá Domnillam araſmi turriá filiam:
Atq; his quoq; in tabulis quæ confectæ ſunt herciſcundæ familiæ gratia dilucide apparet fuiſſe illis platis am
pliſſimum patrimonium & arces permultas atq; oppida: quæ pro ſuis portionibus ſingillatim inter eos fra/
tres diuiſa ſunt. Caſtellum autē unū nomine platonum iccirco indiuiſum atq; cōmune relictū eſſe: quoniá pla
torum familia a diuino illo Platone philoſopho trahens originē haberet agnationis ſuæ perpetuū cognomē
tum. Cúq; hi ſex fratres ſecundū portiones quæ cuiq; obtigerant. Alius Bononiá. Alius Ferrariam. Alius Ge
nuam. Alius Parmá. Alius Immolam ſeſe contuliſſent. Antonius platus qui foret ex illis omnibus natu mi/
nor: haberetq; portionem ſuá in Mediolanenſi ditione: Mediolanum ſe recepit: ab quo quidem uno cū cæte
ri maiores tum illuſtris & ſapientiſſimus iureconſultus Georgius platus clariſſimi huius ſponſi pater profe/
ctus eſt. Quid. n. memorem quod eſt oíbus luce ipſa magis perſpicuum: uirū illum grauem atq; ſapientē Gui/
detum platum: quem ipſe Georgius auum habuit. Fuit enim ille tanta probitate & ſapientia: ut nō mó apud
Iohánem mariam ſecundū mediolanenſium ducē iuuenem ſane ferociſſimū primū locū obtinuerit: ſed apud
eius etiam patrem Iohánem galeaciū quo nihil uidit ætas illa in omni præſtátiæ genere nec admirabilius nec
perfectius: tanto eſt habitus in honore: ut exiſtimari poſſet diuinus ille priceps nihil apud ſe habere uno Gui
deto plato aut carius aut prætioſius. Itaq; non eſt mirádum: ſi talis ille tátuſq; uir pro ſuæ pietatis munere ad
ſanctam ciuitatē hieroſolymam cum ornatiſſimo famulatu nauigauit: quippe qui itelligeret honorē omnem
huius mūdi inanem eſſe: ubi diuino uacaret cultu. Quá obrem deuotiſſime eo profectus ubi uoti ſui pientiſſi
me factus eſt compos: a ſereniſſimo Hungariæ rege Carolo apud ſacroſanctū ſepulchrum ipſum militaribus
eſt ornatus inſignibus. Hoc igitur auo Guideto & patre Georgio natus eſt excellentiſſimus hic iurecōſultus
Theodorus & quo de modo uerba faceram Petrus antonius & cū alii fratres tum Anaſtaſius adoleſcēs: qui
etiam ipſe paternam atq; alioꝝ ſuorum maioꝝ gloriam egregie imitatur. Nam ipſe quoq; legali ciuiliq; ſapi
entiæ ita operá dat: ut ſuoꝝ æqualium cedat nemini nequaq; is quidem ſolonis platonis oblitus. Ná & ſolo
nis leges quanto fuerint in honore: uel unum illud eſt dilucidum argumētum: quod Romani ipſi rerum do/
mini legatos decē in græciá uſq; miſerint: qui eas ab Atheniēſibus petitas in urbē ferrent ad ſuum ſtabiliēdum
iuſticiá & decorandū imperiū: Et plato quantá præ ſe laudem ferret legū iuſticiæ uniuerſæq; adminiſtratiōis
ciuitatis cū alia permulta eius uolumina eruditiſſime atq; ſapientiſſime lucubrata tum libri decem de republi
ca duodecimq; de legibus apertiſſime declarant. Sed his omnibus omiſſis quid loqr de materno genere Theo
dori? quid inquam de huius matre pudiciſſima atq; optima muliere Agnete Maffei muzani illius filia: qui &
ſenator ſapientiſſimus fuit & ob maximas ſuas innumerabiliſq; uirtutes Philippo mariæ nobiliſſimo duci ca
riſſimus: Num tantus ille princeps cuius ſplendidiſſimum nomen nulla unquam neq; inuidia nec poſteritas
obſcurabit: tanto feciſſet unum maffeum mazanum niſi omni laude dignum cenſuiſſet? Vellem mihi. liceret
ea omnia in medium referre: quæ ad uera de te laudes attinere intelligo præſtantiſſime iuriſconſulte Theodo
re plate: quæ quoniam temporis breuitate impedior: ut prætercam: eſt neceſſe. Vnum illud certe ſcio: te unum
eſſe inter omnis: qui non tam platus dicendus ſis quam plato: utpote qui nō modo platonem in omni ſapiē
tiæ gloria repræſentes: uerum etiam ſis idem plato: a quo illuſtris familia olim tua quæ nunc deprauatione
temporum plata dicitur: platonica fuerit appellata. Sedm quonia me tempus iam admonet: ut ad uerba illa
ſolemnia quibus tota uis matrimonii per uerbum de præſenti concluditur: noſtra omnis oratio ſe conuertat:
de his nunc ſatis atque ſuper

Franciſci Philelphi oratio nuptialis habita in deſponſaliciis Petri Biragi & Eliſabet princiualis.

Platus
Georgius iuriſconſultus
Petrus Antonius Platus
inſubres
Liguria
Genua
Platus
Mathodia
Lonielus lucianus
Comes
Facinus platus
Domnilla
Araſmus turriáus
Caſtellū
Guidetus platus
Giorgius platus
Iohannes Mar. dux.
Hieroſolyma
Caroluſ rex
Anaſtaſius platus
Solon
Romái
Græcia
Plato
Agnes Maffeus muzáus
Philippus Maria dux
theodorus platus
Plato

q

Vi ſacratiſſimum coniugii uinculum non ſumopere laudãt excellentiſſimi pricipes indigni
profecto illi mihi uideri debent qui ex ullo hominũ numero iudicentur: Nã ſi natura fieri ui
demus: ut quicquid aut aliter aut ſentit: producat aliquid ſibi ſimile: quo in ſua ſpecie propa
getur: idq; non in cæteris aĩalibus ſolumque ratione carent: ſed in hærbis etiam & arboribus
quæ ſunt inopes ſenſus: intueri liceat: quid de humano genere dixerimus. q diuinam imagi/
nem præſefert? Nõne ad ipſum naturæ appetitum diuino quoq; præcepto admouemur: ut
creſcamus: ac multiplicemur: terrãq; repleamus? Et eſt ſane coniugium ut mea fert opinio: uiri adq; mulieris ſe
cundum legem ad procreandos liberos cõiunctio. Nõ enim ad pruriendis libidinis nõ ad titilantis ſenſus ñ
ad obſcœnæ uoluptatis intemperantiam inſtitutũ eſt matrimonium: ſed ut pro ratiõe pro lege pro ſanctimo
nia nobis ſimiles generemus. Itaq; in coniugio admodũ eſt cauendum nõ modo: ne quid per adulteriũ q im
pium eſt: ſed ne per laſciuiam quidẽ ullam quod pecudum eſt proprium: perpetremus. Oĩa ſunt a nobis ſecũ
dum uirtutem ac deum agenda: dicenda: cogitanda. Hæc qui pure caſte innocẽterq; ſeruare prexerint: nõ dif
ficulter triplicia illa bona aſſequentur: quæ dicuntur fidei prolis ſacramẽti: Huiuſmodi autẽ matrimoniũ tan
tum in ſe iucunditatis habet: ut nihil in uita poſſit eſſe felicius. Quod ſi ex ullo unq̃ ſperandum fuit: tũ ex hoc
præſenti fauſto fortunatoq; coniugio nõ modo licet ſperare. ſed ita omnino ſperare. atq; ea quæ oculis cernũ
tur & in noſtra ſitu ſunt poteſtate. Quis. n. ignorat ſponſam ipſam Eliſabet principallis lampugnani uiri cla
riſſimi atq; optimi Katherinæ ſpinellæ nobilis & honeſtiſſimæ mulieris filiam ita eſſe ab prima uſq; infantia
educatã. ut ſimul cum lacte uideatur pudicitiam bonitatemq; oẽm hauſiſſe? Nam de Petro ſponſo quid atti/
net multa dicere: quem omnes ſcimus nemine ſuoꝝ æqualium ĩ omni probitatis genere inferiorẽ. Et ne lõgi
or ſim: q̃ tẽpus locuſq; patiatur: Et certe Petrus parentũ maiorũq; ſuoꝝ q̃ ſimillibus: quippe qui natus An/
tonio birago ornatiſſimo uiro & Eliſabet ſouica muliere probatiſſima habuit Maffeolũ paternũ auum: quẽ
præſtantiſſimus dux philippus ob eximiã erga ſe fidem ſingularẽq; prudentiam præfecit ſuæ uniuerſæ: curiæ
magiſtrum: quẽ quidem pulcherrimũ: & ampliſſimũ magiſtratum Maffeolus ea diligentia & integritate geſ
ſit: ut perinde atq; hæreditariũ diuinus ille princeps in Antoniũ eius filiũ poſt patris obitũ tranſtulerit. Quid
dicam præterea de huius patruo Andrea briago uiro magnifico & grauiſſimo: Nonne idem dux Philippus
tanti eum ſemper fecit cũ publicis tum priuatis in rebus ob ingenti acrimoniã magnitudinemq; cõſilii: ut ne
minem haberet cariorẽ: neminem iucundiorẽ: neminem cui plus aut tribueret aut crederet? Apud hũc autẽ il
luſtriſſimum principẽ noſtrũ quantum ſemp idem Andreas ualuerit: quo ad uixit. & auctoritate & gratia &
domi & belli ob eam: qua plurimũ ſemp claruit: diligentiã ac fidem: nemo ueſtrũ omnium eſt q neſciat. Quid
enim uager per alienas familias qbus Petrus ſponſus affinitate cõiunctiſſimus eſt? Souicos poſterulas ami/
deos aduocadros morones uicecomites ipſoq; lampugnanos: cũ inter biragos tot uiri fioruerint ac etiã nũc
floreant ĩ omni uirtutis genere: ut ſi eos numerare uoluero in hac tẽporis breuitate: ſim nõ mediocri tedio fu
turus? At de nobilitate & generis claritudine pudiciſſimæ huius ſponſæ Eliſabet ſi uerba uoluero pro digni/
tate facere: non ſit mihi huiuſmodi breui ſermone opus ſed prolyxa oratione uel quam ſpatioſiſſimis potius
uoluminibus. Nam quæ familia eſt paulo excellentior nõ mediolani ſolum ſed in hac uniuerſa Gallia Ciſal/
pina: quæ nõ ſibi maximo ſemper duxerit ornamẽto lampugnanoꝝ affinitates? Quare ut tẽpori inſeruiat
cætera omnia omittentes paucis ea percurramus: quæ ad domeſticas ſponſæ laudes in huiuſmodi neceſſitudi
nis genere attinet. Nata eſt Eliſabet patre ut modo dicebatur Principalle: uiro certe mea ſententia: q & dexte
ritate ingenii & ſtrenuitate magnitudineque animi alteri nemini ſuæ patriæ cõcedat fide ãt & obſeruãtia tã
ta in excellẽtiſſimos noſtros principes Frãciſcum ſphortiã Blãcamq; Mariã duo huius temporis ſplẽdidiſſi/
ma luminaria: quãto eſſe maior nullo pacto poſſit. Quid. n. meminero aut Petrũ auum paternũ ciuilis pon
tificiiq; iuris peritiſſimũ grauiſſimumq; doctorẽ? aut Georgiũ illum patruũ: cuius ad paternas laudes tãta be
niuolentia acceſſit in hũc diuinum principẽ: ut eam nõ niſi cũ uitæ exitu terminarit? Nam & Bernardũ phi/
loſophum ac medicũ & Baptiſtam atq; Iohãnem andreã uidetis in uiuis nõ uulgari uirtute iuuenes. Hierony
mus etiã ipſe patruus quãta modeſtia humanitateq; præſtiterit: dum uita frueretur: cognoſtis omnes: Sed ut
de reliquis ne ſim in dicẽdo lõgior: conticeſcam: Nõ ne unus hic Oldradus lampugnanus magnificus: eques
auratus ducaliſq; ſenator ſapiẽtiſſimus tanto ſemper in honore eſt habitus ob eius præclaras ſummaſq; uirtu
tes cum apud Philippum Mariam illum: tum apud hunc ipſum Frãciſcum ſphortiam ſocerum generumque
duces: ut alterum habeamus neminem: qui cum hoc uno queat de gloria contẽnere? Quæ cum ita ſint: nõ du
bia nobis oĩbus ſpem affertis feliciſſimi cõiuges Eliſabet lãpugnana Petreq; birage in oĩ uos laude ſimilis fo
re parentũ maiorũq; ueſtroꝝ. Reſpõdebitis. n. reſpondebitis ꝓfecto genituræ ſæmini: taliſq; uos ꝓſtabitis: ut
nõ minus illis præluxiſſe q̃ accepiſſe ab illis lucẽ ſitis iudicãdi. Quare quod felix fauſtũ fortunatũq; uobis ſit
iam ad ipſum deſponſationis munus ꝓpius accedamus. Mediolani. iiii. Idus ſeptembres. M. cccclviii.

Franciſci Philelphi epithalamion in nuptiis nobilium coniugum Iohannis antonii ſimonetæ & Marga
ritæ cottæ.

Nter humanæ ſocietatis uincula: quibus ratione duce iucunde inter nos uiuimus: nullũ profe/
cto neq; iucundius neq; utilius eſſe aĩaduerto: quam quo uir & uxor mutua caritate inuicem cõ
iunguntur. Scimus enim in uniuerſa re domeſtica qua conſtituitur ſeminarium reipublicæ tri/

Præceptum diuinum
Coniugium
Liberi
Libido
Intẽperantia
Lex
Sanctimonia
Matrimoniũ
Eliſabet
Katherina
Petrus
Antonius biragus
Maffeolus
Philippus dux
Andreas biragus
Eliſabet
Gallia ciſalpia
F. ſphortia
Blanca maria
Georgius
Bernardus philoſoph[us]
Baptiſta
Iohannes andreas
Hieronymus
Oldradus
Philippus Ma.
dux.
Eliſabet

plicē eſſe ſocietatē heri & ſerui uiri & uxoris patris & filii:& id quidē ſecundū triplex ciuitatis adminiſtran
dæ genus. Hanc uero cōmunionū coniugiū quod uocamus:tantā uim in ſe habere tantā magnitudinē tātam
præſtantiā excellentiſſimi philoſophi tradiderūt:ut inde gradatim ſecūdis auſpiciis ad ſūmum uſq; eatur im/
perium. Vt.n.unius egregii uiri principatus & optimatiū præſtat & populi dominatui:ea rationē ſecūdum
Grego/ Gregoriū Nazanzenū:quod exemplo unius dei i cælo regem unū oportet eſſe in terra:eodē modo coniuga
ruis na/ lis dignitas quæ unius eſt ad unā:reliquas ſocietates antecellit. Itaq; mirandū certe nō eſt. ſi deus optimus ma
zanze/ ximus ab ipſo uſq; hūanæ creationis initio cōſtituit iuſſitq; matrimoniū:continuoq; adiecit:creſcite ac multi
nus plicamini:& replete terrā. Nō.n.a Cecrope illo quē fabulātur:nō ab ægyptiaca ſupſtitione nō a Romulo ne
cecrops ſcio:quo eſt huiuſmodi cōiunctionis bonitas aūt introducta aut excogitata:ſed ab ipſo īmortali deo : a quo
Aegip/ quicquid eſt boni:ad nos ꝑuenit:& ſine quo boni eſſe oīno nihil poteſt. Et quāq; maritalis caritas iter oīs ſua
tii uitates eſt ſua natura ſuauiſſima:tūc tamē ſit longe ſuauior & gratior:ſi qua rōne inſtituta eſt:eadē etiam ꝑpe
Romu/ tuo ſeruetur. Nā procreationis gratia matrimoniū introductū uidemus & id nō hominū magiſq; cōmuni q̄
lus. dam naturæ lege. Sic.n. & arbor arborē & ſeges ſegetē & aīal ex ſe animal gignit:quod qui diligēter ſecū aīo
uolutarit:omni opera diligētiaq; curabit:nequid ī maritali præcellētia aut agat:aut mediteturꝗ abs eius de/
coro ſit alienum Sāctum inquā & impollutū oportet eſſe cōiugium ꝗ ut ī omni uita mutua dilectione tuea/
mur:illud nos oportet præceptū aſſidue meminiſſe nec uirū habere poteſtatē ſui:nec uxorē ſui eē arbitrii Sed
utrunq; alteri pari quadā pietate obſtringi. Quid.n.meminero:quæ quātaq; cōmoda atq; emolumēta ex ip/
ſo bene cōuenienti cōnubio cōſequuntur? cū ii ſimus ignari ut eſt prudētis patriſfamilias rem quottidie: quā
tum honeſtas patitur:augere ita ſollertis diligētiſq; matronæ eam domi digerere ac tueri. Quare nō equidem
poſſum uobis n̄ admodū gratulari Iohānes antoni atq; Margarita q diuinū ꝑceptū ac legitimam cōiugii ſan
Iohan/ ctionē hoc die ꝗ utriq; ueſtrū felix fortunatūq; ſit:inituri q̄ rectiſſime uobis poſteritatiq; ueſtræ conſuluiſtis
nes an/ facturi uos certe oīa pro ueſtra ueſtrorūq; dignitate. Nā ut abs te incipiā caſtiſſima:pudiciſſimaq; puella Mar
tonius garita:nō potes tuorū parentū nō eſſe ſimillima. Siue.n.ante oculos tibi ponas nobiliſſimā & honeſtiſſimā
Marga matrē tuam Magdalenā Leonatinā ſiue patrē tuū clariſſimū & grauiſſimū ſenatorē hunc Petrum cottā:tāto
rita debes accendi ꝓbitatis deſyderio:ut niſi ꝗ honeſtū ſit & laudabile apud oēs:intelliges tibi eſſe ī uita ꝓpoſitū
Magda Nō.n.es ignara:q̄to ſemꝑ tum uniuerſæ Cottarū familia tum ornatiſſimus pater tuus ī ſplēdore ſit habitus
lena Nā ut antiquiora breuitatis gratia cōticeſcā:niſi uir iudicatus ſemꝑ eſſet ꝓbatiſſimus pater tuus nunq̄ ꝓſtātiſ/
Petrus ſimus dux Philippus tāti eū feciſſet q̄diu fuit ī uiuis:neq; illuſtriſſimus hic atq; optimus pīceps noſter ordi/
cotta ni ſenatorio aſcripſiſſet. Quo fit ut oī tibi cura oī ſtudio oī īduſtria ānitēdū ſit:ut hᵘ ætas q̄ ad ſeniū iā pueit
in tua ꝓbitate atq; laude cōquieſcat. De te uere Iohānes Antoni ſimoneta nihil eſſe intelligo: quod n̄ q̄ſ opti
me ſibi quiſq; debeat polliceri. Es.n.tu oīum primū ſingulari q̄dā prudētia ꝓditus. q̄ ſit:ut q̄te ſequi oporteat
in matrimōii ſāctitate:& q̄ uitare:neſcius eſſe nō poſſis. Accedit auunculi huius tui uel patris potius itegerri
Angelꝰ mi atq; ſūmi ſenatoris Angeli ſimonetæ auctoritas & amplitudo cuius prudētiſſimis īſtitutis : & uolūtati cū
ſemꝑ parueris:ac ꝑeas:hāc oēm quā hēs:tibi gloriā peperiſti. Quid.n.memorē hoc loco ſapiētiſſimū & eru/
ditiſſimū uirū ducalē ſecretarium cōſobrinū tuum. Cicchū:qui ut affinitate tibi cōiūctiſſimus eſt:ita maximum
Cicchuſ ad iumētum ad noīs claritatē . His ſane rōibus fēm eſt:ut ſupiore tēpore magnificus eques auratus Oldradꝰ
Oldra/ lāpugnanus ille cuius nomē illuſtre ē unicā filiā quā habebat:tibi matrimonio copulauerit. His ēt rōibus ad
dus ductus uir ſpectatiſſimus petrus cotta te ſibi generū libenter accepit fiſus is certæ tuæ ante actæ uitæ:quā nouit
omni ex parte ꝓbatiſſimā eſſe. Qua ꝑꝑ tibi opera dāda eſt:ut tātæ de te expectatiōi nō modo reſpōdeas: ſed
ēt mirabiliter ſuꝑes. Aſpicis ꝑterea nō obſcure:q̄tum tibi munus ad gloriā eſt additum q̄d humaniſſimus pri
ceps noſter ſplēdidiſſima ſublimitatis ſuæ ꝑſentia cum tot illuſtribus īclytiſq; pīcipibus matrimonium hoc
honorat futurū is quidē ſperās:ut tales e uobis cōiugibus liberi prodeant. quales Angelum Petrumq; eſt exp
tus quorum erga ſe fidem atq; deuotionem tātam in rebus omnibus eſſe cognouit:ut accedere nihil poſſit ad
ſummum. Sed ne longius noſtra protrahatur oratio:iam deo duce atq; auctore ad transſigendas nuptias pro
pius accedatur.

Franciſci philelphi oratio n̄uptialis habita in deſponſione magnificæ puellæ Maruciæ & magnifici equi
tis autati Raymundi attenduli.

q
Vanti fieri oporteat bene cōueniēs matrimonium Magnifici atq; illuſtres uiri:uel ea rōe ꝓ
bari ꝑt:q̄d q̄ tria maxīe expetunt̄ ī uita:honos utilitas:uoluptas eiuſmodi uinculo apprime
cōtinet̄. Nā ut ī ſocietate humana nihil ē adulterio turpius:ita cōiugii ſāctitate honeſtiꝰ ni
hil: Quid:q̄d ex oībus ſacramētis q̄bus bene atq; beate uiuit̄:hoc unū dūtaxat diuino eſt ore
Deus oī cōſtitutū & id quidem in primis illis parētibus:q̄bus ꝑceptū ē ab oīpotēti deo:ut creſcerēt:
potens ac multiplicarent̄:terrāq; replerēt. In his ſane oībus laudat̄ cælibatus:q cōtēpta oī carnis co
pula āgelorū ſeſe quā hoīum ſimilis maluerūt. Sed q uitā ciuilē adamāt:nec ſibi nec reip. recte cōſulunt: ubi a
cōnubio abſtineāt. Quēadmodū.n.uidēus natura fieri:ut q̄cūq; uel alūtur uel ſentiūt:ꝓducāt aliq̄d ſimile ſui
id q̄d n̄ in cæteris aīantibus ſolū ītueri licet uerumetiā ī ſtirpibus & hærbis:nōne is fuerit ob omni naturæ le
ge alienus:qui inter homines manens non ſe hominum eſſe meminerit? non quærat ꝓ generis propagationē

ſei terris quoq; reddere ĩmortalẽ? Legimus apud maiores eã Lycurgi legẽ plurimũ laudari ſolita: qua iis ſan
xiſſet eos oĩs q̃ nubere uoluiſſẽt: tũ ĩ Gymnicis ludis a ſpectaculo arceri: tũ ẽt affici ignominia: q̄ppe q eos
priuatos uoluit eo honore atq; obſeruãtia: q̃ ſenioribus a iunioribus p̄ſtaret̃. Idq; ob nullã aliã cãm: q̄ ut pro
creãdorũ liberorũ q̄diligentiſſimã hẽrent rõnẽ. Quod ẽt factũ ẽ: ut a nemine adoleſcens ille reprẽderet̃: qui
aduenĩeti Dercyllidæ ĩ Theatꝝ nõ mõ nõ aſſurrexerit: ac ſubſelliũ ceſſerit: ſed adiecerit potius: Nã nec tu mi
hi o Dercyllida q̃ ceſſurus eẽt gẽuiſti: cũ Dercyllidas tamen & uir grauiſſimus foret & res maximas ſuo ipſo
p̄clarasq; geſſiſſet: Sed q̄d aut lycurgi aut multo ante lycurgũ Mercurii ac Cecropis: quid dein romuli de cõ/
iugio ĩſtituta cõq̄rimus: q̄doq̄dẽ Chriſtus opt. maximus q̃ & idẽ filius dei eẽt & deus tũ in m̄rimonio naſci
uoluit: tum iuitatus: ad nuptias eas p̄ſentia ſua ornauit: ac iuuit? Quãta uero utilitas manat q̄ta uoluptas ex
cõiugali cõiũctiõe: oẽs in matrimõio ſũt: facile ĩtelligũt. Nã cõiugali amore nihil ẽ p̄fecto mitius nihil dulci/
us nihil ſuauius Vtilitatis ãt oĩa plẽa ſũt q̃ m̄rimoniali pcinionia atq; diligẽtia adminiſtrãt̃. Rectiſſime igitur
utriq; ueſtꝝ proſpectũ iudico magnifica uirgo iulia Marucia & magnifice Raimũde atrẽdule: q̄d p̄ ſpõſali/
um iuriũ ſc̃timoniã atq; ſplẽdorẽ ſitis hodierno die mutuo caritatis uĩculo coppulãdi: quo et uobis ĩpis poſte
riq; ueſtris q̃ſaluberrime & maxima ueſtra cũ laude cõſultatis. Nec. n. p̄terire uos debet tria eẽ nuptiaꝝ bona
mutuã inter cõiuges fidẽ p̄lis nõ ſolũ p̄creãdæ ſed benigne alẽdæ & ingenue atq; ĩnocẽter educãdæ ſtudium
in primisq; ſacramẽtũ: quo ĩpollutũ cõnubiũ & oĩ ſuſpitiõe uacuũ ſeruat̃: Ita. n. uos faciẽtes & cæleſti ſatiſ
facietis & mũdi gloriæ: nã parẽtũ & maioꝝ ueſtroꝝ claritas nõ paꝝ ĩcitare uos debet ad omne cõiugiũ offi
cium ac decus. Es tu ſane Iulia nata ſplẽdidiſſimo eq̄te aurato & rerum bellicaꝝ laude celebrãdo Baldo Ma
rucio illius nicolai tholẽtinatis filio cuius illuſtre nomẽ nullus unq̃ delebit interitus. Vnus. n. Nicolauſ ille
tholẽtinas tallis fuit tãtusq; belli dux ut princeps ille nobiliſſimus philippus maria & patrẽ appellare eũ con
ſueuerit: & eius fidei ſuã oẽm ditionẽ adminiſtrãdã cõmiſerit. Hũc ẽt Veneti: hũc Florẽtini: hũc Romana
eccleſia ſuaꝝ: oĩum copiaꝝ ĩpatoꝝ hũit. Nã de patruo tuo Ihoãne tholerãtinati q̃ & p̄ſens ẽ & te nõ ſecus
amat ac filiã: eo loquor uerecũdius: q̄d ſuas de ſe laudes nõ libẽter audit q̄ppe q̃ ut ẽ oĩ ĩ re modeſtiſſimus ma
lit haberi & eẽ laude dignus quã corã laudari. Sed illud ſatis ẽ dilucidũ argumẽtũ excellẽtiſſime ſuæ ſummæ
q; probitatis & ſapientiæ q̄d ob multas & maximas res ſuas fortiſſime geſtas magnanimus ille noſter & icly
tus dux Frãciſcus ſphor. & hũc ſibi generũ aſciuit & magnis copiis p̄fecit & ĩ ordine ſenatorio locũ ornatiſ/
ſimũ obtinere uoluit: & nõ ſecus ac filiũ &: caꝝ habuit & piucũdũ ſemp̄ dũ fuit ĩ uiuis: Quãti ãt hũc faciat
p̄ſtãtiſſimus dux Galleacius uidemus oẽs. Nũ q̃ſquã minus eũ admiret̃: quẽ diuina ſapiẽtia tãti principis fa
cit maximi? De te uero Raimũde attẽdule q̄d multa dicturus ſim q̃ natus patre Michaele fortiſſimo illo: &
laudatiſſimo belli duce quẽ uniuerſa prope italia ob p̄claras ſuas freq̄ntisq; uictorias habuit in honore te oĩ
in re ſimilimũ illi p̄ſtas: dignumq; oſtẽdis cognatiõe inuictiſſimi noſtri principis. Quæ cũ ita ſint: aliud ni/
hil reſtat: quã ut p̄ uerba illa deſpõſionis ſolemnia ad rem ipſam propius accedamus.

Franciſci philelphi oratio hita in cõnubio magnificæ puellæ Margaritæ arcimboldæ & magnifici equiti
aurati Antonii cribelli:

e Vm ĩter uæhemẽtiſſimos ac maxius aĩ affect⁹ tãta ſit uis amoris illuſtriſſime p̄riceps p̄ſtãtiſſimi
p̄res' m̄resq; hõeſtiſſiæ: ut ẽtã tiq̄ſſim⁹ ille poeta Orpheus idẽq; theolog⁹ cũ ñ dubitauerit ñ mõ
deũ aſſerere: ſed primũ quoq; deoꝝ oĩum poſt diſcretũ atq; digeſtũ ĩ ſua mẽbra chaos q̄d nomi
nãt apparuiſſei cælo: ob idq; phãetis appellatõnẽ meruiſſe q̄ nihil. ſ. ſine amore atq; cõcordia
in uniuerſo mundo conſtare firmius aut diutius poſſit q̄d dicemus de ſacratiſſimo ĩ pſo amo
ris uinculo ac plane indiſſolubili: quo uiri atq; uxoris animi honeſtiſſimo quodam nexu in/
uicem uincuntur? Quod ſi coniugium prius in cælo fit diuino iuſſu ac decreto: quodã: quã
celebretur in terra quis ambigat quicquid ab eo fit: id optimum eſſe oportere? At in primis parentibus ma/
trimonium deus ipſe omnipotens mirabili caritate inſtituit. Ad hæc Iheſus clementiſſimus humani generis re
demptor tum in coniugio naſci dignatus eſt. tum inuitatus ad nuptias non inuitus uenit: eaſq; ſua præſentia
non ſolum honeſtauit; ſed etiam iuuit & quamquã omnis amor delectare plurimum ſolet: is tamẽ qui ex bo
no coniugali percipitur ac manat tantam & eam incredibilem uoluptatem præ ſe fert: ut nihil in uita poſſit
eſſe iucundius. Ad huiuſmodi autem amoris honeſtatẽ ac iucunditatẽ accedit magnitudo utilitatis: q̃q̄dẽ tria
cum in uniuerſa uita expetuntur tum in amicitia maxime. Nam quam aliam amicitiam huic neceſſit udini ca
ritatiq; coniugali anteponamus? non enim coniuges non poſſunt rationem habere & augendæ & conſeruã
dæ rei familiaris cum ob uniuerſam domum tum ob liberos procreatos uel procreandos: quorum uitæ di
gnitatique conſulere naturæ etiam ductu impellimur. Erat ſane apud lacedæmonias iis: qui ad ſenectutem uſ
q; uitã cælibem duxiſſent perinde atque propoſita q̃dã ignomniæ nota: q̄ppe q̄ nihil in poſteꝝ p̄pagãdæ
reip. cõſulere uiderent̃. Quo factũ ẽ ut generoſi illius adoleſcẽtis dictũ in Dercyllidã ĩprobaret̃ a noĩe. nã nec
tu mihi ceſſurus ſit: genuiſti: Nõ. n. aſſurrexit Dercyllidæ adoleſcens: neq; honorem: quẽ mors erat a minori
bus p̄ſtari grãdioribus natu: ei exhibuit: Et quiſnã dubitet eũ qui tã ut uiuit actiuã. infamiæ crimine uacare
nõ poſſe: ubi ſine uxore uixerit: cũ uel diuino p̄cepto creſcere nos ſemp̄ oportet: ac multiplicari: & q̃dã natu/

Licurg⁹
Dercyllidas
Mercurius
Cecrops
Xp̄ſ opt. maxim⁹
Iulia marucia
Raimundus attẽdulus
Tria nuptiarum bona
iulia
Baldus mauricius
Nicola⁹ tholentinas
philipp⁹ dux
Veneti
florẽtini
romana ecclesia
ihoãnes tholentinas
F. ſphor. dux
Galeaci⁹ dux
Michael
italia
orpheus
phanes
Iheſus
Dercylides

margarita ræ lege gignere nobis ſimiles. Itaq; nó abſurde ueſtri uobis parentes ut ſũt uiri graues & ſapiẽtes: nec inutili/
ter proſpexerunt: cũ tibi Margarita arcimbolda pulcherrima: pudiciſſimaq; puella tum itẽ tibi generoſe ado
antoniuſ leſcens equeſq; aurate Antoni cribelle: quos nõ mõ nõ aduerſãtes: ſed q̃modiſſime obtẽperãtes uolũtatibus
adhortationibuſque paternis hoc laudatiſſimo & optimo ad procreandos liberos ſacramẽto inuicẽ uideam
paradiſos cõiugari. Et eni reliqua oĩa ſacramenta hũanæ ſũt & inuẽtiõis & inſtituti. Matrimonium uero ſolus deus ipſe
cõſtituit & ĩ primis parẽtibus: quod modo dicebatur: & in delitiarum horto: qui a græcis paradi
diſos dicitur. Igitur nõ ignorare uos oportet: q̃ ſint tanti ac tam præclari muneris bona: quæ triplicia uiri ſa
pieneiſſimi eẽ uoluerũt. Nã primum poſitum eſt in fide alteꝝ in prole: tertium in ſacramento. Et ſacramẽto
quidem cauet ne diuoitium fiat: ſed oĩa quæ ad regendum matrimonium ſuſcipiendos liberos attinẽt: ſãcte
inocenterq; ſeruentur. Quod autem munus ad prolem ſpectat: illud eſſe uolunt: ut & pie ſuſcipitur & alatur
benigne: & educetur religioſe. Fides uero omnem fugat in temperantiam libidinis: quo uinculi cõiugalis
tam in uiro quam ĩ uxore ſanctitas pro mutua dilectione perpetuo cõſtet. Et ne ſim prolixior quam & lo/
cus & tempus & perſonarum poſtulet dignitas: iis in preſentia prætermiſſis: quæ pro rei magnitudine ꝑmul
ta dicenda eſſent ego uos ſpectatiſſimi cõiuges monere hortari. rogare: obſecrare: obteſtari nõ deſinam: ut ni
hil uobis potius ducatis q̃ & dieſ & noctes habere ante oculos deum: ad quem unum mentem omnẽ cogita
tuſq; ueſtros q̃ pientiſſime referatis quo tanq̃ preſente atq; uidente omnia: nihil oĩno neque agatis neque di
catis: neq; meditemini niſi caſtæ & cõtinenter. Sic. n. omnia erunt uobis optata: atque felicia. Quod autem
ſecũdo loco uobis arbitror obſeruãdũ: adhibete diligẽtem opam: ut parentibus maioribuſq; ueſtriſ ornamẽ
to laudiq; ſitis. Tu enim Margarita nata es Nicolao arcimboldo clariſſimo iuriſcõſulto ac uiro diſciplina/
rũq; oĩum laudatiſſimaꝝ doctiſſime erudito cõſilerioq; ducali ſapientiſſimo. & optimo. Matre autem pro
nicolaus batiſſima ac nobili Vrſina canoſa. Nã quid ego commemorem tot ac tantos uel paterni uel materni ſan/
arcibol/ guinis nobiliſſimos magnificoſq; uiros palauicinos: rubeos: folianos: torrellos: archẽſeſq; comites: cum ĩ hoc
dus uno: Nicolao arcimboldo tanta ſit uirtus tantus ſplendor: ut cum omni antiquitate poſſit de ſapientiæ & ĩ
Vrſina tegritatis laude cõtendere? Tu ãt Antoni ea cribelloꝝ familia natu es: quæ diuũ Gulielmũ origine eum item
Guiliel/ auctorem generi habẽs nõ mediolani ſolum illuſtris eſt: & præpotẽs: ſed in uniuerſam Italiã nõ belli minus
mus co/ quã pacis artibus cognita: quoꝝ ego ſingulorum eximias laudes ſi uelim ſingillatim pſequi: nullam neq; tẽ/
mes poris nec loci rationẽ ſim habiturus. Vt enim ſilentio præteream & Vrbanum tertium ſummũ eccleſiæ Roma
Vrbãus næ põtificẽ & alios permultos uel epiſcopos uel belli duces: ad hæc & iuriſconſultoſ & philoſophos: quibus
pontifex familia tua eſt iãpridẽ ſplẽdidiſſimi celebritatem nominis omnium gẽtium teſtimonio aſſecuta: ſatis tibi ad
Vgolius optimarum actionum imitationem exemplo ſint uel pater tuuſ uir magnificus Vgolinus comes: uel patrui
comes ipſi duo cũ reuerẽdiſſimus pontifex nouarĩẽſis Iacobus philippus tum comes Antonius humanitate prudẽ
iacobus tiaq; inſignis. Prætereo enim conſulto affines reliquos atq; propinquos tuos: quorum numerus eſt prope in
Philip/ finitus: ne iudicer q̃ par ſit: in dicẽdo curioſior. Tu uelim ad domeſtica exempla quibus debes ad omne ꝓbi/
pus eps tatis generis mirifice iſlãmari: utaris etiam illa qui ſemper ſoles: bonitate ingenii tui. Fac obſecro: ut quam de
antõius tua laude expectationẽ cõcitaſti hãc nõ minus ĩ hoc fauſto & bene cõueniẽti cõiugio: q̃ in cæteris uitæ par/
comes tibus ſubſtineas atq; tuearis. Volat enim adoleſcentia aliis pnicibus & omnis ætatis flos breui momento lã
gueſcit. Sola uirtus ſtabilis eſt poſſeſſio ſola ĩcõmutabilis: quæ tametſi in omni uitæ ſtatu eſt utilis: in matri
monio tum maxime neceſſaria. In hoc enim reipublicæ ſeminarium conſtuitur: quod niſi omni uitio uacaue/
uerit: nunquam ad bonam frugem ſit peruenturum. Sed de hiſ ſatis. iam ad ea ueniamus: quæ materno ſermo
ne paucis tranſfigenda ſũt. Mediolani. vii. Kal. iulias. M. cccc. lviii.

Exordir

ORATIONES DIVERSE.

F. ſphoũtia dux FRANCISCI PHILELPHI ORATIO AD PIVM SECVNdũ Põti. maxi. hĩta Mãtuæ ĩ publicõ
L. craſſ⁹ blico uniuerſaliq; Cõſiſtorio ꝑ Duce Frãciſco Sphortia die martis. xiiii. Kal. octobres. M. cccc. lviiii.

Qu. maximus VM ESSEM PATER BEATISSIME Noĩe atq; iuſſu humaniſſimi pricipis huius mei
Gn. car/ Fr. ſphor. iclyti Mediolanẽſiũ ducis apd ſctitatẽ tuã ĩ tãto hoc & tã florẽti ſplẽdidiſſimo
bo q; cœtu uerba facturus de rebus maximis & clariſſimis & cũ neceſſariis tũ xpianis oĩbus nõ
Tyrta mediocriter cõducturis: nõ poterã qdẽ nõ ſubuereri: ne idẽ mihi accideret: qd grauiſſimis
m⁹ theo ac ſũmis & oratoribus & philoſophis uſu aliquãdo uẽiſſe tradit: Nã & L. craſſus cũ pater
phraſtus nã ulturus iniuriã apud. Qu. Maximũ foret aduerſus. Gn. carbonẽ cauſã acturus: ne uerbũ
athenienſes bũ qdẽ potuit emittere. Et Tyrtamus cognomẽto Theophraſtus pauca admodũ uerba apd
Athenienſem populũ dicturus obmutuit. Demoſthenes uero talis ille tãtuſq; orator apud Philippum regẽ
Demo/ Alexãdri patrẽ orationẽ hĩturis idẽ ẽ paſſus. Nã qd dixero de eloquẽtiſſimo uiro eruditiſſimoq; philoſopho
ſthenes M. Tulio Ciceroẽ? Nõ ne ĩ cã illa nobiliſſima Titi ãni milliõis fortiſſimi uiri & optĩe de ſe meriti ita expal
Philip/ luit: ita tremuit: ita defecit: ut ĩeptius nũq̃ orauerit? Hæc igit mecũ repẽtẽs pr beatiſſime aĩoq; uolutãs tũ hu/
pus rex ius loci ornatiſſimi ãplitudinẽ atq; maieſtatẽ: tũ ĩcredibilẽ tuã diuinãq; ſapiẽtiã merito optĩoq; iure expaue/
alexãder ſcebã ne qd ĩcipiẽti mihi: qd nollẽ accideret. Sed iã ne plãe recreat: ac reficit mitiſſimi tui iſtius uult⁹ atq; aĩ fa
M. Tul. cilitas ſingulariſq; illa bñignitas: q̃ nup ĩ urbe Roma corã ipſe de te exptus maiore cũ fiducia ad dicendum ue

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

nio. Vt ad rē propius accedā:hic optimus princeps meus ut eſt ſanctitatis tuæ:& ſacri huius collegi cardi
nalium uniuerſæq; romanæ eccleſiæ obſerberes ad uindicandā xpanā rēpulicā:ex atrociſſima & teterrima ſer
uitute turcorum in priſtinam ſuā & libertatē & pignitatē:indignum profecto & iniquum a ſe factum iri ex
ſtimaſſet:ſi abs te tantopere perhumaniterq; accerſitus ad conſtitā diē minus ipſe:quāprimum ueniſſet ī pul
cherrimum hūc perilluſtrēque conuentū tot oenerabiliū patrū & dominoꝝ & principum.Intelligebat eni
in tanto reꝝ diſcrimine quo tota religio noſtra fluctuat:celeritate plurima opus eſſe:ne dum præſtolando cō
ſultādoque ſerius tempus territur:diui Petri nauicula ante naufragio obruatur:quā tabernaculo fuerit rudē
tibuſq; munita.Itaq; poſthabitis omninoque prætermiſſis cæteris negociis ſuis omnibuſ quæ circa noui prin
cipatus ſui adminiſtrationē in tantis huius noſtræ tumeſcentis fluctuantiſq; italiæ procellis atq; tēpeſtatibus
neque parua nec leuia eſſe poſſunt ecce ut uides:non inuitus paruit ſalutiferis admonitionibus & ſanctiſſi/
mis iuſſis tuis:quippe qui ut eſt uir non minus ſtudioſus religionis & pietatis quam & ingenti animo & con
ſilio:animaduertebat te pontificem maximum & ſanctiſſimū nō ſine cauſa in tanto itineris labore & infir/
mitate corporis & apoſtolico illo ſolio Mantuam conceſſiſſe:& univerſos chriſtianæ fidei princeps ac re/
ges conſultandi ferendæq; opis gratia inſtanti neceſſitati litteris ac nunciis conuocaſſe.Nā quid magis decet
xpanum hominem quā nō modo pecunias atq; uires ſuas ꝑ illius nomine gloriaque offerre:ſed etiā ſemetip
ſum ſi opus fuerit deuouere:qui ut ipſi uita frueremur æterna :cū e domino ſeruius fieri tum crudeliſſime &
per omne ignominiæ genus mori uoluit.Oh diuinam illam clæmentiam.Oh liberalitatem & munificentiā
obſtupendam.Tu pro nobis xpe optime maxime:quo illius origialis delicti & perpetuæ culpæ reos iexpia
bili faciore liberares pudendam accerbiſſimamque mortem non ſolum non recuſaſti:ſed ultro etiam atq; p
libenter depopoſciſti Nos autem ita ſimus īpudentes:ita īgrati:ita mentis ac ſenſus īopes:ut facultates no/
ſtras atq; uitam ipſam ſi ſit opus:quam a te uno gratis accepimus ī tan a tui nominis iactura & contumelia
tibi repetēti reddere dubiteremus? Abſit a regibus & principibus xpianis tm̄ dedecus tantū opprobrium
tantum neſas.Quid enim reliqui principes ſint facturi pater beatiſſime:quoꝝ opes ac uires maiores formi/
dabilioreſq; ſunt:quando unus hic Franciſcus ſphortiane dilectiſſimus quidē & fratribus & filiis parcere de
creuerit modo poſſit aliquam opem ſalutemq; afferre huic ſalutifero pientiſſimoq; operi? Nouit certe prin
ceps prudentiſſimus nos eſſe natos non uobis ſolis:ſed bonis omnibus:ſed toti fidei xpanæ:ſed immortali
deo xpo Iheſu redemptori noſtro cuius īnocentē & ſāctiſſimam ciuitatem pati ludibrio eſſe diritari imma/
nitatiq; turcorū turpiſſimum eſt & dedecoroſum in primis eo enim omnis indignita sducenda eſt indignior
quo ab indignioribus infertur hominibus;ſi homines quidem potius quā afferate prorſus & truculentiſſi/
me quædam belluæ Tuſci ſunt appellandi cum nihil in ſe humanitatis habeant præter hominis figurā & eam
ſane ob flagicioſſimam turpitudinis fœditatē deprauatā ac nequā. Quis unus omnium turcos ignoret fu
gitiuos eē cytarum ſeruos eoſq; paſtores:qui ex ergaſtulis illius uaſti & inhoſpitabilis montis Caucaſi cum in
perſidia ac Mediam latrocinatum deſcendiſſent:nullūq; certum incolerent domicilium præter obſoleta lu/
ſtra & horrentes ſyluarum latebras:primum Iuſtiniani temporibus ad helleſpontum uſq; clandeſtinis inſidi
is impetum facientes:eodem ductore & collatrone perditiſſimo Bocchano urbem oppullentiſſimam Boſ/
phorum repētina ui captā dirripuerūt.Deide ubi laxius ut homines humiles abiectiq; negligunt:cōtēnūtur
q; iperātē cōſtantinopoli Alexio comneno tm̄ rebus ſuis incrementū fures obſcuriſſimi cōtinuis latrociniis
attulerūt:nā qd nō cōſequatur aſſiduitas? Vt iam auderent apto ēt marte cū iperio illo orientali de princi/
patu cōtēdere. Vſu.n.fieri quottidie uidemus:ut quo quis humiliore ignobilioreq; natus genere fortunæ ipu
dētia uſus fuerit:eo ſe arrogantionē inſolentiorē ſuperbiorem præſtet.Et ne ſim ī re minime iucūda narran/
do prolyxior:ubi turci p Theodorum cantacuzenum : qui Ihoānem palæologum ut pupillum & generum
impius circunſcriptor patrito auitoq; regno fraudarat:ex aſſiatica Myſia ī thraciam callipoli ad helleſpon/
tum tradita perinde atque ſocii ſunt traducti:nūc ſocerum nunc generum Horcane ductore fallantes:ut ſunt
ad omne improbitatis gēus procliues atq; anhelantes:breui temporis curriculo magna ex parte thracia oc
cupata:duce Amoratho Horcanis filio in triballos:qui nūc ſerui appellantur:irruere:Quo in loco ubi ma/
gna utrinq; cæde iam perpetrata Amorathus a Lazaro ſtrēuo atque fortiſſimo triballorum duce : qui ſe pro
patria imaculatā hoſtiam deuouē cum duodecim intrepidis commilitonibus in caſtra ipſa intra crudeliſſi/
mi ſceleratiſſimique tyrāni tentorium impetum fecerat:multis uulneribus confoſſus occiditur.Huic ubi Bai
ſetes filius ſucceſſiſſet nō re minus fulmen quam nomine id enim Baiſetes turcorum lingua ſignificat:non ſo
lum theſſalia chriſtianiſ & Boetia eſt erepta:ſed ipſa etiam noua Roma Conſtantinopolis ita uallata & preſ
ſa diuturna obſidione oppugnationibus quæ continuis & tremendis:ut profligatio iam ad Nicopolin Si/
giſmundo regæ hungariæ cum tanto & tam rebus omnibus ornatiſſimo exercitu fortium uirorum ad trecē
tamillia poſt internitionem tantæ Gallorum nobilitatis poſt ludribriſam & barbaram ac ſpurciſſimam cō
tumeliam tot principum tot ducum poſt iam prope extinctum chriſtianum & nomen & cultum in repente
Chriſtus Iheſus qui ſe de inimicis ſuis cum inimicis item ſuis ulciſci dignatus eſt.Thomyrin maſſagetam co/
gnomento taberlanum : quoniam pede altero eſſet claudus : cum numentabili firmiſſimoque miſiſ/
ſet exercitu : ipſa inquam noua Roma Conſtantinopolis ex illo uſque tempore & capta ui eſſet &
ueſa in prædam. At uoluit tum deus omnipotens tantam paci indignitatem:quin potius ſpicue omni/

cicero
T.ānius
milo
Roma
Narratō
Petrus
apoſtolꝰ
Mantua
cōfirma
tio & cō
futatio
Xps
Iheſus
Turci
Scythæ
caucaſus
Perſis
Iuſtinia
nus im/
perator
Hel leſ
pontus
bocchaꝰ
Boſpho
rus urbs
Cōſtāti/
nopolis
Alexius
cōuenus
iperator
Theodo
rus cata/
cuzenus
Ihoānes
iperator
myſia aſi
aticas
Tracia
calipolis
helleſpō
tus
horcāes
Amora
thus
Triballi
ſerui
Lazaurs
Baiſetes
theſſalia
Boetia
Cōſtāti.
Sigiſmū
dus rex
Galli
Chriſtuſ
Iheſus
Thomy
ris tam
berlanus

bus gẽtibus declarauit fruſtra eſſe humanos cogitatus ois q̃ diuiſo careant auxilio. Victus ẽ igitur & captus
illico a Thomyride tamberlano fulmineus ille & horribilis Baiſetes nulla pugna nulla concuſſiõe haſtarum
nulla enſium uibratione ſine ullo prorſus ſagittarum iactu: Nam ante uniuerſus Baiſetæ exercitus fugæ tur/
piſſime terga dedit: quam deſcenſum eſſet in aciem. Oh mirabilem dei prouidentiam: Oh incomprenſibilem
immenſamq; potentiam. Oh caritatem: qua nos complecteris: infinitam. Et nos miſeri nondum reſpicimus
non reſpicimus? captus igit̃ & nõ multo poſt obtruncatus per multam contumeliam ille tam potens tam ela
tus tam formidabilis Baiſetes cum nõnullos filios reliquiſſet: cæteris demum deinceps omnibus per Sultanũ
fratrem ſtrangulatis arquus neruo ex quo poſtea cyricis dictus: eſt ſolus hic ſultanus cyricis i tyrrannida ſucce
ſit nihilo q̃dem minus quam Baiſetes pater chriſtianis p̃nicioſus. Nam & Myſos qui citra Danubium ſedẽt
& ultra Danubium Balanechos & Moldauiã ſubiugauit: adiecitq; quicq̃d mari ægeo Ionioq; adiacet præ/
ter ſolam pellopõnen ſem ad illiricos uſq;. Qui poſteaquam animã efflaſſet: ſecutus eſt Amorathus filius ob
amorathũ proauũ ita nominatus. Is omnium primum poſt ſtrãgulatũ Muſtapham fratrẽ urbẽ conſtãtino/
polin per magno & accerrimo munitus exercitu obſedit mẽſibus tribus: oppugnauitq; fortiſſime: quo tem/
pore illic me continebam diſciplinæ græcæ conſequendæ gratia: quã ubi nequiſſet expugnare: agro igni fer/
roq; uaſtato abiit adortus Theſſalonicam i macedonia: quæ turcorũ metu Venetis ſe dediderat. Hãc poſteaq̃
dies tris continuos oppugnat: tandem expugnat: agitq; in prædã. murum iſthmi qui pelloponẽſium per cõti
nentẽ ab ægeo ad ionium pelagus tutabatur: cum cepiſſet p̃ icolarum proditionem: ſolo æquauit inde abacta
ingenti præda: Qui ubi ſæpenumero pugnaſſet cum hungaris & id quidẽ infeliciter: demum ubi apd̃ Bar
nã cum iiſdem hungaris manũ cõſeruiſſet: eſſetq; unius Ihoãnis Vaiuodæ clariſſimi belli ducis calliditate ſũ/
maq; uirtute ſuperatus atq; ingenti cũ cæde in fugam uerſus: factum eſt ſubito audacia atq; animoſitate regis
Vladiſlai: ut e uicto uictor euaſerit hungaris cũctis non tã fugatis quam per ſubitam animorũ cõſternationẽ
ob intollerabilem dolorem quem ex interempto rege animo conceperant: ultro fugientibus. In qua quidem
chriſtianorum fuga illud uulnus uel maximum nomini chriſtiano infixum eſt: quod Iulianum cæſarinũ ſan
ctæ crucis cardinalem uirum uero dignum Romana eccleſia hungari fruſtra a fuga reuocantem crudeliſſi/
ſſime trucidarunt. Amorathum autem hunc non multis poſt annis maiores calamitates in chriſtianum po/
pulum ærumnaſq; mollientem peropportunæ mors e medio ſuſtulit relicto Mahometo filio uno certe omni
um qui ſunt fuerunt: futuriq; ſunt: impuriſſimo adoleſcente & omni immanitate immaniore. De hoc antem
tetro diroq; portendo de hoc in quam tam rutulento tam ſcæuo tam horrendo tam funeſtro prodigio quid
dicendam quid ſentiendum quid tenendum ſit neſcio. Illud certe ſcio neminem unquam alterum ex omni ho
minum memoria extitiſſe: qui breui adeo tempore tãta trepidatione atque terrore uniuerſum prope terrarũ
orbem affecerit. Et ne id quidem mirum. Quas enim calamitates unus hic alter impius & abominabilis? ma
hometus tam paucis annis xp̃ano populo intulit? Nobiliſſimum illud orientalis imperii emporium No/
uam Romam Conſtantinopolin: heu miſeram noſtram infelicemq; tempeſtatem: num latiſſimi illi altiſſimi
q; muri craſſiſſimeq; turres: quæ ſingulæ munitiſſimas arces repreſentabant cum uiderentur omni adamante
ſolidiores: num ulla hominum aut ingenia aut uires tutari potuerunt quo minus a turcis captum & immiſe
rabilem ac luctuoſiſſimam prædam uerſum omnibus rebus gentibus ſit exemplo nihil eſſe nobis ſuperbiendũ
Nõne paulo poſt Pelloponeſus eodem tacta fulmine periit? Quid enim Triballos quid illiricorũ quid Dal
maciæ reliquias commemorem: quos omnis aſſiduis incurſionibus & incendiis præmit ac perdit idem nefar
rium abominabileq; monſtrum? Verum quid triballos memini? Hos enim Mahometus iam omnis agit in
erumnoſiſſimam ſeruitutem. Nunc ultimo exitio pannoniis imminet. Eoq; faciliorem ſeparat de iis uictori
am: quod Spendorobum triballorum emporium expeditum per danubium tranſitum in Hungaros præbet
Hungari uero ipſi etſi ſunt tum animorum ferocia: tum robore corporum pæritiaq; bellandi aduerſus turcoſ
aptiſſimi: tamen quia in teſtinis ſeditionibus aſſidue inter ſe digladiantur: ſunt ad rem tantam tanq̃ neceſſari/
am imbeciliores. Quod ſit: ut niſi propediem a cæteris xp̃anis principibus eorum imminenti: extremoque
periculo ſuccurratur: indubitato ſint perituri: Illiuſ aũt populoſiſſimi regni bellicoſiſſimiq; euerſio: qd̃ omen
deus auertat quantam ſit cladẽ cunctis chriſtianis illatura quis eſt tam rerum inſcius: qui ignoret? Expergi
ſcimini ergo expergiſſimini tandem principes: & populi chriſtiani: ferte periclitantibus auxilium:
Chriſto Iheſu: ferte uobis ipſis: ferte filiis uxoribuſq; ueſtris: Nolite pati per deum imortalẽ: nolite pati tan
tã peſtẽ tantam perniciẽ aduerſus xp̃anam rempublicam diutius inualeſcere: incrudeſcere debacchari. An
ignoratis fore: ut ſubigatis hũgaris qui nobis clipeo ſũt & muro cõtiuo uobis ſit de ueſtra & libertate & glo
ria ſaluteq; pugnandũ? Laudatur a uiris ſapiẽtibus & L. Brutus & Mãlius Torquatus quod proprios fi
lios uirgis cæſos ſecuri percuti iuſſerint dicti illi quidẽ ut aiunt alter diſciplina rei militaris alter ſalute patriæ.
Laudat̃ Curtius: quod ſe in profundiſſimũ terræ Hyatũ illũ periturus præcipitãt: quo metu mortis patriam
ſolueret. Laudãtur tres decii pater & filis ac nepos: quod in extremis reipublicæ periculis ſeſe deinceps pro
patria deuouerint. Laudatur Marcuſ Attilius regulus: qui ut fidem hoſti ſeruaret ad acerbiſſimos corporis
cruciatus ad decoriſſimã contumeliã: ad indubitatã mortẽ redire nõ dubitarit. Laudantur inquã. Laudant̃
cum alii multi tũ phileni & Codrus: qui honeſtã mortẽ turpi uitæ ingenti animo præferre pertulerint. At
hos omnis qua ratione ductos arbitremur? Alia nempe nulla niſi ut umbratilem & inanem huius ſæcu/

Sultãus turcus
Cyricus
Myſi
Dãubiũ
balacchi
Moldauia
Aegeum mare
Ionium mare
Pellopo nẽſus
illarici
theſſalonica
Macedonica
Veneti
iſthmus
Hũgari
Barna
iohanniſ uaiuoda
uadiſlaus rex
Iulianus cæſarius cardialis
Mahometus tyrãnus
noua roma
Cõſtãtinopolis
Pellopo nẽſus
Triballi
Illyrici
dalmatia
Pãnonii
Spẽdorobus
cõclu ſio pticulari
L. Burt᷒
Manliuſ torq̃tus
Curtius
decii tres
M. attilius regulus
Phileni
Codrus rex

glor iam uel mortui uiderenť aſſecuti. Nos autem qui ad huius uitæ celebrem gloriam æternam quoque
atq; cæleſtem gloriam ſimus aſſecuturi: cunctabimur diutius obuiam ire pulcherrimis glorioſſimiſq; trium/
phis. Iam tandem feliciſſima ſigna in barbaram turcorum illam & abiectam ſeruilemq; nationem tollen cōcluſio
da ſunt te auctore & duce atq; uexillifero pōtifex maxime pientiſſime Pie ſecunde: qui chriſti uices i terris ge geneal iſ
rens omnia pro animi tui magnitudine & incomparabili ſapientia diuinaq; uirtute conſtituens: geres: mode
rabere: perficies. Quis adeo ſit a fide chriſtiana alienus: quis ita abhorrens ab omni humanitate: quis tā ſu/
is rebus ſibiq; aduerſus q in re tā pia tā neceſſaria tā laudabili tā utili btitudini tuæ pareret ſubterfugiat. atque
nolit uitam ſuā ſi ſit opus: deo offerre: quo tanto dedecore amatiſſimoq; flagello chriſtiana re publica libe/
retur. Nā qđ ad Franciſcum ſphortiam Mediolanenſium ducem principem meum attinet hic eo conſilio abs F. ſphor
te accerſitus eo animo huc uenit: ut omnia ſit ꝑ tua & ſacroſanctæ romanæ eccleſiæ uolūtate: iuſſuq; factu/ tia dux
rus. Nō modo eni & uniuerſam tibi ſubſtantiam & exercitum ſuum omnem pollicetur ad hanc rem tantam
tam ſanctam tam deo hominibuſq; acceptam ſed fratres etiam ac filios: prælertim cum nō ambigat cæteros
quoq; principes regeſq; chriſtianos idem ſingulos pro ſua facultate facturos. Ac multo ſane alacrius & li/
bentius ipſemet ꝓſtātiſſimus princeps meus: ut eſt inuicto & excelſo aīo religiōiſq; deditiſſimus & ſāctitatis
tuæ obſeruantiſſimus i tā ꝓclarū tāq; ſalutiferā expeditionē ꝓficiſcetetur: ſi ꝑ italicaꝝ reꝝ cōditiōe ei liceret.

Frāciſci philelfi ad uiros Papienſes oratio congratulatoria de creatione Iacobi Borrhomæi Vitaliani co
mitis. f. ad dignitatem & gradum epiſcopalem.

n ON POSSVM EQuidem uiri papiēſes & uos cæteri Patres ampliſſimi non uæhemen exordiū
tiſſime uobis eccleſiæq; uīæ gratulari; qđ cū tādem pontificē eſtis adepti: cui ad decus & ad
gloriā mihi ē: qđ deeſſe inſigne qat. Videtis enim diuina benignitate eum uobis contigiſſe
Epiſcopum Iacobum iſtum Borrhomæum præſentem hic coramque aſtantem: quem eſſe
magno ſplēdore præditum: magna doctrina magna fide: magna religione non fama uaria
aut dubia. Sed longo uſu & multiplici experientia didiceritis. Quæ dum mecum ipſe con
ſydero: tum uobis gratulor: qbus cupio eſſe quamoptime: tum mihi gaudeo: cui ſecūdæ res
ueſtræ omnes nō letæ eſſe non debent: Nam priſtina illa ueſtra maximaq; merita quibus hic iampridem do/
cens & publice ſum a uobis & priuatim ornatus? nullus unquam obliuionis interitus e memoria mihi dele/
at. Quare cū noua hæc & peroptata præſentis pontificis creatio communem mihi uobiſcum uoluptatem af
ferat: quantum hodierno die ab immortali deo nobis bonum oblatum ſit: breui ſaltem oratione recēſendum
exiſtimo. Cū papienſis pōtificatus ſedes annos compluſculos iam uacaret: & ingens competiorum nume narra
rus maximis opibus & ſtudiis ad tāte dignitatis faſtigiū niteretť: idq; ꝑſepe fruſtra tēptatū eēt: qppe qđ nō
hūani: ſed diuini potius fauoris opiſq; indigeret: ꝓſpexit opportune Chriſtus optimus maximus huic reꝝ dif
ficultati: q nō qđ ipſi uolumus ſed quod nobis optimum fore nouerit: multo añ deliberat. itaq; eodē fere tē Chriſtuſ
pore & chriſtianiſſimuſ princeps noſter philippus Maria Anglus & ſūmus pōtifex Eugenius: q Chriſtū i ter op. ma
ris gerit: uterq; ueluti diuino quodā afflatu nunc iacobū borrohomæum reliquis omnibus reiectis ac re/ philipp⁹
pudiatis cōpetioribus: nihil tale neq; petētē nec cogitātē eadē mēte cōmuniq; cōſenſu epiſcopatui papienſi Maria
præeſſe noluerūt Quæ quidē res triplicia mihi bona illa uideť eſſe complexa: quæ ad bene beateq; uiuēdum anglus
maxime expetūť: honeſtatē: utilitatē: iucunditatē. Harum aūt pulcherrimaꝝ laudū cāpū qñ nō tam proly Eugēius
xe diſſere: quā atingere paucis tps iubet: & ſi cupiebam ita dicēdo explicare: ut nō mō fruges & fructus oīs diuio tri
feracitati hubertatiq; reſpōderet: ſed nihil oīno relinquerē aut deſertū aut icultū: oratiōe metiar expedita ma mēbris
gis & circūſcripta quā ambienti & locupleti. Et ut eodē ꝓſequar ordine: quo propoſui: quoniā honeſtum Hōeſtas
id diciť: qđ uirtute conſtat: qđ honeſtius papiēſi epiſcopatui qđ pulchrius qđ illuſtrius. cōtingere potuerit Vtilitas
quā qđ eū ſibi pontificē uidet oblatū: cuius uirtutes & multæ ſint & ſingulares i primis? Cū. n. ueluti duo iucūditaſ
quædā itinera quoꝝ altero ſe ituros altero ꝑuenturos ad diuinā illā & icōmutabilem bonitatē arbitrantur: Cōfirma
mortaliū animis ſint ꝓpoſita ſcientia atq; ſapientia ita in utroq; iacobus borrhomæus uel ab ineūte uſq; æta tio. i. &
te uerſatus eſt & agēdo & cōtaplādo: ut ne grandioribus quidem natu uiris eruditiſſimis & eiſdem religio/ cōfutatō
ſiſſimis unquā ceſſerit: Nā cū ſciret qbus præcipuis in hac temporalis uitæ fragilitate exerceri ſe opporte/ Scientia
ret omnium primum ita ſemper temperantiam coluit: ut nullis cupiditatibus uictus, nullis uolupta/ Sapiētia
tum illecebris labefactatus: id aſſiduis ſuis laboribus laudatiſſimiſque operibus effecerit: ut nihil ſi/ Actio
bi facilius ſit nihil uſitatius nihil antiquius uita ſobria & pudica. Quod cum in omni ætatis curſu tum Cōtem/
in adoleſcentia difficillimum factu ſit: id magno nobis argumento eſſe debet hūc diuino quodā munere fa/ platio
cillime adeo potuiſſe tam indomitas atq; effrenatas corporis belluas uinclis iugoq; rationis obtemperātic De ſcien
tes ſibi & obſequenteſ reddere. In iis autem domandis ſubiugandiſq; nō fortitudinis minus quam temperā tiæ pub⁹
& moderationis adminiculis uſus eum: quibus nixus omnes blandientium appetitionum inſidias atque ir/ Tempe/
ruptiones non modo conſtantiſſime ſuſtinuit: ſed etiam acerrime fudit: ac proſtrauit. Non enim eſt in/ rantia
ſcius probatiſſimus hic pontifex eum qui peſtiferis animi perturbationibus liber non ſit: omni turpitudi/ Fortitu/
ni ſeruire. Nec ullum eſſe in iuſticiæ genus: cui alacri animo non occurrat: non pareat: non ſe penitus dedat do
Quare omni ope atque opera ſemper ſtuduit: ac ſtudet: ut nihil agat: nec meditetur: nec cogitet quiquam qđ iuſticia

a iuſticia ſit æqtateq; alienum. Nec id iuſticiæ munus ducit: ut laceſſenti cuiquam noceatur: quippe quod cũ
prudẽtia feris commune ſit: quæ uix cuiq̃ nocent: niſi fuerint laceſſitæ: Sed prohibere iniuriam: & prodeſſe omnibus
in media iuſticia ſitum putat: Nam prudentiam quæ propter uarios caſus inopinatoſq; rerum euentus uix ſe
nec tuti omnino conceditur ita callet: ac tenet: ut nihil uſquam in humanis actionibus accidere poſſe uideat
quod uel conſultando uel gerendo aut incognitum ſibi aut minus prouiſum futurum ſit: Prudentiæ autem
omne & iuſticiæ & fortitudinis temperantiæq; officium non ad aures popularis: ſed ad dei gloriam ſemp
refert. Humanos enim fauores omnis ita admittendos arbitratur quoad huic itineri. quod aditum parat ad
deum impedimento eſſe non poſſint: Nam has omnes uirtutes quibus gentilitas gloriatur: nõ tam propter
Sapiẽtia ſe cenſet expetendas: quam quod ſapientiæ: quæ ſola perducit in cæleſte ſpectaculum: ueluti proſcænia quæ/
Pietas dam ſint: Itaq; maxime omnium pietatem colit. Quid enim diuio cultu agere poteſt aut melius aut pulchri
us? Nam ſi id eſt bonorum omnium maximum: ad quod reliqua bona omnia quæ ducuntur; referri oporte
teat: deum ipſum duntaxat noſtram eſſe felicitatem ſiquis ignorat: omnem uim boni naturamq; ignoret. Fe/
licitatm eautem uolunt. quam qui norint: perpauci ſunt: non enim in hiſce terrenis ſordibus ac cœno homi/
nis bonum collocatum eſt: id omne cælitus eſt petendum. Inferiora hæc omnia & infirma ſunt & inſtabilia
& caduca. Quod uero & incommutabile eſt & ſummum & ſempiternum bonum: ſola nobis ſapientia pol
licetur: quæ ita rerum cælſteium ueritatem dil igenter inquirit: atque contemplatur: ut non prius con/
quieſcat: quam ad diuinum ſplendorem illum uſq; peruenerit. In huiuſmodi inquam ſapientiæ lumine ſeſe in
tuens Iacobus bertholomæus liquido perſpicit nihil eſſe humano generi preſtabilius nihil magis optandum
q̃ omnes ſuas & actiones & cogitatus referre ad deum qui ſolus colendus ſit & omni religionis & fidei ſin
ceritate unice uenerandus. Sed quoniam de honeſtatis parte locutiſſimus: iam ad utilitatis rationem no/
ſtra tendat oratio. Nam quamquã id ſolũ eſt utile? quod ſi honeſtum: cuiuſmodi tamen alia quædam ſepara
cõfirma tim utilitas ex hoc põtifice ſit in papiẽſem epiſcopatum & in uos item uniuerſos emanatura: breuiter com/
tio.ii.& plectar. Latere uos id non puto: quod eſt etiam peregrinus luce ut ita dixerim: clarius: conſueſſe plærosq; põ
confuta tifices ſuperioribus iampridem tẽporibus papienſẽ eccleſiã p magnis detrimentis afficere alios q̃ncẽnt iops
tio alios q̃m expleri nõ poſſẽt. Quare cũ hi nollent pecuniis abſtinere: negrent autem illi parcere ſe utrique per
nicioſos in rem elleſiaſticam præſtiterunt. Nihil autem huiuſmodi eſſe de preſenti põtifice uerendum tũ eius
probatiſſimi mores docent: tum paternæ diuitiæ ac ſplendor. Nã quopacto aliena uel auferat uel ſurripiat q
ultro ſua beneficentiſſimeq; conferre ſit ſolitus. An eſtis obliti: quanta liberalitate ſemper ſit uſus iacobus bor
rhomæus: & cum apud nos ingenuis artibus ſtuderet annos nõnullos: & cum paucis ante menſibus hoc ipſo
in loco põtifici iuris inſignibus q̃pulcherrime ornaretur. quis. n. o[illegible]ium dici queat qui ulio uel humanitatis uel
facilitatis uel benignitatis & munificentiæ genere cum hoc uno ſit conferẽdus? quod ſi & adoleſcens & ab/
bas nihil ſibi laudabilius eſſe cenſebat q̃ benefacere quam equi & boni noſſe tueriq; rationem quid nũc iudi
candum eſt de uiro plane ſapienti reliogiſſimoq; epiſcopo? Atqui huius uir magnificus & illuſtris uitaliãus
comes iis facultatibus atq; opibus fratus eſt ut magni putet intereſſe ad decus & ad laudem ſuam: ſi omnes
ſemper intelligant ſuos quoſque aliis nullis quã paternis & ſuis locupletatos eſſe diuitiis. quod quidem cum
aliis permultis ĩ rebus tum in ſacris templis apparatuq; diuino quottidie oſtẽdit non coniecturis & argumẽ
tis quod facere nõnulli ſolent q uideri quam eſſe malunt liberales ac benefici: ſed magnis muneribus magniſ/
que impẽſis. An fortaſſe neſcimus diui Barnabæ monaſterium cui noſtre hic ampliſſimus põtifex in hãc uſ/
q; diẽ ſua maxima cũ laude abbas pfuit: q̃ta primũ inopia mẽdicitateq; pmeret? Nõ fũdi oẽs pdia oĩa ædes
Diui bar oẽs ſuperiorũ abbatũ uel auaricia uel negligẽtia fœnore rapiniſq; pierãt? Nõ hæc oĩa uidemus unius Vitalia
nabe mo ni pgrãdi auro ſingulariq; induſtria nõ mõ recuperata reſtitutaq; monaſterio ſed ita amplificata & ĩ cumulũ
naſteriũ aucta: ut nũq̃ eius cenſus aut maior fuerit: aut expeditior aut liberior: Eſt enĩ comes Vitalianus pro ſuo ingẽ
Cõfirma ti aĩo eodemq; regali nõ minus ſplẽdidiſſimiſ moribus pſtãtiſſimiſq; uirtutibus quã fortũiſ ornatiſſimiſq; &
tio.iii.& maximis. Quare qcqd hẽt: tm̃ ãt: hẽt: q̃tũ alius in italia unuſ nemo: id omne cũ bonis hẽt cõmune: Nã quod
cõfutatõ bonis & claros homines beneficium confert id nõ dare q̃ accipere exiſtimat. Itaque mirari neminem decet:
Triplex ſi in huius qdem unius hominis uita tanta ẽ apud diuũ principem noſtrẽ auctoritas tm̃ cõſiliũ tãta fides: ut
aĩ bonũ nõ tã oret: q̃ exoret oĩa: q̃ certe res q̃to ẽt uobis oĩbus uſui ſit futura: licet nec me reticente cognoſcere. Tertius
Cõtẽpla locus erat iucũditatis: q̃ q̃ta eẽ debeat: nõ ſolũ ex hõeſtatis utilitatiſq; rõne æſtimari oporteret: ſed ex ipſa quo
tio q; ui ppria & natura iucũditatis. Triplex eẽ bonũ in aĩo cõtẽplatiõis actiõis iucũditatiſ: quã eãdẽ uolupta/
Actio tis nomine appellãt: & alii plures inclyti excelletiſſimiq; philoſophi & Ariſtoteles locupletiſſimuſ teſtis eſt.
iucũditaſ De ſapiẽtia & uirtute antea pcurrimuſ. De tertio ãt bono nõ pluribus tranſigamus quã rei atq; temporis rõ
Ariſto. poſtulat. Permulti ſunt qui uoluptatẽ uitio dent: hi nomen magis neſcio quo pacto quam rem ipſam fallaci/
uoluptaſ ter expendẽtes. Sed uoluptatẽ quã ipſe hõeſtiore uerbo ſi quẽ forte uoluptatis nomen offendat: iucunditatẽ
nomino qppe q̃ & mẽte & ſenſum iuuet: quãti fieri cõueniat: pſpicue docet chriſtiana ẽt ueritas. Quod enĩ
Vnde iu pmiũ nobis aliud ẽ futurũ uigilaꝶ laborũq; noſtrorũ: quos plurimos & maximos ad ſinceritatẽ fidei & di/
cunditas es obimus & noctes: quã per omne quoddã & infinitum gaudium: quoſ[illegible]uidenda coramq; contemplanda
ineffabili dei eſſentia & animo & corpore quãiucundiſſime perſtrueremur? Nã ſiquis eiuſmodi uoluptatem
Sardana ſtatuat: quam Sardanapalus ille rex aſſyriorum aut Smindyrides ſybarites ſecutus dicitur: hic non multum
palus differat a pecude. Sed noſ eam uoluptatem ponimuſ: qua bene inſtitutus animus & in hac uita fruitur: & in

illa pſruit͛. Huiuſmoi át uoluptatẽ uos capturos uiri papiẽſes ex pſentia & cõſuetudie huius ueſtri põtificis
nõ ſolũ neſcius: Cũ.n. pſpexeritis hũaniſſimi huis patris ſuauitatẽ: uitæ integritatẽ ſingulare modeſtiã moꝝ Perora-
ſctimoniã lenitatẽ grauitatẽ inſignẽ expſſáq; probitatẽ: quos plurimũ & monẽdo & hortãdo & docẽdo & tio
cõſulãdo & ſubueniẽdo iuuer: nõ poteritis affici nõ mira iucũditate. Quæ cũ ita ſint recte uobis lætãdũ ſen- Syrus
tio: q talẽ ſacerdotẽ eccleſiæ uræ pfectũ eẽ uideatis: q̃lẽ poſt illa prima tẽpora diui Syri: cuius hoc ſacratiſſi-
mo tẽplo ac a nobis habet͛ oratio: alteꝝ nunq̃ ullũ habueritis. Habetis inquã eũ epiſcopũ q & ſciẽtia reꝝ tẽ
poraliũ nemini agẽdo cõcedat & ſapiẽtia cultuq; diuino: uiris ẽt reliogiſſimis antecellat. Tãtã uero ſit uobiſ
utilitatem iucũditatemq; allaturus: q̃tum a pleriſq; ſupioribus põtificibus & detrimenti fuerit & ægritudi-
nis iportatũ. Tu át pater ãpliſſimæ iacobe põtifex ages oia gereſq; pro ingenio & cõſuetudine tua hoc ẽ in-
genue innocenter moderate abſtinẽter caſtæ pudice cõtinenter. Omni ad religionem refert oia ad pietatem.
Expectationem quã de tua pſtãti inſigniq; uirtute apud oẽs mirabiliter cõcitaſti: hãc para nõ mõ ut ſuſtine- Eugẽius
as atq; tuearis: ſed ãplifices etiã: ac exupes. Reſpõde Eugenii de iudicio reſpõde opinioni principes nñi: q te Vitaliãi
qm̃ bonæ ſpei adoleſcens uidereris: decimonono ætatis ãno abbatem uoluit: & hoc tpe nõdum natum ãnos unde
octo & uiginti: qa cum ætate ſimul bonitate proceſſeris: ad epiſcopalem dignitatem amplitudinemq; pro- Vitalia-
mouit: eo ut mea fert opinio: animo ac mente: ut ad maiorem laudis atq; honoris gradum auſpiciis ſuis: du- nus rex
ctuq; puenias: ſi nõ te minorem geſſeris epiſcopum: quã fuiſti abbas. Memineriſq; eo tibi maiorem neceſſita iuſtinus
tem additam ad uirtutis & nominis claritudinem quo nõ infimo aliquo & humili genere natus es: ſed Vita rex
lião patre: q nõ mõ maioꝝ in ſplendore ſed multo ẽt magis ſuis laudibus ac meritis; & illuſtrem ſe omni- Diua iu-
bus & admirandum reddider͛t: Nã q̃q; Vitalianoꝝ familia nobilitatis & originis ſuæ Vitalianum regem ſtina
Iuſtini regis filium & diuæ Iuſtinæ patrem q ex Antenoris troiani poſteritate fluxiſſe traditur: auctorem me Antẽoꝛ
morat: & nõnulli poſt hunc reges ad Attilæ uſque humoꝝ & totilæ illius in xp̃anos flagelli gotthorumque Attila
pcellas paraui Venetiæque regni ſucceſſionem geſſere deinde tñ ut res humanæ plæreque omnes labiles cadu Totila
cæque ſunt paulatim pclaꝝ illud & ppotens Vitalianoꝝ nomen ſimul cum opibus & fortuna extenuatum Gotthi
in id calamitatis inciderat ut nõ lõge abeſſet ab interritu. Itaq; diuina q̃dã ope imortaliq; bñficio Vitaliãus Patauiũ
hic ſplẽdidiſſimus pr̃ tuus q̃ſi ſol q̃piã Vitalianis oibus iã prope obſcuritatis tẽpeſtiue illuxit q noctem late Venetia
oia occupãtẽ ſuis radiis tolleret icubãtibuſq; tenebris altius fulgẽs ſerenitatẽ luceq; inferret. Quare qd̃ in ſu uitalian⁹
am laudẽ Cicero iactare aliq̃n cõſueuit: maioribus ſe ſuis pluxiſſe: id de ſe Vitalianus iure profiteri meritoq; Cicero
poſſit. igit͛ nõ mediocris tibi opa dãda eſt: ut qd̃ perpulchre facis & laute tui patris uiri optimi & hois ma- philipp⁹
gnifici diſſimilis nõ ſis. Nõ.n. minor ei i te uno ſpes repoſita eẽ debet q̃ i fratre tuo uiro clariſſimo Philippo borrho-
ipo Borrhomæo paternæ gloriæ atq; uirtutis æmulo & repoſitã uidemus & cõſtitutã. Voluta pter ea tecum mæus
aio q̃tum munus ſuſceperis q & ſis & nomineris Epiſcopus: Quo qdẽ nomine iccirco ab homero iterdũ he epiſcop⁹
ctora honoris gr̃a appellatũ inuenimus: qd̃ & rex eẽt: & ſpeculator: & tuto: & altor. Rege igit͛ etima tu chri qd ſigni-
ſti hũc opimũ & ampliſſimum gregẽ tuæ fidei & tutelæ cõmiſſũ p tua integritate & excellẽti iuſticia diligen- fi cet
ter ac ſedulo. Quid agẽdum obſeruãdũq; ſit: & dies tecũ ſpeculare & noctes. Bonos omnis q̃ ſtudioſſiſſime Chriſtus
tuere: cõſtantiſſimeq; defende. Qui ſe flagitii & facinoris quã pbitatis maluerint pietatiſq; participes: digna
cenſuræ ultione compeſcendos cura. Hæc ſi pro tua ſingulari grauitate atq; uirtute feceris nõ mõ pulcherimo
tuo nomini muneri ſatiſfacies ſed oipotẽti etiã deo te gratiſſimum reddes & cunctis hoibus acceptiſſimum.

M.cccclvi. ſeptimo Kal. octobres Papiæ.

Canzon morale di Frãciſco philepho a dio omnipotente in cõmendatione & raccomẽdatiõe dil Illu. principe Philippo Maria anglo a lintrata del ueſcoue de pauia Iacobo Borrhomæo.

Signor che pur di nulla fatai il tuto
I ciel col ſole inſieme e lauree ſtellæ
Tra le laltre coſe belle
Che pduceſti p tua gratia e duono
Sel mio iudicio .e. bono
Nõ mi par la mior ne di men frutto
Che un tal lume al mõdo habi pduto
Il qual ſi aduãza di uirtu e di honore
I principi e gli re e ciaſcun ſire
Per le ſue opre mire
Acioche nõ naſcieſſe coſa mole
Ma dura e fiera e folle
Partori di giganti il greue ſtuolo
Per dare affanno e duolo
Achi lhaueua brugiata e pria ſomerſa
Ma ioue perſentita la ſciocheza
E la uana baldeza
Di lorgoglioſa terra: hebbe diſperſa

Come fa il ſole o moſtra il ſo ſplendore
Tra li ſpechi piu chiari
Di lethereo pol: o ſon men rari
I lampegianti lumi el grã fulgore
Queſto e quel gran ſignore
Che per mare e per terra il piu nomato
Calcuialtro: che ſia uita pgiato
Quãdo la terra ſforzandoſe uole
Produr di le il glorioſo parto
premendo cia chunaltro
Iguiſti exalta e deprieme ognum ſelo
E ſol per pace hauere
Soſtene ogni fathiga al ſuo potere
Armando il ſeruo come car fratello
Qual Cleobis qual Telo
Nõ .e. remunerato di ſuoi affanni
Sien di coſtui infinitigiorni e glianni
Alegrar donque o popolo paueſe

In breue ſpatio ſira
Digliabbattanti corpi i cui ſagitta
La diuina uendeta in lor riuerſa
Bem fu punita e perſa
La terena audatia el una cóſiglio
Che uole icótra il ciel drizarc ſo artiglio
Ma il cielo in cui mhagior ſapier ſe ſtéde
Per ſua gloria moſtrar cú uero effeto
Quanthauea dentro al peto:
Tuto per humilita col uiſo chino
Al ſummo amor diuino
Nulla ocoltando ſcoure:o piu facéde
Dimádando merze.il perche préde
Giuſta licéza e gratia al parto occolto
Di darci quello triumphal monarcha
Il cui intellecto uarcha
Tuti li ſenſi humani:poche tolto
Dal celo:oue piu alto
Labitacol diuin lempyreo malto
Donque il ſydereo globo in ſe racolto
Partori il nobil uolto
Di philippo Maria anglo poſſente
Pregio & honor di tuta humana géte
Heroica ſtatua in coſtui ſorge
Celeſtial ſaper ingegno & arte
E come gioue e Marte
Sempre in piacere e tranquilio ripoſo
E ſtato glorioſo
Se regge.ſerba.e degna pena porge
A ſuoi inimici:qualunche ſaccorge
Hauer cuor di gignante a ſe rubello
Coſi a tuto prouide il mio ſir giuſto
E come el buono auguſto
Col cuor iucundo:e.có la uiſta lieta
Te puoi:quando tal pieta
Vedi il tuo ſire il tuo padre benigno
Hauer de te che degno
Tha giudicato in cui lui ſia corteſe
Vedere ben puoi:ſel duca milaneſe
Ama ja tua quiete il ben.la pace
Quando di tal paſtor tha honorato
Il cui ingegno.e.ornato
Di doctrina e uirtu e fede ueraca
Figliol dil ſuo bon ſeruo
Conte.Vitalian:cogni ſuo neruo
Meter per gli ſuoi amici mai li ſpiace
Qual don que.e.quel che tace
Che meco iſieme al ſummo dio non facia
Per coſtui prieghi cum le ſteſe braccia
Omnipotente dio
Che tuto uedi.e regi:e ben gouerni
Per gli tuoi imperii eterni
Cum humilita te ſupplicamo tuti
Che ſerui.e.guardi il noſtro ſignor pio
O dolce ſignor mio
Per quegli amari e ſaporiti fruti
Morendo e riſorgendo
Riceuoti da te uero miſſia
Sol per riſtuor di noſtra colpa hauendo
Pieta di noi che eſſendo:
Il delito impunito
Ciaſchunera nel ſuo ben far perito
Degnati il tuo Philippo Anglo Maria
Guardarlo dogni inciampo e ſorte ria
Eodem anno & die & loco

Franciſci philelfi oratio de laudibus Lazari ſcarápi epiſcopi ad commenſes.

Nſtituéti mihi uiri cómeſes uerba uos.facere cú de epali dignitate tú de ipſo uro epo Laza/
Lazaruſ ro ſcarápo:qué pſenté hic corá q; uidetis:haud eqdé facile dixeri:uter maior dicédi labor d
ſcarápus dignitate ne an de hoie ſit oblatus. Vtraq; ſane res táta é & tá nobilis tá magnifica tá excel/
lés:ut uix ulla igéii ul ulla orónis copia uideat eé cótéta. Scimus.n.ut hic primú aggrediar
ab heroicis uſq; téporibus eodé epiſcopú eé noie regé q; appellatú:id qd apud Home.de he
Eps & ctore licet aiaduerti. Et ne id qdé abſurdú.Quid.n.aliud eps ſigát apud græcos:q́ iſpecto/
rex rem:ſpeculatoré:cuſtodé cóſultoré q; & ultoré:ac ppoſiti cópoté? Rex.n.oia diligéter iſpicit: oia puidet:
Hóerus q́ ad tutádú regnú & áplificádú attinét:ſuis premis bonos pſeqns:ac dignis aiaduerſióibus malos afficiens
Hector Et qm nihil agit i cóſulto:nihil iprudéter:qcqd ppoſuit efficit. Hæc eadé certe més idé aius epo i eccleſiá eſſe
Eps qd debet.& eo ſtudioſior atq; ppenſior:quo húane res cúcte.ne cú minima qdé alicuius diuinæ rei pticula con/
Græci ferri poſſunt enumero qs fidelis atq; doctus chriſtiáus minus nouit a chriſto optimo maximo eé epos quaſi
reges ſuis eccleſiis iſtitutos. Ipſe.n.cú adhuc eét i terris manum apoſtolis ſuis iponés eos ordinauit eps:iuſſit
ut irét i múdum uniuerſú:& oi creaturæ euágeliú pdicarét ac dicerét regnú cæleſte appropinquaſſe. Ad hæc
euágeliú ut curarét:ſanarét q; ifirmos:mortuos ſucitarét ut múdarét leproſos:dæmóes eiicerét:pmulta q; alii in ſuo no
mine facerét:q́ naturæ diuine fiunt nó húanæ. Iheſus inq́ ſaluator noſter huiuſmói pſules iſtituit:id qd apo/
Paulus a ſtolus Paulus ſpús ſctús poſuit epos regere eccleſiá Iheſu chriſti. Atq; taliú ſacerdotú táta é amplitudo & ita
poſtolus ſublimis gradus:ut eos ágelo℞ nomie i Appocalipſi appellatos inueniamus. Accipimus.n.epm munus a pri
Angeli mis inde tpibus illud in catholicis eccleſiis extitiſſe:ut populos docerent:ipſi q; ea anúciarét:q́ ad gloriá pti
appocali nent ſempiternam. Quare cum i appocalipſi iubét ágli penitétiá agere;nó de iis ſermo é angelis:q & incor
pſis porei ſunt:& quo℞ alteri ob efferatá ingratitudiné puicacé q; ſupbiá æternis ſuppliciis ſút addicti:alteri hu/
miles & accepti memores bńficii lóge abſunt:obnoxii ſunt peccato. Nec.n.epi q húani qdá ſunt angeli.qm
diuina pcepta ac redéptoris nri Chriſti Iheſu uoluntaté nunciant:ſine peccato eé ullo pacto poſſunt. Atqui
pontifex ipſe qué pcipui honoris cá ſúmum uulgo appellamus:aliud qcq; nihil hét egregium:quá qd epi eſt

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

proprium. Quis enim eſt alius ſummus pontifex q̃ ecclesiæ Romanæ epiſcopus? Et ſingularum quidẽ ur/
bium epiſcopi dici pontifices & poſſunt & conſuerũt: qui q̃nq̃ in ſuis ecclesiis ſunt maximi ac ſummi: eo
tamen minus dicunt: ut quem cæteris pontificibus lex præeſſe uoluit: is honorificẽtiore epitheto ornaretur.
Sed quoniam paucis oſtendimus eundem eſſe in eccleſia dei epiſcopũ: quem & regem & angelum uocamus
reliquum eſt ut de hoc ipſo Lazaro ſcarampo: qui felici quodam diuinoq; auſpicio epiſcopus uobis contin
git: non quæ dici laudãdo poſſent: ſed quæ non dici iniuſtum ſit breui oratione pſtringamus. Vidi plerunq;
nonnullos qui cum maxime ſtudent aliquẽ laudare eas potiſſimũ laudes conquirũt & conſectant: quæ alie/
ni ſũt iuris nec præſtari a nobis poſſunt. Nam patria & parentes: quæq; alia uel fortunæ uel corporis ſiue bo
na ſiue cõmoda ſint dicenda quacunq; merentur laudem: propterea ſcilicet mærent: quod iis moderate pru/
denterq; utamur: quamdiu adſunt. Fragilia enim & caduca ſunt: nec in noſtra poteſtate poſita. Aliud profe/
cto nihil pter uirtutẽ & rationem afferre poſſumus: quo de certi quicquam habeamus magnumq; polliceri
Bona ai noſtra ſunt: quæ fortunæ oĩ contẽpto impetu nullã tẽpoꝝ mutabilitatem nullum in ui morbi nullã
commodum turbinem contremiſcunt. Itaq; uera omnis ac perfecta laus poſita eſt & collocata in ſola ani
mi præſtantia. quid enim memorem Lazarum epiſcopum eſſe nationem ligurem: familia uero ſcarampum:
at Ligures in italia quales ſint: qualeſq; ſemper fuerint: nemo ſane rerum paulo peritior ignorat. Nam ut tem
pori obſequens ſilentio præteream: quæ præclara quãq; permulta facinora tempeſtate noſtra ligures ſæpe geſ
ſerint: & nũc etiam gerãt: tradunt nobiles nonnulli rerum ſcriptores tum latini tum græci aborigines extitiſ
ſe: q maiore ex parte imperitarent italie: cum in eam Troiani primum ueniſſent ænea duce. aborigines uero
alios nullos eſſe quam ligures: ita nominatos: quod modo tam ſint populi. Horos enim græce montem ſigni
ficat. Na liguria prope tota montuoſa eſt & ardua ob idq; genus hominũ acre atq; bellicoſum. Inter ligu/
res aũt ſcarampi pceres ſemp habiti ſunt illuſtres: & id quidem in omni laudis ac probitatis genere. quot iu/
recõſulti. quot in omni doctrina magnitudine eruditiſſimi & eloquentiſſimi uiri: quot equites aurati & ſca/
ramporũ familia pdiere? quid enim repetam in pſentia priſcũ illũ & inclytum auctorem huius generis ac no
mini ſ ſcarampum: q ex Aragonũ regia in italiam profectus poſt res ſplendidiſſime geſtas in liguria conſe/
dit: cum floruit ſemper ſcaramporum domus & fortiſſimis belli ducibus: & religioſiſſimis plær. ſq; atq; am/
pliſſimis nobiliſſimarum urbium pontificibus. Itaq; mirandum non eſt: ſi ſcarampis proceribus cum preſtã/
tiſſimis prope omnibus primariiſq; familiis non ligurum & inſubrium modo: ſed totius huius galliæ ciſalpi
næ affinitas ac ſumma neceſſitudo contracta eſt: Omitto reliquas clientelas amicitias uires facultates: quibus
ſcarampi proceres plurimum pollent. Præterea conſulto in medium afferre uel antonium huius auum. uel
Rainaldum patrem: quorum uirtus & domi & foris tanta eſt habita & tã celebris: ut eoꝝ nomẽ nulla ſit an
tiquitas deletura. Satis enim hic unus Lazarus epiſcopus ſuperq; eſt qui omem de ſe laudem queat profiteri
Non is profecto eſt Lazarus qui ſuum iactet clariſſimum genus: qui aliena laudet: cum ſemper ſtuduerit nõ
aliunde ſed ex ſeſe ipſo potius deoq; pendere. Nam quid de hoc tam ſancto & ſapiẽti præſule ueſtro. Viri co
menſes primũ ducamus laudãdũ Nã eximiã forme bonitatẽ? Quæ tanti fieri ĩ principibus conſueuit: ut non
dubitauerit tragicus ille de priamo loquens ita affirmare. Priami quidem ſpecies meretur imperium. Quod
ſi materia ſequitur formã natura: quis ambigat animi præſtantiæ debere corporis excellẽtiam oẽm reſpon/
dere? At fit ſæpe malo hominum more: ut naturæ probitas deprauet. Eo igitur maiore admiratione eſt An/
maiore admiratione dignus eſt Anthiſtes hic ueſter. quod omnia fit ſemper natura duce pro animi ratione
non minus feliciter conſecutus: q̃ diligentiſſime ſecutus. Omnem inquam corporis dignitatem omne robur
omnẽ ualitudinẽ cũ animi ſanitate; & ui: atq; pulchritudine cõformauit. Quare cum intelligeret ad tantam
naturæ bonitatem accedere opportere bonam quandam præſtantemque doctrinam hanc tanto ſtudio: tan/
ta induſtria: tanta diligentia eſt amplexus: ut non diuina poetica: non regina humanarum rerum oratoria: nõ
optimarum omnim artium procreatice philoſophia contentus ſeſe penitus ſacrorum librorum lectiõi Theo
logiæq; dediderit: quibus in rebus tantum ualet ut omnium opinionem ſuperarit. Nec ſibi aliud quicquam
boni propoſuit unquam in uniuerſa uita: quam quod ipſa ueritas quæ ſolus eſt deus: definierit. Nam per hu
iuſmodi ſapientiæ genus ſe facile aſſecuturum exiſtimabat quod uerum & incommutabile atque ſempiternũ
foret. Quid enim uerecundos eius memorem continentiſſimoſq; mores: cum nulla ſit omnino uirtutis pars
cuius aſſidua conſuetudine priuatum ſe uoluerit? Præ cæteris autem iuſticiam atque pietatem præcipua qua
dam cura & ueneratione proſequitur. Solebant priſci illi gentileſque philoſophi qui dicuntur: uirtutem ſe
qui non tam uirtutis gratia: quam ut inanem hominum gloriam uenarentur. Itaque ſtudebant: quod eſt ſi/
ſimulationis proprium magis uideri boni quam eſſe. Omnes eorum uigile atque peregrinationes qui ſeptem
exiſtimati ſunt ſapientes in græcia: referebantur ad humanæ gloriæ nebulam. Idem ſtoici: idem Acha/
demici & peripatetici: reliquique ſocratici faciebant. Quæ nam mens uel pythagoræ famio: uel agri/
gentino Empedocli fuerit: tum illius auratum femur: tum huius inhiatum æthnæ præcipitatio dilu/
cide declarat. Nam Romani quod aut pro patria ſe deuouerint: aut filios interemerint: aut tot tantoſ/
que labores exanclarint uel acerbiſſimos cruciatus moreſque pertullerint: quid aliud quam nominis im/
mortalitatem apud homines affectabant. Non enim ullam ii ſibi omnes: ſi recte uelimus iudicare: cer
tam uirtutem expreſſamque proponebant: ſed adumbratam quandã ac fugatã uirtutis imaginem. Nam

Ligures
Aborige nes
Italia
Troiani
Aeneas
Italia
Ligures
Inſubres
Galia ciſ alpina
antoniuſ
Rainal/ dus
Lazarus
Priamuſ
Theolo gia
Iuſticia
Pietas
Gẽtiles
Philoſo phi
Sapiẽtes
Stoici
academi ci
Peripate tici
ſocratici
Pithago raſ
empedo cles
Aetna
Romãi

uera & indubitata uirtus ſuis nixa hærcuſq; radicibus nihil hēt ſupra ſe maius nihil pclarius nihil precioſius
Virtus qđ aut bonú aut expetédú céſeri oporteat. Quo ſit ut ſolus deus ea ſit: atq; ſola uirtus: a qua táq; abúda
tiſſimo & pẽnni atq; inexauſto totius uirtutis fonte nr̄i oés & cogitatus & actiões debét emanare eoq; re
Lazarus ferri. Nec enim in terris ulla eſt hominis gloriá præter eam. quæ cum cæleſti gloria ſit coniuncta. Quare
ſcarápus cum Lazarus ſcarampus ſcarampus ab uſq; puero in eo ſe uirtutis genere accurate ac ſúmo cum ſtudio exer
cuiſſet: quod in agédo uerſat' mox ineunte adoleſcétia ad ueritatis pſpicientiá animú cóuertit. Intelligebat.n.
generoſus adoleſcens inferiora hæc omnia & mutabilia eſſe & obnoxia interitui. Sola ea quæ in cælo diuina
q; ſunt: nulli caſui ſubiecta planeq; ſempiterna. Itaq; ab aſſidua exercitatiõe ſcientiæ ad ſapientiæ ſtudiú ſeſe
cóferens. tm̄ ea in re breui tempore profecit: ut cú maxima ſui nominis claritudine iuris pontificii ornaret' i
ſignibus. Et quoniá noſſet nó Iccirco dicendú eſſe ut q̃ pulcherrima optimaq; ſunt: ſciamus dútaxat: ſed mul
to etiá magis: ut ſecundú ea: quæ didicimus: operiur: qequid egregii & cóſpicuit tot laboribus & lucubratio
nibus ſuis per diſciplinà fuerat aſſecutus: id ita uſú quottidião ſibi fecit familiare: ut omnibus ambiguú red
diderit: utra pſtátior iudicandus eſſet actionis ne laude an cótéplatióis. Vtraq; certe uæheméter excellit: adeo
ut memini cótédédi ſecú i hac oi gallia ſpé relinq̃rit táta eſt eius dicédi facúdia: táta legú & ſacroꝝ canonú
pius pót memoria tanta reꝝ uariaꝝ & laudatiſſimaꝝ in differédo ſubtilitas. Mirari ergo neminem decet: in tot ac
tátis & externis & ſuis bonis Lazarus Scarampus eſt a ſummo pontifice Pio cæteris omnibus in electione
comenſis epiſcopatus ſine ulla controuerſia platus: qui & multi & grauiſſimi uiri non mediocriter ſe con
F. ſphor. tentione ad id ſplédidiſſimi muneris ferebant'. Nó.n. erat ignarus pater ſapientiſſimus neminem oportere
aliis preeſſe in eccleſia dei q ſit ullo genere laudis iis inferior: qbus preeſt: acedebat ad rem quod nó ſine cá
Coméſeſ táti húc fieri intelligebat: a præſtátiſſimo principe noſtro Franciſco ſphortia: cuius animi magnitudo: cuius
Lazarus ſplendor ingenii: cuius táta eſt uirtus: ut omni pene antiquitati uideat' anteponendus. Quid enim humaniſ
eps ſimus princeps noſter húc minus diligat: minus amet: quem norit nó mó eé obſeruátiſſimum ſui rerúq; ſuaꝝ
ſed plane talé: quem oís honos & omnis dignitatis gradus debeat cupere atq; exoptare? Quamobrem ut &
principi noſtro quam optime de ſe merito gratificaret' pater beatiſſimus: & eccleſiæ ueſtræ uiri Comenſes có
ſuleret ſalluberrime: hunc uobis Lazarum delegit epiſcopum. qui & uobis annunciaret: quæ dei ſunt: & eam
doctrinam traderet: quæ ad ueſtræ ſalutis atq; cæleſtis gloriæ rónẽa ttinet. Veſtrum igitur minus erit: ut húc
cum omni fide ac pietate audiatis: & eius integerrimus paterniſq; iſtitutis diligétiſſime obtéperetis: ſi cupitis
uobis atq; ueſtris omnibus bene & pbeate conſultum ire: habetis enim præſulem eruditum. eloquentem ſo
brium. pudicum. facilem. benignum. affabilem omni præditum humanitatis officio. omni bonitate iſignẽ
cuius admonitionibus parere honotificum eſt. Tu autem pater ampliſſime & ſi minime uereor fore: ut oía
regas atq; adminiſtres moderate & ſapienter tamen pro mea erga te obſeruantia non deſinam dignationem
tuam monere: hortari: obſecrare: ut cogites etiá atq; etiam: q̃tam ſimul cú hoc ipſo auguſto epiſcopatus faſti
Rex gio molem ſubis: cum ſit epiſcopus nó minus operis atq; honeris q̃ honoris nomẽ. Quid enim aliud in eccle
Tyránuſ ſia eſt epiſcopus q̃ rex in Chriſto Iheſu Exerce igitur officium regium. Quid enim inter regem adq; tyrrannú
Ariſtote intereſt? Illud nempe ſecundú Ariſtotelé: quod tyránus: ut eſt cõmunis quidem bonis omnibus: teterrimuſq;
les hoſtis omnia refert ad utilitatem cõmodúque ſuum: At rex quaſi animus reip. qm̄ omnia ſibi cum ciuitate du
cit eé cõmunia: nihil ſibi priuatim quærit: nihil uult: nihil admittit: quod idem cunctis ciuibus non ſit ueluti
propriú. Ita etiam tibi faciundum cenſeo. Cura quæ ſunt eccleſiæ. Huic uni ſtude. Huic inuigila: ad huiuſ emo
lumentum & dignitatem cogitatus tui omnes referédi ſút. Ita.n. præeſſe debes ut proſis. quibus te præeſſe uo
luit deus. Paſce oues meas: præcepit dominus. Quod uni Chriſtus iuſſit epiſcopo: id eſſe & tibi & epiſcopus
cæteris iuſſum exiſtimato. Qui enim rex i eccleſia & ágelus dixeris: gere etiá te paſtorem. Neque id tibi turpe
Deus ducendum eſt: cum nobiliſſimus poeta homerus appellet etiam Agomemona ſæpenumero paſtorem popu
Iheſus lorum. Vt enim paſtor ouibus ſuis a lupo metuens ex aliqua ſpecula oculis attentiſſimis luſtrat circunquaq;
omnia: nequid detrimenti per inſidiatorẽm ſum importetur: ita etiam tibi accerrimo ingenio iterum atq; ite
rum ſpeculandum eſt: ne fruſtra ſis nominatus ſpeculator hoc eſt Epiſcopus. Nam quod ſit diligentis paſto
ris officium Iheſus ipſe docet in Euangelio: cum ait ſe eſſe paſtorem bonum & nó mercenarium: qui cum pa
ſtor nó ſit is: cuius ſunt oues propriæ cum primum uiderit lupum uenientem: illas demittit ac fugit. Lupo re
lictis ouibus rapiendis diſpergendiſq;. At paſtorem bonum cuius ſunt oues: facere ſecus omnia. Nam quia
nouit eas ſua intereſſe: ne animam quidem ſuam pro illis ponere uereri. Inſpice igitur quam accuratiſſime
omnia: quæcunq; ſint eccleſiæ commenſi conductura: nullú detractás laborem: nullúue uitæ quidem peri
Ambro culum reformidans. Nam ſicut nihil eſt ut inquit Ambroſius: Epiſcopo excellentius: ſic nihil miſerabilius: ſi
ſius oues ſibi commiſſas neglexerit. Paſce igitur oues Chriſti. Eaꝝ ſaluti proſpice. quibus cuſtos quibus ſpecu
lator es datus. Quod ſi tu illa omnipotentis dei: quam ſub prophetæ Ezechielis perſona epiſcopo ipſi
quid obſeruandum ſit præcipiunt: uerba quæque conſyderaueris: nunguam errabis. Speculatorem
quit dedit domui iſrael. Audiens ergo ſermonem ex ore meo annunciabis eis ex me. Si autem in
uideris gladium uenientem: & tu non anunciaueris: ut reuertatur impius & a uia ſua: ipſe quidem in iniqta
te ſua moriet': ſanguinem uero eius de manibus tuis requiram. Si aút anunciaueris: & ille non fuerit reuerſus
morietur ipſe quidem in iniquitate ſua. Sed tu animam tuam liberaſti. Satis enim tuo officio pater integer

rime fungaris: ſi populo Cómenſi ac reliquæ tuæ eccleſiæ: quæ iuſſit dominus ꝑ ſingulari tua eruditióe anũ/ domius
ciaueris: ſi quæcũq; ad animaꝝ ſalutē pertinēt: grauiter eloquēterq; docueris: ſi operá quantũ in te fuerit: de/
deris: ne relicto calle cæleſtis patriæ in miſeriá deruát ſempiterná. Ad quæ qdē oia quoniá liquido ac pſpicue
animaduerto tua te ſponte mirifice incitatũ: nihil eſt: quod oratione ſim longior. Noui.n.innocentiam tuá.
Noui ſanctimoniá uitæ. Noui magnitudinē & altitudinē animi. Noui prudentiam & conſilium. Noui iu/
ſticiam. Noui pietatem. Nũc expróme: quæſo: recũditos theſauros tuos iuſtos non pecuniarũ: quibus unus
omniũ liberaliſſimus es: ſed ſapientiæ cæterarũq; uirtutum: quibus es omnibus admirandus. Scis eum fidei:
& religioni tuæ populum eſſe prouidētia diuina cómiſſum: quo uix alius in uniuerſa Gallia ciſalpina eſt no
bilior: utpote quod ab eadé olim Gallorum gente Cómum eſt códitum: a qua & Mediolanũ & Bergomũ
& Brixiam Veronamq; & Tridentum aliaſq; nónullas urbis clariſſimas ac maximas priſci rerũ geſtaꝝ ſcri Cómũ
ptores conditas tradidere. Quæ quidē oratio habita eſt ab eodem Fráciſco philelfo Cómi in eccleſia Cathe Medio/
drali.xvi.Kal.decēbres anno a Natali Chriſtiano milleſimo quadringenteſimo ſexageſimo. lanum

Franciſci philelfi oratio pro Theodoro plato Iureconſulto. Bergo/ mum

f

Veratprofecto æquũ & ab oíbus mea ſententia plane concedendũ Illuſtriſſimi principes: Brixia Verona
& uos reliqui patres grauiſſimi: ut qui in dicendi acie miles haberi poſſem nó modo uetera/ Tridētũ
nus: ſed iam oino emeritus huiuſmodi omni oratorio munere uacarem in tanta præſertim Theodo
doctiſſimoꝝ & eloquētiſſimorũ hominum repub. Eſt enim hoc officium iuuentutis: & ro rus plat⁹
buſtioris cuiuſdam ſeruentioriſq; ætatis. Non ingenio dũtaxat ad orandum nó eruditione:
non exercitatione eſt opus: ſed facili quadam atq; expedita linguæ mobilitate: & in celeri/
tate uerborum uoce tũ clara & ſublimi tum ſonora & piucunda. Quare ſi qua mihi ad dicendũ adiumenta
uel natura uel diſciplina uel induſtria attuliſſet: quæ tamē corporis ſunt: nó animi hæc in homine ſecundum
& ſexageſimum annum iam nato nó eſſe eadē quæ in iuuenæ fuerũt: & ipſe intelligo: & aliũ fugere puto ne/
minē. Itaq; ſi de laudbius huius præſtãtis & pdocti adoleſcentis. Theodori plati cũ pauca breui oratione p/
ſtrinxero minus fortaſſis aliqua ex parte ſatiſfaciá expectatiói de me ueſtræ: erit mãſuetudinis ueſtræ: atq; ſa/
pientiæ: id quicquid deterius fuerit: nó tam negligētiæ a qua ſemp oĩum maxime unus aborrui q̃ ætati ipſi a
ſcribere. Nãq; hoc omne qcquid eſt oneris potius quá honoris nó tam adiui q̃ admiſi quippe qui neq; Theo
doro ipſi deeſſe poterá: quo tēpore uirtutis ſtudiiq; ſui pulcherrimis donaret inſignibus: qui eſſet a me an/
tea inſtitutus oratoriis ſocraticiſq; ornatus neq; huius patri clariſſimo & ſapientiſſimo iuriſcóſulto Georgio
plato de me pſæpe quá optime merito in tãta eius lætitia obſequi nó debebá. Sed quoniá hæc oís laudatio a Georgi⁹
legũ ac iuris & ciuilis pontificii ſapiētia proficiſcit pauca primũ de initiis ꝓgreſſuq; huius rei in mediũ refe/ platus
ram. Qui primus leges inter mortales inuenerit inſtitueritq; iudicia nó eade oĩum eſt opinio. Hebrei hunc De legũ
Moſen fuiſſet uolũt. Athenieſes Cecropa. Argiui Phoroneũ. a cuius nomine foꝝ nó minus cómode acceptũ inētore
reor q̃ ob eam rem ita nominatũ qđ eo lites cótrouerſiæq; ferãtur. Cretenſes Minoa atq; Rhadamantũ La/ Moſes
cedæmonii lygurgũ. Aegyptii Mercuriũ nili filiũ cui uulcãus ſucceſſit i regnũ. Perſæ uero zeroaſtrē. Nã lati/ Cecrop⁹
ni quo in legibus ferēdis: quo iuniores extiterũt eo cæteris hominibus i hoc doctrinæ genere mirifice oíbus Argiui
pſtiterũt. Quod at ad Moſen attinet: hũc alii legũlatoré: ut philo iudæus eſt locupletiſſimus teſtis: alii ſacraꝝ Minos
legũ interpretē ꝓdidere. Claruitq; eadē tēpeſtate apud ſuos qua cecrops apud Athēiēſes. quos cecropidas ab Mercuri
ipſius & códitoris & legũlatoris nomie appellatos ēt cõſtãt. Et id qdē annis a mũdi creatióe tribus milli/ us
bus ſexcentis quinq̃ginta. Et phoroneũ q inacho natus regnauit argis ſecũdus ános circiter trecētos poſtea Zeroa/
legibus argiuos ac iudicis muniſſe. Nã Rhadamãthũ & huius fratrē Minoa q Ganymedē rapuit. Europa: ſtres
& Aſterio natos fuiſſe lóge his tribus poſteriores. Lycurgũ uero q̃s leges lacedæmóus tradidit a cretenſibus philo
accepiſſe. At zeroaſtres rex battrianorum qui primus oĩum magicarũ illuſioné repperit: qbus fuerit tēporbus iudæus
ſatis ea róne patet: qđ aduerſus eum Ninus rex aſſyrioꝝ dimicauit. Et ne ſim narrãdo ꝓlyxior neminē inter phoróe⁹
legum latores inuenio: quē antiquitate Mercurio cóparē. Hũc aliis omnibus legũlatoribus q̃ lógiſſime ſupe Ninus
riorem: idcirco ioue Maiaq; natum poetæ cecinere: q̃ & mētis acumine inguerit & prudentiſſimus fuerit. rex
Mercuriũ.n.auctorem fuiſſe affirmant eloquentiæ quæ ex intellectu gignit & prudentia eundemq; & palæ/
ſtræ & liræ & pſtigiorum peritiam primũ tradidiſſe: ſũt etiam qui hanc laudem legum ferendaꝝ dent Eaco
Achillis auo: cuius filium Peleum cum argonautis aduerſus Cholcos nauigaſſe oſtendit Orpheus. Quãplu/ eacus
rimos pterea legimus qui cererem omnium primam extitiſſe arbitrentur ferendæ legis auctoré: quod eo argu achilles
mēto refelli poteſt quod cererem fuiſſe conſtat annis ab initio mundi tribus millibus ſeptingentis octoginta
Sed q oēm illã ſuperioré antiquitatis omnibus Diacóis legibus pter eas quas de cede tuliſſet: ipſe leges Athe
niēſibus dedit quos ob eã róne axes nominauit: qm in ligneis axibus ſcriptæ eēnt. & floruit quidem ſoló in/
ter ſeptē græciæ ſapiētes. Olympiade quadrageſimaſeptima: uel ut alii quinq̃geſimaſexta Piſiſtrato athenis re Olympi
gnãte. Huius ãt unius philoſophi leges adeo apud oē pene hominũ genus illuſtres atq; pclaræ ſũt hitæ: ut ne as
Romãos quidē puduerit poſt exactos reges eaſq; leges oís penitus ſublatas q̃ prius ab ipſo uſq; Romulo la/ Romul⁹
tæ fuerant athenas mittere decē legatos: qui inclytas leges Solonis peterēt quibus romana reſp. fundaretur.
His in decem eburneas tabulas perſcriptis in Vrbemq; allatis & pro roſtris ad apertiorem uolentium pcepti

ónem poſitis:propterea duæ poſtea tabulæ Hermodoro epheſio auctore in annum proximum ex publi/
ca poteſtate adiectæ ſút:q̄ñ ad tantæ ciuitatis imperium pluribus legibus eſſet opus. Et ita leges ſunt duode
cim tabularum appellatæ. Deinde, ſecutum eſt ius ciuile. Legis actiones.ius elianum:plebiſcita quæ poſtea
lege hortenſis pro legibus habita obſeruataq; ſunt.poſt hæc ius id additum neceſſario eſt quod ſenatuſcóſul
tum nominatur. Deinceps adiecta opportune ſunt edicta prætorum:a quorum honore ius eſt appellatū ho/
norariū. At poſtremū conſtituto accepto ue illud eſt ius introductū:quod ab unius pṙcipis uolútate manás
principale uocatum eſt: Quid enim ſingillatim memorem aut de publicis aut de priuatorum legibus : quæ
priuilegia dicuntur.quid de conſularibus & tribunitiis ? quid de ſatyra? quid de iure militari? quid de iure
quiritium ? quid de conſtitutionibus? quid de prudentium reſponſis? Nulla eſt de prorſus neque legis nec
æquitatis nec iuris pars quam Romani aut legumlatores aut iurecóſulti intactam indiſcuſſamq; relinque/
rint. non enim in tot coruncanis brutis ſceuolis paulis.labeonibus.pomponiis.trebatiis.tuliis atq; aliis pro/
pe infinitis unum aut Lycurgum aut Solona iuenias. Quam.n.nunquam in uniuerſo terraꝝ orbe rempu.
excelluiſſe meminerimus: quæ cum in omnis laude uirtutis: tum maxime in ſplendore iuſtitiæ cū romanorū
imperio comparari queat. Hæc autem nó natura ſed diſciplina primum acquirit̄ :& ea quidē diſciplina: q̄
Romái nobis legum & iuris ciuilis & ſcientia ſubminiſtrat. Hæc ſane ea eſt iuſtitia quá ait Euripideſ Heſpero atq;
lucifero magis eſſe mirabilem. Hæc inquam una uirtus ita cunctis uirtutibus átecellit:ut qui eam adeptus ſit
Theodo ſolus bonitatis cognomentum adeptus exiſtimeſtur. Quare cum ornatiſſimus adoleſcens. Theodorus pla/
rus tus ab ipſa uſque pueritia quodá naturæ ducti bóitatē arderet:audiretq; quottidie hác per inſcitiam potiſſi
platus mum comparari ab eloquentiæ ſtudio qua non mediocriter ualebat ad legum & iuris ciuilis ſcientiam quaſi
ſulpitius quidam animum conuertit. Et citabat eum præterea uel paterna uel maiorum ſuorum gloria :quorū
Plato ſe diſſimilem fore monſtri ſimillimum ducebat. Non enim erat ignarus platorum familiam quæ nūc uocatur
ariſtote/ nam priſcis temporibus platonica dicta eſt a platone philoſophorum omnium maximo & grauiſſimo du/
leſ xiſſe originem. Platonem uero ipſum qui ſuo proprioq; nomine Ariſtoteles eſt referre paternum genus in co
Petrus drum regem Melanthi filium maternum autem in dropiden poetam ſolonis fratrem.at ſolona & dropiden
antóius in nileum heroa. Hinc uidere licet uim ſolertiamq; naturæ nó abſurde in poſteros etiam propagari. Vt enim
platus Theodorus ad legalis excellentiæ laudem raptus eſt Solona ſcilicet imitatus :ita huius frater Petrus Antoni
us diuino ingenio adoleſcens ad oratoriæ poeticeq; præſtantiæ gloriam impulſo quodam & tanquam ne/
Dropidſ ceſſitate naturæ: quæ a Dropide fratre ſolonis fluxerat tátо ſe ſtudio contulit : ut iam uatu maioribus
Solon illiſque doctiſſimis cum æquanduſ iudicetur. Scimus enim Dropiden eſſe ab omnibus poetam eloquē
Libri.x. tiſſimum & grauiſſimum habitum. Nam nileus adeo claruit rebus bellicis : ut inter herous numere/
derep. tur : quem etiam ipſum .,quam petrus antonius perpulchre emuletur nouiſtis omnes. Sed ut eo unde di/
libri xii uertit noſtra reuertatur oratio qualia quantuſ quæ legumulator ſolon fuerit ex iis ſatis ſuper quem arbitror:q̄
đ legibuſ a me modo narrata ſunt. De platone uero.quid attinet prædicare cuius libri decem de rep. & duodecim de
Georgiº legibus locum nullum prætermiſere:quem ad omnem iuſticiæ iuriſq; rationem pertinere uir ſapientiſſimus
platus iudicaſſe. Quam uero Theodoꝝ oportet uæhemēter accēdi atq; inflamari ad eam quam naturæ ſuoq; inſti/
F.ſphor. tuto tátope cupiebat ſcientiam cóſeq̄ndá Georgii patris nomen atq; honos erat in cauſa:quē uidebat imedio
dux lanenſi rep. præſtantiſſimis etiam iureconſultis doctrina & innocentia plurimum anteire ob eamque rē adeo
ualere & auctoritate & gratia apud diuinum principem noſtrum Franciſcum ſphortiam:ut de nemine me/
lius ſentire uir prudentiſſimus ſummuſq; uideatur. Quamobrem cum primum ſe Ticinum contuliſſet id ſtu
dii cuius gratia profectus eſt tanto labore tanta cura táta aggreditur diligentia ut intra tertium annūm ī pu/
blica repetitione: quam uocát ſcholaſtici :eam de ſe opinionem in omnium animis collocarit ut nulla ex par
te maioribus ſuis inferior futurus cenſeretur. Videmus ſane apud nónullos uſus plærunq; fieri:ut qui adole/
ſcentes aſſertam uitantur quam abutantur. Nam quod tēpus in audiendo debet legendoq; conſumi:id in lu
dis aut in commenſationibus teritūr cuꝫ magno ipſorum dedecore ingenti detrimento rei familiaris: At iſto
rum talium diſſimillimus Theodorus ne punctum quidem temporiſ omittebat quominus aut eruditiſſimos
hóeſtiſſimoſq; doctores audiret:aut legēda tractaret aut q̄ legerat & tractarat litteraꝝ móimētis cómēdaret
Eorꝫ át æq̄liū & códiſcipuloꝝ ſp cóſuetudīe uſus eſt:q aut docti & boni eſſent aut cuperent tales effici. Sci
bat.n.probos adoleſcentis ubi etiam minus improborū conſuetudine a recto animi inſtituto flecterentur:ſu
ſpitione tamen deprauati moris non uacare omnino.at eos omnis qui cæteris aut auxilium ſint aut conſiliū
allaturi non minus famæ quá iuſticiæ atq; integritatis rationem habere oportere. Conſultoribus uero in om
ni quæſtione æquæ facillimum atq; ſubtiliſſimum ſe præſtabat. Quod autem ipſe uel dicendi uel differendi
gratia quæreret:ut acute inuenerat:ita modeſtiſſime proponens mirabili artificio:ad quem finem intenderat
deducebat. Et paruicatiū oēm exoſus id ſolū q̄đ ueritatē ſaperet:ſequebatur. Spectatiſſima.n..ingenia men
dacium nullū admittūt eamq; ſibi i diſſerendo uictoriam proponi uel maximá arbitrantur:ſi a ratione nuſq̄
diuerterit. præterea q̄đ t̄ps uix aliis i audiēdo ciuili iure ſatiſ eſſe cóſueuit id Theodoruſ platus ī utroq; iure pe
nitus perdiſcendo longe prius abſoluit. Et ne id q̄dē miꝝ. Nó.n.ocioſe d̄ebebat nullas illecebres ſectabatur
nullá faciebat īrercapedinem:totus erat i audiēdo:totus i legendo.totus i ſcribendo:totus i differēdo. Quo
factū ē:ut cū quarto ſtudii ſui áno docere q̄ didicerat publice i maxima audiētium frequētia cepiſſet.ecce cū

incredibili admiratione oı̄um áno ſeptimo ex quo primũ ticinẽſem: ut ira dixerim: ariopagũ ex nr̃a mediolanenſi academia petiſſet ab oı̄bus fit: ut uidetis: digniſſimus iudicatus quẽ utraq; inſignia decorent. Sed iá me locus ipſe atq; tẽpus admonet: ut poſteaq̃ de legibus ac iure ciuili locuti ſumus: paucis ꝑcurramus de iure põtificio. Id ãt q̃ primus apud romanos inuenerit quẽ nunc Pompilio anteponá: habeo neminẽ. Ná apud alias nationes atq; ciuitates ut uarii dii i honore ſunt habiti: ita uarii ſupſtitiões ritus iuraq; fuerũt adeo ut ẽt dæmones pro diis haberent: colebat. n. ſtulta illa gẽtilitas & bonos quos opinabat & malos deos. At malos q̃dẽ ne obeſſent: bonos ãt ut ꝓdeſſent. Sed ut reuertar ab Numá. Is genere ſabinus: cũ Romulo ſucceſſiſſet in regnũ: uideretq; Romanũ populũ longa bellãdi cõſuetudine efferatũ aliud nihil malle q̃ uaſtationẽ q̃ ꝑdá q̃ interitũ: quo illũ tãdem ab ea imanitate animi diritateq; aucrteret ius põtificiũ introduxit ꝑ tripudia & ſaltatus ludoſq; ſolẽnis adhibitis ſacrificiis & carminibus: q̃bus placari numina ꝓpitiaq; reddi maximo ſtudio rex callidiſſimus pſuaſerat. Quæ q̃dẽ ſupſtitio ubi ſimul cũ imperio i dies magis magiſq; augeſceret: ea demũ ꝑ aduentũ ueri & oı̄potentis hũani generis redẽptoris chriſti optimi maximi radicitus exciſa corruit. Eſtq; tẽpeſtiue nouũ ius pontificiũ impolutũq; oblatũ q̃ a ſacris libris grauiſſimiſq; ſanctiõibus cõflatũ decreti atq; decretaliũ uoluminib⁹ ſanctiſſime cõtinet. Quæ certe oı̄a Theodorus platus non audiuit & didicit ſolũ ſed ẽt q̃ acutiſſime edidicit: & alios q̃ ſubtiliſſime & q̃ elegãtiſſime ſumma cũ laude docuit. Quæ cũ ita ſint: Reliquum ẽ ꝑclare adoleſcẽs Theodore plate ut q̃ tibi humani diuiniq; iuris ornamẽta in hoc ſacratiſſimo tẽplo in hoc religioſiſſimo die in hoc tãto & tã illuſtri ampliſſimoꝝ hoı̄um cõuentu ex ſummi atq; uniuerſi magiſtratus auctoritate corã parata intueris: accipias ea mẽte: eo aı̄o: eo cõſilio: ut oı̄a ſemꝑ & dicas & agas: & modereris pro dignitate tua maiorũq; tuoꝝ. Nec. n. ſatis eſt q̃d iuſticiã pietatẽq; didiceris: niſi eas in oı̄ rõne re præſentãs & iuſtiſſimũ te ꝓſtiteris & integerrimũ & hoı̄bus deoq; cariſſimũ. Verſet tibi aſſidue ante oculos ſapiẽtiſſimus hic & cõtinẽtiſſimus iurecõſultus Georgius pater tuus. Verſet Plato ipſe. Verſet Soloni. Verſent quotquot a Codro rege athenaꝝ & ab heroe Nileo magni & egregii uiri in omni genere & uirtutis & gloriæ. Ad hanc uſq; ætatẽ emanarunt. Et ut breuitatis gr̃a ꝓtereã inumerabilis fere nõ ſolũ utriuſq; iuris eruditiſſimos uiros ſed ẽt eq̃tes auratos & fortiſſimos belli duces & urbiũ dños ac põtifices: q̃bus polluit clariſſima domus tua: Repete memoria Maffeũ muzanum auuum maternum uiꝝ illum grauiſſimum planeq; humaniſſimum cuius prudẽtia cuius eloq̃ntia tãta fuit ut eius opa & induſtria excellentiſſimus princeps noſter relicto in apulia tot urbium tot populoꝝ opulẽtiſſimo pricipatu ad magnanimum illum ducẽ diuum Philippum ueneritꝭ cuius aduẽtum diu cõcupitum atque exoptatum q̃ti philippus fecerit ñ obſcuꝛ nec diſſimulãter oſtẽdit. Ná Maffeum q̃ eſſet cõſilii iuſticiæ ſecretari⁹ ordini ſenatorio q̃ primum aſcripſit: tãtoque ſemꝑ habuit in honore ut in maiore neminẽ. Ná q̃d ego memorẽ: q̃ta de tua & eruditiõe & ꝓbitate ſit expectatio cum apud alios uniuerſos uiros claros & ꝓpotẽtis tum apud nobiliſſimas primarias familias: q̃bus cũ tibi eſt affinitas: quoꝝ certe oı̄um opiniõi tibi nitẽdum eſt ñ mõ ut reſpõdeas: ſed ut ea mirabilter ſuperes. Veꝝ ne ſingula pſeq̃r quãta nũc tibi ad bonas actiões neceſſitas quãtum calcar eſt additũ: q̃d regina hæc noſtra diua Blãca Maria ſimul cũ ſplendidiſſimis regulis Galeacio & Hyppolyta q̃ſi latona q̃dam phœbo dianaq; oı̄a coruſcãs ſua te pſentia honorat. Quæ ſane res una longe eſt: & præcioſior & illuſtrior q̃ ciuilis pontificiiq; iuris aureum omne gemmatumq; diadema.

Gentilitas — Georgius plat⁹ — Plato — Solon — Codrus rex — Nileus — Opera Maffei muzani — Frãciſc⁹ ſphortia uẽit mediolanum — Blanca maria dux — Galeacius Maria — Hippolyta — Latona

Quæ quidem oratio habita eſt ab eodem Franciſco philelpho Papiæ in eccleſia cathedrali tertio Nonas auguſtus anno a Natali chriſtiano Milleſimo quadringenteſimo ſexageſimo.

Franciſci philelphi oratio habita Mediolani in principio ſtudii.

Anquá eloq̃ntiæ & illuſtriũ diſciplinaꝝ ſtudia ad triarios ſint redacta: reuocat miles emeritus poſt quãtũ & uigeſimũ annum i aciẽ docẽdi & ne is quidẽ inuitus: cũ intelligat huiuſmodi benignitatis munere ſe rem factuꝝ excellẽtiſſimo ſuo pricipi Galeacio Mariæ nõ gratã ſolũ ueꝝ ẽt piucundã. Si ita inſtituerit florẽtiſſimæ huius reip. iuuẽtutẽ: ut & dicẽdo & iudicando iure poſſit cũ uniuerſa Italia de gloria cõtendere. Nõ igitur cuiquã obſcuꝝ eſſe debet uiri clariſſimi & q̃d ſit noſtri ſapientiſſimi principis conſilium: & quod item meũ inſtitutũ. Cæteꝝ ea mihi moleſtia: quod nõ eadẽ uis: ac uigor tuet: atq; corroborat corporis huius iſtrumẽta: quo ingeniũ ipſũ meũ intelligẽtiaq; munit: ac pollet. Vbi. n. priſtinus ille uocis uel ſonorus cõcentus uel tẽpeſtiua cõtentio? Vbi firmitudo lateꝝ? Vbi lingue in oẽ motum uel celeritas uel facilitas? hæc oı̄a ſunt una cũ ætate magna ex ꝑte facta debiliora. At uolũtas certe beneq; ꝓmerẽdi eadẽ eſt: q̃ pri⁹: & ſapiẽdi ſtudiũ lõge uæhemẽtius. Aı̄us uero tũ infractus tũ nulli neq; ignauiæ neq; deſidiæ ſeruiẽs. Nec Dareti cedebat Entellus: nec Annibali Fabius. & bos quo laſſior eſt: eo magis cauet: & firmiorib⁹ nitit. Eniuero q̃to pulchrius eſt didiciſſe q̃ diſcere: tãto aı̄us ſenis q̃ aı̄us iuuenilis plus & uiget: & ſapit. Quo fit: ut & cõſulendo & inſtituẽdo ſenilis grauitas ueneratiõi habẽda ſit ſemꝑ peride atq; iuuẽtutis: & dux & gubernatrix. Quib⁹ ipſe ductus rationibus non ſum ueritus tertiũ iam & ſeptuageſimum: agẽs ætatis annum docendi arma reſumere: & tanq̃ Neoptolemus quidã in aciem deſcendere aduerſus iacula ſagittaſq; ignorãtiæ & inſcitiæ: breui futuꝝ ſperãs: ut gratificãdo humaniſſimo noſtro pricipi: & huberrimos & honorificos fructus his omnibus pariã: q̃ ſecum doctioris: tum etiã melioris mea induſtria reddi nõ detractauerit. Quare q̃ modeſtiſſimi adoleſcentes in hunc locum diſcendi ſtudio conueniſtis: ad audiendum animos parate. Vos autẽ cæteri uiri gra/

Galeacius Maria dux — Italia — Dares — Entellus — annibal — Fabius

niſſimi q nõ ut aliquid diſcatis:ſed uel iudicádi uel mei honorandi gratia hic adeſtis. Si æquo animo ac placi
de tuleritis quæ ad me paucis diſſerent̃ .ꝑ magnas ſim ꝑfecto uobis & immortalis gratias habiturus. Núc ue
ro ne ſinius dicẽdi prolyxiores quá uel perſonaꝝ dignitas uel tẽporis breuitas patitur:ad eoꝝ declarationẽ
noſtra omnis ſe cõuertat oratio q̃ in politicoꝝ libris ab Ariſtotele eruditiſſimo eloq̃ntiſſimoq; philoſopho
tractata diuinitus atq; perſcripta ſunt.

Franciſci Philelphi oratio ad Siſtum quartum pont. maximum.

q

Vam mihi ꝑfecto mirificá animi lætitiá affert cõcupita diu atq; exoptata ſanctitatis tuæ ꝑ
ſentia pater beatiſſime.hanc non mediocriter offendit importuna hæc uocis raucitas:quá
partim itineris difficultas partim aſpitas hyemis ítulit hoĩ ſeni utpote iá ahenti ſeptimum
atq; ſeptuageſimũ ætatis annũ.Qua q̃dẽ ĩcõmoditate fit:ut quo ut me oportuiſſet in agẽ/
dis tibi gratiis ornatu dicẽdi pro tãta tua ĩ me benificẽtia:qua ſim accerſitus ĩ hoc domicili
um orbis terræ.quo reliquũ uitæ meæ exerceá ĩ laudẽ oĩpotentis dei ac tuæ beatitudinis:eo
in pſentia cogar abſtiere.Sed recreat me:ac bono aĩo eſſe iubet ſingularis tua ſũmaq; ſapien
tia: q nihil temere nihil incõſulto:ſed oĩa potius pro rõe & recto animi iudicio metiaris:cõſideres:modereris
Quo factũ iri exiſtimo:ut eum ẽt imiteris:cuius expſſum quoddá & uiuũ & ſimulacrũ:eiuſdẽq; uices ĩ terris
ſanctiſſime atq; innocẽtiſſime repræſentas. Vt.n.ille ſeipſũ donás ſola beneficẽtia:cuius partes ſecundũ Am/
broſiũ beniuolẽtia liberalitaſq; ſunt redemit uniuerſũ humanũ genus:qđ perierat:ita ẽt tu pater beatiſſime ꝑ
caritate diuinitus tibi ingenita hac benignitate pontificali cũ me mihi reſtitues:tũ uocem illá priſtiná ac ſono
rá efficies ẽt clariorẽ.Pro át tali tãtoq; beneficio:q̃s tibi tandẽ grãs ſim acturus? eas certe q̃bus tibi ſapientiſſi
mo reipublicæ chriſtianæ antiſtiti gratias offerri nihil q̃at.Ad quas deniq;? alacre atq; ſynceră animi gratitu/
dinẽ:q̃ una uirtus quá ſit pulcra quãtiq; faciunda:uel eo ꝓbatur argumẽto:qđ primus ille angelus impietatis
Angeluſ filius ſola ingratitudine corruit ꝑceps ex illa cæleſti ſublimitate in tenebras ſempiternas. Ná ſi gratus eẽ uolu/
Supbia iſſet:ſi accepti memor beneficii:neq; inuidiſſet creatori ſuo:nec in diram illá ſceleratáq; ſapbiá exarſiſſet.Mea
uero animi gratitudo ea futura ſit:ut tuũ diuinũ nomẽ quod ſua natura ſplẽdiſſimũ eſt:ſplẽdore ẽt orationis
tam grææ q̃ latinæ eodẽq; & carmine & oratione ſoluta:id qđ alius ex hoĩbus noſtris pſtare nemo põt:quá
tum uel anniti ingenio.uel doctrina efficere diligẽtiaq; potero:tráſfundá in oẽm poſteritatẽ. & ita tráſfundá
ut nulla ſit hominũ ætas illud obſcuratura. Nõ.n.ea hũana gloria appetẽda nõ eſt:q̃ per optimas actiones ſe
diuine gloriæ ſimilẽ reddi.:tum oĩa hoĩum bõa a diuinis bonis profluát ſit neceſſe. Interea uero tẽporis clæ
mentiá tuam rogare:orare:obſecrare.obteſtariq; nõ deſinam:ut hunc humillimũ ſeruum tuũ ut omni fide &
obſeruãtia tibi deditiſſimum ita commendatiſſimum habeas:ſiquidem putas nullum apud me beneficium tu
um intermoriturum.

Franciſci Philelphi oratio habita in principio quæſtionum tuſculanarum.M.Tullii Ciceronis in ſtudio
urbis Romæ.

Tironeſ

q

Vi tirones primũ in caſtra uenerint:ne reꝝ bellicaꝝ imperiti oĩno poſſint exiſtimari:con/
ſuerunt ea intra uallũ repræſentare:q̃ in dimicãdi arte didiciſſent. Et ita cũ mira q̃dam cor
poris agilitate núc exiliẽtes reſilienteſq; núc procedentes audentius.nunc in pede ſe referẽ
tes per oẽm motũ geſtũq; mẽbroꝝ aut enſem in uarias uibrãdo coruſcãdoq; partis:aut ha
ſtam ultro citroque in multiplices ictus cõcutiendo pſpicuũ afferre argumentũ cum uiriũ
ſuaꝝ ad alacriter ſtrenueque pugnãdum tũ etiá fiduciæ ad uincendum. At milites ueterani
uiri clariſſimi q in húc locũ conueniſtis honorãdi mei potius:ut exiſtimo:q̃ audiẽdi gratia
ut ſunt diu ac multũ exercitari fortiſſime ꝑ pulcherrima q̃pluriumaq; facinora:nihil huiuſmodi facere aggredi
untur:ſed tãtiſper quietẽ agunt:donec deſcendat̃ in aciẽ. Quo ubi uẽtum eſt:& itur in pugná:nõ ſecus ac leo
nes marmarici q uocant̃ in haſtẽ obuiaꝗ illico ferunt̃ tãta ui tanto impetu tãto robore ac turbine:ut nuſq̃ ni
ſi parta uictoria congeſcát. Idem mihi quodámodo ii facere ſoliti uident̃:q nuꝑ in docendi q̃ſi aciem profe
Conſue ſturi prius q̃ de reꝝ magnitudine atq; ſplẽdore:quaꝝ ſe interptes haberi uolunt:q̃cq̃ laude dignũ in mediũ ef
tudo ferant:tpſ fere omne cõſumunt:ut ſunt iuuenes ĩ elegãtiſſimo quodá oratiõis apparatu. De rebus át ipſis uix
Exerci/ aliq̃d pro auditoꝝ utilitate attingẽtes. Quá ego cõſuetudinẽ etſi minime rephendo:cũ ſit tum ea ætate tũ pri
tatio ma exercitatione minime indigna nõ ſatis tñ eos cũ illis cõuenire ſemp exiſtimaui:qui in dicẽdi docẽdiq; cur
riculo q diutiſſime uerſati reꝝ debent grauiſſimaꝝ potiuſq; fucatæ cuiuſquá orationis ad demulcẽdas audiẽ
tium auris habere rationẽ. Quod ſi alteri cuiq̃ eſt cõſiderandũ tum mihi potiſſimũ q ætatis iam annũ agẽs ſe
ptimũ ac ſeptuageſimũ : tandiu ſum in oĩ orationis genere ꝑ uniuerſá ꝑpemodũ exercitatus Italiá in maxi/
Romu mis & ampliſſimis ciuitatibus eiſdemq; primariis:ut dici iure poſſim in huiuſmodi ſtudioꝝ certamine miles
lus nõ mõ ueteranus ſed ĩdubitato ẽt emeritus & ita emeritus:ut muſaꝝ tẽplo arma uictricia perinde quaſi Ro
Iuppi/ mulus q̃ſpiam Ioui feretrio iápridẽ obtulerim. In pſentia uero tãquá in aciem accerſitus atq; reuocatus a Sá
ter fere/ ctiſſimo & eodẽ in oĩ laude nobiliſſimæ diſciplinæ & exq̃ſitiſſime erudi̇tionis ſapiẽtiſſimo dño noſtro Si/
trius ſto q̃rto totius reip.xpianæ pontifice maximo atq; optimo ad Iuuentutẽ inſtituendá in hoc domicilio orbis
Siſt⁹ q̃r terræ hũanitatis artib⁹:q̃ aliud nihil eſt q̃ totius uitæ morũq; diſciplina:quẽ oĩum magis imitari debeo q̃ tan
tus põt. ti põtificis ſummá ſapientiá? Ex illius.n.ore nihil ꝑdit oĩno.qđ minus ſit quadá mirifica grauitate excultaq;
maxi. doctrina ꝑceptiſq; iis refertũ:quæ tam ad bene beateq; uiuendũ q̃ ad oẽm honeſtatẽ & dignitatẽ pertinẽt. Ac

cedit ad rem quod eſſe Romanæ nonnullos audio.qui uiri diſertiſſimi nullú quottidie ꝑtermittunt luculen
tiſſimæ dictionis ornatú.quo & delectent eos.qui audiunt & agant ad oém aiorú aut motú aut ét quietem.
Quæ de tribus reliq̃ tribus pars in docédo uerſatur.quæq; & meæ eſt dignitatis.& ad iterpræetationem q̃ſtio
num tuſculanaꝝ.M.Tul.Ciceronis ſpectat maxime í ea tractanda nullú meú:ut ſpero:deſiderabitis officiú
Quare ad audiédú aíos parate:De reb⁹.n.altiſſimis & cognitióe digniſſimis í his qnq; libris quos ſumus ex
poſituri:quá cumulatiſſime ſimul & quá diligétiſſime ſcripſit Cicero.Rőæ pridie idus Iáuarias.M.cccclxxv.

M.Tul. Cicero queſtio nes tu/ ſculanæ

Franciſci Philelphi oratio de ſuo in urbem reditu Ad Siſtum Quartum pontificem maximum.

q
Vanta ſit in obſeruatione ꝓmiſſæ fidei grauitas quáta ueneratio cóſtituta:pót uel eo argu
méto non difficulter aíaduerti pater beatiſſime:q̃d religio uniuerſa & ſanctimonia chri/
ſtiana in ſola fide fundata é:& eá quidé fidé quæ in cóuentis atq; pro miſſis conſiderať:ic
circo arbitrátur uiri docti & diligétes hoc appellatá nomine:quoniá ꝑ illá q̃ promiſſa fue
rint:fieri oporteat.Nó igitur abſurde quo fidé eam ípollute ſeruaré q hinc Mediolanum
repetens adducédæ familiæ meæ gr̃a me abſtrinxerá tuæ beatitudini:ecce ut uides:redii có
téptis cæteris rebus oíbus & publicis & priuatis.Fateor equidé ſerius me rediſſe q̃ putará.

Fides

Medio lanum

Quod certe nulla mea uel negligétia uel culpa alia factú eſt:ſed aut diuina q̃dá prouidentia:cui aduerſari ne
mini licet:aut malignitate fortunæ:ſi quá tandé fortuná eé dixerimus:q̃ q̃d nefas eſt credere:potior ſit diuío
iudicio nobis:ſane occulto:ſed eo plane & ícómutabili & oí certitudine certiore.At auſim affirmare pater
clæmentiſſime p multa mihi fuiſſe impediméto.quo ſerius fungi officio meo querim.& primú qdé repenti
nus.ut cætera miſſa faciá.duoꝝ meoꝝ liberoꝝ caſus mihiq; ꝓ húanæ íbecillitatis códitione admodú moleſt⁹
qppe q ꝑ dieꝝ paucoꝝ interuallú uitá deſeruere ꝑclaræ illi qdé indolis ífantes & magnæ ſpei.Agebát.n.æta
tis annú alter ſeptimú alter octauú:cú & uigerent:& ſaperét lóge magis q̃ pueri.Ex quoꝝ inopinato celeriq;
obitu miſera mater mihiq; cariſſima tátú aío doloré mæroréq; concepit:ut in uæhemétiſſimá ægrotationé in
ciderit.De cuius breui recupanda ualitudine cú eruditiſſimi prudentiſſimiq; medici mihi ſuaderent:coactus
ſum euetú rei expectare:ut nó inanis oíno reuertiſſe Mediolanú poſſem exiſtimari.Quæ.n.alia cá eo me re/
uocarat:q̃ ut uxoré & filios reliquáq; familiá mecú ad urbé duceré:ubi ſub xp̃o meo Siſto q̃rto pontifice ma
ximo:uitá oém eſſe acturus?Sed oh q̃ uarii q̃ incerti q̃ mutabiles ſunt caſus humanæ hui⁹ naturæ:q̃ miſerabi
lis códitio noſtra oís.Cú uiſa iá foret uxor cóualuiſſe:meq; itinere accingeré:uel potius iá eſſem í itinere:no
ua calamitas ſupuenit.Illa.n.exceptis intra ꝑcordia penitus acerbiſſimis illis filioꝝ amiſſoꝝ uulneribus cú
diutius ea ppeti nó poſſet repéte pp abortiuú partú.qué ante illoꝝ obitú paſſa fuerat:ita uexata ita examia/
ta eſt:ut morti ipſi ꝓpe cócederet.Quæ qdé oía aliaq; q̃plurima mecú ipſe uolutás aío ſtatui potius eſſe redi
re ſolus:ut antea ſolus uenerá:quá ſi diutius differé.aut írá diuiná aduerſus me cócitaré:tanq̃ oía uellé ꝓ me
is optatis cóſeq:aut tuæ ſúmæ ſapiétiæ ſuſpitioné afferré uiolatæ fidei:qua ipſa apud me nihil é nec antiqui⁹
nec ſanctius.Adſum igitur pater beatiſſime ea facturus oía:q̃ uel ipſe iuſſeris:uel tibi grata fore animaduer/
tero.Nam ego tibi & ſacroſanctæ Romanæ eccleſie me & uiuum & mortuum dedicaui ac deuoui.

Cæſar Frederi cus aga/ thus Laura magda/ lena Siſt⁹ q̃r tus pót. maxi.

Franciſci Philelphi ad Iacobum Antonium Marcellum patricium Venetum & equitem auratum de obi
tu Valerii filii conſolatio.

c
VPIENTI MIHI Aliqd ad te ſcribere Iacobe Antoni Marcelle quo tuus acerbiſſimus
mæror ille qué ex inopinato & ímaturo obitu Valerii dilectiſſimi filii aío conceperas:aut
tollereť oíno:aut magna ex parte leuareť:eo difficilius cóſolationis genus é oblatú.q̃d pa
ris ægritudinis ſoci⁹ accedés ñ minus ipſe cóſoládus uidear:q̃ te cóſolaturus.Quod.n.có
ſiliú cui quá ſit daturus.q ſibi uix poſſit?Qua ſpe alteri medeať.q ipſe in morbo ſit?Sú e/
qdé eodé,quoq; tráſſixus uulnere.quo te uideo laborare.Erat.n.mihi puer mirabili ídole
Olympus Gelli⁹.q natо tertio Idus apriles áno a natali xp̃iano mileſimo q̃dringéteſimo
qnq̃geſimo tertio cú nódum ípleſſet octauú annú.ea & loquebať.& ſapiebat.q̃ uix adultæ.aut ét grádioris
ætatis ſolét.Nihil leue præ ſe ferebat.nihil cótẽnendú.Vrbanis erat & cópoſitis morib⁹.Ingenio acri & fæ/
cundo & ſplédido.Lingua ad oém celeritatis ad oém motus cóuenientiá expedita.Voce clara facili & ſono
ra.aſpectu miti & grato.Ea cópactióe aptitudieq; mébroꝝ.q̃ & ſtrenuitaté referret & robur.Et ne curioſi⁹
cuncta ſingillatim pſeq̃r.talis erat Olymp⁹ meus.ut in eo oía naturæ ad ꝓbitaté adminicula ineſſe uidereť.
Quid.n.memoré.q̃ eét in me obſeruátia?quo cultu?q̃ pietate?Quá oíbus in reb⁹ ſtuderet paternæ uel inſti
tutióí uel uolútati ñ min⁹ obſeq q̃ parere.Hic mihi iucúdiſſim⁹ tantæq; ſpei fili⁹ nuper ad octauú idus Mar
tias depoſitú q̃d accepat uſurariú:repetéti deo optimo maxío ñ mó reddidit.ſed ita grato aío ita libéter red
didit.ut ñ uita excedere ſed í ſempiternæ atq; beatæ uitæ domiciliú ſeſe cómigratuꝝ & cóſtáti ſermóe & uul
tus tráq̃llitate hilaris quodámó ac læt⁹ certo credere ſignificaret.Quid aí tú mihi fuiſſe putas.cú repéte illum
inter loq̃ndú ſimul cú uoce ſpirit⁹ defecit?Nó potui eq̃dé q̃d fragilitatis és naturæq; húanæ.in tá recéti táq;
inopinata luct⁹ acerbitate ñ cómoueri aío.cú eodé tpis puncto qué tá ueheméter diligeré.& uiuú intuerer &
mortuú.Itaq; ubi cogitabund⁹ ac ſubtriſtis aliquádiu ſiluiſſé.tádé ñ ſine gemitu erupi in hæc uerba.Quá mi
ſerabilis é húana códitio.Quá ridédi cogitatus nr̃i.Quá ſtulta cóſilia.Quá uanitatis plena ſunt oía.Nihil é
certi in hominú uita.nihil cóſtátis.nihil diuturni.oés ſpes nr̃a inanis é.Oé uotú fruſtra.Quid de te mihi fili
dulciſſime ñ ꝓponebá?nó pollicebar?nó futuꝝ exiſtimabá?Gratiſſima tua ꝑſentia iucúdiſſimoq; affatu la

Iacobus Antoni us mar/ cellus

Olym/ pus gelius

uabam curas:oblectabā aīum:neq; ipſe mihi totū uēdicabā.Quē ſenectutis m̄eæ bacculū.ac ꝑſidiū fore arbi
trabar.en exanimū ſubito nullūq; aſpicio.Heu me miſeꝝ atq; infelicē . Sic me Olympe dilectiſſime deſeris?
Sic deſtituis patrē ſenē.O ineuitabilē noſtrā neceſſitatē.O ferreū atq; inexhorabile hūanæ legis iudiciū : qđ
nullis ꝑcibꝰ nullis ꝑmiis:nulla ui neq; mutari nec flecti ꝑt.Hæc paucis q̄ſtus illico rediēs ad me totꝰ cœpi me
tacitus mecū cogitare:ac me paulatim leuitatis arguere qđ ea eſſē īprudētia:ut neſcirē:& q̄ lege nati eſſemus
oēs & quātū & quodq; dolēdum foret:aut n̄ dolendū.Cōtinuoq; ita cogitāti mihi ea uenerunt in mentem:
Menander Trophimus — quæ græce apud Menandrum dicta ſunt in Trophimum.Sed ea referantur a me latinæ.

Si lege natus Trophime tu fores ea:
Vt omnia ad uotum tibi? quæ uelles.fluerent.
Et id deorum aliquis recepiſſet tibi:
Recte doleas quidem:feſellit enim fidem:
Ac fecit abſurde.ſed iiſdem legibus
Commune quoniam tu quoq;? quibus nos alii.
Cælum hauſeris.ut audentius tecum loquar.
Ferenda ſunt hæc fortius.& animo ſimul.
Voluenda graui quæ dico.paucis accipe
Homo es & ob id mutabilis quidem citius:
Res admiſeras.rurſuſq; animal nullum mala
Admittit ultro.iureq; id ſane.quoniam.
Natura quem tulit imbecillum.maximis
Se rebus is fulcit.cadens igitur bona
Quamplurima conterit.ipſe uero nunc Trophime
Neq; admodum orbatus bonis ex eximiis
Nam ſunt tibi nunc.mediocria quidem mala.

Mediocriter igit̄ tibi qđ deeſt.feras.His igitur Menādri uerſibus primū admonitꝰ.& q̄ eſſet naturæ lex.
& q̄ hoīs infirmitas.& quāti qđ accidit incōmodi.faciundū ſit.& quō ferēdū.deinde ad ualidiora rōnis re
media auxiliaq; cōuerſus ita ſum iis & adiutus & cōfirmatus.ut intelligā plane mihi mali eueniſſe nihil. qđ
Olympū meū quo ne uitā qdē ducebā cariorē.nō tam morte amiſerim.Hæc āt q̄lia fuerint. in te cōſolando
breuiter oſtendā:Neq;.n.futuꝝ uereor.quo minꝰ rōni malis q̄ ꝑturbationi obtēperare.Noui magnitudinē
animi tui.noui prudētiā.noui grauitatē.Facile ut es maximo ſplēdidiſſimoq; ingenio. reuocabis uim animi
a ſenſuū ībecillitate.& nō qd indocti ſed qd uiri ſapiētiſſimi ſentiāt.cogitabis.Nec ſane cōmiſſurꝰ ſis.ut poſt
tot tibi.ac tāta res pulcherrime geſtas patiaris clariſſimū nomē tuū ulla uel īconſtātiæ uel moliciæ nebula ob
duci.Erat tibi Valerius filiꝰ cū formæ ꝑſtātia tū animi robore acrimōiaq; īgenii & elegātia moꝝ tui admodū
chrema — ſimilis.Hic a p̄ria uſq; īfātia q̄lis futurꝰ eēt.nullis aut ꝑceptis aut admōitionibꝰ:ſed ſola naturæ ꝓbitate ſuaq;
adductus certiſſima ſigna dedit.Aberas tu Chremæ ꝑtor:cū tibi nūcius ē allatus de infante nato.Quod ipſe
audiēs tāta uoluptate aī affectꝰ ꝓhiberis ut ex oris hilaritate admirationē iniiceres circunſtātibꝰ.Ineſt ſane in
aīs nr̄is diuina uis q̄dā:q̄ ſupra corporis ſenſus ꝑmulta ex ſeſe & intelligit & uidet:q̄ nos plerūq; ne cogitamꝰ
qdē.At primū de nato tibi infāte nunciū tantā de illius futura ꝓbitate:ſpem cōceperas:ut tibi magnū ad feli
citatē cumulū additū putares.Nec te tua fallebat opinio.Ferī.n.ſuſceptꝰ in lucē infans:& cū minimo ꝑturi
Virgiliꝰ — entis breuiq; labore:& qđ mirabile dictū eſt:nō mō nō uagiēs ſed ēt ſurridēs ac ueluti parēti ipſi alludens:ut
de eo rectiſſime dici poſſet Virgilianū illud.Incipe parue puer riſu cognoſcere matrē:Erat facile liberali & e
legāti.Inerant ī oculis q̄ſi corruſcātes ſcintillæ q̄dā:qbus paterni intutus & uigor repſentabatur & grauitas.
Totū uero corpus erat ætatis initio grādiuſculū ita & decoꝝ & ſolidū.Et qm̄ ipſe ob publici magiſtratus of
Xp̄s iheſus — ficiū adeſſe nō poteras:cōtinuo religione diligētiaq; materna ꝑ ſacri baptiſmi lauacrū renaſcitur in xp̄o iheſu
indito noīe ualerio.Quod ipſum nō ſine quodā naturæ ueluti ꝑſagio ſecundū Platonis ſn̄ia mihi factū uide
Plato — tur.Recte.n.q ſupra ætatis rōnē plurimū eēt ualiturus & ingenio & ꝓbitate.Valerius noīat̄.Solēt infantes
Valeriꝰ — natura fere oēs admittēdū uitæ alimētū eē ꝓniores:& tāq̄ edaces ob eāq; rē corpe ēt imūdo.At Valeriꝰ ſecus
oīa Nutrici quā ei mr̄ prudētiſſima & ſobriā delegerat & pudicā:nūq̄ moleſtū ſe ꝑſtabat.Sed horis ꝑ iterual
lū q̄ſi cōſtitutis lac modice capiebat quo & corpuſculū ſcite ī ꝓceritatē alebat̄:& qm̄ nullla eēt ꝑter debitam
ſtomachi cōcoctionē ei ſupfluitas erat cute ꝑnitida ac terſa:nulliſq;:neq; digeſtiōis ſordibꝰ nec alia purgatiōe
naturæ aut nimiꝰ aut grauis. Agebat iā mēſē tertiū cū mirifico mēbroꝝ oium icremēto:dū ipſe magratus cre
mēſis mūere iā ꝑfūctus aduēis domū.Vix ianuā es īgreſſus:cum nullo adhuc ꝓcedēte dōeſticoꝝ neq; ſtrepitu
nec uoce:ut q a nemie ſubito aduenīes uiſus eſſes:cōfeſti dimiſſa ex ore nutricis mamilla:quā mō ſolutꝰ ſom
no ſugere cepat:caput ſimul oculoſq; ſuſtulit:& ueluti:arrexit auris tanq̄ aliqd noui uel uiſurus uel auditurus
q̄ quidē res ꝑſtantiorē uim quandā animi declarat:Vbi uero e ueſtigio appuiſſes:uix teneri poterat a nutrice:
quo poſt emiſſas ui manus atq; brachia ex icunabulis qbus erat artius iuolutus : non ſe totū in conīicere lætis
oculis riſuq; ſuauiſſimo.Et q̄ ꝑ ætatē proloq non poterat:dimidiato noīe patrē balbutiebat.Appræhēderas
eū tu nō ſtuporis minus q̄ lætitiæ plenus.Cūq; īfantē benedicēs oſculareris:ille te cōtra e collo pēdens oſcula
ri n̄ deſinebat.Et ita oculos tuos oculis fixis inſpiciebat geſtiens: ut dicere uideret̄ te ſibi eſſe oī uitæ ſuauitate

iucundiorem. Nam & a nutrice quæ ori mamillam obiiceret. tanq̃ indignabundus auertebatur. & blandiēti
matri cūq; abſtrahēti pudore quodā magis ingenuo q̃ uolūtate cōceſſit: ſed ita cōceſſit: ut te reflexa ceruice in
tueri uſq; & p uerboꝝ fractionē neſcio qd blādius balbutire nō deſiſteret. Tu āt præ admiratiōe loq̄baris ni
hil: tecūq; tacitus gaudebas qđ magnū quendā & excellentē uiꝝ atq; ciuē futuꝝ Valeriū iudicares. O fallacē
lætitiā: o incertā ſpem noſtrā. Alia ſunt humana conſilia: alia dei iudicia. In dies augeſcebat i Valerio cum ſen
ſu corporis mētis intelligētia: q̃ inata quædā prudētiæ q̃ peritæ ſenectutis ē ꝓpria: miro quodā incremēto co
mitabat᷑. Cūq; ſupra ætatē & calleret & ſaperet: deū oipotentem religioſiſſime uenerabat᷑ Caritate patria ni
hil ducebat ſanctius: parētes incredibili pietate ꝓſequebat᷑. In neceſſarios oīs erat obſeq̄ntiſſimus. Eruditoꝝ
āt & grauiū uiroꝝ præcipue ſtudioſus. Cupiebat ſꝑ præclaꝝ aliq̄d diſcere aliq̄d audire. Itaq; aut abs te cum
q̄ppiā otii a publicis muneribus nactus eſſes: aut a magiſtris aliq̄d quo doctior fieret. cōtinēter q̄rebat. Et q̄m
in te uno atq; eodē oia ineſſe gloriabat᷑: quæ ſibi effingēda diſcēdaq; ꝓponeret: adeo te ſemꝑ p oēm pietatis
cultū admirabat᷑: tanq̃ aſſidue nouū aſpiceret. Te ſeq̄batur in oi uitæ inſtituto: tibi adhærebat: te imitabatur.
Quo tua p̄ſentia tuus ſermo tua admonitio ſe meliorē efficeret: q̃diu eras domi: nuſquā lōgius abs te aberat:
Erat. n. iſatiabili q̄dā aliquid ſemꝑ diſcēdi cupiditate. Eoq; mētis acie ferebat᷑ ut aliq̄d boni quottidie ſupra
ānos ſupra naturā aſſeq̄retur. Quo q̄dē. ſciendi ſtudio q̃ uitæ iſtitutione: qua puritate moꝝ effectū eſt: ut eius
aīus nullis blādiciis ſeduci decipi illud poſſet. Et cū in coꝝ q̃ diſcebat: ueluti certamē ut fit cū æq̄libus ſociiſq;
deſcēderet: quanq̃ modeſtiæ & generoſæ animi ſubmiſſionis laude ſupabat inuidiā: eam tñ multo magis in
admirationē ſui uertebat: qđ nullā cuiq; relinq̄ret ſecū cōtendēdi ꝓuinciam: adeo cunctis uirtutib⁹ oēs ſupra
modū antecedebat. Vincēdi āt laude nulla efferebat᷑: nullā ferebat præ ſe iactantiā: quin igenii morūq; graui
tatē frontis hilaritate cōdiebat: alios blādiciis leniēs: alios ſibi beneficiis cōcilians: alios i ſtuporē ſui obſeruā
tiāq; cōuertēs ob eam animi p̄ſtantiā: q̃ in omni bonitatis nūero ſine ulla cōtentione eminebat. Nihil inerti
ocio ſibi magis ducebat aduerſū. Hoc. n. & cōtabeſcere uim igenii & robur corpis demoliri dictitabat: itaq;
nullū ſibi uacuū tp̄s dabat puer egregius: quo minus aliq̄d aut lectitaret: aut tenellis digitis iā ſcriberet: aut age
ret deniq;. Cū. n. a matre q̄nq; increparet᷑: ut ē ingeniū muliebre erga filios indulgentius: ne tantā operā litte
ris daret: fieri. n. poſſe: ut nimia animi cura in aduerſā ualitudinē incideret: uix tandē ab eiuſmodi ſtudio tan
tiſper dū mater aderat: ueluti auulſus tanq̃ ab intelligēdi rōe ad actionē ſe cōuertebat. Circuibat uniuerſam fa
miliā. Quid p̄bitor q̄d procuratores q̄d negotiatores: q̄d reliq̄ domeſtici facerēt: diligētiſſime diſquirebat ſin
gulos leni hortatu atq; hilari uultu monēs: ut ſuo fungerētur officio: ſic. n. fore: ut uel ſe internūtio atq; adiu-
tore q̄cquid a patre uellent: aſſeq̄rent᷑: Ex q̄bus unus ubi iocabūdus ſubdidiſſet: cura Valeri litteras: & hæc re
linque patri: cōtinuo excepit: at ego in patre: & pater in me eſt. Præterea an ignoratis ex litteris ſcientiā gigni
ſcientiā uero oēm referri ad actionē? Quid. n. ꝓfuerit cuiquā uirtutē ſcire: niſi ſecundū uirtutē egerit? Quæ il
li audientes admirabātur: q̄ſi diuinū quiddā intuerent᷑ in puero. Freq̄ntabāt: ut quottidie ſolēt innumerabi-
les prope uiri ampliſſimas ædes tuas: alii tui ſalutādi alii negocii ſui gr̄a: quibus ille ſi forte aberas: cōfeſtim fie
bat obuiam alacer ac lætus: Quid nā uellēt ſciſcitabat᷑ accuratiſſime atq; ꝑmodeſte: ſeq; oia patri cū primum
reuertiſſet domū: renuntiatuꝝ pollicebatur. Et ita cuiuſq; intellecta aduētus cā neminē dimittebat: quē ſibi ñ
antea reddidiſſet ſingulari affectū beniuolētia: cū aliis opera aliis uerbo uoluntate & diligentia oibus inſerui
tuꝝ ſe oſtēderet. Quotiēs domū redires: occurrebat ad ianuā: teq; reuerenter ſalutato dexterā blandius ap̄p-
henſā oſculabatur & q̃ fortunatæ res publica & q̃ belle ipſe haberes: q̄rere nunquā omittēs eaq; deinceps ad
debat: q̃ te merito in ſtuporē adducerēt. Erant. n. oia prūdentis ſenis ñ pueri uerba. cumq; erat domi: quantū
fas eſſe arbitraretur: abs te lōgius nuſquā aberat: aut ſedēnti aſtabat. aut inābulantē ſubſeq̄batur. Deniq; q̄cq̄d
aut ageres: aut diceres obſeruabat: tū ipſum uultum: atq; omnem corporis tui geſtum conſpicabatur acutius
ſibiq; imitandum proponebat. Tantaque animi uoluptate in te contemplando afficiebatur: ut eum geſtien-
tem aſpiceres. Quod ſi fortaſſis interdum te cogitabundum ut uſu uenire ſolet: animaduerteret: attentiſſime
tuos omnis & oculorum & corporis motus conſiderabat tacitus: Dein tum ex matre tum e ſeruis quærebat:
accidit ne patri noui quippiam: Quid ita cogitabat ſecum? Demum pudibundus & tanq̃ ſub timidus te adi
ens petebat: nunquid quod noles quod deus auerteret: noui aliquid accidiſſet: quamobrem ita minus læticiæ
oſtenderes in facie. Cui cum leniter arridens ſubderes: nihil mi Valerii: illico exhilaratus dicebat. Pone igitur
mi pater aliquātum difficilioris iſtos cogitatus tuos: eſtoq; tui ſimilis. Quid enim tot te ſemper curis affligis
& publicis & priuatis? Serua te ipſum q̃ diutiſſime & reipublicæ: & nobis: quoꝝ uita omnis manat e tua ui
ta. Quæ loquentem dum oportunæ & apte ex tuis familiaribus quidam ſeorſum abduxiſſet: quæſiſſetq; ex
eo dic mihi? Valeri. ſi tuis optatis omnibus faueat deus: ſi quod Iheſus ſaluator noſter auertat: alteri morien Iheſus
dum eſſet: utrius obitum males tuum ne an patris? Tum ille totus facie uultuque commotus conſtantiſſime ē
indubitanterq; iuratus ſuam ſe uitam pro paterna uita cum uſus foret: non ultro ſolum ſed libenter etiam tra
diturum ſemper: cum diceret ſua ſe morte aut nihil poſſe aut parum incommodi afferre quiquam: paternā ue
ro mortem cum patriæ non mediocre incommodum tum uniuerſæ familiæ noſtræ maximum detrimentum
ruinamq; illaturam. Sed quid ego plura commemorem: quæ tanta ſunt & tam multa: ut ſi ea uellim refer-
re cuncta in medium: me dies ſit defecturus? Quare ne in prolixiore oratione eo uidear tibi magis refri-
care acceptum uulnus: quo diligentior fuero circa diuini illius pueri commemorandas laudes: ueniam
ad id: cuius cauſa hoc eſt conſolandi munus a me ſuſceptum. In tanta ingenii atq; morum felicitate in tan-

ta ſpe probitatis:in tanto futuræ gloriæ ſtudio ut eſt hoīum natura fragilis ac uariis & pœne infinitis obiec/
ta periculis. Valerius ille tuus ægrotat ægrotationē primum:quátum uideri poterat:nó admodú grauem.Ac
cerſuntur medici:q̄ritur morbi cauſa:q̄ quoniá puer erat uita cōtinētiſſima:alia nulla eſt uiſa q̄ uæhemētior ſu
ſceptus labos i ludo. Noſti.n. Valerium tuum fuiſſe adeo natura bene iſtitutum:ut nunquá ſe ne i ſumma q/
dē in edia:ac ſiti aut cibo igurgitaret:aut obrueret potu:ſed & hoc dilutiſſimo utebatur:& illo uiliſſimo ita:ut
ſæpius ad panē obſonium nullum adderet:& obiugáti quádoq; matri:qd ita faceret:ille bládiens responde/
bat:qa hoc o mater dulciſſima delector magis:Præterea crapula & ebrietas litteras non admittit Itaq; malo
ſtomachū de me quæri quá mētem.Quapropter ex cōmuni medicoꝝ cōſenſu ea oīs ægrotationis cauſa da/
ta eſt nimiæ luſioni.Ná ad remittēdum animi laborē cui Valerius circa litteraturæ & eloq̄ntiæ inſtituēdæq;
uitæ ſtudium erat plurimum deditus.ut ludo ſe interdum exerceret permittebatur . Res ſane pueris omnibus
natura maxime grata.Itaq; non abſurde qui primi apud græcos nomen pueri inuenerunt:id a ludēdo dedu
παίζειν pæzin xere.Ludere enim apud illos dicitur παίζειν pæzin.ex quo παισ pæs hoc eſt puer deſcēdit.quod ipſum no
παισ pæs men apud noſtros etiá qui per litteraꝝ mutationē quandá ab eodem uerbo acceptum contenderint:nó inep
te fortaſſe cōtendant.Ludebat igit̄ quádoq; Valerius ſed n̄ teſſaris quidē unq̄ nec alio ullo genere aleæ. Aut
enim in palæſtra aut in curſu exercebatur:aut i emittēdo iaculo:aut in iactu lapidis aut in pila.Deniq; ludum
oēm ingeniū quo uel agilius uel robuſtius redderetur corpus:eiuſmodi nullū prætermittebat:& id quidem ſi
ne ulla æqualiū uel minima offenſione.Nó modo.n.uictor aliis iſultabat:at ne uerbo quidē ullo utebatur:
quo ſe uiciſſe oſtēderet.Quin potius quaſi illoꝝ cauſam ageret:ſemp aliquid ex cogitatum acutius efferebat:
quo illis nō ſuo ſed fortunæ uitio minus ex ſentētia:& ut par fuerat:eueniſſe cōtenderet.decereq; euentis cō
ſilia æque anteponi atq; fortunæ probitatē.O generoſam pueri indolem.O p̄clara eximiæ ſummæq; uirtutis
documēta.Malebat puer modeſtiſſimus extenuare laudē ſuam q̄ in uero p̄dicando uictis ægritudinē augere.
Qua ex re factū eſt:ut æqualibus oībus & cariſſimus eſſet & honoratus in primis.Inualeſcebat in dies:& in
crudeſcebat morbus:Nullæ rationes medicoꝝ nulla remedia proderát.Vis mali radicitus inhærens aſſidue
magis magiſq; emergebat in robur.Febriebat inclytus ille puer febrem & uæhementem & ærūnoſam.Et quo
magis efferueſcentis ægrotationis immanitate atq; diritate affligebatur corpus:eo is erat aīo maiore ac ma/
gis inuicto.Remedia medicoꝝ nulla depræcabatur.Quicqd iuſſiſſent & alacer obibat & fortiter.Speiq; bo
næ plenus quo uitalis ſpūs magis atterebatur i dies.eo erat ui animi erectiore.Vſu certe fieri uidemus ut q mo
ribus fuerit bene inſtitutus:quo magis eſt propinquus morti:eo ſit ſenſu mētis uiuaciore.Deficiebát in illo pe
detentim ac ſenſim:ut fit:uires aīæ.Strenuū illud deliciatūq; corpuſculū iam languebat.Frigus ac rigor pedeſ
atq; genua occuparat.Facies q̄ omni erat niue cādidior:pallore induebat̄.Roſæ genis exciderát.Syderei ocel
li ſegnius luceſcere palpebræq; iam demitti.Lingua uero qua neq; tēuius nec expeditius nec mobilius q̄equá
fuerat:hebetior fieri.Vox deniq; ſonora illa & cygnea ac fere diuina obmuteſcere.Quæ aduētantis luctuoſiſ
ſima mortis ſigna cū tu corá aſpiceres:nō potuiſti ita tibi moderari:quo minus pro paterni affectus imbecil/
litate & lachrymis & gemitu animi ſolicitudinē oſtendēres.Quod ille ita ut erat ui morbi moleq; deiectus;
táquá e ſomno exercitatus ubi animaduertit:febrius æſtuans laſſuſq; anhælitu qd agis inqt Pater mi dulciſſi
me?Quid gemis?Quid ita illachrymaris?Ita cōſolaris Valeriū tuū?Pone q̄ſo lachrymas mi pater:pone om
nem animi curá.Bene nobis ſperandū eſt.Nos deus nō deſtituet:Cui tn̄ quicqd placuerit:id tranquillo atq;
læto aīo feram⁹:neceſſe eſt.Quod ſi boná ualitudinē recuperaro:nūq̄ patiar:ut eá nimia ludēdi exercitatiōe
amittá:idque tibi bona fide polliceor:Meminerat.n.puer ſpectatiſſimus ſe plærūq; abs te admonitum:caue
ret ſibi a nimia luſione:ne ob laborē immoderatum in aliquod morbi genus incideret.Tum ipſe fide igit̄ mi
Ihesus Maria Oratio fili.Fac aliqnod uotum chriſto Iheſu.Fac Mariæ uirgini:Ná quicqd uoueris:ipſe perſoluá.His auditis puer
nobiliſſimus q̄q̄ erat toto corpore proſtratus atq; ſemianimus:perinde tn̄ atq; collectis in unum diſperſis &
profligatis uiribus ſublato ad cælū intutu i hæc uerba ſuauiſſimū os aperuit.Deus oīpotens chriſte Iheſu re/
dēptor noſtre te q̄ deuotiſſime p̄cor pꝫ ſanctiſſimá paſſionē tuam:te inquá clæmētiſſime rex gloriæ q̄ humil
lime obſecro p impollutæ Mariæ uirginis tuæ pientiſſimæ matris merita:ut hác a me dn̄e:qua tá uæhemēter
affligor.ægrotationē.ſi tibi placitum eſt.amoueas.meq; iucundiſſimo patri huic meo matriq; dilectiſſimæ re
ſtituas.At ego tibi liberator humanis generis qd ſim pro táto beneficio relaturus?Nempe ad perpetuum de
uotionis uenerationiſq; meæ ſtudiū oīa ueſtimēta mea ac reliquū oēm corporis ornatum dono do paupibus
Quæ locutus mirabili cū animi affectu quaſi extremo labore feſſus ac laſſus obticuit.Hic tu pater aliquando
exhilaratus tempeſtiue ſubdidiſti.Meū autem uotum Valeri mi ſuauiſſime illud eſt.ut ego una tecū.ſi conua
lueris.utar fuſca ueſte.Verum tui ſerica & in annū.at ego lanea idq; in oēm uitam . Adidiſti.n.ſerica.ueritus
quoniam puer uti ſemper conſueſſet læto quodá amœnoq; cultu corporis.ferret triſtius fuſcá ueſtem. Sed au
di obſecro tu.ut cæteri tecum audiant.quid is reſponderi.Abſit.inquit.abſit mi pater.Imo ego induar ueſte
& fuſca & lanea.ſic enim decet.tu uero eleganti ut ſemper.atq; ſenatoria.Nam in te non familiæ ac tuorū ſo
lum ſed reipublicæ decus repræſentat̄.Dum hæc ſcite ſerioq; loquitur:mors paulatim irrepens præcordia fri
gore obſidet.horret iam puer:ac tremit:Ná quo magis animi magnitudīe uincere nitebat̄ fragilitatem affli
cti corporis:eo magis febris immanitas membra proſternebat.ita ut demum diceret ſublatus ad cælum ocu/
lis.Miſer ego quis me liberauit de corpore mortis huius.Quádiu claudar hoc ſæculi carcere?Quod ipſe au/
diens cum transfixus doloris iaculo cœpiſſes durius flere:tunc ille.Quid eſt mi pater ut táto te dolore cōfici

as? Stat ſua cuiq; dies. Impleui curſum: q mihi a dño datus eſt. Nõ hic uiuit noſtro arbitrio. Peregrinamur: Virgili⁹
quãdiu ſumus i uita. Quæ tñ uita certe nõ eſt: ſed ſimulacrũ quoddã pure innocenterq; uiuentibus uitæ illius
beatæ & ſempiternæ. Itaq; ſtudendũ ſemp eſt: ut q̃ properantius licet: redeamus ad cõmunẽ bonoꝝ oium pa
trem: q mitis eſt & miſericors. Sic. n. frui licebit corona iuſticiæ: ſic ſaturari æternis gaudiis. Suauis. n. eſt dñs.
Volẽtiq; plura loq iam lingua balbutiebat. Iã grauior ſõnus ſenſum oppſſerat. febris i ardorẽ æſtuabat. iam
deſpatũ erat de puero: iã parabant q̃ ſunt funeris: cũ neqd intẽptatũ uideretur. confeſtim accerſitur Gerar/ Gerar/
dus medicus ueronẽſis uir ſane & doctus & amicus. Nã alii non nulli ueneti medici antea pueꝝ curandum dus ue/
acceperant: qui quoniã deſperarant de ſalute: ſe inde ſubtraxerant. Gerardus igitur cũ ueniſſet: oium primum ronenſiſ
urinã in uitrea mathula cõſpicatur: quã & ruſam uidet & turbidã: deinde manibus apphenſis arteriolíſq; ui
talibus cõtrectatis: reperit eaꝝ motiunculas per debilis ac raras & per intercapedinẽ ſe mouentis. Contrectat
extremos digytos pedũ. deinde genua: demũ partem uicinã cordi. Sentit oia mortis uirib⁹ intercepta. Vocat
pueꝝ ſuo nomine. Reſpondet is nihil. Vocat rurſus altiore uoce: Valeri mi nihil reſpondens medico? Vale/
rius ad hæc ueluti reuiuiſcẽs cœpit rurſus leuiter reſpirarẽ: & cũ difficultate maxima pro lapſas palpebras tol
lit. Tũ Gerardus pupillas diligẽter intutus q̃ſiuit a puero: an ſe agnoſceret: ad quẽ ille etſi cũ difficultate ſpiri
tus agnoſco inquit: Veniſti. n. iãpridẽ ad patrẽ ſalutatũ: cum ſe p æſtatẽ ruri ſoluẽdi animi gratia cõtineret. Id
ãt factũ eſt: cum nõdum Valerius impleſſet tertium ætatis annũ. Memoriæ bonitatẽ medicus admiratus i tã
ta præſertim ui morbi rurſum minutatim quæſiuit ſingulas aduerſæ ualetudinis cauſas ac progreſus: cui ille
ita deinceps prudenterq; reſpondit: ut medicus faciẽ auertens a lachrimis ſe nequiret cõtinere. Cumq; poſtea
ſubdidiſſet: ne metue mi Valeri: Curabo enim te cõualeſceſq; q̃primum. Cõualeſcã inquit ille & breui equi/
dem conualeſcam. Nam mihi medicus Chriſtus eſt. Petiitq;: ut uicinæ ſacerdos accerſaretur. Qui ubi eueſti/ Chriſt⁹
gio ad fuiſſet: rogaſſetq;: quidam uellet. Reſponit puer. Iam hinc michi abeundum eſt. Itaq; audi: rogo: pecca
ta mea: meq; ſi fas eſt: culpa omni abſolue quo liberior iter quod ſum facturus: leuiorq; emetiar: aſſedit mode
ratiſſimo puero ſacerdos: quæ is deliquiſſet in uita auditurus. Quæ ſunt eius errata? Vnũ id ſane & maxi/
mum: quod dum poſt animi circa litteras & facundiã morumq; diſciplinã exercitationes aſſiduas nihil otii
ſibi indulgẽs exercet ẽt corpus igenue. ea ẽ ui morbi correptus: q̃ ex hoc terreſtri carcere ante i cæleſtẽ patriã
reuocat: quã p ætatẽ poſſet flagitu fœditatẽ. cognoſcere. Mirat⁹ igit ſacerdos ſingularẽ itegerrimi pueri bo
nitatẽ· qppe quẽ nulli reatui uideret obnoxiũ ſed ſimplicis cuiuſdã potius atq; abſolutæ ꝓbitatis ſpeculũ: dũ
eũ iubet bene ſperare: dũ religiõis more ipoſita capiti manu omni culpa libere abſoluit: Valerius innocẽtiſſi
mus filius ille tuus dũ eleuatis ad cælũ oculis deũ orans caſtiſſimũ pectus cõiunctis digytis atq; labella percu/
tit. ſeque ſanctiſſimo triũphalis crucis ſignaculo aduerſus cõmunis hoſtis inſidias armat: ac mũit. Poſt breue
ſuſpiriũ ac lachrymulã tam leniter emittit ſpiritũ: ut ſponte rurſus occluſis oculis obdormiſſe nõ mortuus exi Conſtã
ſtimari poſſet. Et qđ mirabilius ẽ creditu. niueus ille purpuræ mixtus color quo pulcherrimos oís ſuæ ætatis tinopo
pueros mirifice anteibat i uita. repẽte ſimul cũ obitu maiore q̃dã gratia emerſit in faciẽ: argumentũ ſane non lis
paruũ neq; cõtẽnendũ eoꝝ mortẽ: q recte beneq; uixerunt. nõ mõ non eſſe malũ ſed bonũ ẽt atq; expetẽdũ. Maho/
At ipſe tñ nõ potes eius obitũ non dolere ferreq; pmoleſte: in cuius uita magnã quandã ac certã ſpem & tibi metus
& patriæ ꝓpoſitã eſſe exiſtimabas. quẽ ex te ipſo genueras: in quo uiuo te ẽt cũ naturæ cõceſſiſſes. uictuꝝ ar amyras
bitrabare. Sunt iſta ꝓfecto eiuſmodi: q̃ hoium aios nõ cõmouere nõ poſſint. Videmus opifices ſuis õpibus Turco.
q̃ ſibi ueluti genuerint: inſcribere ſua nomina. Erat nuper Cõſtãtinopoli quẽ barbarus hic princeps amyraſq; rum
Turcoꝝ Mahometus amorati filius ẽ demolitus miræ magnitudinis atq; pulchritudinis equus abene⁹: in cu Patro/
ius dextero pede anteriore legabant græce expſſa eminẽtiorib⁹ litteris huiuſmodi uerba. Patrophilus fictor philius
fecit. Egregius excuſor ille patrophilus quoniã aliter fortaſſe nõ poterat. p illiuſmodi inſcriptionẽ imortali Phidias
tatẽ ſibi cõparabat in uita. At phidias i eburneo Mineruæ ſimulacro qđ eximia arte fabricat⁹ tradit. cũ lege micruæ
patria ſuũ nomẽ ꝓhiberet inſcribere. effigiẽ ſuã in eius clipeo ita icluſit. ut ſine totius opis demolitiõe diuel ſimula/
li nõ poſſet. Et grauiſſimi philoſophi uiriq; ſanctiſſimi quoſcunq; libros ædiderint. ꝓpriis ipſoꝝ noibus illu crum
ſtrare cõſuerunt. Quod ſi huiuſmodi monimẽta ingenii idcirco plurimũ nos delectãt. quoniã p ea imortali M. Tul.
tatẽ q̃ſi quandã memoria nominis noſtri apud uiuos aſſeqmur: quãto magis totius hoís ꝓpagatio: q̃ p filios cicero
a nobis manat: deinceps in poſteros: & cara patri cuiq; eſſe debet & periucunda? Non. n. corpore dũtaxat Qu. fa.
quod ipſum natura ſua mortale eſt: in filiis uiuimus: ſed nõnullis etiam animi partibus: Nam quamq̃ ẽ cuiq; Max.
ſua mens diuino creata arbitrio. plæraq; tamen ſunt animi uires: quæ ſimul cum corpore a parentibus tranſ alobroi
funduntur i liberos. Atqui fieri poteſt ut uel malis moribus uel temporum calamitate uel alia maiore ui quip cus
piam natura hominis deprauetur uitieturq; id quod in. M. Tulii Ciceronis in Qu. Fa. maximi alobrici i Ari Ariſtote
ſtotelis philoſophi in Dyoniſi ſenioris filios eodem quoq; modo in. Qu. hortẽſii in. P. craſſi in Africani fra les
tris nepetes accidiſſe legimus. Rariſſimos tamen inuenias: qui parentum maiorumq; ſuorum & exteriorem Diony/
& interiorem tum magna ex parte ſi minus exercent. haud referant tamẽ. Quare cum & bonitate naturæ & ſius
inſtitutione diligentiaq; paterna cum haberes filium: qui totus tui erat ſimilimus: cum exiſtimes fortaſſis ex il qu. hor
lius obitu magnam tibi factam eſſe iacturam: cenſes te iure ac merito & eius & tua cauſa dolere oportere: Ve tenſi
rum erige te obſecro Iacobe Antoni Marcelle. Cedant rationi turbulentiſſimi atq; præcipites motus animi. qu. craſ/
Fac ut interior exteriori homini dominetur: ſi te ipſum audire: ſi tui compos eſſe uolueris: itelliges profecto ſus
tibi non modo nihil accidiſſe mali: quod Valerius tuus abs te abierit: ſed eo te eſſe meliore cõdione: quod

certo didiceris dilectiſſimum filium ſimul cum ægrotatiõe corporis liberatum omni ægretitudine animi frui
nunc cæleſtis gloriæ gaudiis ſempiternis:eſſeq; tui apud iudicem eum depræcatorem:qui & iuſtiſſime ſemper
iudicat:& quæcunq; aut agimus:aut dicimus multo ante cognouit:q̃ a nobis fuerint cogitata. Quid enim p
Telamõ immortalem deum in unius infantis obitu acriter adeo tibi dolendũ eſſe arbitraris? An ignorabas: quod Te
anaſixo lamon euripideus longe ante Anaxagoran clazomenium de aiace reſponderat:filium abs te genitum eẽ mor
ras talem? Non omnes ea lege nati ſumus:ut alii citius alii ſerius omnes tamen moriamur deniq;? Xerxes ille ma
Aiax ximus atq; potentiſſimus rex perſarum qui montes proſtrauit:mariaq; conſtrauit:cum ex altiore loco exerci/
Xerxes tum illum diſpiceret:quem ex quingentis myriadibus ut tradit herodotus hoc eſt ex quiquies decies centenis
Myrio/ hominum millibus conflarat:ſe a gemitu ac lachrymis continere non potuit: Interrogatuſq;:quid ita faceret:
des idcirco ſe flere reſpondit:quod poſt annos centum eorum nemo quos tunc uidebat:ſuperſtes:futurus eſſet.
herodo Quam naturæ humanæ imbecillitatem Euripides meditatus:ut eſt omni i re grauis ac diligẽs:ita locutus eſt.
tus Natura quæ mortalibus eſt rebus:tenes?
Euripi/ Haud uideor equidem:nam unde? at auribus accipe.
des Mors omnibus debetur his:nec eſt aliquis:
Qui cras futurum ſe ſciat. Quã igitur nobis polliceamur huius uitæ felicitatẽ:cuius omnia ſunt incerta om
nia mutabilia:oĩa plena formidinis? Itaq; alio ſpes noſtra dirigenda eſt alio intendendi cogitatus:nã quid ſe
rius dici poteſt in hominum uita:cum nullus ſit tantus annorum numerus:qui ſi cum æternitate conferatur
Neſtor minimam puncti particulam repreſentet? Nec ea profecto uita eſt optima:quæ uel Neſtoris uel Sibyle quam
Sibylla fabulantur:uel ea potius quæ Matuſalem annos uixerit:ſed quæ honeſtiſſima fuerit probataq; apud deũ:etiã
Matuſa ſi unius:diei uitam quis uixerit. Nos enim multitudine annorum magnitudine preſtantiaq; uirtutis hoĩs bea
lem titudo ſimul cum uita definitur. Nam iccirco Chryſippum aut aliũ quẽpiam huiuſmodi.uel Platoni uel:Ari
chryſip ſtoteli ꝓtulerimus:quia plura ĩ philoſophia uolũina prolyxiora ſcripſerit? an illos potius chryſippo & chry
pus ſippi ſimilibus:quoniam acutiora & meliora ingenii doctrinæq; monimenta poſteris reliquere? Num pro/
Plato pterea arborem laudemus:quod plurimum ſit annorum.an quia & pluris de ſe fructus & ſuauioris efferat.
Ariſto/ Et ne celerius q̃ par eſt:a ſimilitudine diſcedamus:ut in arborum fructibus accidere uidemus:ut aliis alii citi⁹
teles matureſcant:idq; non in diuerſis modo ſed in eodem etiam genere fructuum:ita de hominibus quoq; uenire
uſu quis dubitet:ut pro cuiuſq; nature temperamento alii ſerius alii citius uitam finiant. Si eum arrogantem
ſolemus & diſſolutum exiſtimare:qui hominum legibus aduerſatur:qualis ducendus ſit: qui ſuccenſet natu
ræ legi.quæ uiuendi tempus omnibus definit:ut id præterire nemini liceat. At naturæ legibus iraſci quid ali/
ud eſt q̃ deo aduerſari:a quo natura omnis creata ẽ. Qui enim egræ fert quod uoluit deus:is plane uidetur de
Eſchyl⁹ um arguere iniuſticiæ:in eumq; iraſci. Itaq; non abſurde hunc ab Eſchylo legimus repræhenſum:cũ dixit: Bo
Euripi/ ni eſt grauiſq; uiri mali:ſi quid patitur.nunq̃ deis iraſci. Quã ſententiam apte ſecutus Euripides ait. Aduerſa
des qui bene fert:uir optimus mihi uidetur ac prudẽs. Ad mea me de Valerio meo.dicas fefellit ſpes. Qui enim
non doleam.quod ab eo relictus ſim hæres.quem mihi fore ſperabam hæredem. Et quem ſuperſtitem opta/
bam.ei uideam me ſuperſtitem. Et in quo uitæ huius omnem collocaram iucũditatem.eum morte ſublatum
aſpiciam. Qui ergo tam triſti tam acerbo tam infelici caſu non crucier non angar animi.cum illum mihi tam
immature tam inopinato ereptum ſentio.quo aliud nihil in uita præcioſius habeam nihil amabilius nihil ca
rius nihil ſuauius. At nihil debet eſſe inopinatum ſapienti. Amiſiſti.fateor.in Valerio magnam huiuſce uitæ
iucunditatem magnum ſolatium magnum ornamentum.non poteras eius ingenium atq; probitatem conſi/
derans ñ tecũ ad mirari.ñ tibi plaudere.q᷑ talẽ filiũ genuiſes tam modeſtũ tã uerecundũ tam facilẽ tam ſtre
nuũ tã benignũ. Delectabat te plurimũ ingenita eius prudentia & bonaꝝ artiũ ſtudiũ ac facundia ſingulari.
Et eius caritatẽ atq; pietatẽ obliuiſci non potes.quæ quidẽ omnia cũ uideas tã repente una cũ illo amiſſa: ir/
Vlyxes recuperabili te detrimẽto& maximo affectũ arbitraris. At ueli tecũ aio uolutes illã Vlyxes ſententiã apud E
Euripi/ ripidẽ poetã. Sapientis eſt quæ oportet in malis ſapere. Nũ iccirco fortaſſe te illuſũ & deſtitutũ putas: quod
des antea.q̃; tua ferret opinio. Valeriũ tuũ ad ſe deus reuocari? An tibi moleſtũ eſt:quod celerius tua ſententia e/
uocatus ille ab deo eſt & emiſſus ex his corporis uinculis ad ſeq; ideo accerſitus:ut omni cura liberaretur om
ni ſolicitudine? quodſi in re belica turpe exiſtimatur dicere nõ putaſſẽ:ubi inopinato in nos hoſtis ac repen/
te ipetũ fecerit:quanto ideſt turpi⁹ iudicandũ in huius uite condicione.quæ innumerabilibus periculis & ca
lamitatibus eſt obiecta.cuius finis eſt ille.quẽ effugere nemo poteſt. Omnes eni morimur horaq; mortis icer
ta eſt. Itaq; recte admonemur. Vigilate.& orate.quia neſcitis horã neq; diẽ.quid inquã facere nos.oportet.q
Ihesus bus ſapientiæ magiſter Ihesus eſt datus.quando idẽ & a gentilitatis philoſophis poetiſq; predicatu. Pati mul
neuius ta neceſſe eſt ait Neuius poeta mortalẽ mala. Sed eruditiſſimus perſius longe apertius. Viue memor lœti fu/
Perſius git hora.hoc ꝙ loquor.inde eſt Decet nos certe ita uiuere ut ſemper credamus futurum.ut moriamur. Aliud
nihil eſſe philoſophorũ uitã affirmat Plato quã mortis cõmentationẽ. Et docte id quidem atque ſapienter.
nã ſi ad finẽ omnia referenda ſunt.ſi bene beateq; uiuendi principiũ capit ab ipſo fine rationẽ.ſi finis hũanæ
uitæ mors eſt.cui nulla eſt mortis meditatio.is ſane neq; prudens nec filix eſſe ullo pacto põt.quam me uerba
Euripi/ illa delectant.quibus utitur apud Euripiden.ut mihi uidetur. Theſeus.
des At ego quod a ſapiente quodam didiceram.
Theſeus Curas calamitates & exilia mihi

Mortis acerbas & malorum alia genera
Verſaueram animo: nequid illorum prius
Quæ cogitaram. ſi quid accideret: magis
Recens noceret. Didicerat Theſeus a ſapiente quodã hoc eſt ab Anaxagora Euripides eſſe omnia quæ in hu- Anaxa-
ius uitæ mutabilitatem poſſunt cadere: diligenti meditatione prouidenda: quo in omnẽ caſum armati inſtru- goras
ctiq; ſimus aduerſus omnes animi motus: ut ſicuti uigiles: & periti gubernatores priuſꝙ dent uela: Scythiam Scythia
per euxinũ pelagus petituri ſe anchoris muniunt & rudentibus: ne ſiquis ſecus quã opus ſit: uentus incubue- Euxinũ
rit fruſtra ſint auxiliũ deſyderaturi. ita etiã uos non adeo rebus lætioribus efferamur: aut deiiciamur aduerſꝰ: Pelagus
ut uideamur obliti: ꝙ uaria ſit ꝙ fragilis ꝙ incõſtans hũana condicio. Quid. n. aut noſtroꝝ aut noſter etiã obi-
tus nos affligat? Fac uitã corporis ſempiternã eſſe. Quis adeo ſit tanta dementia: qui non mori ꝙ primũ ma-
lit: ubi in eã ſit uitã peruenturus: de qua fore ſcriptũ legimus: ut deleat deus omnẽ lachrymã ab hominũ ocu-
lis: & ubi neq; mors amplius ſit futura: neq; luctus neq; clamor nec dolor: ꝙ in hac uerſari diutius hominũ ui-
ta: quæ plena eſt miſerabiliũ ærumnaꝝ in tot reꝝ omniũ Cõmutationibus in tot cupiditatũ tædiis in tot faſti-
diis uoluptatũ? Quæ hic nobis requies eſt? quæ trãquillitas? Quæ non oĩa plena formidinis? plena angoris
nihil eſſe uidemus in hac inſtabilitate uitæ ita homini concupitũ: cuius poſt uſum ſatietas nõ ſequatur: ut qđ
maxime cõſequi ſtudemus id cõpotes uoti facti nõ abdicemus. & alia atq; alia deinceps appetamus. Nunꝙ David
niſi in morte appetitionis fax extinguitur. Itaq; nõ ab re & David & Hieremias & Elias aliiq; nõnulli uiri Hiere-
ſancti & ſapientes uitæ diuturnitatẽ ingemuerunt: ita ſunt oĩa uaria: ita incerta: ita infirma nuſꝙq; manẽtia. mias
Id quod animaduertens pindarus ut eſt in omni re prudens ita locutus eſt. Elias

Speruiꝝ ſurſum ſimul & deorſum. Pidaruſ
Multa iactantes celeri feruntur
Orbe uerſatæ probat id: quod ore
Nemo uenturam potuit deorum
Noſſe fortunam: quoniam futuri
Cæca mens nobis: hominiq; multa
Præter optatum tulit ipſe caſus
Triſtia: & rurſus miſeris ſubactam

Extulit rebus propere uoluptas. Quare cũ in rebus hũanis nulla ſit certitudo nulla ſtabilitas nulla fides: ni-
hil ſapienti oportet eſſe inopinatũ: cũ uſu didicerit quottidie euenire: ut lætis triſtitia & triſtibus læta ſucce-
dant. Itaq; ad eadem te hortabor. ad quæ Corydon apud Theocritum Battum corydõ

Fidere amice decet. melius cras forſan habebis Theo-
Sperandum eſt uiuis. non eſt ſpes ulla ſepultis. critus
Nunc pluit. & clarus nunc Iupiter æthere ſurgit. Battus

Vt enim ſilentio inuoluã uel. P. uentidiũ. quẽ a patre Gn. põpeii magni actũ in triũpho & oculis populi ro- P. Ven-
mani miſerabiliter antea ſubiectũ. de parthis ad poſtremũ pulcherrime triũphantẽ Roma cõſpexit uel. G cor- tidius
nelium Scipionẽ naſciſcã. qui a carthaginenſiũ carcere ac uinculis nõ ſolũ omnia quæ ſeruitutis cõditione a- G. cor-
miſerat. poſtliminii iure recuperauerit. ſed ad ſumma conſolatus imperiiq; faſtigia eſt euectus. ſatis unus Iob nelius
exẽplo ſit. Quid. n. hic triſte paſſus nõ eſt: quæ acerba non pertulit? ipſe de ſe teſtimoniũ perhibet. Suſcitabis Scipio
inquit: corpus hoc meũ: in quo multa mala ſum paſſus. At idem Iob ubi aduerſa oĩa & corporis & fortunæ naſcica
uirtutis patiẽtia mirifice ſuperaſſet: ita ſibi propitiũ benignũq; deũ reddidit. ut ad huius quoq; hũanæ uitæ fe- Iob.
licitatẽ nihil requireret. Magna profecto uirtus eſt patientia. Moderate nobis in utrãq; fortunã ferenda ſunt
oĩa. Nunꝙ diffidendũ eſt rationi: nunꝙ legi naturæ aduerſandũ. Tollenda ſpes noſtra in deũ eſt Iacobe An-
toni Marcellæ: qui ſolus quid nobis rebuſq; noſtris aut cõducat: aut nõ conducat: & nouit ſemper: & tempe-
ſtiue prouidet. Seuocãdus eſt nobis animus atq; diiungendus ab iſtiuſmodi cogitatibus & motibus turbulẽ-
tis: Nã perturbationes animoꝝ: ut inquit Pindarus: ſapientẽ etiã uiꝝ cogunt inſanire. neq; flenda tibi Vale- Pidaruſ
rii mors nec dolenda eſt: ſed laude potius & gaudio proſequẽda: quẽ dignũ deus iudicarit cæleſti domicilio.
nunc uiget in reꝝ oĩum cognitione eaꝝ. quas ita facile cũ uiueret: diſcebat ut eas non tã diſcere quã reminiſci
ſecundũ platonẽ quiret exiſtimari. Proinde ſatius feceris. ſi dolorẽ pectoris tui quo inopinato percuſſus es:
recordatione illius laudũ conſolabere: nã ſi eos dolemus: quibus bene eſt: quid de nobis ſimus facturi? nobis
profecto potius de nobis ipſis dolendũ eſt: atquã cauendũ merito ne dũ filios flæmus: coꝝ beatitudini inui-
dere iudicemur. Illi. n. iis bonis nunc fruuntur. quæ nec oculus uidit nec auris audiuit: nec in cor hoĩs aſcẽde-
runt. nos aũt aſſidue uolutamur in cœno. Et eo mors noſtra & durior eſt & triſtior futura. quo diutius uiui-
mus. Veꝝ ea nobis offert cõſolatio qđ nõ multũ abeſſe poſſit. ut quos tãto animi ardore deſideramus. corã
liceat itueri & tibi ualeriũ tuũ & mihi Olympiũ meũ æqlibus nobis æqlis illos: nã ut illi eodẽ & ãno & men- Valeriꝰ
ſe nati cõplerant annũ octauũ neuter ita nos annũ qrtum & ſexageſimũ ingreſſi uterq; ſumus. tu ad. xvi. Kal. Olym-
februarias. ego uero ad octauum Kal auguſtas. Et imortales certe quãtum mihi uideor augurari. futuri nõ ſu- pus
mus. Quare iter nos & filios. quos amiſimus. nõ admodũ lõga futura ſunt diuortia nõ demus operam qđ
ĩ nobis eſt. ut una cum illis quos tãto deſiderio ardemus. eſſe poſſims. Quãuis. n. naſciamus. quæ dies morti
ſit pſtituta. qđ tñ ſcriptum ẽ: nos latere nõ debet. Oĩs caro fœnum. & oĩs gloria eiꝰ qſi flos fœni. At cum ſcia-

mus pulcherrimos atq; recentis floſculos leui aura tactos langueſcere paruoq; uenti flatu agitatos marceſcere
ſolere:nihil eſſe uideo:qđ imaturæ natura qđ intẽpeſtiuũ dici debeat iter hoies.Quandocũq; nos morituros
iuſſerit deus:id & maturæ ducundũ eſt & tẽpeſtiuũ.Quid.n.eſt aliud mori:ꝗ depoſitũ reddere?Depoſuit de
us apud nos aium nullo ꝑſcripto tempore.Quæ igitur iuſticia noſtra fuerit cum repetenti minus alacriter ꝗ
primũ reſtituere?Num grauiter nobis ferendũ eſt.ſi quod ab deo nobis datũ eſt uſui:id ei cũ exigit reddere.
Reddimus.n.nõ damus.At ne mẽſarii quidem ſi ſapiunt:ſi decoq̃re erubeſcũt:moleſte ferãt depoſitũ redde
re alienũ.Nũ uir ſapiens atq; idem gratus quẽ aium accepit ab deo uſui ac ueluti depoſiti iure:repetenti dño
aduerſari audebit?Nec ille minus in culpa iudicari ſolet:q doleat uel depoſitũ uel cõmodatũ reſtituiſſe:quã
q illud ſit abiuratus:Nã fides i utroq; & gratitudo deſiderat̃.Cũq; omne uitiũ graue ſit:ac ꝑiculoſum:tum i
gratitudo turpiſſima atq; admodũ deteſtabilis cẽſeri debet.Hõ.n.ingratus pudore uacat.Qui uero ipuden-
Angelus primus
tiæ ſe facit obnoxiũ:is oĩs ſe flagitio facinoriq; aſcribit.Si primus Angelus uoluiſſet gratitudinis meminiſſe:
neq; in ſupbiã exarſiſſet:neq; inuidiſſet creatori ſuo:nec e ſũmo beatitudinis gradu i extremæ miſeriæ præcipi
Delphica ꝓcepta
um corruiſſet.Quã me delectãt duo illa ꝓcepta:q̃ uocant̃ Delphica.Cognoſce teipſum & neqd nimis.Hæc
talia ſunt:ut alterꝫ manet ex altero:& inuicẽ ſe cõmutẽt.Nã & q ſe nouit:nihil nimis neque cogitat:nec facit
Et q nihil nimis aut dicit aut uult:ſeipſum nouit.Qui ergo ſe mortalẽ eſſe cognouerit:neq; efferet̃ nimis re-
bus ſecundis:neq; aduerſis ita humilẽ abiectũq; ꝓſternet:ut luctui ſemꝑ ut eiulatui ſit addictus.Honorat̃ ſa-
Luctus
ne luctus ut ẽ in fabula:lachrymis & doloribꝰ.Itaq; nõ inuitus ad eos ꝓficiſcit̃:a q̃bus huiuſmodi honoribꝰ
excipit̃:ab q̃bus ãt negligit̃:iis abſtinet.Vt omni i re demiſſo nos aio aduerſus deũ eſſe oportet:& q̃cq̃d ab
Euripides
eo fit:ad noſtrã utilitatẽ factũ exiſtimare:itaq; uidẽtur aduerſa & uolũtati noſtræ expectationiq; ifeſta:& cõ
ſtãter ferẽda ſunt nobis:& ſapiẽter.Nã ut grauiter inq̃t Euripides Neceſſitati q dedit terga:ſapiẽs eſt ille uir:
Menander
nec inſcius q̃dẽ deũ.Si.n.neceſſario oẽs morimur:finiſq; huius uitæ mors ẽ.q̃d hæc nobis & fruſtra & inuti
liter uel lachrymanda eſt uel dolenda?Audiamus obſecro Menandrum:quam ſcite hæc:ut omnia.

Noſtris mederi ſi malis poſſent lachrymæ.
Semperq; tolli flætibus quiret dolor:
Lachrymas emeremus auro:at herus negocia
Non curat hæc:nec reſpicit ſuam uiam
Seu tu flæas:ſeu non:facient proin quid facimus?
Nihil dolor arborum inſtar hos fructus habet.

Lachrymas.Nihil igit̃ dolendũ eſt:roges:nihil ingemiſcẽdũ:nihil lachrymandũ oĩno:ne in morte q̃dẽ cariſ
Ihesus Lazarus
ſimi filii.At flæuit Iheſus Lazarꝫ.quẽ reuocabat ad uiuos.No flæã ipſe:non animi torquear:q me in iucun
diſſimo mihi filio mortuũ ſentiã.Reſpõdebo eq̃dẽ tibi audacter:& ex animi ſentẽtia reſpõdebo.ut nihil do
lere oĩno inhumanũ eſt:ita dolore confici effœminatũ & molle.Nullos inquã ſentire in utraq; fortunã ani-
mi motus lapidis ẽ nõ hois:ꝗq̃ ẽt in lapidibus ineſſe motus quoſdã natura inſitos nõ ex magnete ſolũ ſed ex
ſilicibus ipſis ꝑcipitur.Verꝫ pati motus eos effrænatius ferri.nec ullis cõpeſcere rũnis conſiliiq; remediis bel
luæ eſt ꝓpriũ.Si.n.in nobis nulla prorſus ineſſet affectio.cũ aliæ plæræq; animi uirtutes.tum amicitia ipſa q̃
nihil in hoium genere ſuauius eẽ nec neceſſariũ magis aiaduerto.beniuolẽtiaq; oĩs e medio tolleret̃.Itaq; ca-
uendũ eſſe arbitror.ne falſa quadã decepti opinione.aut qđ nullũ eſt.iudicemus malũ.aut qđ ſua natura mi-
nimũ ſit.maximũ ipſi faciamus.Qui.n.qđ ꝑ ſeſe aut bonũ eſt aut boni cã.ducit in malis.hic nõ põt eſſe non
demens.qui uero & triſticia & læta pro rõne apteq; tulerit:uir mihi prudẽtiſſimus uidet̃ efferenduſq; ſum-
mis laudibus.At nõ potes tu q̃dẽ nõ dolere.qđ tali uideas filio te orbatũ.qđ ſentias uiſcera tua abs te ueluti
diuulſa qđ in eo ſis mortuus.in quo te futurꝫ ſupſtitẽ putabas.Homo.argumẽtaris.ſum nõ deus.Et recte tu
Lazarus Solon
q̃dẽ.ꝓſertim cũ deus ẽt ipſe.q mortuum Lazarꝫ ut obiicis.erat ſuſcitaturus.collachrymatus eſt.Velim tñ me
mineris grauiſſimæ illius quã modo dicebã Solonis ſniæ.neq̃d nimis.Nã q̃đ ais collachrymatum ẽt Iheſum
ihesus Lazarus
recte q̃dẽ narras mõ intelligas id eſſe ab eo factum nõ minꝰ qđ Lazarꝫ quẽ plurimum diligebat.eẽt reuoca-
turus ab alteriꝰ ueræq; uitæ beatitudine in huius.ꝗ falſo uita noiatur.miſeriã quã ut humanæ ĩbecillitatis affe
ctum exprimeret.At ſe ſupra hoiem gerere.hoc ẽ ſupra uulgi cõſuetudinẽ & oĩa pro rõnis regula deoq; meti
ri uiri ẽ magnifici planeq; heroici.Præterea ſi uolueris meminiſſe optime cum illo actum eẽ qđ adeptꝰ te pa
tre ſuaq; uirtute oẽm uitæ huiꝰ felicitatẽ quã dicimꝰ.ita exceſſerit.ut cũ adumbrato fucatoq; ſæculi bono æter
nam ſibi gloriã.& beatitudinẽ poſſeſſurꝰ.intelliges tibi lætãdum eẽ potius ꝙ talẽ genueris.ꝗ dolẽdum ꝙ ta
lẽ amiſeris.qđ ſi illiꝰ nõ potes abſentiã ferre.q cælum habitat.non tam eiꝰ uideris ꝗ̃ tuã uicẽ collachrymari.
At iſtud certe nõ eſt animi uero liberalis.neq; magni.neq; paterni neq; ipſius tui.q pluris faciebas unum Va
lerium ꝗ uitã ipſam.q uir magnificus es & omni uirtute illuſtris.Illius bono gaudẽdum ẽ inquã potiꝰ ꝗ tuo
dolẽdum incõmodo.At q ea cõditione filios nobis cõmẽdauit deus.ut q̃ñcunq; repeteret redderemus:num
igitur malimus creditori ſuccẽſere.qđ ſuum exegerit.ꝗ cõmodãti gratias agere.quin potiꝰ imitãdus ẽ.nobis
Iob
ſanctiſſimus ille patiẽtiſſimuſq; Iob atq; illiꝰ uerba ſincero mẽtis affectu uſurpanda.Dñs dedit.dñs abſtulit.
Sicut dño placuit.ita factum ẽ.ſit nomẽ dñi benedictum.quid tãto.n.torq̃amur dolor̃.q̃d diuturnis lachry
mis.quos amiſimꝰ.lugeamus.ſi q̃dẽ ad tps ẽ creditum id ꝑpetuo ſeruare nõ poſſumus?nihil nobis cum agit
natura durius ꝗ̃ cum elemẽtis uniuerſoq; mundo cõſueuit.num q̃ritur terra qđ fructꝰ quos tãto cum labore
concepiſſet.peperiſſet.aluiſſet.amiſerit.cum tã ſæpe antea uomeribus ſciſſa eſſet raſtris & ligonibus cæſa.im-

bribus obruta:tēpeſtatibus fracta:nūc rigore nūc æſtu uexata:quo annua munera pturiret:cūq; uariis amœ
niſq; floribus induta geſtiret:mox exuta ſpoliataq; oēm ornatū lataq; depoſuerit? At ne mare qdem moleſte
fert:qđ p anni ac tēpoꝝ uices eorūq; momēta nūc remiſſoribꝰ nūc uæhemētioribꝰ uentoꝝ flatibꝰ inter pro
cellas fluctuſq; agitatū nauibꝰ circūquaq; ſulcatū:& hamis ac rætibꝰ appetitū ſentiat:quos genuerit auxeritq;
tantos piſciū greges prædæ oībus rapinæq; expoſitos & ꝑcioſiſſimas margaritas aliaq; p multa & gēmaꝝ &
reꝝ nobiliſſimaꝝ genera abſe aut ui auferri aut īſidiis abduci. Nā qd aer ipſe mihi memorādus eſt? Luget ne
an gemit:qđ q mō ſolis radiis illuſtratꝰ albeſceret:& iucūdus oībus eēt aſpectu:mox nocturno colligat hor
rore:ſæpenumero ēt interdiu obſcuratur: quodq; aues q̄ꝝ & ludēti uolatu & mulcēti cōcentu gaudet:multi
plici dolo uariiſq; artibꝰ in ſūma ēt regiōe capiant̄. Et ne uidear ī ſingulis enarrādis curioſior:cælū ēt ipſū nō Niobe
ſp eodē lucet aſpectu ſed p ortu occaſuq; ſolis nūc manātibꝰ radiis colluſtrat̄. nūc coruſcatiōibꝰ ſtellaꝝ ue/ Cyrus
luti ſcintillis debilꝰ fulget:q̄doq; ēt nuſquā appet: Quare ſi oīa ſunt plēa mutationū: ſi nihil ē ī uniuerſo mū Tomy/
do liberꝝ ab interitu:nihil ē:qđ ipſi nobis ꝑcipuū poſtulemꝰ. Quod ſi p ībecillitate hūani ingenii ñ potes ta ris
lē filiū ñ regrere:nō dolere:nō ingemiſcere:cū boues ēt uideamꝰ regrere uitulos quos amiſerint:multoq; mu Croeſus
gitu ac triſti teſtari piū naturæ affectū. Sed oī in re modꝰ ſeruādus ē:& nuſq̄ a rōne diſcedēdū. Vſus corporis Annibal
cū mētis affectu nobis ē cōmutādus:ut quoꝝ aſpectu atq; ſermōe curas leniebamꝰ:eoꝝ gaudeamꝰ recorda/ g.Pōpe.
tiōe ac beatitudine. Ad hæc tibi cauēdū ē:ne cōtinuis lachrymis eo cōtra has grauiorē culpā:quo diuinæ uo magnus
luntati magis uideris aduerſari. Solet.n.q̄doq; deꝰ uæhemētiꝰ illos affligere:quos repugnātes ſibi rebelliſque G.Iulus
cognorit. Itaque ñ abſurde poetæ fingūt Niobē ob huiuſmodi cām filios amiſiſſe. Quis ſcis ꝑterea:ſi deꝰ ipſe Cæſar
cui & ꝑterita & futura oīa corā ſunt:miseratꝰ ē Valeriū tuū:ob eāque rē ad maiorē ætatē uēire phibuerit: ne G.mariꝰ
qd triſtiꝰ pateret̄? Quot.n.& quāta quottidie accidūt in uita triſtia miſerabilia ærūnoſa:q̄ ſolā morte effugi Cicero
unt̄. Si Cyrus ille ſenior q res tā multas tāque ꝑclaras geſſerat:ad ſenectutē ñ pueniſſet:nūquā tā crudeliter tā L.annæ
ignominioſe tā ſeruiliter p caliditatē ipotētiāque fœmineā piſſet. Idē de croſeo rege de pœno Annibale.de. us ſeneca
G.Pōpeio magno.d.G.Iulio Cæſare:de.G.Mario.de Cicerōe.de.L.āneo ſeneca:aliiſque pmultis ꝑt aīaduer menan/
ti.quāto igit̄ Valeriꝰ tuus celeriꝰ exceſſit e uiuis:tāto eiꝰ mors deſiderabilior ē cēſenda:qđ mali nihil neq; noſ der
ſet.neq; ppetraſſet:qđ eiꝰ rei cōſiderās Menāder idē:quē mō meminerā:ait. Quē dii amāt:morit̄ iuuēis. Li/ Priamus
berat pfecto mors ſæpe ñnullos & maxis & acerbiſſimis malis:qbꝰ ii uacāt q uel īfātes uel pueri ex hiſce uitæ Homerꝰ
ærūnis exceſſert. Si Priāo cōtigiſſet ea mors:q̄ falſo īmaturā dicimꝰ:nūq̄ hæc tā flebiliter apđ Hōeꝝ q̄rerct̄.

Ingredere o fili murum:quo troas & omnis
Troiadas ſerues:nomen neq; clarius hoſti.
Pellidæ efficias:tua nec tibi fata miniſtres
Ante diem:miſerique patris miſerere:ſuperſtes
Quem facis elatum:ſenii quem limine ſæua
Sorte deum genitor:perdet mala plura tuentem
Funera natorum.natas hoſtiliter actas
Strupataſque nurus infantum ſtrage ſub alta
Membra inflicta ſolo:nam me mucrone ſupræmum
Poſtq̄ aliquis uita ſpoliarit:rictibus atræ
Ante fores catulæ pergent laniare iacentem
At quando canumque caput canamque moloſſæ
Dedecorent barbam grandæui in cæde natantis
Hoc miſeris fuerit:longe miſerabile cunctis:
Talia uoce ſenex quæritur.multumque capillum
Vertice uellebat.ſibi quod minus audiat Hector. Hector

Quāqdē Homeri ſniam Virg.familiaris nr̄ aptiſſime ſecutꝰ uel potiꝰ executꝰ inqt. Hæc finis Priami fatoꝝ. Virgiliꝰ
hic exitꝰ illū. Sorte tulit troiā īcēſā & plapſa uidētē. Pergama tot quōdā populis terriſque ſupbū. Regnato
rē aſiæ.iacet ingēs littore truncꝰ. Auulſūq; humeris caput & ſine noīe corpꝰ. Ex quo poſſumus ītelligere ñ ob
ſcure.q̄ piculoſū q̄ formidabile ſit diutiꝰ eē in uita.qd.n.aut nr̄is aut nobiſipſis longiorē uitā optamꝰ tāq̄ ne
ſcii.quo diuturnior fuerit uita nr̄a.eo mortē fore pcōꝝ mole grauiorē. Dies ānoꝝ uitæ meæ quos hēo.c.&
xxx.inqt Iacob.minimi & mali. Vñ apoſtolꝰ. Mihi uiuer̄ xp̄s ē:& mori lucꝝ. Recteque addidit diſſolui.n. Iacob
& eē cū xp̄o multo meliꝰ.qd igit̄ tāta ſit nobis uiuēdi cupiditas.cū ñ ſumꝰ ignari multitudinē ānoꝝ uitioꝝ Apoſto/
multitudinē cumulari.qđ ſi qd ē bōi.qđ de ſe q̄at hæc uita mortaliū polliceri.id ñ in aī & corpis cōiūctiōe ac lus
uiculis ſed in uirtute ipa.q̄ aī rōne adipiſcitur.& ī bōis ē moribꝰ poſitū. Itaq; ut uirtute qđ malū ē ſuum.cauet Chriſtus
hæc uita mortalis.ita qđ bonū ē morte cōſeqt̄.q̄ re q ſibi hoc ē ſm aī uirtutē deoq; uixerit.quocūq; tpe moriā
tur & tēpeſtiue moriunt̄ & bñ.eoꝝ q̄ mortē ñ eiulatu ſed laudē.ñ luctu ſed celebri mēoria.ñ lachrymis & do
lore ſed graꝝ ad deū actiōe & aī trāqllitate pſeq debemꝰ qđ his piculis ſæculi liberati cæleſtibus illis ſēpiter
niſq; bōis potiti ſunt qbꝰ ſolis uera hoīum definit̄ btitudo. Cū tuꝰ igit̄ Valeriꝰ ita egerit ānos ſuos.ut nullā
ne minimā qdē ſēſerit corpis cōtagionē.ſed potiꝰ eēt & puritatis & bōitatis exēplū.ñ tā tibi lugēdū eſt.qđ
tali careas filio.q̄ imortales agēdæ gr̄æ xp̄o Iheſu qđ illiꝰ te pr̄em facer̄ ſit dignatꝰ.quo ēt aliqñ patrono uti a Xp̄s Ihe
pud ſe poſſis? qd.n.tm̄ lachrymaꝝ effundis? qd adeo gemis? quid diutiꝰ doles? An ignoras ꝙ totiēs dixius ſus

fragilē noſtrā & caducā eē naturā cōditionēq; corpis nobis datā eē cōmunē cū pecoribus & iumētis? Quæ nā ē huiꝰ uitæ ſuauitas? Quæ cōmoda? uel q̄ potiꝰ nō incōmoda? n̄ triſtia? nō plena maloꝝ oīa? Scio me eo tibi dolorē facere lōgiorē: quo in dicēdo ſū lōgior. Veꝝ cū uideo tui te Valerii: quē tāto deſideras ope uelu ti ſagittis aſſidue uulnerari & eo qdē aī uulnere: qđ dolore te cōficit: inſtitui n̄ antea finē dicēdi facere: q̄ ita te tibi reſtituero: ut me mihi i luctu meo reſtitutū ſētio. Nō poſſū inqs a dolore nō poſſū a gemitu n̄ poſſū a lachrymis cōtinere me: ut quē ſupſtitē atq; heredē mihi fore opinabar: eū efferri & ſepiliri uideri. O imitis atq; iniq̄ mors: q̄ filios pietiſſimos ab idulgētiſſimis parētibꝰ diſtrahis: ut quos imortalis eē oporteret: in ipſo uitæ limine opprias. O maloꝝ oīum malū atrociſſimū teterrimū peſſimū. Eodē uideo nos reuolui Iacobe Antoni marcelle. Fruſtra me uideo p̄cepta eloq̄ntiæ didiciſſe. q eo tibi qđ cupio: quodq; in te eſt. minꝰ pſuadeo: quo ſū in ſuadēdo cupioſior. Nū tibi ſoli mortuꝰ eſt filiꝰ? An ignoras: q̄in mūdo ſunt & mutabilia eē oīa & mortalia. Nū putas ſingultibꝰ fletibuſq; tuis redituꝝ ad te Valeriū? Viſne tibi licere: qđ ſibi deꝰ ipē n̄ patiť

Agaton deꝰ ut agathō inqt: infecta facer̄: q̄ fcā ſunt. tametſi deo nihil ē neq; p̄teritū neq; futuꝝ: cui oīa ſunt præſentia:

Dytis Audi obſecro qbus uerbis Dictys cōſolatur danaen.

Danae

Eſt inferis curæ gemitus putas tuos?
Suſpiriſq; tuis tibi reditum ire filium?
Quieſce: moneo. proximorum ſi mala
Reſpexeris: feras facilius conſiderans
In uincla quot laxantur homines: quot patres
Orbi ſeneſcunt: quiq; regnantes opibus
E maximis lapſi nihil ſunt. hæc tuo

Socrates Verſāda ſunt aīo. Cōſiderādæ ſūt in quā tibi alioꝝ calamitates & ærūnæ. Et qđ mōebat Socrates: icōmodū tuū cū alioꝝ aduerſis rebꝰ cōferendū. Quod ſi feceris: inuenies p̄fecto lōge tibi meliorē eē fortunam: q̄ alijs

Antimachus multis: q habenť fortunatiſſimi. laudať a nōnullis Antimachꝰ poeta & id qdē n̄ iniuria: q cū ex obitu Lydæ uxoris: q̄ unice amabat: dolorē intolerabilē cōtraxiſſet. ſcripſit grauē elegantēq; elegiā noīe Lydā quā p enūe

Lyd rationē illuſtriū mulieꝝ q̄ extremis cladibꝰ ſunt cōfectæ: ſeipm̄ cōſolatꝰ eſt. Et. M. Tul. Cicero cū filiæ mor

M.T.ci. tē æquo aīo ferre n̄ poſſet: grauiſſimā ipſe quoq; ea de re cōſolationē ſibi lucubrauit: ubi cū. Qu. Maximi illi

qu. Maximus us &. M. Catōis tū alioꝝ pœne inūerabiliū & græcoꝝ & Rōanoꝝ patiētiā atq; cōſtātiā in mediū referens ſe ſibi ſua in cā patronū cōſtituit: grauiſſimis exēplis roībꝰ oñdēs dolorē oēm: q ex alicuiꝰ morte ſuſcipiať: &

M.Cato muliebrē eē & uanū: cū nihil ſit malū iudicādum. qđ ſit natura. Et cū oīa nobis dederit deꝰ. nec ſit quicq̄ p̄prius: qđ tanq̄ iure peculii nr̄m dicer̄ poſſimꝰ. qd ē. q uel amiſſū uel redditū tāto ægritudinis cruciatu nos torq̄ať. Prudēter igiť & ꝙueriſſime i hāc ſn̄iam Simōides poeta locutꝰ ē.

Simonides

Hoies paꝝ poſſunt inania ſtudia:
Breuiq; tempore labor ad laborem etiam.
Quod eſt ineuitabile. imminet omnibus
Mors ſæua. cuius & boni & mali parem.
Partem recipiunt. nec minus apte euripides
Non ſolum enim pecunias minime proprias
Homines habent: ſed prorſus humanum nihil:
In omnibus itaq; dicere par eſt ea gerimus
Quæ ſunt hominibus a deis hæc cum uolunt

Euripides Rurſū auferret. Cū igiť nihil nobis ſit p̄priū. ſed qcquid habemus id deꝰ nobis uſui dedit. qd tā moleſte tāq; iniq; ferimꝰ alienū reddere & reſtituere mutuāti. Nullis hic meritis nulli uirtuti parciť. Alia ē dei alia hoīum ratio. diuinæ retributiōes multo nr̄is meritis ſunt maiores. Veꝝ ex dei iudicio nō noſtro æſtimādæ ſunt. Dauid rex & ſanctꝰ & ſapiens filiis antea duobꝰ amiſſis altero iceſto altero parricida quos ēt mortuos flæuit ut iprobos. amiſit deinde tertium eūq; puulū. quem habebat cariſſimum hunc. q̄diu ſparat ſuari poſſe. nec deſtitit lachrymari & diuinū auxiliū orōibꝰ aſſiduis iplorare & ieiuniis uti & i cilicio iacere. cæteraq; oīa facere q

Horatiꝰ puuilus bꝰ dn̄s p̄p̄tiꝰ redderet. Vbi uero ad ſe pueꝝ euocauit deꝰ ſimul cū luctu lachrymis poſitis & ſurrexit đ terra

Dion ſyracuſāus cōtinuo. ac lauit. & regio more inctꝰ atq; indutꝰ deū adorauit. eiq; grās agens refectꝰ eſt cibo. Suis āt rē mirātibꝰ r̄ndit ſe recte uiuo īfante ieiūaſſe plorāſq;. q̄m arbitrareť uitæ dn̄m miſereri poſſe. nec dubitādū eū q poſ

ātigonuſ ſet mortuos ſuſcitare. uitā ēt ſeruare poſſe. Iā uero obita morte qd ieiunaret. Nō. n. ſibi licere mortuū reducer̄

Demoſthenes exaīumq; reuocare. Ego inqt. ibo ad eū. ipē āt n̄ reuerteť ad me. Et grauiter qdē ille & demiſſe. q neq; de diuino iudicio auderet q̄ri. aut lachrymas fūdere pſerti cū ſciret puero meliꝰ eē cōſultū. & d̄ſideriū ſuū ſpe alteriꝰ

Pericles uitæ cōſolareť. qd. n. exēpla gētiliū in mediū p̄ferā aut Horatii puluilli aut Dionis ſiracuſani aut Antigōi re

Xenophon gis aut Demoſtēis oratoris. aut piclis olympi aut Xenophōtis Socratici. aut. Qu. Martii regis aut eoꝝ. quos

qu. Martius rex mō no arā. Telamōis. Anaxagoræ. Qu. Maxi. L. Pauli hemilii. M. Catonis Ciceronis aliorūq; huiuſmōi: q filioꝝ obitū & forti tulerūt & inuicto aīo. Satis tibi unus Dauit exēplo ſit. Hūc nobis p̄ponamꝰ: hūc imitemur: qd fruſtra colachrymemur quos recupare nō poſſumꝰ. & qbꝰ uita nō erepta ē ſed cōmutata. At non

Telamō potes nō deſiderare. quē ex te genueras quē magis amabas q̄ teipm̄. Sed uir ſapiēs nullus unq̄ deſideret. q ſibi cōtingere poſſe deſpet. Et ut fruſtra q habuimꝰ. deſideramꝰ. ita fruſtra q amiſſū ē. lugemꝰ itaq; pcendū ē

Anaxagoras lachrymis cōprimendꝰ gemitꝰ. ægritudo aī lenienda. neq; pietas fleūt excitat. diffidētiæ aſcribiť. Nō. n. mor

qu. Maximus tuꝰ eſt Valeriꝰ. ſed uitæ trāſegit cōditionē. ut q mortalis erat. factꝰ ſit imortalis. Ille nūc ſimul cū āgelis. quoꝝ ſimilimꝰ creatꝰ eſt & gr̄a & pulchritudine & ſplēdore faciē dei uidet. uultuq; reuelato ſēpiternā dn̄i gloriā ie

Paulus hæmyliꝰ fabilēq; beatitudinē lætꝰ cōtēplať & gaudēs. Nūc pſpicue cernit. q̄ certo ſparat: cū eēt i uita: ſibi gloriæ apđ hūani generis redēptorē repoſitā eſſe mercædē ſuūq; ſibi ſeruatū ab āgelis habitaculū. Nūc pſenti corāq; aſpi

M.Cato cere ei licet ordines illos. vii. qbꝰ beatoꝝ aī p iſaciabilē lætitiā pfruunť. nā & eos cernit: q ſupata carne & do

Cicero mita nullis ſūt eiꝰ illecebris d̄uiniti: & itē eos: qbꝰ p aſſiduitate & inocētia illud ē pciū datū. ut erroribꝰ cūctis

Septē ordies beatorum pturbatiōibꝰ pſtratis ob q̄ꝝ reꝝ mēoriā flagitioſoꝝ aī p curaꝝ æſtus ſollicitudinūq; ardores torq̄nť pēnitus: iceſſāterq; cruciānť: trāq̄lla ipſi potianť ſecuritate. Eos deīde uidet: q ob legē ſeruatā eo dei teſtimonio intelligunt ſe munitos: ut ob ea q̄ geſſerūt in uita. neq; iudiciū ſe oporteat neq; iudicii euētū formidare. Tū illos

cōtēplaſ.q & regē ſuā intelligere.& q ſibi futura ſit gloria.uidere.iá īcipiūt:eoq; ſe leniētes ſolatio āgelorūq;
pſidiis ſtipati ſui s ī hitaculis mira cum trāqlitate regeſcunt.Deīceps eo ītueſ:q qm̄ ex huius corporei corru/
ptiliſq; carceris tenebris ac uinculis in lucē libertatēq; uenerūt & affluētiſſime exultatiōis ſuauitatē hn̄t et re
pmiſſam ſibi hereditatem poſſidēt.Poſt hos át uiſui offeruntſ:qbus qđ ſcriptū ē:demōſtrabitſ.qa uultus eo/
rum ſicut ſol incipiat refulgere:& ſtellag; luminibus cōpari.Demū uero in eos fugit ītutū:q ſūma cū fiducia
exaltáti certoq; cōfidūt & intrepide gaudētes accelerāt eius uidere uultū cui p aſſiduá ſeruitutē obſeqntis ſe p/
ſtiteret:& a quo p innocētis memoriá cōſciētiæ intelligūt glorioſā & ſēpiternā minimi laboris ſui ſe mercæ/
dem cōſecuturos.Nūc firmo fixoq; obtutu Valerius tuus aſpicit:aſpicit atq; admiratſ ſplēdorē īmēſum et cor
ruſcāte illius uibrātis luīs:quo dei facies oēs illuſtrat & icōphenſibili fulgorē quodá irradiat.Nūc ille reuelata ænigme
facie totū robuſtus aſpicit:ac uidet.quē hic ex pte cognoſcebat:ut paruulus & ueluti p ſpeculū in ænigmatæ:
qđ ergo dolemus illū regnare cū xp̄o:q p breui curriculo uitæ lōgā bn̄ agendo uixit ætatē An ignoramus xp̄i Lazaruſ
morte oēm mortuá eē mortē.Itaq; uiuit filius tuus q obdormiuit in xp̄o:q ēt ipſe dixit in euangelio:Non ē
mortua filia tua:ſed dormit & lazarus a ſomno,nō a morte:q ppe diem erat pitura ſuſcitatus ē Nō de filiis i
q̄ nobis dolēdū ē:q bn̄ habēt:& pbtē:ſed de nobiſipſis:q quottidie obiicimur pturbationū uulneribus & a Camillꝰ
qbus de uerbo ēt ocioſo rō exigetſ.Securus nūc Valerius uiuit tēptationū oīum:Iam nullis pōt flagitiis ſor Scipiōes
didari:quog; uulnera.ſ.cū morte pſtrauit ac uicit.Ille nunc uictor ad triūphans non eqs Camilli aut Scipio/
nū ſed piis uirtutū opibus ſed cōtinuis illis ac ſciſ orationibus qbus mitē ſibi dominum ppitiumq; rediderat
decorá illá atq; māſuetá faciē ſuá:& ſplēdidos oculos uerecundumq; uultum in te conuertens cum & dolen/
tis miſereſ & laborāti aſſiſtit:tum ut bono animo ſis hortatſ:qm̄ tibi iá ſedē paret:q̄ ſecū omnia animi ango
re curaq; ſolutus æternis in gaudiis ſis manſuruſ.Quid.n.mortē accuſemus:ſine q̄ ad tm̄ felicitatis bonum p/
uenire nō datſ? An potius cum in ea tm̄ ſit boni repreſentanda nobis eſt cum adhuc ſumus in corpore:qd ſem
per iacemus humi pſtrati? Surgamus aliquādo ex hoc terreſti cœno. Abducamus animá a ſenſuum tenebris.
Mentis lumina tollamus ad cælum.Surgite eamus hinc pcepit dominus.Euolemus ad Iheſum exuti terrenis
cūctis permotionibus ac pēnis pietatis induti.Volētibuſ beneſacere nullis ē difficile:Adeſt deus imploranti philippꝰ
bus.ſe Orātis exaudit.inuocantibus pſto ē.Quid affligimur quottidie inanibuſ deſideriis:qd capi patimur alexāder
illecebrag; laqis.quid ultro fallimur uiſco libidinum.Quid ſcientes uidenteſq; doloſis uoluptatum īſidiis ir olympia
rætimur.Eiciamus a nobis tandem:eiciamus inanis cogitatus.Fallacis opiniones longius ferri qd ſinimus. parmēio
ignoramus quo magis nobis blādit mūdus eo magis de nobis uictoriá hoſtē illū immanem atq; formidabi/ Dardāii
lem ſpare.q̄ res multæ fluunt ad uotum:ſine aliquo demū ingenti malo finire nō poſſunt.Itaq; laudatſ rex phi olympia
lippuſ alexandri pr̄:cui cum ſub idem tp̄s treſ grati & fortunati nuncii eſſent allati:& qđ eqſtri q̄drigarum Attalns
curſu Olympia uiciſſet:& quod ab eius duce Parmenōe eēnt Dardanii pugna ſupati:& qđ uxor Olympi Pauſāias
as ei filium pepiſſet cōtinuo ſublatis in cælum māibus O fortuna inquit puero me malo aliquo p tot tantiſq; therame
bonis afficito.Verebatſ.n.uir prudētiſſimus:ne qđ accidere ſæpe ſolet:poſt tot res lætas magnum aliquod in nes
fortunium ſeqretſ ſicuti certe demum ſecutū ē.Ná q̄ atalum ppetrati flagitii pœná dare neglexit iiuſte:iuſtiſſi
me ipſe luit.Scimus.n.Philippū ab adoleſcēte Pauſania iterēptū theramenes át uir grauiſſimuſ ubi ædes in q
bus una cum aliis familiaribus q̄plurimis cænabat:funditus corruiſſent:cæteriſq; obrutiſ atq; oppreſſis omni
bus ſolus ipſe ſeruatus eēt:nō idq; pinde ac felix a cunctis extolleretſ alta uoce exclamauit ingens:o fortuna ad
qđ igitſ me reſeruas.Nec ſe ſuus fefellit metus.Ná nō multo poſt tp̄e triginta tyrānog; iuſſu ueneno ītrepide
abducto piit in carcere:quē acerbitatis caſum eo patiētius tulit:qm̄ ſe añea in omnē aduētum accinxerat.Ita
q; ubi mortiferg; uenenum illđ aduētiꝰ ac tāq̄ ſitibundus hauſiſſet:arridēs deinde atq; iocabundus eiectū qđ
reliquum erat:e poculo hoc inquit pulchro Critiæ ppinio.Neq; illi quē ī ſe fuerat in iuſtiſſimum exptus:fal/
ſo mortē eſt ominatus.Critias:n.nō multo poſt eorundem iuſſu tyrannog; morte mulctatus eſt.Et ita qđ ei Thera/
mortiſ poculum Theramenes mō præbiberat:idē deinceps ipſe nō minore appotus maſura abſorbuit.Iſtiuſ/ meneſ
modi uero humanorum reg; mutabilitatem atq; īconſtantiá cogitās Paulus hæmilius ſibiq; ſanctius nihil du Paulus
cēs patriæ caritate cum ob uictum Perſeum macedōiæ regē in maximn atq; clariſſimo felicitatis ſuæ prouen hæmi
tu metueret:nequid mali reipu.immineret:deos præcatuſ ē:ut ſiquid aduerſi in populum romanum molie/ lius
rentſ:id omne ī domū ſuá cōuerterēt.Quare cum ex q̄ttuor filiis quos & bōitate formæ & ſplendore idolis Perſeus
hēbat egregios:duos átea adoptiōis iure ī Corneliá fabiamq; familiá trāſtuliſſet:reliquos duos qui domi erāt
alteg; ānos q̄ttuordecim natum qnto ante triumphū die alteg; uero q annum duodecimum ageuſ in trium/
phali curru cōſpectuſ fuerat:qnto itē poſt triumphum die amiſit.Cumq; pcedentem ſibi obuiam populum
uideret:q & eius uicem miſere doleret:colligeretque:Paulus eadem oris uultuſque grauitate:qua uti conſue/
uerat ſemper:Nunc ait patrie ſum eqdem metu atque piculo liberatus:qm̄ ſucceſſuum meog; inuidiá q̄ in fa/
miliam meam fortuna euomuit:pro omnibus tulerim.Contigit.n.mihi:qđ optabá:ut uos meum caſum po
tius lugeatis:q̄ ego ueſtg; ingemiſcá.Num tibi uidetur talis tantuſque uir aut doluiſſe aut fudiſſe lachrymas
quod uel inopinato ſibi gequam triſtius accidiſſe:uel immature in tanta rerum lætitia pueros duoſ quos re/
liquos habeat intra dies tam paucoſ diem obiiſſe diceret:Vt ē.n.prudētiſ & magni uiri omnia q̄ accidere poſ
ſunt ī uita:lōge antea meditari:ſeq; in omnē caſum compōere ita nihil ducere immatug; quod uel natuta fa/
cit uel ratio aliqua tēpeſtiuū:Ná qđ difficillimū ſcitu eſt:ſiqs diligenter obſeruaret:atq; pſpiceret:horoſcopi horoſco
uim ſyderuq; eog; influxuſ.q̄ naſcenti ualerio illuxerunt:intelligereſ pfecto nihil mirabile accidiſſe:qđ mius pus

Per difficile en eſt cum demū a ſcabie nō corripi qui diucius utatur conſuetudine ſcabioſorum

Valeriuſ M.cccc: liii. olymp⁹ us ars Mercuri M Saturn⁹ Iuppiter Quadra tura aurelius auguſti/nus homeruſ Achilles Priamus Hector

ſis diu uixerit. Vixit enim q̄tū ei fuerat natura definitum. Id āt quoniam habeat mō ita oſtendimus Valerius
tuus natus ē eodem & anno & mēſe quo meū Olympū ſupius natum meminerā:itē hic ad tertiū idus apri
les paulo añ ſolis ortū. At Valerius poſt ſolis ortū circiter horam ſecundā ad octauū Kal. maias. Volunt aūt
aſtrologi:q iſtiuſmōi tpe natus ſit:eius uitā diuturnā eē nō poſſe idq̄ tū ex Marte:q teneret ſecūdā domum
tum ex Mercurio qui a ſaturno offenſus domui præeſſet:cum Mars ēt ipſe iouē:q fortunæ pti dominaret:i
ſua q̄dratura offenderet Huic.n.ſecundæ domui ipſiq̄ Mercurio ſub quo Valerius dr̄ natus:uis q̄dā intrin/
ſecus atq̄ extriſecus data ē ſine qua uita eē nō pōt. Quod ſi ab ea ſecunda domo Mercurioq̄ q domui domi
nat:uis q̄ alimur:ineſt in nobis:nō uideri debet abſurdum:ſi ex offenſione & domus & domi antea quis mo
riat q̄ pfectū rōnis uſū attigerit. Nec mihi qſq̄ obiiciat uoluntatē diuinā primā eē cām & ſphærarum & mo
tionum nihilq̄ fieri:qd nō de interiore intelligibiliq̄ aula ſummi ipatoris egrediat:cuius qdem uoluntaſ cā
prima ſit & boæ & aduerſæ ualitudinis uitæq̄ ac mortis:tum ēt premiorꝝ pœnarumq̄ eodēq̄ mō & collati
cuiuſque bñficii & relatæ grāe:eadēque dei uoluntatē ſolā eē unde oīa q̄cunque ſunt:traxere ortum cum ipſa
æterna ſit ortūq̄ nullū habuerit. Qua ſi mens diuina & cælū ipm & uniuerſū mūdū minus creauerit eāq̄ na/
turā:& ptātē infunderit:ut oīa certa rōe atq̄ ordine pgreſſus faciāt ſuos & oriēdo & occidēdo p uarias di/
uerſaſq̄ & cauſas & effectus nū ſerius nūc citius:& tēpeſtiue tñ oīa. Quis.n.ſane mētis ignorat oīa pro diui
no arbitrio ac nutu & creata eē & cōſtituta:nihilq̄ cuiq̄ uel accidere uel cōtingere:qđ aut dono eius aut per
miſſiōe nō fiat. Id āt ita eē ne Home. qdē ignorauit. Apud illū.n. Acilles priamū interēpti Hectoris corpus
ſuppliciter flebiliterq̄ rogātē hiſce uerbis cōſolat. Ah miſerādæ ſenex mala q tibi plurima pectus Obſedere
tuū nauis ut ſolus achiuas Veneris:atq̄ oculis huius te oſtēdere corā Pertuleris:q tot natis & talibus orbum
Te mō reddiderim? mēs ē tibi ferrea pſus. Aſt nūc aio qbus angere pelle dolores:Hocq̄ ſed ſolio gēitus nil
pfuit ullus. Vt ſtatuere dei miſeris mortalibus ægra uita dat nullis tāgūt numina curis. Dolia nāq̄ iacē i limi

Socrateſ Aliæ qđ ſint lugē di cauſæ

ne bīa tonātis Diuiſūq̄ dōa bōi tenuere maliq̄ iupiter hæc miſcēs tribuit q̄do maligno Et qñ proborꝝ. Vere
cui triſtia dira Sorte dedit:cunctis tenēdū reddit & unū:Quē dolor in terrā ſtimulis agit acer amaris:Quēq̄
mei atq̄ hoies nullo dignāt honore. Quod bonorꝝ malorūq̄ nr̄orum uel naturæ ordo uel dei uolūtas ē in cā
q qcqd facit & recte facit & utiliter nobis:nihil ē qđ ullus nobis caſus acerbus uideri debeat. Nā is nouit ſo/
lus:qd nobis aut cōducat:aut nō cōducat. Itaq̄ mōebat Socrates aliud nihil a diis imortalibus petēdū eſſe q̄
ut bona tribuerent qm̄ iidē ſcirēt:qd cuiq̄ expediret ſed qm̄ iā ſatis mihi uideor oſtēdiſſe neque noſtra cā lu/
gendum eē:qđ neq̄ liberalis ſit neque pñi neque magni neq̄ amātis ai nec ēt filiorꝝ certe cā: qđ eos.ſ. pute
mus uitæ ſuauitatē ac fructū obitu amiſiſſe:cū hic nō mō nulla ſit ſuauitas:ſed incōmodorꝝ atque accerbita/
tum plena uideamus omnia ſiquæ reliquæ ſunt. quærat tanti mæroris cauſæ iuenio tris poſſe afferri: qđ aut
exiſtimemus cum corporibus ſimul animos interire aut mortem ſine maximo intollerabilique dolore acci/
dere nemini aut propter futura inferno ſupplicia. Quid ſi has cauſas quoque non minore ui uictoriaque in/
fringam atque proſternam:quā de duabus illis ſuperioribus factum uides. Ceſſabiſne tandem a luctu. redibis

Nym pholepti

ad te ipum? Intelliges tibi mali nihil in Valerio accidiſſe? Nam futura illa ſupplicia quibus tādē horrēda ſūt
bonis ne an flagitioſis? Nō ignoramus id:quicqd eſt mali quo quidem aliud nullum neque formidabilius eē
poteſt neque ærumnoſius neque maiuſ:illud hominum culpæ ppetratiſque in uita ſceleribuſ. nō morti ipſi q̄
malorꝝ oium finiſ ē dari oporteri quinimio propterea eſſe morti maiorem gratiā habēda quod culpam non
patiat ānorꝝ acceſſiōe fieri grauiorem. Præterea q̄ illi ſupplicia debent:q non mō nulli ſe flagitio unq̄ fecit

theolepti Horoſco pus Gemini Mercurii us Aues Nares Saturn⁹

obnoxium ſed ita pbitati ſtudebat aſſidue:ut in eo abſolutiſſima q̄dā uirtus nō minus natura diuinoque af
flatu:ut de nympholeptis theoleptiſque fabulant q̄ diſciplina ineſſe exercitatiōeque uideret adeo.n. egregius
ille puer erat in oēm uitæ partē pulcherrime inſtitutus:tātaq̄ igēii ad omnē bōitatis pſtātiā acrimōia & ſplen
dore:ut uis q̄dā ſupra hominē in eū diuinitus uideret infuſa. Quid.n. ad natalē:qd ad horroſcopū reuerta/
mur. Nō.n. dicā ea rōne Valerium tui ingenio fuiſſe & acri & graui & facili & excelſo appetentiſſimoque
diſcendi:quod natus ſit aſcēdēte prima geminorꝝ facio quo a Saturno acciperet. Quāq̄ hæc omnia ut cæte/
ra quæque ab deo ſint tamen qa minus uota ſunt omnibus nō cōtendā cū in doctis & pncipibus. Sed illđ af
firmare nō dubitabo nō potuiſſe Valerium ea & loqui & agere:niſi aliqd ſupra hominis ingenium diuinū/
que habuiſſet. quo factū eſt:ut diuino quoque beneficio uix puericiā ingreſſus huius ſit uitæ piculis liberatuſ:
ſi diuturnior hic fuiſſet. ſordibus peccatorꝝ inquinaret:Per difficile.n.ē cū demū a ſcabie nō corripi:qui diu
tius utat conſuetudine ſcabioſorum. quod ſi eos inmania quedam immanet atrociſſimaq̄ ſupplicia qui uixe
runt flagitioſe:quæ illi prima non ſunt propoſita:qui ſe totos uirtutum deoque dediderunt? qui uero opinā
tur non fieri mortem ſine grauiſſimo ſenſu doloris:in maximo inerrore uerſant. Nō eni mihi crede ipſa morſ
cuiq̄ grauis eſt ſed mortis metus:qui omnis tollit:cum mors aduenerit. Hinc illud eſt grauiſſimi diogeniſ di/
ctum:qui interrogatus an mors eſſet mala:quomodo inquit mala:q̄ preſentem non ſentimus? atque metus il
le uiuenti homini grauis eſt cuius deprauata opinio malorum eſſe arbitratur:quod bonum ſit: Nam nullum
eē dolorem in morte:ratiōe aut difficili aſſeqmur:ſi quomodo illa fiat ſolimus ignorare. Eadē.n. mors uia
non corripit:qua ſomnus inuadit. Nam ut docet Alæmcō ſanguis receſſu in infinitimas uenas ſit ſomnus : qui
ſi diffundatur experectionem inducit. At ſi omnino ſanguis receſſerit:cōtinuo mors cōſequit. Si receden/
te igit in uenas ſāguine rapimur in ſōnū ne ſentientes quidē miremur ſi ſāguie i locos ſuos nō redeunte ppe/
tuo ſomno occupati morimur. Vt.n. morte in oē tps ſēſum amittimus:ita ſōno cōſopiti ſentimus ad ipſi/

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

nihil. Itaq; nõ indocte iqt Ariſto. ſõnii ſtuporẽ uolẽs oſtẽdere in dimidio uitæ feliciter nihilo pſtare miſeris Ariſtoteles
hoĩbus dimidiũ. n. uitæ p̃ ſomno poſuit. Et mortẽ nõnulli philoſophi ſẽpiternũ eẽ diffinierũt: ob id tñ illi er/
res: qd̃ ſomnus ille nõ ẽ adeo ſẽpiternus: ut finẽ nullũ ſit habiturus inq̃. Reſurgẽt. n. homines idq; nõ ſolum
nr̃a hoc ẽ chriſtiana: ſed gẽtiliũ ẽt philoſophoꝝ ſententia eorũq; q̃ pſaꝝ. Futuꝝ. n. pſe affirmãt: ut reuiuiſcãt
hoĩes: ſintq; ĩmortales. Quod ſi ſõnus ſit ſecũdũ Diogenem Appollõiatem: q ait ubi oĩno ſanguis diffuſus
uẽas ĩplerit: & eũ aera q in uenis continet: ad pectus ĩpulerit atq; in ſubiectã aliũ ſõnũ fieri ac thoraca: quem Perſæ
uocãt: reddi calidiorẽ: qd ſi tota uis aeria e uenis defecerit: mortẽ effici: qd plus in morte moleſtiæ ſit q̃ ĩ ſom diogeneſ
no. Sin ãt Platonẽ malimus ſequi. ſõnus fit remiſſiõe ſpũs ſenſitui elati ad ſinciput: quo in loco principatus
ponit. Cũ uero ſẽſitiuus ſpiritus oĩno remittit: atq; relaxat: tum mortẽ effici platõi placet: Quod ſi ita eſſe Plato
cõcedimus: nõ minorẽ eẽ gratiã morti habẽdã q̃ ſomno mihi uideor intelligere. Hic. n. ad breue tp̃s curarũ homeruſ
mole nos leuat: ac mors ppetuo liberat. At qui recte qdem Homerus ſomnũ q p̃fundiſſimus ſit: æneũ uocat diogeneſ
& eundẽ mortis fratrẽ: Mortẽq; ac ſomnũ ob eã: q̃ inter ſeſe & generationẽ & ſimilitudinẽ hẽnt: gemĩos di cyon
cit. Itaq; Diogenes ille ſinopeus q cognomẽto dictus ẽ cyon: cũ uæhementiſſime ægrotans laxaret in ſomno paulus
& excitatus a medico iterrogaret: moleſtiꝰ ne qcq̃ pateret reſpõdiſſe tradit nihil Veꝝ frater ſororẽ ãticipat apoſtolꝰ
hoc ẽ ſomnus mortẽ. At paulus apoſtolus ut ſpiritus ſc̃i plenus ita nullius elegãtioris doctrinæ inops cũ cõ
ſideraſſet mortẽ: q̃ nominamus. i. ſepatiõnẽ aĩa corpe aliud nihil eẽ q̃ dormitionẽ atq; ſomnũ quẽdã: uetuit
de dormiẽtibus eẽ dolẽdũ. Ita. n. mõet credẽdũ eẽ eos q dormiunt: ſuſcitatum iri: & poſteaq̃ ſoporẽ digeſſe
rint fore: ut cũ ſanctis uigilẽt. atq; una cũ angeli dicãt: gloria in excelſis deo & in terra pax hoĩbus bõæ uolun Camillꝰ
tatis In terra. n. & in hoc mortali cœno qd aliud ẽ q̃ factiones q̃ diſcordiæ q̃ bella q̃ incendia q̃ uaſtationes militiadſ
q̃ cædes? Quos in hoc uitæ ſalo & mẽtis & corporis: fluctus nõ patimur. Quibus nõ obiicimur naufragi Themi/
is: quo qs melior fuerit: eo ſe magis addicit inuidẽtiæ iaculis & mucrõibus: tũ feriãt ſũmos fulmina montis ſtocles
Quid priæ caritas Camillo profuit: qd Miltãdi: quid themiſtocli quid Ariſtidi: quid utriq; africano: Nũ de Ariſtids
his omnibus triumphum agere uictrici inuidiæ pudor fuit. Nonne in inuidentiæ charitate perit abel non ea Africani
dem: Ioſeph homini ludibrio innocentem obiecit: Nonne in horto deliciaꝝ ſerpens hominẽ eo ueneno in abelloſe/
fecit: cuius morte humanum gẽus mors corripuit. Nõ ẽt in cælo primus angelus eadẽ peſte correptus inſidi ph
as ſuo tẽdere creatori ẽ auſus: Quid ago pluribus in re pſpicua. Vt. n. patriarchas & prophetas ut apoſtolos Iheſus
ac martyras cõticeã: Iheſum ipſum impii liuoris immanitas p oẽm ſæuiciæ & ſceleris cõtumeliã erubeſcente
affixit cruci. Quæ igit ſupbia nr̃a fuerit: ut qui ad imaginẽ dei ac ſimilitudinẽ creati ſumus: melior poſtulemꝰ
eẽ cõditiõe: q̃ ẽ deus ipſe uoluerit Num imago id ãtecellat: cuius ẽ imago: Num deus morit & hõ ſit immor
talis. Quod ſi Chriſtus pp noſ mori nõ dubitauit: nũ ipſi pp nos ipſos tã uehementer mortẽ horremus: An Chriſtus
ignoramus mortẽ eẽ introductã pp hominis uitium: ut ea reſtitueret bõitate ſua. qd uitæ malignitate perierat
Quid arrogãtius qd impudẽtius aut dici põt aut cogitari: q̃ cum ſciamus nos eẽ mortali immortalitatẽ ap/
petere Quid. n. id q̃ſi priuatum noſtrumq; lugeamus qd̃ omnibus eẽ cõmune: omnibus eẽ pſcriptum: qd q̃
nullo pacto uitari a nobis poſſe intelligamus: nulli ẽ odio nobis habẽda mors. ſed optãda potius cum ſit ma
loꝝ omnium finis: qbus quottidie affligimur: & cum ſepultura uitiorum q̃ ſola corpus animũq; interimunt
tum uirtutum ſuſcitatio: q̃ꝝ meritus in gloria uiuimus ſẽpiterna. Itaq; rectiſſime dictũ legimus: Moriat aĩa
mea in aĩs iuſtoꝝ. qd̃. n. moleſtiæ põt eẽ ĩ morte q̃ ſõni ſimilimã eẽ oñdimus? oĩs ãt aĩ cõtractiõ ñ ex alio mor
tis incõmodo. q̃ ex ſolo metu p̃ ficit Itaq; aptiſſime de morte. arceſilaus locutus tradit eũ diceret: ſolum hoc
qd̃ malum dicit ex aliis omnibus: q̃ putãt mala memini unq̃ pſẽs moleſtũ fuit ſed abſens atq; expetatum af/
fert ægritudinẽ. tolle igit metum malum oẽ ſuſtuleris metuere ãt mulieris ẽ nõ uiri. & metuẽda qdẽ ea ſunt.
q̃ a natura maxime abhorrẽt. Sed ut morte nihil ẽ magis ſecundum naturã. ita iuſtius certe nihil. ſola. n. mors
æq̃lis ẽ omnibus. q̃ neq; pauperes diſcerint: nec excipit locupletes. regeſq; pi iure adit & ſubditos. qd niſi cor
pus nobis fragile eẽt cor lubricum. animus imbecilius. ñ mõ mortẽ nõ timeremus. ſed miro potius deſiderio
eã appeteremus. intelligeremus. n. maximã nobis in morte poſit amẽe utilitatem. cum. uita hæc pniciosa ſit tota
& extrẽo obiecta diſcrimina. qd̃ paulus apte ſignificas: Mihi: inqt: uiuere xp̃s ẽ & mori lucrum. nã xp̃m eẽ in
telligebat corpis mortẽ & ſpiritus aut. Mors certe illa ẽ optima. q̃ cum adhuc ſumꝰ ĩ carne: petõ qdem mori/
mur: deo ãt uiuimus. Illa uero & horribili & peſſima. de q̃ ſcriptum legimus: Dimitte mortuos: ut ſepeliant
mortuos ſuos. Iſtiuſmõi. n. morte: dum uiuit ẽt corpus animus ipſe facinoꝝ mole oppreſſus morit. hinc illud
eſt. Anima quæ peccat. ipſa morietur. Qua qdem morte quæ mors alia eſſe quærat aut triſtior aut amarior: nul/
lam reperio. Hæc. n. mors illa eſt ob cuius horrenda formidinem dictum audimus. querent homines mortem
& nõ inuenient eam. quique fruſtra dicturi ſunt montibus: cadite ſuper nos: & collibus operite nos. Et mors
quidem. qua diſceſſum animus facit a corpore: quãquam ſua natura in maximis bonis habenda eſt: quod &
maximis huius ſcilicet malis non liberat: & ad maxima alterius uitæ bona nobis tranſitum præbet danda ta
men eſt opera curandum diligent. ne nos imparatos offendebat. nam & ſalutifera medicorum pocula: q mi
nus tẽpeſtiue: & ut oportet obduxerit: ad pnicem ſui corporis non ad ſalutem obduxit. Et gubernator qbus
uẽtoꝝ flatibus poterat mõ ſecũdis uti: fit q̃nq; eius uel negligentia uel ignauia aduerſos ut patiat. Mors. n.
nuſq̃ lõgius a nobis abeſt: q̃ p oẽm uitæ curſũ nos comitat nobiſcũ pnoctat nobiſcũ uigilat nobis adhæret ſẽ
p & qcqd uel agimus: uel dicimus: uel aĩo uerſamus: curioſe obſeruat. nec ẽ qcq̃ malit: q̃ pdeſſe nobis. modo
aĩaduertat nos ſui nõ obliuiſci. Mõetq; exẽplo totius uitæ: ut quottidie diſcamus mori cũ pſpicue cognoſcere

liceat nullam eẽ uitæ ptẽ: q̃ diutius duret: q̃ nobis ẽt uolẽtibus petentibuſq; nõ ſe morti dedat. Quã.n.repies
q̃ ſuo ætatis ſtatu cõtẽtus uiuat? Debilis balbutiẽſq; ĩfantia ꝑcacitatẽ & luſionẽ pueritiæ cõcupiſcit. At pueri
Adoleſcẽtiæ libidinẽ atq; amores adamãt. Hæc uero ætas iuuẽtutis robur & gloriã admirat' Iuuenes ãt grã/
dioris ætatis tũ prudẽtiã tũ auctoritatẽ maxime oium optãt. Sed illo ubi ẽ puẽtũ: qs ẽ: quẽ ſui nõ pœniteat
: cũ intelligat ſibi fruſtra eẽ oia cõcupita: ſeq; uideat uel ignorãtẽ ſingulis ætatibus uitæ ſuæ eẽ mortuũ: nec ita
mortuũ ut ãplius mortẽ dũ nõ ſit: quo fit ut in oĩbus ſit inata q̃dã mutationiſ finiſq; apetitio. Sola mors ea no
ſtrarum actionum oium ultimaq;: q̃ tãto nobis ẽ horrori: & pturbationum omniũ finis: & cũ maloꝝ om
nium ceſſatio tũ cõmigratio ad qetẽ. Nã qd mortẽ habẽtẽ horremus q̃ p̃ſens, ſimillima ẽ ſoñi. Vt.n.ſomno
ſæpius intercipimur ne aduertẽtes qdẽ illũ adeſſe neq; ſentientes ita etiam morimur ſenſu penitus intercepto
Eadẽq; facilitate mortẽ obimus q̃ ſomno occupamur. Plurimi uero intereſt: utꝝ nos illa paratos expectan
tiſq; inueniat: an ĩparatos inter oſcitatiſq; offẽdat. Eadẽ.n.q̃ nobis quãoptime cupit fore: ſpeculat' nr̃a acutiſ
ſime iſidiaturq;: ſiqd agat' a nobis ppera Et captato tempore uiribus omnibus ĩpetum in uos facit. Nullaſq;
neq; rõnes nec p̃ces admittẽs nature debitũ exigit. Facitq; cõfeſtim: ut qd' cõcretũ fuerat ſecũdũ Epicharmũ:
Epicharmus diſcernat': eoq; redeat. uñ uenerat: terra in terra ſpũs ãt ſurſum: Cuiq;.n.elemẽtoꝝ: qd' erat elemẽtale in cor/
pore hũano ꝑ ſua redit' portiõe & humus hũo & aquæ humor & aeri flatus & igni uis ignea. Nã aius: qui ẽ
ſubſtãtia icorruptibilis incõmutabilis ſempiterna: q uitã infũdit corpori: q uita eſt corporis: nõ hũi remanet
natura ſui: ſed ubi ſe a corporea concretiõe ſecreuerit: morit' quidẽ corpus: ipſe uero mortẽ nõ recepit ſed reli
cto corpore: ſi nullis ſe carnis ſordibus inquinauerit: euolat altius: nuſquãq; cõſitit dõec eo puenerit: uñ ꝑfect⁹
profecta ẽ ad illũ.ſ.q ait. Quis ſcis an nocte hac a te tua anima repoſcat'. Nõ.n.morit' aius una cũ corpore. ſed ab eo
ſocrates repetit' a quo uſui datus ẽ. Itaq; nõ interit: non diſſipat': nõ delet': ſed ut inquit propheta: in manibus dei ẽ ſẽ
Plato per. Eo ãt cũ puenerit: qeſcit tãdẽ lõgiorius ſuæ pegrinatiõis fructus huberrimos p omnẽ beatitudinis lætici
am aſſecutus. Cũ tñ igit' in morte ſit bonũ: eaq; tãta ſerpat facilitate: ut ne ſentiat' qdẽ qd mors nobis timen
da ẽ uel potius nõ optãda? Audi ẽt q̃ſo qbus uerbis Socratẽ facit Plato uti apud iudices. nec mireris qd' tam
multa a græcis traduco. Nõ.n.id a me factũ ẽ pp eã orõis facilitatẽ: q̃ mihi in omni & ſcribẽdi & dicẽdi ge/
nere æque apud græcos atq; apud latinos ꝓmptu eẽ opinaris: ſed ut ad latinos: quos habere paſſes ipſe p mul
tos græcis quoq; teſtibus additis nõ ſis pſuaſu difficilis. Socratis ãt uerba hæc ſũt: ut memini: Timere.n.mor
tem o iudices aliud nihil ẽ q̃ exiſtimare ſe eẽ ſapiẽtẽ: qui nõ ſit. Videt'.n.ſcire: qd' neſcit. Nam nẽo ſcit mor
tẽ. Hæc ãt bonoꝝ oium ẽ homini maximũ q̃ homines æque timẽt: ac ſi certo norit eẽ maximũ oium maloꝝ
Et recte qdem Socrates Quid.n.boni in ſe habẽt hæc uita mortalis? Vel qbus potius malis nõ abũdat. Per/
multa ꝑfecto nobis in huiuſce uitæ agitationibus ac fluctibus in omnẽ pte obeũda ferẽdaq; ſunt aio conſtan
ti atq; inuicto q̃ ſunt omni mortis acerbitate quam falſo exiſtimant. longe acerbiora: quod ni ita eſſet: nõ tã
multi fuiſſent: qui ut ſe iis difficultatibus aut aĩ aut corporis ſoluerent: uitæ mortẽ ſpõte atq; alacriter prætu/
lerũt. Quem.n.iuuenis cui uini ad animi præſtantiam cõmoda omnia & corporis & fortunæ pro uolunta/
te cõtingerint? Non patit' rõ naturæ deus ipſe non patit': ut bona ſimul omnia: quæ uulgo exiſtimant': ita in
unum aliquem uiꝝ confluant: ut tanq; perpetua ſint futura: id quod etiam Hellene illa Homerica non igno/
rans ita loquit'.

Aſt alias alii quiſquis manet omnia ſolus.

Datq; bonũq; malũq; deus. Oĩa inq̃ nobis & bõa & mala hoc eſt cõmoda & incõmoda ab deo ſunt. idq;
ſẽp ad noſtram utilitatẽ. Nã uitiũ & peccatũ. qd' certe ſua natura malũ ẽ a deo eẽ nõ põt. Itaq; ſtudedũ ẽ: qd'
ĩ nobis: poſitũ puto: ut bonoꝝ opeꝝ ueræq; pietatis ſimus ſtudioſi: Quæ uero aut extraria ſũt aut a nr̃a ptã/
te aliena: ea ſi aderũt: & modeſte utamur & grauiter: ſin aberũt: nõ turbemur. nã ut breui exẽplo Vlyxes mo/
net apud Homerum.

Vlyxes homeruſ
Nõ uni dat cuncta deuſ: formoſus ut idem
Sit ſimul & prudens ac multa laudẽ diſcertus.
Qui ſpecie caruit: deus hunc uenerabilis ornat
Vtribus eloqui quo ſit: mirentur ut unum
Hic autem fidens orat. leniq; pudore
In cœtus excellit agens: quem nnminis inſtar
Suſcipiunt. urbem quiſquis petiere loquentem
Aſt alium formæ bonitas quem cõminus æquat
Cælitibus: penitus defecit gratia linguæ.

Vt igit' naturæ atq; fortũæ cõmodis moderatæ utẽdũ ẽ & ſecũdũ rõnẽ ita ẽt icõmoda ſiq̃ ſunt aio infracto
atq; igẽti tolelerãda ſapiẽtes iubẽt. ſiqd legit' Valerii obitus tibi fortaſſis icõmodo. debes tu ſane id qcqd ẽ: i
cõmodi cũ illius maxio cõmodo pẽſare. ille.n.ex huius ſæculi tædioſa & pmoleſta pegrinatiõe ex hiſce erro
ribus turbulentis in trãqllum illũ & exoptatũ beatitudinis portum beneficio mortis elatuſ ẽ: Et mors qdem
ipſa quæ ſtultis tanto habet' odio non ſolum eſt naturalis atq; neceſſaria ſed habenda in bonis optatiſſimis
Nã ſi qcqd excõtrariis rebus cõſtat: corruptibile ẽ natura: cui miꝝ uideri debet: oportere hoiem aliquando
corrũpi: quoniã ſit ex cõtrariis cõcretus' An ignoramus id eẽ neceſſario corruptibile qd' generabile ſit natu/
ra? Cunq; homo naturaliter generet': neceſſario fieri ut is ſecundum naturã corrumpantur præterea human.

ea elementa quoꝶ concretiõe alia conſtãt corpora.corruptionẽ admittãt neceſſitate naturæ nunqd meliorẽ
ſint priuilegio humãi corporis elementa elementis autem corruptis huiuſmodi:noſtrane corpora integra ſint
futura .ad hæc ſi natura ipſa quã dicimus:a mẽte diuina & producta eſt & conſtituta:ſicuti certe eſt: quæcun
ꝗ a natura ſunt:nõ bona eſſe nõ poſſunt fluunt enim ab illo de quo ſcriptum eſt. Vidit deus cuncta quæ fe/
cerat:& erãt ualde bona. Nec enim naturam ſolũ ſedẽt effectus oĩs q ſũt ſecũdũ naturã:ab deo ut prima effi/
ciẽtiꝗ & uniuerſali rerum oĩum cauſa productos eſſe & theologi oẽs philoſophique affirmant .Cum mors
igitur ſit effectus adeo naturalis:ut unus ſit ſecũdum ſapiẽtiſſimum Solomonem hoĩs iumẽtorumꝗ interi/
tus & æqua utriuſꝗ cõdicio:eã q malã eẽ dicit:& naturæ contradicit & deo:Nihil eſt inquam morte cõmu
nius. Animanti parcit᷑ nulli. Nemo eſt neꝗ fuit nũꝗ tãta felicitate tãta grã apud deũ:cui moriendi ius detra
ctare licuerit. Quanti rei neceſſitatẽ Homerus ſecum aĩo meditatus ita Mineruã loqũtẽ introducit.

homẽruſ
minerua

Sed neꝗ cælicolæ quem dilexere tueri
Aequa morte queunt:ubi perniciosa trahentis
Sors rapuit lœti. Et ne id quidem abſurdum.

Num inquam q ſibi nõ ꝑpecit:quo nos ab æterna morte recuparet:nos patiat᷑ ꝑ nos ipſos ſæculi mortis i/
munes ſine q̃ ad ſẽpiternã uitã ire nõ licet? Quod ſi aĩalia uniuerſa ineuitabili q̃dã naturæ lege morti ſũt ad/
iudicata:quid ipſi fruſtra atꝗ inutiliter naturali iudicio aduerſemur:præſertim cum uix ullum ſit animal ho
mine imbecillius uel Homeri ſentẽtia:q ait.

Nil magis eſt hominis natura ĩfirmius omni.
Enumero:ſpirãt quæcũꝗ animalia terris.

Ac ſerpũt. Si.n.uellimus nr̃i corpis naturã:cũ cæteroꝝ ſingillatim aĩalium natura cõferre:iueniamus multo
nos & pluribus & maioribus ſubiectos incommodis quam aliud ullum animal. Itaque non incõgrue Vly/
xes ille ſophocleus id cõſiderãs ita loquit᷑.

Vlyxes
ſopho/
cleus

Quicunꝗ uitam uiuimus:aliud nihil
Quam ſimulachrum aut inanis umbra nos ſumus.

Recte ſane hominem ſimulachꝝ ſophocles atꝗ umbram uocat rẽ ſane & uanã & cõtẽnẽdam. Hũc aut pro
pemodum ſecutus Horatius Flaccus inquit Puluis & umbra ſumus: Sed longe id aptius & apertius Pinda
rus expreſſit.

horatius
flaccus
Pindar[9]

Quid autem eſt ullus? qd nullus?

Vmbre ſõniũ hõ. Nã cum umbra debilius niſſil ſit quale ſit umbre ſomnium:nõ eſt ĩtellectu difficile. Vnde
igit᷑ tãta ſit nobis animi elatio:neſcio:ut qui cæteris animãtibus ſumus fragiliores.ſoli uelimus ex omnibus
detrectare ius mortis:quæ ut natura ratiõeque debet᷑:ita neceſſario communis eſt omnibus .Quod ſi itelli/
geremus:quãtum ineſt ĩ ea boni:nunquam adeo nobis eſſemus aduerſi atque inimici. Quæ enim impudẽtia
noſtra eſt :ut ignoremus ad finem omnia referri oportere.finem uero ut bonum appeti.finis autem uitæ hu/
iuſquam mors alius eſt nullus quod ſi ſummum bonum & finis ultimus cõuertũt᷑ :mortem habẽdam eſſe in
ratione felicitatis qui negarit:quæ ſit felicitatis ratio nõ ĩtelligit:Simul enim cum morte & uita & humana
omnis finit᷑ actio. Itaque recte creſum & ſapienter mõuit ſolõ huiuſmodi fine expectare oportere:& tum de
mum de humana felicitate iudicare: Nõne præterea ſcriptum eſt ãte:mortem nõ laudaueris quẽquam. Mors
enim eſt finis eſt & teſtimonium anteactæ uitæ. Tum demum ſuo officio fũctus eſt gubernator:cum nauim
deduxit ĩ portum. Nec orator laudem meruit niſi perſuaſerit. Nec medicus:niſi ſanauerit. Et miles abſolutã
ſtipẽdii mercede nõ recipit niſi hoſtem ſuperauerit. Et imperator cõfecto bello laurea decorat᷑. In ea ſeceſſio
ne : quam animus facit a corpore:ipſe quidem moleſtia omni ſollicitudĩeꝗ abſoluit᷑ :at corpus reſoluitur.

Crœſus
Solon

Quo fit:ut animus ita abſolutus ĩcredibili gaudio perfundatur. Corpus autem reſolutum ĩ terram cum ni/
hil ſẽtit:mali omnio patiatur nihil. At mors eſt humanæ huius uitæ priuatio. Argute quidem obiicit᷑ & ſub/
tiliter. Priuamur enim mortis beneficio quottidianis curis diurniſque & nocturnis angoribus. Priuamur in
quam priuamur iis cunctis perturbationibus :quæ tãquam efferatæ quædam & immanes truculentiſſimæꝗ
belluæ animum corpuſꝗ conficiũt.quem enim mihi excipies:qui minus ſit:aut ad ſollicitudines anxius aut
ad labores deſidioſus aut procliuis ad uoluptates. Quid tãti facimus hanc uitam:in qua nulla ẽ ſecuritas nul
la tranquillitas nulla quies. Ad quas enim cupiditates nõ incẽdunt noſtros animos nõ inflammant arden/
tiſſimæ faces corporis. An preterit unquam dies integer ſine aliqua uel corporis uel animi ſaltem offenſione
Nõne in rebus etiam latiſſimis triſtia ne interueniant:nobis timenda occurrũt adeo ut metus ipſe magis eti/
am nos affligat quã quod perinde atꝗ miſerrimum timuimus cum aduenerit. Num ſecundæ res quas opi/
namur maiori nobis ſunt uoluptati quã dolori aduerſæ.quod ſi etiam bona:quæ exiſtimãt᷑ :ſine angore non
ſunt qd in uita ſit boni .nõ ĩtelligo.nõ naſci longe optimũ inquit ſolomodo:& id quidẽ multo melius ꝗ̃ Si
lenus. Is.n.cõprehẽſus:ut eſt apud Crantora:monuit Midã regẽ uitã hanc eſſe cruciatũ:& a principio uſꝗ
ortũ hoĩs ĩfortunium eſſe maximũ. Et Iob uir ille ſãctiſſimus diu antea ait: Benedicto morituri ueniat in me.
Sciebat.n.id hũi teneri ac ſepulchri latebris occluſſũ reſolui ĩ terrã:ꝙ nõ ſecus morti q̃ uitio eẽt obnoxiũ: il
lud uero qd uirtutẽ diſciplinãꝗ appeteret:qd ſũmi bõi deiꝗ eẽt ſtudioſũ alti[9] euolare:eiꝗ adhærere ad cui[9]
imaginẽ ẽ creatũ:uñ uitæ accepit ſpiritũ & ĩ aĩam uiuẽtẽ factũ ẽ. Itaꝗ iure aliquando dicere conſueuit. Pereat

Solomõ
Silenus
Crãtor
Mida
Iob

dies illa:in qua natus ſum. Satis nō oſtendat:quantum boni eſſet in morte:cū dies natalis ſui:ut periret opta
bat. Nā ut natalis initium ē incōmodorꝫ atq; malorꝫ oīum ita ēt mors trāſitū nobis p̄bet ad bonorꝫ omniū
ſempiternam poſſeſſionem. Cuius rei deſiderio & hieremias ſe generatū eē deplorat: & rex Dauid petebat a
domino ut notū ſibi faceret finem ſuū & numerꝫ dierꝫ ſuorꝫ. Quod neuter certe feciſſet niſi mortem ut egre
gium quoddam bonum optaſſet. Quātū p̄terea ſit bonū in morte:nō mō patriarche & ꝓphetæ ac cæteri ſan
cti uiri.ſed ii etiam:q gentium dii ſunt habiti:iuſſu ueri omnipotentiſq; dei dilucide oſtenderūt: Cleobis &
Biton fratreſq; & argiui:qm̄ pro iumētis iugo colla ſubdidere:matrēq; curru inſidentem ad templum iuno/
nis uſq;:qđ ſtadiis qnq; & quadraginta diſtabat ab argis:mira pietate traxerūt:ꝑ ſummo tātæ bonitatis præ
mio ut eſt apud Herodotum:a numine morte donati:Idēq; boni inter dormiendū contigit:cū Agamedi &
Trophonio:quoniam pulcherrimum delphis templum Apollini ſunt fabricati tum etiam Pindaro:cum qd
eſſet homini optimū:ab Apollinis oraculo quæſiſſet: Nā nō multū poſt tempus in gymnaſio cum eſſet rela/
xatuſq; in ſomnum caput in dilectiſſimi pueri ſinum poſuiſſet:ſuauiſſime diem obiit: Sed quid pluribus gen
tilitatis deliramenta conſecter cum ratione nō obſcura mortis bonum probari queat: Illud proprie uerogue
bonum & dicimus & tenemus.quod ad animi petinet dignitatem. Quod autem animo detrimentum nō af
fert:id malū certe nō ē. Sed cum mos nullum afferat animo detrimentum malum eſſe non poteſt. Quod ue/
ro malum non eſt:id bonum eſſe patet. Quid ergo uel noſtrā uel noſtrorum mortem adeo ægre ferimus:q̄ tā
tum continet in ſe bonum ut ſine illa eſſe beati nullo pacto poſſimus. Quare cum oſtenderimus mortem eſſe
& communem & naturalem & neceſſariam & omnibus debitam eandemq; habere rationem finis qui nō bo
nus eſſe non poteſt & tanta præterea facilitate irrepere:ut uix a ſummo ſuauiſſimo quicquam differat quid
eſt quod eam nobis lugenda exiſtimens:quæ ſola nos liberat omni turbido corporis motu:ſeq; nobis tutiſſi
mam ducem præſtat qui ex his tenebris excedamus in lucem illam.quæ & uniuerſum mundum illuminat &
ex hominum corde calliginem omnem eiicit. Num forſitan ignoramus mortem ipſam :quid ſit. Nec aliud
quicq̄ nos magis torquet quam ipſius nominis ſignificatum cum uulgo affirment icciрco mortem eſſe nomi
natam :quod mordeat:mordere autem eſſe atrocium & immaniū bælluarum:quaſi culices quoq; & muſcas:
& pulices mordere nō dicamus:quaſi culices ēt nomina ſint uel a natura uel a ſapientibus indita: & non plu
ra opinio ſæpe uulgi ac uolūtas quā ulla exquiſita ratio inuenerit. At ego nō a mordēdo mortem deduci arbi
tror:ſed a græco nomine quod eſt μόρο σmors qđ ſortem mortēq; ſignificat:unde & morior & mortem
deſcendere qs ambigat? Moros āt a uerbo μέρειν merin deſcendit quo uerbo partiri ac ſuperare ſignificat
Nā qd aliud ē mors:q̄ qđ mō dicebā:animi a corpore ſeparatio naturæ.ſ.incōmutabilis atq; īmortalis a na
tura mutabili & mortali: Nū ſumus obliti:qcqd culpæ obnoxiū ē:id ēt morti deberi. Si pp Adā ſumus oēs i
culpa:oēs pp Adā debemur morti. Si debitū igiť ē mortis decoctores indubitato futuri ſimus:ubi impatien
tius feramus mortis ſolutionē. Debet.n.finis cōuenire principio. Et quo pacto poſſimus pro caritate patria
pectus offerre obuiā morti:ſi aliorꝫ obitum tanto luctu tanto mærore proſequimur. Quod enim accepimus
qui pro patria mortem appetiuere:quod certe nunq̄ feciſſent:ſi tantū in morte doloris tantum mali poſuiſ/
ſent. An pluris fortaſſe patria nobis facitunda ſit quam natura:quā deus? Num quod dies tandem obliterabit
id non ratio prius leniat? An malimus eorum quorum mortem acerbe ferimus:memoriā obliuiſci : quā p cō
ſolatiōis remedia tueri:ut quorꝫ recordatio uoluptate debet:afficiat animum ægritudine? Si rurſus effuſior
ſi imoderatum gaudium uitio datur:num luctus:num lachrymarum nimietatem laudemus? Quid quod p/
turbationu omnium ægritudinē eſſe peſſimam grauiſſimi philoſophi tradiderunt. Paucoſue inuenias: quos
nimius ai dolos alios ad inſaniā alios ad laqueū alios ad ferꝫ ipulerit:ut quē mærorē ferre non poſſet ab eo ſe
morte uendicarent? Prætereo Nioben:quæ nimio luctu ſenſū amiſit. Artemyſiā conticeo quæ ob uiri Mau/
ſoli obitū in aſſiduis lachrymis & eiulatu contabuit: Quid phyllin illā Demophōthis. Quid aiacē Telamo/
niū cōmemorē. Quid.M.Catonem. Quid.M.Brutū. Quid.M.Othonē cæſarem.quid alios pœne infini/
toſ in mediū referā. Romanorꝫ & Græcorꝫ hiſtoriæ amentiū hominum plenæ ſunt:qui ſibi propterea mor/
tē aſciuerunt.qm̄ patientiā nō didicerāt. Itēq; dū aiorum magnitudinis ſe laudatū iri iudicaſſent:ſunt a ſapiē
tibus uiris oibus molliſſimi iuxta atq; ſuperbiſſimi iudicati. Nā quem animum ueluti depoſuit apud noſ de
us hunc debemus reddere nō abiicere:ne collatum beneficium uideamur maleficii loco ducere: Quæcunque
ab deo ſunt:ea omnia bona ſunt:ſine illo autem boni eſſe nihil cuiquā poteſt. Vt mors igiť optanda:ita mi/
nime ante uertenda. Quin opera danda eſt:ut nos uigilantis ſemper accinctoſq; inueniat. Quod ſi fecerimus
de animi ſede nunquā neque deiicemus:neq; mouebimur. Et nōmodo interitum animi:quē indocti nōnulli
falſo opinať:ſed ne dolorem quidem corporis in morte qui nullus eſt omnino.formidabimus. Nam uiuere
animū poſt diſſolutionem corporis ac per ſeſe conſiſtere.poteſt triplici demonſtrari: & primum quidē qua/
dam naturæ ui tū ratione demū uero diuina iuſtitia. Et īmortalitatē ſane animorum ſatis nobis probare de/
bet ipſa natura:ſi alia etiam nulla ratio quæ ſunt feræ infinite:poſſet adduci. Videmus enim nullam eſſe om/
nino nationem neque fuiſſe unquam:quæ non gerat diligentem curam mortuorum uariis officiorum & ge
neribus & ritibus eorum animos proſequens:quod certe nemo faceret:ſi ea putaret ad uita defunctos nihil
pertinere.ad quod omnes gentes comuniter ſentiunt:id q̄dam naturæ lege fieri uideť. Quem qdem populo
rum omnium de animorum immortalitate conſenſum:ii omnes qui habiti ſunt animo altiſſimo acerrimoq;
ingenio maiorem immodum confirmarunt.quis enim uir magnus ac ſapiens mori ultro uoluiſſet:ſi animum

Hieremias
Dauid
Celobis
Biton
Iuno
Argi
Herodotus
agamedſ
Trophonius
Delphi
apollo
Pidarus
moros
merin
Niobe
artemyſia
Mauſolus
Phylis
Demophon
aiax
M.Cato
M.brutꝰ
M.otho
Aīum uiuer poſt mortem triplici ter ꝓbať
Prima ꝓbatio

una cum corpore morituꝝ eſſet abſtratus? Num ſe præcipitaſſet in Aetnā Empedocles ſine ſpe magna immortalitatis. Si falſum eſſe Theombrotus putaſſet: quod de animoꝝ immortalitate apud Platonem legerat nunq̃ ſe de muro ꝓcipitem dediſſet: quo illā aſſequeretur. Quæ tanta cupido gloriæ Curtium. quæ tanta patriæ caritas in illum terræ hiatum potuiſſet imergere: ſi totum ſe perituꝝ morte crediſiſſet. Idē de Codro rege: Idē de Philelis. Idē de tribus deinceps Decijs. Idem eſt de aliis q̃ plurimis exiſtimandum: q prudentia & uirtute plurimum claruerunt. Ex qbus rebus cognoſci poteſt animum: non modo non interire cum corpore: ſed ab eius uinculis ſolutum longe eſſe meliore ſtatu uitæ. Itaq; recte inquit Phocyllides.

Vita breuis nobis: ad tempus uiuimus omnes. Aſt animus mortem ſeniumq; ignorat: & idem
Viuit in æternum: Nec illa ineptius dicta ab eodem Phocyllide legimus.
Namq; manent animi mortali in corpore mortis Expertes: homini conceſſus ſpiritus uſu:
Eſt imago dei. Quod ſi ui naturæ priſci illi gentilles per quaſdam ueluti coniecturas perq; nocturna atq; diurna uiſa animoꝝ immortalitatem aſſequebantur: quid nobis faciundum eſt: quibus renatis in Chriſto iheſu oīs caligo iſcitiæ emētibus debet eē ſublata? Homerica illa necati hoīs diuinatio q̃ uocat necyomantia: quid aliud tota demonſtrat q̃ animos eſſe immortalis: Et hominem aliud nihil eſſe q̃ animum ipſum inquiens.
Thireſiæq; anima ſceptroq; ornatus & auro
Venit. Dedita. n. opera cum anima in fœmineo genere uſus eſſet poeta ſapientiſſimis: ad maſculinum tranſiuit genus: ut oſtenderet animam eſſe Tireſiam. Itaq; omnium primus Homerus fuiſſe legitur ex gentilibus: qui hominis corpus carcerem nominarit hoc ē demas: ut doceret ſolam eſſe mortem: quæ hominis animum corporeo carcere atq; nexu liberat. Animum uero a corpore ſeparatum & uigere & ſapere meminiſſeq; ac uelle. Quam quidem ſenteniam Homerus ſecutns ita Patroclum in ſōnis facit loq perite Ad Achillem.

Num dormis oblite mei? nunc negligis orbum
Luce: modo uiuum quem ſic curaueris ante?
Me ſepeli ꝓpere: quo inferni Dytis Achille
Tranſuear ad portas: animi nā me eminus arcent
Extincti populi ſecum tranare uetantes
En uagor: & fruſtra manes peto. porrige dextram:
Imploro: nec enim retro me annare poteſtas
Poſt ignis ſortem. nec uiui longius acti
A ſociis ſeſſum. nos conſultabimus ambo.
Sed me quæ genuit: ſors dura abſorbuit olim.
Et te fata eadem Troiæ ſub mœnibus almæ
O ſuperis forma ſimilis ſtant certa perite. Num hæc finxiſſet unq̃ antiquiſſimus ille diuinuſq; poeta: niſi firmiſſimis rationibus compertum habuiſſet animos hominum cum diſceſſum feciſſent a corpore: per ſeſe conſiſtere nullaq; tangi mortis ſuſpicione? Et ut reliquos poetas miſſos faciam audiamus Euripidem: qui Anaxagora doctore eſt uſus apud hunc enim hæc loquitur Polydorus.

Adſū relictis prōptuariis latebris
Portiſq; tenebraꝝ: colit ubi deū
Aregia procul ereb⁹: ciſſeide
Pollidorus Hecuba natus ac Priamo patre:
Qui urbem periculum cum teneret argolici
Martis: ruinā ueritus ad Thracis hoſpitam
Polymeſtoris me clanculum miſi domum
Is cherrhoneſiam optimam glebam ferens
Populum ferocem ui regit. mecū ſimul
Multum dat auri pater: ut eſſet filiis:
Quo uiuerent: ſatis ſuperſtitibus ſuis
At qui priamidū quoniā erā natu minimus
Me miſit extra genitor. arma nā iuueni
Haſtamq; ferre non potis erā brachio.
Dum troia rectis mœnibus: dum turribus:
Infracta ſtaret: dum meus frater fieri
Hector ſecundis utitur belli uiribus
Paternus hoſpes me quaſi quē ſurculū
Alebat augens miſeꝝ. at ubi patria periit
Hectorq; frater: & patris lares penitus
Cecidere. Pyrrhi & ipſe ꝓcubuit manu
Iugulatus impii pater ad aram deæ:
Occidit auri gratia me hoſpes miſeꝝ:
Corpuſq; pelago tradidit: quo auꝝ domi
Haberet ipſe: iaceo nunc in littoribus
Nunc in ſalo pōti ſine ſepulchro & fletibus
Quamplurimis uorticibus actus fluctuū
Nunc corpore relicto feror matrem ob hecubam
Iam tertium pendens diem: quātū mea
In cherrhoneſio ſolo ex troia ueniens
Adeſt miſera parens: qetē danai agunt
In littore oēs huius agri threici
Cum nauibus ſimul ſuis: nā peleo
Satis parēte ſup ſuo uiſus tumulo
Omnis Achilles copias claſſis danaæ
Quæ palmulas domū maritimas dirigunt
Remoratur unus uictimā ſuo dari
Ac præmium Polyxenā tumulo petēs
Meam ſororem coſecuturus quidē
Nec enim ab amicis non ferrt quem petit iugulum
Fatum ſororem cogit hocci die perimi
Cadauera duo filiū tuebitur
Mater duoꝝ illius infauſte ac meū:
Nāq; ut ſepulchꝝ rite contingat mihi
Serue offerā me pedibus in maris ſalo
Manes enim exoraui: ut in matris manus
Cadā: ac ſepeliar: quod itaq; optaui mihi
Erit: anui matri eminus cedam meæ
Hæc ex tabernaculo Agamennonis ueni
Mei metu uiſi: o parens quæ regia
Genita domo ſeruis: ut infœlix agis.
Quātum prius nunq̃: deus qs te bona
Ex ante fortuna malis cōficit uariās. Obſcure ne Euripides nobis īmortalitatē aīoꝝ oſtēdit ī hac lōgiuſcula iterfecti Polydori cōqueſtiōe. Et ne cū poetis ſim dicēdo ꝓlixior. audiamus: q̃ ex academico creatore auditore Xenocratis Arceſilaiq; doctore & Cicero & Plutarchus mememoriæ ꝓdidere de Enthynoo quodā Ita

Aetna empedocles
Theombrotus
Curtius
Codrus
Phileni
decii tres
phocyllides
Homerꝰ
Necyomantia
Tireſias
Homerꝰ
Demas
Homerꝰ
patroclꝰ
Achilles
Euripďs
anaxagoras
Polydorus
euripiďs
Crantor
xenocrates
arceſilaꝰ
Cicero
Plutarchus
Euthynous

Eliſius
Terina
Pſycho/
mantion
Aurelius
auguſti/
nus
paulinus
Eps
Medio/
lanum
Cartha/
go
Cicero
Hierony
mus
euſtochi
us
Paulus
apoſto/
luſ

lo Eliſii terinæi filio. Tradūt.n.hūc euthynoū nulla neq; morbi nec alia q̄ uideri poſſet:ātecedēte cā repēte eē morte correptū. Quā qdē inopinatā caſus afflictionē pr̄ eliſius q īter oēs urbis terinæ ciues & opibus & uirtute & gloria priceps eēt:cū ferret ipaciēter:putabat.n.filiū ſibi ueneno ſubreptū:nec aliū ī tātis opib⁹ & pecuniis ullū habebat filiū:q̄re cū neſciret: quo alio mō ɋret liberari ea ſuſpiciōe:petiit pſychomātion quoddā i.aī uaticiniū:elicieba̅t.n.a malefica illa ſupſticiōe ſtultæ gētilitatis aī mortuoꝝ qbuſdā ſacrificiis & carminibus:p quos ueritas diſceret.Quare ubi p⁹ pacta ſacra:ut mos erat.eliſius obdormiſſet:habuit uiſū tale. Viſus ē ei ſuus adeſſe pr̄:cui cū narrauiſſet de filii obitu:illūq; ēt atq; ēt rogare:obſecraretq;:ut ſibi īterēpti filii auctorē īdicaret:ille ob hāc cām ueniſſe reſpōdit.Itaq; ab hoc īgt:accipe:q̄ tibi uides allata.nā ex his oīa q̄ adeo doles:ītelliges.Erat āt ille quē pr̄ ſecū adduxerat adoleſcēs qdā euthynoi pſimilis:& ætate & forma.Is īterrogatus qnā eēt:geniuſſū rn̄dit:filii tui.Quæ locutus tabellas ei reddidit.Ea uero apte tris huiuſmōi uerſiculos cōtinebāt ſcriptos.

Infās uiroꝝ tu eliſi mentes rogas
Nā morte fatali Euthynous iacet tuus:
Quē uiuere neq; pētibus erat utile.

Quod ſi gētiliū opiniōi nō credimus:an ēt uiris xp̄ianis: illiſq; & ſciſſimis & eruditiſſimis nō credemus? Hæc ſūt Aurelii Auguſtini uerba ad Paulinū ep̄m nolanū. Porro cū Mediolani eēmus:audiuimus:ꝙ cū debitū repeteret̃ a quodā defuncti pr̄is cautiōe ꝓlata:qd̄ filio neſciēte a pr̄e iā fuerat pſolutū:cōtriſtari hō grauiſſime cœpit atq; mirari:ꝙ ei pr̄ moriēſ nō dixerit:qd dēret: cum feciſſet ēt teſtamētū. Tū ei nimiſ anxio apparuit idē pr̄ ei⁹ ī ſōniſ:& ubi eēt recautū:quo illa ſolutio uacuata fuerat: īdicauit.Quo īuēto iuueniſ atq; mōſtrato:nō mō falſi debiti calumniā ꝓpulſauit:ſed ēt paternū recepit chirographū:ꝙ pater nō recepat:qn̄ ē pecunia pſoluta.Hic igit̃ putat̃ aīa hoiſ curā geſſiſſe ꝓ filio:& ad eū ueiſ ſe dormiētē:ut doceſ qd̄ ignorabat:a magna eū moleſtia liberaret. Ambigēdū ne ē cuiq̄ aīoſ hoium eē īmortalis:ubi a corpe ſe diremerit:cū pſpiſcue ītueri liceat eis niuos ēt eē curæ? Sed audi dēiceps magis admirādū:qd̄ ſeq̄t̃:Sed eodē ferme tp̄e quo audiuimus:id nobis apd̄ Mediolanū cōſtitutis.Carthaginis Rhætor eulogi⁹:q meā in eadē arte diſcipulus fuit:ſicut ipſe mihi poſtq̄ in africā remeauim⁹ retulit.Cū rhætoricos Ciceróis libros diſcipulis ſuis traderet:recēſēs lectionē quā poſtridie fuerat traditur⁹:quēdā locū offēdit obſcuꝝ quo nō ītellecto uix potui dormire ſollicit⁹.Qua nocte ſōniati ego illi qd̄ nō intelligebat:expoſuit:īmo non ego ſed imago mea neſciēte me & tā lōge trās mar̃ aliqd alid̄ ſiue agēte ſiue ſōniāte & nihil de illi⁹ dubiis oīo curāte.Quō fiāt iſta.neſcio ſed quomodolibet fiāt:cur nō eodē mō fieri credim⁹;ut in ſōnis qſq; uideat mortuū:quo fit ut uideat:& uiuū ābobus utiq; neſciētibus neq; curātibus:qs uel ubi uel qn̄ quorūdā imagines ſōniet. An fortaſſis cupiā minus locuples teſtis uideri debet aurelius Auguſtinus & ep̄s & tanta ſapiētia uir.qd̄ nō quæ ipſe fortaſſe ꝑmulta in ſe eēt exptus:p̄ uerecūdia narrare uoluerit:ſed aliena rettulerit? At nō ea ꝓſecto narraſſet uir grauiſſimus:niſi uera eē certo didiciſſet. Veꝝ audiamus pſbiteꝝ Hieronimū uiꝝ ut triū linguaꝝ eruditiſſimū ita ueritate & ſcimonia nemini imparē.Is.n.in iis q̄ ad euſtochiū:& ad reliq̄s uirgines ſcribit de regula uiuēdi in mōaſterio: ita inqt.Expto itaq; ſeni deuote conſulēti credite filiæ.Si ſemel guſtatis: q̄ dulcis ē dominus:ad quē accedētes poteritis ab eo illud audire:uenite:& oñdā uobis oē bonū.Et tūc oſtendet uobis talia:qualia nō niſi aſſuetæ mētes norunt.Scio qd cariſſimæ.Nā ut inſcipiētiā loquar:ego homunculus ſic abiectus ſic uilis in domo domini adhuc uiuēs in corpe angeloꝝ choris ſepæ interfui de corporeis ꝑ hebdomadas nihil ſentiēs diuinæ uiſiōis intutu poſt multoꝝ ſæpe dieꝝ ſapiētia pſcius futuroꝝ.Corpori redditus flebā:qd ſic manēs felicitatis habebā:qd inerrabilis delectatiōibus ſentiebā. Teſtis ē ipſa trinitas:quā cernebā:neſcio quo intutu:teſtes ſunt:& ipſi beati ſpiritus:q aderāt:teſtis ē & cōſciētia mea qbus bonis ipſe fruebar:quod & q̄lia neſcit ꝓferre mollicies corporis mei. Nō pōt ad tāte cōtēplatiōis dulcedinē cor ſecularib⁹ plenū negociis ꝑuenire.hæc ab hieronymo ſcripta ſunt.Quæ uero uas electiōis paulus apoſtolus de ſe ſcripſerit.nō ſunt uiſa mihi ꝓtereūda.Nā & auctoritate ſcribētis & rei magnitudine ſūt auditu digniſſima: Si gloriari inqt:oportet:nō expedit qdē.Veniā āt ad uiſiōes & reuelatiōes dn̄i. Scio hoiem in xp̄o ante ānos.xiiii. ſiue in corpe ſiue extra corpus neſcio:deus ſcit.raptū huiuſmodi uſq; ad terciū cælū.Et ſcio huiuſmodi hoiem ſeiue in corpe ſeiue extra corpus neſcio:deus ſcit:qm̄ raptus in paradiſū & audiuit arcana uerba:q̄ nō licet homini loq.Si uiuētiū adhuc in corporib⁹ aī nō puiſa q̄dā allata extrinſecus q̄ a græcis uocat̃ φαντασματα Phātaſmata ſed ſui ipſoꝝ ui atq; natura ſiue ad breuiſſimū tp̄is pūctū ab illo fuerint a corporibus ſepati atq; iiſdē redditi:q uerbo & Lazaꝝ ſuſcitauit & puellā:ſiue a ſēſibus abducti atq; altius eleuati ea lumine mētis ꝑſpexerint:q̄ oculo corporeo uidere nō licet:ſi uiuētiū inq̄ aīum pſente ſine ullis corporis adminiculis ꝑmulta ſcire atq; cognoſcere:q̄ ſunt ab oī ſenſu corporis aliena:qd dubitemus & aīos eē immortalis:& tū demū frui ſuæ īmortalitatis bono:cum a ſe oīo abdicarint corporeū oē impedimētum.Sed hæc horūq; ſimilia:ſi cū fortaſſe uideant̃ antiqora:exemplis itē duobus tēpeſtatis noſtræ cōtenti ſimus.Gabriel cōdelmarius qui poſtea eugenius nominatus ſumma cum dignitate & gloria romano puntificatui pfuit:cum uehemētius ægrotaret:eētq; de eius ſalute a medicis oībus deſperatum:illi iā de morte nō tā ſollicito quā nihil cercius expectandi & petrus & paulus apoſtoli duo apparuerunt in ſōnis:utq̄ bono aīo eēt:hortati ſunt.Nā & bonā ualetudinem ei redditā eē & ꝓpediē fore:ut ſummus pōtifex crearet̃.Quod qdē uterūq; ſecutum ē Nā tum ſimul cum ſōno illum reliqt febris:tum nō multo poſt cum Martinus Columna prudētiſſimus ille & ampliſſimus pōtifex quā fortunatiſſime & cum mirifico eccleſiæ romanæ incremēto uitā finiſſet:pōtificatui ipſe pfectus ē.at Nicolaus Quintus optimus ille & eruditiſſimus plane uir in cuius munificētiſſimi patris obitu docti oēs ingenioq; pſtātes extremum aufragium paſſi ſunt.Cum nicolai albergati ſapiētis i primis & ſācti uiri Cardinalis

Phantaſ
mata
Lazarus
Gabriel
Condel
marius
Eugeni⁹
Petrus
Paulus
Martius
culumna
Nicola/
us
quintus
Nicola/
us
cardinal⁹

bononiēſis obitū moleſtius ferret:hūc tā lē ꝑ ſōnū ad ſe uenire exiſtimauit:& ita auxiliū appellare. Thoma ſi
li qd diutius gemis:qd adeo te affligis:pone lachrymas:& te collige.nobis.n.bene ē benignitate Iheſu itaqꝫ
ſurge atqꝫ accingere.ad breue.n.tēpus graue tibi ſubeundū ē munus petri gubernādæ nauiculæ. Quā qdē ſōni
uiſioné haud ille diſſimulāter ꝑ ſe tulit:nā cū aliis nō nullis familiaribꝰ:tū ēt mihi cū hac iter faceret Germani
am petēs ab eugenio legatus:cū iter loquēdū in ſermonē incidiſſemus de māſuetudīe & grauitate nicolai car
dinalis Id oē ſōniū corā ueluti iocabundus rettulit:ſubdidit.n.cū hoc euenerit:Philelphe mi fructū recipies
ueteris noſtræ cōſuetudinis. Cūqꝫ intra alpes eodē itinere obuiā habuiſſet aeneā ſiluiū integerrimū & eloquē
tiſſimū epiſcopū trigeſtinū:q a Federico auſtrio romanoꝝ rege orator ueniebat ad Philippū mariā īclytum
Mediolanēſiū ducē:ſimulqꝫ uterqꝫ ueſpi diuertiſſēt in qͥdā cauponulā:& aeneas parcius ſūptū faceret:utpo/
te q ab eo rege legaret:q ſtoica eruditus inſtructuſqꝫ diſciplina nō minus parſimoniæ nūmoꝝ quā.uitæ fru/
galitati cōtinēter ſtudet:tū ad æneā cōuerſus Thomas Reuerēdiſſime pater inqt:qd ē opus tāta utamur parſi
monia:cū uterqꝫ in eccleſia romana pōtifices maximi futuri ſumꝰ? Quā qdē rē nō ſerio minꝰ ꝙ ioco cū ꝑdixi
ſe certꝰ oñdit euētꝰ:Videmꝰ.n.alteꝝ ſūma ſua cū laude ſūmū pōtificē cōceſſiſſe naturæ:at aeneā cui nunc pio
ſecūdo nomē ē:nō ſecꝰ fortiter quā cōſtāter pōtificatū gerere. Sed qd tā multis exēplis utimur? Nū uetꝰ no/
uūqꝫ teſtamētū fruſtra emanarit.ī mūdū? Succita Samuelē ait Saul.at Iacob deſcēdā ad filiū meū i infernū lu/
gēs. Hæc ne ab utroqꝫ dicta eēnt:ſi minꝰ certo tenuiſſēt filioꝝ aīos pꝰ corpis diſſolutionē ēt uiuere? Quid.n.
afferā teſtimoniū Iohānes apoſtoli atqꝫ euāgeliſtæ? An huic ēt nō credemꝰ? Licet igt exterior hō noſter corrū
pat̄:interior tñ renouat̄ de die in diē. Rurſuſqꝫ licet moriat̄ in corpe:uiuit in aīa. Quid.n.mēinero aut mor
tuū diuitē ſepultūqꝫ in inferno:aut mēdicū ab āgelis portatū in ſinu abraæ cū ore dñi dictū audiamus. Qui
credidit in me:nō moriet̄ in æternū.& licet moriat̄ uiuit? Viuit inq̄ Iacobe Antoni Marcelle Valerꝰ filia il/
letuꝰ.& uiuit is qdē eā uitā:q mutabilitati nulli. ſubiecta ē:ſed eadē ſp atqꝫ ꝑbeata. Itaqꝫ uiciēdus tibi eſt atqꝫ
obſtringēdus ratiōis cuſtodia oīs aī mæror. Luctus oīs ac gemitꝰ abdicādus in te florētiſſimi ſenatꝰ & bono
rū grauiūqꝫ uiroꝝ oium oculi dirigunt̄. Quare tibi cauēdū ē:ne qd cōmiſiſſe exiſtimeris.ꝙpp reꝑhēdi iure ꝙ
as. Quā me delectat heſiodus:q natales oium dolēs gaudet in funere: Quē ipſū fortaſſe Thraces ſecuti tradū
tur ortꝰ hoīum lugere:obitꝰ uero celebrare ſoliti. At maſſilēſes eodē die.quo funꝰ ē elatū:adhibito domeſti/
co ſacrificio neceſſarioꝝqꝫ cōuiuio luctū finire cōſueſſe. Apud lycios uero nō morē dūtaxat ſed legē fuiſſe le/
gimꝰ:ut nō niſi ueſte muliebri luctū ſeruarēt: Idqꝫ ob eā rē factū:ut cultꝰ deformitate cōmoti ſe maturiꝰ a me
rore abducerēt:cū intelligerēt luctū effœminatū eē & mollē & a uiri grauitate dignitateqꝫ maxie alienū. Tot
igit̄ exēplis admoniti nō uincemꝰ tādē oēm aī molliciā.nō reprimemꝰ lachrymis? nō luctui finē ſtatuemus?
Cauēdū ē:ſi ſapimꝰ:ne nimia noſtra in filios pietas deſpatiōis loco apd deū hēat̄ Quod ſi cōis ea oium gen
tiū opinio ſi tot graues ueræqꝫ ſētētiæ nobis aīoꝝ imortalitatē nō ꝓbā pp eos:q ꝺprauatis moribꝰ exiſtimāt
aīos una interire cū corporibꝰ ob eā.ſ.rē:quod ne in corporibꝰ qdē ipſis ſuos tibi aīos eē ſētiūt:utamur ēt ra
tiōis adminiculis atqꝫ armis:qbꝰ oīs male credētiū ꝑtinacia nō oppugnet̄ mō:ſed ēt expugnet̄:opprimat̄qꝫ:
Sed anteqꝫ differēdi aciē deſcēdā:in mediū ueniāt priſcoꝝ philoſophoꝝ de aīo ſētētiæ. Si.n.facilior uicto/
ria nobis erit. Aggrediamur āt ab iis:q in philoſophia ionica claruerūt. Thales mileſiꝰ aīum dixit eē naturam
ꝙ ſp ſeipſā moueret:talis āt definitio & ſi declarat aīum eē imortalē:nō hoi tñ magis cōuenit: quam ꝑſtātiori
cuidā eſſētiæ. Anaxagoras uero clazomeniꝰ eē aīum dixit ſpecie aereum & corporeum Zeno ſtoicꝰ aīum uo
luit ignē eē alii uero pleriqꝫ ſtoici ſpiritum calidum aīum eē dixerunt. Et hi qdē oēs nō de hoīs aīo hoc ē intel
lectiuo ſed de ſēſitiuo atqꝫ corporeo ſunt locuti. Platōis āt diſcipulus Ariſtoteles dupliciter de animo eſt lo/
cutus. Nam ubi quattuor nota illa principiorum genera complexus eſſet:ex quibus corpora inferiora ori/
untur omnia: quintam quandam cēſuit eē naturam:ex ꝙ ſit mēs. Eā uero noīauit enthelechiā hoc ē ꝑfectionē
idcirco ita appellatā:qd aīatum corpꝰ ꝑficiat ea ui atqꝫ uirtute:ꝙ corpꝰ ē aīatum. Enthelechiā uero ipſā aliud
nihil eē uult Ariſtoteles quā enegiā.i.agilitatē qͥdā & opationē interiorē:ꝙ ē ueluti uia ac dux ad exteriorem
corpis actionē. Huiuſmōi.n.ui atqꝫ motu aī corpꝰ aīatum ad opādum impellit̄? Ipſum āt aīum ita definit A
nimus ē enthelechia prima corporis naturaliter inſtrumētalis:qꝫ uitā habere pōt. At huiuſmodi de animo de
finitio nō intereſt magis hominis ꝙ & pecudis & ſtirpis. Præterea enthelechiā Ariſtoteles:quæ ut dixi:ꝑfec/
tionē ſignificat:pro ſpeciali intelligi uult eſſentia:quæ ē in effige: Nā eſſentia tripliciter accipitur apud Ari/
ſtotelem: Vna quæ cōſtat corpore qdē:ſed ut animalia & ea quæ nō arte fiunt: Et hæc propterea eſſentia dici
tur:quoniam & hæc ipſa ſit:& cætera quæ ſunt:eſſe faciat. Altera eſt eſſentia:qua materiam informem & ru/
dem adhuc mente cōſyderamus. Et hæc quidem eſſentia poteſtate eſt omnia:quæ fieri ex ſe poſſunt:effectu āt
nihil adhuc ut æris maſſa & ligna rudia. Tertia uero ē eſſentia:cui effectu accidēs ꝑficit eā:exornatqꝫ formę i/
preſſiōe: Ex qua qdem forma ꝙ inſigniuit ars id quod ꝑfectum ē:nomē accipit ut ſtatua.quæ ex ſimilitudine
formæ.cuius eſt ſtatua.ſimulacꝝ uocat̄. Similiter inqt hō animal certe eſt.& eſt rudis materialiſqꝫ eſſentia.&
hæc ſane compoſita ex materia ac forma.qppe quæ ex corpore animoqꝫ conſtat. Eius igitur corpus materia ē
animus uero forma. Et ſecundum eā formā hoc eſt animum animal nomen accepit. Hanc igitur formam qua
ſingula formantur. Ariſtoteles generaliter uocat enthelechiam ideſt abſolutam perfectionem. Hac enim ob/
ueniente perfectione rudia quæ antea & in ſola poteſtate fuerant:ad actum effectumqꝫ perueniunt. Nam ſūt
quædam ut ipſe inqnit.ſola poteſtate animalia.ut oua aut ſæmina quædam uero cum opatione & effectu.ut
quæ adhibito fotu excuduntur animalia quemadmodum cognoſci ex auibꝰ pōt. Nā eæ ex ouis quæ fouerint.
pullos excudunt Qua ex re non obſcure apparet enthelechian non cuiuſuis corporis eſſe animum.ſed eius tā
tum qꝫ animi capax ſit & ob eam rem dixit.quod uitam habere poteſt. Non enim quicquid eſt corpus.idem

Thomas
Petrus apoſtolꝰ
Germāia
Eugenꝰ
Philelphus
Aeneas Siluius
Fredericus rex
Philippus dux
Pius ſecundus
Samuel
Saul
Iacob
Iohānes apoſtolꝰ
Habraā
heſiodus
Thraces
Maſſilēſes
Lycii
.ii.probatio
Thales
Anaxagoras
Zeno
Plato
Ariſtoteles
enthelechia
energia
Animi definitio
Eſſentia dici tripliciter

etiam uiuit. Nec tamen prætereundum arbitror ariſtotelem pro illo quinto genere aliud intellexiſſe nihil ſe/
cundum Plutarchum q̃ cælum ipſum. Quare cum auerrhus ille cordubẽſis. qui in pleroſque eius philoſophi
Plutar/ libros egregie eſt commentatus. colligit ex ariſtotelis dictis unam eſſe & eadem in omnibus mẽtem ita ad pu
chus to acipiendum. quod ita ex illa cæleſti ſpecie animus intellectiuus in cũctos homines æqualiter fuſus ſit. ut cor
auerrhus pora animãtiũ oĩa ex q̃ttuor illis elemẽtis ortũ hñt. Hãc ãt aĩ uim eundẽ hũc eẽ immortalem uoluiſſe pꝫ ex iis
q̃ ab eo ſũt ſcripta in libris de aĩo. Ita. n. inq̃t. De mẽte ãt & ui cõtẽplatiua nõdũ ẽ pſpicuũ. Sed uidet̃ eẽ aliđ
gẽus aĩ. Et hoc ſolũ põt ſepari queãdmodũ id: qđ ẽ ꝑpetuũ ab eo: qꝫ corrũpi põt. Sẽſit igit̃ Ariſtoteles tantus
ille & tã illuſtris philoſophus qđ ſecundũ erat aĩ gẽus: immortalẽ eẽ aĩum: cũ oñdit mẽtẽ: q̃ nobiliſſima eſt &
optima ꝑs aĩ: & corrũpi nõ poſſe & eẽ ſẽpiternã. Et mẽtẽ q̃dẽ docet eã eẽ aĩ ꝑtẽ atqꝫ uirtutẽ: ad quã referunt̃
q̃ ſinguli ſẽſus nũciãt: & q̃ de iis q̃ ſẽtiunt̃: iudiciũ facit: examinatqꝫ cuiuſmõi ea ſint: q̃ ſẽſibꝰ uarie occurũt. hãc
uero locatã eẽ in penetralibꝰ cordis aſſerit: ubi alias quo ꝓ aĩ ſpecies locat/ dicit imaginationẽ memoriã apeti
tũ excurſionẽ. Et alio in loco aſſerit ariſtoteles mẽtẽ aduenire extrinſecus: eamque ſolã eſſe diuinam ita enim
ſcribit libro ſecundo de animalium generatione ad uerbum.
Ariſtote/les Relinq̃t̃ ergo mẽtẽ ſolã extrinſecꝰ adueniętẽ ingredi: & eãdẽ ſolã eẽ diuinã; Nihil. n. cum eiꝰ agilitate hẽt
cõe operatio corpalis. Oĩs igit̃ uis aĩ uidet̃ aliꝰ corpis eẽ ꝑticeps & eiꝰ q̃dẽ diuinioris q̃ illa ſunt corpa: q̃ uocãt̃
elemẽta. Nec me latet: q̃ ſit cõis philoſophoꝝ quorũdã nr̃æ tẽpeſtatis opinio: q ſe ſolos ariſtotelicos hẽri uo/
lũt ẽt iis: q̃ nuſq̃ ab ariſtotele ſcripta cogitaue ſunt cõtẽdẽtes iſti q̃dẽ aĩum eẽ totũ in toto corpe & totũ itẽ in
q̃libet ꝑte corpis. Sed hẽant iſti ſibi philoſophiã: quã uolunt philoſomati potiꝰ quã philoſophi. mõ aut augu
ſtini ſẽtentiã: quã minime ipromo: ubi. ſ. intelligat̃ de illo toto ſolũ: qđ ꝑfectiõis eſſẽriæqꝫ uocat̃: aut ineptias
ſuas ariſtoteli nõ aſcribãt: Nã q̃q̃ aĩ uires magis in uno loco q̃ in alio appent: aliæ i cerebro aliæ in iecore aliæ
in teſtibꝰ & aliæ in aliis mẽbris ꝑ q̃litate & aptitudine corporeoꝝ inſtrumẽtoꝝ eaꝝ tñ oĩum initia & q̃ſi ra
dices q̃ſdã ariſtoteles ꝓbat e ſede cordis emanare: q̃ñ ſucꝰ cõcocti atqꝫ cõfecti cybi ꝑ uenas cordis cæteꝝ cor/
Philoſo/mati pus irrigat. & motꝰ corporeꝰ q iocularis ẽ: a corde ipſo initiũ ſumit. Venaꝝ. n. & neruoꝝ initiũ & ueluti q̃/
dã nodus ipſũ cor ẽ: ut Ariſtoteli placet. penes cor ãt intellectiua uis agitata ratiõabiliterqꝫ ignita ſe ibidẽ coa
Auguſti/nus ceruare exiſtimat̃ ꝑtãte q̃dẽ illic habitãs actu ãt atqꝫ effectu ad corpis cõſeptũ & uiciniã cõmeãs. Quin ẽt do/
cet ariſtoteles i iis q̃ de motu aĩaliũ cã reliq̃t ſcripta: nulla neceſſitate fieri: ut in q̃qꝫ corpis ꝑte ſit aĩus ſed i quo
dã principio. Id ãt eẽ cor antea expoſuimꝰ. Itaqꝫ neqꝫ ſecũdũ totũ q̃titatis aĩus ẽ in q̃libet corpis ꝑte. cũ animꝰ
talẽ totiꝰ naturã: nec ꝑ ſe hẽre poſſit: nec ꝑ accidẽs: neqꝫ ẽt ſcđm uirtutis totũ. Nõ. n. ꝑ ſua ui q̃libet aĩus ẽ in q̃
libet corpis ꝑte: ſed ſcđm uim uiſiuã in oculo & ſcđm auditũ in aure: & ſcđm alios ſenſus in aliis ſenſuariis. ſed
ut redeã ad mẽtis imortalitatẽ: ſepari docet Ariſtoteles intellectiuũ hoc aĩ genꝰ ab illo: qđ ſẽſitiuũ uegetatiuũ
qꝫ dicimꝰ. Hæc. n. ꝑs tota ẽ corpis: qđ q̃ñ cõſtat ex cõcretiõe q̃ttuor illoꝝ elemẽtoꝝ: & diſcernat̃: & corrũ/
pat̃: neceſſe ẽ. Ariſtotelis ãt auditor Dicæarchꝰ & Dicæarchi cõdiſcipulus ariſtoxenꝰ mihi ꝓbari nullo pacto
poſſunt: quoꝝ alter aĩum eẽ dixit cõueniętiã corpis & intẽtionẽ q̃dã: q̃ ex ipſiꝰ corpis natura figuraqꝫ uarioſ
Dicæar/chus motꝰ multipliceſqꝫ cieret. Dicæarchus uero aĩum uolui aliđ nihil eẽ quã cõueniętiã q̃ttuor elemẽtoꝝ. Vteqꝫ
n. de aĩo in cõi locuti ſunt. Hos ãt quodãmõ ſecutꝰ aſclepiades medicꝰ aĩum eẽ dixit cõcertationẽ ſenſuũ. Cõ
Ariſtoxe/nus certationẽ ãt uoluit eã eſſẽ cõuenientiã q̃ ſenſus ipſi certatim ad naturæ munꝰ uterent̃. Itaqꝫ hi tres ꝑiter aĩum
uoluerunt eſſe corporeũ. at Critolaus & ipſe ꝑipateticuꝰ aĩum dixit cõſtare ex q̃nta eſſẽtia: hãc uero ꝓ cælo i
Aſclepia/des tellexiſſe nemo eſt: q ſecꝰ ſentiat. Hiparchus uero ſtagerites a doctore ſuo neceſſarioqꝫ ariſtotele diſſentiẽs ob
idqꝫ lõge deterior uoluit aĩum aliđ nihil eẽ q̃ ignẽ. Sed anteq̃ de platõe reliq̃ſqꝫ platonicis uerba faciã: me cõ
critolaus ferã ad Pythagorã: q philoſophiæ Italicæ ꝑriceps fuit uir ſane & doctꝰ & magnꝰ. Veꝝ pythagorici hñti aliq̃
Hippar/chus narrãdo ãtecedãt. Et oĩum primꝰ Epicurꝰ. q aĩum eẽ dixit tẽꝑationem ex hiſce q̃ttuor ex q̃litate ignea: ex q̃/
litate aerea: ex q̃litate ſpiritali: & ex q̃litate q̃rti: cuiuſdã generis inominati. qđ apđ eũ erat ſẽtiuũ. Ex quo põt
Plato intelligi epicuꝝ de aĩo intellectiuo locutũ oĩo nihil. Democritꝰ uero quẽ epicorꝰ in phyſicis eſt plurimũ ſecu
pythago/ras tus: putauit animũ eſſe cõcretionẽ igneã ex iis atomis: q̃ in rõis cõtẽplationẽ cadũt: q̃ formas q̃dẽ orbicularis
hñt uim ãt ignitã: qđ eſſe corpꝰ uoluit. At leucippꝰ huiꝰ doctor cũ poſuiſſet numeꝝ atomoꝝ frigidaꝝ: dixit
epicurus animũ eſſe tẽꝑatũ reſpiratiõis frigꝰ. Nec multo meliꝰ ſenſit agrigentinꝰ Empedocles: q animũ eſſe affirma/
democri/tus uit ſanguinẽ cordi ſuffuſum in eodẽ ille errore uerſatꝰ: quo ii q dixerunt animũ eſſe cor ipſũ ex quo & miſeri
cordiã dicimꝰ & cõcordiã. Sed Hippon animũ eſſe aquã: ob eã rem nõ dubitauit affirmare: qđ diceret ſæmẽ
Leucip/pus genitale: nõ ſanguinem eſſe ſed aquã. Critias uero nõ aquã animũ eſſe uoluit ſed ſãguinem: q̃ñ uideret. qđ mẽ
brum ſãguinis ſit exꝑs omnino: cõtinuo morte intercipi. Veꝝ eo eſt empedocles tolerabilior critia: quod in
empedo/cles corde principatum animi intelligendiqꝫ uim cõſtituit. Inq̃t. n. ſãguine cordis uigere hominis intellectũ: ſiq̃dẽ
intimis nr̃is ſenſibus ea: q̃ ſunt extra nos propter cognationem: ob eamque rem ita reliquit ſcriptum.
Hippon Terreno terram noſtro flamaſque calore Humidaque humenti ſentimus & aera flatu:
Cricias Paceque trãq̃llũ ſit litis imagine litẽ. Sed de his omnibꝰ uel q̃lia ſint: uel q̃tã hẽant differentiã inter ſeſe:
cordis ſanguine dicebat diiudicari. Fuerunt etiã q dixerunt animũ eſſe animã: hãc ãt eſſe uoluerunt ſpiritum:
pythago/ras quo uiuimꝰ Nõ nulli exiſtimarunt q̃dã cerebri cellulã: animi tenere principatũ. Alii uero ſecus. Nã neque ce/
rebri ꝑtem ullã eſſe animũ uoluerũt. Sed animi ſedẽ hac locũ ii poſuerunt in corde hi ãt in cerebro. At pytha
Animi goras ſamiꝰ cuiꝰ nomen habitũ eſt illuſtre auctoritaſque ãpliſſima æternitatẽ animoꝝ oñdere conatus animũ
definitio definiuit eſſe numeꝝ: q ſe ipſũ moueret. Nec eſt miꝝ ita pytagorã animũ definiſſe. q tãtã uim numeris digni
tatemque tribuerit: ut eos ãte mũdi animũ fuiſſe aſſereret: & cum unum nõ eſſe numeꝝ diceret ſed fõtem quẽ
Monas dam atque originem numerorum: inferebat unitatem. q̃ a græcis dicit̃ Monas omnium eſſe iniciũ ac

finē: cū ipſa neq; principiū ī ſe nec fine admittat. Et ita eā deducēs ad diuinā illā ſūmāq; eſſētiā referebat: eius q; notioē aſſequētū rex numero poſteritateq; iō ſeqſtrabat: qđ nō pluralitate nec tēporis poſteritate ſed ꝑcreatione ſeiūctā uellet: eādēq; unitatē ad uniuerſi mūdi aīum: a quo ſint aī ſingulox: ſimul ratiōe referre nō dubitabat: Itaq; hāc unitatē q̄ a prima rex cā ortā affirmaret uſq; ad mūdi aīum ubiq; integrā ſēpq; īdiuiduā ꝑpetuā pēnēq; ꝑtātē ſeruare Pythagoras arbitrabat̃. Et qm̄ putaret nūeros eē rex oīum ſubſtantias. dicebat unū qđ eēt principiū numeri: & qđ cū ente cōuerteret̃: idē eē. Numex.n.ex unitatibꝰ cūponi neq; ad ens ullā oīo acceſſionē facere ſed diuiſionē negare dūtaxat. Oē āt ens aut ſimplex eſſe & ita diuiſionē nullā admittere neq; ꝑpatiōe neq; ꝑtāte aut eē cōpoſitū: & id qdē nō in diuiſiōe ſuax ꝑtiū ſed in eax cōiūctiōe hēre ſuū eē: & ita unū qdq; tueri ſuū eē: ut ſuā tuet̃ unitatē huiuſmōi igit̃ humāi ſubſtātiā quā æternā opinabat̃: numerū eē definiebat ſeipſū mouētē. Et is qdē numex ꝑ mēte accipiebat: quā ipſā id circo numex appellauit: qm̄ ad harmoniā q̄ cōueniētia q̄dā ē: numero opꝰ ſit. Vex & ſi hic aliqđ dixit nō multū tñ. Nā in pecudibꝰ quoq; aīus q̄diu ē in corpe. ſe ipſū mouet. Philolaus uero Crotoniates Pythagorā ſecutꝰ aīum eē diſſeruit harmoniā. At heracletꝰ epheſiꝰ ingenio ſuo fiſus magis q̄ doctoris cuiuſpiā diſciplinā: quo ſe nullo ūq̄ uſū affirmat: duplicē eē aīum uoluit: altex mūdi: aīantiū. Ac mūdi qdē aīum eē euaporationē ex humidis: q̄ in ipſo ſūt. ſed aīantiū aīum ex ipſa fieri euaporatiōe: q̄ extrinſecꝰ ſit: & ex ea q̄ ſimilis generis ē in ipſis. Itaq; mirādū nō ē ſi: intercutis aq̄ morbꝰ fuit in cā: ut piret: q tm̄ humidox euaporatiōi tribuerit. Quā ipſā opinionē Alchmæon medicꝰ idēq; philoſophꝰ eadē demētia ē ſecutꝰ. Diogenes uero apollōiates Anaximenes Cretēſis non multo his duobꝰ mihi ſūt uiſi prudētiores: q rex principiū aeri tribuerūt: & hūc eē uoluerūt aīum Nā qm̄ ſcdm illoſ aer ē elemētox oīum & tenuiſſimꝰ & principiū iō aīus & cognoſcit & mouet. Qua.n. principiū ē: cognoſcit ēt cætera q̄ uero tenuiſſimꝰ: iō eē ꝓbāt cōſētanee motiuū. Et qđ ꝑtereūdū nō ē: de heracleto: ſūt q illū dicāt: & finiſſe aīum eē ſcintillā ſtellaris eſſentiæ. xenophanes quoq; colophoniꝰ mihi incōſtātior uiſus ē: q aīus nūc ex terra aq̄q; cōſtare: nūc ſpiritū eē dixerit: & utroq; tñ mō mortalē. Nec xenophane mihi uiſi ſūt multo accutiores aut Parmenides q ex terra & igni aut Boethꝰ q ex aere & igni aīum cōſtare ſūt opinati. At Hippocrates medicꝰ āium eē dixit: tenuē ſpiritū ꝑ corpꝰ oē diſpſū. Sed iā ad pytagorā nr̄a reuertat̃ oro. Is.n. Pherecide ſyrio uſus doctore philoſophox oīum primꝰ ut tradūt qdā æternitate aīox aſſeruerit: q̄q̄ Thales mileſiꝰ q pythagorā ānis circiter cētū āteceſſit: idē tenuiſſe oñdit̃. Pythagoras igit̃ primꝰ ex italia philoſophox familia aſſeruit aīos nulli ſubiacere interitui nulla tñ ad eā rē reddita rōe: ſiue qđ definitionē ſatis ex ſeſe firmā eē iudicaſſet: ſiue qđ tāta eiꝰ foret auctoritas apđ oēs: ut q̄ qđ ipſe dixiſſet: oī rōe firmiꝰ hēret̃. Secutꝰ ē tādē Plato ſocratis auditor: quē tris ꝓbare ac ſeq ſolitū legimꝰ: doctorē ſuū eū quē dixi. Socratē imortalibꝰ: & heracletum in naturalibꝰ. In iis uero q̄ ſupra naturā diuinaq; ſūt: Pythagorā. Is igit̃ Plato cū ad mūdi ſimilitudinē aīum triariā diuixiſſet; eiꝰ principatū hoc ē mētē q̄ ratiocinat̃. intelligit: ac ſapit: in cerebro tāq̄ ī capitolio: aliquo collocauit: qm̄ ea corpis ꝑs lōgiꝰ abeſt a colluuiōe & ſordibꝰ: ugorē āt iracūdiæ atq; aīoſitatē quē græci ΤΥΜΟΝ Thymō appellāt in corde: cupiditatē uero ſuter ꝑcordia Huiuſmōi.n. ordinē ēt in uniuerſo mūdo & ī republica ipſa ſeruauit Plato. In ciuitate.n. & uniuerſo populo q prudētia cæteris ciuibꝰ ſapiētiaq; ꝑſtāt: eos hitare iubet æditioris locos urbis: qq; ꝑcep ta dent: iubeatq; agēda. In medio āt urbis tāq̄ in caſtris militarē iuuētutē & rebꝰ agēdis aptā collocat: q exeq̄t̃ & agat: q̄ ſūt a ꝑſtātioribꝰ cōſtituta. In extremis uero Vrbis eiꝰdē locis opifices eē uult & uulgaris reliquoſq; oīs: q aut in ſeſſili: aut in ſordida arte uerſent̃: ut parcāt ꝑ cōuenientu quoq; atq; utili miniſterio. Eadē rōe ac ſimiltudiue in mūdo ē uſus: cuiꝰ ſūmitatē ac principē q impat: regit moderat̃ oīa: cæleſti domicilio dimetit̃. huic tāq̄ in media regiōe ſubiicit āgelos atq; demōes: q agāt oīa exequāt̃q; ꝑ impio. In terra uero hoīes ſūt poſiti: ut pareāt: & miniſterio ꝑſto ſint. Et ita in nobis qddā regale eē uult poſitū in ſūmo: qđ impat: qddā uero qđ agat collocatū ī medio. Tertiū āt pubetenꝰ & infra poſitū: qđ regit̃ atq; adminiſtrat̃: & ea qdē duo appetitꝰ ſpēs eē uult: q̄ ratiōi tñ naturaliter pareāt. Impat igit̃ mēs in capite: q̄ ē prima aī uis eaq̄ cōtēplatiua: q̄ intelligimꝰ ac ſapimꝰ. Altera uero aī uis q̄ ſcdæ ē dignitatis. in pectore cōſtituta ut agamꝰ: q̄ iuſſa ſūt: efficit. Reliq̄ uero inferiꝰ poſita illa tñs uiribꝰ melioribꝰ morē gerit: Cēſet aūt plato aīum meare ꝑ oēs artꝰ totū q̄ corpꝰ: & ꝑ ſingula mēbra q̄ſi inſtrumēta uim ſuā oñdere & ad ipſū in ſentiēdo qdē referri oīa: q̄ ſēſibꝰ occurāt: ea uero q̄ ſēſus referās: eē alia atq; alia. Definit āt plato aīum hiſce uerbiſ Aīus ē ſubſtātia incorporea ſeipſā mouēs ac ratiōalis: Huius uero immortalitatē demōſtraturꝰ ita Socratem in li de pulchro: qui Phædrus inſcribit̃: differentē facit tali argumentatiōe & ea qdē ad uerbū: Aīus oīs imortalis ē. Quod.n. ſꝑ mouet̃: ē imortale. Quod āt aliud mouet. & ex alio mouet̃: cū finē hēt motiōis: uitæ ēt finē hēt. Solū ergo qđ ſeipſū mouet: ut qđ ſeipſū nō relinqt: moueri nūq̄ definit: ſed ēt cæteris quotquot mouētur: hoc fōs & principiū ē motiōis. Ad pricipi nulla ē origo. Ex principio.n. oē ortū neceſſario orit̃. Ipſū uero nullū ortū. Nā ſi ex aliquo principiū gigneret̃: principiū eē non poſſet. Sed qm̄ nō orit̃ neceſſe ē: ut nec ēt corrūpat̃. Principiū.n. ſi perierit: neq; id ex alio unq̄ nec aliud ex illo oriat̃: ſi qdē a pricipo oriri oportet oīa Ita igit̃ fit: ut motiōis qdē principiū ex eo ſit. qđ ipſū moueat̃ a ſeipſo. Hoc āt nec interire nec naſci pōt. uel & oē cælū natureq; oīs corruat. atq; cōſiſtat q̄ ipſa nūquid ex eo cōſiſtere rurſus poſſint. Vnde agitata ortū ſint hitura? Cū igit̃ ꝑſpicuū ſit id eē imortale. qđ mouet̃ ex ſeipſo. qs uerebit̃ hāc ipſā eē aī eſſentia & rationē dicere? Oē.n. corpꝰ. qđ exteriore agitat̃ motu. ē ī aīum. Quod āt iteriore motu ſuoq; agitat̃. aīatū ē. hæc.n. ē ꝓpria aī natura. Quod ſi hoc ita hēt aliđ nihil eē. q̄ ipſū a ſeipſo moueat̃. q̄ animū neceſſario ſit. ut animꝰ neq; naſcat̃. neq; moriat̃. Qua ſubtiliſſime certe plato. & q̄ pulcherrimæ immortalitatē animi argumētādo cōcluſit mō nō ita principiū quēadmodū finē ſuſtuliſſet. Nā & ſi animi nō naſcūt̃. creant̃ hi tñ. ſimulque a b illo infundunt̃ in hominū corpora. ab quo ſunt omnia ex eo creata. q̄ ātea nō fuiſſet. & eodē qdē tꝑis pūcto & cre

philolaꝰ
Heraclætus
Cauillū
Alchmæon
diogeneſ
anaximenes
Heraclætus
xēophaneſ
parmenides
Boethus
Hipppocrates
pythagoras
Pherecydes
Thales
Plato
Socrates
heracletus
pythagoras
Thymoſ
Angeli
Dæmōeſ
animi definitio
phædrus
Argumētatio platōica

antur & infundũtur. Nec.n.cũ illis ſentio:q uolũt aĩos nr̃os.ſimul oĩs creatos eẽ. Nec itẽ cũ illis : q aſſerunt
xenocra ita hominũ aĩos ab aĩo.ut corpora ab Adæ corpe manar̃.xenocrateſ uero aliud dicer̃ nihil uſus ẽ:ꝙ qd doctor
arceſilaꝰ eius Plato ſenſiſſet. Nã cũ ait aĩum eẽ numeꝝ:cuius uis ex natura ſit maxima:nihil plus addidit : ꝙ oẽm illã
Hippon ſeipſã mouentẽ uim ab ipſo deo manare:id quod ẽt Platonẽ uoluiſſe ex eius ſcriptis deprehendi põt. Arceſi/
empedo laus uero ut fuit mediæ auctor academiæ:ita ẽt a platõe ſupioribuſq; platonicis diſſentiens eadẽ ratione ani/
cles mum eẽ putauit ſanguinẽ:qua & hippon & empedocles nõ quæ mẽtis uis foret ſecũ ipſe cõſiderãs ſed oĩa ad
Heracli- ſenſũ referẽs.q cũ totus ſit corpis:interit ẽt una cũ corpe. Nec prætereũdus eſt heraclides põticus:q aĩum di/
des xit eẽ lucẽ principatũ is uidelicet igni tribuẽs. Sed reddeamus ad platonẽ. Hic nõ tã aĩ nobis q creatus eſſet: i
Plato mortalitatẽ oſtẽdit quã eã æternitatẽ:cuius ẽt principiũ nullũ eſt.firmiſſima argumentatione demonſtrauit.
Speuſip Quã rationãdi uim & Speuſippus ac reliq fere oẽs q a platone fluxere:maiorẽ immodũ approbauerũt:ſutq;
pus ſecuti. Vnus ariſtoteles eſt inuẽtus q a doctore ſuo quẽ annis uiginti audiuerat diſſentire ſit auſus argutia po/
Ariſtole tius uſus quã ueritate: Quod ſi maluiſſet uiꝝ ſe gratũ & iuſtũ exiſtimari quã æquæ uerſutum ac doctũ: nunꝙ
les ad eo quod nõ minus ꝓbat.quã accutiſſime norat:declinaſſet itinere. Sed ita ſunt hoĩum ingenia gloriæ cupi
Stoici ditate plerũq; accenſa ut neq; penſi ulint:nec ueritatis hẽre rationẽ. Nec tñ ſtoici ꝑtereundi ſunt : q auctore
Antiſthe Antiſthene ſocratis diſcipulo nomẽ inter philoſophos hñt:honorificũ plæriq; hoꝝ ex natura ignea conſtare
nes aĩum putauerũt:q cõſentientes empedocli eius principalẽ ptẽ locauerunt in corde:nec eã tñ ſanguinẽ eẽ uolu
Socrates erunt. Siqdẽ ſanguis cũ corpe ſimul naſcit̃. At zeno Citticus thebani cratetis auditor opinatus ẽ aĩum eẽ ſpi/
zeno ritũ:ex eo nactus rationẽ:quod ſpiritu recedẽte a corpe aĩal moreret̃. Itaq; dicebat hoc ſane ẽ aĩal. Sed natu/
Crates ralis ſpirituſ dũ recedit morit̃ aĩal. Quo fit:ut naturalis ſpiritus aĩus ſit. Cryſippuſ uero ſtoicoꝝ oĩum ultimꝰ
Chryſip ideq; eius ſectæ eruditiſſimus & in ſcribẽdo nõ minus copioſus ꝙ accuratus dicebat una eadẽq; re nos ſpirar̃
pus & uiuere.ſed qm̃ naturali ſpiritu ſpiraremus:eodẽ ẽt nos uiuere ſpiritu. Et qa nos aĩo uiueremus:hinc cõclu/
dere nitebat̃ aĩum nihil aliud eẽ ꝙ naturalẽ ſpiritũ. Animũ uero ipſũ in ptes octo diuidebat. Cõſtare.n. hunc
aſſerebat ea ui.quæ imperat & ſenſibus qnq;:tũ uocali ſubſtãtia ꝑterea ſerẽdi gignẽdiq; uirtute. Partes ãt ani/
mi a cordis ſede tanꝙ a fõtis origine manare:& p uniuerſũ diffundi corpus uitaliq; ſpiritu ſingillatim mẽbra
cõplere oĩa & ea regere atq; moderari arbitrabat̃ innumerabilibus diuerſis uirtutibus alẽdo adolẽdo mouẽ/
do localibꝰ motiõibus inſtruẽdo:ſẽſibus cõpellẽdo ad opãdũ totũq; aĩum ſenſus q ſũt eius officia ueluti ra/
mos ex illa principali pte tãꝙ trabe futuros:eoꝝ ꝙ ſentiunt̃ nũcios pãdere. Ipſũ uero de his quæ nunciauerint
iudicare tãꝙ regẽ. & ut ſinguli qdẽ ſenſus unũ qddã ſentiũ:idq; ad pñs tps. Nã neq; præteritũ qcꝙ meminere
nec futuꝝ ſuſpicãt̃ qcꝙ ita intimæ cõſultatiõis deliberatiõiſq; ꝓpriũ eẽ Chriſippus uult.tũ cuiuſq; ſẽſus paſ/
ſionẽ intelligere:& ex his ꝙ nũciãt:colligere qd ea res ſit;tũ accipe pſentia:meminiſſe ꝑterita:ꝓuidere futura:
Additq; muta ẽt aĩalia hẽre uim animæ principalẽ:ſed eã dũtaxat:qua cibos diſcernant : imaginent̃ : inſidias
declinẽt:ꝑrupta ꝑcipitiaq; ꝓſiliãt. & locos ſibi tutiores ꝗritent:ac neceſſitudinẽ recognoſcãt:multaq; ſibi pa/
rent ꝙ ad ſalutẽ expediũt:ſed hãc uim ſcd̃m naturã eẽ dicit:nõ ſcd̃m eã mentis rationẽ:qua ex oĩbus animati/
bus hõ utit̃ ſolus. Adduciq; ſimilitudinẽ uir eruditiſſimus nõ ineptã: Ait.n. Quẽ admodũ Arachnea in me/
dio caſſis ſedẽs oĩa filioꝝ exordia tenet pedibus:ut cũ ex beſtiolis qd ex quacũq; pte plagas inciderit:de ꝓxio
ipſa ſentiat:ſic principalis uis aĩ poſita in media cordis ſede ſenſuũ exordia retinet:ut cũ qd nunciabunt:de p
ximo recognoſcat. Et uocẽ quoq; criſippus uult e gremio cordis mitti:ꝙ ubi tãdẽ a lingua cæteriſq; dictionis i
ſtrumẽtis formata fuerit:ſonos articulatos ædere q ſermõis ſũt elemẽta:quo qdẽ ueluti interꝓtet̃ ipſius mẽtis
arcani motus apiant̃. & id uocãt aĩ principale. Quare cũ ſpiritu aĩum eẽ dicit.cũ ſane corpus dicit:iõq; eun/
dẽ pati:quẽ corpus interitũ:ſiue ãt ſimul cũ corpe eiuſmõi aĩ intereat:ſeu nõ multo pꝰ ad rẽ nihil ꝗꝗ nõ intel
Poſſido ligo:qd nõ pereat ſimul cũ corpe:cũ idẽ ſit ẽt corpus. At poſſidonius cũ aĩum diceret eſſe corpis formã aliqd
nius dicere uidebat̃:ſed nõ multũ:cũ eã ſubiiceret interitui. Nos uero alia ratiõe & ab his q ſibi aĩum cũ pecudibꝰ
Plato cõem eẽ uoluerunt:& a platõe & cæteris q hoĩs aĩum deo æquale ſtatuerunt:nõ iniuria diſſẽtimus. Credimꝰ
n. & affirmare indubitato audemus ita aĩum eẽ in corpe humano:ut deũ in mũdo. Nã ut deus q nullo tangit̃
motu:oĩa actu mouet cũ ipſe neq; p ſe neq; p accidẽs moueat̃:eodẽ mõ cũ aĩus ĩmobilis ipſe ſua natura ſit:cor
pus tñ mouet. Mouet̃.n.p accidẽs aĩus:cũ mouet̃. Nã ut cæteris in rebus oĩbus deo ẽ aĩus:ita uirtus animi ꝙ
mouet̃ : inferior eſt dei uirtutæ:quæ mouet oĩa. Sed iam ad firmioris nos rationes & xp̃ianas & nr̃as ꝓprius
acceſſuri qbus animi immortalis dilucide appareat:qd animus ipſe ſit:noſtro ꝗſi marte definiamus:atque tue
amur non tam fortaſſe ſubtiliter ꝙ recte ac religloſe. Id uero facillimum factu fuerit:ſi prius oſtenderimus nõ
ſimpliciter dici animum:cum eius nomen latius pateat. Nam quecunque dicimus uiuere:iis animum damus
Quare cum & herbæ ſtirpeque omnes uiuant:hæc omnia minime carent animo eo ſcilicet:quo aluntur & a
doleſcunt Et in pecoribus & iumentis ineſt animus idem:qui in herbis & in arboribus:ac præterea qui dici/
tur ſenſitiuus. Sed in his neque intelligentiam nec perfectam rationem ineſſe uolumus. Itaque animus omni
Animi perfectionis numero abſolutus in homine eſt ſolo. Hunc erga ipſum definiamus. Animus eſt creata ſubſtan/
definitio tia ſpiritalis ſimplex rationis intellectuſque particeps:quæ ſe ipſam mouẽs naturale inſtrumentaleque corpuſ
tandiu afficit ea ui:quæ & uitalis:& ſenſibilia admittit:quoad eorum natura capax elementalem conueni/
entiam ſeruat. Hic mihi humanus uidetur animus : quem ſiquis ignorat quonam pacto quo delphicho præ/
cepto admonemur. ſe ipſum cognoſcat:non intelligo. Huiuſmodi autem animum neque corrumpi nec ali/
ud quicquam pati poſſe:quo a ſeipſo diſcedat:cum diſceſſũ facit a corpore nullus mihi uidetur labore ſuſti/
nere audacterq; defendere. Nam ut a facilioribus rem probare aggrediar:animus corpori applicatus neqꝫ

q̄ eſt :ut Platoni placet. Id.n.ſi eēt.ñ unū q̄ddā eſſe aīus poſſet.ſed multa ꝑmixta. Nec.n.ideirco uitā ſuſcipit
corpꝰ.qđ ei aīus applicet̃.ſed quoniā ꝑ oēs eius ꝑtes diffundat̃.qd āt aut ꝑ mixtionē aut concretionē afferā Plato
cū nullum corpꝰ q̄at aliud corpꝰ uſqueq̄ꝙ penetrare.q̄re ſi neq; corpus neq; corporeū q̄cq̄uā penetrat. aīum
corpe carere q̄s neget.atq; oē corpꝰ aut interiore agitat̃.aut exteriore motu. Sed q̄ exteriore utunt̃ motu.ī aīa
ſunt:q̄ āt interiore aīata. Quod ſi aīus eēt corpus:aut aīo aliunde ſumpto uteret̃:aut ui aī careret. Sed cū utrū
q; hoꝝ abſurdū ſit:relinquit̃ aīum eē incorporeū. Præterea ſi aīus eēt corpꝰ ſequeret̃ corpi ſociari corpus. At
ea ſocietas uł ex applicatiōe fiat:neceſſe ē:uel ex ꝑ mixtiōe uel ex cōcretiōe. Sed ex applicatiōe aī q̄ ſolus dat
uitā corpi ſocietas ea fieri pōt:cū applicatꝰ aīus ſi ſit:ad corpꝰ intimū nō ꝑmanat. Nihil.n.penetrat amplica
tum. Itaq; animus & corpꝰ applicatiōe ſociari nō p̄nt.ſed nec ēt ꝑmixtiōe. Nō.n.aīus eēt unū q̄ddā ſed per
mixta multa. Nū fortaſſis cōcertiōe ſocietas ea fiat? ſi ita foret:duo ꝑ ſe corpa inuicē trāſirent: & locus unus
quo corpus cōtinet̃ duoꝝ corpoꝝ capax eēt ꝙ fieri certe nō pōt. Quare cū neq; ex applicatiōe neq; ꝑmix/
tiōe neq; cōcretiōe corpꝰ & aīus ſociant̃:patet aīum eē incorpeū: & q̄m ſua quadā ui naturaq; cōſiſtit eundē
ēt imortalē. Mouet̃.n.ip̄e ex ſeſe:& mouet corpꝰ. Nō mouet̃ a corpe. Nec a corpe q̄cq̄ recipit ſm eē & ſub/
ſtantiā ſuā:ſed uitā dat corpi:& ut ſentiat efficit. Idq; ſemꝑ dū adeſt:habitaq; in corpe: Cū ſe uero ſecreuerit a
corpe:hoc ſane eius diſceſſu interit. Ille āt q̄a indiſſolubilis & imortalis creatus ē atq; ſempiternꝰ:ꝑ ſeſe cōſi/
ſtit:& eo melius hēt ꝙ ſeruitute ueluti q̄dā corpis cathenisq; liberatus ſua natura ſuoq; bono fruit̃: cū iā ei ni
hil eē p̄t impedimēto:quo minꝰ acutiꝰ ac ꝑfectiꝰ:& intelligat & ſapiat:oēmq; iā ꝑſpiciens diuinæ eſſētiæ ueri
tatē ſua beatitudine ſit cōtentus. Itaq; ut in cœteris aīantibꝰ mors ē interitꝰ: quo aīus ſił cū corpe & diſſipat̃
& perit:q̄m nihil in iis ē eo ſenſu ꝑfectiꝰ:q̄ ſine corpis uita eē ñ p̄t:ita in hoīe eſt aī a corpe ſeꝑatio:q̄ ubi cōti/
git:leuis ille atq; incorruptꝰ euolat altiꝰ:nuſq̄uāq; retardat̃:donec in illiꝰ cōſpectū ꝑuenerit: cuiꝰ imaginē ac
ſimilitudinē præ ſe fert:& tum demū oī labore oīq; tædio ꝑegrinatiōis hꝰ mūdanæ uacuꝰ ſecurus tranquilluſq;
q̄eſcit. Nā q̄d aut Epicuro aut Heracleto aliiſq; iſtiuſmōi in m̄tē uenerit:neſcio:q̄ ſił cū ſenſu corpis perire in Epicurꝰ
tellectiuū aīum putauere. Nā id fortaſſis opinati ſūt:q̄m aīum corpe ſolutū corporeis oculi: uidere ñ poſſent: Heracle/
q̄ ſi ñ illū eadē ipſa & cogitatiōe cōplecti & rōe cōſeq̄ poſſimꝰ:q̄d eū dat̃:quē & ſi corpis oculis ñ uideremꝰ: tus
rōe tñ atq; intelligētia ꝑſpicue cōp̄hendimꝰ. An ignoramꝰ mentē ac ſenſū differre inter ſe plurimū? Senſꝰ.n. catadupi
a ſenſibilitatis nimietate corrūpit̃:ut de his legit̃.q̄ ſedēt a Catadupos:ob eāq; rē debiliꝰ ſenſibile a ſenſu ip/
ſo minꝰ ſentit̃:ut in tubicinibꝰ tibicinibuſq; nōnullis:& in iis q̄ aut fiſtulis aut tympanis crebriꝰ utunt̃:ꝑſæ/
pe aīaduerti:reddunt̃.n.auditu ībecilliore adeo ut q̄ uoce ſunt debiliore minꝰ audiāt. Idēq; accidere illis ſo/
let:q̄ oculoꝝ intutum aut in ſolis radios aut in altiorē niuē fixꝰ intēderint. Nā uidēdi aciē aut hebetant. aut
ēt amittunt. De mēte āt ſecꝰ accidit:q̄ poſteaq̄ intellectu attigerit intelligibilia illa cæleſtia ac ſūma:lōge facili
us ac meliꝰ intelligibilia q̄ ſunt inferiora mundanaq; intelligit. Quare ſi mens magis oꝑando nō frangit̃:nec
ēt quo minꝰ ſit corrūpat̃. Præterea reꝝ eaꝝ q̄ ſunt inter ſe cōtrariæ:cōtrariā eē rōem puto mihi cōceſſum iri
ab oībꝰ. Si q̄cquid ē cōcretū.diſcretionē patit̃:& diſſolutionē oē cōpoſitū:aīus certe q̄ neq; cōpoſitꝰ ē neq; Angeli
cōcretꝰ nec diſcerni p̄t nec diſſolui. Nā ſi qđ materia uacat:corruptiōi ñ ſubiacet:quō aīus quē ſimplicē eſſe Dæmōeſ
ſubſtantiā definiuimꝰ:corrūpi q̄at? Et cū uideamꝰ in natura q̄ſdā formas a materia ſeparatas oīno ut āgelos
ac dæmonas q̄ſdā āt oīno inſitas atq; imēſas:ut naturales formas ex materiæ ui abſtractas:nōne formæ q̄dā
tertiæ ueluti mediæ dādæ ſunt ad ipſiꝰ totius ꝑfectionē:q̄ a materia ſcilicet manentes ſm illud eē:qđ inferius
nominatur:ut eæ manant formæ:q̄ a materia ſunt deductæ. quæ manantes inquam a materia ſeparati ab ipſa
poſſunt ſecundum ſuum eſſe ſuperius quemadmodum ſunt formæ:ſeparatæ omnino? Sed huiuſmodi certe
ſunt aī nr̄i:q̄ quo ad uires ſenſitiuas manāt a materia:ſed quo ad uires intellectiuas ſeparí poſſunt. Hinc fit:ut
q̄tum ad mentalē attinet uirtutē:æque hi atq; angeli & demones nullum īteritū patiant̃. Inſuꝑ ignorādū ne
ſit:qđ ſimplex eſt. Id a ſeipſo ſeparí ñ poſſe:ſed aīus cū ſit ſimplex:quo pacto ſeparetur a ſeipſo? Itaq; neq; a Mutius
ſuo ipſius eſſe. Nec.n.per aliam quādam formam q̄ per propriam ac ſuam animo ē ſuum eſſe:quod dicitur. Scæuola
Nam de cōcreto & compoſito ſecus eſt: Id enim habet eſſe per formam:quæ poteſt a materia ſeparari: & ita Porſēna
etiam corrumpi. Ad hæc nihil corrumpatur:niſi aut per id qđ ſibi cōtrarium habet.aut ob alicuiꝰ defectū rei Zeno
q̄ ſit ad eius eē neceſſaria. Sed huiuſmōi animus nihil hēt cōtrarium neq; ad ꝓprium eius eē corpus eſt neceſ/ Phalaris
ſarium.cum ſiue in corpe ſit ſiue extra corpus.animus ip̄e ꝑ ſeſe cōſtitit. Ex quo ſatis patet animum nō corrū L.brutꝰ
pi corruptiōe corpis.neq; re alia differret ulla q̄ ꝙ dum eſt in corpe.ſe corpi animus cōem facit.dum abeſt a targnius
corpe.nō facit. Rurſus ſi fieri nullo pacto pōt:ut fruſtra ſit naturalis appetitus:cumq; homo natura appetit Leōidas
ſemꝑ eē:& eē id dicamꝰ:ad qđ fertur omnium appetitus:& nos ip̄m eē mente cōcipiamus nō ſolum ut præ Thermo
ſens pecudum more ſed ſimpliciter potius. An eſt obſcuꝝ hominē q̄ ſit corpe mortalis: cōſeq̄ ꝑpetuitatem phyle
ſecundum animum:quo eſſe abſolute & ſecundum omne tempus appræhendit. At qui ſi animus ſimul cum Epamy/
corpore interiret:nemo ſe morti obiiceret. Neq; aliud quicq̄ duceret uita carius. Num Mutius ille qui poſtea nondas
Scæuola eſt cognominatus:habuit corporis potius q̄ animi rationem:cum ſolus ītra tot hoſtium millia Por Leuctra
ſennam eſt adortus moriturus? cum foculo manum tanq̄ imprudentiæ ream exurendam impoſuit. Nam Ze M. Mar
no eleates quanti corporis ſalutem fecerit. Phalaris teſtis eſt:cuius ſæuiciam & truculētiam metu mortis plu cellus
ris duxiſſet quam animi dignitatem.nunquam facinus illud tam præclarum eſſet adhortus:quo & phalarim Annibal
interemit:& ſe iam pene interemptum reuocauit ad uiuos? Quid. L. Brutum memorem:qui ut Arūtem Tar Maximi
quinii regis filium interimeret uitæ ſuæ non pepercit. Eadem fuit ratio Leonyde ad Thermophylas: eadem anus
Epamynondæ apud leuctra eadem. M. Marcelli fortiſſimi gentilis illius tui cum ab Annibale quem nuꝑ om
nium primus Romanoꝝ imperatoꝝ in fugā uerterat:inſidiis eſt circūuentus. Nā ſi corporis ſaluti maluiſſet

quam aĩ magnitudini decoroq; cõſulere.ſe hoſti fuga facile abſtuliſſet. Certe ſi aĩus una interiret cum corpo
re nunquã eſſet ullus inuentus.qui nõ ſe omni ope atque opera ab omni mortis diſcrimine adduxiſſet. At ui
demus & permultos & magnos uiros: qui ſe alii pro patria alii pro deo uouerũt. Non ſolũ uniuerſa Roma
Cæſar na legio atrociſſimis impii maximi aĩ Cæſaris ſatellitibus trucidandã ſe præbuit.ſed maximi quoque ornatiſ
ſimique exercitus idẽ ſæpenumero fecerunt: faciũtque quottidie. Nec enim dubitant corpus quod ſua natura
mortale ẽ: morti exponere quo aĩum immortalẽ ꝑ egregia uirtutis pietatiſque facinora liberent periculo atq;
miſeria hꝰ uitæ. Et nos adeo nr̃i obliti ſumꝰ ut nr̃oꝝ obitũ.ñ ſecꝰ lugeamꝰ: quã ſi aĩ ſil' cũ corpibꝰ ſint ſepulti tã
quã aĩo: q̃ ẽ humani corpis forma: grauiꝰ accidere ꝗcquã poſſit: quo corruptus intereat. Tripliciter.n.forma
corrũpi pt: aut ꝑ actionẽ cõtrarii ut calor ꝑ frigoris actionẽ: aut ꝑ ſubiecti uitiũ ut oculꝰ ſi perierit: pereat etiã
uis uiſiua neceſſe ẽ: aut ꝑ eã defectũ ut ſi pſentia ſolis defuerit: deeſt ẽt lumẽ aeris. Sed aĩus nr̃ nihil hꝰmõi pati
Ariſtoteles dynamis pt. Nã quo pacto ꝑ actionẽ cõtrarii corrũpat' cũ ꝑ eã mtẽ quã Ariſtoteles uocat ſecũdũ græcos Δυναμιν dy
namin hoc ẽ ui atq; ptãtẽ poſſit & cognoſcere & recipe cõtraria oĩa? Cuiꝰ ãt ſubiecti corruptiõi ſubiaceat q̃
ñ a corpe manat ſecm̃ ſuũ eẽ: ſed ab ipſo deo creatꝰ ẽ: Defectꝰ uero cauſæ q̃ poſſit ullus accidere cũ eiꝰ cã q̃ a
lia nulla ẽ q̃ deꝰ: & imortalis ſit & incõmutabilis & æterna? Quẽ pterea mihi afferes ul' mediocriter doctũ q̃
minꝰ cõfiteat' ꝗcqd ẽ itelligibile: iõ eẽ & diuturniꝰ & firmiꝰ: qd̃ ſenſibile eẽ dicimꝰ: ſed qd̃ ſenſibiliꝰ in rebꝰ
ẽ: ſicuti materia pria corrũpi ñ pt quo ad ſuã ſubſtãtiã: hinc fit: ut lõge ẽt minꝰ ea mẽs q̃ ẽ ſecm̃ ptãtẽ corrũpi
poſſit. Formaꝝ.n.intelligibiliũ capax ẽ. Itẽ qd̃ agit ẽ eo quo patiat': multo pfectiꝰ atq; pcioſiꝰ. Mens ẽ autẽ
hꝰmõi ea: q̃ ſecm̃ agilitatẽ opationẽq; dr̃. Hæc.n.facit: ut actu ea intelligat': q̃ corrũpi ñ poſſũt. Sed hꝰmodi
mẽs ẽ q̃dã aĩ nr̃i uis q̃ neq; ſepari neq; miſceri nec pati pt: & ꝓpterea imortalis. An illd̃ ẽt fortaſſis ãbigamuſ:
ꝗcqd ex ſeipſo moueat' & opando & agẽdo: alteri applicari ñ poſſe. Nã ſi alteri applicaret' ſecm̃ eẽ & eẽntiã
tunc opandi agẽdiq; cauſæ opatiõibꝰ atq; actiõibꝰ æq̃lr rñderet. Quod ſi ita ſit cõiunctũ: oẽs internæ opa-
tiões externæq; actiões ſint ipiꝰ cõiuncti: neceſſe ẽ. Quo fit: ut cãæ quoq; ſint eiuſdẽ cõiuncti: nec illd̃ ſit: ꝗ-
qd ex ſeipſo moueat' ad opãdum: & agẽdum: itaq; hꝰmõi cõſeqns ẽ tolẽdum. Nã qd̃ ſeipm mouet ad opatio
nes actiõeſq; ſuas nõ applicat' alteri. Aĩus uero intellectiuꝰ ita ſeipm mouet ad interioris exterioriſq; actꝰ: ut
ad hos nulla naturæ ipulſa agitet'. Id qd̃ i his quoq; artibꝰ cognoſci pt: cæteriſq; rebꝰ q̃ pricipium capiunt ab
actiuo rõcinatiuoq; intellectu. Itaq; ſecm̃ eẽ & eſſentiã ñ applicat' corpi: Quod cum ita ſit: patet aĩum inte-
ritu eiꝰ interire ñ poſſe: cui ſecm̃ eẽ: & eſſentiã ñ applicat'. Num qd ẽt ſimꝰ neſcii: id cuius opatio & materiã
excellit & corpꝰ: corruptiõe corpis ñ corrumpi. Nec.n.opatio excellẽtior eſt ea ſubſtãtia: cuiꝰ ipa eſt. Cũ igi
tur intellectiui animi opatio ſit hꝰmõi: intelligit.n.uniuerſale: is ne una cum interitu corpis interibit? Qui ue
ro putãt animum eſſe corpis uirtutẽ: magno in errore uerſant'. Videmꝰ.n.uirtutum inſtrumẽtalium opationis
poſt annos q̃nq; & quadraginta in humanis corporibus fere omnibus frangi & debilitari ſolere. At illo æta
tis flexu & ſapientia augeſcimus: & ad ſciendum reddimur acriore ui q̃dam mẽtis longe pſtantiores. Quod
ſi aĩus ille noſter corpis uirtus eẽt: ea dumtaxat intelligeret: q̃ corpis ſunt. Nã cuiuſcunq; aliqd capax ẽ ꝓ ſua
natura ẽ capax. Sed mẽs cum ſpiritalia ſimpliciaq; intelligat: corpis uirtꝰ certe eẽ nõ põt. Ad poſtremũ ne ui
deamur q̃ optet argumentãdo: lõgiores: quicqd ꝓ una eadẽq; formæ rõe ẽ imago & ſimilitudo ſepatæ illius
atq; diuinæ mẽtis: nõ manat a corpe ſecdum ẽẽ & poteſtatẽ. Nã ſi ita manaret cum quicqd formæ alicuiꝰ ca
pax ẽ: eiꝰ ꝓ ui ꝓpria ſuaq; ẽ capax: & ita eã ſibi formã ꝓ corpis materiæq; natura ipreſſã recipet: q̃ qdẽ in eo
eẽt uel tanq̃ forma corpea uel quẽadmodum forma q̃ & in corpe & ꝓ corpis cõuenientia nõ ui ꝓpria opat'
q̃ qdem abſurditate nihil abſurdius. nã ꝙ mentis diuinæ imago ſimilitudoq; ẽ: ſua ui ſuaq; natura ita mouet'
ad opandũ in corpe hũano: ut illã uniuerſo i mũdo opari & dicimꝰ: & certo credimus. Itaq; neceſſario fit ut
Oſee ꝗcqd ſm eadẽq; formæ rõem ẽ imago & ſilitudo diuiæ mẽtis: q̃ ut habet' i Oſee ſignaculũ ẽ ſilitudis: id a corpe
ſm eẽ & opationẽ & poteſtatẽ manare nullo pacto q̃at Sed forma huiuſmõi ſepatæ mẽtis cũ & oĩ in loco
ſempq; ſit: ſiqs ambigat eadẽ hãc rõe recipi in aĩum intellectiuũ: is ab oĩ ſe rõe alienũ fateatur: optet.ꝙ cũ ita
ſit: qd ueremur audacter ueroq; affirmare huiuſmõi aĩum nec manare a corpe: nec fieri ullo mõ poſſe: ut inter
eunte corpe ipſe intereat: nihil inquã hẽt aĩus noſter in ſe mixtũ nihil cõcretũ nihil corpeũ nihil externum: ſed
ſua quadã natura cõſtat ſuaq; ui: q̃ ſentit: q̃ ſapit: q̃ uiuit: ac uiget: q̃ totꝰ ẽ dei ſimilimꝰ. quo fit: ut neq; diſſol
ui q̃at: nec ſe cerni nec deleri: ſed imortalis ſit potius: planeq; ſẽpiternus. Quid ergo dolemus Iacobe Antoni
Marcelle nobis ereptos filios? Quid tãdiu collachrymamur? Quid q̃rimur? dirupunt illi tãdem: dirupert.at
ꝙ leues puriq; pſuaſerunt nebuloſum: hoc eſt caliginoſum cælum: eoq; ſunt euecti: ubi nulli uentoꝝ flatꝰ nul
li imbres: nullæ ſunt tempeſtates: ubi nullꝰ rigor: nullꝰ æſtus: nulla mutabilitas ſed tranq̃lla omnia ſerenaq; ſũt
ac plena gaudii ineffabilis. Itaq; redi aliqñ ad teipm colligere: recreare: agnoſce: q̃ ſis q̃tuſq; ciuis. An unꝰ for
taſſe tu inter patricios Venetos ſis inuentꝰ: q̃ diuineq; iuſticiæ diffidere uelle exiſtimeris? Hæc.n.Venetis uo
Tertia ꝓbatio bis laus ẽ ueluti peculiaris: qd̃ mortalium oĩum primi iuſticiã colitis: atq; ueneramini. Num Veneti iuſti ſint:
deꝰ uero iniuſtꝰ. Nã hoc erat tertium qd̃ mihi dicẽdum mõ ꝓpoſuerã: cum aĩoꝝ immortalitatẽ oſtenſuꝝ me
ſum pollicitꝰ. Quæ iã ꝓbata q̃m nobis eſt nõ minꝰ firmiſſimi rõibꝰ q̃ incorrupta q̃dã natura lege reliquum
ẽ: ut idẽ a diuina iuſticia muniamꝰ. ac ueluti roboremus ꝙ certe facillimum factum eſt. Præſtãtiſſima quidem
iter uirtutes. & eadem ſplendidiſſima optimaq; uirtꝰ a uiris ſapientibus iuſticia iudicatur. Nam neq; domus
neq; reſpublica neq; ipſum hominum genus uacare iuſticia ullo pacto queat. Quin cælum ipſum omniſque
natura concidat. eſt neceſſe. ubi iuſticia ſit medio ſublata. Si ſolus deus eſt uirtus: & omni uirtute præſtanti-
Eſaias or: ſolus certe deus eſt & iuſtus & totius iuſticiæ fons atq; origo. Hic eſt ille de quo ſcriptum eſt apud.
Oſee Eſaiam: Meæ ſunt iuſticiæ & imperium. Itaq; non abſurde in Oſee legitur. Rectæ uiæ domini & iu-

ſti habitabũt in eis. De hoc ipſo ẽt David inqt. iuſticia eſt plena dextera tua. Quod ſi tãta eſt iuſticia dei & tã abundãs. ſi tãta eſt eiꝰ impii poteſtas. dubitãdum ne ſit eum qd ẽ apud Matthæum aplm. cuiq; ſecundum opa ſua redditur? Nã ſi ſecundum Aurelium Auguſtinum placuit diuinæ ꝓuidentiæ ꝑparare in poſteꝝ bõa iu/ ſtis. qbus nõ fruent̃ iniuſti. & mala impiis. qbus nõ excruciabunt̃ boni. ſatis nobis argumto eſſe debet ani/ mos nr̃os eẽ imortalis. Videmꝰ. n. quottidie: q̃ta in his rebꝰ cõfuſio ſit: q̃ orbi lunari ſubiectæ ſũt. Qui. n. ĩ hꝰ ſæculi cõmodis ordo ẽ: uel q̃ potiꝰ ñ abuſio? Qui oĩ ſũt ſeruitute iferiores: iperãt uiris bonis: atq; dñant̃. Ho norant̃ ipii: cõtẽnunt̃ pii. Qui doctrina ualẽt & grauitate: ridiculo ſunt. Aſſentatores indocti habent̃ in ꝑ tio. Flagitioſi ac neq̃ & opibꝰ abundãt & gloria. Viri frugi ac ꝑſtãtes & mẽdici ſunt & obſcuri. Nulli ꝓbita ti nulli eruditiõi ẽ locꝰ. Leuitates omnia & ſtulticiæ plena ſunt? Quã reꝝ abſurditatẽ Abacuc ueluti admirãſ inqt. Quare reſpicis cõtẽptores: & taces: cõculcãte impio iuſtiorẽ ſe? Et qd uidemꝰ quottidie uſu fieri: affli/ gũt̃ uiri iuſti ab impiis: & ad mortẽ uſq; ꝑ oẽm uitæ curſũ acerbiſſime cruciant̃. Qui ãt uim q̃ iniuriã q̃ con tumeliã inferũt nõ mõ pœnã ſubeunt: nullã ꝓ ſceleris magnitudine: ſed in deliciis potiꝰ & uoluptate uiuunt. Sardanapali uitã ñ exitũ aſſecuti. qd ſi uera ſunt: q̃ ſcripta legimꝰ Nullũ malũ impunitũ: & nullum bonũ ir/ remuneratũ: cũ ꝑſæpe iprobi nullã ꝑpetrati facinoris ĩ hac uita pœnã recipiũt: nec ꝑmiũ ꝓbi: ubi eẽt dei iuſti cia: ſi aĩ ſimul cũ corpibꝰ interrirẽt? Nũ fortaſſe Diagoran illũ meliũ malimus: quã ueritatẽ ſeq? Diagoras. n. meliꝰ eũ accuſaſſet eum: ab quo liber quẽ ipſe cõpoſuerat: ſubrectꝰ eẽt: idq; ille a ſe factum peieraſſet: deĩde li bro ꝑinde ædito ac ſuo magnum ex ea re ſibi nomẽ atq; gloriã pepiſſet. Diagoras qa ipune adoleſcẽtẽ in tãto ſucceſſu fortunæ peieraſſe uideret: deum eẽ hõ ſtultiſſimꝰ negauit. Neſciebat. n. aliã eẽ dei aliã hominum con/ ſuetudinẽ. Permittit q̃nq; deꝰ affligi bonos: quo uł magis exercitati meliores fiãt: uł merita meritis cumulãtes maiora ſint ꝑmia habituri: uel ob aliã recõditã cãm hominibꝰ nobis incognitã illi notã. Itaq; recte in libro ſa piẽtiæ ſcriptum ẽ. Nec. n. ẽ aliꝰ deꝰ q̃ tu. Tibi cura ẽ de omnibꝰ: ut oñdas: q̃ ñ iniuſte iudicas iudicium. Neq; n. rex neq; tyrãnus in cõſpectu tuo ingret: deleris: quos ꝑdidiſti. Cum ergo ſis iuſtꝰ: iuſte omnia diſponis: ip/ ſum quoq; pr̃ q̃ ñ debet puniri: cõdẽnas: & exteꝝ exiſtimas a tua uirtute. Et paulopꝰ. Tu ãt dñator uirtutiſ in trãqllitate iudicas: & cum magna riuerẽtia diſponis nos. Quis ẽ ꝑterea ita ab omni rõe ſenſuq; abhorrẽs: ut qd hominibꝰ ñ negligit̃: id ab deo neglectum putet? Si nos coꝝ quos genuerimꝰ: diligẽtiſſimã curã gerimꝰ num arbitremur deum nullã reꝝ humanaꝝ nullã hoꝝ quos ipſe creauerit: curã gerere. Faciamꝰ ne deum om nino otioſum? & ſecundum Epicuꝝ ꝓuidentiã eiꝰ tollamꝰ oẽm? At audiat̃ eccleſiaſtes: ne dicas corã ãgelo ñ ẽ ꝓuidẽtia: ne forſan deꝰ iratꝰ ſr̃ ſmões tuos diſſipet cuncta opa mãuum tuaꝝ. q̃ ꝑꝑ cum deꝰ gubernet om/ nia ꝓuidẽtia: & cum iuſtꝰ ſit dñs ſecundum Hieremiã: ſatis nobis ꝓbari debet eos omnis q̃ in hac uita rece/ perint: fore ut in altera uita pꝰ interitum corpis q̃ſq; ꝓ meritis ſuis aut ꝑmium recipiẽt aut pœnã. Sed cum cor pꝰ ab animo ſepatum q̃m nihil ſentiat: nihil ẽt pati poſſit: an diffidimꝰ: qn id totum qcqd ẽ uł optãdum uel formidãdum: animo ipſi primum deinde pꝰ reſurrectionẽ & animo ſił cumulatiore q̃dã mẽſura debeatur & corpi? q̃ ex re patet uel ꝓ diuina iuſticia hominum animos eſſe immortalis. Cum igit̃ iã ſatis oñſum ſit nullã eẽ neq; neceſſariã neq; hõeſtã cãm tã diuturni ac tã uehemẽtis doloris tui: qd filium uideas teterrimos ac triſti corpis carcere mortis bñficio liberatum: cum morti q̃cunq; in mundo ſunt debeant̃ omnia: eãq; intelligas ma loꝝ omnium atq; incõmodoꝝ finẽ: qbꝰ hominum uita cruciat̃: & cum ſuauiſſimi ꝑterea cuiuſdã ſõni imagi nẽ tum uitioꝝ omnium ſepulturã: & ut improbis ꝑꝑ futura ſupplicia formidandã: ita ꝓbis ac piis qbꝰ æter na debet̃ gl̃ia: expetendã maxime atq; exoptãdã. Quid ẽ ꝑ immortalẽ deum: qd in ac tãta immortalitate li/ bertate beatitudine animoꝝ lugere te oporteat fauſtum felicẽ & fortunatum Valerii tui obitum: q̃ ut te pr̃e ui ro ꝑſtãtiſſimo ita admiratiõe ꝓbitatis ſuæ adeptꝰ oẽm hꝰ uitæ q̃cunq; haberi ꝑt felicitatẽ ex hiſce luctuoſiſſi/ mis tenebris cõmigrauit ad lucẽ illiꝰ cæleſtis & pacatiſſimæ ciuitatis: ubi omnia ridẽt: omnia exultãt: omnia bonoꝝ omnium plena ſunt? Iã ſane tu Valeri bñficio q̃ nuꝑ ſolum eras uenetiaꝝ cæleſtis pr̃iæ factꝰ eſt ciuis. ubi nułꝰ eſt liuori locꝰ nułꝰ obtrectatiõi nułꝰ cõtentiõi. Quicqc. n. bonoꝝ acqrunt liberi: ñ minꝰ bõis, pa rentibꝰ quã ſibi acqrunt. q̃re cum pulcherrima & dilectiſſima tui portio cæleſti republica ẽ donatꝰ: potes ẽ iure tu cum uoles: uelle ãt ſꝑ debes: iura tibi filii uẽdicare: qd. n. eſt ãplíꝰ: qd regras inuita? Abundas tu certe his omnibꝰ & bõis & cõmodis: qbꝰ humana felicitas cumulat̃. Nã ſi ad ſæculi hꝰ felicitatem triplicia bona Peripatetici ꝑtiner̃ ꝑcipiunt fortunæ q̃ aliud nihil quã dei uoluntas eſt: corpis & animi qs neget feliciſſimum eſſe te? Vt. n. a patria incipiã. ſiqs ſecum aĩo uoluet. & q̃ primi fuerint Veneti & q̃ regna tenuerint. & ubi tã dem cõſederint. & q̃s urbes illuſtrioris cõdiderint. ſatis qd ad patriæ laudem aſpectet. a ſe narratum exiſtimet Nã res illoꝝ maioꝝq; tuoꝝ clariſſime geſtas ſi uł deliberare inſtituero. ñ breui q̃piã aut orõe aut libello. ſed tot uoluminibꝰ opus ſit. ut uel eas enumerare difficile fuerit. Itaq; ut paucis rem ꝑcurrã. es tu Iacobe Antoni Marcelle omnium primum in ea patria natus & ab ineunte adoleſcentia ad iſtã uſq; ad ꝑſentem uel aduentan tem iã ſenectutẽ ꝑ omnes ætatis gradus egregie honoratꝰ. q̃ nulla uideo in uniuerſo terraꝝ orbe nominis glo ria clariorem. q̃. n. gens ñ mõ in italia ſed etiã intra omnem terræ ãbitum nobilior eſt Venetis? Qui primum ꝓfecti a Doribꝰ. ut diodorꝰ ſiculus autumat. relicta ea galliæ trãſalpinæ ꝑte opulentiſſima & ꝑclara q̃ iacet e regione Britãiæ. Nec. n. iis aſſentior. q̃ ueneto putãt & ortos & nominatos alii ab Eneto rege Illyrycorum. alii ab urbe Eneta. que etiam ipſa in Epiro & illuſtri fuit & potens. conſedere poſt res multas atq; peringen/ tis pulcherrime geſtas in paphlagonia. Deinde Phylæmene duce atq; rege auxilium regi Priamo ferentes ad uerſus Græcos tandem poſt maxima clariſſimaq; facinora Phylæmene amiſſo cum paphlagoniam ob inte/ ſtias eius regni ſeditiones repetere nollent. ſe abeunti Antenori nauigationis atq; fortunæ ſocios addide/ re: ſiue is poſt. Illi quã uulgo tradunt captiuitatem: grecorum benignitate pro ueteris hoſpicii iure uſus ſit ſi/

David
Matthæus apoſtolus
Auguſtinus
Abacuc
Diagoras meliꝰ
Solomõ aut philo
Cpicurꝰ
Eccleſiaſtes
Hieremias
Concluſio ꝑ enumeratio nem
Peripatetici
Venetorũ origo
Dores
Diodorus ſiculꝰ
gallia trãſalpina
Britãnia
Eneta
Epirus
Paphlagonia
phylemenes
Priamus
Græci
Antenor
Ilium
aegyptii
Priamus
Hector
Euganei
Eneti
Troiani
Troia

ue poſt ambitioné ſub fœderibus græcoꝝ ut ſunt Aegyptii huius ſententiæ locupletiſſimi auctores ex ipſius
Priami & Hectoris uoluntate coloniá deduxerit intra ſinú hadriati cú. Itaq; bello uictis fugatiſq; euaganeis
Eneti q mare iter alpeſq; populi ferociſſimi incolebát Eneti ſimul Troianiq; uniuerſæ illius regionis ponti: in qué
Patauiú primú eſſent egreſſi locú troiá uocauerunt. Idque Pago nomé manſit: Genté aút uniuerſam ob multitudiné
Aquileia uireſque enetoꝝ ex ipſius Antéoris troianorúque ſentétia eneti ſunt appellati. Eneti igit͛ adepti pulcherrimá
Aeoli/ atque feraciſſimá Italiæ orá patauio atque aqleia: quá poſtea ipſam tempoꝝ calamitate funditus deletá rur/
cum ſus condidere romani: aliiſq; nó nullis í ea conditis ampliſſimis & opulentiſſimis urbibus ac regno mirabili
digáma increméto amplificato. Demú ut ſunt res humanæ incóſtantes oés ac mutabiles: enetii iidé qui addito æolico
Veneti digáma ueneti poſtea dicti ſunt: ob Húnoꝝ Gottorúq; impetú ac uaſtationé fortunæ téporibuſq; prudenti
Hunni atq; ſalutari cóſilio cedentes quotquot ex uniuerſæ uenetiæ proximiſq; Italiæ urbibus & opibus & nobilita
Gotthi te pſtabant: in hunc iſtú locú quem feliciſſime núc tenetis: ut erat ab oi barbarúq; turbine & imanitate appri/
Venetia me tuus: ſeſe oés cú ſuis oibus incolumes receperunt. Vbi urbé uenetias diuino quodá ductu atq; auſpicus có
Marcelli diderunt: qua qdé una nihil é ſub ſole neq; mirabilius nec melius. Per idé uero tps inclyti illi maiores tui plæ
Aeneas riq; Marcelli moti nó cú uetere illa neceſſitudine ac beniuolentia q̄ Aeneæ antenoriq; fuerat inter ſe maxima:
Gotthi tú ſecuritate & amœnitate loci poſt uerſam a Gotthis urbé Romá in prædá & uniuerſam ferme Italiá ferro
Roma igniq; uaſtatá cú ornatiſſima opulentiſſimaq; claſſe ſe Venetis priuatim ac publice p oía ciuitatis munera có
M. Mar iunxere. Quid. n. memoré ſuperioris illos maioris tuos aut. M. Marcellú fortiſſimú & clariſſimú imperato/
cellus rem: p primus Romanoꝝ ducú uidit Annibalé fugiété: qui unú de qdragies collatis ſignis mirabili ſua cum
Annibal gloria cú hoſte dimicauit: q non minus aduerſis quá ſecúdis in belli uicibꝰ eadé ſe ai conſtantia ſtrenuitateq;
M. Mar ſemp geſſit inuictum? aut. M. ité Marcellú uirum nó minus acrem & graué q̄ eloqntem: q ut publice liberta
cellus ti bonoq; conſuleret: maluit incerto ac formidabili belli diſcrimine Pópeiú ſeq quá ullo blandientis fortunæ
Pópeius uſurus beneficio ſentire cú Cæſare? Qualis át futurus erat Marcellus ille adoleſcens: qué Octauiæ ſororis fili
Cæſar um Cæſar Auguſtus propter motú ingeniiq; pſtantiá ſibi adoptarat. ſi diutius fuiſſet in uita: ex Virgilio nro
Octauia cognoſci pót. Ita. n. de illo cecinit.

Virgiliꝰ Quantos ille uirum magnum Mauortis ad urbem
Mauors Campus aget gemitus: uel quæ Tiberine uidebis
Funera: cum tumulum præter labere iacentem.
Nec puer iliaca quiſquam de gente latinos
In tantum ſpe tollet auos: nec romula quondam
Vllo ſe tantum tellus iactabit alumno.
Heu pietas heu priſca fides inuictaq; bello
Dextera: non illi quiſquam ſe impune tuliſſet
Obuius armato: ſeu cum pedes iret in hoſtem:
Seu ſpumantis equi foderet calcaribus harmos.
Heu miſerande puer ſiqua fata aſpera rumpas:
Tu Marcellus eris.

Prætereo reliquos maiores tuos: q & plurimi extiterunt in florentiſſimo iſto Venetoꝝ ſe
natu & ampliſſimi uiri: quos certe oís cú maximo ſui nominis ſplédore miꝝ ímodú reipublicæ profuiſſe có
ſtat. Quid. n. de uniuerſa ueſtra republica uerba faciá: aut ſim circa publicas laudes curioſior: cú ueſtroꝝ quo
rúdam eá effectú uideá ut propriæ laudes negligant͛? Quo factú eſt, ut tot tátæq; uenetoꝝ res geſte ad hác di
em in obſcuro ſint coꝝ uitio: q nulla ipſi fortaſſe uel minima digni laude alioꝝ gloria offendunt͛ neſcientes
ii qdé uix ullú in republica uitium eſſe inuidétia execrabilius pniicioſi uſq;. Deſinant igit͛ fucatæ ſimulatores
iuſticie male cóſulere: ne dum uident͛ id agere neqd diſcordiæ in bene morata ciuitate oriat͛ ex cognitione il
luſtrim facinoꝝ: nó minus uniuerſæ patriæ q̄ optimis qbuſdá ciuibꝰ occultis odiis nocuiſſe iudicent͛. Nos át
hoc tépore ptermiſſis publicis laudibꝰ illiſq; & maximis & ppe ifinitis de te uno qđ cœpamus: breui abſol/
uemus. Natus ergo ex illuſtri genere Marcelloꝝ adeptuſq; opa diligétiaq; parentum ea initia & adminicula
oía: quæ bonum & egregium ciué factura eſſent: & ab ipſa uſq; adoleſcétia in rebus grauiſſimis ſemp fortiter
innocéterq; uerſatus breui tpis curriculo cum incredibili oíum admiratióe ad ſummá gloriá puaſiſti. Conti
cebo. n. breuitatis grá cómoda tui corporis: qbus heroas ét illos quos ob excellentiá humanæ naturæ decan
Iaſon tat antiqtas: uel æqs uel ſupas: pceritaté latitudiné robur conuenienté mébroꝝ cópactioné tum uigoré ſcitil
Orpheu laſq; oculoꝝ itegritaté oíum ſenſuum formæ bonitaté ac pſtantiá: q̄ ita emines inter alios: ut ea de te iure dici
queant. quæ de Iaſone canit Orpheus.

Clarior in cunctis diuus ſplendebat iaſon:
Iuno & enim letos oculis afflarat honores
Et pulchrum dederat magnumq; & pectore fortem.

Homerꝰ Quæ quidé oía tametſi non mediocria ad uirtutem ſunt adminicula: talia tñ ſunt: ut ſimul cum corpore con
Fabriciꝰ. ſeneſcant. Sola eſt animi uirtus: quæ in dies magis atq; magis reuireſcit ac floret: eoſq; fructus de ſe fert: qui &
Cato ſuauiſſimi ſunt & ſalutares & ſépiterni. Quibꝰ át uirtutibꝰ ipſe ñ polles: qd igenio tuo uel acutiꝰ ul' fecundiꝰ?
Paulus qs te uno dicédo aut grauior aut ornatior aut gratior: e cuiꝰ ligua qđ de Neſtoꝛ Homerꝰ méorat dulcior oi i
hæmiliuſ melle oro pfluit. iuſticia uero itegritateq; tátꝰ es: ut neq; Fabriciꝰ neq; Cato nec Paulꝰ hæmiliꝰ nec Ariſtides
Ariſtideſ nec Phoció tibi ſit pferendꝰ: qd memoré tépantiá: qd inuictum ai robur? qd tollerátiá & cóſtantiá tuá oibꝰ
Phoció in rebꝰ. Ná fide & pietate ueritateq; tibi ſanctiꝰ nihil ducis. Facilitate uero humáitate máſuetudine affabilita
Vlyxes te bñficétia tátꝰ es: ut eos ét q te nunquá uidert: mirifico tui dſiderio afficias. in oi át prudétiæ & cóſilii gene͛
Homerꝰ qué tibi anponá: habeo neminé. Et ne id qdé miꝝ. ita. n. a primis ánis & mari & terra es p omnis uiciſſitudi
nes fortunæ uel tuo uel reipublicæ tuæ nomine rebus plurimis uariiſq; & maximis diu multumque uerſatꝰ
ut eadem audeam de te affirmare: quæ de ſtrenu atque ſapienti Vlyxe illo Homerus poeta finxit.

Callentem die muſa uirum: qui mœnia ſacræ
Duruta poſt troiæ multumque diuque prerans.
Et mentes hominum multorum nouit: & urbes
Vidit: & horriſona qui triſtia plurima ponto
Pertulit: in patriá quo ſe ſocioſque referret.

Sed illud in te é uirtute oi pſtátiꝰ: qđ cú cæteros omni laude añ
cellis: te ñ mó cæteris omnibꝰ paré uelis ſed mltis ét in rebꝰ inferioré. Et facis tu qdé omnia ſapienter. Nam

etſi pulcherrimum ducitur cæteros beneagendo ſuperare longe tñ & pulchrius eſt:& diuinius ſeipſum ita uin
cere:ut nihil inani gloriæ tributũ uideat̃.His artibus his ſtudiis factũ eſt:ut oĩa in maximo tuo ampliſſimoq;
ſenatu non mõ non petẽs ſed qñq; ẽt fugiens cum maxima tua ſis laude cõſecutus. Quanti autẽ faciunda ſit
egregia uirtus tua ſingulariſq; prudẽtia:ex iſtoꝝ patrum de te iudicio facile põt itelligi.Eſt.n.patricioꝝ apđ
Romani
uos ordo:id quod de romanis quondã regi Pyrrho cyneas rettulit:ſenatus multoꝝ regum. Itaq; nihil apud
Pyrrhus
uos temere iudicat̃:ſed & mature & ſapiẽter oĩa.Quod ut re ipſa clarius pateat : paucis e multis breuibuſq;
Cyneas
exẽplis & grauiſſimum ſenatus tui de te iudicium & tuã in reb⁹ gerendis cõficiundiſq; ſtrenuitatẽ celeritatem
induſtriã cõpẽdio exponã.Fuit florẽtiſſimæ reipublicæ ueſtræ nuper cum nobiliſſimo illo & excelſo animo
principe Philippo Maria anglo diuturnum bellum atque periculoſum:cuius initium a Florentinoꝝ fractis
Philip/
afflictiſq; rebus fluxit:q cum a uobis opem & auxilium implorasſent aduerſus eum:q cum uetus uobis neceſ
puſ dux
ſitudo atq; amicicia ſemp fuerat:cum graui detrimento ueſtrum ærarium affecerunt:tum in tantã reꝝ diffi/
Florenti
cultatẽ uos coniecerunt:ut de uniuerſo qñq; imperio iure diſcrimen cogeremini.Caſalem cognomento maio
ni
rem.qđ quidẽ oppidũ poſitum eſt in padi ripa:oppidanoꝝ defectione tenebatis.Id Philippus ingenti or/
Caſalis
natiſſimoq; exercitu claſſeq; munitiſſima flumine terraq; adortus indefeſſe atq; acriter oppugnabat : & pilis
maior
ſaxeis & miſſilibus atq; omni tormentoꝝ ac telorum genere:Permultum enim rei ſuæ eum locum conducto
Padus
rum arbitrabatur uel ad tutandũ agrum cremonenſem uel ad tolendã ſpem hoſti ſubuehendæ claſſis aduerſuſ
urbes ſuas:quæ pado ad iacent.Erant iã oppidãi peregriniq; milites aſſiduis uigiliis & laboribus ita defeſſi &
exinanti uiribus corpoꝝ:ut de deditione conſilium inirent.Tu uero qui oppidãis:cunctoq; præſidio præfe
ctus intelligeres.quanti intereſſet illud oppidũ nõ ſolum ad turbandã rem hoſtis ſed etiã ad Brixiæ ſalutem:
Brixia
quæ rei frumẽtariæ inopia laborabat:nec ei aliunde quã ex Caſale quo a uenetis p padum nuper maxima uis
frumenti eſſet aduecta.conſuli p id tẽporis ac prouideri poſſet:oĩbus & animi & ingenii uiribus cõtra anni
xus alios beniuole monendo alios acriter accuſando hos adhoratione illos minis ſingulos ſingulis remediis
ut uſui erat impellendo:illud breui conſecutus es prudenti oratione & animi magnitudine:quod ali⁹ quiſq;
in tanto hoſtiũ terrore in tantis difficultatibus oppidi nullis uiribus ſperare auſus eſſet Fruſtrari.n.hoſtis cum
ſua ſe uidiſſet ſpe ob unius Iacobi Antonii Marcelli conſiliũ atq; diligentiã:coactus eſt deniq; inde abducere
ſuas copias.Quæ quidẽ res cũ magnã de tua pſtanti ſingulariq; uirtute admirationẽ apud hoſtẽ tum pcipuã
apud tuos tibi laudẽ cõperauit.Obſidebat Philippus idẽ maximo & firmiſſimo.equitatu peditatuq; urbem
Philip/
Brixiã:quæ cœnomanoꝝ omnium caput eſt:& populo atq; opibus præpotẽs Eoq; iam res erat adducta ob
pus dux
diuturnitatẽ belli obſidioniſque molem:ut ciues preſſi fame & reꝝ neceſſariaꝝ omnium defatigati inopia ĩ
Brixia
ultimam eſſent deſperationẽ acti:Nam & uniuerſus cãpus ea tẽpeſtate & municipia caſtellaq; montana fere
Cœno/
oĩa in hoſtium erant poteſtate & municipia caſtellaq; montana fere oĩa in hoſtium erant poteſtate. Itaq; nul
mani
lus aditus in urbẽ patebat omnino:adeo Nicolaus ille piſinus Philippi imperator uigilantiſſimus bellicoſiſ
Nicola⁹
ſimuſq; locos ꝑis non mõ urbi uicinos copiis ſuis cuſtodiiſq; uallarat:ſed ẽt eminus iacentis p quos ullus pa
iperator
tere poſſet acceſſus:munitione firmiſſima aſſeruabat.Rumor quottidie magis apud Venetos increbruerat ꝑ
pediem brixiã perituram niſi & frumentũ & auxilium illico mitteretur.In tãta reꝝ iniquitate cũ fluctuarent
patres:neq; quid conſilii caperent in caſu tam repentino & tã difficili offerretur:tum ipſe ut es ingenio acer/
rimo & aĩo ad res magnas atq; piculoſas inuicto.te ultro quaſi alter Scipio ad id negotii atq; diſcriminis itu
Scipio
rum polliceris:Cumq; nõ nulli te rem ſupra uires conatuꝝ diſcerent:aliudq; nihil quã mortem tibi & ſena
tui dedecus reportatuꝝ:ſolus Franciſcus Foſcaruſ princeps ille ſapientiſſimus eſt inuentus:q mirificæ tuæ di
Frãciſcuſ
uiæq; uirtutis grauiſſimus iudex ac cenſor & probaret tuã profectionem:& magnã ex ea utilitatẽ ac laudem
foſcarus
ad republicã peruenturã certo ſperaret. Tu ãt moræ omnis impatiens iter arripis per in uia uilliũ diuerticula
dux
per inacceſſibiles uepribuſq; conſeptos atq; miſere impeditos ſiluaꝝ ambitus per aſperos montium ſaltus ru
peſque præcipites.Et ita omni quiete uacuus diebus cõiungens noctes quo tempore ducalis miles Brixiæ tur
rim ceperat:eratq; in urbẽ iam populabundus deſcenſurus:inopinaťb ipſe ac ſubito quaſ cælitus miſſum nu
men:cum ardentius pugna utrinq; ferueret:cum plumbeis omnia pilulis ſcorpionibus & miſſilibus ſtrepe/
rent:atq; intonarent:appares inter ipſas dimicantium dextras:Quem hoſtes repente intuti atq; ſtupeſcentes:
tãquam fluminis ictu aliquo tacti eſſent ſeſe continuo omnes & ab urbe & a turri quam occuparant. præcipi
tes a uertere:coactiq; ſunt ab obſidione re infecta diſcedere. Tu autem recreatis confirmatiſq; ciuium animis
Roatũ
oratiõe primum deinde etiam rerum omnium copia & præſidio Roatoq; municipio tuo etiam ductu ex ob
Philip/
ſidentium hoſtium faucibus erepto:in agrum ueronenſem qui ab iiſdem hoſtibus præmebatur:mira celerita
pus
te reuertiſti.cuius aduentu ueronenſi præſidio quod hoſtilum metu uirium intra mœnia urbis ſe continebat:
Brixiani
magniſque præmebatur incommodis:confirmato rebuſq; neceſſariis & oportunis omnibus inſtructo: ager
Benacus
ueronenſis omnis qui ad Mintium iacens labare iam & ſentire cum hoſtibus cœperat ad ſanitatem rediit ni
Maho/
hil,fide aduerſus uenetos ſibi ſanctius ducẽs.Cumque nõ multo poſtea idẽ Philippus maiore apparatu & ui
metus
ribus bellũ Brixianos inſtaurasſet:claſſemque ĩ Benacũ ualidã & ingentẽ inuexiſſet:oĩaque terrorẽ tumultuq;
Boſpho
impleſſet:nouũ ipſe nauigandi genus & nunq̃ antea auditum excogitaſti:& id quidem tum admodum ſalu/
rus
tare uenetæ dicioni:qđ exemplo poſtea nocuit plurimũ regiæ urbi Cõſtantinopoli.Nã impi⁹ iſte Mahome
Conſtan
tus Amorathi filius eodẽ machinamenti genere traducta claſſe p continentẽ a Boſphoro Cõſtantinopolita
tiopolis
nũ in portum inexpugnabili illa nobiliſſimaq; urbe potius eſt cũ maxima chriſtianorum oĩum iactura.Lau

Xerxes datur ſane Xerxes quod Aſiam atq; Europá ad helleſpontũ ponte cõiunxerit:quod cõtinentẽ ad Athon na
Aſia uigabilẽ reddiderit. Sed lõge tua ẽ laus illuſtrior: qđ claſſem uenetá quaſi Dædalũ remigio alaꝝ cælo ipſi cre
Europa dideris: Ná cũ oía municipia & caſtella q̃ Benaco adiacẽt:in hoſtiũ eſſent poteſtate:nec ullus pateret adit⁹ ad
helleſpõ calſſem deducendá in eũ locũ:montiũ iter ad nauigandũ mirabili quodá ingenii acumine reperiſti. Cõpactis
tus enim trabib⁹ eq̃libus inter ſeſe pro nauiũ latitudine atq; lõgitudine interuallis:illiſq; ſalutatim exciſis in lon
athos gũ pro carinæ dorſi capacitate in iis myoparões biremeſq; atq; triremes oẽs ſingulæ ſingulis ſunt ipoſite. Et
Dædaluſ ita ab Atheſi flumine ꝑ aſperrimas atq; eminẽtis montiũ rupes ſcopuloſq; horrendos ad ipſa uſq; caligantia
atheſis montiũ cacumina rudẽtibus ac machinamẽtis incredibili ſunt tracte celeritate? Cõtinuoq; eadẽ ui atq; indu
ſtria retinaculis tñ quibuſdá impetũ moderátibus & aqua ueluti peremni i trabiũ ſulcos infuſa: ne nimio põ
dere ac motu accenderent̃:eadẽ inquá induſtria eædẽ naues oẽs ſuis ordinib⁹ a ſummo ipſo montiũ uertice
ſubiecta præcipitia demiſſæ:prius in Benacũ uiſæ ſunt deſcendiſſe:quá de illaꝝ molitione quicquá audiretur
Quaꝝ ſubita pſentia q̃ſi portento hoſtium ai cõſternati nihil ſibi inhoneſta fuga potius duxere. Magna tñ
Blaſi⁹ ex parte formidabilis illa Philippi claſſis aut capta ẽ aut demerſa. Blaſius át axeretus claſis ei⁹ pfectus q pau
axeretus cis ante ánis nobiliſſimum regẽ Alphõſum in mari tyrrhẽo cum duob⁹ ſimul fratribus totq; regulis ac duci/
alphon/ bus ad Caietam illuſtri illa nauali pugna ſuperauerat: & in captiuitatem egerat piſcatoria incenſa cymba in
ſus rex fugam uerſus hoſtiles máus uix effugit. Et hæc quidẽ uictoria tibi tota eſt danda: cuius caliditate & conſilio
Caieta factum eſt:ut uinceret̃. Ad hæc cum nõ multo poſt tẽpore idem Nicolaus imperator cum ingentibus copiis
nicolaus ac uiribus ueronẽſem uincẽtinumq; agrum nõ parua ex parte occupaſſet. Venetoꝝ iperium in táta reꝝ mu/
iperator tatione inſtabilitateq; animoꝝ nõ mediocri periculo laboraret. Totaq; ſpes in uno Fráciſco Sphortia fortiſ
F.ſphor ſimo & fortunatiſſimo imperatore: q nunc Mediolanẽſium dux & inſubrib⁹ & tot ampliſſimis urbibus pa
tia catiſſime imperitat: ubi accerſitus a Venetis cum exercitu q̃draginta millium militum rei ueſtræ auxilium fer
runt: certe niſi tua induſtria obuiá occurriſſes: fruſtra fortaſſe tátus apparat⁹ extitiſſet. Nicolaus.n. q táti ipe
ratoris aduentũ pſens erat: cũ nõ eſſet inſcius. & quátus Fráciſcus eẽt in re bellica: & quá ipſe illo uirib⁹ infe
rior: ſe prærupta latiſſimaq; foſſa ac uallo & turribus munierat futuꝝ opinatus: ut ante urbe Verona quá ob
ſidebat potiret̃: quá tráſeundæ foſſæ Franciſco facultas eſſet. Tu uero q ut es mẽtis acie acutiſſimus & reꝝ pi
tiſſimus humanaꝝ uiri cõſilia optime calleres: intellecta periculi magnitudine nihil cõctatus tecũ aſſũpta par
te pſidii ueronẽſis intrepide atq; expedite ꝑ medias hoſtiũ ſtatiões cunctis munitionib⁹ ſupatis ad iuga mõ
tium inaudita celeritate puaſiſti. Illudq; es propere cõſecut⁹: ut municipiis cũctis caſtelliſq; recupatis & ho/
ſtium pſidiis pulſis oibus te quáprimũ iperatori Fráciſco cõiunxeris: & exoptati in urbẽ tráſitus comitẽ ſimi
lis ducẽq; pſtiteris. Qua quidẽ re audita cõfeſtim Nicolaus oſidionẽ oẽm deſeruit: fugæ ſimilẽ reditũ faciẽs:
parũq; defuit: quin a Sphortiane iſeq̃ntibus caperet̃. Idq; opiniõe oium factum eẽt niſi a ſuis domeſticiſque
militib⁹ ſublat⁹ humeris: ná dum incauti⁹ ſe Nicola⁹ recipet: equus in pcipitũ obuiũ lapſus ẽ. ex inſeq̃ntium
manibus eẽt erept⁹: Tua igit̃ nõ minus diligẽtia quá tanti iperatori aduentu ac uiribus factũ uidemus: ut &
uerona obſidione illa ducali: atq; iminenti captiuitate liberaret̃: & uicentinus ueronẽſis q̃ ager ois recupatus
Philip/ imortalis ageret tibi gratias. Si uelim oía tua memorabiliaq; facinora ſingillatim ſuoq; ordie referre: dies me
pus dux deficiat. Itaq; cæteris omiſſis: illud certe reticẽdum nõ eſt. Cũ idem dux Philippus ſupato ẽt Mintio uerona
Mincius urbe ꝑ inſidias eẽt potius: nihilq; ei deeſſet pter arces: & iá ciues oẽs alii pterriti ob tantá hoſtiũ hoſtiũ mul/
Verona titudinẽ quos intra mœnia receptos curſitáteſq; uidebant: alii reꝝ nouaꝝ cupidi: ut populoꝝ mos: ſe Nico
F.ſphor lai unius poteſtati permitterent: tu accerſito imperatore Franciſco qui iuga ſupra Benacum occuparet aduer
tia ſus hoſtium pſidia: confeſtim ſuperiorẽ ingreſſus arcẽ cum expeditiſſimis uiribus in urbem redis. Tantuſq; i
Benacus hoſtes impetus factus eſt: ut firmiſſimus ille pons qui Atheſim coniungebat laxaret̃: atq; una cum ingenti mi
atheſis litum numero in ſubiectum amnem fractus corrueret. Aufugit igitur bellicoſiſſimus ille inuictuſq; Nicolaus
nec eum puduit clara uoce teſtari apud Philippum mariam ſe ab uno patricio ueneto Iacobo Antonio Mar
cello urbe uerona extruſum eſſe. Quinetiá imperator ipſe Fráciſcus ſæpenumero aliiſq; permultis audiẽtibus
quotiens de tuis laudibus loquitur: loquitur.n. & frequenter & perlibenter: addit etiam illud Nicolaum pe/
ruſinum non minus tua q̃ ſua opera urbe Verona eſſe eiectum. Sed omniũ tuoꝝ quæ & plurima & pulcher
Coloſſuſ rima facinora fuerunt: illud mihi uiſum ẽ: ueluti coloſſus aliquis extitiſſe: quod poſt Nicolai obitum quo ni
addua hil Philippus unquam duxit in uita triſtius: cum ueſtræ copiæ Adduam uſq; uniuerſum Philippi agrum po
pulatæ eſſent Michaele attendulo imperatore. factuq; utiliſſimũ omnibus uideretur: tranſmittere q̃primum
Inſubres in agrum inſubrium: quo & mediolano & laudi & Como & Ticino ac reliquis inſubrium populis facultas
Mediola eoꝝ omnium tolleretur: quæ ſunt ad hominum uitam uictũq; neceſſaria. nemo in tanto exercitu eſt inuentus
num qui prior flumẽ peruadere auderet. Nam iam hyems erat aſperior. & Addua qui ſua natura ſemper eſt altus.
Laus tunc imbrium ui magis intumuerat: uorticibuſq; feruebat & pontes omnes in Mediolanenſium erant pote/
Comum ſtate. Parandi autem extempore nauigii nulla præſtabatur occaſio & celeritate opus erat & diligentia. Hic tu
Ticinũ cæteris tranſitum detractantibus animo illo tuo infracto planeque Marcellus repente flumen eques ingrede
ris. reliquoſque ut te ſequantur hortaris. Nuſquáque deflectens inter altiſſimos rapidiſſimoſque uortices an/
te in ripa inſubrium uiſus es q̃ alius quiſquam ex tanto & militum & ductorum numero equoꝝ ungulas aq̃
tinxiſſet. Cæpit tandem cæteros pudor. ſeque omnes animi fortunæque commiſcere. pauciſque fluminis rapi
ditate amiſſis ſe inſubres cõtulere. Fuit ſane dies illa præſtantiſſimo illi principi Philippo Mariæ Anglo. &

& triſtis & ad mortẽ uſq; pernicioſa:ur qui modo propter tot tãtaſq; uictorias & terras & maria terrore ſui nominis cõcuſſiſſet:nunc ſe uideret amiſſo & imperatore & uiſu. Nam & Nicolaus peruſinus iam diẽ obierat:& Philippus ipſe nimia uigilandi aſſiduitate uiſum amiſerat.intra Mediolani mœnia urgeri:& qui antea ſemper afflictis omnibus auxilio eſſe conſueſſet: iam cogi ut aliunde auxilium imploraret. Tu enim unus Jacobe Antoni Marcelle ꝗ certe uel mea uel aliorum pluriũ eruditiſſimorũ & grauiſſimorum hominum cã ſactum mollẽ præcipuus auctor extitiſti extremæ calamitatis illius clemẽtiſſimi atq; optimi principis qui nõ contentus Adduã ſupaſſe:& amœniſſimas late uilas uicoſq; bonis omnibus refertiſſimos diripiendos militibus obiectaſſe ac tot pecorum greges tantum hominum numerum uertiſſe in ꝑdam:uoluiſti etiam: ut uexilla ipſa ſignaq; uenetorum ex illa celebri ſublimiq; arce ſua Dux Philippus quantum oculi paterentur:poſſet coram aſpicere. Nam cum uniuerſis copiis intra ſecundum lapidẽ quaſi Annibal cõſediſti:teq; ab imperatorẽ Michaele aureis militiæ inſignibus i illius humaniſſimi principis ludibriũ ornari es paſſus Cũq; ad ipſa uſq; ſuburbia te quottidie inter ꝑliantiũ militũ globos uiſendũ oſtenderes:nunc hos nunc illos ad ſuburbiorũ irruptionẽ hortando incitãdo ĩpellendo:nimiũ ita animi ægritudinẽ diuino illi principi auxiſti:ut inde uæhementi ægrotatione cõtracta poſt paucos mẽſes in maxima regni clade uitã ipſe amiſerit. Cuius morte cũ oĩa eſſent tumultuaria tuis adhortationibꝰ atq; ſuauioribꝰ laudenſes placentiniq; adducti ſe uenetis dedidere: prĩcipiũ ſane ingens ad totũ Philippi regnũ & breui cõſequendũ & expedite:ſi plus amor patriæ apud tuos quã quorundã priuatus aduerſus te liuor ualuiſſet. Sed utendũ ẽ uulgari illa cõſolatione. Quid ſi hoc melius: Cadũt ꝑſæpe inter principes ſimultates irritamentaq; animorũ:& id quidẽ occulto quodã ac iuſto dei conſilio: qđ ipſum etiam Agamemnona & Achillem accidiſſe Homerus narrat. Ita enim incipit carmen iliados.

Annibal
Michael

Lauden ſes placẽ tini
agamem non
achilles
Homerꝰ iliados prĩcipiũ

Iram diuam refer Pellidæ immittis Achilli
In numeris quæ ſæua malis aflixit achiuos:
Heroumq; animas tot fortis impulit horcho
Membra minutatim quorum laniata moloſſis.
Alitibuſq; dedit pro regis mente deorum.

Atqui mirũ uideri neminẽ debet:ſi in tot tuis & tam illuſtribus ſucceſſibus ulli ſint reperti:qui tuæ clariſſimæ uirtuti inuiderint:ob eãq; rem nõ patriæ minus obfuerint.quã tibi optarint:quẽ inſectando ſplendidiorẽ effecere:cũ uideamus nõ defuiſſe ꝑ idẽ tp̃is:q inter grauiſſimũ tuum ſapientiſſimũq; Senatum: & inuictiſſimũ principẽ hunc meũ Franciſcũ Sphortiã maximas diſcordias bellaq; infuderunt. Quibus nõ multũ poſt tp̃s e medio ſublatis pax repente:ruſus atq; ſocietas inuicẽ eſt ſuborta aduerſus mediolanenſes:q collati ut noſti immemores beneficii aduerſus eundẽ hunc principẽ impie cõiurarant. Quo in bello cũ tu legatus a tuo ſenatu datus legatione libera cũ multis maximiſq; in rebus huic uni ꝓfueris: tum illud beneficiũ fuit maximũ:quo prudentia cõſilioq; tuo idẽ ſibi uitã ferme ereptã recuperauit. Franciſcus.n.peruſinus q a patre Nicolao fortiſſimo ĩperatore nõ minus fide degenerauit:ꝗ Iacobus frater uirtutes paternas oĩs nõ mediocriter uel æquauit uel ſupauit cum aĩo efferato ac nefario decreuiſſet huius humaniſſimi principis neceſſe:occultiſq; inſidiis cum hortaretur ad inuadenda huiuſce urbis munitiſſima:ſuburbia:cum inſtructã ſe habere diceret ꝗdam mediolanenſiũ factionẽ:quæ ſecum pro eo ſentiret:eiuſmodi nonnulla afferret argumẽta:qbus facile ſibi fidem uendicarat:ſolus certe fuiſti tu:q hunc ne id faceret:iis rõnibus es hortatus:qbus apertiſſime poſſet aiaduerteret ſibi oĩo cauendũ eſſe ab omni braciana factione.itaq; abs te uno pſuaſus a Suburbiis ſe abſtinuit. Quæ ſi eſſet ingreſſus:quẽ Mediolanẽſes nunc habent ſalutarẽ:hoc principe carerent. Quid aut dicã de inſidiis Mogontinis. Quas de te laudes ꝑdicat princeps meus? Quã de te honorifice ſp loqtur? Obſidebat Mogontiam Franciſcus ſphortia. Et in id difficultatis oppidũ coniecerat:ut diutius obſidionẽ ferre nõ poſſet. Iãq; de deditione Mogontini cõſultabant: cũ idẽ Franciſcus Peruſinus de interimẽdo ĩperatore ſuo clã conſilium init idq; poſtridie futurũ erat:cum tu noctu Sphortia adiens mones cum inter loquendũ:ne ita ſolum ſe quottidie imiſceat ordinibꝰ bracianis:fieri.n.poſſe:ut oportunitas pariat:qđ nulla honeſtas finit.inueteratã.n.eſſe ſimultatẽ atq; maliuolentiã bracianis aduerſus Sphortianos. Præterea franciſcum nõ eſſe patris ſimilẽ & eũdem ſibi uideri inconſtantẽ ac leuẽ.itaq; cauendum eſſe ab illo pluriñum.quare cum Sphortia in poſterũ diem tuum ſeq optimum cõſilium ꝗ morẽ ſuum inſtitutumq; maluiſſet:ſeq; ab inuiſendis ordinibus abſtinuiſſet. Franciſcus idẽ ueritus ut opinor.inſidias ſuas illuſtratas pateſactaſq; teneri cõtinuo tranſfugit Mediolanum. Addã itẽ ad hæc unum egregiæ tuæ prudentiæ documentum.iam inhorruerat ãni tp̃s:tantaq; erat actã uæhemens hyemis magnitudo.ut uniuerſo inſubrium agro & niuibus obruto & obſtricto glatie nihil pabuli uſquam offerretur aloyſius uermius:aliiq; ductores plæriq; oẽs imperatorẽ adeunt:eumq; pro ſe quiſq; impenſius hortantur:ut in Comẽſem agrum citato agmine uires agat. Sic.n.fore:ut Comenſes qui inteſtinis inter ſeſe diſcordiis digladiantur.deditionem faciant.at Sphortia & ſi intelligebat ſuorũ conſilia aliud nihil ꝗ ꝑdam machinari.tempori tñ cedens eis obſequebatur. Verebatur.n.militum inconſtantiã.iam uniuerſæ copiæ procedebant.cum tu ut es facundia inſignis.ab iis cœptis & ductores ipſos dehortaris & milites eos docens.& pabuli rerum oĩum inopiã paſſuros apud Comenſes.apud Nouarienſes ãt ſecus oĩa. Quibus illi adducti rationibus cum in nouarienſem agrum diuertiſſent:continuo ciues imperatori ſe Sphortiæ dediderũt plures adducti beniuolentia pauci etiam metu:& ii quidem qui ad ducem Sabbaudiæ eodem ipſo die deficere inſtituerant. quod certo factum uidebatur:niſi caliduſſimo tuo ſanoq; conſilio eſſet obtemperatum. Qua quidem ſpe Sabbaudienſes copiæ deſtitutæ Romanianum Nouerienſium municipium in fidem receperunt At Franciſcus Sphortia ut ẽ animo grauiſſimo.te quam amiciſſime complexus palam & alta uoce profeſſus

Frãciſcꝰ picininꝰ
Nicolaꝰ picininꝰ
Iacobus picininꝰ

Mogontia
Mogontini

Inſubres
aloyſius uermius
Comenſes
Nouarienſes
Dux ſabbaudiæ
Sabbaudienſes
Romanianum
Nouarienſes

nouaria Laudenſes Placentini Eſaias

eſt ſe tibi debere plurimum cuius opera factum foret.ut Nouaria potiretur.quæ uero deinceps ſunt.ſubſecuta tã belli q̃ pacis.ea diuino conſilio uoluntateq; danda eſſe ambigendũ certe non eſt.quod ãt laudenſes placentineque partes Venetas ſunt ſecuti tua prudentia factum ſcimus.quod in pſentia Duci Franciſco feliciſſime parent:a uobiſq; deſciuerint:non tua ſed illoꝝ culpa qui tuæ uirtuti inuiderunt:effectũ eſt;& id qdem ut mõ loquebar:iudicio quodã ac mente dei.Quis.n.ut eſt apud Eſaiã:cognouit:ſenſum dñi?aut quis conſiliarius eius fuit?Quod ſi ea quæ & incõmodant hoibus & a pleriſq; dicuntur in maximis quibuſdã malis:ſine diuina ſententia non fiunt:nec ea tunc in tãtis tuis & tã ſecundis rebus ſine diuino cõſilio acciderunt aduerſa nõ tam tibi q̃ reipublicæ:nec Valerii recentẽ obitum ſine mẽte dei:qui quicqd facit:ad noſtrũ facit emolumentum:debemus factũ eſſe exiſtimare.Num iccirco in tot & animi & corporis ac fortunæ bonis deterius habes:quod ex tot liberis pueꝝ unũ ad ſe reuocarit Deus?Quod ſi in mercatura non ſumus uiuo cõtenti:niſi lucrum ẽt dignũ acceſſerit.num deus iniuſtus ſit ſi ex tot liberis quos nobis mutuo dedit:unũ ſibi exegerit?habes tu & filias & filios pluris morib⁹ ingenioq; eximios:eoſq; & grandiuſculos & minuſculos:qbus te poteſ non conſolari ſolũ:ueꝝ ẽt p oẽm animi iucunditatem oblectare.Vt.n.cæteros prætercam:quanto tibi ſolatio:quanto gaudio uoluptatiq; eſſe debet Franciſcus tuus tanto ingenio tanta moꝝ elegantia tanta probitate uir?Num habeas:quod ad tuæ felicitatis ſummã tibi ſit deſyderandũ:cum oculos ac mentẽ in Franciſcũ unum conieceris?Non ne ẽt iſte tui eſt quãſimilimus?Nũ pueri te magis recordatio torqueat:quã uiri filii pſentia aſpectuſq; delectet?At de Valerio mihi magna ſpes erat.Quod de Valerio futuꝝ ſperabas:id tibi de Frãciſco præſtare licet:ẽt Alcibiaden qui magna ſpe puer fuerat pditiſſimũ pernicioſiſſimũq; ciuem Athenæ expertæ ſunt.Itaq; ſi me audias:immo te uiꝝ magnum & ſapientẽ:oẽm iſtum animi motũ uincies tãdem:ut antea monui:atq; obſtringes rationis cuſtodia.ut quod tẽpus aliqñ eſt facturꝝ:faciat ratio eadem nunc:qua poſtea es uſurus:Nec.n.tunc erit meliore uitæ conditione Valerius:Et turpe eſt profecto plus apud te ualere tẽpus quam rationẽ.Quid quod iam annũ prope agis in luctu?Hic eſt natalis chriſtianus.Ad proximũ Kalendas ianuarias Valerius tuus reliqd mẽbra mortalia.Satis naturæ affectui ſatis conſuetudini datum eſt.Redi tamen ad te:& tibi te totũ uendica Simuſne ingenio muliebri inferiores?Quot.n.legimus mulieres:quæ obitum filioꝝ:& conſtanti & infracto aio tulerunt?Mulier lacæna filiũ:qui in acie ceciderat:ſepeliens hoc ẽ illum diſticho hilaris proſecuta.

Franciſc⁹ marcell⁹ · *Alcibiades Athenæ* · *Lacæna mulier*

Sit flendum timidos:hilaris te nate ſepulchro
Condo meum pariter & lacedæmonium.

Altera cũ filium ſepeliret:& tenuis quædã anicula propius accedens miſerabiliter dixiſſet o mulier fortunæ:continuo illa p geminos bonæ reſpondit.Qua.n.gratia filiũ peperi:ut pro ſparta moreretur:hoc mihi contigit.At Gyrtia & ipſa lacæna cum nuncius ueniſſet ex Creta:qui Acrotati ex filia nepotis mortẽ nunciaret:reſpondit:nonne cũ iret aduerſus hoſtes:aut erat ab illis interimendus:aut illos interẽpturus:libenti⁹ uero ait eum mortuũ audio pro matris & urbis maioꝝq; ſuoꝝ dignitate:quã ſi tpſ omne ignauus uiuere.Damatriæ uero factum eſt longe ſeuerius quæ cum accepiſſet filium & timidum eſſe.& ſe indignum:eum cumprimum aduenıſſet occidit.inſcripſitq; huiuſmodi epigramma.

Gyrtia Creta Damatria

Hunc timidum mater Damatrion ipſa peremit
Nec dignum matre nec lacedæmonium.

Damatrius

Et alia itẽ lacæna cum audiuiſſet filium & ſeruatũ eẽ & fugiſſe ex hoſtium manibus:ita ei ſcripſit.Mala de te fama diffuſa eſt.aut hanc nunc elue.aut ne ſis.Alia rurſus filium aduenientem intuita.& quid ageret patria pcunctata.cũ is reſpondiſſet.oẽs periſſe.eum tegula ſublata perculſit.atq; interemit.inquiens te igit̃ malũ nunciũ nobis miſerunt.Idẽtidem etiã a lacæna illa muliere factum legimus:q̃ filium.qui ex acie fugerat.occidit.inquiens.non meum eſt hoc germẽ:addiditq; huiuſmodi epigrãma.

Vade malum tenebras germen pete:quẽq; peroſus
Eurotas ceruas nec fluat ad timidas.
Si catulus nequam perrexeris.ito ſub horcbum,
Nec ſparta dignus.nec generis titulis.

Et qm̃ exempla huiuſmodi poſſem infinita pœne afferre.uno tantũ & peregrino & de lacæna item generoſaq; muliere exemplo addito.reuertar ad uiros eoſq; patricios ac Venetos Lacæna quædam mulier filios quinq;.quos habebat ad id bellum miſerat.quod in ſuburbiis gerebatur.Quare cum ſteriſſet euentum pugnæ expectans.ubi quis aduenıẽs percunctanti ei nunciaſſet filios omnis obiſſe.ñ hoc inquit percunctabar ignauum mancipium.ſed quid agit Patria.cui cum ille ſubdidiſſet ab ea eſſe uictoriam.libenter igitur ait accipio etiam filiorum mortem.Sed audi iam de tuis eruditiſſimis duobus.& ſapiẽtiſſimis uiris Leonardo Iuſtiniano ac Franciſco barbaro.Hic.n.fratrem habebat Zachariam uirum certe grauem & perhumanum patrem ampliſſimi Veronenſis pontificis Hermolai.qui non ſecus Franciſcum educauerat atq; dilexerat.quam ſi ex ſeipſe genuiſſet.eum uero Franciſcus æque obſeruabat & omni pietatis munere uenerabatur ac ſi pater extitiſſet.ubi uero diem obiit Zacharias.primarii urbis ciues ad Franciſcum uenerẽ conſolandum.quos ita ille excipiebat.& oris tranquillitate & grauitate ſermonis.ut qui conſulaturi uenerãt conſolandi fuiſſe uiderentur.At Leonardus qua conſtantia qua æquitate animi.qua lenitate.qua ui oratiõis in obitu Marci fratris uiri continentis & integri.quo uno nihil habebat in uita carius.uſus fuerit.quis eſt.qui melius norit quam ipſe tu.Quod talium uirorum factum laudas.quid tibi faciundum ſit.noſti.Turpe eſt.n.qua laude ipſi careamus.eam cuiquam.ut rem præcipuam præclaramq; tribuere.Reliquum eſt.ut duoꝝ principum & Paſchalis & Malipperii qui pſentia ſũmæ reipublicæ pẽſt.& Frãciſci Foſcari.q hũc ĩ ea dignitatis maieſtate anteceſſit.inclytas eadẽ in re uirtutes ſilẽtio inuolui nulla uel cõſuetudine uel negligẽtia ueſtra pa

Leonardus iuſtinianus Franciſc⁹ barbar⁹ Zacharias Hermolaus eps Paſchalis dux Frã.dux

tiar:q̃q̃ id fieri fama eſt quorundã culpa: qui uel domeſticæ cuiuſpiã ſibi notæ cõſcii:uel quia neq; in ſua nec
in ſuoꝝ maioꝝ ulla uirtutis luce uerſati alioꝝ gloriæ inuideant. Franciſco.n. Foſcaro tanta prudentia tanta
reꝝ magnaꝝ oium cognitione tanta eloq̃ntia:tanta animi magnitudine uiro Iacobuſ erat filius:quẽ pater & Iacobus
q̃ filiũ & q̃ unicum incredibili caritate atq; indulgentia diligebat:adeo ut eo nihil habere in uita iucundiꝰ Foſcaruſ
poſſet ab oibus iudicari. Quid ãt in cauſa fuerit:neſcio. Illud mihi uideor ſcire nullũ. aut eſſe aut excogitari
poſſe genꝰ cruciatus.quo ille fere ad mortẽ uſq; afflictus ſæpe ñ fuerit. Ad poſtremũ arceſitus ex inſula Creta Cræta
ubi relegatus aſſeruabat᷑:& in organo porrectus ac uinctus quo torq̃ndi genere aliud nullũ fert᷑ neq; duriuſ
eſſe:neq; horribiliꝰ:ita mẽbratim tractus exagitatuſq; eſt:ut ſolutis neruis artubuſq; laxatis exaius ꝑpe redde
retur. Nũ dux Franciſcus aut uultũ mutauit unq̃ aut uerbũ fecit ullum in tãta & tam atroci filii clade q̃ corã
quodãmõ intuebat᷑. Satis.n.intuebat᷑:cũ & filii uociferationes eiulatuſq; e ꝓximo cubiculo audiret:& quod
ſit organi ſuppliciũ:nõ eſſet ignarus. Cũq; poſt illiꝰ immanitatẽ truculentiãq; ſupplicii corã uideret allatũ:nã
quouis mõ duci potuiſſet:cui nulla corporis pars conſiſteret. Nã q̃d ullum inuitatũ ſignũ oſtendit in facie:
quicq̃ ne eſt locutus aut molliꝰ:aut remiſſius? q̃ñ iſtiuſmodi q̃ſtionis horribilitas nõ ſuperet oẽm mortis nõ
dicã dolorem q̃ ut docui nullus eſt ſed doloris formidinẽ quẽ indocti iudicãt. Nã Paſchalis dux quo uno ni Paſcalis
hil ꝓduxit:natura hũanius nihil mitius nihil melius nihil amabilius: ſolũ filium quẽ habebat uiꝝ magnũ & dux
modeſtũ quinto mẽſe ante ducatũ amiſit:& quẽ filii loco mirifice diligebat ſolũ ex eo filio nepotẽ ꝑſtanti in
dole & ſpe maxima pueꝝ hoc anno paucis añ mẽſibus ſepeliuit. Quis eũ uidit aut in filii aut in nepotis obi
tu uel lachrymulã unã fundere. Et ſapienter id q̃dẽ. Quid.n. ullus doleat. q̃d & naturale eſt & neceſſariũ &
bonũ? Scimus hunc caſum oibus eſſe cõem: Itaq; uanus ẽ dolor:quẽ nec primũ nec ſolum eẽ cognoſcimꝰ. Et
ꝑſens uita q̃d habeat in ſe boni nihil uideo. Proinde ſapiẽter ait eccleſiaſtes totã uitã odio habui. Quod ſi ui Eccleſia
ta habẽda eſt odio:ut maloꝝ oium cã:certe mors & appetenda eſt & amãda plurimũ: hoc habet tñ uita i ſe ſtes
boni:q̃ ꝑ eã tranſitus patet ad mortẽ:ſine qua reuiuiſcere nemo p̃t. Quẽ.n.mihi ꝓbabis reſurrecturum: niſi Paulus a
mortem antea moriatur? Cupio diſſolui inquit Apoſtolus & eſſe cum chriſto. An id dixiſſet uir ille ſanctiſſi poſtolus
mus:niſi intellexiſſet:ut erat omni doctrina ſapientiaq; inſignis:& in hac uita mortali nihil eſſe oino boni.& Chriſtus
in morte ut mali omnino nihil:ita boni ẽt plurimũ? Quare ſi Frãciſcũ philelphũ tuũ:qui & ipſe in ſimili ca Frãciſcuſ
ſu eſt:& te plurimũ diligit:audire ſequiq; inſtitueris Iacobe Antoni Marcelle:nõ mõ non lugebis obitũ Va philel.
lerii filii:ſed gaudebis potius:quoniã cum illo actum ẽ optime. Exultat ille nũc inter angeloꝝ choros ꝑturba Iacobus
tione curaq; omni uacuus. Diuinæ ſubſtantiæ uiſiõe fruitur. Tibiq; pii indulgentiſſimo.quo dum erat in ter antoniuſ
ris.nihil ſibi neq; carius habebat neq; iucundius.in cælo domicilium parat. Ineſt.n.adhuc in filiis noſtris ſan marcellꝰ
ctus q̃dam appetitus recipiendi corporis.ut quo ſocio in terreſtri ac ꝑegrinatiõe & comite uſi ſunt cum eo ẽt Valerius
ſimul in cæleſti tranquilitate & beatitudine gaudeãt. Quod ſi corpus appetunt ſecum eſſe parentes etiã quo
rum portio corpus eſt:cõſentaneæ appetunt. Quid igitur doleamus in gaudiis & gloria filioꝝ? At indulgẽ
dum aliquid fuit naturæ deſyderio.ne ſi efferueſcente adhuc uulneri remedia fortiora eſſent adhibita. dolor
magis atq; magis exagitatus incrudeſceret. Qui.n.recenti uulneri curatiões adhibet ualidioris:dolorem exaſ
perat magis.q̃ lenit. Sed ecce animus iã tibi præterit. Satis naturæ imbecillitati ſatis opinioni ſatis officio tri
butum eſt. Iã ratiõe uti nos decet. Priuatus dolor cum amicoꝝ dolore tibi eſt digerendus. Omnes.n.quibus
es cariſſimus.tua cã dolemus:at fuerint uel humanitatis.cuius mirifice ab omnibus laudaris.uel liberalitatis
tuæ qua cæteros homines antecellis:liberare nos tãdem omni doloris aculleo:quod una ſane re feceris:ſi te ui
derimus finẽ impoſuiſſe tãtæ doloris acerbitati. Quod ſi neq; tua neq; noſtra ẽt cauſa:ut tibi tuæq; ætati par
cas:potes adduci moueant te ſaltẽ reliq̃ tui liberi:quos tuus mæror tenet in lachrymis:moueat luca uxor no
biliſſima prudẽtiſſimaq; uirago q̃ longe magis tãtus dolor tuus affligit:q̃ cõmunis iucundiſſimiq; filii mors
cõmouerit. Quã eius ingenium eius moderatio me delectat. Quẽ ſe maioꝝ ſuoꝝ ſimilem quã ſe oſtẽdit illu
ſtrem. Eſt uxor iſta tua patauia:& ex leonibꝰ q̃dẽ patauina. Fertur ãt leon iter Antenoris proceres clariſſimꝰ Leones
extitiſſe. Ex illo ãt auctore leonum familiã patauii emanaſſe ne græcæ q̃dem negãt hiſtoriæ. Quare ut nobis Antenor
amicis omnibus.ut liberis tuis ut tanta probitate uxori tam diuturnã tam grauem tam intollerabilem animi Leo
moleſtiam omnino auferat:& monet tempus & cogit ratio. Id aũt facillime aſſeq̃ris:ſi iiſdẽ remediis in tuo Patauiũ
iſto caſu:ut aliquando inſtitueris quibus ipſe in obitu Olympi mei ſum uſus Nã ad eas cæteras rationes:quas Olympꝰ
modo collegi:plurimum tibi proderit:non ad leniendam ægritudinem ſolum:ſed etiam ad lætioris uitæ ſua
uitatem ſi omnem Valerii filii infantiam ſi indolem ſi igenium ſi corporis formam ſi morum probitatẽ hac
decus ſi doctrinæ & eloquẽtiæ ſtudium ſi tot illas tantaſq; uirtutes repetere tecum animo perrexeris. Nec.n.
eſſe debes oblitus:cum tuo ex collo Valerius pẽderet:cum te oſcularetur.cum hæreret in brachiis: & quo ma
gis garrula lingua balbutiebat.eo fiebat ipſa uerborum offenſione iucundior auditu. Reminiſcere præterea:
q̃ lucebat in eius oculis ſcintilla uigoris tui:& ut tuorum morum ſimillitudo tanq̃ per cutis erumpens ſpecu
lum animi tui magnitudinem ac prudentiam referebat. Recordare faciem illam niue omni candidiorem ro
ſeaſq; genas purpuræ q̃ ſimillimas. Nonne ſic ore matris uenuſtatem formæq; paternæ dignitatem reꝑſenta
bat:ut uno in corpore uterq; cognoſci poſſet? Repete eius manſuetudinẽ & modeſtiã.qua erat tanta.ut om
nem uinceret ſanctimoniam. Neq; enim ingenii doctrinæq; & eloquentiæ bonitate abutebatur.ut in ſuper
biam elatus abducta fronte æqualis cæteros cõtemptui haberet.ſed ſe omnibus facilem affabilem amabilẽq;
ꝑſtabat. Grandioris uenerabatur præſertim eos:qui uirtute & grauitate antecellerent. Inferioris uero tanta ſi

bi conciliabat beniuolentia:ut ſe illis parē facere uideretur. Et adeo gloriam purgati animi uirtute anteibat:
ut nullam aduerſus ſe concitaret inuidiam:ſed æque diligeretur atq; obſeruaretur ab æqualibus omnibus. Et
q̄ſi intelligeret ex æqualiū moribus ſe iudicatū iri:illoꝝ pueroꝝ ſemp conſuetudine utebatur: qui omni uaca
rent incōtinentia:quos nullius flagitii reos ſentiret:quos ad diſciplinā:quos ad probitatē incitatos agnoſcer
Quos tñ oīs quaſi ſtellaꝝ fulgores.ipſe tanq̄ iubar ſolare quoddā mirabili ſplēdore obumbrabat atq; obſcu
rabat & quo magis ab illis fugeret honorari:eo ſe honorabiliorē præſtabat:quoq; erat animi celſitudine ex/
cellentior:eo ſe humilitatis uirtute.quam apud Chriſtum primam eſſe didicerat:magis deiiciebat. Iurgantis
Chriſtus át inter ſe ſocios quéq; pro more cuiuſq; aggrediebatur:aliū monendo:alium blandiēdo:aliū rogando:& ita
omnis leni amicoq; ſermone mutua beniuolentia ueluti fœderabat. Quod ſi quē uidiſſet ex ſociis aut uerbo
laſciuo uti aut ineptiore:illum uel contracta fronte uel triſti uultu aſpiciens arguebat leniter ac ſubmiſſa uoce
inquiens eiuſmodi ſermonē non eſſe patricii nec ingenui pueri:& quod pro oris orationē uoluntas oſtende
retur:Et nequa uanæ cogitatiōis ſagitta feriri poſſet incautus:nullū otium admittebat. Nam qñ ab aliis reb⁹
ſibi otium uidebat oblatū:diuinam aliquam orationem aīo uolutabat:qua ueluti clipeo uæhementior ictus
omnis repelleretur. Quis enim adeo eſt a natura bene inſtitutus:ut tanq̄ ſenſus exps perturbationū initiis nō
tangatur? quibus tamen rereſiſtere:& eas non pati effundi latius ſummæ uirtutis eſt. Meminerat ſane quod
ſcriptum eſt:procliuus eſſe cor hoīs a puericia ad malū. Quare tametſi erat generoſa quadā atq; pœne inau/
dita animi magnitudine ab ira tamen quam nonnulli cotē fortitudinis eſſe dicunt:ita ſe conpeſcebat:ut irat⁹
Architas nunq̄ uideretur. Repetebat.n.frequenter animo non modo illud Archytæ tarēti dictū in uillicū: Afficerem
te ſupplicio:niſi iratus eſſem:ſed etiā multo melius illud propheticū: Turbatus ſum:& non ſum locutus:atq;
iraſcimini:& nolite peccare.quid:quod ornatu corporis ſæculo ac mentis puritate deo ſeruiebat? Diuitiaꝝ
affiuentia non uitioꝝ ſed uirtutum materia illi erat: Quicquid peculiolæ aut abs te patre prudentiſſimo aut
ab indulgentiſſima matre accipiebat:id omne pauperibus tribuebat. Illudq; præceptū aſſiduo ſermone cele
brabat. Si uis eſſe perfectus:uade:& uende oīa:quæ habes:& da pauperibus:& ueni:& ſequere me. Et quoni
am uerecundia ſe non metu ad uirtutem munierat:modeſte ſemper aliqđ proponebat.libenter audiebat:nec
unq̄ ſine ingenito illo pudore:qui ornabat ætatem:proponentibus reſpondebat. Recta ſuſcipiebat.quæ pra
ua eſſe animaduerteret:acriter confutabat. Operamq; dabat:ut aduerſariū docere magis q̄ uincere uideret: Si
quid boni aut feciſſet aut dixiſſet:eius laudem oēm uel in parentes uel in magiſtros referebat. Quod ſi ſecq;
ut fit:aliter eueniſſet:q̄ uellet ſuū eſſe erratum dicebat:magiſtros aūt aut parentes nulla eſſe in culpa. Ita ei⁹ fæ
cundum ingeniū multiplicium uariarūq; laudum ſtudiis tenebatur.ut iſtar lætæ ſegetis uberiſq; agri culmis
atq; ariſtis luxuriantis ſupra oēs uirtutis gradus mirifico incremento quottidie adoleſceret.quid.n.plura me
mineri? Nihil ei⁹ īgenio natura docibili⁹ ꝓtulit:nihil acuti⁹:nihil feraci⁹:nihil admirabilius. Et cū ñ eſſet ī di
ſcendo minus uelox q̄ in audiendo:quæ didicerat:ita memoriter tenebat:eloq̄nterq; ꝓferebat.ut diuio quo
dam afflatus numine q̄ret ab oībus iudicari. An hæc & alia fere infinita ſi tecū tacitus recenſuris:non cogita/
tione ipſa lætabere? non geſtes? nō exilies gaudio? Equidē exiſtimo te illū nūc abſentem perinde reflexa cer/
uice inter dormiendū pſepe & quærere & aſpicere & cōplecti & alloqui:quaſi pſentem. Nū paꝝ tibi ex illi⁹
recordatione ſuauitatis ſupeſt:cum uidet adhuc cogitāti tibi oculos tuos deoſculari:uultui hærere. ceruicem
cōplecti ut nullis:teq; blādiens rogare:ut ſollicitudinis tædia abducas:ut curas leues: ut ægritudinē omnem
aīo abiicias:ut nihil ſeruilius nihil languidius nihil eneruatius nihil humilius nihil demiſſius præ te feras: cū
qui excelſiore loco natus ſis:q res illuſtris tot tantaſq; geſſeris: nullū tuum neq; dictū neq; factū latere poſſit.
Iacobe Hæc inquam tibi reminiſcenda ſunt Iacobe Antoni Marcelle:atq; uerſanda freq̄nti aīo. quod ſi factū abs te
Antoni⁹ fuerit:non poteris nō miro pfundi gaudio:cum intellexeris & tibi & filio conſultū eſſe quā optime:illi q̄dē:
Marcel/ qđ poſt inocenter & bene actā ſæculi uitā æternā adeptus beatitudinē iam nihil ſibi ſentiat formidandum:
lus tibi uero:quod certo ſperare licet a Valerio tuo paratam in cælo ſedem:ubi tu nō poſt diuturnū admodū tē/
pus tranqllam atq; iucundā uitam unā cum illo p ſempiternā gloriam ſis acturus. Interea uero qđ reliquū eſt
ad idem te adhortabor:ad quod Nicoclen regem Iſocrates. Quoniam mortale tibi contigit corpus:animus
autem immortalis:enitere.ut animi memoriam relinquas immortalem.

Ex Mediolano anno a natali chriſtiano milleſimo quadringenteſimo ſexageſimo primo. viii. Kalēdas Ia
nuarias.

Ad illuſtrem & ſummum uirum & clæmentiſſimum patrem dominum Alphonſum Sāctæ Romanæ ec
cleſiæ cardinalem.

Franciſci philelphi præfatio in Ariſtotelis rhætoricam ad Alexandrum regem.

Vm ſuperiore anno Bononiæ docerem clariſſime pater quod ea in urbe nemini maiorib⁹
bononia aut honoribus aut præmiis unq̄ contigit:cœpere ñ nulli & nobiles & magni uiri dare ope
ram græcis litteris:quippe qui iā aīaduertiſſēt: ſi ſecus facerent:ne pro dignitate ad latinū
eloquium eniterentur. Quare cū Ariſtotelis pcepta illa iis græcæ legerē: quæ de ciuilibus
cauſis ad Alexandrum regem:cum pro auctoris more doctiſſime:tum ut ſemper diſertiſſi/
Alexan/ me ſcripta ſunt ſummis a nobis præcibus contenderunt:id efficerem:ut ea latine loqueren/
der rex tur: Cenſebant.n.prudentes uiri:quod longe plus & utilitatis & ornamenti ex iis latinis a
me factis:quoniam & illi latine loqui: q̄ græcæ mallent: q̄ ſi græca eſſet:aſſequerentur. Non.n.eo græcas litte

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

ras tantopere oēs diſcere ſtudemus:quo iis apud athenienſes bizantiaſue utamur:ut illarum ſubſidio atq; du
ctu latinā literaturā atq; eloq̄ntiā melius teneāus & lautiꝰ. Præterea neſcio quo pacto q̄ minꝰ & diu & mſtū
græcos codices ꝑtractarit: & ſeſe illis totos dediderit:nuſq̄ icredibilē illū ac ꝓpe diuinū lactei græcoꝝ eloq
leporēatq; dulcedinem neq; apud oratores neq; apud poetas neq; apud philoſophos percipiunt:quo ſit: ut
noſtri fere oēs q̄ auris delinire cōcupierint:malint initio græca latinæ q̄ eadē græcæ lectitare. Ignorātes hi q
dem & utilius admodū fore uolentibus græca diſcere:ut græcæ uoces græciq; cōcentus illoꝝ auribus die no
ctuq; obſtrepant: & quēadmodū grauitate latinos græcis ita nobis ſuauitate illos & quadā q̄ſi dictionis am
broſia ac nectare miꝝ imodū antecellere. Id igitʳ ita familiaribus a me illis efflagitantibus obſtinatiſſime re-
fragari cœpi:tum q̄a uidebā rem a nobis peti cū ſua natura difficilē. Eſt.n.in arte uerbū ſæpius e uerbo expri
mendū qđ ne abſurde fiat:laboris nōnunq̄ maximi:interdū āt propter ſermonis uel diſſimilitudinē uel angu
ſtias uoti eſt:tū q̄a non eo me pollere ingenio uſuue intelligerē:q̄ maieſtatē Ariſtotelicæ dictionis latinæ in-
terpretationis filo exprimerē. Pro inde nolebā aut ineptus apud aliquos aut temerarius iudicari. Sic igitur ꝓ
uirili ꝑte refragantibus nobis clarus uir mihiq; amiciſſime & tui nominis eximius ꝓdicator Alberthus is qui
ꝑ id tēporis Bononiæ q̄ſtorē pro ſūmo pontifice gerebat:idē cœpit:quod illi antea cōſueſſent: ſtudioſiſſime
a nobis cōtendere. Qui tametſi pro ſuo iure oīa apud me ꝑ eo:tn̄ facilius pſuaſit:qđ unam hanc rē fore dice
ret:quā ꝑcipue gratificari manſuetudini tuæ quirē. Aiebat.n.te unū eſſe q̄ pro regia iſta & inata tibi aīi magni-
ficentia generoſitateq; & in audito quodā ſplēdore magnitudineq; ingenii cū reliq̄s oīs illuſtris diſciplinas i
ſigniſq; uirtutes maximi penderes:tū aſce elegantioris artes in primis. Id mihi uir ille & amicus & grauis per
ſuaſit haud difficulter utpote quē uera loq nō minus noſſe:q̄ uelle:iāpridē aīaduertiſſem. Quodquidē cū ali
is multis rebus de illo expertus ſum:tū in iis laudibus q̄s de tua felici & auguſta illa bononiēſi legatione dies
noctesq; ꝓdicabat: Eas.n.ita ponebat ante oculos:ut nihil poſtea bononienſiū reipublicæ acciderit: qđ non
multo ante ipendere:uel lapides ipſi prouiderint. Et ꝑfecto ſi tua ſeq̄ ueſtigia q̄bus ea res erat in manu:uoluiſ
ſent:neq; ipſi excidiſſent:neq; tanta tamq; ꝑclara urbs in tātas calamitates ærumnaſq; decidiſſet. Sed de his a
lias. Cū hanc igitʳ traductionē nō ingratā tibi futurā intelligerē:ut amiciſſimo hoī morē gererem.i.ut meipm
tuo nomini cū Alberto meo dedicarē:oblitus ſum noſtri. Oīa uincit amor. Rem difficilimā & meis imparē
uiribus ſū aggreſſus. Audentes fortuna iuuat. Potuit homericus ille Aiax hectoria:quē neq; Vlyxes neq; Ne — aiax
ſtor in ꝓlium prouocantē excepiſſet:ſola audacia & aggredi:& ſingulari certamine ꝑare. Potuit & Troias — Vlyxes
idē ab incenſis iā nauibus fuſis achiuis oībus arcere:potuerimus fortaſſis etiā nos etſi minuſ orationis. ariſto — Neſtor
telicæ nitorē:at ipſa certe ſenſa latinis uerbis explicare. Verumne id unū omiſerim: Nos a Fabio Quintiliāo — Troes
nōnullis in dictionibꝰ interꝑtatione diſcrepaſſe. Idque nō incōſulto factitatū ut qđ ille demegoricū uerbū e — achiui
uerbo exprimens cōcionalē genus: & procatalepſin ꝓſumptionē dixerit:nos uſitatiore uocabulo deliberati- — Fabius
uum: & ꝓoccupationē non abſurde:ut arbitror:exprimere maluimus. Sic & alia plæraq; inueniri contigerit. — quinti
Nā q̄uis ꝑdoctus ille q̄dē & acutus uir fuit:ueluti certe eſt uoluit tn̄ in nōnullis uerbis & rebus magis ſe ſui q̄ — lianus
Ciceronis ſimilē dici. Nos āt & M. Tullii & Horatii flacci & Euſebii Hieronymi q̄ latiſſimi ſimul & eloq̄n — demego
tiſſimi extiterūt:teſtimonio & auctoritate freti:in id maxime ſtudemus:ut q̄ a græcis transferimus. nihil aliud — ricum
quo ad eius rei fieri poſſit:q̄ latinitatē ſapiāt. Proinde & hoc ꝓſentis opis ad numeꝝ caractera ac figurā pro — procata-
uirili parte traduximus. Suſcipies igitʳ ꝓſens hoc quicq̄d eſt. munuſculi:magnifice pater: qđ ſiquidē auctorē — lepſin
ipſum tecū reputes Ariſtotelē.non te minus e regia proſapia genito magnanimo principe:quā Alexādro ma — Cicero
cedonū rege dignū exiſtimes. Si noſtrā uero in te obſeruantiā ſi noſtrā in Albertū & in ꝑclaram omnem. Al- — M. Tul-
bertorum familiam dilectionem amoremq; conſyderes: & eximiū certe id in primiſq; deuotum. Ceteꝝ ſi hi — lius
ſce te rebus delectari intellexero. efficies:ut propediem huic quaſi ꝓludio maiora fortaſſe quædam ualentio- — Horatiꝰ
raq; certamina ſubnectam. Interea uero hunc Ariſtotelem lectitabis Intueberiſq; magna ex parte: quæ a ma- — flaccus
ioribus noſtris de bene dicēdi ſcientia & tradita uobis ac relicta ſunt:ab Ariſtotelico fonte ꝑcepta illa quæq; — Euſebiuſ
emanauiſſe. Qua quidē ex re eo magis eoꝝ impudentia miranda eſt qui cum ſe ariſtotelicos dici uolūt: & lo — Hierony
quendo & ſcribendo abſurdiſſimi ſimul & infantiſſimi plane reperiuntur: — mus

PRAEFATIO.

Ariſtoteles alexandro regi ſalutem dicit. — ariſtote-les

Vm tuis litteris factus cretior nonnullos ſæpe ad nos miſiſſe. qui ut ciuilium cauſarum ꝑce — alexāder
pta ad te perſcriberem a me peterent. Ego uero haud negligentia quidem ulla in hoc uſq; — rex
tempus rem diſtuli. Sed ut quærerem ita diligenter de iis ad te ſcribere:ut alius certe nemo — albertus
qui iiſce in rebus elaboraſſet diligentius unquam ſcripſerit. Hæc igitur recte mihi fuerat ſen — alberti
tentia. Nā quemadmodū ueſtium decore atq; magnificentia cæteris hominibus ꝓſtare ma — ariſtoteli
xime ſtudes. Ita ut ēt dicendi inuentionē ac uim eā accipias nitendū eſt: quæ pulcherrima — cus fons
ſit:apprimeq; ꝑclariſſima. Longe.n.pulchrius eſt:ac regale magis aīo eſſe bene conſtituto:
quam habitū corporis ueſtibus ornatum pulchris intueri. abſurdum.n.eſt:eum qui reꝝ geſtarum gloria cæ-
teris antecellat:uideri humillimus quibuſpiā in dicendo cedere:ꝑſertim cum non ſis neſcius eos qui in popu-
lari principatu uerſentur:res omnis ad populum:qui uero ſub unius imperii ductu conſtituti ſint. ad rationē
orationemq; referre. Quemadmodum liberas ciuitatis cōmunis lex: quæ ad honeſtiſſimum aliquem finē du
cat:dirigere conſueuerit:eodem etiam modo & oratio tua queat eos. quos imperio tenes ad id agere. qđ cō

Lex qd ducibile ſit & utile. Et.n.lex ut ita dixerim: oratio quædam eſt quæ cõmuni ciuitatis conſenſu definita iubet:
quo pacto unumquoq; agẽdum ſit: Accidit ad rem: quod neq; tibi obſcuꝝ exiſtimo: ſolere nos laudibus eos
perinde atq; honeſtos & fortis proſequi: qui & ratione utuntur: & oĩa ea duce agere ꝑgunt: Qui uero abſq;
ratione & oratione quicq̃ faciunt: tanq̃ atroces imaneſq; odimus: Qua quidẽ re factum eſt: ut & malos eoꝝ
uitiũ oſtendentes: male affecerimus: & bonos eoꝝ uirtutẽ declarantes: quaſi beatos admirandos imitãdoſq;
uoluerimus. Sic quæ & comodo futuras calamitates euitaremus: boniſq; inſtantibus frueremur: adinuenim⁹
Proinde & iminentes difficultatis effugimus: & abſentes utilitates cõparauimus: Nam ueluti uita: quæ nulli
mærori ſubiacet: eligenda ita prudẽs eſt oratio deligenda. Neq; id te prætereat: oportebit: quod hominum
plurimis aliis quidem lex ipſa: aliis uero tua tum uita tũ oratio exemplis datur: Vt cunctis igit̃ tũ græcis tum
barbaris antecellas: omni tibi ſtudio annitendũ eſt: quo hi qui uerſantur in his exemplis. Ita hoꝝ imitationẽ
ꝑ uirtutis elementa pulchre effingant ut haud ſibi deteriora conſulant: ſed eius ſe particeps fieri & cupiant: &
exoptent. Reꝝ eſt ꝑterea humanaꝝ auguſtiſſimũ cõſulatione uti. Quare ne in ſuperuacaneis uulgaribuſq; re
bus ſtudiũ tibi terendũ eſt: ſed pro uirili potius parte elaborandũ: ut ipſam belle conſultandi artem & perdi/
ſcas & teneas. Quis.n. ſane mentis dubitarit: ſiquis incõſulto quid egerit: amentiæ quidẽ: ſin ãt ratione duce:
Græci ſapientiæ ſignũ eſſe. Intueri ẽt licet eos: oĩs: qui optima inter græcos repu. utunt̃: oratione prius q̃ rebus cõue
Barbari nire: Itemq; apud eos qui inter barbaros dignitate præſtant: orationẽ rebus anteire: quippe qui prope norint
eam: q̃ ratione orationeq; perſpectio utilitatis cognitioq; fit: eſſe quãdam ſalutis arcem. Et eiuſmodi certe Ar
cem: quæ nõ manufacta. ueꝝ & inexpugnabilis quidem ſit: in primiſq; ſecura opinãda. Sed uereor hac de re
pluribus ad te ſcribere: ne fortaſſis oſtentare meipſum uidear: hiſce præſertim in rebus: quæ probatione nõ in
digent. ſed plane patent: & in promptu ſunt oĩbus. Quam ob rem hæc oĩa miſſa faciens: illa dixerim ſolũ: de
quibus in oẽm uitam dicendũ eſt. Hoc unũ eſſe: quo cæteris aĩalib⁹ ꝑſtamus: præclaꝝ quoddam ab imortali
deo adepti uideamur. Nã ſiquidẽ & cupiditate & ira & aliis huiuſcemodi affectionibus utuntur: ẽt reliqua
quæq; animalia: oratione ãt homo dũtaxat: abſurdũ profecto maxime oĩum cædat: ſi qua una re beſtiis ante/
cellimus: eã beneuiuendi ducẽ præ negligẽtia relĩq̃rimus Proinde te iãpridem tua ſponte incitatũ ẽt atq; etiã
Philoſo hortor: ut dicendi philoſophiam omni ſtudio cõplectare. Nã ueluti corpus bonã ualetudinem ita & aĩus di
phia di/ ſciplina eruditioneq; ſeruat̃. Huius.n. ductu haud quamq̃ tibi in rebus gerrendis aberrare cõtigerit: quin po
cendi tius oĩa: ut ita dicã: quæ tibi iam parta ſunt bona plane tuebere. Quod ſi ꝑterea oculis uidere iucundũ eſt: ani
mi luminibus cernere penituſq; ꝑſpicere admirabile certe plurimũ. Rurſus ãt quẽadmodũ imperator ſui eſt
ſeruator exercitus: ita etiam eloq̃ntia quæ ſapiẽtiæ cõiuncta ſit humanæ eſt uitæ gubernatrix. Sed hæc oĩa atq;
his ſimilia opæ prætiũ puto: ut miſſa hoc tẽpore faciamus. Mõuiſti ãt tuis litteris: ne quis oĩno mortaliũ hũc
librũ accipiat: quippe q nõ ſis neſcius. ſicuti parentes: quos ex ſe genuerint magiſq̃ hi q̃bus ſuppoſiti ſunt par
tus amare ſolent: eodemq; mõ ii q præclaꝝ aliq̃d ex ſe inuenerint: maiore ad id ſtudio afficiunt̃: quã q̃bus co
Sophi/ uti contigerit: Nõ ſecus.n. pro inuentis atq; pro liberis emori periclitent̃. Enimuero ii quos parios uocãt ſo
ſtæ paru phiſtæ: q̃ñ nihil ipſi pro inerti q̃dã negligentia pariunt: ne diligunt quidem: ſed acceptis pecuniis ab ſe dimit
tunt. Hanc igitur ob rem te uæhementer moneo: & exhortor: ita hæc dicẽdi præcepta ſerues atq; tueare: ut cũ
& ipſa adoleſcunt nullius opibus uiolentur: ſed honeſte tecũ decoreq; una uiuant: & cũ in adultam ætatẽ eua
Nicãor ſerint: ĩmortalẽ gloriã nanciſcantur. Aſſumpſimus ãt ſicuti nobis Nicanor expoſuit: ſiq̃d hiſce de rebus ap̃d
cæteros artis ſcriptores expolitũ elimatũq; inuenimus: Impendes ãt operã ẽt hiſce duobus libris: quoꝝ alter
Theode meus eſt eas cõtinens artes: quas ad Theodectẽ ſcripſerã. Alter autem eſt Coracis. Reliqua uero oĩa quæ ſiue
ctes ad ciuilia præcepta: ſiue ad iudicialia pertinent: ſeparatim hoc in libro ſcripta ſunt. Quapropter ex hiſce ad te
Corax comentæriis ad ea conſequenda abunde tibi adiumenta ſuppetent Vale.

TRACTATVS

Genera
tria
Species]
ſeptem

Ria ſunt genera ciuiliũ cauſaꝝ. Deliberatiuum Demonſtratiuum Iudiciale: hoꝝ autẽ ſpẽ
cies ſunt ſeptem. Suaſio diſſuaſio laus uituperatio accuſatio defenſio & queſtio: aut ipſa ſe
cundum ſeſe: haud ad aliud. Species igitur in quibus omnis uerſatur oratio: hæ ſunt nume/
ro Is autem utimur & in conſultatione ciuili: & apud iudices: & circa alicuius certæ ꝑſo
næ dictionem. de quibus quid eſt omnibus: ita poterimus apte dicere. ſi ſingillatim uniuſcu
iuſq; ſpeciei uim & uſum & exercitationem numero comprehenderimus. & primũ qui
dem de ſuaſionibus eſt diſſuaſionibus dicendum. Ipſarum enim uſus in demonſtratiuo de
Suaſio liberatiuoq; genere locum in primis habent. Vt igitur ſummatim dixerim. Suaſio eſt ad aliquid eligẽdum au
quid dicendum agẽdumue exortatio. Diſſuaſio uero nequid eligatur. aut dicatur agaturue dehortatio. His autem
Diſſua/ ita definitis ſuaſor oſtendat. oportet. hæc ad quæ exhortatur. & iuſta & legitima & utilia & honeſta & iucũ
ſio quid da & facilia factu eſſe. Quod ſi minus id poterit. demonſtrandum erit: cum ad laborioſa & grauia quædam
exhortatur hæc factu & poſſibilia eſſe. & q̃ neceſſaria Diſſuaſor autem & contrariis dehortetur: oportet. ut
neq; iuſtum neq; legitimum neq; utile neq; honeſtum neq; iucundum neq; factu poſſibile hoc ſit. uel ſaltem &
laborioſiſſimum id eſſe. & minime neceſſariũ. Omnes ãt actiões haꝝ utriuſq; ſunt cauſaꝝ particeps. Quare
dubitandũ nõ eſt: quin oratio haꝝ alterã contineat. Quæ igit̃ ſuadẽtes diſſuadenteſq; deſyderare cõueniat:

hæc ſunt. Definire át iam aggrediar unumquodq; hoꝝ: qd ſit. Demonſtrabit᷑ q; unde ea' nobis in dicendo ſuppeditemus. Iuſtum igit᷑ eſt oium aut plurimoꝝ nó ſcripta conſuetudo: honeſtia turpiaq; determinans. Id uero eſt honorare parentes: amicis benefacere: & beneficiis gratiam referre. Hæc. n. & his ſimilia non iubẽt ſcriptę leges hominibus faciunda: ſed conſuetudine non ſcripta & communi quadá lege legitimum fit iuſta igit᷑ hæc ſunt. Lex autẽ eſt communis ciuitatis conſenſus: q ſcriptis præcepit: quomó unú quodq; agendú ſit. Vtile non eſt præſentium bonoꝝ conſeruatio: aut abſentium comparatio: aut maloꝝ inſtantiá ꝓpulſatio: aut futuroꝝ incommodoꝝ innibitio. Hoc autem diuidas oportet: priuatis qdem hoibus in corpus & animum & res extrarias. Corpori. n. eſt utile robur: formæ dignitas bona ualetudo: Aio uero fortitudo ſapientia iuſticia. Extraria uero ſunt amici pecuniæ poſſeſſiones his át contraria inutilia ſunt. Ciuitati át utilia talia quædá ſunt: concordia uires ad bellú pecuniæ & ꝓuentuum copiæ ſocioꝝ uirtus atq; multitudo. ac ſummatim reliq̃ his ſimilia utilia eẽ ducimus. Quæ uero his contraria: ſunt inutilia. Honeſta uero ſunt: ex qbus ſplendor aliqſ atq; illuſtris honos in eos: q aliqd geſſerint: emanaturus ſit. Iucunda át quæ afficiunt gaudio. Facilia uero ſút: quæ breui tempore & minimo labore impenſaq; abſoluuntur. Poſſibilia át quæcunq; fieri natura poſſunt. Neceſſaria uero quæ ut fiant: arbitri noſtri non eſt: ſed tanq̃ ex diuina quadá aut humana neceſſitate oio fiunt Iuſta igitur & legitima & utilia & honeſta & iucunda & facilia & poſſibilia & neceſſario hæc ſunt. De his át dicere abunde poterimus & ex antedictis & his ſimilibus: & ipſi contrariis: & ab his quæ iudicata ſút: aut a diis immortalibus: aut a claris hominibus: aut a iudicibus: aut ab aduerſariis noſtris. Cuiuſmodi igit᷑ iuſtú eſſet: declarauimus. Simile át iuſto eſt huiuſmodi. Nam quenadmodum iuſtum exiſtimamus obtempare parentibus: identidẽ couuenit filios parentú res geſtas imitari: & ueluti beneficiis benefacere iuſtú eſt: ita & iis a qbus mali nihil ſuſcepimus: iuſto ſimile eſt nó nocere. Hoc igit᷑ mo ſimile iuſto capiendú eſt. Ex contrariis autem opus eſt exemplum ipſum ꝑſpicuum faciamus. Nam ueluti iuſtum eſt in eos animaduertere: q aliqd ꝑperam patrauerint: ita iis q nos beneficitio fouerint: referre gratiam decet. Id autem iuſtum: quod ab aliqb⁹ claris uiris iudicatum fuerit: ſic erit accipiendum. Veꝝ neq; nos odio hoſtes inſeqmur: maloq; afficimus: ſed & Athenienſes: & Lacedemonii iuſtum eſſe iudicant inimicos mulctare: Iuſtum igit᷑ hoc modo crebra exercitatione accipies. Legitimum uero quale etiam ipſum ſit: antea nobis definitum ẽ. Oportet autem ubi uſui ſit: ut is qui ſententiam dicit: legem etiam aſſumat: deinde ſimile legi ſcripte eſſet uero huiuſmodi. Nam ſicuti legum lator maximis animaduerſionibus fures plectendos uoluit: ita & ſeductores maximope ſunt mulctandi. Et. n. hi furantur eius quem deceperint hominis mẽtem. Et ueluti legumlator heredes eos ſtatuit: qui genere proximi iis eſſent: qui ſine filiis interiſſẽt: eodem modo & huius pecuniarum rerumq; liberti me nunc dominum fieri decet Nam cum iis qui ipſum liberarint: hac luce orbatis ꝓximis ipſe ſum cognatione: iuſtus certe ſum: qui illius res omnis dominio teneam. Legitimo ergo ſimile aſſumitur: hoc modo contrarium uero ſic Siqdem lex prohibet publica priuatim diſtribuere. perſpicuum eſt eos qui illa diſtribuunt: iniuria ominis afficere a legumlatore iudicatos. Nam ſi eos leges ornari iubent: qui honeſtæ rebus communibus iuſteq; præfuiſſent: ne quaquam obſcurum eſt: quin & publicaꝝ rerum diſſipatores multa dignos exiſtimant. Ex contrariis igitur ita legitimum clarum ſit. Ex iudicatis autem hoc modo neq; ipſe ſolum præſentem legem harum cá rerum a legumlatore poſitam dico: ſed etiam antea ipſi iudices auctore Lyſitida: æquæ atque nuc a me dicit᷑ ſententiam de hac re protulere. Legitimum igitur hoc modo tractantes multipliciter demonſtrabimus. Vtile autem quale ſit: antea definiuimus. aſſumendum cũ autem in dicendo etiam ſiquid ex utili inciderit: eodemq; modo tractandum: quemadmodum in iuſto legittimoq; tradidimus. Et ſic crebris in locis oſtendendum. eẽt autem utilis ſimile huiuſmodi. Sicuti namq; in bello conducit eos: qui plurima ualent animi magnitudine: primos in acie ordinare: eodem modo in rebus publicis permagnæ utilitati eſt: prudentiſſimos multitudini iuſtiſſimoſq; præeſſe. Et quenadmodum hominibus in bona ualitudine cauere ne in aduerſam incidant utile eſt. Ita etiam pacatis urbibus concordiaq; utentibus conducibile eſt: ſeſe ab omni ſeditione cuſtodi:t. Similia ergo utili hoc modo crebro tractanda ſunt. Ex contrariis autem utile ſic perſpicuum fit. Nam ſi códucit eos ciuis: qui & æqui & boni ſunt: honoribus proſequi: ita punire improbos utilitatis plurimum affert. Et ſi quidem in utile eſt: nos ſolos aduerſus thebanos bellum gerere. utile erit: ut lacedemonios ſocios nobis aſſiſcam⁹ Itaq; aduerſum illos belli geremus. Ex contrariis igitur ſic utile clarum efficies. Vtile uero a claris uiris iudicatú hoc pacto aſſumes. Ná & lacedæmóii ubi atheniẽſes bello ſupaſſẽt: uſui ſibi fore exiſtimarút: ne coꝝ urbẽ i ꝑdá uerterẽt. Et atheniẽſes rurſus cú poſſẽt ſptẽ funditus euertere códucere ſibi arbitrati ſút: ſi lacedæmóii ſupeſſẽt: Et iuſtú qdẽ & legittimum & utile ſic tibi tractandú eſt: honeſtum uero & facile. & iucundú: & poſſibile & neceſſariú quo mõ & hæc ſupiora te tractare côueniet: & de iis qdẽ & hiſce dicere cómode poterim⁹

Vrſus autem definiemus quantum & quale & quid tum in curia contione conſultabimus. Nam ſi horum ſingula plane tenuerimus: res ipſe pro una quaq; nobis conſultatione uerba ſuppeditabunt: cóis autẽ ſpẽs quas diu ante nouerimus: facile in unam quamq; cám inducere poterimus. Quaꝓpter ea ſunt nobis diuidenda: de qb⁹ uulgo conſultant oẽs ut ſummati ergo dixerimus: eæ de qbus orationẽ hẽm⁹ ꝓpoſitiones ſeptem ſunt numero. Neceſſe. n. eſt: & nos & conſultare & orare: tum in ſenatu: tú apud populú aut de ſacrificiis aut de legibus aut de apparatu ciuili: aut de ſocietatibus ac fœderibus aduerſus alias urbes: aut ad bellis aut de pace: aut de pecuniaꝝ ꝓuẽtibus: Hæ igit᷑ ꝓpoſitiones ſunt: de qbus ois eſt nobis & cóſul

Iuſtú qd
lex quid
Vtile qd
Bona tri plicia in priuatis hoibus
Bona ciuitatis
Honeſta quæ ſint
Iucúda q̃
Facilia q̃
Poſſibilia quæ
Neceſſaria
Iuſti ſimile quid
Athenienſes
Lacedæmonii
Simile legi
Legi cótrarium
Ex iudicatis
Lyſitida
Vtilis Simile
Vtili cótrarium
Thebáí
Lacedæmonii
utile a claris uiris
Quæ ſit conſultáda

De ſacriciis — tatio & oratio. Harum autem unamquanq; diuidamus: conſideremuſq; quibuſ modis oratione in his utendum
fuerit. De ſacrificiis autem abunde dicere neceſſe eſt. Aut. n. dicimus præſenti in ſtatu ea ſeruanda eē. aut ut ma
gnificētius: aut ut i his humilibus quodāmodo agendum ſit. Cū igitur dixerimus in præſenti ſtatu ea ſeruan
da eſſe: cauſas inuenimus: ex iuſto quidem dicentes. Iniuſtum apud omnis eſſe: præter conſuetudines primas
Ex utili — quicq̄ agere. Quodq; oīa uaticinia hominibus iubent patrio more ſacrificia eſſe facunda. Et quod eorum q ur
Ex honeſto — bes primo condiderunt & templa diis immortalibus erexere: diuini cultus maxime ſunt diuq; obſeruandi.
Ex utili autem dicēmus: quod ad rei pecuniariæ impenſam aut priuatim aut publicæ cōducet ubi pro patrio
A poſſibili — more ſacrificiis ſit indutū. Et quo ad ciuium audentiam ea res confert non mediocriter quippe quod grauio
ris armaturæ peditibus equitibuſq; ac uelitibus ludos celebrantibus: ciues ea ambitione delectati audentiores
De apparatu ſplēdidior — fient. Ab honeſto autem dicemus: ſi hoc modo celebritates pulchra pectari contigerit. A iucunditate uero
ſi & uarietas quædam circa deorum ſacrificia ad aſpectandum acceſſerit. A poſſibili autem ſi in eiuſcemodi lu
dis nihil fiat: neq; parum neq; nimis. Cum igitur in rebus diu conſtitutis cōſultatio nobis habetur: cum hæc tra
ctamus: operepræcium eſt de antedictis aut de horum ſimilibus conſiderebus & ea pro rei natura edoceamus
Cū uero conſultemus ut ad ſplendidiorem quendam apparatum ſacrificia traducantur: eæ ſunt cauſæ nobis
ab humiliore apparatu — afferendæ: quibus merito cōſuetudines patrias mouere uideamur: dictitantes addere præſentibus qequā id
haud eſſe ſoluere ſed augere potius res antea conſtitutas ac firmatas. Deinde quod & conſentaneum ſit: deos
immortalis beniuolentiores in eos eſſe: a quibus magis uenerentur: Item quod neq; maiores ipſi eundem ſp
modum in ſacrificiis obſeruabant: ſed pro tempore proq; ſecundis rebus: & priuatim & publicæ deorum culū
legibus ſanctiebant. Poſtea uero quod & ueluti in rebus omnib° cōſueuimus: ita & reſp. atq; priuatas domos
adminiſtramus. Dicas. n. opus eſt: ſi qua ex his ita conſtitutis utilitas ciuitati aut ſplendor aut uoluptas futu
ra eſt: quæ quidem oīa ita tractabis: ueluti in ſuperioribus dictum eſt. Cum ad humili° exhortemur: primum
quidē tpibus eſt accommodanda oratio dicendumq; quibus in rebus deterius nunc habeant: q̄ antea habuiſ
ſent. Deinde uero quod ne conſentaneum qdem ſit deos ſacrificantium ſumptibus ſed pietate potius gaudere
Item quod eos q ſupra uires qcq̄ faciunt: & dii & homines q̄ ſtultiſſimos iudicant. Demum uero q nec i ho
minum arbitrus publici ſumptus modo: uero & in ſecundis aduerſiſq; rebus exiſtunt. Haſ igitur cauſas & ha
rum ſimiles in ſacrificiorum propoſitionibus habebamus. Vt autem & quæ ad optimum ſacrificium pertinent:
A legib° & ciuili cōſtitutione — ſciamus & exponere & ſancire: hoc etiam definiam. Et. n: id unum omnium qdem optimum ſacrificium: qd
aduerſus deos piæ ac diuinæ. ad ſumptus uero moderate ad bellum autem utiliter: ad ſpectacula uero ſplendi
dæ habuerit. Aduerſus autē deos habebit pie: ſi patriæ conſuetudines inſtitutaq; non ſoluātur. Moderate ue
ro ad ſūptus ſi non quæcunq; ad pompam miſſa fuerint: conſumant. Ad bellum autem utiliter: ſi eqtes & mi
lex quid — lites una cōpoſitæ ludos agant. Ad ſpectacula uero ſplēdidæ ſi & auro & his huiuſmodi rebus: quæ haud cō
ſumuntur: magnifice qs utitur. Quæ igit aduerſus deos ſeruenda ſunt perpulchre ex his conſtituemus. Ex hiſ
uero quæ antea dixerimus plane ſcire poterimus: quibus modis oratio de uno quoq; ſacrificandi genere habe
ri poſſit. De legibus autē deq; conſtitutione ciuili rurſus eodem modo tractemus Et. n. leges ſunt ut ſumma
tim dixerim ciuitati publici conſenſūs: q ſcriptis terminant: atq; imperant q unum quodq; agendum ſit. Eæ
uero leges colendæ ſunt qbus magiſtratus pui qdem ac multi ex fortitione id quod ſeditione uacat. Maximi
āt ex totius multitudinis ſuffragiis in popularibus principatibus deſignent. Ita. n. & ipſe populus quoniam
in ipſo ſit eos donare honoribus: quos uoluerit: haud quaq̄ accipientibus inuidebit: & clariores magis ma
giſq; ꝓbitati ſtudebunt ut pote: q intelligant uſui ſibi futurum apud ciuis ſe probari. Quæ igit circa comitia in
populari dominatu ſanctiri oporteat: hæc ſunt. Quæ uero ad reliquam adminiſtrationem ptinent: ſingillati
exponere oqeroſum admodum fuerit. uerum ut breuiter dixerim: id obſeruari oportet: ut multitudini leges im
pedimēto ſint: ne locupletum rei inſidient. Diuites aūt inducāt. ut ultro ad publica miniſteria munificentiſſi
mi ſint: hoc āt aſſeq poterunt: ſi locupletes ꝑ ea: quā in publicum munificentiā exhibent ſtatutis qbuſdam ho
noribus ab ipſis legib° donent: Siq; & agricolas paupibus: & nauium gubernatores uectoribus anteponant
Sic. n. & locupletes nō inuiti reipu. inſeruient: & plæbes nō calumniæ: ſed miniſteriis ſtudebunt. Opus eſt ꝑ
terea ea incōditis legibus ſeueritatem ineſſe: qua neq; agrum ad egeſtatē redigere: neq; morientium ſubſtantias
publicare fas ſit: & magnos iis cruciatus inſcribere: q hæc obſeruar neglexerint: decet autē aliquē his honeſtū
ſepulture locū ante urbē publicæ dari: q ꝑ patria bellando periſſent: & eorum filios ad pubtatē uſq; publicis a
limētis enutriri: huiuſcemōi igit leges in populari principatu ferendæ ſunt. In oligarchiis uero: quæ paucorū
dominatu adminiſtrant: magiſtratus æque ſunt in oēs illius ordinis uiros diſtribuendi legibus. Horum autem
plurimi qdem exſortione: maxi uero magiſtratus occulto ſuffragio: & iureiurādo & magna cū diligentia at
q; ſtudio decernēdi ſūt: in eos āt q ulla in ciues uti cōtumelia prexerint: maxime ſunt pœne cōſtituendæ. Ple
bes namq; non ita ægre patit. quod magiſtratibus caret: q grauiter & moleſte fert: qd afficit cōtumelia. Ciui
um āt cōtrouerſias ꝑbreui diſſoluere neq; in tempus trahere cōuenit. Neq; uulgus in urbem ex agro eſt con
gregandum. Nā ex huiuſmodi conuenietibus plebes turbant: paucorum principatus reſcindunt. Vt paucis igr
dixerim: debēt in popularibus principatib° leges cohiber plebē: ne locupletiorum bonis ihiēt inſidienturq;. In
paucorum uero pricipatib° auertere illos: q rēp. gerunt: & ab imbecillorum cōtumelis: & a calūniis iſimulatiōib°
q; i ciues: q̄ igr & i legib° & i oī cōſtitutioe ciuili deſiderādaq; obſeruādaq; ſūt. ex his cognoſces. Is āt orator q
qcq̄ lege ſuadere uoluerit. hāc oſ̄dat. oportet. æq̄lē eē ciuib° & reliqs legib° cōſentaneā ciuitatiq; cōducibilē

ad qetẽ & concordiã maxime .uel ad ciuiũ ꝓbitatem:aut ad publica tributa.aut ad ipſi⁹ reipu. gloriã aut ad Cõtrariũ
urbis potentiam:aut ad aliud h uiuſmodi aliquid uſui credere. Aduerſarius uero primum conſiderabit an mi
nus lex illa communis ſit omnibus. Deinde an reliquis legibibus non conſentiat.ſed auerſetur potius quodã De ſocie
modo:præterea an ad horum quæ ante dicta ſunt conductura ſi uihil:ſed contra docitura potius. De legibus tatibus
igitur deꝗ conſtitutione ciuili:ex his & contendendo & orando nobis facilius aditus fiet. De ſociis autem & fœde
deꝗ aduerſus alias urbes fœderibus dicere incipiemus. Fœdera igitur atꝗ eoꝶ ordines neceſſe ẽ publicis cõ ribus
uentionibus fiant: Socii uero pro ea tempoꝶ ſunt conditione faciundi:cum aliq ſuis uiribus infimi ſunt : aut
bellum aliquod uideatur impendere. Aut eo eſt cum aliquibus ineunda ſocietas:quod bello quoſdam a ſe de
fecturos putent: Hæ igitur ſunt cauſæ hiiſꝗ conſimiles:quibus pluris nobis aſſiſcimus ſocios. Neceſſe eſt autẽ
cum ineundam ſocietatem pſuadere uolueris:eam maxime tempeſtiuam oſtendas declareſꝗ eos ſocios appri cõtrariũ
me iuſticiam colere:& bene antea rempu.affeciſſe:eſſeꝗ potentiſſimo:& in proximo reſidere. Quod ſi min⁹
hæc omĩa potueris:quæ ſuberunt oratione complectere. Cum autem ſocietatem diſſuaſeris:primum oſtendas
oportet:haud nunc eam facere opus eſſe:deinde quo neꝗ ii iuſti ſunt:poſtea uero quod & male nos prius af
fecerent. Sin id minus poterimus:dicemus eos a nobis porro habitare:neꝗ facultatem iis eſſe quo nobis op/
portune adſint auxilio : Ex his igitur hiſque ſimilibus circa faciundas:aut nõ faciundas ſocietates & diſ/
ſuadendi ſuadendiꝗ uſum facile cognoſcemus. Rurſus autem & pacis & belli faciundi maxima nobis argu/
menta capiantur.cauſæ itaꝗ bellandi aduerſus aliquoſ ſunt huiuſmodi. Par autem eſt:de his tempeſtiue nunc
ulcionem capiamus . qui nos antea iniuria laceſſiuerunt aut nunc iniuria prouocati pro nobiſipſis: aut
pro cognatis aut pro iis q benefici erga nos fuerint aut qun auxilio ſimus iiuſte affectis ſociis:aut publica pro
utilitate:aut ad gloriam aut ad opus:aut ad uires:aut ad aliud qppiam huiuſmodi bellum ſuſcipiamus. Cum
igitur ad bellum auditores uoluerimus exhortari;debemus ex his cauſis ꝗplurimas dicendo complecti:ac de
mum demonſtrare eoꝶ plurima:qbus bellantes ſuperiores fiant ipſi auditoribus adeſſe. Superiores & enĩ oẽſ
fiunt:aut deoꝶ beniuolentia:quam bonam fortunam appellauerimus:aut corpoꝶ multitudine atꝗ robore
aut pecuniaꝶ offluentia atꝗ imperatoris prudentia aut uirture ſocioꝶ aut oportunitam locoꝶ. Ex his igit̃
& ſimilibus quæ maxime rei congruant:bellum ſummi oporter exhortabimur aduerſarioꝶ ptes deprimẽdo
noſtras autem augendo atꝗ amplificando. Quod ſi futuꝶ bellum impedire ſtuduerimus:primum eæ cauſæ
inueniẽde ſũt:qbus demonſtretur aut oio nullam aut puas humileſꝗ moleſtias afferri:quibus ad bellum rapi
amur:deinde quod bellum minime cunducit:eritꝗ pcurrendum:quæ hominibus bello ſoleant accidere cala
mitates:ad hoc item oſtendendum:quæ uictoriam ſolent in bellãdo efficere:ea hoſtibus magis adeſſe . hæc ãt
ſunt:quæ paulo ante commemorauimus. Futuꝶ itaꝗ bellum ex his rebus diſſuademus . Quod ſi ab inſtanti
bello qeſcendum eſſe cohortabitur.ſiquidem conſultores ſupiores fuerint hoc ipſum primum dicẽdum erit
decere eos q mente ualent haud operiri quoad caſum eant: ſed cum uincunt pacem faciunda is eſſe . Deinde
quoniam ea belli natura ſit.ut & plæroſꝗ:ex eis q ſecunda in fortuna primum uſi ſunt:ad poſtremum pdat.
Pacis uero contra:ut & uictos ſeruet:& uictoribus reꝶ bello adeptaꝶ fructum afferat. Exponendum etiam
erit eas:quæ in bello cum multæ:tum uariæ mutationes fieri ſolent. Qui ergo ſupiores in bello fuerint:ex hu
iuſmodi rationibus ad pacem exortabimur:Eos autem qbus aduerſæ in bello res extiterint:tum ex ipſis caſi/
bus exortabimur: tũ ue a quibus iniuriam ante ſuſciperint:ſuis calamitatibus admoniti irritare eos pgant:tũ
ex his piculis: quæ antea quam pacem noluiſſẽt perpeſſi fuerint:tum deniꝗ quo ſatius partem aliquam ſuarũ
fortunaꝶ potioribus ipſis cedere: ꝗ bello periculoſæ decernere:quo ipſi una cum ſua re parcãt. ſummatim ãt
id ſciamus oportet tunc ſolere omnis homines bellum inuicem ſoluere:cum aut iuſta hoſtes rogare arbitrẽt
aut cum aduerſus ſocios ulla fuerint exorta cõtentio:aut bello defatigati ſint aut aduerſarios timuerẽ aut ip
ſi inter ſeſe diſſideant. Quãobrem quæ ex his omnibus atꝗ horum ſimilibus commodatiſſima in rem fuerint De pecu
colligens ꝗ facillime & de bello poteris & de pace diſſerere . Reliquum eſt ut de pecuniis comparandis iam niis com
loquamur: Primum igitur conſiderandum erit:ſi quid ex urbis poſſeſſionibus neglectum ẽ:& neꝗ redditũ parandiſ
afferatneque diis immortalibus dedicatum ſit:ueluti ſint quidam publici loci iam neglecti:ex quibus aliquis
prouentus ubi ii priuatis hominibus:aut uenditi mercede exculti fuerint:ciuitati fiat huiuſmodi namꝗ cenſuſ
omnium maxime communis eſt ſemper:quod ſi nihil eſt huiuſmodi:neceſſe erit pro ſingulorum copiis tribu
ta inferantur. Vt pauperibus quidem indictum ſi corpora locupletibus autem pecunias.opificib⁹ uero arma
præſtent aduerſum pericula. Summatim autem oportet eum qui de huiuſmodi prouentibus narret dicere eoſ
æquales ciuibus & diuturnos ac magnos eſſe:hoſtibus autem ſecus. Propoſitiones igitur de quibus in delibe
ratiuo uerba faciemus:& harum partes de quib⁹ orationem & ſuadendo & diſſuadendo cõſtituemus:ex an
tedictis cognoſcemus. Rurſus autem propoſitiones de laudatiua uituperatiuaque ſpecie deinceps dicere ag/ De gene
grediemur. Laudatiua igitur ſpecies ut compendio utar eſt & uolũtatum & rerum geſtarum:& uerborum il re demõ
luſtrium amplificatio:& eorum quæ abſint accommodatio. Vituperãtiua autem contra illuſtrium horum ex ſtratiuo
tenuatio:obſcurorum uero exaggeratio . Et digna quidem laude ea ſunt:quæ iuſta ꝗ legittima:quæ utilia quæ
honeſta:quæ iucunda:quæ facilia factu ſunt:quæ quidem omnia.huiuſmodi ſint:& quo pacto iis abundæ uta
mur:in ſuperioribus dictum eſt. Oportet antem eum qui laudat:orationem oſtendat in hoc ſeu homine ſeu in
rebus hui⁹ aliqd ieſſe:qd aut ipſe geſſerit:aut p ipſũ manarit.aut ex hoc cõtigerit aut huiuſmõi gratia factũ fue
rit aut qd ſine hoc patratum nõ ſit. Eodẽ uero mõ & uitupator oſtendat,oportet.horum contraria ineſſe in

illo quem uituperatum uelit:quod ex hoc contigerit hoc mó.Ex ſtudioſa corporis exercitatióe uictoriæ cóti
gunt:& ex ocio ī ægrotationē incidit̄.itē ex philoſophiæ ſtudio hoies circa prudentiam ſunt acriores. Et ex
negligētia ſunt reꝝ neceſſariaꝝ indigētes:ꝙ huiuſmói gratia factū fuerit hoc mó. Vt a ciuibus coronent̄ p/
multos labores ꝑmultaq; ꝑicula mortales ꝑferūt & ut iis quos diligūt gratificent̄:aliud curant nihil. Quod
āt ſine hoc patratū nū ſit:hoc mó. Neq; ſine nautis naualiū pugnaꝝ uictoriæ:neq; ſine potu ebrietates ſunt
Hæc āt atq; his ſimilia ꝑinde ut ſuꝑiora ꝑcurrēs & laudare & uituꝑare abūde poteris. Amplificationes uero
extenuatióeſq; ac talia ſimul q̄q; hoc mó tractabit. Primū qdē oñdes ueluti mó doceaamus ab hoc multa uel
bona effecta eē. Vnus igit̄ āplificādi modus hic ē. Secūdus āt modus ē cū iudicatū aliqd trāſfers ſi qd laudes:
bonū ſi nāt uituꝑes malū deīde cōferas oportet qđ abs te dictū ſit:& ad inuicē cōpares ex tuis maxima ex ad
uerſarii uero dictis minima enarrando & hoc mō magnū illđ iudicatū oñdas:tertius modus ē:ut ad illđ: qđ
abs te dictū ē.minimū qd ex his q̄ ſub eādē ſpēm cadūt.cōpares.ſic:n.qđ abs te dicit̄ mai⁹ apparebit.ueluti
mediocra ſtatura hoies maioreſ apparēt.cū ad minores cōparāt̄. Amplificare āt poteriſ hoc mó. Si magnū
ſit hoc bonū iudicatū.magnū appeat malū neceſſe ē.ubi cōtrariū huic aliqd narraueriſ. Eodē uero mō.ſi ma
gnū malū exiſtimat̄.ubi huic cōtrariū dixeriſ.magnū bonū apparebit. Amplificabis āt & hoc pacto uel bōa
uel mala:ſi eum gradatim oſtenderis.qđ ꝓmeditatus iā diu fuerit.quod de iduſtria multa gerere aggreſſus ſit
quod per multū tēpus geſſerit:quibus cū nemo alius:qđ poſt hos poſt quos alius nemo quo ſponte quod ex
ſententia qđ ſi oēs pariter atq; hic fecerimus:profecto bene beateq; aut cōtra male misereq; uixerimus. Opor
tet āt & conſeqnti cōtinuatione uti:& rem alterā tāq̄ in alterā properando amplificare hoc mó: Cuius uero
amici curæ ſunt hunc recte cōſentaneū eſt ſuos ēt colere parentes. Qui āt ſuos parentes colit:hic ꝑfecto uolet
ēt patriæ benefacere. Sūmatim āt ſi multaꝝ ſiue bonaꝝ ſiue malaꝝ reꝝ eum cām oñderis:eæ magnæ uidean
tur neceſſe eſt. Cōſiderandū eſt ēt:qualis res ipſa uidebit̄:eam ſuis partib⁹ diuidēdo ſingillatimq; narrando:
quæq; maior uiſa fuerit:eam hoc mō explicare cōueniet. Amplificādo igit̄ ubi hoc pacto tractaueris:& plu/
rimas facies & maxias. Extenuabis āt in dicēdo & bona & mala ſi cōtrario mō tractaueris:ſicuti in magnis
dixeramus:& tum maxime cū nullius eum rei auctorē demonſtraris:uel ſi id minus qđ minimaꝝ & paruiſ
ſimaꝝ. Quō igitur & laudando & uituperādo amplificabim⁹:atq; extenuabimus:quæcūq; uoluerimus ſcir
ex his poterimus. Amplificationū āt cauſæ in aliis quoq; ſpeciebus utiles ſunt. Sed plurima ipſaꝝ uis ī lauda/
tionibus uituꝑationibuſq; conſiſtit:de qbus qdē ex antedictis plane adiumēta nobis ſuppeditabimus.

Degener Iudiciali accuſatio quid defenſio quid

Vrſum āt ſimuli mó accuſandi defendendiq; ſpēm:q̄ circa iudicialē uerſat̄ cām:quibuſq; rebus con
ſtat:& quomodo iis uti cōueniat diuidamus. Accuſatio quidē eſt:ut breuiter dixerim:iniuriarum de
lictorūq; expoſitio:Defenſio āt eſt delictoꝝ & iniuriaꝝ:quæ uel in accuſationē uel in ſuſpicionē ue
nerint diſſolutio. Cū utraq; uero ſpecies hanc uim habeat accuſatori quidē dicendū eſt.q̄nquidem improbi/
tatis aduerſarios criminetur:eoꝝ facinora:& iniuſta & iniqua eſſe:ac ciuium multitudini ꝑnicioſa: Cū uero
ſtulticiæ criminet̄:quod & ipſi agenti inutilia ea ſunt:& turpia & iniucunda:& quæ ꝑfici nullo pacto q̄ant:
hæ & his ſimiles aduerſus iprobos uanoſq; argumentiores ſunt. Et ꝑterea & hoc accuſatoris obſeruandū ad
uerſus cuiuſmodi crimina ſupplicia ſunt a legibus cōſtituta & circa quæ ipſi iudices mulctas definiunt:cū lex
itaq; pœnam definierit:hoc eſt dūtaxat accuſatori conſiderandum ut demōſtret facinus patratum eſſe. Cum
iudices autem crimen admiſſum ſciunt:crimina illa q̄q; aduerſariorumque delicta augeri cōuenit:ac maxime
quidem demonſtrari ſponte illum:& de induſtria non forte quadam:ſed debita uæhementer opera iniuriam
intuliſſe:quod ſi minus hoc fieri abs te potuerit:putanſque potius ab aduerſario demonſtratum iri ſe modo
quodam deliquiſſe:aut ꝙ hæc agere probe meditato ſibi minus proſpere ſucceſſerit:debes uenire apud audi/
tores auditum intercludere. Inquies nequaq; aduerſarios decere ut poſt geſtum negocium ſe imprudenter er/
rauiſſe dicant:ſed ante potius ueteri q̄q; gerant. Deinde ꝙ q̄uis ille imprudenter geſſerit aut ei aduerſæ ſucceſ/
ſerit oportet ipſum tam ob caſus atq; imprudentiam longe mulctari magis q̄ qui horum neutrum perpetraſ/
ſet. Præterea quod etiam legūlator eos qui imprudenter deliquiſſent non pœne immunes:ſed iudicio obnoxi
os fecit:ne omnibus errando noceant. Dicendum eſt etiam ꝙ ſi talia reſpōdentem admiſerint:nonnullos ſūt
habituri ad iniuriam q̄promptiſſimos. Nacti nāq; occaſionē quæcūque uoluerint efficient. Si uero aberraue
rint rem in fortunam reiicientes ſupplicio ſe liberabunt. Accuſatores igitur ex huiuſmodi rebus ueniæ locus
auferendus eſt:ſicuti antea dictum eſt:multorum malorum cauſæ aduerſariorum facinora per exaggerationeſ
demonſtranda ſunt: Spēs igitur accuſandi perficitur ex his partibus. Defendendi autem ſpēs tribus præcep/
tis conſtat:aut enim defenſori oſtēdendum ē:ſe nihil eorū quoꝝ accuſatur:patrauiſſe:aut ſi cogatur fateri ent

Defendē di ſpēs

tendum ē ut geſtum a ſe negocium & legittimum & iuſtum & honeſtum & publicæ utilitati uſui eē oſtēdat
Si hoc āt oſtēdere nequiuerit:aut in iprudentiā aut in fortunā geſta negocia cōferens:& iacturas ab his ꝑfe/
ctas quāminimas oſtēdes:ut ſibi ignoſcatur:opā dabit. iniuriā āt & iprudentiā & caſum ita definias:quod ex
meditatiōe mali ſit qppiā id iniuriā ponere:inquiēs oportere pœnas maximas in huiuſmodi rebus capere:ꝙ
uero per ignorantiam detrimenti quid agitur. Imprudentiam eſſe dicendum eſt:quod autem non ſponte:ſed
aliena potius ui aut fortuna q̄dā nihil eoꝝ:q̄ rectis cōſiliis adminiſtrata ſunt:ꝑficit. Caſum eē ponēdum ē: di
citoque iniuriā inferre maloꝝ eē hoium propriū.imprudēter uero delinq̄re & circa rē gerendam aduerſam
fortunā pati nō eſſe ſibi priuatim mō ſed & cōmune & ipſoꝝ iudicium & alioꝝ quoꝝq̄ hoium:coactus āt
ex huiuſmodi cauſis quid fateri:ut tibi ignoſcatur:præcabere. Et ut per imprudentiam caſumque delinquere

tibi cum auditoribus ipſis commune eſſe oſtendas:ſtudebis.Oportet autem defenſorem undique intueri: qui
bus in criminibus leges ſupplicia iuſſere.iudices uero ipſi pecuniis puniuntur.Et cum lex ſupplicia iuſſerit de
monſtrandum erit:aut omnino nihil patrauiſſe:aut legitime iuſteq; feciſſe.Cum iudices uero conſtituit fue/
rint punitionis extimatores:ruſus eodem modo haud dicendum eſt quod hæc non egerit:ſed elaborandum
eſt potius:aut oſtendat ſe paruo detrimento aduerſarium affeciſſe:& inuitum deliquiſſe.Ex his igit̃ atq; ſimi
libus accuſãdo defendẽdoq; uerba ſuppeditabimus.Reliquum ẽ:ut iam queſtionis ſpeciem pertractemus.

T igitur ſummatim dixerim.Queſtio eſt uoluntatum uel rerum uerborumue ad inuicem aut ad aliã
u diſſentientẽ uitam demonſtratio.Oportet autem quærentem ſicubi aut uerbum eius quem quæret De qõne
aut actiones:aut uoluntates inter ſe diſcrepant.Preceptum uero hoc ſit.Conſiderandum erit in præ
terito tempore:ſi cui quis antea amicus cum eſſet rurſum inimicus & iterũ hinc ipſi amicus effectus fuerit aut
aliud quid contrarium aut ꝙ petulantiam & flagitium ferat geſſerit:geſſuruſue ſit:ſi quando ipſi detur occa/
ſio quod ante actis rebus eius contrarium ſit.Identidem quoq; intuere ſi quid dicendo contrarium nunc iis
dicit:quæ prius ab eo dicta fuerint:aut ſi quid iis quæ dicuntur:aut quæ antea dicta ſunt:contrarium dixerit.
Eodemq; modo ſiquid dicere uoluit iis contrarium:quæ ab ipſo ante dicta ſunt:aut uelit oportunitate obla/
ta.Idẽtidem uero aſſumendæ ſunt etiam ad alia preclara ſtudia eius:qui querit uitæ contrarietatis. Quærendi
ergo ſpeciem ſi hoc pacto tractaris:nullum relinques queſtionis modum.Harum autem omnium ſpẽrum q̃s
ſuperius partiti ſumus oportet etiam diuiſim qualibet pro commodo ut:& una ipſarum proprietates cõmi/
ſcere.Hæ namq; differentias habent maxima.Enimuero communis eaꝝ eſt adinuicem uſus & idem quod &
hoium ſpecies patiunt̃.Hi nãq; ꝑti ſimiles ſunt:ꝑti ueri diſſimiles tũ aſpectib⁹ tũ ẽt ſẽſibus:ſic at determinatis
ſpẽbus rurſũ qb⁹ indigent communiter enumerabimus:& quomodo his uti conueniat quæremus.

Rimum igitur & iuſtum & legitimum & utile & honeſtum & iucundum:reliquaq; deinceps:quen
p admodum ab initio ſum partitus ſpeciebus omnibus ſunt communia: Verumtamen maxime in ſua
dendo his utimur.Secundo autem loco amplificatiões extenuationeſq; præ cæteris omnibus utiles
ſunt:harum uero uſus in laudẽ ac uituperationem maxime cadunt.Demum autem probatiões ſunt: quibus & ſi
circa ois cãꝫ ꝑtes utendum ẽ.In accuſatiõibus tamen defenſſionibuſq; q̃ utiliſſime ſunt.Hæc numq; plurime
controuerſie indigent.Sunt præterea & præoccupationes & poſtulata & iterationes & orationes ꝓlixas &
prolixitatis modus & breuitas & interpretatio.Hæc.n.& his ſimilia ſpẽbus omnibus ſunt cõmunia.Quo/
niam igitur de iuſtis & legitimis ac de his ſimilibus prius determinauimus:& eorum uſũ errauimus:& de am
plificationibus quoque extenuatiobuſque diximus iam de alii declarabimus.

T igitur a probationibus primum incipiamus duo ſunt earum genera:ſiunt.n.aliæ quidem ex ipſis De ꝓba
u uerbis & negotiis & hominibus:Aliæ uero appoſitæ ſunt iis quæq; dicuntur & quæ gerũtur. Nam tionibus
Icota & exempla & conjecturæ & commentationes & ſententiæ & ſigna & argumenta & proba/
tiones ex ipſis uerbis & omnibus & negotiis ſunt.Appoſitæ autem probationes teſtes iuramenta & quæſtio
nes exiſtunt.Opus eſt autem harum unam quãq; probationum intelligere:qualis ſit:& unde idonea in eã uer
ba abunde nobis ſuppetent:& quid demum ex inuicem differunt icos igitur quod probabilem propoſitio/
nem dicimus:illud eſt:quod cum dixeris: auditoribus in mentibus eius exempla tenent.Dico autem ueluti ſi
quis inquiat uelle patriam magnã eſſe & neceſſarios rebus ſecundis uti:aduerſus autem inimicos: atq; his ſi/
milia ſummatim probabilia uideantur.Quilibet.n.auditorum qui huiuſmodi deſyderiis teneatur: Ipſpe ſibi
de hiſce deq; ſimilibus rebus conſcius ẽ Quãobrem hoc nobis in dicendo ſemp ſuadendum ẽ:ſi rei de qua lo
qmur:conſcios auditores ꝑcepimus hiſce.n.rebus par ẽ credere eos maxime.Vis ergo probabilis ẽ huiuſmõi
ipſum uero in tris diſtribuemus ſpecies.Vna qdem eſt:quæ eas ꝑturbatiões accuſando aut defendẽdo uerbis
comprehendit qbus homines natura afficiuntur.uelut ſi quem aliqui floccipenderint: aut timuerant:aut eã/
dem rem ſæpiſſime fecerint:aut iterum uoluptate uel dolore uel libidine affecti fuerint:aut cupiditatem uaca
rint:ut diuitiis abundarint:aut aliam huiuſmodi perturbationem ſiue animis ſiue corporibus ſiue aliquo illo
rum ſenſuum qbus homines afficiunt̃ paſſi fuerint.hæc nãque & his ſimilia quæ cões ſunt humani ingenii ꝑ
turbationes:auditori nota ſunt:quæ igitur ſecundum naturam hominibus fieri conſueuere:quæque dicendo
compræhendenda dicimus:ſunt huiuſmodi.Altera uero probabilis ꝑs eſt mos: quem ꝑ cõſuetudine ſinguli
facimus.Tertia uere ſpecies lucꝝ eſt.Nã ſæpe lucrãdi gratia naturæ uim afferentes cõſulto mores inducimus
His ãt ita determinatis in ſuadẽdo qdem ac diſſuadendo demonſtrare pro quæſitis oportet: ut hoc negociũ
ad qd ipſi exhortamur:uel cui aduerſamur:ita ſit ſicuti a nobis dicit̃.Vel ut ea quæ huic negocio ſimilia ſunt:
hoc modo ſiunt quo uos dicimus:aut plurima aut omnia.Cõtra res igit̃ hoc pacto ꝓbabile eſt capiundum.
Cõtra homines uero in accuſationibus qdem ſi potueris:demõſtrabis aduerſarium hoc idẽ negociũ ſæpe an/
tea patrauiſſe.Sin id minus poteris huic ſimilia demõſtratio.Oñdere ãt elabora qd hæc facere cõducibile ei
fuerat.Hoium ãt plurimi qñ ipſi utile oib⁹ rebus anteponũt itidẽ ẽt alios oĩa gerere huius genera facile putãt
Siqdem igit̃ ab ipſis aduerſariis ꝓbabile capere potueris.ita illud inducito.Sin minus queris:a ſimilibus ti/
bi:quæ homines conſueuere inferenda ſunt:Dico autem ut huiuſmodi iuuenis eſt:quem accuſas:quæ ii qui id
ætatis ſunt agunt Hæc ipſum feciſſe dicito.Nam pro ſimilitudine etiam quæ aduerſus hunc dicuntur facilli/
me credentur.Eodemque modo ſi eius ſocios tales oſtenderis:qualem hunc eſſe dici.Etenim ob eã:q̃ huic cũ
illis conſuetudo eſt uidebitur iiſdem rebus indulgere quibus amici ſolent. Itaque ꝓbabile accuſatoribus hoc

pacto tractūdum eſt. Defenſores āt maxime oſtēdant: oportet ut minime ꝑſus oium qcq̄ antea eaꝝ reꝝ qua
rum inſimulantur neq̧ ipſi neq̧ amicoꝝ aliqs neq̄ ipſoꝝ ſimilium qs unquā egerit: utq̧ nihil in iis utilitatis
cōſeq potuiſſet. Quod ſi liqdum ſit hoc idē te antea patrauiſſe: cām in ætate reiicies: & aliquā huiuſmodi aliā
afferes cām: quā tunc non abſurde erraueris. Dic āt nec ea tempeſtate. dum hæc geſſeras: cōduxiſſe tibi: nec eti
am nunc cōducere potuiſſe. Sin autem nihil abs te huiuſmodi patratū ſit: ſed ex tuis amicis aliq talia quædam
fecerint. dicendum eſt haud quāq̄ iuſtum eſſe te ab his calumnia affici. Eritq̧ demonſtrandum eoꝝ ſocios q
tibi conſuetudine iuncti ſint: & moderatos: & honeſtos eſſe. Sic. n. in ſimulationē ambiguā reddes: qđ ſi ſimi
lium aliquos demōſtrarint eadē patrauiſſe: abſurdum eſſe inqes: ſi propterea quod alii qdā deliqſſe appareāt:
creditum erant: te eoꝝ aliqd qbus in iudicium arceſſeris factitaſſe. Si qdē igiť inficiatus fueris: haud ea feciſ/
ſe: quoꝝ accuſaris: ſic te p ꝓbabilia reſpōdere oportet. Ita nāq̧ accuſatiois ueriſimilitudinē infirmabis. Si ue/
ro fateri cōpellaris ex multoꝝ con conſuetudine ſimilitudinē negotiis tuis uendica: quā maxime iqēs ut plu
rimi uel potius omnes & hoc & ſimilia agunt: ſicuti ēt abs te factitatum ſit: quod ſi hoc demōſtrari nequeat:
cōfugiendum e ad caſum & ad imprudētiam: & ut ibi ignoſcať enitendum. Oēſq̧ hominum ꝑturbatiōes q
factitatū bus ratione deficimur complectendæ. hæ autem ſunt: amor. Ira. Violentia. Ambitio & his ſimilia. Itaqne his
De exemplis præceptis probabile pulcherrime tractabimus.

Xempla āt ſunt tres iis quæ factæ ſunt: ſimiles: & his de qbus nūc loqmur cōtrariæ. Is uero utendū ē:
Quot genera exéplorum c cum quod ipſe affirmas. ubi minus ueriſimile ſit: id te ꝑſpicuum factuꝝ dicas. nam ſi minus: fidei ꝑ
probabilem ꝑſteť: ubi didicerint rem aliā ei ſimilem de quo loqueris: ita habuiſſe: ut a te diciť: ma/
gis crediderint uerbis tuis. Sunt autem exemploꝝ duo genera. Res namq̧ ꝑtim rōne ꝑtim ꝑter ratione fiunt
Lácædemonii Quæ uero rōne fiunt: facile creduntˀ. Quæ āt præter ratione: nō creduntur. Dico āt ſicuti ſi qs ait diuites eſſe
paupibus iuſtiores adducitq̧ iuſtas aliquas uiroꝝ diuitum actiōes. Huiuſcemodi exempla ſecundū rōnē eſſe.
Tebani Plurimi. n. putant diuites paupibus iuſtiores. Quod ſi qs rurſus enunciet diuitum quoſdam ob pecunias in/
Lacædemonii iuriam intuliſſe: eo uſus exemplo: quod ꝑter rōnē ſit: plane afficiat quo locupletibus fidei minus adhibeatur.
Idētidem ēt ſi qs eaꝝ reꝝ exemplum afferat: quæ rationi ſimiles ſunt quoniam Lacedemonii qn̄q̧ aut Athe/
Atheníéſes nienſes fræti eſſent magna ſocioꝝ māu: hoſtis expugnauere. & ſic auditoribus ſuadet ſocios multos eſſe faciū
dos: huiuſmodi ergo exempla ſecundum rationē ſunt. Oēs. n. exiſtimant in bellis multitudinem non parum
Atheníéſes exules momenti ad uictoriā ferre. Si qs āt oſtendere uoluerit non hāc eſſe uiuendi cām: eaꝝ reꝝ utať exēplis: quæ ꝑ/
ter rationem factæ fuerint. Ingens ut athenaꝝ exules cum qnquaginta primum uiris dūtaxat & tribu aſſum
Lacedemonii pta ēt aduerſus eos q admodum plures in urbe fuerant: quāq̧ Lacædemōiis ſociis utebaťː bello in urbem re/
diere. Thebani āt lacædemōiis atque omnibus prope pelopōnenſibus in boetiam impetū faciētibus. Hi ſoli
Peloponenſes ad leuctra cōmiſſio prælio lacædemōioꝝ uires ꝑfregere. Dion uero ſyracuſanus cum militibus tribus millibꝰ
ſiracuſas nauigans dionyſium lōge maiore ui fretū debellauit. Itidē āt & corinthii cum in ſyracuſanoꝝ auxi
Boetia lium nouem triremibus iſſent: Carthaginenſes q centum & qnqu aginta nauibus in ſyracuſanoꝝ porrus ap/
leuctura plicuiſſent: atq̧ urbem oēm ꝑter arcem haberent: nihilo tamen minus expugnauere. Summatim uero hæc atq̧
Dion his ſimilia: quæ præter rationem ſint geſta: ea inconſultationes improbare cōſueuere: quæ pro ratiōe fiunt. exē
Dionyſius ploꝝ igiť natura eſt huiuſcemōi. Iis uero utroq̧ mō utendum eſt. Nam cum res quæ ratione fiunt dixerimus
oſtendimus plurimum hoc pacto negocia ꝑfici. Cum autē quæ præter rationem fiunt: loqmur: afferemus q̄/
Corithii cunq̧ temeritate uidentur facta rectiſſimo fine cōcluſa. Cum aduerſa autem hoc dixerint: oportet oſtendere:
Syracuſani hæc ꝑinde ac fortunato caſu aliquo accidiſſe. Eritq̧ dicendum eiuſmodi res q̄ rariſſime cōtigiſſe: quæ uero ad
te narrarentur: q̄ ſæpiſſime. Exemplis igitur ita uti cōuenit: enim uero cū ea quæ nulla ratione ſunt facta in me
Carthaginenſes dium attulerimus: opus eſt eoꝝ quāplurima complectamur: dicamuſq̧ nihil ea magis q̄ hæc fieri cōſueuiſſe.
Exēplis uero nō ex his ſolum uerum ēt ex cōtrariis eſt utendum ſicuti ſi oſtenderis auare qnoſdā uos ſocius:
& propterea ipſoꝝ ſolutam amicitiam & afferas: nos uero ſi æqualiter ac pro cōmodis erga ipſos rem geſſe/
rimus: ſocietatē multum temporis: cōſeruabimꝰ. & iteꝝ ſi quos alios quoniam imparati deſcendiſſent in bel
lum: deuictos ſuperatoſq̧ oſtendas: ita dixeris ſi inſtructi bellum aggredi uoluerimꝰ: meliores certe ſpes de ui/
ctoria habuerimus. Multa uero aſſumens exempla tum ex præteritis: tum etiam ex iſtantibus negociis. Pluri/
mæ namq̧ res partim ſimiles: partim diſſimiles inuicem ſunt. Quāobrem ob id cauſæ exemplis abundauimꝰ
& quæ ab aliis dicuntur: haud difficile refellemus. Exemplorum erga genera & quomodo iis uti oporteat: &
unde multa capienda ſunt: ex antedictis cognoſcere poſſumus.

Oniecturæ autem ſunt: quæcunque iiſce rebus: de qu bus omnis habetur dictio. repugnarint. Et qbꝰ
De coniecturis c ipſa ſibi oratio aduerſatur Auditorum enim plurimi his contrarietatibus: quæ dicendo agēdoue cō
tingunt. Coniectant ſani ineſſe nihil: neque in dictis neque in factis quidem. Multas autem capies cō
iecturas intuens: ſiue ipſa ſibi aduerſarii contradicit oratio ſiue res ipſa eſt dictioni contraria. Coniecturæ igi/
tur huiuſmodi ſunt: & ita uti hubertim poteris.

Ommētatiōes uero ſunt. nō eæ mō q oróni atq̧ negotio aduerſanť: ſed & aliis rebus oibus. Aſſumeſ
De commétationibus c āt multas eaſq̧ tractabis: queādmodū inqrendi ſpecie dictū ē. Cōſiderabis ēt ſicubi ipſa ſibi diſſentit
oratio: aut ſi geſta negocia iuſtis aut legi aut utili aut hōeſto aut poſſibili aut facili aut ꝓbabili aut mo
ri dicētis aut reꝝ cōſuetudini aduerſať. Huiuſmōi igiť cōmētatiōes ſūt cōtra aduerſarios aſſumēdæ. His ue/
ro contrariæ ꝓ nobis dicēdæ ſūt. Quippe q oñdamus & negocia & uerba nr̄a iiuſtis & ex legibus & iutilibꝰ

& improboꝝ hoīum moribus & ſūmatim his q neq̃ cenſent̃ maxīe aduerſari. Oportet āt haꝝ ſingulas breuiter & noībus q̄ pauciſſimis eloq. Cōmentationibus igit̃ hoc mō copioſiſſime uti optimeq; poterimus.

De ſentētia. Quot ſētētiaꝝ genera

ſ Ententia uero ut ſummatim dicā: eſt aduerſos res oēs opiniōis ꝓpriæ declaratio. Sentētiaꝝ āt duo genera ſūt. Alteꝝ qdē credibile. Alteꝝ uero icredibile. Cū ergo credibile dixeris: nullæ ſūt reddēdæ cāæ. Nā neq; qđ dicit̃: ignorat̃: neq; nō credit̃ qdē. Cū uero icredibile dixeris: cāæ paucis ſūt dicēde ut & dicacitatem & incredibilitatem effugias. Sententiæ autem eæ ſemper afferedæ ſunt: quæ ſint rebus præſentibus quā conſentaneæ: ne quod dicitur inconcinnum uiolentumue appareat. Eas autem multas faciemus aut ex propria natura aut ex ſuperlatione aut ex ſimilitudine. Sententiæ autem ex propria natura huiuſmodi ſunt. Nemo mea ſententia rerum imperitus grauis imperator eſſe poteſt. Altera autem talis eſt. Prudentium uirorum certe eſt: ex rerum præteritarum exemplis opā dare: ut inconſulta effugiant errata Ex propria igitur natura huiuſmodi ſenlentias faciemus. Ex ſuperlatione uero talis: ex acerbiora mihi uident̃ fures q̃ latrones ad mittere. Nam ii clanculū: hi uero palam pecunias eripiunt. Sententias igitur ex ſuperlatiōe hoc modo multas faciemus. Ex ſimilitudine autem ſunt huiuſmo di: qui pecunias auferunt: idem faciunt mea ſententia: q ii ſolent: qui urbes produnt. Vtriq; enim crediti iniuria credentes afficiunt. Alia uero huiuſmodi eſt Videntur mihi aduerſarii tyrannos plane imitari. Nam etiam illi quarum ipſi rerum iniurias aliis faciunt: pœnas dare indignum putant: quæ autem aliis crimini dant uæhementiſſime horum cauſa illos cruciāt: & hi ſi quidem ipſi aliquid mihi dehent: haud reddunt ſi quid uero his ego debeo: & id & fœnora reſtitui ſibi decere arbitrantur. Sententiis igitur ita tractando affa im abundabimus.

de ſigno. Signum quid

ſ Ignum uero eſt alterius aliud non cuiuſuis: neq; omnis omne: ſed quod aut ante fuerit: aut in ipſo negotio: aut poſt fieri conſueuerit. Eſt autem ſignum & factum non facti ſolū: ſed & non facti. Identidem uero & non factum non ſolum non facti uerum & facti. Signa uero efficiunt alia quidem opinionem: alia uero ſcientiam. Id autem pulcherrimum eſt quod ſcientiam efficit. Secundo autem loco quod opinionem maxime ueriſimile operatur. Signorum autem copia nobis hubertim erit: ut ſummatim dicam ex eorum ſingulis: quæ dicunt̃: quæ geruntur quæ uidentur: pro uno quoq; aſſumendo tum ex magnitudine: tū ex prauitate eorum: quæ nobis mala bonaue contingunt. Item ex teſtimoniis ex teſtificatis ex noſtris ex aduerſariorum fautoribus ex ipſis illis ex prouocationibus ex temporibus ex aliis multis hinc igit̃ ſignorum multitudine abnndabinus.

De argumento Elēchon q̄ pbabili & differentiis

a Rgumentum autem eſt: ſic. n. elenchon interpretamur. quod aliter habere nō poteſt atq; ipſi dicim⁹ Aſſumitur autem ex natura neceſſariis: ut nods dicimus: aut aduerſarius & ex iis quæ natura fieri aut poſſunt: aut non poſſunt: ſicuti aduerſarii dicunt. Natura igitur neceſſarium eſt: ſicuti uiuos cibis indigere: & his ſimilia. Vero nos dicimus: neceſſarium eſt: affectos uerberibus ea confiteri: quæ cædentes iuſſerint: Natura autem fieri non poteſt: puellum argenti tantum furto ſubripuiſſe: quantum ferre nequeat: & id ferentem abiſſe. Vt autem aduerſarius dicat: fieri nō poterit: ſi quidem dixerit quibus temporibus athenis debiti tabellas nos feciſſe: ipſi autem poſſumus auditorib⁹ demonſtrare: ut ea tempeſtate ad aliam quandam urbem aberamus. Argumenta igitur ex his atq; ſimilibus faciemus. Prorſus uero & ex ipſa conditione & ex negotiis & ex aliis prohationes omnis tranſegimus. Conſideremus etiam quid item inuicē eæ differunt.

Robabile igitur ab exemplo hoc differt: quod probabilis ipſi auditores notionem habēt: Exempla uero ex contrariis & ex ſimilibus fieri poſſunt Coniecture autem ſolum ex ditionibuſ actioniſq; cōtrariis conſtant. Verum commentatio a coniectura hanc habet differentiam: quod coniectura quidē circa dictionem actionemq; contractas quædam eſt. Commentatio uero & circa reliquas ſpecies contrarietates excipit Aut quod & coniecturam non eſt in nobis aſſumere: niſi circa res & uerba repugnantia quædam fuerit. Commentatio uero e multis locis trahi dicendo poteſt. Sententiæ autem a commetationibus differūt: quod eæ ſolum ex contraris conſtant. Sententias uero & cum repugnantus & ſimpliciter ipſas ſecundum ſeſe oſtendere poſſum⁹. Signa autem a ſententiis & ab omnibus antedictis hanc habet differentiam: quod reliqua quidem omnia opinionem faciunt apud auditores. Signorum autem quædam ut etiam perſpicue hi cognoſcant: efficiunt. Item quod ex reliquis nequaquam cōtigerit: ut ipſi plurima ſuppeditare poſſimus. Signa uero plurima facile queunt fieri. Item & argumentum a ſigno hanc habet differentiā: quod ſignorum quidem aliqua opinionem duntaxat faciunt apud auditores argumentum autem omnem ueritatem iudices edoceat. Verborum igitur rerumq; probationes eiuſmodi ſunt: & unde his abundemus: quidq; inter ſe differunt poſſumus ex antedictis cognoſcere: quæ autem apponuntur eas ſingillatim percurramus. Opinio ergo dicentis eſt ſuam aduerſus negotia declarare ſententiam. Opus autem eſt earum ſe rerum: de quibus orationem habuerit: peritum eſſe oſtendat: demonſtretq; ſibi conducere non mediocriter ut ueritatem de his loquatur. Aduerſarium uero demonue nullam prorſus: de quibus contra enunciet: tenere peritiam: opinionemq; idētidē oſtēdat. Sin hoc fieri nequierit: dicendum erit: ſolere etiam rerum peritos errare nunquam. Si hoc autem dici nequeat dicetur perniciosum aduerſariis eſſe de hiſce rebus ueritatem loqui. Itaque hoc modo dicentis opinionibus utemur: & noſtra aſſerendo & aduerſariis contra dicendo.

De teſtimōio & teſtibus

t Eſtimonium uero eſt rei cognitæ uoluntaria confeſſio. Neceſſe autem eſt: aut uériſimile teſtificatum eſſe: aut non ueriſimile: aut ad credendum ambiguum. eodem quoque modo teſtem aut probabilē aut improbabilem aut ābiguum eſſe. cū ergo teſtificatus ueriſimile fuerit. & teſtis uerax: teſtionia epi

logis minime indigent .niˢ fortaſſe decoris gratia uel ſententia uel commentatione ut paucis uolueris. cum te
ſtis autem ſuſpectus fuerit demonſtrandum erit.ut neq̧ gratia neq̧ cruciatu neq̧ luchro aliquo hic menda/
cii qcq̄ teſtificaretur. Docendum eſt etiam. neq̧ con ducere qdem mendoſum teſtimonium: Nam & utilitateſ
paruas eſſe & argui difficilimum præſertim cum deprehenſum non ſolum argento ueꝝ & gloriæ & pſidiæ
pœna leges plectendum uolunt. De teſtium igitur fide ita loquemur. li. ãt q teſtimonio cõtradicunt. oportet
teſtes moribus detrahant. ſi improbus fuerit .aut teſtificatum quærendam eſſe dicant. ſi minus probilitatis ha
buerit. aut hoꝝ utriq̧ contradicant. & in unum oia aduerſariorum uitia flagitiaq̧ congerant. Conſideran/
dum eſt etiã. an teſtis ei. cuiˢ teſtimonium dicit. amicus eſt. aut ſi ſe cum negocii alicunde eſt pticeps. aut ſi ei quẽ
contra teſtificatur inimicus eſt aut paup. Hi & .n. alii gratia alii cruciatu alii lucro mendacii ſuſpicioni obno/
xii teſtificando exiſtunt. Et falſoꝝ teſtium legem de his legumlatorem tuliſſe inquiemus. Proinde abſurdum
eſſe dicemus: qbus legũlator nõ crediderit: Iudices q ſecundũ leges iudicare iurati ſunt: teſtibus ipſis credant.
Hoc igitur modo teſtiũ fidem infirmabimus. Poterimus autem & teſtimoniũ imprudentibus aduerſariis no
ſtris ſubducere: hoc pacto. Dic mihi o calicle teſtimonium p deos immortalis nullo modo ſum dicturus. Nã
me prohibente hæc geſta ab hoc ſunt. Et ob id inferenda ſententia falſus teſtis falſi teſtimonii pœne non erit
obnoxius. Cum igitur teſtimonium ſubducere nobis cõduxerit: ſi eo utemur: quod ſi aduerſarii tale qd fece/
rint: demonſtrabimus eorum uerſutiam & ſcriptis teſtimonium dicere uidebimus Quomodo igitur & teſti/
bus & teſtimoniis uti conueniat ex his ſciemus.

q Veſtio uero eſt inuita conſcii hois cõfeſſio. Cum nobis igiᵗ utile fuerit eã uehementẽ efficere: dicen
dũ erit: ut priuatim qdem hoieſ de ualde neceſſariis: ciuitates ãt de maximis rebus ex quæſtionibus p
bationes capiũt: quodq̧ certior teſtibus eſt quæſtio. Nã teſtibus mẽtiri conducit ſæpe qbus ãt quæſti
ones admotæ ſint: ueritatem loq plurimũ utilitatis affert. Sic. n. cruciatu celerrime liberantᵗ. Cum uero quæ/
ſtiões improbare uolueris: primum qdem dicendũ erit: ut quæſtionibus cruciati iis: a qbus traditi ſunt: hoſtes
fiunt: & propterea nõ nihil i heros mentiuntᵗ. Deinde quod querentibus plerunq̧ nõ uera confitentᵗ: quo ma
turius doloribus ſeſe eximant. Erit etiam demonſtradũ nõ nullos liberos hoies quo celerius ſuppliciũ effuge/
rent: aduerſũ ſemetipſos tormentis effectos ementitos. Quãobrẽ magis conſẽtaneũ eẽ ſeruos aduerſus dños:
quo ſuũ effugiant cruciatũ emẽtiri q̄ multos dolores & corporibus & animis tolerare: quo cæteri nihil mali
patiantᵗ: ubi mẽtiri ipi uoluerit. Quæſtiões igĩ ex his atq̧ hoꝝ ſimilibꝰ pbabilis & iprobabilis cõſtituemus.

De iure/ iurando

i Iuſiurandũ eſt cũ diuina ueneratiõe dictio pbatiões exps. Cũ igiᵗ augere ipſũ uoluerimus: ita dicẽ/
dũ erit. Nemo certe peierare uellet: cũ diuini ſupplicii metu: tũ dedecoris apud hoies: eritq̧ ſubdẽdũ
latere hoies poſſe: deos ãt nõ poſſe. Cũ aduerſarii uero ad iuſiurandũ cõfugerint: ſi extenuare id uolu
erimus: demõſtrandũ erit eorundẽ eẽ hoium: ut male agant: & pierare nõ curẽt. Nã q facinoroſus deos laterẽ
putat. hic neq̧ peierãs ſuppliciũ ſcire ſortitũ putat. Et iuſiurandũ qdẽ eodẽ mõ: ẽt reliq̄ antedicta tractauimꝰ
plane dicẽdo nobis ſuppetere: Sũmati ãt ois pbatiões queadmodũ pppoſuimus: iã pcurrimꝰ: dedimꝰq̧ nõ eã
uim ſolũ: q̄ eaꝝ qlibet hẽret: uerũ ẽt qd iter ſe differũt: & quo pacto iis uti cõueniat oñdimꝰ. Nũc ãt edocebi
mus de reliqs ptibus: q̄ & triũ ſpẽꝝ ſunt: & .in oẽm orationẽ plurimũ decoris & utilitatis afferunt.

De p̄oc/ cupatõe

p Ræoccupatio igiᵗ eſt qua & auditoꝝ exiſtimatiões & eoꝝ q cõtradicturi ſunt uerba pueniẽtes ob
uias difficultates remouebimus. Auditoꝝ ẽt exiſtimatões hoc ſunt mõ poccupãdæ. Admirantᵗ ãt alii
q fortaſſe ueſtꝛꝝ: qd ipſe iuuenis ita de rebus magnis uerba facere aggreſſus fuerim. Et rurſũ nemo ſeſe
mihi difficilẽ obuiã offerat: quod de his ſim uobis rebus cõſultaturus: de qbus alii qdã audacter apud uos e/
loq cũctantᵗ: Quæ igiᵗ moleſte auditoribus laturi ſunt ſic poccupãdo cãs feras oportet: qbus recte facere con
ſultãdo uideare: utpote q demõſtres oratoꝝ inopiã piculoꝝ magnitudinem aut publicã utilitatẽ: aut aliã hu
iuſmõi cãm q̄ auditoꝝ indignatiõẽ ſoluturus ſis. Quod nihilominus auditores turbentᵗ: breuiter dicendũ ẽ
uel tanq̄ in ſentẽtiæ uelut incõmentatiõis figura: quaꝝ omniũ abſurdiſſimũ uenire qdẽ tanq̄ ea hiſce de rebꝰ
cõſulturos: q̄ optima ſint. Nũc ãt qñ qdem uolũt eos audire: q ſentẽtiã dicunt: arbitrari pulchræ cõſulere poſ
ſe. Et rurſum honeſtũ eſt; aut ipſos aſſurgentes ſentẽtiã decere: aut dicenteſ audire: qcunq̧ ex ſu ffragiis facere
ipſi cẽſuerint. Deliberatiuo igiᵗ in genere ſic eſt: & poccupationibus utẽdũ & tumultibus occurrendũ. In iu
diciali at præoccupationibus utemur queadmodũ ẽt in pdictis: Occurremus ãt tumultibus ſiqdẽ in orationũ
principiis fiant. hoc mõ. Nõne igiᵗ abſurdũ ẽ legũlatore qdẽ iuſſiſſe duas oratões aduerſarioꝝ cuiq̧ redden
das: uos ãt iudices ex lege iudicare iureiurãdo aſtringi: deinde ne unã qdẽ orationẽ: quæ tãta cõſilii uim hẽt.
ut in ea audienda rectiſſime ſitis ſentẽtiã laturi. Vos ãt in his audeo negligentes eſſe ut cũ neq̧ ipſa dictionum
initia ptuleritis: iã oia accuratiſſime didiciſſe exiſtimeris: & alio modo q nõ abſurdũ eſt: legũlatorẽ qdẽ in pa
ri ſententiaꝝ numero imparare reo uictoriã dari. Vos ãt uſq̧ adeo cõtra de his ſentire: ut neq̧ in ſimulationi
reos reſpondẽtes audiatis & illũ qdẽ ob maius coꝝ piculũ hanc ipſis prærogatiuã atq̧ priuilegiũ inferendis
ſententiis impartiri. Vos autem contra his qui ullo ſine periculo accuſatum ueniunt neq̧ contentioſos: neq̧
ptinaces eſſe: eos uero q cum metu piculoq̧ criminibus reſpõdẽt: clamoribꝰ coreipe atq̧ perterrerᵗ. Siquidem
igitur in orationum initus turbe fiant: hoc pacto erit iis occurendum. Quod ſi indictionis progreſſu dicẽtẽ
turbauerit: ſiquidem pauci qdam id agãt: erũt ii corripiendi: dicendũq̧ ipſoꝝ profecto eẽ iuſtitiæ: ut ſeſe nũc
ad audiendum præſtent: ne aliis recte iucandi impedimento ſint: cũ uero audierint: ut tunc qeqd libuerit fac
ant. Sin multitudo ois tu multuetur: non ipſos iudices ſed ipſum te coripias: oportet. Nã ſi illis moleſtus fue

ris:irã in te contraheſ. Si te uero accuſaris ac dixeriſ deliqſſet:ut ueniã conſequare:facile præſtabis:Opuſ eſt ét iudiceſ depræcemur:ut noſ dicentiſ benigna audiant & quaꝝ reꝝ clam ſententiam ſunt laturi:iam pſpicuam menté ponat. Et auté breuiter complectamur:turbiſ ſummatim occurem⁹ uel ſententiiſ uel cõmentationibuſ:oſtendem⁹ qꝫ pturbanteſ: aut iuſto aut legitimo aut publico utili aut honeſto repugnare. Ex hiſce nãqꝫ maxime fit:ut auditoreſ a tumultibuſ acquieſcant. Quomodo igitur præoccupationibuſ apud auditoreſ utendum ſit:& quo pacto turbiſ occurrendum ex antedictiſ cognoſcemus.

Væ ãt ab aduerſariiſ ueriſimiliter dici poterunt rurſum quomodo præunienda ſint demonſtrabo.

q Forteqꝫ ſuam deflebit inopiam. cuiuſ non ego qdem ſed cuiuſ mors erit cauſa. Et rurſus audio ipſum & hoc illudqꝫ dictuꝝ. in ſuperiore ergo oratione:quæ aduerſarii dicturi uideantur:ſi preoccupãdo & ſoluere & infirmare oportet. Etenim tã& ſi firmiſſima ſunt quoꝝ inſimulamur. non itidem magna iis qui iã antea audierint:uidentur. Quod ſi ſecundæ in dicendo partes nobis datæ fuerint: & aduerſarii quæ dicturi ſumuſ præoccuparit. ea rurſum contra anticipando ita a nobiſ ſoluenda ſunt. Hic autem ne dũ multa de me mentitus apud uos fuerit:ſed certo ſciens ſeſe a me redargutum iri meam orationem occupãdo calumniæ dedit:ne eam quam oranti ſibi præſtiteratis:in me audiendo attentione ſitis:uel ne ipſe orationem habeam apd uos ob eam quam hic de me prius calumniam habuerit. Sed plane puto oporteř uos meam dictionem ex me ipſo potius q̃ ex aduerſario meo cognoſcere:& ſi hæc ab eo ſunt prius dicendo inſimulata:quas non mediocres dixerim eſſe coniecturas cum nihil nunc ſani dictitare. Euripidſ Vtitur aut & euripides in philotete pulcherrime hac ſpecie hoc modo. Dicemus ipſi licet & hic noſtram putet iam perdidiſſe dictionem ſuggerens iniuriã feciſſe. Verum ex me meas res diſce. ſeſe pandet:hic de ſe loquens. Quenadmodum igitur præoccupationibus & erga iudices & erga aduerſarios ſit utendum ex his ſciemus.

Oſtulata uero in orationibus ſunt:quæ auditoribus oratores poſtulant. Horum autem alia ſunt iu- de poſtulatis

p ſta alia uero iniuſta. Iniuſtum quidem poſtulatum eſt per quod his quæ loquimur attentionem præſtari:ac benigne audiri petimus. Iniuſtum uero quo ſecundum leges nos iuuari:ac nihil præter leges ĩ nos decerni & caſibus ignoſcendum poſtulamus. Siquidem poſtulatum præter leges fuerit iniuſtum. Si uero ſecundum leges fuerit iuſtum dicitur. Poſtulata igitur ſunt huiuſcemodi:Ipſorum autem differẽtias diuiſim⁹: quo & iuſtum & iniuſtum poſtulatum dignoſcentes non inepte iis uti poſſumus & ne nos aduerſarii lateant cum iniuſti quiqꝫ a iudicibus flagitant. Et de iis quidem & ex antedictis ſcire poterimus.

Teratio autem eſt breuis admonitio. Ea uero utendum eſt cum circa partium tum circa totius oratio- De iteratione

i nis exitum. Iterabimus autem ſummatim uel rationando uel interrogãdo uel enumerãdo uel eligendo. ipſoꝝ ãt unumquodqꝫ quale ſit:demõſtrabo. Rationari igiť eſt huiuſmodi: Ambigo ãt ipſe qdẽ qd ſi fecerint:niſi uos plane antea reliquiſſent. Arguebať ãt aduerſus hanc urbem noſtrã cum exercitu pceſſiſe. Nihil uero coꝝ unq̃ quæ ſpopondiſſent:factitarunt. Itaqꝫ rationari eſt huiuſmodi. Enumerare ãt tale eſt. Demonſtraui ãt ipſos q. priores ſocietatem ſoluere q primum nos ſunt adorti:quo tempore aduerſus lacædemonios bellum gerebamus:qꝫ maxime ſtuduere urbẽ noſtrã in pdã uertere:Enumerare igiť eſt huiuſmõi. ex electione ãt admonere eſt huiuſmõi. Recordari oportet contigiſſe nobis:ut poſteaq̃ ſocietatem cũ his iniuim⁹ nihil unq̃ mali ab hoſtibus paſſi ſumus. Nam cũ ſæpenumero nobis auxilio ueniſſet:lacedæmonios q noſtꝛꝝ agꝛꝫ deuaſtarent:propulſaret. Multas ẽt pecunias ẽt hoc tpe ad nos deferũt. Ex electiõe igiť hoc mõ admonebimus. Ex interrogatione uero hoc modo. Libenter ãt ex iſtis quærerẽ:qd uobis p cõuentis haud ſoluunt. Neqꝫ. n. indigẽtis ſe dicere audeant:qppe q tantũ pecuniaꝝ & hoc ſolo quotannis accipiſſe demõſtrenť. Neqꝫ dixerit quidem multum æris circa rempub. conſũpſiſſe. Prorſus. n. minores impenſas:q̃ reliqui omnes inſulani pertulere. Ex interrogationibus igitur hoc pacto tractabimus.

Ronia uero quã tũ ſimulandi:tũ diſſimulãdi cauillationẽ uocamus:eſt cũ aliud dicimus:& aliud di- ironia

i cere ſimulamus: Eius ãt forma ſit hui⁹mõi:ut in antedictis breuiter cõmorãdo pſiſtam. Nequaq̃ uero dicere oportet mea ſñia:ut hi q multa ſe bona factitaſſe pdicãt:malis plurimis ciuitatem affecerint Nos uero q ab his ingratitudinis carpimur & his auxilio ſæpe fuerimus & iniuriã nemini intulerimus. Cũ igiť aliqd ſimulamus omittere:eo qd breuiter dicimus:hoc pacto admonemus. Res uero contrariis noĩbus appellare ita ſit: hi qdem pbi uiri multoꝝ maloꝝ ſocii extitere:Nos ãt ignaui plurimoꝝ fuim⁹ bonoꝝ auctores. Ex his igiť breuiter admonẽtes iteratiõib⁹ utemur. & circa ſingulaꝝ ptiũ & circa totius orõis exitũ.

Nde autẽ facere dicẽdũ:& pro arbitrio orationis prolixitate utẽdũ ſit:rurſus exponemus. Hic igiť

u facere dicendi locus eſt:ſiquidẽ cõmentationes totas media ſue dixerimus. Ita ut quod reliquũ ẽ: medium auditores ipſi compræhẽdant:quo locis & ſententiis uti conuenit Opus eſt ãt in totã orationẽ facetias haſce diſpartiamus:uerba commutemus:neqꝫ eaſdem ſp in eandemqꝫ ſententiã frequentis afferamus. Eſt hoc pacto noſtra cum is apparebit oratio. Qui uero dicendi prolixitate uti uoluerit opus ẽ: rem diuidat De facetiis Et quæ qualibet in parte inſint quamqꝫ naturam ſapiant:edocet:commũqꝫ uſum omnẽ tum proprium tum cõmunẽ & ipſas cauſas enarret. Quod ſi longiorem quoqꝫ uoluerimus orationem efficeret: pluribus nominib⁹ circa ſingula utendũ ẽ:eritqꝫ ſingulis ĩ orationis ptibus iterandũ:& iterationẽ ipſã paucis abſoluẽdũ. in fine uero orõnis hæc oĩa de qbus ſingillatim dixeras:cõgeſtim ponas ac de rebus omnibus dicas:cõuenit: hoc igitur modo prolixiores reddi orationes poterunt. Qui autem dicendi uoluerit breuitate uti oportet:totum negocium uno uocabulo cõplectať:& hoc maxime qd in ipſa re breuiſſimũ inſit. Opus ẽ ẽt paucis uti copulis

plurima uero cõiungere. Nominibus ita uti ut una dictio duabus ſeruiat rebus. Eritq; frequens illa iteratio c
ptinus amouenda: & in orationum dũtaxat finibus iterandũ. Et hoc qdẽ mõ breuis poterimus orõnes effice
re. Quod ſi mediocritate uti in dicendo uolueris ptium maximas delegẽs & hiſce uerba facias: oportet: Eſt
etiam medus utendum nominibus: quæ. ſ. neq; longiſſima neq; breuiſſima neq; multa de aliquã una re ſint ſed
mediocria potius. Oportet & epilogoſ ex intermediiſ ptibuſ neq; oĩo auferri: neq; ubiq; rurſum inferri. Sed
quæ maxima auditoribuſ nota eſſe uolueriſ in his maxime ad finem iterationibuſ uti conuenit ex hiſce igitur
quandocunq; libuerit: prolixitate uti in dicendo quibimus.

De face/ta orõne

q Vod ſi facetam uoluerıſ orationem ſcribere: permaxime tibi obſeruandum eſt: ut uerborum moreſ
hominibuſ ſimiliſ queaſ reddere Id autem efficieſ: ſi q magni q curioſi: q mediocreſ ſunt moreſ cõſi
derariſ. De hiſ igitur poteriſ hac uia cognoſcere: de nominum uero compoſitione iam declarabim⁹
Eſt enim etiam hoc apprime neceſſarium.

de nominum cõ/poſitiõe. Poſitio/nes tres

p Rimũ igit̃ figuræ noĩum ſunt tres: ſimplex cõpoſita & trãſlata. Eodẽ ẽt mõ poſitiões ſunt tres: Vna
qdẽ: q̃ in uocalẽ cõnexionibus terminat: & a uocali incipit. Secunda uero q̃ a muta incipiens in mu
tam deſinit. Tertia ãt q̃ mutas uocalibus iungit. Item ordines ſunt quattuor: quoꝶ unus ſimilia noĩa
aũt inuicem collocata aut diſpgit. Alius uero q eiſdẽ rationibus utit̃: aut inuicẽ mutat. Terti⁹ uero q uno mul
tiſue nominibus rem appellat. Quartus ãt ordo eſt: quo geſta negocia nominamus aut preterimus: quo igitur
pacto pulcherime orationis filium texendum: ſic nunc edocebimus.

Quõ ſit texenda oratio

p Rimũ qdẽ interpratationẽ ipſã in duas ptis diſtrubuere: deinde cõuenit dilucide dicere. In duas ue
ro ptes intepratationẽ diſtribuimus: hiſcemodis. Vno quod ipſe põt. & hoc & aliud. Secũdo qd hic
qdẽ haud põt. alius ãt põt. Tertio qd hic & hoc & aliud põt: Quarto qd neq; ipſe neq; alius põt.
Quinto qd ipſe qdẽ põt: alter uero nõ põt: Sexto qd ipſe qdẽ alteꝶ põt: aliuſ uero nõ põt: alteꝶ hoꝶ ãt unũ
quodq; ex hiſce pſpicies. Quod & enĩ ipſe põt & hoc & aliud huiuſmodi eſt. Ego ãt nõ haꝶ dũtaxat reꝶ au
ctor uobis extiti. Veꝶ & Thimotheo q aduerſus uos eſſet expeditiões ducturus. impedimẽto fui. Quod ue/
ro hic nõ põt: alter ãt põt tale eſt. Ipſe qdẽ nõ potis eſt: q p uobis legatiõe fungat̃: hic uero q ſpartiataꝶ ciui/
tati amicus ẽ: facillime apud eos quæ uultis queat efficere. Quod hoc ãt & hoc & illud ẽ huiuſmodi. Nõ ãt ĩ
bellis ſolũ hic ſe robuſtiſſimum & fortiſſimũ preſtitit. ſed & cõſiliis ciuiũ cedit nemini. Quod ãt neq; ipſe ne
q; alius põt tale ẽ. Neq; ipſa parua munitus manu hoſtes queat: neq; alius qſq̃ ciuiũ expugnare. Quod uero
ille põt: ipſe ãt neqt: eſt huiuſmodi. Nẽpe hic corporis ualet uiribus ego uero ſũ corpore imbecillus. Quod ãt
ipſe aliud põt: ille uero nõ põt aliud huiuſmõi eſt. E qdẽ ipſe q clauo & gubernaculis præſim ualeo: hic ãt ne
q; q remo utat̃: potis eſt. Figuras igit̃ interpratandi in duas ptes facies hoc modo. Oĩbus in rebus idem mo/
dus ſeruandus eſt: quibus autem rebus dilucide tua reddatur oratio. Id rurſum eſt conſiderãdum.

de orõne dilucida

p Rimũ qdẽ quodcunq; dixeris propriis ſuiſq; noĩbus appella & qcqd ambiguũ fuerit: euitato. Caue
as ẽt portet: ne uocales deinceps ponas. Aduertendũ ẽ præterea: ut quos articulos uocãt: oportune
& apte locos. Itẽ cõſidere: opus eſt: ne confuſa ſit: neq; pturbata noĩum compoſitio. Talis. n. oratio
& obſcura eſt & cognitu difficilis cõiunctionibus uero quaſcunq; ante dixeris cõſequentis reddito
copulas. Cõiunctiões aut coniunctionibus reddere ita fit. Ego qdẽ ad quod temporis dixeram affui. Tu aũt
qñ te uentuꝶ dixeras: nõ uenisti. Itẽ cum eadem cõiunctio cõſequens ſit. Tu & enim & illoꝶ auctor extitiſti
& hoꝶ auctor ipſe tu: de cõiunctionibus igit̃ dictum eſt: ex qbus licet: & reliqua quæq; coniectari. Ipſa uero
noĩum ſtructura neq; cõfuſa neq; perturbata fieri debet. Et confuſa qdem eſt huiuſmodi ſicuti cum dixeris.
Graue eſt hunc uerberibus afficere. Nam obſcuꝶ eſſet: q eſſet cædens: q ſi ita dixeris. Graue eſt hunc uerberi
bus ab hoc affici perſpicuam reddes orationem. Structura igitur nominum confundere tale eſt. Vt autem ad
uertas quo pacto articuli ipſi tempeſtiue apteq; addantur: ex hiſce tibi liquidum fiet. ουτοσ ο ανθρωποσ
τουτον τον ανθρωπον αδικει hic ipſe hõ hunc iſpum hoiem iniuria afficit. Nũc. n. interiecti articu
li dilucidam faciunt dictionem: exempti uero obſcuram apud græcos efficient. Contingit autem & aliquan/
do contrarium. Quæ igitur in articulis ſeruari conuenit huiuſmodi ſunt. Vocales autem iuxta inuicem ponẽ
de non ſunt: niſi aut aliter obſcura reddatur oratio: ut replicatio quedam aliaue ſegregatio fiat. Ambigua
uero fugere ita quibimus quædam nomina diuerſis ſeruiunt rebus. ſicuti ludus quem ludemus & ludus ſcho
la. Oportet autem in huiumſodi nominibus ſemper id complectamur: quod proprium eſt ſignificatum. Et di
lucide quidem in nominibus ſi hæc fecerimus: loquemur. Ex ſuperioribus uero præceptis in duas partes inter
pretationes diſtribuem⁹. De contentionibus autem & comparibus & ſimiliter cadentibus iã dicere aggredi
amur. Nam & his quoq; nobis opus erit. Eſt igitur cõtentio: quæ contrarium nomen ſimul & uim oppoſitis
rebus habet: aut horum alterum quæ igitur contrarium nomen ſimul & uim habet huiuſmodi eſſe poterit.
Non. n. iuris eſt hunc meis rebus uſurpando locupletari. Me uero meis priuatum rebus pauperiæ ita præmi.
Cotentio uero nominibus ſolis erit huiuſmodi: Det. n. locuples ac fœlix pauperi & egeno. Vi autem contẽ
tio hæc ſit: Ego quidem hunc aduerſa ualitudine laborantem curaui: hic ãt mihi maximoꝶ auctor maloꝶ ex
titit. Nã hoc loco nõ in noĩbus ſed in ipſis rebus contrarietas eſt. Quæ ego & ui & noĩe contentio fuerit: ea
erit longe pulcherrima: reliquæ uero contentiones duæ ſunt. Cõpar ãt ẽ: qñ duæ pares enunciant̃ clauſulæ pa
res ãt eẽ poterũt multæ ẽt pue clauſulæ paucis magnis & pares magnitudine pibus numero. Figurã uero hẽt
cõpar huiuſmõi. Aut pp pecuniaꝶ iopiã: aut pp belli magnitudinẽ. hæ nãq; clauſulæ neq; ſimiles neq; cõtra/

De con/tẽtiõib⁹ & com/paribus & ſimili/ter cadẽ/tibus. De compari

riæ ſed tñ inuicē pares ſunt: Similiter uero cadens ē. qđ cōpari qdē maius ē. Nō. n. pares ſolū clauſulaſ uerū & ſimiles & ſimilibus efficit uerbis. Eſt autē huiuſmōi q̃tū te decet oratiōis imitatio tantū adſit delectatiōis machinatio. Maxime uero ſimiles fieri oportet exitus dictionū. His nāq; uel in primis efficit̃ ſimiliter cadēs Similes autem dictiones ſunt ex ſimilibus ſyllabis: in quibus plurime litteræ eædem ſunt ſicuti militib⁹ nullis ualet; & uiribus multis caret: quæq; uero extra artē poſita ſunt: ea ultro idipſum demōſtrabunt.

de ſimiliter cadente

Eed de his hactenus ſatis & cni iuſtū & oneſtū & utile reliquaq; & ipſa quæ ſunt tenemus: & unde his affluamus ex antedictis plane cognoſcimus. Eodē aūt mō q̃ ſint amplificatiōes extenuatiōeſq; & ex qbus hæc locis deſumant̃: intelligimus. Identidē uero & præoccupatiōes & poſtulata ab auditoribus & iteratiōes & facecias & orationū prolyxitates & ipſius interprætatiōis ſtructurā oēm ſcimus. Quaſobres cōem oīum ſpēꝶ uim atq; differentiā ipſaꝶ q; uſum oēm ſi ex antedictis tenuerimus: aſſueſcecerimus facile nos metipſos q his oībus pro artis præceptis exercitati abūdemus. Et adiumēti ex ipſis plurimū tū dicendo tū ſcribēdo cōſequamur. Igit̃ p̄cepta cāꝶ hoc pacto accuratiſſime p ptes diſtribueris. Vt atq; unaquaq; ſpecie ad humani corpis effigiem uerba locari conueniat: & quæ ſint circa orationis partes obſeruanda: & quomodo iiſce partibus ſit utendum rurſum oſtendam. De exordiis igitur dicendum eſt prius; Ea uero ſeptem ſpeciebus communia ſunt: & omnibus in negociis congrue dici poterunt.

Enumeratio

De exordiis

Exordiū ē ut cōpendio dixerim: oratio quedam: quæ rebus iis: de qbus reliqua futura ē dictio: ſummatim expoſitis auditoꝶ animos ad attentionē idoneæ: & quo ad fieri dicēdo pōt: ad beniuolentiam nobis cōparat. Hæc. n. p exordium p̄ſtari cōuenit: quō autē eo utamur. primū qdē deliberatiuo in genere & in ſuadendi ſpetiem oſtendā. Cū rem igit̃ auditoribus preponere ac liqdā facere uoluerimus: fieri poterit hoc mō. Surrexi: ut quo pacto p ſyracuſanis bellādū ſit cōſulā: uel hoc mō: Surrexi ut qđ ſentētiam: dicam: q uon deceat nos Syrracuſanis auxilium ferre. Hoc igit̃ mō ſummatim rem exponemus. Qui uero ad attentionē exhortemur ſcire & hiſce poterimus: Si nos ipſi animaduerterimus. qbus & uerbis & rebuſ ad audiendā ſententiā attenti ſumus. Nempe his ſumus attenti: cū de magis uel terribilibus uel ad nos ptinētibus rebus conſultamur aut cum orātes ipſi demonſtraturos ſe dixerint: iuſta illa eſſe & honeſta & utilia & facilia & uera: ad quæ nos gerenda exhortant̃. Aut cum nos rogauerint. ſe attente audiamus. Quemadmodum igit̃ ipſi aliis ſolemus. Ita & nos ſi quæ ex premiſſis cōmodiſſima in preſentem rem fuerint: delegerimus: eaq; auditoribus perſpicua reddiderimus: eos nobis attentos faciemus. Ad attentionem igit̃ ex his auditores exhortamur. Beniuolentiā uero cōparabimus: ſi conſiderauerimus primū: quo in nos animo ipſi ſint beniuolo ne an in feſto aut neq; bono neq; malo. Si beniuoli ergo fuerint de beniuolentia dicere ſupuacaneū cedat. Veꝶ ſi oīo id facere uoluerimus: oportet paucis cum diſſimulatiōe quadā id fieri hoc modo. Quāta ſit mea in hanc urbem beniuolentia: utq; ſæpenumero ſuaſu meo quæ factu eſſent utilia geſſeritis: & qua me p̄terea ad cōmunia cūmoda præbeo iuſtitia: quippe q publicaꝶ magis q̃ priuataꝶ mihi reꝶ habendā rationem cē fuerim: nequaq̃ a me dici opus exiſtimo. hoc. n. nobis p̄ſpicuum ē & cognitū. Veꝶ quod & nunc ſi fidem adhibere mihi uolueritis: conſuletis in rem pulcherrime: hac de re ut nos edoceam: dabo operā. Hoc igit̃ modo eos qui bono ſunt in nos animo in conſultationibus beniuolentiæ admonebimus. Si uero auditores neq; nobis infeſti ſunt neq; beniuoli: dicendum eſt: & iuſtum eſſe & conducibile: eos iis ciuib⁹ beniuolos fieri: q nullum ſui dederunt experimentum. Deinde oportet laude auditores demulcere: quod iuſte & grauiter quæ dicūtur: iudicare conſueuerit. Item & extenuatiōes afferēdæ ſicuti ſi dicatur. Surrexi non tam ulla dicendi ui elegantiaue confiſus q̃ exiſtimans ea a me narrari: quæ ad communem utilitatem commodumq; accedant. Cum igitur auditores neq; a nobis alieni neq; beniuoli uobis ſunt: ex huiuſmodi rebus beniuolentia captabitur. Sināt calumniæ obnoxii apud auditores fuerint: neceſſe eſt: aut ipſos in ſeſe aut res de quib⁹ dicunt. aut ipſā demum orationem calumnias continere: hæ autem calumniæ: aut ex præſenti aut ex præterito tempore trahūtur. Ex præterito quidem tempore ſiqua improbitatis ſuſpicio de aliquo habeatur. Primum in auditores p̄occupatione utendundum eſt: atq; dicendum ita. Neq; ipſe quidem ignarus ſum me apud uos calumnia affectum eſſe. Sed omnem ego de me in ſimulationem falſam eſſe demonſtrabo: poſtea ſummatim enumerando in exordiis dicendum erit; ſi quid ī rem tuam oratione complecti queæas. Et aut uituperanda iudicia: neceſſe n. eſt: ſiue publice ſiue priuatim calumnia de quo pia facta ſit: uel eſſe uel fore iudicium: uel nolle accuſatores iudicium ſumere. Eritq; dicendum ut iudicatum iniuſte fuerit: quodq; inimici nobis hoīes nocuerint. Aut ſi minus hoc ueriſimile uſum fuerit: dicendum erit ſatis id eſſe debere quod minus tunc ex ſententia nobis ceſſerit. Iniuſtum autem eſſe: cum res iudicatæ iam fuerint: rurſum eaſdem calumniari. Si uero celebre ſit iudicium futurum: tā paratum plane dicito: qui ad inſinuationes in hoc ipſo pulcherrimo conſeſſu reſpondeas. Et quid aduerſus rēp. p iniuriam patrauiſſe: demonſtreris: te morte mulctatū iri: Sināt accuſatores minus in cauſa p̄ſiſtant: eodem oportet uti coniectura: quoniam falſam de nobis calumniam detuliſſent. deſiſtunt cauſa. Nō. n. conſentaneū uidebit̃ nolle eos iudiciū cape: q uerā accuſatiōnē detulerint. Vſq; uero in calumnias acerrime ē inuehendū dicēdūq; q̃ trux & cōis & multoꝶ maloꝶ cā. Oſtēdat̃ quoq; oportet pmultos iā iniuſte p calūniam petiſſe. Itē monēdū ſtultū eē eos q de rep. cōſultāt. nō q ab oībus dicunt̃ audire. & quod utile ſit: aīmo uolutare: ſed aliquoꝶ inſinuationibus cōmoueri. Cōe facias āt atq; pollicearis oportet: ea te de qbus conſulere ſis pollicitus & iuſta & utilia & honeſta demōſtratuꝶ. Eos igit̃ quoꝶ ex p̄terito tpe calūnia delata ſit cōuenit hoc pacto in ſimulatiōeſ in cōſultatiōibus ſoluere. Ex p̄ſenti uero tpe oratoribus calūniam ſolet afferre

ꝑrimũ qdẽ ætas ipſa:nã ſiue oĩo iuuenis ſiue ſenior cõcionat̃:auditores moleſte ferũt:huic.n.nõdũ incipere:
illi uero iam qeſcere deoꝝ eẽ putãt.|Deĩde ſi crebro orationẽ hẽre cõſueuerit.Hic.n.importunus uidet̃ eẽ. Et
ſi nunq̃ antea orationẽ habuerit.Nã & hic alicuius priuati cõmodi gratia ꝑter conſuetudinẽ uidet̃ cõciona
ri.Ex preſenti igitur tpe huiuſmõi poterunt in illũ inſimulatiões fieri:q apud cõcionẽ orauerit . Sed cã de his
afferat̃:neceſſe ẽ. A iuniore qdẽ ex cõſultãtiũ inopia & ex eo quod ſuũ eſſe potiſſimũ uidet̃: quenadmodũ ſi
dixero de ludicro lãpadarchiæ uel de Cymnaſio uel de armis aut de eqs aut de re bellica. Hoꝝ.n.nõ minima
pars adheret iuueni.Dicẽdũ ẽ ãt:quod tãetſi nonũ iuuenis p etatẽ prudẽs eẽ põt.ueꝝ natura & diligentia q̃/
dã certe põt:oſtendendũ eſt etiamqui aliqui imprudenter geſſerit:aduerſum caſum ſibi priuatim dari. Aſſecu
to uero cõmunem eſſe utilitatem cũ reliqs.Iuuenis igit̃ ex his atq; ſimilibus argumentabit̃ ſenior at argumẽ/
tat̃ & ab inopia conſultantiũ & a facultate ſua:ꝑterea & a magnitudine & nouitate ꝑiculoꝝ & ab aliis hu
iuſmodi rebus. Crebro autem dictionem habere conſuetuſ ab experientia argumentabit̃:& ab eo : qđ tur/
pe ſit:non cum ſententiam nunc dicere:qui antea conſueuerit.Non autem conſuetus argumentabit̃ tũ a ꝑicu
loꝝ magnitudine:tum ab eo quod neceſſe oĩo ſit cũ q ciuitatiſ eſt particepſ:de hiſ q̃ in preſentia agũt̃ ſentẽtiã
dicere.Eaſ igit̃ in ſimulatiõeſ q̃ in concionibuſ circa hoiem fiunt:hoc pacto refellere ſtudebimuſ.

De iſimulatiõibuſ circa rem

f Iunt ãt circa rem:cũ qſ nihil neq; iis a qbus nulla ſimus iniuria laceſſiti :neq; iis fortioreſ potentio/
reſq; ſunt ꝑnocendũ eẽ:cõſultat.aut pacẽ turpẽ fieri pſuadet:aut circa deoꝝ immortaliũ ſacrificia q̃
minimos effici ſumptus monet:aut huiuſmõi qeq̃ narrat oportet aut in huiuſmõi rebus ꝑoccupatio
ne prius ad auditores uti:quaꝝ cãm aut in neceſſitatem aut in fortunã aut in tpa aud in aliquod cõmodũ re
feramus:dicamuſq; nõ cõſultantibus qdẽ eſſe:ſed rebus potius huiuſcemodi cauſam aſcribenda:hoc igit̃ mo
do eas quæ circa rem ſunt:inſimulationes a conſultantibus remouebim⁹.

de iſimulatiõibuſ circa orationem

o Ratio uero ipſa in concionibus ſolet inſimulari.Cũ ãt ꝓlyxe aut nimis priſce aut minus ꝓbabiliter
dicat̃:& ſi qdẽ lõga fuerit in reꝝ multitudinẽ eã ẽ referenda.Sin priſca ſit:doceatur oportet. Nunc
ipſã tepeſtiuã eẽ.Sinãt minus ꝓbabilis ſit.polliccaris oportet:eã te uerã in dicendi ꝓgreſſu demõſtra
turũ.Cõſultatiões igit̃ ex his rebus principio cõſtituemus:quo uero utamur ordine aiaduerti cõuenit.Siq/
dẽ nulla ꝓrſus inſimulatio ſit.neq; nobis neq; orõni neq; ipſi rei a ꝓpoſitiõe cõtinuo ẽ inchoandũ.Attẽte ãt
quæ dicuntur humaneq; audire ad poſtremum exhortabimur.Sim uero aliqua ſumus ab illis q ante dixerũt i
ſimulatiõe præuenti poſt anticiparã auditoꝝ opinionem eoꝝ quoꝝ in ſimulati fuerimus:& reſpõſiones &
cauſas breuiter in medium deferentes ita proponemus:& auditores ad attentionem exhortabimur.

Exordia quidem in conſultationibus hoc modo ſunt conſtituenda.

p Oſtea uero neceſſe ẽ:aut res geſtas a nobis renũciari referriue aut res præſentis diuidẽdo exponi:aut
quæ future ſunt:iam prædici.Cum igit̃ de legatione ſit nobis renunciandum:oĩa quæ dicta fuerint di
lucide narrare oportet quo primum quidem grauitatem oratio præ ſe ferat. Hæc.n.renunciatio ſo/
lum erit.Nullaq; alia orationis figura incidet.Deinde ſiquidem nobis ex ſententia minus res contigerit:non
nulla id negligentia noſtra:ſed alia quadam cauſa accidiſſe auditores exiſtiment.Sin uero ex ſententia conti/
gerit:non caſu aliquo ſed noſtra diligentia & induſtria id factum opinetur.Hæc autem eo facilius credunt:ſi
quoniam geſtioni negociorum nequaq̃ interfuerint:noſtram in oratione negligenciam promptitudinemq;
proſpexerint:ut pote qui nihil omittamus:ſed unumquodq; quãaccuratiſſime referimus.Cum igitur legatio
nem renunciemus:his cauſis ſingula quæq; quo pacto geſta fuerint.renunciari oportet.Cum uero ipſi conci
onantes aliquid præteritum narramus:ſiue etiam preſentia exponamus:ſiue prædicamus futura:neceſſe eſt:
ut unumquodq; horum & breuiter & dilucide & non ſine probabilitate faciamus.Dilucide quidem ut quæ
dicuntur comprehendi queant:breuiter autem:quo quæ dicta fuerint:memorie auditores teneant.probabili/
ter uero:ne ipſi auditores priuſq̃ probationibus atq; iuris partibus noſtram orationem confirmauerimus:no
ſtras iam narrationes falſas eſſe reprobent.Dilucide igitur exponemus:aut a nominibus aut a negociis: a ne/
gociis quidem:ſi non ea perturbate exponamus:ſed rerum ac temporum ordinem ſeruemus.reliqua non dei
ceps collocemus:& ſi neq; eo de quo dicere cœperimus:relicto negocio in rem aliam tranſeamus: a negociis
igitur hoc modo dilucide narramus:A nominibus uero ſi q̃ maxime idoneis rerum nominibus negocia ap/
pelemus:& ſi non ambiguiis utamur:neq; perturbate ipſa collocemus:ſed uſq; coherentia deinceps ordine/
mus.Dilucide igitur exponemus:ſi hæc diligenter obſeruauerimus Breuiter uero narrar̃ poterimus:ſi tum ex
negociis tum ex nominibus ea remouerimus:quæ nõ ſint dictu neceſſaria. Et ea ſolum complectemur ſine q
bus obſcura reddetur oratio:& breuiter quidem hoc modo exponemus.Probabiter autem a nobis narrabit̃
ſi ad ea negotia quæ minus ueriſimilia uidentur:cauſas attulerimus.quibus illa non abſurde geſta uideantur.
Si qua uero oĩo incredibilia contigerint:ea relinquamus:neceſſe eſt.Sin ãt neceſſaria ſunt:quæ dicantur:ea te
ſcire oſtendas.oportet.Sed ad confutationis partem qua cum illa implicata ſint:dicenda reſeruare.Oratiõiſq;
progreſſu id te uerum demonſtraturum polliceri:ea uſus argutia:quod quæ prius dicta abs te fuerit ea prius
uera iuſtaq; demonſtrare:q̃ aliud huiuſmodi quicquam uelis.Et hoc quidem modo iis quæ minus uériſimilia
ſunt.medebimur. Vt autem ſummatim una oĩa complectamur.& renunciando & exponendo & prædicen/
do ex iis omnibus quæ attedi ximus.dilucidias breuis & probabilis narrationeſ faciemuſ.

e As autem tripliciter ordinabimus.Nam ſiquidem ea de quibus dicimuſ : pauca ſint auditoribuſ co
gnita.exordio narrationem coniungemuſ. ne parſ hæc ſepatim poſita breuiſ admodũ fiat.Cum ue

ro negotia & permulta & incognita ſint ad unūquodq; coniunctas narrationes faciemus:eaſq; iuſtas & uti/
lis & honeſtas oſtendemus:quo non mō in narrandis rebus occupati ſimplicem & non uarietate quadā in/
ſignem orationem faciamus. Ve℞ & audito℞ aīos capiamus. Sin autē negotia mediocria & minime nota o
pus eſt uel renunciationē uel expoſitionē uel prædictionē in exordio uno & eodē quaſi corpore collocem⁹:
hoc āt faciemus ſi a re℞ initio ad extremū uſq; narrando proſequamur:& nihil aliud cōplectamur. Sed ipſa
negocia expedite declaremus:quēadmodū igitur in exordio narrationes ordinādæ ſunt. Ita ſcire poterimus.

Einceps autem confirmatio ſequatur:neceſſe eſt:p quā prænarrata negotia ex probationibus & iuſtis
d & utilibus ſicuti nos demonſtraturos polliciti ſumus:cōfirmabimus. Cū igitur coniunctaſ narratio
neſ facere oportet probationeſ:in cōſultationibus q̄ cōmodiſſime ducuntur a re℞ conſuetudine ab
exēplo a cōmemoratione & ab ea:quæ de oratore ſit apud oīſ:opiniōe. Vtendū eſt ēt & ſi qua ex aliis proba
tionū partibus inciderit. Eæ uero ſic ſunt collocādæ: Primū qdem dicētiſ opinio: Sin id minuſ poterimuſ:re
rum cōſuetudineſ ordinabimuſ:demonſtrabimuſq; & hæc quæ dicimuſ uel & hiſ ſimilia hoc mō fieri cōſueſ
ſe:deinde uero exempla efferemuſ. Et ſi qua eſt cum iiſ:q̄ a nobiſ dicunt̄:ſimilitudinē adducemuſ. Ea aūt exē
pla capiamus:oportet:q̄ tum rei cōgruant:tū ipſis auditoribus uel loco uel tpe ſin pxima. Sin autē ſecus ſint:
debemus ex aliis quæ maxima & notiſſima ſint:accipere. Poſt hæc uero ſententiis utendum eſt. Oportet aūt
eas partes:qbus probabilia & exēpla tractata fuerit:in fine cōmentationibus & ſentētiis terminenus. Et p/
bationes quidem hoc mō ad negocio℞ confirmationē adducemus. Si uero narratis rebus cōtinuo ſit fides
adhibita:probationes ipſas relinqmus. Et a iuſti & legitimi & utilis & honeſti & iucundi & facilis & poſſi
bilis & neceſſarii partibus antedicta negocia confirmabimus. Et ſiquidē iuſtū ineſt:id primū collocabimus.
Et per hoc perq; huic ſimile & p contrariū & per iudicatum iuſtum enarrabimus. Et ſimilia iis iuſtis de qui/
bus loqueris:exempla ſunt afferenda:habebis aūt p multa exēpla:tum ex iis quæ priuatim apud ſingulos iu/
ſtum exiſtimantur tum ēt ex iis quæ in ipſa urbe ubi orationem habes:tum demum ex iis quæ in aliis urbibus
iuſta duci ſolent. Cū uero hæc oīa hoc modo pcurrentes narrauerimus. In ipſiuſq; iuſti fine ſententias cōmē
tationeſq; moderatas & ſibiinuicem diſſimiles attulerimus:ſi quidem ea pars longa ſit:eiuſq; meminiſſe uo/
luerimus:paucis iterabimus. Sin autem mediocris ſit:cōmemoreturq; tunc ubi eam finierimus:aliam quoq;
partē adiungemus. Eſt autem id huiuſmodi. Quod iuſtū quidem eſt auxilium nos ferre Syracuſanis:ſatis ex
iis quæ dicta ſunt:demonſtrandū exiſtimo. Quod autem etiam id nobis conducturū ſit:enitar edocere. Et cū
rurſus eodem modo ut de iuſto factitaras utile percurreris:& eius extremam partem uel breuiter iterando uł
finiendo abſolueris. Itidem aliam partem quæcunq; tibi in manu fuerit:adiunge. Hoc igitur modo aliam alii
partem addere & orationem contexere opus eſt. Cum hæc uero omnia proſecutus fueris quibus ea quæ per/
ſuades confirmari queas. Oportet in his de omnibus ſummatim cum cōmentationibus & ſententiis colori/
buſq; demonſtres:non ea efficere & iniuſtum & pernicioſum & turpe & triſte admodum fore. Cōtra uero
ſummatim addendum eſt:& iuſtum & utile & honeſtum uoluptuoſumq; futu℞:ſi hæc ad quæ eos exhor/
taris:effecerint. Vbi uero iam ſatis abundeq; ſententia℞ grauitate uſus fueris:quæ perſuades:cōcluſione ter/
minabis. Et hoc quidem modo quæ propoſita fuerint:cōfirmabimus. Poſt hanc autem partem de præoccu De pōc/
patione dicere aggrediemur. Eſt autem præoccupatio eo℞ locorum:qui contra tuam dictionem haberi poſ cupatiōe
ſent præoccupans reprehenſio. Oportet autem quæ ab aduerſariis dicuntur extenuare:tua uero amplificare
ueluti ſuperius in amplificandi tractatu audieras. Opus eſt etiam conferas unum unicum tuum ſcilicet maiuſ
ſit. Et plura pluribus & unum multis:& multa uni. Sic ſecundum omnem ſpeciem uarietate debemus uti no
ſtra quidem augendo. aduerſariorum autem infirmando atq; deprimendo. Et hoc quidem modo præoccu/
pationibus utemur:hæc autem ubi fuerimus proſecuti iterationibus exitum terminabimus. Coloreſq; ante/
dictos ratiocinationis uel enumerationis aut electionis aut interrogationis aut ironiæ aſſumemus.

Vod ſi ad ferendum aliquibus auxilium ſuaſerimus. Siue priuatis hominibus ſiue urbibus paucis di
q cere conueniet. Et ſi qua iis in auditores ſiue amicitia ſiue gratia ſiue miſericordia præceſſerit in me/
dium referre congruum erit. Maxime enim omnes iis auxilio eſſe uolunt qui tali animo in nos fue/
rint:diligunt enim eos:a quibus uel ab ipſis uel ipſorum amicis aliquid beneficii ſiue ipſi ſiue alii qui eis cu/
ræ ſunt:uel opportune ſuſcepiſſe uel ſuſcipere uel ſuſceptum ire crediderint. His autem habent gratias: qui ſi
ue ipſi ſiue ipſorum amici aut in eos aut in eorum neceſſarios boni quippiam opportune uel contuliſſe uel
conferre collaturiue putentur. Si horum igitur aliquid unum incidat. Id breuiter doceamus:& ad miſericor
diam redigamus oportet. Id autem affatim facere poterimus:ſi cognouerimus ſolere omnis in eos miſericor
dia moueri quos familiari erga ſe animo eſſe opinentur:aut indignos calamitate ſuſpicantur. hæc autem iis
eſſe oſtendes quos miſericordia dignos uelis demonſtrare. Eſtq; demonſtrandum eos inique paſſos: uel pa
ti uel paſſuros:ubi minus iis auxilio auditores fuerint. Sin uero hæc in illis non ſunt:demonſtrabis eos om
nium bonorum inopes eſſe:quorum cæteri omnes aut plurimi ſint participes:quique nihil unq̄ boni uel na
cti fuerit:uel nanciſcantur nacturiue ſint:niſi auditores hoc tempore ad miſericordiam moueantur. Ex his
igitur auditores ad miſericordiam inducemus. Diſſuadere autem ex cōtrariis locis poterimus eodemq; mo
do exordiemur: & narrabimus: & probationibus utemur auditoribuſque oſtendemus quæ facere aggre/
diūtur eſſe & præter leges & iniuſta & pernicioſa & turpia & triſtia & impoſſibilia & difficilia ac minime
neceſſaria. In diſſuadēdo uero idē diſpoſitionis modus ſeruabit̄ q etiā in ſuadēdo. Quā obrē q ultro diſſua

dent: diſponere ita poterũt. Qui uero alioꝝ ſuaſionib⁹ cõtradicere uoluerint: primũ q̃dẽ ea i exordio ꝓpone
re debent: q̃bus ſiue contradicturi. In reliquis uero ſingillatim eſt exordiẽdum. Poſt ſingula uero ꝑdictorum
exordia eſt ſecundum unũquodqꝫ propoſitum maxime demonſtrãdum: minime omnium ea eſſe ad quæ ad
uerſarius exortetur. Neqꝫ iuſta neqꝫ quæ his ſequuntur. Hoc autem facies ut oſtendas uel iniuſta eſſe: quæ ille
narrat uel inutilia uel iis ſimilia aut iuſtis contraria aut utilibus aut iis quæ talia eſſe iudicãtur. Eodem quoqꝫ
modo & cætera quæ inciderint: tractare debebis. Optimus igitur diſſuadendi modus hic eſt. Quod ſi minus
hoc facere commode potueris: ex eo quod reliqueris genere diſſuadere orando poteris: Vt ſiquidem aduerſa
rius iuſtum eſſe oſtenderit: tu uel turpe eſſe uel inutile uel difficile uel impoſſibile uel aliud quoduis huiuſmo-
di enitere demonſtrare. Sin utile aduerſarius eſſe oſtenderit. iniuſtum ipſe & ſi quid aliud opportunum ad id
habueris: demonſtrabis: tua præterea augendo & aduerſarii deprimendo facies: quemadmodum in ſuaſioni
bus dictum eſt. Decet eodem quoqꝫ modo ſententias commentationeſqꝫ afferre præoccupationeſqꝫ refellere
ac breuiter ad exitum iterare. Præterea quoqꝫ in ſuaſionibus oſtendendum eſt: aut eos quibus auxiliũ ferẽdũ
ſuademus: hoꝝ amicos eſſe: quos ad id faciundũ exhortamur: aut hoc gratias iis debere: qui deprecantur: q/
bus uero axiliũ ferre diſſuaſerimus: eos uel ira uel inuidia uel odio dignos oſtendemus. In odiũ quidẽ addu/
cemus: ſi ab illis aut ipſos auditores auditorumue amicos aut alios qui iis curæ ſint: mali quippiã inique paſ/
ſos demonſtrabimus. In irã autẽ rapiamus: ſi uel auditores ipſos uel ipſoꝝ amicos uel alios qui iis ſunt curæ
indigne neglectos iniuriaue affectos oſtendemus. In iniuriã uero cõtrahemus: ſi ſũmatim indigne fortũatos
extitiſſe aut eſſe aut fore. Vel ſi nullius unquã boni fuiſſe inopes aut eſſe aut futuros. Vel ſi nunq̃ maloꝝ q̃p
piam paſſos aut pati aut paſſuros demonſtrabimus. In inuidiã igitur & odiũ atqꝫ iram hoc mõ concitabim⁹
Beniuolentiã uero & gratiã & miſericordiã ex iis poterimus cõparare. q̃ in ſuaſionibus dicta ſunt. Eas ãt ex
antedictis oĩbus contexere ordinareqꝫ poterimus. Species igitur ſuadendi & qualis & ipſa ſit: & ex quib⁹ cõ
ſtet: & quomodo ea utendum ſit: ex his liquido cognoſcimus.

Quomõ in genere demon- ſtratiuo ſit exor- diẽdum

Vrſum autem laudandi uitupandiqꝫ ſpeciẽ deinceps conſideremus. Cũ in hoc genere exordiri uolue
r rimus propoſitiones primũ ordinamus inſimulationeſqꝫ diſſoluimus itidem atqꝫ in ſuadendo. At at
tentionẽ uero exortamur: tũ ex iis: q̃ in conſultationibus dicta ſunt: tũ ex eo q̃d mirabilia illuſtriaqꝫ
dicamus: & eq̃tatem noſtrã eorumqꝫ quos uel laudamus uel uituperamus: facinora demõſtremus. in huiuſmo
di. n. cauſis ad plurimũ non diſceptationis: ſed oſtẽtationis potius cã orationẽ habere cõſueuimus. Primum
autẽ exordia eodẽ modo conſtituemus q̃ in deliberatiuo a nobis genere demonſtratus eſt. Poſt exordiũ ue/
ro ꝑtiri. debemus: & ea quæ extra uirtutẽ ſunt: & ea quæ in ipſa uirtute bona conſyderantur: hoc mõ. Exter
na quidẽ bona in bonã ualitudinẽ & robur & formæ dignitatem & diuitias: uirtutẽ uero in ſapientiã iuſtici
am & fortitudinẽ illuſtriſqꝫ diſciplinas diſtribuimus: hoꝝ ãt quæ in uirtute poſita locataqꝫ ſunt: iure laudan
tur. Extraria aũt ſubducunt. Robuſtos namqꝫ & pulchros & nobilis atqꝫ locupletes nequaq̃ laudare. ſed di
cere beatos cõuenit: his aũt diligenter cõſyderatis: poſt exordia de genere primũ dictionẽ ordinabim⁹. Hoc
enim primũ hoĩbus ac reliq̃s aĩalibus claꝝ ineſt uel obſcuꝝ. Proinde recte q̃dem aut hoĩem aut aliud tale ãni
mal ex genere cõmemorabimus. Cũ uero aut affectum aut rem aut orationẽ poſſeſſionẽue laudare uoluer i/
mus: cõtinuo ex iis q̃ honeſta adſunt nõ abſurde laudabimus. A genere ãt laudare ita conuenit. Si quidẽ ꝓge
nitores inſignes fuerint: debemus oĩs ab initio ad eum uſqꝫ quẽue laudatũ uolumus: reſumere: & in ſingulis ꝓ
genitoribus claꝝ aliq̃d ſummatim apponere. Quod ſi primi induſtrii inſigneſqꝫ fuerit. Reliquos uero nihil
oratione dignũ geſſiſſe cõtingerit: primos quidẽ illos eodẽ mõ proſequemur: ignauos autẽ atqꝫ degeneres o
mittemus: ea uſi cauillatione: quod propter maioꝝ multitudinẽ nolimus auditoribus orationis longitudine
graues effici: ꝑſertim: cũ nemini ſit obſcuꝝ qui ex bonis clariſqꝫ parentibus nati ſunt: eos cõſentaneæ fieri ſu
is maioribus nõ diſſimiles. Sin aũt ueteres progenitores obſcuri fuerint: qui uero proxime extiterũt illuſtres:
ab iis eſt laus generis capienda: dicendũqꝫ ut de illis quidẽ longã repetere quãdam orationẽ ſuperuacaneũ ad
modum fuerit. Sed ſi eorum laudes referantur. qui proximi his qui laudantur: extitiſſent: plane & hi quoqꝫ
boni probiqꝫ uiri oſtendentur: quodqꝫ perſpicuum ſit: horum maiores induſtrios quoſdam inſigniſqꝫ exti/
tiſſe: haud nãqꝫ ueriſimile uideri huiuſmodi homines honeſtos & bonos eſſe: qui ex improbis progenitori/
bus nati eſſent. Vbi uero nullus maioꝝ ſit ſplendor: dices ipſum in ſe generoſum eſſe: colligeſqꝫ eos omnis in
genue natos eſſe: qui ingenitam ſibi uirtutem habent. Et eos aliis quoqꝫ omnibus longe antecellere: qui ſuos ꝓ
genitores laudant: permultos enim qui ex claris maioribus nati eſſent: degeneres extitiſſe. Addeſqꝫ quod de
huius nunc & non de progenitorum præconiis agatur. Eodem autem modo in uituperatiõib⁹ origo generis
in improbos maiores referenda eſt. Et ita laudando ac uituperando quæ ad genus pertinent: ordinabimus.
Et ſi quid illi: de quo loquimur: præclarum fortuna ceſſerit: hoc dũtaxat tuebimur: ut ea quæ ætati conueniũt
enarremus: & id quidem haud prolyxe. Pueri namqꝫ tam ſua ingenio quam eorum qui ipſis præfuerint: dili
gentia honeſti pudici ſunt. Quare breuis de iis eſt habenda oratio. Cum hunc autem modum percurreris: ha
bita ad poſterum commentatione atqꝫ ſententia debes hanc partem in adoleſcentis ætatem terminare. Et pro
poſitione deinde facta aut eius qui laudatur: res geſtas aut mores aut ſtudia amplificabis: quemadmodum ab
initio in demonſtratiuo genere prius diximus. Expõeſqꝫ ab hoc quem ipſe laudes cum eſſet hac ætate aut per
hunc aut ꝑ ſtudiũ aut ex hoc aut huius gratia tunc hoc tũ illud præclaꝝ facinus geſtũ fuerit. Oportet & cæte
roꝝ quoqꝫ iuuenũ ꝑclara facinora colligẽdo cõferre: & huius longe iis maiora eſſe oſtẽdere. Illoꝝ q̃dẽ quæ

minima ſunt:huius át quē tu laudes:q̄ maxima ſunt:enarrando. Conuenit autem & quæ apud alios res illu/
ſtres parum pro dignitate collatæ fuerint:eas abs te dicendo itidem magnas demonſtrari. Et ſemper res ita cõ
parando augendæ & exornandæ ſunt. Et ubi & quis iuuenis ita philoſophus unquã fuit:q uel ſenior magnũ
adeo incrementum habuerit? Et qui adeo robuſte Cymnaſiorũ labores pfert:uæhementer isphiloſophiæ ſtu
dium & induſtriã adamabit? & hoc qdē mõ ſimilitudine & collatione uſi amplificabimus. Cũ uero quæ cir
ca ætatē adoleſcentis cõſyderant̄:abſoluerimus:in fine huius partis ſentẽtias commentationeſq; locabimus.
Et aut q̄ dicta ſunt breuiter iterãtes aut ad poſtremã partem finiẽtes: Rurſus ubi pppoſuerimus:quæ geſta ſint
ab ipſo uiro quē laudamus:de iuſticia primum dicere aggrediemur:quã eodē modo ut in ſuperioribus exor/
nantes ad prudẽtiam ſi fuerit:deſcẽdemus. Et hanc eodē quoq; mõ abſoluentes fortitudinē ſi fuerit:propo/
nemus:q̄ eadē amplificationibus ratione itē pcurrentes cum ipſius finē partis attigerimus:& oĩa genera pro
ſecuti ſumus:ſummatim:q̄ antedicta fuerint:iterãtes exitum uel ſentẽtia uel cõmentatione toti oratiõi appo/
nemus. Cõgruet át laudibus nominibus ēt multis circa unum quodq; uti:& ſplẽdidam facere dictionē atq;
magnificã. Eodē quoq; mõ cum de neq̄ hoibus oratio nobis erit:uituperationes conſtituemus. Oportet autē
nullis in eum utamur cauillis:quē carpimus. Sed ipſius dũtaxat uitam enarremus. Sermones.n.lõge magiſq̄
iocoſæ obiurgationes atq; cauilla & auditoribus pſuadent:& egritudine quos uituperamus afficiunt. Nam
huiuſmodi qdem ſales ad Idæã uel ad ſubſtantiã referunt̄. Sermones uero ſunt ingeniorũ morũq; ueluti ima
gines. Cauẽdum ē etiam ne reſ turpiſ nominibuſ appelleſ turpib⁹. Id.n.affert grauitati calũniam. Sed quæ hu
iuſmodi ſunt:tãq̄ per ænigma ſignificabimus:& aliarũ rerũ nominibus rē ipſam manifeſtabimus. Debemus
át in uituperationibus irõia uti & in iis aduerſariũ dedidere:qbus ille maxime exultat. Et priuatim qdē pau
ciſq; pſentibus eũ dehoneſtare. In uulgus aũt & multitudinem comunis maxime uituperationes maledicere.
Vituperationes uero eodem modo poterimus:quo ēt & pconia & augere & extẽuare. Itaq; harũ ſpecierum
ex his quæ ſuperius dicta ſunt:uſum omnem intelligemus.

Eliquum eſt ut accuſandi q̄rendiq; pcepta pagamus q̄ rurſus quēadmodũ in iudiciali genere dictum De accuſatiõe & quæſtiõe
eſt:cõponemus:ordinabimus:pcurremus:primũ igit̄ in exordiis rē de qua fit accuſatio uel defenſio:
proponemus ut ēt in aliis pmiſſis ſpecieb⁹. Ad attentionē autē ab iiſdem locis exhortabimur:quos i
ſuadendo diſſuadẽdoq; docuimus. Itē etiam de beniuolentia idē quoq; modus ſeruãdus erit:qui in delibera
tiuo genere pmiſſus eſt. Nam is cui auditores beniuoli ſunt:ex pterito aut pſenti tpe. Et is ne calũnia affectus
ſit:ad eos irritandos uel in ſe ueſ in rem ipſam uel in orationē beniuolentiã captabit eodem mõ:ut illic docui
mus. Is uero in quē neq; beniuoli auditores neq; infeſti fuerint:beniuolentiã captare poterit ex pterito pſenti
ue tpe uel p ſeipſum uel p rem uel p orationē. Ille át q apud auditores calũniæ obnoxius factus fuerit: partim
mixtim partim priuatim beniuolentiã captabit:hic igit̄ modus erit p quē beniuolentia cõparabitur. Eñiuero
ii aduerſus quos neq; bono neq; malo aĩo auditores fuerint:paucis ſunt laudãdi:& aduerſarii uituperãdi. O
portet át eos ab iis laudare:quæ uident̄ maxime auditorũ intereſſe. Dico át ciuitatis ſtuſtioſum amicorũ obſ
uatorem gratũ miſericordē. Et ſimilia aduerſarios át ad his uituperare:qbus auditores ad iram irritant̄: hæc
át ſunt ciuitatis inimic⁹ amicorũ hoſtis: In gratus imitis. Et huiuſmodi. Opus eſt ēt laude iudices delenire:qđ
iuſti iudices grateſq; ſunt. Aduerſariorũ pterea defectus ſicubi tibi minores extiterint:ſiue ad dicendũ ſiue ad
agendũ ſeu ad aliud quicq; in deſceptatione uerſet̄:erunt oratione cõplectendi. Et iuſtũ pterea & legitimum
& utile & quæ deinceps ſequunt̄ inducenda. Cũ iudices igitur neq; bono neq; malo aĩo,in nos fuerint ex his
beniuolentiã captabimus. Si qs uero,i calũnia ſit:idq; ex præterito tpe & circa orationē ſcire ex antedictis po
terimus:quopacto in ſimulationes ſoluere oporteat. Quod ſi ex pſenti tēpore calumnia fuerit: neceſſe eſt cir
ca ipſum hoiem eam fieri:aut ſi ineptus præſenti controuerſiæ:aut ſi criminibus ſubcontrarius aut ſi pro con
feſſo accuſationi obnoxius uideatur. Ineptus quidem fuerit:ſi aut iunior aut ſenior pro alio diſceptet. Subcõ
trarius uero eſſet:ſiquis robuſtus imbecillũ uerberationis accuſet. Aut ſiqs contumelioſus contumeliæ tempe
rantem inſimulet:aut ſiquis admodum pauper hominum ditiſſimum pecuniarum agens in iudicium deuo
cet. Itaq; huiuſmodi homines ſubcontrarii criminibus ſunt pro cõfeſſo autem erit:ſiquis fortis robuſtuſq; exi
ſtens ab infirmo & imbecillo uerberationis accuſetur:aut ſiquis fur exiſtimatus furti reus in iudicium arceſſa
tur. Vt autem omnia uno complectamur uerbo:ii quorum moribus ſimilis eſt hominum opinio:uidebun/
tur criminibus eſſe obnoxii. Circa ipſum igitur hominem ex inſtanti tempore calumniæ huiuſmodi fieri po/
terunt. Circa rem autem eæ contingent. ſiquid aduerſus domeſticos amicos aut aduerſus hoſpites: aut in ſuos
uel de prauis uel de turbibus rebus negocia afferat. hæc.n.infamiam diſceptantibus afferunt. Quemadmodũ
igitur eas inſimulationes ſumus diſſoluturi:deinceps oſtendam duo eſſe communia in omnibus elementa exi
ſtimo. Alterum quidem ut quibus rebus correpturos iudices aduerſarios putes:his eos præueniens corripias
Alterum uero eſt: ſi res in aduerſariis quidem maxime:ſin id minus in alios quoſdam transferas ea uſus cauil
latione:q non ex ſententia tua ſed ab aduerſariis coactus in certamen deſcenderis. In unamquamq; uero ca/
lumniam hæc argumentari conuenit. Iunior quidem cauſabitur aut ſeniorum aut amicorum:qui pro ſe diſce
ptent ſolitudinē:aut criminũ magnitudinē:aut tpis pſcriptionē aut rerũ multitudinē aut aliud qđ huiuſmo/
di. Si uero habueris pro alio dictionē dicendũ erit:te amicitiæ gratia aduocatũ fieri:aut aduerſarii motũ ini
micitiis aut qa negociis interfueris:aut ob utilitatē publicam aut qa is cui patronus uenis:& ab oĩbus eſt de/
ſertus:& iniuria pmitur. Quod ſi crimini pro cõfeſſo obnoxius: uel ſubcõtrarius accuſationi effici uideat̄:

eam præoccupatione utẽdũ eſt:tõ etiam dicendum ut neq iuſtũ neq legitimum neq utile ſit: ex opinione ac
ſuſpitiore ferre prius ſentẽtiam q̃ reſ fuerit audita. Quæ igitur circa ipſum hominẽ ſunt:hoc pacto.in ſimula/
tioneſ diluemuſ. Eaſ uero quæ circa rem ſunt:it a repellemuſ. Cauſa in aduerſarium reiiciem⁹:uel ſi maledictũ
ei crimini demuſ:uel ſi iniuriam aut cupiditatẽ aut pertinaciã aut iram ꝑtendamuſ:quod nullo alio modo iu
conſeq poſſibile poſſit. Priuataſ igitur calumniaſ apud iudiceſ ita diluemuſ. Communeſ uero omnibuſ ſpecie
buſ ſoluere poterimuſ:quemadmodum in ſuperioribuſ dictum eſt.

De exordiis in genere iudiciali

c

Xordia uero in genere iudiciali eodẽ modo collocabimuſ:ſicuti ẽt in deliberatiuo . Eadẽ ẽt ratione
narrationeſ exordio coniungemuſ:quaſ uel particulatim probabileſ eſſa iuſtaſq oſtendemuſ. Aut ip
ſaſ ſeparatim tãquam in unũ corpuſ ordinabimuſ. Deinde uero erit confirmatio quã ſi qdem reb⁹ ip
ſi aduerſarii contradixerint ex probationibuſ. Sin ãt conſenſerit ex iuſtiſ & utilibuſ & hiſ ſimilibuſ cõfirmaſ
debemus. Collocanda ſunt ex ꝓbationibuſ primũ qdem teſtionia & ſi quæ nobiſ ex q̃ſtionibuſ cõfeſſioneſ
fuerit. Demũ uero ſi nullo mõ ueriſimilia ea fuerit:ſententiiſ & cõmentationibuſ:ſin ãt non oĩo ueriſimilia
probabili:demum exẽpliſ & cõiecturiſ & ſigniſ & argumẽtiſ:demum uero cõmentationib⁹ & ſententiſ cõ
firmare debemuſ. Quod ſi ueriſimilia fuerit:probationeſ qdem omittem⁹. Iuſtiſ ãt quẽadmodum i antedi/
ctiſ utemur. Et hoc qdem mõ confirmabimuſ. Poſt confirmationem autẽ ubi ea quæ i aduerſarioſ ſunt:collo
cauerimus:ꝑoccupabimus ea res q̃s ueriſimile fuerit aduerſarios dicturos. Et ſiqdem aduerſarii rẽ negarint ꝓ
bationes illas a nobis dictas amplificabim⁹.quas uero illi dicturi ſunt reꝑhendemus & extenuabimus ; Si ue
ro fateantur & legitima & iuſta eſſe:q̃s:ſecundũ ſcriptas leges a nobis inductas oſtẽderimus:enitendũ eſt:ut
his ſimul leges quas & iuſtas & honeſtas & cõducibilis uniuerſæ reip.plures uendicarint:talis ẽt eas eſſe oſtẽ
damus.quas aũt aduerſarii induxerũt:eas cõtra habere demonſtremus qđ minus cõmodæ hæc dici querint :
iudices cõmunefaciendi ſunt eos nõ de lege ſed de re iudicare:quodq iurati ſunt ſm leges latas ſñiam latum
ire. Et doceas haud hoc tpe decere leges:ſed in cõſtitutis diebus eas ferre. Sed ſi cõtigerit rem iis legibus agita
ri:q̃ iniq eſſe uideantur dicendũ erit nõ legẽ rem huiuſmodi ueꝝ iniqtatem eſſe Cũ lex qdem ad utilitatẽ fe/
ratur:hæc ãt afferat ciuitati ꝑniciem. Dicendũ etiã erit:haud contra leges facturos ſi huic legi cõtrariã ſñiam
tulerint.ſed leges potius laturos ne ſit improbis iniquiſq decretis utendũ. Oportet ãt ad id collectionẽ affer
re:quod nulla lex prohibet reipu.benefacere:ſed improbas leges auctoritate priuare:aliud nihil eſſe:q̃ ciuita/
tem beneficio donare. Quaſcũq igiť ex iis legibus q̃ nullã ambiguitatẽ continent:habuerimus ex talibus præ
uenientes abunde contradicere poterimus. De ambiguis uero legibus ſi iudices ita ſenſerint:ut tibi expedit: o
portet hæc demonſtrare:qđ ſi iudex dicat:quẽadmodũ aduerſarii:condocefaciendus eſt legũlatorem nõ hoc
ſenſiſſe:qđ ab illo diciť:quodq cõducit ipſis iudicibus legẽ ita dicere. Veꝝ ſi nullo mõ poſſis in cõtrariã ſen
tentiã cõmutare:oſtende aliud nihil poſſe.cõtrariã legem dicere:atq ipſe dicat. Et quo ꝓdem pacto oporteat
uti legibus:ex iis q̃ diximus:abũdabis. Summatim uero ſi peccaſſe oĩno fateãtur:& ex iuſti tñ & legitimi par
tibus defenſionẽ parent:ex his ea ſunt cõfutatione ꝑuenienda:q̃ dicturi illi uideanť. Sin ãt peccaſſe fateanť :
& ſibi tñ ignoſci poſtularint:ſic talia oportet cõfutare:primũ qdem dicendũ erit:deterioris eſſe moris: qđq
tunc illi crimen in iprudentiã reiiciunt:cũ ſe deꝑhenſos intueńť:proinde ſi huic ignoſcitis.alios item oĩs ſup/
pliciis atq cruciatib⁹ liberabitis:dic ẽt & illud ſi eos q peccaſſe cõfiteńť:abſoluetis:quo pacto inficiantis cõ
demnabitis? Dicendũ ẽt erit:& ſi iprudenter errauit:non tñ decet me ob huius imprudentiã detrimento affi
ci. Præterea dicetur cũ neq legũlator imprudenter delinq̃ntibus ignoſcit:eo neq a iudicibus q ſecũdũ leges iu
dicant:ignoſci iure poteſt. Ex his igiť atq ſimilibus eos q ſibi ſm poſtulant confutare poterimus : ſicuti etiã
ab initio expoſuimus. Vt cõpendio ãt utar:quæcũq ſint aduerſarii dicturi & ad probationem & ad iuris ſui
partes afferendas:& ad ueniã poſtulandã ex antedictis ꝑoccupabimus. Poſt hanc ãt cãm tota eſt ſtratio ꝑ e/
numeratiõnẽ ſummatim repetenda. Et breuiter ſi fieri põt:iudiciũ animi in aduerſarios qdem uel ad odiũ uľ
ad iram uel ad inuidiã:in nos ãt ad beniuolentiã uel gratiã uel miſericordiã cõmouendi qbus ãt rebus hoc fi/
at in deliberatiuo genere in ſuaſionib⁹ & diſſuaſionibus diximus:ac rurſum in defenſionis ſpecie ad finem ꝑ
curremus. Orationis igiť principiũ in iudiciali genere ſi qdem accuſem⁹ ita cõponemus & ordinabimus. Si
uero defendamus:exordiũ quẽadmodũ & in accuſando cõſtituemus. Eſt ãt res quaꝝ accuſamur : qbuſq ac/
cuſator ſcientiã auditoribus fecerit:relinq̃mus qbus uero opinionẽ relinq̃rit:haſce ubi poſt exordium propo
ſuerimus:diſſoluemus. Teſteſq & q̃ſtiones & iuramenta reſellemus:quemadmodum antea audiſti. Et ſi qui/
dem res credibiles fuerint:poterimus ipſarum reſponſionem in eius quod relictum ſit:locum trãſferre. Quod
ſi teſtes per quæſtiones fidem fecerint:aut in orationem aut in negocium aut in quodcunq aliud fuerit in ad/
uerſariis maxime ueriſimile. Ipſorum eſt reſponſio tranſferenda. Si uero aut contra utilitatem pub.aut con/
tra conſuetudinem accuſator te feciſſe criminetur:debes defendere. Id maxime eſſe utile:quod ab eo crimini
datur. Vel ſi id minus potueris:dices ut neq abs te ab iis:qui tibi ſint ſimiles:aut quod non hoc mõ huiuſmo
di res geri conſueuerit. Probabile igitur ita ſolues. Exẽplũ uero debes primũ ſi potes demonſtrare:id haud q̃ſi
quam eſſe criminationi ſimile. Vel aliud tibi ex contrariis ꝑter ueriſimilitudinẽ exẽplum ferendũ eſſe. Cõie/
cturã aũt potes confutare.ſi dicas qbus cauſis contraria ſignificare cõtigerit. Sentẽtias uero atq cõmentatio
nes aut improbabilis aut ambiguas oſtẽdas:oportet. Signa autem nõ eius ſolũ cuius ipſe ſis accuſatus:ſed re/
rum plurimarum ſigna eſſe oſtende. Et ea quidem quæ ab aduerſariis dicta fuerint: in contrarium aut ambi/
guum cõuertentes poterimus hoc modo improbare. Si uero quorum nos accuſator criminať:ea feciſſe fatea

mur:Idq; ex iuſti & legitimi partibus defendere pergamus magis legitimas res noſtras iuſtioreſq; demõſtra/
re elaborabimus. Quod ſi minus cõmode fieri potuerit. ad imprudentiã caſumq; defugiemus. Iacturaſq; par
uas eſſe oſtendemus. Et ignoſcendũ nobis eſſe argumentabimur demonſtrantes. q̃ oĩum quidem hoĩum per
imprudentiã delinquere cõmune ſit ſed afficere iniuria improboꝝ eſſe propriũ. Dices ẽt & æquum & bonũ
eſſe. & iuſtũ & conducibile iis ignoſcere. qui per imprudentiã deliquerint. Nemĩnẽ. n. oĩum ſcire. ſi quid aliq̃
do ſibi huiuſmodi euentuꝝ ſit. Oſtendendũ eſt ẽt ſi quid aduerſarius ipſe aberrauerit. & ueniã tamen conſe/
cutus ſit. Poſt hæc eæ præoccupationes ſequũtur. quæ ab aduerſariis dictæ ſunt. harum igitur alias ſatis ſuper
que a rebus ipſis ſoluere poterimus. Sed ſi calumnientur ſcriptas nos orationes recitare. aut quo eas recitem⁹
meditari: aut mercæde conductos patronos fieri. ad hæc talia cõtraueniamus oportet. diſſimulãdoq; dicam⁹
minime oĩum lege prohiberi. aut ſe ſcripta aut illũ non ſcripta loqui. lege namq; talia patrare nõ ꝑmitti. loq
uero ut quiſq; uelit facile ſim. Dicendũ quoq; erit uſq; adeo aduerſarii delicta uel ipſius eius ſentẽtia ꝑmagna
eſſe. ut exiſtimet me nunq̃ digne in ſe accuſando ſatiſfacere poſſe. niſi quæ dicturus eſſem. & antea ſcriberem:
ac multum temporis meditatus ſim. Ad ſcripturaꝝ igitur orationũ calumnias ſic occurrere poterimus. Si ue
ro dixerint nos diſcere meditariq; dicendi facultatem. confitebimur id q̃dem. dicemuſq; nos q̃dem quos anĩ
mis diſcere. neq; calumniatores neq; cõtentioſi certe ſumus. Tu uero q oratoriã tenes: cum hoc tempore tum
ſæpe alias nos calumniis circũuenire depræhenſus es: quare cõducere ciuibus uidet̃ ut & ille oratoriã diſcat.
Nõ. n. ſic malũ neq; inſimulatorẽ eum fore Eodẽ quoq; mõ ſiquis nos mercæde cõductos cauſaꝝ patronos
dicat & fatebimur: & cauilabimur: huiuſq; rei auctorẽ accuſatorem noſtrũ ac reliquos oĩs demonſtrabimus.
Mercendum aũt ſpecies diuidem⁹: dicemuſq; alios pecuniis alios grat⁹ alios ſuppliciis alios honoribus ad/
uocatos aſſiſtere. Te igitur gratiis id obire muneris oſtende. Aduerſariũ uero dicito ne paruo quidẽ ꝓtio ad/
uocatũ aſſiſtere. Eum nãq; ut aliquid argenti iniuſte capiat: nõ autem ne perſoluat in iudiciũ ire. Idem quoq;
modus ſeruandus eſt: ſi q̃s nos aut aliquos edocere dixerit: q controuerſiis apud iudices utantur: aut iudicia/
lis orationes conſcribere. Nã & alios & oĩs oſtendes pro uiribus adiumẽto amicis eſſe: & docendo quidem
& cõſulendo. Et artificioſiſſime in huiuſmodi rebus occures. Oportet ãt & circa interrogationes atq; reſpon
ſiones: quotquot in huiuſmodi ſpeciebus inciderint: ne nos negligentia ulla capiat. Sed q̃ reſpondeo cõcedã
tur quæq; negentur: ſunt conſyderanda. Cõceſſiones igit̃ ſunt huiuſmodi. Mihi filium enecaſti. Enecaui equi
dem. Nã ille in me prius diſtrixit gladiũ: filium mihi pulſaſti: pulſaui equidẽ. Iniuria. n. in me prius mãus inie
cit. Mihi caput cõnfregiſti. Confregi eq̃uidẽ. Nã noctu impetũ in meam feciſti domũ. Talis igitur cõceſſiões
legibus freti non nunq̃ facimus: huiuſmodi uero negationes legẽ diclinant. Mihi filiũ occidiſti: non ego qui
dem: ſed lex occidit hæc ãt oĩa ita oportet reſpondere: Cũ duaꝝ legũ altera iubet hoc faciundũ: altera non ue
tet: quæ igitur in aduerſarios dicenda ſunt: ex his oĩbus colliges. Poſt hæc ãt eoꝝ quæ antedixerimus iteratio
ne breuis eſt admonitio adhibenda. Ea uero eſt utilis omni tẽpore q̃ ob rem & ſingulis ĩ ſpeciebus ea iteratio
ne utendũ eſt. Veꝝ in accuſationibus maxime & defenſionibus ea congruit. Itidẽ quoq; in ſuaſionibus atq;
diſſuaſionibus. Neq; ſolũ ea hic cõmemorare: quæ ante dixerimus: quẽadmodũ in laudando & uituperãdo
uerũetiam aĩos iudicum in beniuolentiã noſtrã conciliare: & in aduerſarios concitare debemus: hanc uero ite
rationẽ in orationis partibus poſtremã conſtituimus: hæc. n. facit. ut reminiſcaris ſummatim: quæ dicta ſunt
enumerando aut ratiocinando aut interrogando: tua quidẽ quæ optima ſunt. Aduerſarioꝝ ãt quæ nequiſſi/
ma: ſiq̃dem interrogationis figura uti uolueris. Cuiuſmodi ãt unũquodq; horum ſit: ex iis cognoſcere poſſu/
mus: q̃ ſuperius dicta ſunt. In beniuolẽtiam uero noſtrã iudices conciliabimus: & in aduerſarios concitabi/
mus: ex iis beneficiis ut ẽt in deliberatiuo genere ſummatim oſtẽdimus: quib⁹ nos aut amici noſtri ipſos a q̃/
bus iniuriã ſuſcipimus ipſorũue neceſſarios ſeu iudices ipſos uel eos q eĩs curæ ſunt: ſiue affecerimus: ſiue affi/
cimus: ſiue ſumus affecturi. Et ſi ipſis dixerimus nunc tẽpus eſſe referendaꝝ pro ſuſceptis beneficiis gratiaꝝ.
Et ſi eos in cõmiſerationẽ ſi opus fuerit: adduxerimus. Hoc ãt eo faciemus quo noſtrã in auditores beniuolẽ
tiam demonſtremus. Et q̃ indignes ob ea q̃ male paſſi fuerius: aut patimur: paſſuriue ſumus: miſeria ꝑmimur
niſi hi nobis adiumento fuerint. Si uero nihil nobis abſit: huiuſmodi cõmemorabimus: q̃bus bonis priuati
fuerimus: aut priuamur: aut priuabimur: ubi iudices nos neglexerint: Seu ut nunq̃ boni q̃ppiam nacti fueri/
mus aut nanciſcimur: aut nacturi ſum⁹: niſi ab his auxiliũ meruerimus. Ex his nãq; cõmiſerationẽ nos dignoſ
conſtituem⁹: & auditores nobis conciliabim⁹. Aduerſarios uero calũniis circũuentos in inuĩdiã & odiũ apđ
auditores ex hoꝝ contrariis adducem⁹: cũ oſtenderimus ab his aut hoꝝ amicis auditores ipſos ipſorũue ne
ceſſarios mali quippiã indigne paſſos aut pati aut paſſuros. Ex huiuſmodi. n. rebus ad odiũ & irã in aduerſa
rios rapientur. Sin autẽ hæc fieri cõmode nequiuerint: ea in unũ redigemus: q̃bus auditores ĩ aduerſarios ad
inuidiam concitemus. Inuidia nãq; propinqua eſt odio. His ãt ſummatim inuidebitur. Si eos indigne fortu
natos. & ab auditoribus aĩo alienos oſtenderimus ꝑcurrentes q̃multa bona iniuſte paſſi fuerint: aut patiunt̃
paſſuriue ſunt. Aut q̃ nunq̃ nullius boni indiguerint. uel indigent uel indigebunt: aut q̃ in nihil unq̃ mali in/
ciderint: ſeu incidunt: ſed incident: niſi nunc a iudicibus puniantur. Ex his igitur rebus auditorũ nobis aĩos
ad beniuolentiam in concluſionibus conſtituere & in aduerſarios contra commouere poterimus. Ex omni/
bus uero ſupradictis accuſationeſ defenſioneſq; q̃aptiſſime ordinabimus.

Verendi aũt ſpecies ſeparatim q̃dem ipſa raro conſtituitur: ſed aliis ſpecieb⁹ cõmiſcetur. & aduerſus de q̃õnis
contradictiones maxime eſt utilis. Verũtamen ne huius nos ordo lateat ſiquando uel oratio uel uita ſpecieb⁹

hominum actio aut ciuitatis adminiſtratio quærenda contingeret. Itē etiam hac de parte ſummatim ꝯcurrá.
Eſt igitur ꝗrentibus eodē quaſi mō exordiendū ſicuti etiá calumnia circūuentos oportet docuimu . Quare
cū idoneas in principiis cauſas attulerimus: quibus id recte facere uideamur. Ita ad quærendū ueniemus. Cau
ſæ āt congruet in ciuilibus qdē conuentibus. qđ aut cōtentione quadá quin potius ne auditores lateat id fac
mus. Demū qđ nobis hi prius moleſti fuerint. In priuatis uero uel inimicitias uel paruas eoꝝ q ꝗruntur c
ſuetudines: uel in eos ipſos beniuolentiá uel ut ꝗ agunt remittentes nō amplius hæc faciant proferre op̄orꝫ
bit. In publicis āt ſi legitimū & iuſtū & publicá utilitatē proferemus. Ex his āt & his ſimilibus exordio cōſti
tuto ac ſingulis deinceps propoſitis aut dictis aut geſtis aut cogitatis ꝗremus. Eaq; demonſtrabimus & iuſtis
& legitimis & priuatis & publicis utilitatibus aduerſari. Et oia demū conſiderabimus: ſi quo in loco ipſa ſi/
bi uel moribus proboꝝ hoium officiisue diſſentiunt. Sed ne in ſingulis enarrandis longiore utamur oratiōe
quo pluribus illuſtriū ſtudioꝝ aut reꝝ aut uerboꝝ aut conſuetudinū res eoꝝ quos ꝗrimus aduerſari oſtēde/
rimus: eo ipſos obſcuriores apud auditores cōſtituemus. Opus eſt āt non triſti & acerbo quodá ſed miti má/
ſuetoq; uultu ꝗramus. Hoc.n. mō ueriſimiliores reddentur apud auditores habitæ oratiōes. Et oratores ipſi
nullū de ſe relinꝗnt inſimulationi locū. Vbi uero diligenter oia ꝗſieris atq; amplificaueris: oratiōis exitū bre
ui: iteratione terminabis. Et ut eoꝝ quæ dicta fuerint: auditores reminiſcātur efficies. Has igitur ſpēs ubi hoc
pacto conſtituerimus: pulcherrime ipſis uti poterimus.

Peroratio antedictorum omnium per enumerationem & amplificationem.

o Pus eſt præterea: orando & ſcribendo in id ꝗmaxime enitamur elaboremuſq;: ut pro reꝝ natura
uerba accōmodemus: & ita noſmetipſos trita cōſuetudine his cūctis exerceamus: et eoꝝ uſus no/
bis in promptu ſit. Atq; ut ex arte quidem dicere poſſimus: tū in priuatis publiciſq; diſceptationi
bus: tum iis ēt in ſermonibus: quos aduerſus alios habuerimus: plurima hinc & artificioſiſſima ad
iumenta ſuſcipiemus. Elaborandū eſt ēt: ut non circa uerba orator dūtaxat: uerūetiam circa uitá quam antedi
ctis ſpēbus exornet: atq; magnificet ſuam diligentiá oēm ſtudiumq; accōmodet. Ná uitæ cōpoſitio & ad ſua
dendum & ad boni & æqui uiri exiſtimationē adipiſcendū conducit plurimū. Primū igitur diuidendæ ſunt
ſecundum oēm diſciplinæ diſtributionē quid primū quid ſecundū quid tertium quid quartū tractandum ſit:
demū ea tibi ſunt præparanda: quæ circa auditores attenduntur: de quibus in exordiis docuimus. Eniuero be
Beniuo/lentia niuolentiam a perſona tua captare poteris. ſi promiſſis inſiſtas: & eoſdē amicos in oēm uitam tueare: neq; in
Attenti aliis actionibus inconſtans eſſe ſed iiſdē ſemper uti uideare. Attenti aūt fient auditores: ſi iis in negociis uerſe
Beniuoli ris: quæ & magna & honeſta ſunt multiſq; conducant. Cū uero beniuolos auditores reddideris: ubi ad nego
cioꝝ expoſitionē abs te deuentū eſt quæcunq; propulſationē malorum: bonoꝝ āt continent exhibitionē fa/
cile apud illos admittuntur quæcunq; uero ſecus ſunt reiiciuntur. Sed pro celeri & apta & ueriſimili narratio
ne. hæc ſunt tibi facienda. Celeriter āt abſolues: ſi non oia uolueris ſimul agere. ſed prius primo & quod reli/
qui eſt deinceps. Dilucide uero: ſi non ſtatim relicta actione in alias res prius tranſieris: ꝗ illam abſolueris. Ve
riſimiliter āt ſi nihil a tuo, more alienum agas. Itē ſi non eoſdē finxeris & inimicos tibi & amicos eſſe. Ex his
āt probationibus eas aſſumemus: de quibus ita ſcientiá ad præficienda negocia tenemus: ut eam aliis interpta
ri. & explicare poſſimus. De quibus āt ſcientiá non habemus: eas prout ſæpius accidere ſolēt: aſſumemus. Tu
tiſſime namq; in huiuſcemodi rebus egeris: ſi conſuetudinē ſequi uolueris. In certamine uero contra aduer ſa/
rios ſiquidem oratione contenditur: ex iis quæ dicta ſunt: noſtrá confirmationē faciemus. Sin uero contracti
bus hoc faciemus: ſi ſecundum leges & non ſcriptas & ſcriptas cū teſtibus ꝗoptimis ac tēpore præfinito eos
confecerimus. Ex cōcluſione uero eoꝝ quæ dicta fuerint: reminiſci auditores faciemus: ſi quæ geſta ſunt: ſum
matim rurſum dicimus. Ex iis āt quæ agimus: ita cōmonebimus quandocunq; eadem negotia uł ſimilia prio
Beniuoli ribus tractemus. Beniuoli āt nobis erunt auditores: ſi ea geſſerimus: qbus aliquid beneficii ſuſcepiſſe aut ſuſci
pere aut ſuſcepturi uidebuntur. Magnas autem res geremus: ſi ea negocia tractauerimus: quæ multoꝝ ſint bo
noꝝ cauſa: hoc igitur mō quæ ad uitá pertinent. ꝑparanda ſunt. Ex priora autem inſtituto circa orationē eſt
exercitatio adhibēda. Sacrificia uero uti ꝓmiſſum eſt faciemus ad deos quidē pie: ad ſumptus āt moderate ad
ſpectacula uero ſplendide: ad ciues āt utiliter. Et aduerſus immortalis quidem deos ea habebunt pie. ſi patrio
more ſacrificemus. Ad ſumptus aūt moderate: ſi non quæcūq; miſſa fuerint: ab iis qui ſumptibus præſunt: cō
ſumantur. Ad ſpectacula uero ſplendide ſi magnifico ſint apparatu conſtituta. Ad ciues autē utiliter: ſi & eq
tes & grauiores armaturæ pedites belle inſtructi pompam celebrent. Quæ igitur hoc modo mortales i deos
fecerint: pie certe fecerint. Eos āt amicos cōparabimus: qui ſint nobis moribus nō diſſimiles: & quibus eadē
quæ etiam nobis conducant: & quibus magnis in rebus cōmunis nobiſcū fortuna ſit. Talis.n. amicitia ꝑdu/
rat maxime. Socios āt eos facere debemus: qui & iuſtiſſimi ſint: & non mediocri: ualeant potentia: & in pro
ximo habitent hoſtis autem faciemus: qui horum ſint cōtrarii. Suſcipiendū āt bellum in eos eſt: qui remp. aut
eius ſiue amicos ſiue ſocios iniuria uiolare moliūtur. Præſidia autem habeamus oportet aut noſtra aut ſocio
rum aut hoſpitū cauſa. Et primo quidē noſtra: demū ſocioꝝ. tertio uero hoſpitum. De tribus āt id quidem ē
optimum: ꝙ a priuatis prouentibus ac poſſeſſionibus proficiſcitur. Secundum uero a cenſibus. Tertium au/
tem a pauperibus. qui ſua corpora miniſteriis præbent. Ab opificibus autem arma. a locu; letibus uero pecu/
niæ. De adminiſtratione autem reipu. popularis quidem principatus eſt optimus. in quo leges optimatibus
Plebs honores diſtribuit. Plebs uero neque dandis priuatur ſuffragiis: neque ferendis quidem ſententiis. Proxima

uero [illegible] eſt:in qua leges a ditioribus affici contumelia plebem non ſinunt. Principatus aūt paucoꝝ duo ſūt gene[illegible]ꝛt.n.eſt ex amiciciā & ſocietate quadā aut a cenſibus. Neceſſe aūt eſt ſocios faciamus:cum ciues minus ex ſeſe potentes ſunt:q̄ tum ſolū tū oppida tueant̄:aut hoſtibus repugnent. Eſt autem ſocietas omittēda cum aut eam facere non ſit opus:aut ſocii longe a nobis diſtent neq̨ potentes ſint q̄ opportune adſint. Ciuis [illegible]it bonus eſt qui amicos ciuitati utiliſſimos comparat. Inimicos uero & pauciſſimos & infirmiſſimos q̄q̨ ſine ulla priuatoꝝ bonoꝝ publicatione prouentus cōparat q̄plurimos:& q̄ ſeſe iuſtiſſimū præbēs eos i quæſtionē agit:q̄ rerūpub.aliq̄d p̄ iniuſticiā uiolat. Largitionib⁹ uero utunt̄ oēs:aut q̄m aliq̄d inde ſperāt cōmodoꝝ:aut quo ſuſceptoꝝ beneficioꝝ gratiā referant. Obſequunt̄ āt oēs aut lucri aut honoris aut uoluptatis aut timoris gr̄a. Cōmutationib⁹ uero utunt̄ oēs:aut ſponte aut inuite. Oēs.n.actiones aut ui aut ſuaſiōe aut fraude aut occaſione p̄ficiunt̄. In bello āt uincit̄ aut fortuna aut corpoꝝ multitudine robuſtitateue aut pecuniaꝝ copia aut opportunitate locoꝝ aut uirtute ſocioꝝ aut cōſilio & caliditate īperatoris. Socios uero de relinq̄ndos putāt aut maiore utilitate aut belli ſolutione. Iuſte āt agere eſt cōmūis ſeq̄ utilitatis cōſuetudines parere legibus:priuataq̨ pacta ſeruare. Cōducit āt corpori q̄dē bona habitudo & formæ dignitas aut uires & bona ualitudo. Aīo uero Sapiētia Prudētia Fortitudo Temperātia Iuſticia. his āt utriuſq̨ pecuniæ & amici. Inutilia uero ſunt hoꝝ cōtraria. Plurimū uero utilitatis affert bonoꝝ ciuiū multitudo. Finis.

Sapiētia Prudentia Fortitudo Tēperantia Iuſticia

Franciſci Philelphi ex græco in latinum traductio Ariſtotelis Rhetoricæ ad Alexandrum regem: q̄ quidē interp̄tatio facta eſt Florētiæ. Anno a natali xp̄iano:Milleſimo quadrigenteſimo Decimo Kalēdas Iulias.

Ad magnanimum & illuſtriſſimū principem Philippū Mariam Anglū Inclitum Mediolanenſiū ducem. Franciſci Philelphi præfatio in Plutarchi Cheronenſis apophthegmata ad Traianum Cæſarem.

I ECTITANTI Mihi nuper græca quædā princeps optime nōnulla Plutarchi cheronenſis uolumina p̄docti & in primis ſapientis uiri:cū de morib⁹ lucubrata grauiſſime:tū de aliis pleriſq̨ permagnis ac p̄claris rebus ornatiſſime elegantiſſimeq̨ p̄ſcripta ad man⁹ incidūt. Quæ dū ſingula incredibili q̄dā cupiditate p̄curro:ille haud quaquā intēpeſtiue ſe liber offert:q̄ de apophthegmatis ad Traianū Cæſarem inſcriptus eſt. Hūc accurratius ēt atq̨ etiā cū mecum ipſe cōſidero:res ſane digna uiſa eſt:q̄ a Plutarcho illuſtri erudiiſſimoq̨ philoſopho emanaret:& Traiano ipſi dedicaret̄. Fuit.n. Traianus eiuſmodi profecto & uir & imperator:q̄ cū omni antiq̄tate ita de uniuerſæ uirtutis laude cōtēderet:ut nihil ad decus ei:nihil ad gloriam defuerit. Nā ſapientia q̄ una tum animi magnitudinē tū iuſticiā ipſam cōplexa eſt:q̄q̨ humanos caſus oīs infra ſe habet:ita diuinus ille princeps uiguit.ita excelluit:ita mortales reliquos longiſſime anteiuit: ut q̄cquid ageret:cōtinuo ex omni parte p̄fecte ageret. Quare cū intelligeret uim dicendi eam rem eſſe:qua cæteris aīantibus maxime p̄ſtaremus hāc uehementer ſectat⁹ eſt:& coluit plurimū. Viros prudentia & ōrōne īſignis quoſcūq̨ uel apud noſtros uel apud græcos offendiſſet:& honorib⁹ p̄ſecutus eſt oēs:& familiaritate ſibi cōſuetudineq̨ deuinxit. Nō.n.erat ignarus:& q̄ eſſet uirtutis primū:& optimoꝝ principū nomen p̄ eloq̄ntiſſimos uiros ſempiternū fieri. Cū ergo apud Traianū cōiunctiſſime Plutarchus uiueret:munus p̄gratū illi & perutile cæteris ſe factuꝝ exiſtimauit:ſi q̄ magna cura & induſtria collegiſſet:apophthegmata eius nomini dedicaſſet.

Plutarchus Traian⁹ Cæſar

Apophthegmata uero ipſa q̄ pleriq̨ noſtri dicteria nōnulli dicta nominarunt:ſunt breues orationes argutiorem ſenſum aliquē facetioremq̨ cōtinentes. Sū his q̄dē mirifice delectatus non modo q̄ dicacitates liberum dignas homine ſuauiſſimoſq̨ ſales per ſe ferrent uerūetiam quoniam mirabilem quondam & uberem ac uariā grauitate ſententiarum ad oēm orationem augendam atq̨ exornandam adhibitura porrecturaq̨ uidebantur. Nihil eſt enim ut ita dixerim humanis in actionibus uafre callide pudice continenter generoſe conſtanter benigne liberaliter īnocenter integer amice:nihil deniq̨ magnifice nihil ſapienter nihil cum uirtute & laude dictum factūue:q̄ non inde exēplum uenari queat. Quantū uero & decoris & dignitatis ad oēm & orationē & uitæ cultum afferre ſoleat exēploꝝ uis:nō eſt dicendi locus p̄ſertim cū pater id q̄dē:& in prōptu eſt oib⁹.

Apophthegmata Dicteria

Placuit igitur p̄ſtantiſſime princeps cū otioſus eſſem:huiuſmodi apophthegmata in latinū uertere.idq̨ ñ mō ut p̄deſſem noſtris:ſed eo ēt libentius quo te tibi oſtenderem.i.ut mea locubratione intelligeres:quæ perſæpe ipſe dicendo amplecteris:iſta apud probatiſſimos & clariſſimos uiros quoſq̨ probatiſſima ſemp̄ laudatiſſimaq̨ extitiſſe: Affirmant.n.q̄bus frui licuit aditu ac ſermone tuo:ea te ſingulis prope dictis ſn̄iaꝝ & crebitate & pondere & comitate uti:q̄ præcæteris hoibus lycurgus ille lacedæmonii q̨ oēs aptiſſime uſi p̄hibent̄. Tu uero regibus ipſis plane munificētior imitaberis hoc loci:ſi uidebit̄:p̄ſaꝝ reges. Mos.n.fuerat:qui uel in hāc uſq̨ ſeruatur ætatē:ut q̄ adire pro re q̄ppiā reges inſtituiſſent:ea deferrent:ad illos dona:q̄ offerentiū obſuantiam atq̨ pietatē declaratura iudicaſſent. At illi eo pacto q̄ offerebant̄ ſuſcipiebant:ut non auari non cupidi odryſioꝝ more principū ſed humani ſed benefici ſed iure optimo regia & maieſtate & ſplendore p̄diti cēſerentur. Nā longe maiora q̄ accepiſſent munera:illuſtrioraq̨ referebant. Itaq̨ cum hoc ſimul q̄cquid eſt munuſculi.obtuli aīum tibi meū. Siquid mihi fuiſſet maius id ēt q̄libentiſſime obtuliſſem. Tu āt nolim argentū mihi:nolim auri quicq̄ referas. Nā ut es excelſo atq̨ inuicto aīo:q̄ hæc oīa deſpicias:& pro nihilo putes:cū ātea ſæpenumero tū nup̄ime his maximis & potētiſſimis regibus ac ducibus liberādis uel amplificandis poti⁹ nō obſcure declaraſti:quos memorabili illa inauditaq̨ uictoria maritimi unius ac terreſtris p̄lii caietā captiuos habueras. Quid igit̄ pro mea erga te fide a me poſcit̄? maius q̄ddā medius fidius multoq̨ p̄clarius:ut æquo aīo feras:teipſum amē:te colam:te admittet. Id ſi feceris:nihil prorſus mea ſn̄ia ad ſplendidiſſimæ tuæ in me mu

lycurgus

Odriſii

Præliū caietanū

nificentiæ cumulum acceſſerit. Interim apophthegmata ipſa tũ ꝑ ingentis ac fere infinitas occupationes tuas moleſqꝫ licuerit: cognoſces: ubi ꝑſpicue inuenies cũ apud græcos & barbaros tum ẽt apud nr̃os: qcquid in oĩ probitatis ac præſtantiæ genere aut fieri: aut dici: aut cogitari memoria dignum quiuerit. Ego ſi te his delecta ri animaduertero: propediem alia ſubnectam.

Plutarchi cheronenſis apophthegmata ad Traianum Cæſarem.

artaxerſes rex ꝑſarum / Traianꝰ Cæſar / Lycurgꝰ

c Vm Artaxerxi perſaꝶ regio maxĩe impator Cæſar Traiane obeqtãti olim obuiã factus opari us qſpiã ac rudis hõ: cui aliud nihil eſſet: aquam utraqꝫ manu e proximo hauſtã flumine obtuliſ ſet: iucundus ille ſubridenſqꝫ ſuſcepit: qppe q nõ rei quæ dabat̃: uel inopia uel uſu ſed alacri dã tis uolũtate grãm metiret̃. Exiſtimabat ẽt eũ q benigne parua prõpteqꝫ acciperet: nõ regali mi nus humanoqꝫ fungi munere: q̃ ſi magna elargiret̃. At lycurgus tenuiſſima ſpartæ ſacrificia ſta tuit: quo ex ꝑſentibꝰ rebus uenerari deos ĩmortalis expedite facileqꝫ poſſent. Qua ipſe quoqꝫ ductus ſnĩa te nuia tibi, dona hoſpitaliaqꝫ munuſcula cõeſqꝫ philoſophiæ primicias offero hiſce cõmentariis. Quæ ſi quã aut ad moꝶ diſciplinã. aut ad cognitionẽ iꝑitantis pro rõne electiõis: q̃ dicẽdo magis q̃ agẽdo patet: ſi quã inquã affinitatẽ hñt una cũ offerẽtis affectione ſuſcipe atqꝫ utere. Quanqꝫ uitæ quoqꝫ illoꝶ facta ſimul ac di cta hiſtoria hæc cõplectit̃: q ſiue duces ſiue legũlatores ſiue iꝑatores: tũ apud romanos: tũ apud græcos ma xime claruerunt. Atq res geſtæ fortunã plerũqꝫ admixtã habent: ſed q̃ inter obeũda negotia q̃ in aduerſis q̃ ſe cundis in rebꝰ dicta reſponſa negata affirmataqꝫ ſunt. ueluti qbuſdã in ſpeculis ꝑſpicue cuiuſqꝫ oſtẽdunt men tem.

Syrãnes

Proinde Syrãnes ille pſes admirãtibus qbuſdã cur fieret: ut prudẽtibꝰ eius uerbis res nequaqꝫ reſponde rent: uerboꝶ inqt i ſe ſe ius eẽ: at reꝶ in fortuna & rege. Nẽpe illic res: q̃ dictis uiroꝶ cõſonant: ut libẽtes edi ſcant̃: facile ꝑſtant: hic ãt uel ſola ipſa uerba q̃ ueluti qdã uitæ morũqꝫ indicia atqꝫ ſæmiaria collegimus haud intempeſtiua tibi moleſtaqꝫ fore cenſeo: ſiquidem permultos uiros: qui memoratu digni extitiſſent: breui in ſpexeris.

Exempla externa.

Perſæ / Cyrꝰ rex

p Erſæ amant hoĩes adunco naſo: qm̃ Cyrus ac potiſſimũ forma reges eſſe delectaret̃. Aiebat. n. ãt Cy rus eos: q ſibi bona nollent: cogi ut aliis parerẽt. atqꝫ expedirent. Quodqꝫ neminẽ deceret iperare. q ſubditis ñ eẽt melior. Cũ uero & mõtuoſa pſaꝶ regio aſperaqꝫ eẽt: uellẽtqꝫ ꝑpterea cãpeſtrẽ ac mollẽ capere: id qdẽ eſt paſſus ingens & plãtaꝶ ſæmina & hoĩum mores atqꝫ igenia regionũ quoqꝫ ſimilitudinẽ trahere.

Darius rex / Xerxes rex / Zopyrꝰ / Babilon

d Arius Xerxis pater cũ de ſuis laudibꝰ ꝑdicaret: aiebat & in ꝑliis ſeſe & piculoſis aduerſiſqꝫ in rebus prudẽtiorẽ fieri. Idẽ, cũ tributa ſubditis impaſſet. ꝑuinciaꝶ ꝑfectos acceſſiuit: & an tributa grauia eſ ſent: interrogauit. Quibꝰ reſpõdẽtibus ea mediocriter hr̃e iuſſit: dimidiũ qſqꝫ ſolueret. Cũ aũt puni cũ malũ qdã & id qdẽ magnũ apuiſſet. q̃renti cuidã qd nã tñ hr̃e uellet: q̃ta eẽ granoꝶ multitudo. zopyros ſe uelle reſpondit. Erat autẽ zopyrus uir tum probus: tum amicus. Qui ubi ſeſe ipſe cecidiſſet: nareſqꝫ & aures obtrũcaſſet: & ita creditus babylonius fefeliſſet: ac dario tradidiſſet urbem ſæpe dicebat darius longe zopyꝶ malle integrum q̃ centum cape babilonas.

Semiramis / Darius rex

ſ Emiramis qd̃ ſibi ſepulchrũ cõſtruxerat: inſcripſit lr̃is. Quicũqꝫ rex pecuniis ĩdiguerit: patefacto mo numento quot uoluerit accipito: Itaqꝫ Darius ſublato lapide pecuniaꝶ nihil inuenit: ſed, alias reppe rit litteras: q̃ hæc dicerent ni malus uir eſſes ac nummis inſatiabilis: cadaueꝶ loculos nõ moueres.

Xerxes rex / arimenes / Babilõii

x Erxes darii filius Arimeni fratri q ex agro bactriano de regni ſucceſſione ſecũ decertaturus deſcẽde rat dona miſit: iuſſitqꝫ deferẽtibꝰ illi dicerẽt hiſce te in ꝑſentia honorat xerſes frater. At ſi res deſigna tus fuerit: eris oĩum apud ſe maximꝰ. Cũ uero declaratꝰ rex eẽt: & eũ Arimenes cõtinuo adorauit: ac diadema ĩpoſuit: & arimeni xerſes ſm dignitatis gradũ poſt ſe dedit. Babiloniis ãt qm̃ defeciſſent: iratꝰ poti tuſqꝫ uictoria ipauit: arma ne ferrẽt: ſed pſallerẽt: tibia uterent̃ ſcorta alerẽt caupõicæ idulgerẽt: ac ſinuoſis tu nichis inducrent̃. Venalibꝰ ãt caricis q̃ portarent̃ ex attica: aiebat futuꝶ: ne priꝰ ueſceret̃: q̃ qꝫ illas ferret: ſo lo potitus foret.

Speculatores

Idem quos i caſtris ſpeculatores græcos deꝑhendiſſet: nullo ſupplicio affecit: quin ubi iuſſiſ ſet: ut audacter inducrentur exercitum libere dimiſit.

artaxerxes

a Rtaxer xes xerxis filiꝰ cognomĩto lõgimanꝰ qm̃ manũ alterã hr̃et longiorẽ: aiebat bñficiũ addere lõ ge magis regale eẽ q̃ auferre. Primꝰ ãt iuſſit: q & poſſẽt & uellẽt uenatores iactu initio uterent̃: Pri mus ẽt iis ſuppliciũ ſtatuit: q circa iperii diſciplinã deliqſſent: ut ꝑ cædẽdo corpore exuti ueſtibꝰ cæ derent̃: depoſitaqꝫ tiara uellerẽtur.

Satibarzanes

Satibarzane ãt cubiculario iniuſti qddã ab eo petẽte: ubi ñ obſcure didiciſ ſet triginta millibꝰ daricis ab illo id fieri: q̃ſtori iperauit: totidẽ daricos ad ſe portaret: quos illi tradẽs accipe i quit Satibarzane hos. n. cũ tibi dedero: paupior certe futurꝰ nõ ſũ: at ſi tibi q̃ petieras: fecero: iniuſtior.

Cyrus

c Yrus iunior cũ lacædemonios ut ſecũ ſocietatẽ facerẽt: hortaret̃: dicebat cor ſibi lõge grauiꝰ eẽ q̃ fra tri: quodqꝫ & plus meri q̃ ille biberet: & meliꝰ ferret. & ut ille uix i uenatiõibꝰ eqs inſiſteret: at diffi cilioribꝰ in rebꝰ ne in ſolio qdẽ. Hortabat̃ ãt. uiros ad ſe mitterẽt: monens ac pollicẽs peditibꝰ equos ſe datuꝶ: eqtibꝰ uero bigas: uicos ãt qbus ꝑdia eẽnt. at eos q uicos poſſiderẽt: factuꝶ ſe urbiũ dños: Argenti uero & auri ñ numeꝶ ſed põdus iis fore.

artaxerſes

a Rtaxerſes huiꝰ frater cognomẽto memor ñ adeuntibꝰ mõ ſed obſeqntẽ benignũqꝫ ꝑſtabat: ueꝶ ẽt le gitimæ uxori iuſſerat regii currꝰ aulea undiqꝫ tolleret: quo indigẽtibꝰ in itinere aditus pateret. Paupe re aũt hoĩe malum ingentis magnitudinis ei offerente: iucunde ſuſcepit: ꝑ ſolẽ ingens: hic his mihi uidet̃: quẽ urbẽ quoqꝫ ex parua magnã reddere poſſe exiſtimẽ. Cum uero aliqñ fugiens cõmeatu ipedimentiſqꝫ direptus

ſiccis ficis ueſceretũr ac pane ordeaceo:cuiuſmodi inqt uoluptatis rudis eram.
p Aryſatis cyris & artaxerſis mater iubebat:q rex apparate quippiam & imperioſe dicturus eſſet: uer parysatiſ
bis grauiſſimis atq; ornatiſſimis uteretur. Cyr⁹rex
Rontes regis artaxerſis gener cum ob iram in ignominiam excidiſſet:contemptuiq; eſſet:inquit quẽ Artaxer
o admodum computatorum digiti nunc decies millenarios numeros nunc unarios queunt ponere eo ſes rex
dem quoq; modo regum amicos poſſe quandoq; totum quandoq; minimum. Orontes
m Emnon q cõtra Alexãdrũ pro rege Dario bellũ gerreret:quẽquã q ſub ſe merẽs multa de Alexandro Memnõ
maledice petulanterq; loq̃ret̃ ubi lãcea pcuſſiſſet:ego te inqt alo:ut pugnes:ñ ut maledicas alexãdro. Darius
a Egyptioꝝ reges pro ſui ipſoq; lege adiurabant iunices:ne quid per iniuriam aliquando iudicarent: Alexan/
ſi reges id etiam ipſi imperaſſent. der rex
p Oltis rex tracũ cũ i Troiano bello & a troianis eum:& ab Acheis legati ſimul adiiſſent:iuſſit: ut He Reges æ
lenam redderet:duaſq; a ſe pulchras mulieres Alexander acciperet. gyptioꝝ
t Eres Sitalci pater dicere conſueuit cum ocioſus eſſet:neq; rei militari operam daret:nihilo ſe ſua ſen Poltis
tentia agaſonibus præſtare. rex
Otys pardã largiẽti:leonẽ ipſe cõtra largit⁹ ẽ.Cũq; natura excẽdeſceret& i eos q i miniſteriis deliq̃ſ/ Helena
ſent:aĩa:duerteret graui⁹:ubi ab pegrio uaſa fictilia deportata forẽt cũ & fragilia & tenuia tũ ẽt apte Teres
atq; magnifice laborata cælata tornataq; politiſſime:peregrino quidem illi dedit dona:at uaſa cõfre Sitalcus
git omnia:ne per iram ut ait:amarius illos plecteret:qui ea confregiſſent. Cotys
Dathyrſus rex ſcytgarum aduerſus quem traieciſſet Darius ſuaſit ionum tyrãnis:ut ſoluto Iſtri iugo Idathyr
i effugerent ac ſeſe in libertatem uendicarent.Quod cum ob ſuam in Darium fidem facere noluiſſent: ſus rex
mancipia frugi manſueta minimeq; fugitiua appellabat. Darius
Teas ad Philippũ ſcribẽs ait:tu qdẽ macedonib⁹ iperitas hoĩb⁹ iis:q bellãdi peritiã didicerunt:ego ateas rex
a autẽ ſcythis:q aduerſus famem & ſitim pugnare poſſunt:Idem cum equũ pecteret:philippi legatos i philipp⁹
terrogauit:num hoc Philippus faceret.Iſmeniam uero quẽ captiuum egerat tibicinẽ optimum tibia rex
uti iuſſit:admirantibus autẽ reliquis iurauit equeſtrem hinnitum auditu ſibi iucundiorem eſſe. Scythæ
Cilurus cũ rectis marib⁹ filiis octogita diẽ eẽt obitur⁹ haſtiliũ faſcẽ cuiq; obtẽdẽs ut illũ cõfringerẽt: Scilurus
ſ iubebat:Id ãt ſingulis ſe poſſe negãtib⁹:ipſe ſingillatim educta haſtilia oĩa facile cõfregit.ita docẽs il
los ubi una eſſe pſeuerarẽt:firmos ac potentis fore imbecillos ãt ſi ſepararentur:ac diſſiderent.
Elo tyrãn⁹ quo tpe carthaginẽſes ad Imerã dbellauit pacẽ cũ iis actur⁹:coegit:fœderib⁹iſcriberẽt fo Selo
ſ re:ut ẽt filii a pſtãdis Saturno ſacrificiis qeſcerent.Educebat ꝑterea ſyracuſanos pſæpe:pinde atq; ad carthagi
militiæ plãtioniſq; munus:quo & ager melior cultu redderet̃:& ne ipſi p otiũ deteriores fierent.Idẽ nenſes
cũ ob petitas pecunias ciues tumultuarent̃:eo ſe pacto petere pecunias dixit:ut eas reſtitueret: quas etiã poſt Imera
bellũ reſtituit.Cũ uero in conuiuio lyra circũferretur:temperantibus deinceps & cũtinentibus reliquis:ipſe e Saturn⁹
quum adduci iuſſit:quem leuiter facileq; inſiluit. Syracuſa
Iero poſt Gelonẽ tyrãus eoꝝ neminẽ:q liberi⁹ eũ licẽtiuſq; adirẽt:intẽpeſtiuũ dicebat eẽ.Qui ãt ſe/ ni
h cretũ uerbũ occultũq; efferrẽt:iniuria afficere ẽt illos exiſtimabat:ad quos efferret̃.Odimus.n.nõ ef Lyra
ferẽtis mõ ueꝝ ẽt audiẽtis:q̃ noluimus.Obiurgatus aũt a quodã q᷑ ſibi os fœteret:ſuæ id uxori crimi Hiero ty
ni dabat utpote quæ nihil unq̃ hac de re dixiſſet.At illa ait exiſtimabam.n.uiroſ oĩs ita olere.Xẽophani uero rannus
colophonio dictitãti uix ſe alere duos ſuos:reſpõdit:at homerus cui tu detrahis:pluris q̃ decẽmillia uel mor Gelon
tuus alit.Epicarmum autem comicum qm̃ uxore eius præſente laſciue aliquid locutus eſſet:affecit multa. Xẽopha
Ionyſius ſenior cũ ſorte cõciõatores ꝑ litteraꝝ ordĩe traherent̃:ubi.d.lr̃a ſorti ipi obueniſſet:ad eũ q nes
d dixiſſet:deliras dionyſi:dñabimur ergo r̃ndit.Atq; ubi cõcionẽ hũiſſet:cõtinuo a ſyracuſanis ꝑtor d Homer⁹
ſignat⁹ ẽ.Sed poſteaq̃ i tyrãnidis initio obſideret̃:inſurgẽtib⁹aduerſ⁹ eũ ciuib⁹ amici cõſulebant:ni Epicar/
uellet ſupat⁹ captuſq; mortẽ dare.magiſtratũ iperiũq; depõeret.At ille bouẽ a cuoquo iugulatũ cõfeſtimq; p mus
lapſũ intuẽs:deide nõ iniucũdũ ac triſte:ẽ inqt:nos metu mortis q̃ adeo breuis ẽ:tm̃ ac tale imperiũ deſerere? Dionyſi
Idẽ cũ filiũ cui pricipatũ erat relictur⁹:accepiſſet igenui uiri cõiugẽ uitiaſſe:illũ iracunde interrogauit:ſiqd hu us ſenior
iuſmodi a ſe ppetratũ noſſet:Adoleſcẽte ãt r̃ndente tu.n.nõ hũiſti p̃rem tyrãnũ.Nec tu inqt:habebis filiũ:ni Syracu/
hæc ppetrare deſieris.Itẽ cũ ad eũ ingreſſ⁹ uidiſſet igẽtẽ poculoꝝ aureoꝝ argẽtorũq; multitudinẽ:exclamãs: ſani
inqt:tyrãnus i te ñ ẽ:q a tãta poculoꝝ:q̃ a me accipis:copia amicũ tibi neminẽ cõpararis.Pecunias ãt a Syra Bos
cuſanis exigẽs atq; illos deinde:intuẽs q̃ri ꝑcari ac dicere pecuniaꝝ ſibi adeſſe nihil ut alias ſoluerent:iuſſit & Coquus
id bis terue effecit.Sed ubi pluris impaſſet.& eos ridere ac inforo circũuentis cauillari audiſſet:ut qeſcerent: Syracu/
iuſſit:nũc.n.nihil hñt:qñ qdẽ nos deſpiciũt.Matri uero q̃ ætate cõfecta eẽt:uelletq; tũ nubere:ait ciuitatis le/ ſani
gib⁹ uim poſſe afferri.naturæ ãt haud poſſe:Atq; cũ reliquos ſontes atq; malefactores grauiſſimis ſuppliciis
plecteret.ueſtiũ furib⁹ cognoſcebat.quo ſyracuſani cænis atq; ebrietatib⁹.qb⁹iuicẽ utebant̃.abſtinerẽt.Itẽ cũ
pegrin⁹ qdã diceret ſe illi priuatim eloqutuꝝ.quo pacto inſidiãtis ꝑnoſceret ut eloq̃ret̃.iuſſit.Cũ uero is dio/
nyſiũ adiſſet.dixiſſetq;.da mihi talẽtũ quo inſidiãtiũ ſigna audiſſe uideare dedit id qdẽ ea audiſſe ſimulãs & Dionyſy/
ita hoĩs doctrina admirabat̃.Itẽ iterrogãti an eẽt ocioſ⁹.nũq̃ mihi hoc inqt accidat. At cũ accepiſſet duos a us
doleſcẽtes multa de ſe de ſuaq; tyrãnide petulãter malediceq; locutos inter potãdũ.utrũq; ad cænã inuitauit.
Quoꝝ cũ alteꝝ ebrioſe multa cõtumelioſeq; delirãtẽ.alteꝝ raro moderate aſſeruãterq; bibẽtẽ intueret̃.illũ

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

qdē dimiſit:utpote q natura eēt cōtumelioſꝰ:& ob ebrietatē maledixiſſet:hūc āt e medio ſuſtulit:qppe q de/
dita opa ut & maliuolꝰ & hoſtis idē ppetraſſet. Accuſantibꝰ uero qbuſdā hoiem a ſe honorari & ad dignita
tē ꝑuehi:q & īprobꝰ foret & moleſtꝰ ciuibꝰ. At uolo inqt:cū eē quē magis q̄ me oderint. Atq; ubi Corithio
rum legati munera:q̄ iis dederat:ñ accipent pp legē q̄ legatos ñ ſineret a pricipe munera cape.grauē eos rē face
re inqt:q ꝙ ſolū boni tyrānides haberent:tolleret:docerentq; ēt bñficiū tyrāni formidandum eſſe. Cū etiam
apud ſe increbruiſſet cuidā ex ciuibus auꝝ domi defoſſum eſſe:iuſſit:ad ſe deferres. Sed ubi uir ille parua qua/
dam ſurrepta particula in aliam urbem tranſmigraſſet.atq; p̄dium emiſſet.eo accerſito ut omne id auri recipe
ret iuſſit:quo in opera uteretur:neq; amplius quod utile eſſet:inutile faceret.

[a] T iunior dionyſius dicebat multos alere ſophiſtas:nō ꝙ illos admirareť ſed qm̄ p illos admiratiōi eē
uellet. Polixeno āt dialectico affirmāte cū ſe uerbis reprobatuꝝ:at ego inqt rebꝰ te reprobo: qppe
q tuis relictis me meaq; obſuas. Eiectꝰ āt ex tyrānide cū interrogareť:qd tibi Plato ac philoſophia ꝓ
fuit:rñdit:ut æquo aīo facileq; ferrē hꝰmodi fortunæ mutabilitatē. Interrogatꝰ quoq; quodāmō factū ſit. ut
cū eiꝰ pater & paup & priuatꝰ ſyracuſanos in ſuā dicionē uēdicaſſet:ipſe & tyrānꝰ & tyrāni filiꝰ amiſerit. At
pater inquit cum popularis dñatus odio eſſet:res inuaſit:ego uero cum tyrānis in inuidia eſſet. Veꝝ cum ab
alio idem rogaretur. Pater inquit ſuam mihi tyrannida reliquit non fortunam.

[a] Gathocles figuli fuit filiꝰ:q ſiciliæ dñatū adeptꝰ rexq; appellatꝰ fictilia pocula cōſueuit inter aurea
ponere:eaq; iunioribꝰ oñdēs dicere Ego cū huiuſmodi aurea pocula cōſueſſem:in p̄ſentia qđ diligē
tiæ ac fortitudini ſtuduerim hæc facio. Inſup cū urbē obſideret:& qdā e mœnibꝰ p cōuiciū diceret:
o figule quo pacto ſtipēdiū ſolues:māſuete is atq; ſurridēs ait:cū hāc Vrbē cœpero. Cū āt uiribꝰ in ſuā egiſſet
dicionē:captiuos uænūdabat ingens:ſi cōuicio me ruſꝰ affeceritis:q̄rar apđ dños ueſtros. Ithaceſiis uero eiꝰ
nautas accuſantibꝰ ꝙ inſulā adorti pecora aliq̄ abſtuliſſēt. At ueſter rex inqt:cū ad nos iſſet ñ mō pecore abla
to ueꝝ excæcato paſtore abiit.

[d] Ion qui dioniſiū exegit ex tyrannide:cū calippum:cui oīum uni & hoſpitum & amicoꝝ maxime fi
deret:inſidias ſibi tendere accepiſſet:eum arguere paſſus non eſt:mori inquiens longe præſtare q̄ ui/
uere ubi non hoſtes ſolum ſed etiam amicos cauere oportuerit.

[a] Rchelaus cū in pōtu familiaris petulātior qdā aureū ſcyphū ab eo peteret:illum ut euripidi traderet;
iuſſit puero Admirāte āt hoie. Tu.n.inqt:q petas:at hic q accipiat:dignꝰ ē uel ñ petēs. Cū āt a loq̄cio
re tonſore interrogareť qm̄ mō te tondeo:tacēs inqt. Itē cū euripides pulchrū agathonē iā pubeſcētē
in cōuiuio cōplectereť atq; ſuauiaret:ad amicos cōuerſus ait:nulla uos admiratio capiat:pulchroꝝ.n.ēt autū
nus pulcher ē. Præterea cū Timotheꝰ citharedus qm̄ pauciora accepiſſet:quā ſparat:palā eū accuſaret: & hāc
aliqn̄ particulā cōcinens:at tu terræ filium argentum laudas:in illum ſententiā detorq̄ret:cōcinne in eum re/
torſit Archelaus. Tu āt flagittas. Et cum quidā aqua eum inſperſiſſet:irritatus aduerſus hominem ab amicis.
At non me inſperſit:inquit:ſed illum:quem eſſe exiſtimauit.

[p] Hilippū Alexādri patrē Theophraſtꝰ tradit ñ ſolū genere & dignitate regia:ſed ēt fortuna & mori
bus maiorē cæteris regibꝰ moderationēq; extitiſſe. Is atheniēſes beatos eē p̄dicabat: qppe q ſingulis
ānis decē cū impio p̄tores:quos deligerēt:inuenirēt:cū ipſe in multis ānis unū ſolū īperatorē inuene
rit parmenionē.inſup cū multæ res ex ſnīa clariſſimeq; geſtæ uno die ei nūciareť: o fortuna inqt paꝝ aliqd
mihi mali ꝓ tātis talibuſq; bonis facito.idē cū poſt deuictos græcos nōnulli cōſulerēt p̄ſidiis urbes cōtineret:
rñdit malle frugi ſe lōgū tp̄s q̄ heꝝ breue appellari. Atq; amicis iubētibꝰ ut maledicū & conuitiatorē quēdā
expelleret:id factuꝝ ſe negauit ne inter pluris circūiēs malediceret. Et Smichytho Nicāora inſimulāte ꝙ aſ
ſidue philippū maledictis laceraret:amiciſq; ſuadētibꝰ accerſendū illū ac plectēdū eē:ueꝝ. Nicāor inqt ñ eſt
macedonū neq̄ſſimꝰ.itaq; cōſiderādū ē neqd aduerſꝰ nos agať. Atq; ubi nouit Nicanora inopia uæhemēter
affligi:& a ſe neglectū:īperauit largitiōis qdā ei dari. Ruſuſq; cū ſmicythus diceret mirificas de eo apud oīs
laudes Nicāora indefeſſe p̄dicare:uidetis ne:inqt:in nobis eē & uitupari & laudari? Atheniēſiū uero factio/
num ducibꝰ gratias hr̄e ſe dicebat:q ſuis cōuitiis meliorē ip̄m facerēt cū uerbis tū ēt moribus:enitor.n.eos &
uerbis ſimul & rebꝰ mēdacii arguere.at cū atheniēſes quotquot ad chæroniā captos gratis dimiſiſſet ſuos ami
ctus ſtrataq; repoſcerēt:ob idq; macedōas accuſarēt:ſurridēs philippꝰ inqt:nōne ueſtra ſnīa atheniēſes putāt
i taloꝝ ſe ludo a nobis uictos. Cū āt ei bellāti clauicula fracta eēt:& medicꝰ q eū curabat:quottidie ꝑrius ali
qd peteret:& ſume inqt quot uolueris ñ clauē habes. Præterea cū duos fratres amphoteꝝ & crateꝝ intuereť
& Crateꝝ qdē tum acutū tum ſtrenuū.amphoteꝝ uero hebetē ac ſtultū:dicere ſolitꝰ ē Crateꝝ amphoteꝝ eē
amphoterꝰ āt utrūq; ſignificat:ad amphoteꝝ eē neutrū. Eos āt q cōſulebāt amariꝰ eē utēdū atheniēſibꝰ: in ſa
nire dicebat:q hoiem qui ad gloriā oīa agēdo patiēdoq; referret.gloriæ theatrū iuberēt abiicere. Cūq; duos
īprobos flagitioſoſq; iudicaret:ſnīam tulit:ut alter e macedōia fugeret:alter ut illū inſeq̄reť. Et cū i bono agro
caſtra foret poſiturꝰ:audiretq; illic pabulū iumētis ñ eē:cuiuſmodi inqt:nr̄a ē uita ſi ad aſinoꝝ cōmodū no
bis uiuēdū ē? atq; cū munitiſſimū caſtellū quoddā cape uelle:ubi exploratores retuliſſēt quādifficillimū eē &
nullo mō capi poſſe:rogauit:an ita eēt difficile:quo ne aſinꝰ qdē auro honuſtꝰ q̄ret accedere? atq cū laſchēis
olynthii milites q̄rereť.moleſtiſſimeq; ferrēt.qđ a philippi militibꝰ ꝓditores p cōtumeliā uocareť ieptos
inqt macedōas natura eē & agreſtis.q ſcaphā ēt ſchaphāt diceret. Filiū uero admōebat macedōibꝰ blāde atq;
gratioſe utēdum ſe p̄ſtaret.quo ſibi multitudinis uires cōpararet.donec alio rege humanum eſſe licebat. Con

corithiorū legati
Dionyſiuſ iunior
ſophiſtæ
polixēus
Plato
ſyracuſāi
agatho/cles rex
Sicilia
Cōuiciū
ithaceſii
Dion
archela/us
Scyphus
Euripidſ
agathon
Thimo/theus
archelaꝰ
Philip/pus rex
alexāder
Theo/phraſtus
athenienſes
Fortuna
Græci
Simicy/thus
Nicanor
philippꝰ
athenienſes
Cōuiciū
Macedones
Philip/pus rex
clauicula
Medicuſ
ampho/terus
Craterus
athenienſes
Macedona
Exploratores
aſinus
Philip/pus rex
Proditores
Scapha

ſulebat quoq;:ut qui in ciuitatibꝰ uiribus pſtaret:& bonos uiros amicos ſibi cōparet & malos:deinde alteris
uteretur:alteris abuteret̃:Idē Philoni thebano & benefico & hoſpiti ꝑ id tpis:quo thebis degebat obſes: cū
nullū a ſe poſtea munus uellet accipe ait:noli:me:qſo:hac priuare pſtātia uincēdi:ſiqdē bñficio gratiaq; ſupe/
ras.Multos āt quos bello ceperat:eos uenundās ſublata īpeditaq; tunica ſedebat nequaq̄ decore.Itaq; unꝰex
iis qui uenundabant̃:clamauit:ignoſce mihi philippe.Nā a patre amicitia mihi tecū ē.Interrogāte āt Philip
po unde hō amicꝰ es & quō:ait ꝓpriꝰ accedens tibi eloq̄r.Vt āt ꝓprius factꝰ ē:parump inferius chlamyda de
mitte:ita.n.ineptꝰ ſedes.At philippꝰ iſtū ait dimitte:nā q uero beniuolus atq; amicus eēt:latebat me.Præte/
rea cū ab hoſpite quodā ad cænā inuitatus:multos quos obuios habuiſſet:adduceret:uideretq; hoſpitē turba
tū:ñ.n.ſufficiebāt:q̄ parata erāt:ſingulis amicis cōmonefactis:ut placētæ locū relinq̄rent iubebat.Ii uero ita
eē putātes expectāteſq; comedebāt haud multū atq; oibꝰ hoc pacto ſatis fuit.Hipparchi āt euboici mortē nō
obſcure moleſte tulit.Dicēte āt quodā attamē tēpeſtiue ille ac mature mortuꝰ eſt ſibi qdē reſpondit:mihi qui
dem celeriter.Prius.n.diē obiit:quā a me dignā amicitia nr̄a gratiā receperit.Rurſus cū accepiſſet Alexādrū
q̄ri:ac ei crimini dare ꝙ filius ex pluribꝰ ſuſciperet mulieribꝰ:ꝓinde inqt qñ qdē multos habes regni æmulos
dato opam:ut & honeſtus & probus fias.quo non mea ſed tua gr̄a regnū adipiſcaris.Eundēq; iubebat ut &
Ariſtotelē obſeruaret:philoſophiæq; ſtuderet:neqd:multa huiuſmodi agas:q̄ egiſſet me pœnitet. Cū item ex
Antipatri amicis quendā iudicū numero aſcripſiſſet:poſteaq; & barbā ſibi & capillum inficere certo ſenſiſſet
hoiem remouit:inquiens qui in pilis fidus nō foret:eū nō eſſe dignū exiſtimandū:qui fidē in rebus ſeruaret.
Machetæ uero cuiuſdā cām iudicans qm̄ eſſet ſomnolētus:minus accurāte ꝙ iuris foret:attendebat: proinde
aduerſꝰ eum ſententiā tulit.Illo āt reclamante ꝓuocare ſe iudiciū iratus philippus ad quē inqt? & machætas
ad teipſum rex ſubdidit:ſi uigilans quidē attendenſq; audieris.Surrexit tunc Philippus ubi uero magis ad ſe
rediſſet:noſſetq; iniuria machætā affectū:iudicium qdem nō reſcidit:ac æſtimationē litis ipſe pſoluit.Itē cum
harpalus rogaret:ut Cratera gentilē ac familiarē ſuum q eſſet iniuriaꝝ accuſatus:iudicio liberaret: ne in cōui
tio foret:ac nihilo tñ minus mulctam ſolueret:meliꝰ eſt inqt hunc ipm q̄ nos huius cā in infamia eſſe.Ad hæc
grauiter amicis & iniq; ferentibꝰ peloponnenſes beneficiis affectos in olympiis aduerſus eū inſuſurrare atq;
obſtrepe turpiter.Quid igit̃ inquit:ſi male afficiant̃.At cū pluſculū tpis militiæ ſōno indulxiſſet:deinde ubi
ſurrexit:tuto inqt dormiebā:Antipater.n.uigilabat.Rurſus cū interdiu is dormiret:& græci:q ad fores con
uenerant:grauiter id ferrent:atq; incuſarent.Parmenio ne admiremini ait:ſi nunc Philippus dormit:nā cum
uos dormiretis:hic uigilabat.Cū uero pſaltē quendā uellet inter cænandū emendare:ac de pulſandis chordis
diſſerere ait pſaltes:ſupi id abs te mali rex auertant:ut hæc quā ego melius ipſe teneas.At cum ꝑ id tpis quo in
olympiada uxorē & in Alexandrū filiū erat iratus:Demarathus corinthius ad ſe ueniſſet:q̄ſiuit quo pacto in
uicē græci haberent:demarathus āt ualde ꝑfecto inqt:græcoꝝ cōcordia tibi curæ eſt:qñ qdē neceſſarii atq; ꝓ
pinquiſſimi affecti adeo i te ſunt.Quod cū ille cōſideraſſet:depoſuit irā:& eis recōciliatꝰ eſt.Anus uero pau
ꝑcula cū rogaret:ut ſuā cām iudicaret:eſſetq; ſæpe iportunior Philippꝰ ait ocioſum ſe nō eſſe.Tunc anus uo
ciferans inqt:ac regē te noli.Ille āt uerbū admiratus:nō illā mō ſed alias quoq; cōtinuo audiuit.

a Lexander adhuc puer iis q̄ ꝑſepe philippus multa ac ꝑclare gereret: minime lætabat̃: ſed ad ſodales
cōuerſus pueros dicebat ac mihi pater nihil relinq̄t.Reſpōdentibꝰ āt pueris:ille tibi hæc cōparat.Ve
rū qd ꝓdeſt:inquit:ſi multa ſint nobis.cū agamus nihil.Idē cū & leuitate corporis & pedū uelocita
te plurimū ualeret:hortatus a patre ut in olympiacis ludis ſtadiū curreret ait facerē id quidē ſi cū regibus cer/
tamen mihi futuꝝ.In multā uero noctē cum ad eum puella:quo qeſceret:adducta foret:interrogauit:quid tā
ſero?Illo āt reſpōdente:expectaui.n.quoad uir cubare:grauiter in ſeruos aīaduerterit:qm̄ quantū in illis fue
rat.adulteriū ſere ꝑpetraſſet:Atqui cū diis imortalibꝰ largius odores ſacrificaret.leonides pedagogus quo ꝓ/
ſente pſæpe thus arriperet:ſic ait heus tu puer large odores.offeres.cū regionis thuriferæ potiere.Eius igit̃ po
tius ad illum epiſtolā dedit.Miſi ad te thuris & caſiæ talēta.ne quæ minima ſunt.maximi facias in diuinis re
bus.utpote qui non ſis neſcius non pigmentiferi potitos ſoli.Item cum gāici prælium pugnaturus eſſet.ma
cedonas hortabatur.affatim cænarent.ac omnia in medium ferrēt perinde ut ex hoſtium rebus poſtridie cæ
naturi.Inſuper cū ex amicoꝝ numero perillus qdā dotem filiaꝝ gratia peteret.talenta ut quinquaginta acci
peret iuſſit.Eo aūt dicente decem ſatis eſſe.tibi dixit accipere quidem ſatis eſt.at mihi dare nequaquam ſatis.
Quæſtori āt cum iuſſiſſet.ut Anaxarcho philoſopho quantum peteret daret.quæſtorq; dixiſſet.talenta cen/
tum eum petere.pulchre iquit facit.nouit.n.& amicū ſe habere.& cum quidē amicū.qui talia elargiri & poſ
ſit & uelit.At cū mileti multas athletaꝝ ſtatuas qui in olympiacis phytiiſq; ludis uictoriæ corona donati eſ/
ſent.in tueretur forſitam huiuſcemodi corpora tunc ait extiterunt.qñ barbari urbem ueſtram obſidebant.Et
cum Ada regina carum abſonia atq; cruſtulas per artifices & coquos paratas magnifice ad eum ſemper mitte
re delectaretur.inquit melioris ſibi eſſe obſonatores ad prandium quidem nocturnum iter.ad cænam uero
prandii paucitatem.Omnibus autem ad pugnam inſtructis cum prætores militū interrogaſſent.num ad hæc
aliud quicq̄ iubes?Nihil reſpondit:niſi ut barbæ macedonū radantur.Parmonione uero admirante.an igno
ras inquit captum in prælio nullum eſſe quam barbæ meliorem.atq; cum a Dario ei talentum permulta mil/
lia darētur:& ut aſiam ex æquo diuideret.diceretq; parmenio.equidem acciperem.ſi alexander eſſem.Et ego
quoq; per Iouem inquit.ſi parmenio eſſem.Dario autem reſpondit neq; terram duos ſoles.neq; aſiam reges
duos tolerare.Et cum ad arbelas aduerſus decies centena hominum millia de ſumma rerum acie dimicaturus

Macedo/nes · Philo · Thebæ · philippꝰ · Hippar/chus · alexāder · ariſtote/les · Philoſo/phia · ātipater · Mache/tas · Harpalꝰ · Pelopō/nenſes · ātipater · Græci · parmēio · philippꝰ · Pſaltes · Olympi/as · Demara/thu · Græci · anus · Philip/pus rex · alexāder · olympia/ci ludi · Stadium · Puella · Serui · adulteriū · Leōides · Epiſtola · Thus · Caſia · Talenta · Macedo/nes · Perillus · Talenta · Queſtor · Anaxar/chus · Philoſo/phus · Miletū · athletæ · Barbar · ada regia · parmēio · Darius · aſia

alexáder
Iupiter
Darius
Aſia
Pedor
Epiſtola
átipater
Hámon
cælicolæ
átipater
Parſimo
nia
antipatri
des
Pſaltria
Caſſáder
Teleſip/
pa
alexáder
átigenes
Theſſali
Ludi
alexáder
Taxilles
indi
alexáder
Herculeſ
Crateruſ
Epheſtio
alexáder
rex
Zenocra
tes
Philoſo
phus
Darius
rex
Porus
Demads
alexáder
Cyclops
Ptolo/
mæus
Lagus
antigo/
nus
alexáder
aſia

foret:eum amici adiere:qui milites accuſarent:q intra tabernacula ſermones haberent ac paciſcerentur:ut ni/
hil omnino ſpoliorum in regiam relaturi forent:ſed ſibi ipſis comparaturi. at ille ſubridens bona inquit nun
ciatis omnia:audio enim iis uiris uincendi non fugiendi conſultationes eſſe:ac permulti milites eum adeũtes
rex aiebant fide:neq hoſtium multitudinem pertimeſce:ipſum enim pedorem noſtrum non perferrent inſtru
cto autem exercitu cum militem quẽdam intueretur:qui iaculum amentaret ex acie:ut inutilem expulit quip/
pe qui tunc inſtrueretur:cum iam armis utendum eſſet. Epiſtolam uero quæ a matre ad eum data ſecretas ac/
cuſationes in antipatrum atq calũnias contineret:dum una cum epheſtione uti conſueuerat:lectitaret:illũ nõ
amouit:ſed cum legiſſet:ſui quem eduxerat.a nulli illius ori gemmam apoſuit. Idem in hammonis templo cũ
iouis filius a propheta eſſet appellatus:haud inquit mirum omnium enim Iupiter natura pater eſt : ſuos autẽ
eos efficit.qui optimi ſunt. Sagittæ autem ictu in crure uulneratus:ut eorum multi concurriſſent:qui eum ap
pellare deum conſueſſent:læta hilariq facie:hic quidem ſanguis eſt ait ut uidetis:& cruor. Cælicolæ qualẽ di/
ui miſere flentem. Quibuſdam uero antipatri parſimoniam tenuitatẽq laudãtibus:utpote qui dure auſtereq
degeret:extrinſecus inquit. Antipater albis eſt uulgaribuſq ueſtibus:intrinſecus uero purpureis prorſus . Per
hyemẽ uero ac frigus cum apud amicum epularetur eſſetq & focus paruus & paruum ignis allatum:ut uel li
gna uel thus ingereret iuſſit. Atq cum Antipatrides formoſam pſaltriam duxiſſet ad cænam:facie in eius amo
rem Alexander cõmotus Antipatriden rogauit:nunquid mulieris amore teneretur. Id autem illo confitente
o ſceleſte ait:non abduces continuo e conuiuio mulierem. Item pythona:quem Euius tibicẽ amabat: cum ui
caſſander ſuauitare uellet:idq ægre ferentem Euium intueretur. Alexander:iracunde in cáſſandrum exiliuit
uociferans:ergo nec quemq per uos amari licet. Cum eos autem macedonas qui aduerſa ualitudine labora/
rent:quiq manci debiles inutileſq eſſent:ad mare dimitteret:quidam oſtenſus eſt:qui ſeſe inter ægrotos ſcrip
ſerat:cum is tamen nequaq̃ ægrotaret. Is igitur ubi coram adductus ac diligenter examinatus confeſſus eſt:eo
ſe id cauſæ inueniſſe quoniam amore Teleſippæ:quæ ad mare abiret:uehæmenter cruciaretur:quæſiuit: Alexã
der qui cum de Teleſippa ſermo habendus eſſet:uerum ubi didicit eam eſſe liberam:proinde ait o Antigenes
ſuadeamus Teleſippe:nobiſcum ut maneat:nam liberæ mulieri uim afferre noſtrum nõ eſt. Quos autem græ
cos apud hoſtes merentes captiuos egerat. Athenienſes quidem in pedicis cuſtodiri iuſſit:quoniam qui alimẽ
tum ex publico haberent:ſtipendiis militarent. Theſſallos uero quod agrum quem optimũ poſſiderent haud
colerent. Atthebãos dimiſit inquiens quoniam ſolis hiſce neq urbs neq ager per nos reliquus eſt. Qui autem
inter ludos optime arcu uti uideretur:diceretur q per anulum ſagittam emittere:cum eum haberet captiuum :
ut id oſtenderet:iuſſit. Quod cum ille nollet.iratus Alexander hominem imperauit interemi. Ille uero cũ age
retur ubi ad eos a quibus agebatur:conuerſus diceret multos ſe dies ei rei non ſtuduiſſe proptereaq ne aberra
ret:timuiſſet:id poſteaquam alexander audiſſet:& miratum eſſe & muneribus donatum hominem liberaſſe
quoniam occiſum iri ſe:quam indignum gloria uideri maluiſſet. Inſuper cum Taxilles quidam rex unus ido
rum obuiam factus inuitaret alexandrum ne prælium ſecum uellet neq bellum:quin potius ſiquidẽ minor eſ
ſet ut ſibi benefieri pateretur:ſin ipſe præſtaret:ut benefaceret:reſpondit. At ob hoc ipſum pugnandũ eſt:uter
beneficus uictor euaſerit. At qui cum de ſaxo indorum illo accepiſſet:quod perinde quaſi auibus inacceſſibi/
le ſit aornum appellatur ut locus quidem difficillimus captu eſſet:at qui illum teneret meticuloſus : nunc in/
quit locus iſte facillimus captu eſt. Præterea ubi alius cui ſaxum eſſet:quod minime capi poſſe uideretur: ſe cũ
ſaxo ſimul ac uiribus alexandro dedidit:eum regnare iuſſit:ac ſolum addidit iquiens: Sapere mihi uidetur ho
mo hic:qui probo uiro ſe potius q̃ tuto loco munitoq crediderit. Poſt illius uero ſaxi captiuitatem cum ami
ci dicerent herculem ab eo rebus geſtis ſuperatum.at ego inquit meas res geſtas ſimul cum imperio ne uno qui
dem uerbo cum herculis rebus conferendas puto. Quoſdam uero ex amicis quos i alearum ludo haud uti io
co didicerat:mulctauit. Inter primarios autem optimoſq amicos. Craterum unum omnium maxime hono
rabat.amabat autem epheſtionem: Nam Craterus ait regis amator eſt.epheſtio uero alexandri ſtudioſus. Ze
nocrati uero philoſopho quinquaginta talenta cum miſiſſet:atq is ea non accepiſſet:quod ſibi iiſce opus non
eſſe diceret:rogauit an ne amicum quidem Xenocrates haberet? Nam mihi inquit uix darii diuitiæ in amicos
ſuffecerunt.at cum Porus ab eo poſt pugnam interrogatus quo te pacto utar?regaliter reſpondiſſet:interro/
gatuſq iterum nunquid præterea aliud:omnia in ipſo regaliter ineſſe dixiſſet : admiratus alexander eius uiri
tum grauitatem tum etiam probitatem:plus ſoli ad id quod antea habuiſſet:addidit. Certior autem factus ſe
a quodam conuitio affici. Regale inquit eſt eum:qui beneficus ſit uituperari:ad poſtremum cum diem: obi/
ret:ad amicos aſpiciens ait:magnam mei funeris laudationem fore intueor.

d Emades orator poſteaq̃ ex hac luce alexander e migraſſet: aiebat ſe uidere macædonum exercitum :
quoniam principe eſſet orbatus:excæcato cyclopi perſimilem.

p Tolomæus Lagi filius frequentiſſime apud amicos & cænabat & dormiebat. Quod ſi aliquãdo cæ
nam pberet rebus illorum utebatur.accerſebat enim ſciphos ſtrata ac menſes ipſe pter neceſſaria poſ
ſidebat nihil:quin alios locupletes efficere regale magis eſſe dicebat q̃ locupletari.

a Ntigonus exigẽdis pecuniis erat acriter itentus. Quodã uero dicẽte:at alexander talis non erat. Pro
be inqt. Ille.n.metebat aſiã:ego autem culmos lego.at cũ milites quoſdã eſſet intutus : q thoracibus

& galeis pilam luderent.gauiſus eſt eoꝝ ꝙ duces acceſſiuit.quos laudaret.ut autem audiuit eos bibere illorũ ducatus militibus dedit. Idem admirantibus cunctis ꝙ poſtea ꝗ ſenectutem attigiſſet:humaniter atq; manſuete rebus uteretur:antea enim inquit potentia mihi opus erat.ſed nunc & gloria & beniuolentia. Philippo aũt filio multis præſentibus percunctanti quando caſtra mouebimus:quid inquid.times nunqd ne ſolus tubam audias. Feſtinante uero adoleſcente capere domum apud uiduam mulierem.quæ tris uenuſtas haberet filias. cum quendam hoſpitalibus muneribuſ uitaſſet.inuitaſſet.inquit non educeſ filium meum ab anguſtiiſ. atq; poſteaꝗ longam egrotationem euaſiſſet:cõualeſceretq;:nihil ait deterius accidat:hæc.n.aduerſa ualitudo nos monit uehementius nobis efferendum non eſſe:quoniam mortales ſumus. Cumq; ab Hermodoto ſolis filius in poematis eſſet ſcriptus:in his mecum ait:ollifer iſte mihi neqnaquam ſentit. Dicente autem quodam omnia regibus & honeſta & iuſta eſſe ita per iouem inquit:regibus barbarorum:uobis autem ea dũtaxat honeſta ſunt:quæ honeſta:& ea ſolum iuſta:quæ iuſta ſunt Marſiæ uero fratri cum aliquando eſſet controuerſia rogaretq;:ut eiuſce rei iudicium domi fieret.at fiet iquit: in foro uel cunctis audientibus:ſi nihil per iuſticiam agimus. Idem cum per hyemen aliquando coegiſſet caſtra in illos mouere locos:ubi rerum neceſſariarum penuria erat:& aliqui e militum numero in eum maledicerent:ii quidem neſcii quod prope eẽt:tabernaculo uirga patefacto flebitis:inquit:ni longius remoti maledictis in nos utemini.item cum ariſtodemus amicus quidam qui patre coquo natus eſſet:ei conſuleret:ut & ſumptus & largitiones tolleret:uerba tua ariſtodeme reſpondit ius olent:inſuper cum athenienſes eius ſeruum honoris gratia ciuitati perinde ac liberum aſcripſiſſent nole ait: unum athenienſem a me cædi. Et adoleſcens quidam anaximenis rhethoris diſcipulus cum orationem quam apparate meditatus fuerat:recitaſſet atq; is ea in re quod diſcere uellet:tutius aliquid interrogaſſet conticuiſſetq; adoleſcens:quid ais inquit hic ne illa ſunt quæ in tabulis ſcripta ſũt Rhethora uero alterum audiens qui diceret:ubi anni tempus niuem iacere accepiſſet efficit.ut pabulo careret ſolum non inquit deſines me obtundere. Thraſyllo autem cynico minimum ab eo petẽte:at hoc inquit:dare regis non eſt ſubdente autẽ illo:ergo da mihi talentum:at non eſt inquit hoc accipere cynici. Demetrium uero filium cum ad liberandos græcos magna cum claſſe uiribuſq; mitteret:aiebat gloriam tanꝗ a greciæ ſpecula in uniuerſum orbem ſuã lucem emittere. Item cum antagoras poeta congrum elyxaret:idemq; patellam quateret Antigonus qui poſt eũ ſtaret:homerum ne ait:putas antagora cum agamennonis res geſtas ſcriberet:congrum elyxaſſe. Et antagoras tu autem rex ait:exiſtimas agamennona cum illas res gereret:curioſum adeo extitiſſe:ſiqs i caſtris congrum elyxaret. Cum autem per ſumnum uidiſſet auream meſſem Mitridatem emetere:eius interimendi conſilium cepit:idq; demetrio filio elocutus ut taceret.iureiurando aſtrinxit. Demetrius uero mitrydate aſſumpto unaq; deambulans iuſta mare haſtæ calcaneo deſcripſit in littore:fugæ mitrydate. Quod cum ille intellexiſſet:in põtum fugit:ibiq; regnauit.

d

Emetrius cum rodios obſideret:cepit quodam in ſuburbio protogenis pictoris tabulam: qui Iaſyon pinxerat.i.imaginem liberi patris. Poſtulantibus autem per caduceatorem rhodiis:& ut tabulæ parceret præcantibus:reſpondit paternas ſe imagines potius ꝗ picturam illam abſumpturum: Idem ubi fœdera cum rhodiis percuſſiſſet tormentum apud eos reliquit rem profecto quæ cum eius magnificentiæ tum illorum fortitudinis indicium atq; monumentum allatura foret. Poſt atheniẽſium uero defectionem cũ urbem cepiſſet:quæ rei frumentariæ inopia iam male præmeretur continuo concione conuocata frumentum eis elargitus eſt. Qui cum hiſce de rebus in concione loqueretur:barbaræ quiddam pronũciauit. Quare cum unus e conſeſſu ut uerbum dicendum foret:interclamaſſet:ergo huius quoq; emendationis cauſa alia uobis ꝓterea quinq; millia medimnum elargior.

a

Ntigonus ſecundus cum demetrius pater captus eſſet:miſiſſetq; ex amicis quendam. per quem iuberet:ne obtẽparet:ſiqd litteraꝝ coactus a ſeleuco ad eũ daret neq; urbes cederet:ipſe ꝑ litteras Seleuco obtulit:& oẽ ſe illi regnũ ceſſuꝝ uadẽq; futuꝝ:ſi patrẽ demetriũ liberaret. & cũ bello nauali aduerſus ptolomæi ꝓtores pugnaturus eẽt:gubernatorq; dixiſſet hoſtiũ nauis multo pluris eẽ: at me igt ꝓſentẽ ad uerſus quot nauis opponis. Inuadẽtibꝰ uero hoſtibꝰ cũ aliqñ cederet ait: neqꝗ fugere: ſed ipſũ utileqđ retro potitum eſſet:perſequi. Præterea cum adoleſcens qui fortiſſimo patre natus:non tamen ipſe miles eſſet admodum probus:paternos redditus peteret. At ego ait adoleſcens ob ipſius uiri non ob patris probitatẽ mercedes largitioneſq; exibeo:zenone autem citico mortuo quem unum maxime philoſophorum omnium admiraretur:dicebat theatrum ſuarum actionũ interiſſe.

l

Yſimachus in thracia ſuperatus a dromacheta.cum & ſeſe & exercitum præſiti dediſſet:ubi bibiſſet:i captiuitate poſitus o dii inquit ut paruæ uoluptatis gratia memet ſeruum ex rege feci. Philippidi autẽ poetæ comico.quo & amico & familiari uteretur:quæ tecum dixit ex meis communico:quæ ipſe uiſ reſpondit:preter ſecreta.

a

Ntipater cum parmenionem ab alexandro enecatum accepiſſet.ait:ſiquidem parmonio Alexãdro tetendit inſidias:cui fidendum.ſi minus tetendit:quid agendum. Demadis autem oratoris iam etate confecti:ait ueluti ex immolata uictima reliquum eſſe ſolum uentrem & linguam.

a

Ntiochus tertius ad ciuitates ſcripſit:ſiquid præter leges faciundum iuberet qui litteras:ne ſibi obtẽperarent ut eius regi ignaro. Dianæ autem ſacerdotem.quæ mirandum forma preſtare uideretur: cũ eſſet intutus continuo deceſſit epheſo ueritus: ne quid ꝓter ai ſententiam:qđ nefas eẽ agere cogeret.

philippꝰ
Hermodotus
Iubiter
Marſia
Penuria
Ariſtodemus
athenienſes
anaximenes
Traſyllꝰ
demetriꝰ
Græcia
antagoras
Antigonus
agamennon
mithridates
Demetrius
Rhodii
Prothogenes
Caduceatores
athenienſes
Antigonus
Demetrius
Seleucus
Ptolomeus
Zeno
Theatrũ
Lyſimachus
Antipater
parmẽio
alexandr
Demads
anthiochus
Diana

antiochꝰ Seleucus gallogreci eumenes

a

Ntiochus cognomento accipter aduerſus ſeleucum fratrem de regno bellum gerebat. Sed ubi Se/
leucus a gallo græcis uictus nuſquam appareret: trucidatus uideretur. poſita pur pura Antiochus ſuſ
fuſco amictu indutus eſt. Non multo autem poſt cercior factus de ſalute fratris ſecundo nuncio di/
is immortalibus ſacrificium egit ſuaſque ciuitates coronis ornari fecit.

e

Vmenes inſidiis preſſi circunuentus animam efflaſſe uiſus eſt. Cuius rei cum pergamum rumor per/
latus eſſet. attalus eius frater impoſito diademate & illius accepta uxore regnum cepit. Cum uero ac
cedere fratrem uiuum audiſſet obuiam ſimul cum ſtipatoribus uti conſuerat profectus ē aſtile habēs
At eumenes eum benigne hilariꝗ uultu amplexus eſt. dixitꝗ ad aurem: ne feſtines ante uxorem capere: q̃ me
mortuum uideris. Nec aliud ſuſpecti quicquam in omnem uitam neque dixit neque fecit quietiam cum ex ui
ta decederet. uxorem illi regnumque reliquit: pro quibus il le filium nullum alluit: cum multos ſuſcepiſſet. ſed
Eumenis filio cum in adultam ætatem perueniſſet: regnum uiuus adhuc tradidit.

Ayrrus Pythoñ caphiſiuſ Polyperches romani, Sicilia

p

Yrrhus cum a filiis a dhuc pueris interrogaretur: cui eſſet regnum relicturus. quicunque e uobis inqt
acuciorem habuerit gladium. interrogatuſque uter Pyton ne. an caphiſius tibicē melior eſſet. Polẏp
ches reſpondit prætor. cum uero congreſſus cum romanis bis eos uiciſſet: multis & amicis & ducibus
interfectis. Si uno item prælio romanos: ait: uicerimꝰ actum de nobis fuerit. At poſteaq̃ potiundæ ſiciliæ ſpe
fruſtratus enauigaret: retro ad amicos uerſus qualem inquit romanis atque carthaginenſibus paleſtram relin/
quimus. Militibus autem aquilam eum appellantibus quid enim ait: ueſtris armis ut præpete penna ſublimis
non tollar. idem cum audiſſet a quibuſdam ſe adoleſcentibus multis inter bibendum conuiciis maledictiſque
oneratum. iuſſit eos omnis interdiu coram agi. Quod ubi factum eſt. eorum primum rogauit: an ea de ſe di/
xiſſent. ac iuuenis reſpondi: hæc nempe rex diximus: dixiſſemuſque longe plura: ſi plus uini habuiſſemus.

antiochꝰ Parthi

a

Ntiochus is qui ſecundum aduerſus parthos expeditiones duxit: cum in uenatione quadam fe/
riſque in ſequendis ab amicis ſeruiſque aberraſſet hominum quorundam pauperum caulam ignora
tus ingreditur. Et cum inter cenandum ſermonem de rege inieciſſet: audiuit eum alias bonum eſſe.
ſed flagicioſiſ amicis obſequentem plæraꝗ minus attendere: quodque adeo uenætionis ſtudioſus forret: ut res
neceſſarias pleruncꝗ negligeret. At qui tunc locutus eſt nihil: ſed cum primum illuxiſſet: ſtipatorum ad caulā
aduentu ubi quis eſſet allata purpura atque diademate: patuiſſe. Cæterum a quo. inquit die uos accepi: heri pri
mum uera de me uerba audiui. Præterea cum hieroſylonia obſyderet: iudeis ad maxima illa feſtalia petentibꝰ
dierum ſeptem inducias: non modo eas dedit: ſed etiam tauris auratis cornibus odoribuſꝗ & pigmentis affa

Iudæi

tim præparatis ad portas uſque pompam egit. Atque ſacrificio illorum ſacerdotibus tradito ipſe in caſtra re/
diit. Iudei uero admirati continuo ſeſe poſt ſolemnitatem dedidere.

Themiſtocles Miltiadſ Barbari marathó Trophæum achilles Homerꝰ, Xerxes Euribiades helleſpótuſ Græci ſeriphiuſ antiphates Temiſtocles Simonides athenienſes

t

Hemiſtocles cum adhuc eſſet adoleſcens: in potus ac mulieres uo'utabatur. At poſteaquam Miltia/
dis ductu barbari ad marathona uicti ſunt nihil amplius per intemperantiam themiſtocles ꝑpetrare
compertus eſt. ad illos autem qui eius uitæ ac morum mutationem admirarentur: dicebat miltiadis
trophæum neque ſinere ſe dormire neque otioſum aut deſidem eſſe. interrogatus etiam utrum achilles mallet
an Homerꝰ eſſe. Tu autem inquit utrum uictor in olympia eſſe malles an uictorū præco. Item cum xerxes ad
uerſus græciam magna illa claſſe deſcenderet Epicyden Themiſtocles ueritus hominem popularem atque fa
ctioſum quæſtus auidum ac meticuloſum: ne prætor creatus rempu. perderet: ut prætura abſtineret: perſua/
ſit argento. Cumque adimātus qui nauale prælium formidaret: dicere ad Themiſtoclē. qui ad id græcos hor/
taretur: ſuadendoque incitaret. O themiſtocle eos qui in certaminibus primi irruperint: cedunt ſemper: ita ē
inquit: adimante: Verum eos qui manſerint haud coranant. Atque cum eribiades uirgam tolleret: ut obſtre/
peret: obſtrepe inquit. ut libent: iteꝗ audi. Cum autem eurybiadi perſuadere non poſſet in anguſtioribus lo/
cis nauali prælio certandum eſſe: clam ad barbarum mittit monens: ne græcos pertimeſceret: quippe qui fu/
gerent. ac ubi ille conſilium ille conſiliū ſecutus iunctus eſt: quoniam in his locis claſſe pugnaſſet: ubi grægis
conduxrat: rurſus ad eum mittit: hortaturꝗ: ut correpto itinere in helleſpontum fugiat: quoniam græci de ſol
uendo ponte conſultarent: is quidem eo ductus conſilio quo in ſeruandis græcis illum ſeruare diceretur. At
cum ſeriphius diceret eum non ſua ſed urbis gloria ſplendorem aſſecutum: uera: inquit: narras. Cæterum ne/
que ipſe: ſi ſeriphius forem clarus eſſem: neꝗ tu. ſi atenienſis: Cunque formoſus anthiphates: cuius amore te/
miſtocles tenebat fugeret: atque contemneret eum prius: at ubi magnam adeptus eſt & gloriam & potentiā:
adiret: atꝗ blandiretur: deus inquit: adoleſcēs ſero quidem ambo. uerum tamen ſapimꝰ. Ad ſimonidē uero q
iudiciū quoddā iniuſtū ab eo cōtēderet. dixit neꝗ illū bonū poetā eē poſſe. ſi ꝑter modulū numerūꝗ cōcine
ret. neꝗ ſe bonū principē ſi ꝑter legē iudicaret. Idē filiū q in delitiis matri eſſet. aiebat uiribus græcis præſtare
plurimum. Namque principes græcorum eſſe athenienſes: ſeſe uero athenienſium. uxorē āt ipſius ſuam. at illū
matris. Et cum duo filiam eius precarentur. prætuliſſetꝗ frugi ac probum locupleti alteri. ait ſe malle uirum
q pecuniis q̃ꝗ pecunias. quæ uiro indigerent. Prædium quoque cum uenderet. proclamare iuſſit: ut etiam uici
num bonū hēret. Præterea cū ignominia ab athenienſibus afficeretur. q̄ā in eos ait eſtis moleſti. q uobis uſui
ſæpenumero fuere. Seꝗ platanis aſſimilabat: ſub quarum tegmina tempore imbrium refugiunt ſein uero in
ſerenitate illas auellunt prætreuntes. atꝗ maledicunt. In eretrienſes uero cauillatus aiebat eos ſicut gladiolos

athenæ Græcia

piſcis habere gladium: cor autem non hebere. Cū uero athenis primū eiectus ē: poſtea e græcia quoꝗ. aſcēdit
ad regem apud quem dicere iuſſus. inquit orationem uariis ſtratis ſimilem eſſe. nam quenadmodū illa ſollent

eodēq; modo orationē ſiquid extendatur ſpeciem figuraſq; demōſtrare: ſin colligat᷑. eaſdem tegere atque cor
rumpe. Itaque tempus petiit. quo priſca linguæ percepta pro uoluntate poſſet ac ſine interpræte cum eo loq
Multis aūt honeſtatus muneribus ac breui locupletatus dixit filiis. pdemur o filii. ni perdiderimus. [mironi/]
Ironides aduerſus boetios exercitus ducens egredi athenienſibus iuſſis cum iam hora inſtaret ac pri [des]
m pili nondum omnis adeſſe dicerent adſunt: inquit qui pugnaturi ſunt: eorūq; promptitudine atq; a/ [ariſtides]
eritate uſus hoſtes ſuperauit. [athenien]
Riſtides cognomento iuſtus: ſolus ſemper uerſebatur: ſocietateſq; fugiebat: tanquam amicorū poten [ſes]
a tia ad iniuriam hortaretur. Cunq; athenienſes teſtalibus relegationis tabulis ſtuderent: & literatus ac [Themi/]
rudis homo: qui teſtam haberet: eum adiiſſet iuſſiſſetq; ariſtidis nomen inſciberet: ait ille noſti ne ari/ [ſtocle]
ſtiden. quod ubi iis quidem negaſſet: ſed iuſti cognomentum moleſte ferre diceret: tacens ariſtides nomen id [amphia/]
teſte inſcripſit: & homini reddidit. At cum ei eſſent inimicicíæ cum themiſtocle: legatus una miſſus: ius ait the [raus]
miſtocle in confiniis inimiciticias relinq̄mus. Nam ſi uiſum fuerit: eas rurſum cum reuerterimus: recipiemus [eſchyllus]
Tributa uero cum græcis ſtatuiſſet: tanto pauperior rediit: quantum ad iter ipſum erogauit. Cum uero hi uer [Pericles]
ſus: quos in amphiaraum eſchilus condidiſſet: recitarentur. Nam uult uir eſſe non uideri hic optimus. qm̄ētis [athenien]
altæ fructifer ſulcās ſegetē. Cōſulta callēs germinat grauiſſima: cuncti oculos in ariſtidē conuertere. [ſes]
Ericles cum prætorem geſturus eſſet: aſſumpta clamide ad ſeſe loquebatur: caue pericle in liberos ho [aegina]
p mines magiſtratum geres: & eos quidem græcos atq; athenienſes: iuſſerat autem athenienſes æginam [alcibiadſ]
quaſi pirei portum exiſtimarent: ac tuerentur. Atq; ad amicum quendam qui falſum illum teſtimoni [Paleſtra]
um rogaret: ubi etiam iuſiurandum interueniebat: reſpondit ſe ad aram uſq; amicum eſſe. Cumq; ex hac luce [Ilias]
foret deceſſurus: ſeſe ipſe beatitudinis efferebat: quod athenienſium nemo ſua cauſa nigro amictu indutus eēt [Pericles]
Lcibiades adhuc puer cum eo captu in paleſtra comprænhenſus eſſet: quem nequiret euadere: morde/ [Sicilia]
bat luctantis manum. Atq; illo dicente mordes ut fœminæ: minime inquit: ſed ut leones. Canem quo
que: cum optimum haberet: quem nummum ſeptem millibus emerat ei caudam abſcidit: hoc ideo feci
Inquiens: quo athenienſes hac d̄ re loq̄ntes de me aliud nihil quęritent curioſius. Cum uero ad ludum acceſ/
ſiſſet: illiados carmen petiit: magiſtro autem reſpondente homericum ſibi eſſe nihil: illi inflixit pugnum ac p̄
teriit. Et cum ad periclis fores ueniſſet: audiſſetq; non eſſe ocioſum quoniam quo pacto athenienſibus ratio/
nem eſſet redditurus: conſideraret: ne melius eſt: inquit: cogitare: qui non reddat: Atq; acceſitus ab athenien
ſibus ex ſicilia ad capitis cauſa: ſeipſum abſcondit inquiens eum ſtultum eſſe: qui cum habet controuerſiam: q̄
rit effugere. dum licet fugere: Dumque dixiſſet quis: non credis patriæ iudicio teipſum. Ego ne matriſ quidem
reſpōdit: ne forraſſis ignorans pro albo caculo nigrum immitat. Vbi uero audiſſet ſeſe ac ſuos morti adiudica [lacedēo/]
tos: at iis oſtendemus inquit nos uiuere: & ad lacedemonios uerſus decelicum bellū in athenienſes excitauit. [nii]
Amachus primipillum quendam cum reprehādere: quoniam deliquiſſet: iſq; diceret nunquam fore: [lamach⁹]
l ut idem amplius faceret: belli inquit bis errare non licet.
Phicrates quoniam cerdonis filius eſſet: contemtui erat is gloriam tum primum adeptus eſt. cum ſau [iphicra/]
i cius hoſtem armatum ac uiuum & corripuit: & in ſuam triremē tranſtulit. item cum in amico ſocio/ [tes]
que ſolo caſtra mœtatus uallum iaceret: foſſam foderet quem diligentiſſime. propterea quæ dixiſſet q [calūnia/]
dam: quid enim metuimus. peſſimam imperatoris uocem eſſe reſpōdit: non putaſſem. Inſuper inſtructus ad/ [tor]
uerſus barbaros uereri inquit: ne Iphicratem neſciant: quo quidem nomine hoſtes alios cōſternatos redderet. [armodi⁹]
Præterea cum capitis iudicium ſubiret. ait calumniatori: cuiuſmodi homo rem tu facis: qui bello inſtante ciui [timothe]
tati de me potius q̄ mecum conſultandum eſſe ſuadeas. Ad armodium quoque qui armodii illius priſci genti [us]
lis ſibi ignobilitatem exprobaret: meū quidem genus reſpōdit a meipſo initium ſumit: tuum autem in te finit [Chabri/]
Idem cum ab oratore quodam in concione interrogaretur: quis es: qui ita efferris animo: utrum eques. an ſagi [as]
tarius num pedes: an ſcrutatus: nullus ſum inquit horum: ſed qui hiſce omnibus imperare didicerim. [Iphycra]
Imotheus putabatur fortunator imperator. atque qui ei inuidebant. pingebant urbes. quæ illo dor/ [tes]
t miente ad rætæ ultro ſe implicarent. Iaq; dicebat timothens. ſi huiuſcemodi urbes capio dormiens. qd [Gimnaſi]
me facturum arbitramini cum uigilaro. Ad hæc cum ex audacibus prætoribus quidam athenienſib⁹ [um]
uulnus oſtenderet: at me inquit: puduit. q̄ me prætore ueſtro in ſamo catapulta prope concidit. Oratores aūt [Atheniē]
cum chareta præferrent: talemque dignum eſſe prædicaret. qui athenienſium prætor eſſet inquit Thimotheus [ſes]
immo. qui prætori ſtrata portaret. [Hegſip]
Habrias eos dicebat pulcherrime officio imperatoris fungi: qui res hoſtium maxime noſſet: Et cum [pus]
c pruditionis accuſaretur ſimul cum iphycrate. increparetque iphicrates illum experiēdi gratia in gym [Philip/]
naſium proficiſci & ad ſolitam pādere horam. Quid nam inquit ſi aliud quiddam utriuſque noſtrū [puſ]
athenienſes norint. te quidem ſqualidum & expertem cibi. me uero & pranſum & unctum enecabunt. Dice [Macedo]
re etiā conſueuit formidabilius eſſe ceruorum agmen ductu leonis. quam leonum ceruo duce. [nes]
Egeſippus cognomento crobylus cum athenienſes in philippum irritaret: ſucclamauit quidam e cō [Pytheas]
h cione bellum ne ſuades. Ita per iouem inquit: nigroſq; amictus: & cum publici funerum elationib⁹ [Alexan/]
funebris orationes ſi ad libertatem niti. quāq; macedones imperatint. factum iri maluerimus. [der]
Ytheas adhuc adoleſcens decretis hiſce quæ de alexandro ſcribebātur: contradicturus uenit. atque di [phocion]
p cēte, quodā, tu cum iuuenis es. de huiuſmodi audes loqui rebus. At alexāder inq̄t quem ſuffragiis de

cernitis deum.eſt me iunior.

p Hocion athenienſes neq; ridere neq; lachrymare ab ullꝯ unq̃ ē uiſus.Et in concióe cum quis dixiſſet.
cogitabundus uideris o phocion.recte conie ctas inquit.cogito enim ſi qua ualeo in his breuitate.uti
quæ apud athenienſes dicturus ſum.Idem cum oraculum athenienſibus redditum eſſet unū eſſe in ur
be uirum.qui omnium uoluntati opinionique aduerſaretur.& hunc uociferantes athenienſes quæritandum
iuberēt:phocion ſeſe ait húc eē:ſoli.n.ſibi eoꝝ placet nihil:q̃ multitudo ipa & agit & dicit. Atq; cū aliq̃do a
pud populū ſētētiá dicēs auditoribꝰ gratꝰ eēt:intuereť q; oēs:q cōi eodēq; cōſēſu qđ dixiſſet admitterēt:ad a/
athenienſes — micos cōuerſus ait:nū fortaſſe mali q̄ppiá locutꝰ ſū neſcius.Athenięſes uero cū ad ſacrificiū quoddá acceſſio
nes peterēt.ac reliq ea cōcederēt:rogatꝰ ſæpiꝰ ſniam diceret.Puderet me inqt ſi uobis acceſſōes cederé:huic át
Demoſthenes — ſua nó redderé.ſimulq; fœneratorem oñdebat.Rurſus cū domoſthenes orator dixiſſet:enecabūt te phocion
athenięſes:ſi inſania:eos cepit:ita inqt me enecabūt ſi inſania.te uero:ſi ſanitas eos cepit.itē cū ariſtogitō calū
Ariſtogiton — niator in carcere foret animá effiaturꝰ:erat.n.dánatꝰ phocionaq; rogaret:ad ſeſe ut iret:neq; amici ſinerēt:ad
improbū hominē ꝑficiſcereť.Et,ubi ná loci q̄ſq̃ ariſtogitōa iucundꝰ reſpōdit alloq̃ť:Atq; cū bizátꝰ athenię
philippꝰ — ſes irati eēnt q̄m chareta quē illis auxilio aduerſus philippū cū copiis miſerát recipe urbē uoluiſſēt:dixiſſetq;
phocion — phociō haud oportere iraſci ſociis:q nó crederēt:ſed iis p̄toribꝰ magis q nó crederēť.p̄tor ipſe deſignatꝰ eſt.
alexáder — Qui a bixátiis creditꝰ ut philippꝰ infecta re abiret:effecit.Alexáder át rex cū taléta cētū illi miſiſſet munes q
illa portabát:interrogauit:cur ná factū eēt ut in táto athenięſiū numero ad ſe ſolū hæc alexáder daret.reſpō/
Rumor — dētibꝰ q; illis:q̄m eū ſolū honeſtūq; & p̄bū putaret.Proīde inqt ſinat me & eē & uideri talē.Ad hæc cū alexan
Leoſthenes — der triremis peteret:noīatimq; iuberet populus phocióa intereſſe ac ſētēná dicere:ubi ſurrexiſſet: inqt cōſulo
igiť uobis:ut uel armis uincatis:aut dn̄antium amici ſitis.p̄terea cū de alexádri obitu rumor ſine auctoř exor
Attica — tus cēt:oratoreſq; tribunal cōtinuo inſilerēt:neq; differēdum ſed q̄primum bellādū eē iuberēt:rogabat pho/
Athenięſes — cion ut expectarēt:indubitatoq; rē noſſet.Si.n.inqt:hodie obiit:at cras aderit uel diu mortuꝰ.inſup cum leo
ſthenes ciuitatē impuliſſet i bellum p̄clara libertatis nois atq; impii elatá ſpe:illiꝰ uerba cupſſibus ſimilabat:
átipater — Ná cum pulchra ſublimiaq; eēnt:fructum tñ nō hērent.Initꝰ át,ſuccedētibꝰ ꝓſpere ac ciuitate ſecundo nuncio
Menillꝰ — diſcurēte interrogatꝰ:an hæc ita geſta uellet geſta hæc qdē:cōſulta:uero illa r̄ndit.atticá uero adortis macedo/
demads — nibꝰ:oráq; maritimá uaſtátibꝰ iuuētutē eduxit:p̄multiſq; ad eū cōcurrētibꝰ:& ut collē caper.ibiq; copias in/
ſtrueret:hortátibꝰ o Hercules inqt:ut multos impatores intueor:milites uero paucos uerūtñ cōgreſſus & uicit
ac macedonum principē.Nicióa interemit:at paulopꝰ athenięſes bello ſupati ab átipatro p̄ſidium admiſere.
Menilluſq; p̄ſidū princeps cum phocioi pecunias daret:turbatꝰ inqt neq; illum alexádro eē meliorē: & cám
q̄pp nunc eas accipet:cum tunc noluiſſet:eē plane deteriorē.atq; ait antipater cum duo ſibi athenis amici eēnt
neq; phocioi ut a ſe munera capet:pſuaſit neq; demadē his ipſis expleuit.idē cum ab antipatro rogareť:ut in/
iuſti q̄dá faceret nó potes inqt átipater & amico & aſſētatore phociōe uti.atq; ubi pꝰ átipatri obitum athe
Thdippus — nięſibꝰ ſeſe in popularē principatum uēdicátibꝰ phocion morti eēt adiudicatꝰ in cōcione:amici uero flentes
phocion — ſeq̄renť:phocioni at q ſilētio incedebat:q̄dá ex inimicis obuiá factꝰ in faciē inſpuiſſet:is ad magiſtratum ubi
Piſiſtratus — oculos cōuertiſſet:nōne qs inqt:dedecori in ſeruiētē hunc repſſerit.Cumq; eoꝝ unus q una morituri erát:la/
mētareť:affligereť q; nō amas ait.Thudippe cum phociōe mori.iá uero allata ad eum cuſigna interrogatꝰ nū
qđ ad filium diceret.Ego inqt:iubeo:& rogo te:ne qđ reꝝ haꝝ memoria athenięſibus iraſcare.

p Iſiſtratꝰ athenięſium tyránꝰ cum ex amicoꝝ numero q̄dá ab eo defeciſſēt:eiꝰ q; cepiſſet phylá ad eoſ
uenit collectum ſtratum ſecum ipſe portás.at illis qđ uellet interrogátibꝰ.ſi uobis inqt:pſuaſero:abi/
bo:ſin minuꝰ pſuaſero:uobiſcum máſurꝰ ſum ꝓinde paratꝰ ueni:Atq; cum ad eum delatum eēt eius
matrē cuiuſdá adoleſcētis amore detineri:& illiꝰ q̄dē formidátis dep̄cátiſq; plurimum eá cōgreſſu uti.adole
Traſybolus — centem ad cœnam inuitauit.ac rogauit inter cænandum quo pacto res acta eſſet.illo autem iucunde omnia
ſuauiſſimeq; differēte.hæc inqt.tibi interdiu futura ſunt.ſi matri placueris.Itē cū thraſyboilus eiꝰ amare filiá.
Piſiſtratus — obuiáq; factus ſuauiſſet.p̄peaq; in illū ab uxore exaſperaretur.ait ſiq nos amát.oderimꝰ qđ iis faciemꝰ q ode
runt.Vxoremque thraſybolo uirginem dedit.Cantores laſciuiores quidam cum in eius uxorem incidiſſent.
Demetrius phalæreus — multaque petulanter egiſſent.dixiſſentque interdiu uero piſiſtratum ut ſibi ignoſceret.lachrymantes preca/
rentur.uos inquit enitimini poſt hac ſaniores eſſe.At mea uxor nuſquam heri prorſus profecta eſt.Interogan/
tibus autem filiis cum his alteram uxorem ducturus foret.nunquid eos accuſaret.minime inquit quin laudo
Ptolemeus rex — potius.ac uolo alteros mihi huiuſmodi natos fieri.

d Emetrius phalæreus monebat Ptolemeum regem.ut de regno imperioque libros ſibi compararet.
lycurgus — atque perlegeret.Quæ enim amici non audent monere reges.hæc i libris ſcripta ſunt.

l Ycurgus lacedæmonius aſſuefecit ciues nutrire comam.inquiens formoſos coma uenuſtioris effi/
ci.deformis uero formidabilioris.Ad illum quoque qui populi principatum in urbe faciūdum hor
taretur.tu primus reſpondit in ædibus tuis populare principatum efficito;Ad hæc iubebat ædes ſer
ra ſecurique duntaxat laborádas.Sic enim puderet in humilis ac plebeias ædis pocula & ſtrata ſumptuoſio/
ageſilaus — riſque menſas importare. Præterea pugillis ac prancatii certamen inhibuit.quo ne ludendo quidem abnuere
conſueſcerent.Expeditiones inſuper aduerſus eoſdem hoſtes ſæpius educere prohibuit.ne hi bellicoſiores red
derentur.Itaque cum poſteriore tempore ageſialaus eſſet uulneratus.ait antalcidas præclaram eum a Theba/
nis diſciplinæ mercedem capere.qui uel inuitos aſſuefeciſſet docuiſſetq; bellare.

Harilaus rex rogatus: cur leges adeo paucas lycurgus tuliſſet reſpondit. qui uerborum paucitate ute charilauſ
c renturi legibus haud mulis indigeret: Atq; cum mancipium quoddam audatius ſeſe illi iculcaret. p ge
minos ait. enecarem te. niſi iraſcerer. Ad illum uero qui interrogaret. quid nutrirent comã reſpondit
quoniam ex omni ornatu hic quam minimus ſumptus eſt.

Elechus rex fratri: qui ciues criminaretur: q ſibi magis q̃ illi aduerſarentur: tu enim inquit iiurias pa Teleclus
t ti neſcis. rex

Heopompus cum quadam in urbe murum ſibi quidem oſtenderet: & an ſibi pulcher altuſq; uideret Thepon
t interrogaret. minime: ſi mulierum eſt: inquit. pus

Rchidamus cum in peloponenſiaco bello ſocii rogarent: ut tributis modum eis ſtatueret: reſpondit archida-
a bellum non conſtitutis paciſci. mus

Raſidas cum in caricis murem compræhendiſſet: merſus eum dimiſit deinde ad aſtantis ait: nihil eſt Braſidas
b i a paruum: quod ſi auſit inuadẽtibus repugnare: non ſe incolumen ſeruet. Ad hæc cum imprælio eẽt
clipeo trãſuerberato ictu percuſſus: eadem ipſa quam eulnere aſtam eduxiſſet: hoſtem interemit. ro Braſidas
gatus autem qui ſaucius factus eſſet: quoniam me clipeus inquit prodidit. Thracia

Bi braſidas occidit: liberatis iis græcis qui thraciam incolerent: ac legati qui lacedemonia miſſi ſunt: Lacedæ-
u eius matrem adiſſent: primum illa interrogauit: an pulcherime Braſidas obiſſet. Thracibus autem eſ mon
ferentibus eum laudibus: aliumq; tale dictitantibus fore neminem: ignoratio uos oſpiteſ iquit tenet
nam braſidas quidem uir probus fuit: uerum lacedæmon permultos habet illo meliores.

Gis rex dicere conſueuit non eſſe lacedemonios interrogandos: quot nam eſſent. ſed ubi eſſent hoſtes agis rex
a Idẽ ad mãtineã cũ hoſtes qm̃ plures eẽnt: expugnare neqiſent ait q multis uellet dominari: op⁹ eẽ: ut Elii
cũ multis quoq; pugnaret: Cũ uero Elii laudarent: q olimpiacos ludos p̃clare agerẽt. at qd inqt: ad Olimpia
miratione dignũ faciũt: ſi quattuor annoꝝ curriculo diẽ unũ iuſtitia utunt? cũq; laudibus inſiſterent: ait: qd ci ludi
mirandũ: ſi pulchra in re iuſticia utunt pulchræ? Itẽ cũ flagitioſus hõ ſæpius rogaret qs ſpartiataꝝ optimus iuſticia
foret: q tui diſſimilimus eſt reſpõdit. Rurſus cũ ab altero q̃reret quot eẽnt lacedæmonii: quod iqt ſatis ſunt q
malos arceãt. Et cũ idẽ ab alio quæreret: p̃multi ait tibi uidebuntur: ſi eos pugnantis inſpexeris.

Iſander amictus. quos dionyſius tyrannus ad eius filias p̃cioſiſſimas miſiſſet: nequaq̃ accepit: ueteri Lyſãder
l ingens: ne hiſce deformiores uident. Atq; a qbus carperet: p inde atq; degeneraſſet ab herculæ: qd Dionyſi
dolo plæraq; gereret reſpondebat: quo leonis non attingeret: uulpis pellẽ aſſuendã eẽ. Inſup cũ argi- us
ui iuſtius q̃ lacedemonii de quo ãbigebãt ſolo: uiderent dicere: diſtricto gladio: q huius inqt: ius hẽt: optime argui
de ſoli terminis diſſerit. Lacedæmonios uero cũ ad expugnãdos corythioꝝ muros timidioris aſpiceret: ut le Lacedæ-
porẽ uidit exilientẽ e foſſa: huiuſmõi inqt: hoſtes metuitis? itra quoq; muros p̃ iertia lepores dormitãt? & cũ monii
megarẽſis uir qdã in publico cœtu audacte ad eũ ac licẽtius loqueret. tua inqt uerba ciuitatis indigent.

Geſilaus eos q aſiã incolerẽt dicebat liberos qdẽ malos eſſe: ſuos ãt bonos: Cũq; ii conſueiſſent pſarũ ageſilaus
a regẽ magnũ appellare. at qua nã inqt re ille me maior ẽ: niſi iuſtior tẽperatiorq; ſit. At hæc cũ de for
titudine iuſtitiaq; rogaret: utra eẽt melior: Nihil ait fortitudine indignemus: ſi iuſti oẽs ſimus. Item
cũ noctu repente ex hoſtili ſolo caſtra moturus fore: & eum cuius amore teneret ob iſirmitatẽ reliq atq; lacry
mare intueret: durũ eſt inqt miſereſcere ſimul ac ſapere. Rurſum cũ Menecrates medicus cognomento iupi- Menecra
ter epiſtolãad eũ ſcripſiſſet. Menecrates iupiter regi Ageſialo ſalutẽ. Reſcripſit rex ageſilaus Menecrati ſanita tes
tẽ. At cũ lacedemonii athenienſes ad corinthũ ac ſocios ſupeſſent: audita hoſtiliũ cadauerum multitudie: heu Epiſtola
inqt greciæ: quæ tot ex ſeſe p̃didit. q ſat eſſent: qbus barbaros oĩs uinceret. At cũ oraculum a ioue in Olympia Delphos
ex ſententia accepiſſet: deinde ephoris iubentibus ut etiã iiſdem de rebus phytium cõſuleret: ubi delphos pe Nicias
tiſſet deũ rogauit: an quæ patri: eadem ſibi quoq; uiderent: Præterea cũ amicũ quendã a care icarico peteret.
ac rogaret: ad eum ſcripſi. Si nicias iniuſtus in te non eſt: dimittito: ſin qſt iniuſtus: nobis dimittito oĩo ãt di-
mittito. Ad hæc ut eũ q luſciniæ uocem imitabat: audiret hortatis: ac ipſam inqt ſæpenumero audiui. Cũ ue-
ro poſt leuctrenſem pugnã ephori q urbem exhauſtã uiris intuerent pp legem: quæ pterritos oĩs notandos eẽ
iuberet: uellent infamiæ notam ſoluere. ac legiſlatorem. Ageſilaũ declaraſſẽt. is ut in mediũ p̃ceſſiſſet. ius legi
bus poſtridie inciperet. Idem ad regẽ ægyptioꝝ ſocius miſſus cũ una cũ illo obſideret eſſentq; hoſtes & mul
to plures. ac foſſa caſtra circundarẽt. egrediundũ rex dimicãdũq; iubebat de ſumma reꝝ. At ageſilaus inqt nõ
eẽ hoſtes impediendos. quos ſibi ipſis pares uellet. Præterea cũ paꝝ deeſſet. qn foſſa coniungeretur. aduerſus
id quod reliquum erat inſtructa acie ac pari uſui certamine uictoria potiti ſunt. At poſtremũ cũ moreret ami
cis iuſſit nullam ſibi neq; fictam neq; pictam facerent: ita. n. magines appellabat. Nam ſi q mihi opus illuſtre
factum eſt. hoc mihi monumentum eſt. Sin uero nullum. neq; ſi oĩs qdem ſtatuas feceritis. ageſilaus

Rchidamus ubi ageſilai catapultam eſſet intutus: cum primum ex ſilicia aducta eſſet exclamauit o archida-
a hercules periit uiri uirtus. mus

Gis iunior cum demades diceret enſes lacõicos ob breuitatem a circulatoribus abſorberi. attamen la agis
a cedæmonii. reſpondit. huiuſmodi enſibus hoſtes uehementiſſime aſſequuntur. Item cum ephori cui iunior
dam proditori tradendos milites iuberent. haud illi ſe inquit alienos credere: qui proprios p̃didiſſet demades
c Læomenes cum quis ſe gallos ei daturum polliceretur. qui pugnando interirent. illos mihi des: inqt. Clæome
nolim. ſed illo potius qui pugnando interimant. nes

Pedare/ tus

p Edaretus nõn electus in numerum̃ trecentorum: qui quidem honos in urbe cæteris dignitate pſtabat bilaris ſurridenſq; abibat gaudere ſe inquiens. ſi quidem trecentos urbs haberet ciues ſeſe melioris.

Damoni daſ

d Amonidas in ultimum chori ordinem locatus a chori magiſtro pulchre. tu quidem inueniſti inquit: qui etiam ipſe honorabilis fias.

nicoſtra tus Herculeſ Archida mus

n Icoſtratus argiuorum præter cum ad cuiuſdam caſtelli proditionem grãdi pecunia atq; matrimonio lacænæ mulieris q̃ ipſe uoluerit præter regias: ab Archidamo hortaretur. reſpondit Archidamum ex herculis genere nequaq̃ eē. herculē. n. luſtrato orbe malos ſupplicio affeciſſe: at bonos archidamũ facere malos.

Eudæ/ monidaſ xenocra tes

e Vdæmonidas cum in academia xenocratem uidiſſet: qui iam ſenex cum diſcipulis diſputaret: cũq; audiſſet ab eo uirtutem quæri: & quando ei utetur: ĩquit? Rurſum cum philoſophum audiſſet qui ſolum ſapientem eſſe bonum imperatore diſſeret: dicto inquit admiratione digna: uerum qui loquit̃ tubæ ſtrepitum nunquam audiuit.

a Ntilocus cum ephorum gereret: audiens meſſeniis agrum a philippo datum: interrogauit: num etiã dedidiſſet philippus ut poſſiderent: cum pro illum pugnando foret.

Antacli/ daſ ſophiſta

a Ntaclidas cum athenienſis quidam lacedæmoniis impericiam obiiceret: ſoli certe nos inquit mali nihil a uobis didicimus. Præterea cum alius Atheniẽſis ad eum dixiſſet. At qui nos a cephiſo ſæpiſſimo uos fugauimus At nunq̃ nos: inquit: fugauimus uos ab eurota. ad hæc cum Sophiſta quidam herculis laudationem lecturus eſſet: ait: quis enim eum uituperat.

Epami/ nondas

e Paminunda thebano imperium gerente nunq̃ in caſtris repentinus tumultus exortus eſt. Dicebat ãt belli pulcherrimum eē mori. grauiori uero armatura peditum corpus aſſeuerabat exercitatũ eē oportere non athlætarrum ſolum ſed etiam milicum more. Itaq; carnoſioribus ſe infeſtum præbebat: ac talem quendam amouit ab exercitu inquiens uix tribus quattuorue clipeis tegi eius uentrem: cuius magnitudinem ſuam ipſe mentulam: ne uidere quidam poſſet. Sic etiam tenui uictu ac uili erat: ut cum a uicino ad cænã inuitatus inueniſſet liborum obſoniorumq; & ungentorum apparatum: abierit illico inquiens: ego te ſacrificare non contumelia uti opinabar. Et cum coquus dierum aliquorum ſũptus rationem collegis redderet: olei ſolum multitudinem moleſte tulit. Admirantibuſq; collegis: non ſuptum inquit ægrum ſe ferre ſed quod tãtũ olei intra corpus excepiſſet. Item cum feſtum diem urbs ageret: ac potui omnes coituiq; ſtuderent occurit familiari cuidam ſobrius atq; mentis compos incedens. Illo autem admirante quærenteq; quid ita ſolus ambularet quo liceat inquit omnibus uobis æbrietati & deſidie indulgere. Atq; neq̃ hominem qui flagicioſe quid deliq̃rat: rogante pelopia non admiſſit: at amice precibus dimiſit. dicens amicas decer̃ talia munera capere non prætores Ad hæc cum lacedæmonii copias educerent: oraculaq; thebanis referentur: quæ quidem alia uictum iri alia uictores eos fore dicerent iuſſit hæc ad tribunalis dexteram: illa uero ad leuem poni. Quibus omnibus poſitis ſurrexit inquiens. ſi parere imperantibus: & cum hoſtibus congredi aduerſi uolueritis: hæc uobis oracula ſunt: melioraq; oſtendit. Quod ſi formido uos ceperit. illa ſunt: & in deteriora orationem uertit. Iterum cũ in hoſtes agmen opportune duceret: at tronitu facto ſui quererent: quid deum portendere arbitraretur: hoſtes attonitos eſſe reſpondit: quod cum huiuſmodi agri in proxio eſſẽt: in talibus ipſi caſtra moctarentur: Atq; ornatiſſimaꝝ omnium quas geſſiſſet: & optimarum reꝝ iucundiſſimum eam ſibi dicebat: quod ſuis adhuc uiuis parentibus ad leuctra lucedænonis ſuperaſſet. Cumq; alio tempore unguentato corpore ac hilari facie apparere conſueſſet: poſt illud prælium poſtridie ſq̃lidus ac demiſſa fronte proceſſit in medium. Percunctantibuſq; amicis an ægri quicquam ei accidiſſet: nihil accidiſſe reſpondit: uerum ſentiebam me elatiore animo heri fuiſſe. quam par eēt. Itaq; immoderatam lætitiam hodie plecto. At cum ſpartiatas ſcire operam dare: ut huiuſmodi caſus abſconderent uolẽſq; illoꝝ calamitatis magnitudinem liquido patefacere: nõ eſt paſſus ut oẽs ſimul: ſed ut ſingule potius ciuitates cadauera tollerent. Quare lacedæmoniorum cadaueꝝ mille & amplius uiſum eſt. Item cum iaſon theſſaloꝝ princeps ſocius ueniſſet thebas: & Epaminõde qui plurimum inopia p̃meret̃. aurium duomilia miſiſſet: auꝝ quidẽ non accepit: Iaſona uero aſpiciens: ĩiuria inq̃t: incipis. At ipſe denariis quinquaginta mutuo acceptis ac ciue quodam ad exercitus commeatum in pelloponẽſum irrupit. Rurſum cum rex pſaꝝ daricum trigita milia ei miſiſſet: grauiter Diomedonta reprehendit: quod nauigatiõis tãtum ad Epaminonda corrumpendum enauigaſſet. Iuſſitq; regi diceret: ſi quæ thebanis conducerent ſentiret, Epaminondam gratis amicum habiturus fore: ſin autem quæ non conducerent hoſtem. Et cum argiui thebanorum ſocietem iniſſent: ac athenenſium legati in archadiam profecti in utroque inueherentur: a caliſtratoq; oratore tum oreſtes tum oedippus exprobaretur urbibus: ubi empaminondas ſurrexiſſet: fatemur ait: & apud nos patricidam extitiſſe & apud argiuos matricidã: ueꝝ q hæc ppetrauit, nos q̃dẽ eiecimus: Athenienſes uero excepe. Sptiatis uero q multis magniſq; i rebus thebanos criminarent̃ his rñdit: uos breui oratione gaudentis ocioſos reddiderit. Atq; poſtea q̃ Alexãdꝝ phereoꝝ tyrannũ q thebanis erat hoſtis: in amiciciam athenienſes ſocietatẽq; recepiſſent eiſq; ille polliceret̃ carnes: quæ mina uendndabant̃. ſemiobolo ſe præbituꝝ. at nos inquit Epaminõdas ligna ad haſce carnes atheniẽſib⁹ gratis p̃bebimus. Iſtoꝝ. n. agrũ excidemus: ſi moleſtiores eſſe prexerint. Inſup cũ boetios uellet in armis ppetuo eē. erãt. n. p ociũ diſſolutiores quo tempore ipſorum princes electus eēt eos monebat ingens; ẽt conſultate uiri: nã ſi impatorẽ geſſero. ipio parẽdũ eſt uobis. Itaq; cãpeſtrẽ patentẽq; regionẽ belli oreſtrã appellabat: pide ut illã poſſider̃ nequeãt: niſi manũ p clipei loco

Collega · Lacedæ monii · Thebani · Luctra · Iáſon · Pellopó nenſus · Argiui · Caliſtra tus · Oreſtes · oedipp⁹ · Epami/ nondas · Atheniẽ ſes · Boetii

habuerit. Et cum chabrias paucos thebáos: quoſdá q ad corinthium ſub muros auidius præliarent̃: interemiſſet: tropheumq̃ ſtatuiſſet: epaminódas deridés ait; hic nó tropheum ſed hecaſtenſium: hoc ẽ hecates ſimulachrum ſtatuẽdum eſt. Hecathé. n. áte portas i triuiis nó abſurde erigebát. ad hæc cum qdá nunciaſſet exercitũ ab atheniẽſibus nouis ornatum armis in pelopónẽſum miſſum: qd ergo antigenidas ſuſpirat: inqt: ſi nouas tibias telles hẽt. erat. n. tibicẽ. telles peſſim⁹. at Antigenidas optim⁹. Itẽ cum didiciſſet armigeꝝ ꝑmultas ab homine captiuo pecunias accepiſſe mihi. ait clypeum redde: tibi uero faciundo queſtui tabernã emitto, nó. n. amplius æque diſcrimẽ ſubire uelis: q unus e diuitib⁹ beatiſq̃ factis ſis. Interrogatus quoq̃ utrum ſeſe meliorẽ imꝑatoré duceret an cabriá an Iphicratẽ. difficillimum ẽ iqt: iudicatu: quoad uiuimus Præterea cum ex laconica reuerſus ad capitis ca[illegible]a ꝑtoribus collegis arceſſeret̃. qd menſes quatuor boetiæ ipio ꝑter legẽ adieciſſet: collegas hortatus ẽ in ſe crimẽ referrẽt tanq̃ ui coacti: at ipſe nó hẽre inqt uerba: q̃ rebus ꝓſtarẽt: Quod ſi oio aliquit apud iudices dicendum eẽt: orare ſi ſe occiderint: ut ſtatuæ cõdemnationẽ inſcribát. quo græci norit thebanos uel inuitos ab epaminóda coactos eẽ. q laconicá q̃ annos q̃ngentos neq̃ ꝑdá neq̃ bellum paſſa eẽt: & Meſſenã triginta ac ducẽtos annos incoluiſſet: cõcremarint cõpoſuiſſe ẽt atq̃ redegiſſe in unũ archadas: ꝑterea græcis libertatẽ reſtituiſſe. Hæc. n. ea ꝑtura atq̃ impio geſta ſunt: quare iudices multo cum riſu egreſſi ſunt ne ſuffragia qdẽ in eum admittẽtes. ad poſtremũ cum in ultimo ꝓlio uulnus excepiſſet: delatus in tabernaculũ uocauit daiphátum poſt hunc deinceps hyollidá: quos qdẽ uiros ubi efflaſſe aiam accepiſſet: iuſſit: cũ hoſtibus bellum ſoluerẽt: táq̃ eis imꝑator nó eẽt Rẽq̃ uerbo teſtatus eſt: utpote qui optime ciues ſuos noſſet.

p Elopidas epaminódæ collega in ꝑtura cum ab amicis diceret̃ neceſſarium negocium cogẽdæ neceſſariæ pecunię negligere: pecuniæ ꝑ iouẽ ait: neceſſariæ huic ſunt nicodemi: hoiem is qdem oñdẽs & claudum ꝓrſus & debilẽ. Vxore át cum ad pugnã egrederet̃: eum ꝑcante: ut ſe ſaluum faceret: hoc alios ait monẽdos eẽ: at principẽ & ꝑtorẽ: ut ciues faceret ſaluos. Itẽ cum qdá dixiſſe: in hoſtes incidimus: qd in illos nos magis: inqt: incidimus q̃ in nos illi. atq̃ cum fractis fœderib⁹ ab alexádro pheroꝝ tyráno & capt⁹ & uictus eſſet: ꝑindeq̃ illi malediceret: tirannuſq̃ dixiſſet propas mori. maxime inqt: quo thebani magis excádeſcát: ac tu citius pœnã des. Ad hæc cum theba tyrani uxor ad eum ueniſſet: ſeq̃ mirari: diceret: qd uinctus ita eẽt hilaris: is magis illã ſe mirari reſpõdit: qd non uictum expectaret alexandrum. Itẽ cum ab epaminonda ueheret̃: gratias inqt habere alexandro: q̃m in ꝑſentia potiſſimum experiretur non modo ad bellum ſeſe: uerumetiam ad necem uti audientia.

m Arcus curius a qbuſdá cũ accuſaret̃: qd agribello patri minima partẽ uiritim diſtribuiſſet: ꝑlurimã uero publicã effeciſſet: optauit neminẽ romanoꝝ fore: q quod agri ad alẽdum ſatis eẽt: paꝝ duceret. Sánites át cum poſt aduerſum cõflictum: ad eum ꝓfecti auꝝ darẽt: rapa elyxabat in fictilibus: ſánitibus át reſpõdit minime ſe auro indigere q tali cœna uteretur atq̃ malle habentibus imperare q̃ habere aurum.

g Aius fabricus cum romanos a pyrrho uictos accepiſſet: labieno dixit. pyrrhus romanos uicit: nó epirotæ. Et cum multum ei auri daret̃ a pyrrho: ad quẽ ꝑ redimẽdis captiuis uenerat. nequaq̃ accepit. Poſtridie uero q maximus elephát⁹ eẽt inſtructu pyrrhi poſt terga ignoráti fabricio clamorẽ emittẽs repẽte apparuit: quo facto cõuerſus fabricius ac ſubridẽs me ait: nec auꝝ heri. nec hodie bællua ꝑmouit. Rogáteq̃ eum pyrrho. ut ſecum eẽt. ac ꝓximum poſt ſe imperium hẽret. neq̃ tibi hoc. inqt. cõducit. ná epirotæ ſi ambos nos norint. a me regi quá ab te malint. Rurſum fabricio cóſuli Pyrrhi medicus epiſtolã miſſit: q̃ polliceẽt̃. ſi is iuberet. ſe pyrrhum uenenis interfectuꝝ. At fabricius eá epiſtolá ad pyrrhum dedit ſaniore ut mente uteret̃. monẽs q̃m & amicoꝝ & hoſtium peſſimus iudex eẽt. Sed poſteaq̃ inſidiis cõptis pyrrhus medicũ ſuſpendio affeciſſet. reddidiſſetq̃ fabricio captiuos ſine redẽptióis ꝑcio; eos accepit gratis. ſed ne mercedẽ cepiſſe uideret̃. totidẽ ei captiuos reſtituit. Ná neq̃ pyrrhi gratia inſidias ſignificaſſe affirmauit: ſed ne romani dolo uiderentur uti ad necem: perinde atq̃ palam uincere minus poſſent.

f Abius maximus cum nollet cum annibale acie cõfligere. ſed cõctádo exercitum eius terere. q tum pecuniæ tum annonę ꝑmeret̃ inopia. ꝑ aſpera ac montuoſa loca inſequebat̃. & ſeſe a latere egreſſus opponebat. Cumq̃ a multitudine rideretur. & Annibalis uocaret̃ pædagogus. id minimi pẽdens cogitatibus ſuis atq̃ cõſiliis utebat̃. Et ad amicos cõuerſus dicebat eum ſibi timidiorẽ. uideri. q cauilla conuiciaq̃ metueret. quá q hoſtes fugeret. inſuꝑ cum de collega Minutio: q̃ hoſtes aliquos ꝓſtraſſet. magnus rumor eẽt. q̃ſi uir foret noie romano digniſſimus. magis ſe inqt ſecundum Minutii fortunã quá aduerſá ꝑtimeſcere. pauluoq̃ poſt cum inſidias incidiſſet Minucius. & ſimul cum exercitu ꝑire uideret̃. ubi ipſe auxilium tulit. cum magnnm hoſtium numeꝝ ꝑdidit. tum illum ſeruauit. Itaq̃ annibal ad amicos dixit. non ſæpe ꝑdixi uobis fore aliq̃n ut mõtana nubes in nos imbris reſolueret. atq̃ poſt canenſẽ cladẽ creatus imꝑator una cum claudió marcello uiro & in trepido. & q cum annibale quá libẽtiſſime ſꝑ dimicaret. ſꝑabat ipſe ſi nemo pugnaret. breui futuꝝ ut annibalis miles attritus feſſuſq̃ deficeret. Quáobrẽ dicebat annibal maiori ſibi metui eẽ Fabium a pugna uacuum q̃ pugnátẽ Marcellum. Et cum miles lucanus apud eum eẽt accuſſatus. quod mulieris amore noctu ſæpe in caſtris uagaret̃. cæteꝝ mirabili armoꝝ uirtute uir eẽ narraret̃. mulierẽ quá deperibat. cõprehẽdi eo clá iuſſit. & ad ſe duci. Vt át adducta ẽ: accelito hoie. qd ꝑter legẽ. inqt ꝑnoctares: haud nos latuit at ne prius qdẽ latuerat. qd ꝓbitati ſtuderes. q̃re fortiter tuis ac recte factis errata cõdonent̃. Reliquũ nobiſcũ eris. hẽo. n. ſpõſorẽ. & adductã muliereulã ei cõmẽdauit. ac tradidit: Itẽ cum tarẽtinos annibal ꝑter arcẽ ꝑſidio teneret. Fabius ubi q̃lõgiſſime dolo abſceſſiſſet. & cepit urbẽ. & in ꝑdá uertit. Scriba uero interrogáte qd de ſa

Chabrias
Tropheum
antigenidas
Telles
Boetia
Lacõica
Meſſena
Daiphátus
Pelopidas
Epaminondas
Nicomedes
Alexander
Theba
Exempla
Romana
M. curius
ſamnites
G. Fabricius
Romani
Pyrrhus
Romani
Fabius maximus
Annibal
minutio
Claudius
Marcellus
annibal
Fabius
Marcellus
Tarentini
Annibal
Fabius

M. liuiꝰ cris ſimulacris ſtatueret: relinquamus ait Tarentinis deos iratos. Et cum. M. liuius q arcẽ ꝑſidio teneret: urbẽ ꝑ ſe capti diceret. alii hominẽ ridebãt. At fabius ait: uera narras: nã niſi tu urbẽ amiſiſſes: neq̃q̃ ego recupaſſẽ Atq; cum iã ſenior eẽt: ac filius cõſul de rebus gerẽdis in publico loqueret᷑: ꝑñtibus pluribus aſcẽdit equum at q; ꝑcedebat. Cumq; lictorẽ iuuenis miſiſſet: iuſſiſſetq; equo deſcẽderet. aliis ſeſe a uertẽtibus Fabius ipſe equo exiliens præter ætatem accurrit: natumq; complexus: belle inquit: ſapis o fili: qui plane intelligas: quibus imperas: & cuiuſmodi imperii magnitudinem ſuſciperis.

SCIPIO MAIOR.

Cipio maior cum a re militari atq; urbana ſtudium ad litteras conuerteret: dicebat cum̃ ocio ſus eſſet: plura tunc negocia a ſe geri. idem ubi carthaginem ui cepiſſet: ac milites quidã qua cepiſſent: captiuam preſtanti forma ac uirginem aduehereɫ: atq; illi darẽt: libẽter inqt: accipe
Veneris tẽplum — rẽ ſi priuatis: nõ impator eſſẽ. Rurſum cum in alto poſita urbẽ obſideret: ubi tẽplum. Veneris eminẽtiꝰ apparebat: iuſſit: illic uadimõia cõſentirẽt pinde ut ad tertium diẽ in Veneris
Sicilia — phano diſceptãtium cãs auditurꝰ: id qꝫ ſicuti ꝑdixerat factum dedit urbe capta: Atq; i ſilicia
Carthago — cũ qs ꝑcũctareɫ. cuiꝰ rei fiducia ad carthaginẽ claſſe foret traiecturꝰ: oſtẽſis ei armatis exercitatiſq; uiris trecẽtis & alta turri: q̃ e mari eminebat. Nemo ẽ horum inqt: q ſi ſup hãc turrim aſcẽderit nõ ſe ſi iuſſero: præcipitẽ iaciat. Cũ uero & agro potiꝰ ẽ: poſteaq̃ traieciſſet atq; hoſtium caſtra cõcremaſſẽt: miſſaq; legatiõe Carthaginẽſes pepigiſſẽt ictis fœderib' tum belluas tum nauis tũ ẽt pecunias datũ ire: & qm̃ ex italia adnauigaſſet annibal ea fiducia ductos cõuẽtoꝝ pœniteret: his auditis ſcipio ait ne illis qdẽ uolẽtibꝰ fœdera ſeruatuꝝ ſeſe ni
L. Terentius — talẽtum ẽt qnq; milia ad ea priora ſoluerit: ꝑpea qd ãnibalẽ accerſiſſẽt. At ubi oĩo uicti carthaginẽſes ꝑ fœderibus ac pace legatos ad eũ miſiſſẽt: q uenerãt illico abire iuſſit pinde ac nõ eos auditurꝰ quã. L. Terẽtiũ adduxiſſent. erat ãt Romanꝰ terẽtiꝰ uir frugi & bonus: quẽ Carthaginẽſes captiuũ egerãt. Qui ubi adductus ẽ: eſt iuxta ſe in ꝑtorio ſedere ꝑ tribunali uocuit: & ita carthaginẽſibꝰ reſponſum dedit: ac bellum ſoluit. terẽtiꝰ ãt
anthiocꝰ — eũ triunphãtẽ ſecutꝰ ẽ pilleatꝰ tãq̃ donatꝰ libertate: Atq; pꝰ eius mortẽ iis q uenerãt ad efferẽdũ funus. mulſũ
Scipio — miniſtrauit: q̃q; alia ad ſepulturã attinebãt: q̃ diligẽtiſſime curauit. Sed hæc poſtea. Rurſũ cũ antiochꝰ poſteaq̃
Quæſtores — romani aduerſus eum traieciſſẽt in aſiã: ꝓ ſoluẽdo bello ad Scipionẽ miſiſſet: priꝰ inqt oportuit: nõ nunc cũ & frenũ & ſeſſorẽ ſuſcepis. Præterea cũ ei pecuniæ a ſenatu ex erario decretæ eẽnt: neq; eo die q̃ſtoreſ ærarium
Pætilius — uellent aperire: ſe aperturum ait. Et. n. p ſe claꝝ eſſe: qui tã ingenti pecunia illud impleſſet. at cum multa in eũ
Quitus — crimina a petilio & Quinto cõiicerenɫ apud populũ: ait hoc ipſo die Carthaginenſes cum annibale a ſe uictos: quare coronatum ſeſe aceenſuꝝ capitolium. Qui autem uellet ſuffragia ferret aduerſus ſe iuſſit: quæ locu
Capitolium — tus capitolium. aſcendit: populus uero ſecutus eſt acuſatoribus adhuc dicentibus relictis.
titus quitus — t Itus quintus ita ſtatim ab initio fuit illuſtri fama: ut ante tribunatum: ante præturam: ante ædilitatem cõſul deſignatꝰ ſit. is collogum uẽire auſus ẽ. Philippo ãt obſides petẽte: illũ. n. eẽ cũ multis romãis
philippꝰ — ſe uero ſolum eẽ macædõibꝰ. tũ. n. rñdit Quintus ſolum te feciſti: qm̃ & amicos & cognatos occidiſti. Atq; ubi philippũ acie uiciſſet: iuſſit in iſthmiis ꝑclamari liberos ſe græcos dimitti ac ſui iuris. atq quotquot romani annibalis tpibꝰ in captiuitatẽ acti apud græcos ſeruiebãt: hos ſingulos redẽptos denariis qngẽtis qnto græci dedere dono: & illi in urbẽ triunphãtẽ ſecuti ſũt pilleos capite gerẽtes ut iis mos ẽ q liberi facti fuerint. Atq; acheos: qbꝰ in zacythioꝝ inſulã exercitũ ducere mẽs erat monuit: cauerẽt: ne queãdmodũ teſtudines
ãtiochꝰ rex — ꝑtenſo capite extra peloponenſum diſcrimen adirent. Inſup cũ anthiocꝰ rex ingenti cum exercitu græciã peteret: cunctus pterritis cum ob militum multitudinem: tum ob armoꝝ uarietatem. Huiuſmõi ad acheos dictiõe
Grætia Chalcis — eſt uſus. ait. n. cũ chalcide apud hoſpitem cænaret: admiratũ ſe multitudinem carnium at hoſpitem reſpõndiſſe eas oĩs porcinas eſſe ſed cõdimentis mõ apparatibuſq; differre: Proinde nec uos ait admiremini regias copias: cum aſtatos cataphractos & pezeteros: hoc ẽ pedeſtris ſocios: cũq; equeſtris ſagittarios auditis. Nã hi oẽs ſyri ſunt armis inuicẽ differentes. Philopœmeni quoq; ꝑtori achæoꝝ: q multo eqte & grauioris armaturæ pedite abundaret. Pecuniis uero indigeret: illudens aiebat. Philopœmen & manus & crura eſſe: uentrem autem
G. domitius — non eſſe. Etenim forma corporis Philopœmeni talis erat.
Scipio maior — g aius domicius quẽ Scipio maior in bello aduerſus ãthiochũ apd luciũ fratrẽ ſuis legatiõis uicibꝰ fũgi uoluit: cũ hoſtiũ aciem eẽt cõſpicatꝰ: ꝑfectis hortãtibꝰ ut ſtati hoſtem adorireɫ: horã neq̃q̃ ſatis eſſe
antiochꝰ — rñdit. ut tot hoĩum milibꝰ trucidãdis: ipẽdimentiſq; rapiendis repetentes caſtra ſeipſos curarent. Ve
L. millia — rũ hoc i tpe cras factũ ire cõgreſſuſq; poſtridie hoſtiũ quiq̃ginta milia ad internicionem redegit:
hoſtium deſiderata — p Vblius licinius conſul imperator uictus equeſtri ꝑlio a pſe macedonum rege milites duo milia octingentos amiſit partim cæſos partim captos. Poſt prælium uero cum perſes & pro fœderibus & pro pace oratores miſiſſet: uictus uictori iuſſit. ut & regnum & res omnis romanis cederet:
P. Licinius — p Aulus æmylius ſecundũ cõſulatꝰ petens repulſã habuit. Sed ubi ipcia & mollicia ipatoꝝ bellũ aduerſus pſen ac macedonas ꝑplyxitatem accepit: & ob id cõſulem illum declarunt: ait eis ſe gratias nõ hẽre
Perſes — qm̃ nõ eo eſſet ipator deſignatꝰ: qd tã ipio ſibi q̃ illis ipatorio opꝰ foret. Cumq; domum e foro petiſ
Paulus æmilius — ſet. ac terciã filiolã: quã lachrymãtem offenderat. quid ploraret. interrogaſſet. atq; illa rñdiſſet: qm̃ pſes nobis mortuus eſt. erat ãt catellus ita noiatꝰ. in bonã fortunã ait o filia. omẽq; arripio. atq; cũ multa i caſtris audaciã
Perſes — garrulitatẽq; offendiſſet. q̃ ipatores ac regẽ minie neceſſariaꝝ ſtudioſi induxiſſent: ut qeſcerẽt: ac ſolũ gladios acuerent: iuſſit. ſibi. n. reliqua curæ fore. Nocturnar ãt excubias iuſſit ſine haſta & ſine enſe aſſeſuarent. quo

deſpãtes:q hoſtibꝰ repugnarẽt:magis ſõno reſiſterẽt.Et cum macedonia ꝑ locos ſaltuoſos inuaſiſſẽt: ac iſtru (marg.) Macedo
ctos hoſtees aſpexiſſet.Naſica.n.eum hortãte ut cõfeſtim illos adoriret̃ facerẽ iſtud qdẽ: ſi tua mihi ait ætas (marg.) nia
eſſet Veꝝ multa mihi expiẽtia impedimẽto ẽ:ut itinere ſagitatus aduerſus inſtructã aciẽ dimicẽ.at ſupato pſe (marg.) Naſica
cum ꝑ uictoria epulum ꝓberet:dicebat exptum pitumq; exercitum maiori hoſtibꝰ terrori eẽ ſuauiſſimumque
amicis cõuiuium ꝓbere.ad hæc cum pſes captꝰ eẽt:ac in triumphum duci depcaret̃ : hoc inqt in te eſt. Ita.n.
poteſtatẽ ei dedit:ut ſeipſe interimeret.Grãdi ãt ac ꝓpemodum infinita iuuẽtã pecunia nihil ipſe accepit.at ge
nero tuberoni phialã argẽteã põderis libraꝝ trium militiæ ꝓmium dedit.Et hãc aiunt primã æmilioꝝ do/
mum argẽteã ſuppellectilẽ ingreſſã.Præterea cum qttuor ei maſculine ꝓlis filii eẽnt:duos adoptiõi aliis antea
dediderat reliq duo q domi erãt:alter q annos qtuordecim natꝰ qnto ante trimphum die:alter qnto itidem
die poſt triumphum agẽs annum duodecimum:diẽ obiere.cumq; procedenti ipſi populus eius uicem condo
leret:collugereq;:nunc ait patriæ ſe metu atq; periculo eſſe liberatum:quando ſucceſſuum ſuorum inuidiam:q
in familiam ſuam fortuna euomiſſet.pro omnibus tulerit.

c Ato ſenior cum apud populum in ꝓdigalitatẽ & in modicos ſumptꝰ inueret̃:inqt.quã difficile eſt (marg.) Cato ſe/
hẽre ad uẽtrẽ orationẽ q aures nõ hẽt.Mirari ãt:q urbs illa ſeruaret̃:ubi pluris ueniret piſcis quã bos (marg.) nior
Itẽ cum uxoꝝ effrenatius petulãtiuſq; impium aliqdo repħẽderet:oẽs inqt hoies uxoribꝰ dominãt̃
nos uero cunctis hoibꝰ nobis ãt uxores.Aiebat ẽt male ꝑ collato bñficio gratiã nõ recipe quã ꝑ illata iniuria
ſupplicium nõ ſubire:& iis ſp oibꝰ q delinqrent.ꝑterq ſibi ueniã dare.Et cum magiſtratꝰ ad delinquẽtis ple/
ctẽdos hortaret̃:dicebat q & poſſẽt & nõ ꝓpulſarẽt iniuriã:eos lapidibꝰ eẽ obruendos.Rurſus iis ſe iuueni/
bus magis dicebat delectari:q rubeſcerẽt:q q paleſcerẽt.Dicebat ẽt eum ſibi militẽ odio eẽ:q ãbulãdo manus
pugnãdo ãt pedes moueret:ac ſterteret maiꝰ:q inclamitaret.atq; peſſimum eum aiebat impatorẽ:q ſibi ipſi:i/
pare nõ poſſet.ad hæc maxime oportere exiſtimabat.ut qſq; ſui ipſiꝰ pudore teneret̃.neminem.n.unq ab ſeſe
abeſſe.inſup eum plrimoꝝ hoium erectas uideret ſtatuas:at malo de me inqt:hoies qritẽt cur catõis ſtatua po
ſita nõ ẽ:q cur ẽ poſita.itẽ qbꝰ ptãs eẽt:ut ea pce uterent̃ ortabat̃:quo ſp ptãte liceret uti.Et q uirtuti honorẽ
auferrent;eos dicebat iuuẽtuti honorẽ auferre.Idẽ neq; pro iuſtis rebꝰ magiſtratum aut iudicẽ orãdum eẽ dice
bat neq; ꝓ rebꝰ iniuſtis exorãdum.iniuriã quoq; dicere ſolitꝰ ẽ ẽt ſi inferentibꝰ minꝰ ſit oibꝰ eẽ piculo.at ſene
ctuti multa,cum adſunt turpia:ne uitii turpitudo adderet̃ hortabat̃.atq; iratum ab inſanio arbitrabat̃ tpe di
ferre.itẽ illis minime uideri.q fortuna mãſuete modeſteq; uterent̃.Nõ.n.nobis ſed q nobis bona ſũt:inuidẽt (marg.) Fortuna
Præterea q eẽnt in ridiculis ſtudioſi aiebat in ſeriis ridẽdos fore.Et pulchras actiones pulcherrimis quoq; ac/
tiõibꝰ dicebat eẽ occupãdas:ne illaꝝ gloria paulatim deflueret.Corripiebat aut ciues q eoſdẽ ſp ad magiſtra
tum deſignaſſẽt.Videbimini.n.dicebat.exiſtimare aut nõ multi magiſtratum faciundum aut non multos di/
gnos eẽ:q magiſtratum gerãt.Rurſum qa agros maritimos emiſſet eum ſibi admiratiõi eẽ ſimulabat tãq ma/ (marg.) Cenſura
ri ualẽtiorẽ.Nã q illud uix inundet:hic facile abſorbeat.Et cum cenſurã petẽs uideret alios:qui & rogarent :
blãdient̃q; multitudini clamabat ipſe indigere populum & ſeuero medico ac magna purgatione ꝑinde nõ eũ
deſignãdum eẽ:qui gratificaret̃:ſed qui inexorabilẽ ſe ꝓſtaret.Quæ cum diceret:cunctis in electiõe ꝓlatus eſt. (marg.) betis flu.
itẽ cum iniuuẽtutẽ doceret audẽter pugnãdum eẽ dicebat & uerbo magis q enſe & uoce magis q manu plæ/ (marg.) celtiberi
runq; uerti & cõſternari hoſtes.atqui cum bellum aduerſus eos gereret qui ad betim flumẽ hitarẽt:magnoq; in (marg.) romani
diſcrimine pp hoſtium multitudinẽ poſitꝰ eẽt:ueletq; celtiberi ducẽtoꝝ ſtipẽdio talẽtoꝝ auxilium ferre: ro/
mani uero nõ ſinerẽt mercedem barbaris hoibꝰ decerni eos ait errare.Cum.n.uicerint.nõ ab ipſi mercedem:
ſed ab hoſtibꝰ exactã ſoluturos.Quod ſi uicti fuerint:neq; a quibus illa peteret̃.nec qui peterẽt futuros.Et cũ
plures cepiſſet urbes:ut ipſe ait diebꝰ quibꝰ inter hoſtes cõmoratus ẽ:nihil ipſe plus cepit:q q ex hoſtium agro
comedit.ac bibit.idẽ cum argẽti librã uiritim diſtribuiſſet in milites:ait meliꝰ eẽ ut multi cum argento q pau/
ci cum auro ab militia reuerterent̃:magiſtratibꝰ.n.aliud nullum in ꝓuinciis q gloriæ additamẽtum faciundũ
eſſe.atq; ſeruos quinq; militiæ hẽbat hoꝝ unus cum tria captiua emiſſet corpa:neq; priꝰ lacuiſſet Catonẽ:quã (marg.) Scipio
in cõſpectum iſſet:hoiem ſtrãgulauit.Et rogatꝰ a Scipiõe africano:ut acheoꝝ exulibꝰ auxilio eẽt : quo redi/ (marg.) africãus
rent in patrias:ſimulabat eã ſibi rem nulli curæ eſſe.At cum in ſenatu uerba plurima flerent: ſurgens tãq nihil (marg.) polincto
habeamus.inquit:quod nobis agendum ſit:ſedemus de græcis ſeniculis diſſerẽtes.utꝝ a noſtris an ab achæo (marg.) res
rum polinctoribus efferantur.At cum poſthumius labienus hiſtorias græce ſcripſiſſet ac ueniam ab auditori (marg.) Poſthu/
bus peteret.ait illudens cato ueuiam dandam eſſe.ſi coactus amphictionum decreto ſcripſit. (marg.) mius

ſ Cipionem iuniorẽ ferũt ãnnis qtuor & quinquaginta:quibus uixit:nihil emiſſe.nihil uendidiſſe. ni (marg.) labisnus
hil ædificaſſe.libras ãt argenti tris ac triginta dutaxat in magna ſubſtãtia & auri duas reliquiſſet:quũ (marg.) Cato
tũ Carthago in ipſiꝰ ptãte fuiſſet.& unus oium impatoꝝ milites locupletaſſet. Præterea polybii ꝓ (marg.) Scipio
ceptum obſeruãs ſtudebat nõ priꝰ e foro abire.q aliquẽ ex adeuntibꝰ familiarẽ ſibi atq; amicum quouis pa/ (marg.) iunior
cto effeciſſet.Et cum iuuenis adhuc eſſet tãtã & fortitudinis & prudentiæ expectationem de ſe ꝓſtitit.ut cato (marg.) carthago
ſenior de iis interrogatus qui ad carthaginem militarent inter quos etiã erat ſcipio.diceret ſolus is qdẽ ſapit (marg.) Polybiꝰ
ac uiget.adhuc ãt umbra cõcedunt.item cum romã ueniſſet ab exercitu.eum inuitabãt. nõ quo illi gratifica/ (marg.) Cato ſe/
rent̃.ſed qd ꝑ illum ꝓpe diem ac facile cartaginem capturi eſſent.atq; cum muꝝ ſupaſſet:& carthaginenſes ex (marg.) nior
arce repugnarent.ne tu mare iſtud muniens:id ãt iacebat inter utroſq;.nec admodum erat ꝓfundum.dicente (marg.) Roma
polydio atq; cõſulente.ut tribulos ſpgeret ferreos aut tabulas ſtimulis pforatas iniceret.ne trãſeuntes hoſteſ
aduerſus aggeres pugnarent ridiculum eſſe ait.qui muros cepiſſent.& intra urbem eẽt. inde ita ſe gerere . quo

Sicilia aduerſus hoſtes nō pugnarent. Et cum urbem græcis ſtatius oblationibuſq; ex Sicilia aduectis refertam inue/
G. lelli⁹ niſſet iuſſit per preconem: ut quæ præſentes urbium ciues ſua cognoſcerent. reportarent in patriam. Atqui re/
Pompi⁹ rum illarum neq; ſeruum: nec libertum ullum accepit. atne emit quidem cum & diriperent & depræhendaren
Lælius tur tamen omnes. Rurſum cum. G. Lellio: quo & amiciſſimo & ſocio utebatur: conſulatum petenti ſuffrage/
Scipio retur. pompium interrogauit. an etiam ipſe peteret conſulatum. Erat autem pompius tibicinis filius. quo re/
Appius ſpondente nequaq̃ petere quin potius cum Lellius peteret: illius deſignandi gratia ſe quoq; comitia ambituꝝ
Claudi⁹ crediderunt. & ita expectantes ab illo decepti ſunt: nuciabatnr enim eum circuire forum ac ciues dextera. blā
diendo appræhendere. Quare aliis turbatis ſubridens Scipio ſtulti inquit: ſumus: qui quaſi non homines ſed
Placenta deos immortales præcaturi ſimus: tantum terentes temporis tibicinem expectamus. Rurſum cum appius clau
G. licini⁹ dius eius competitor in cenſura eſſet. ac diceret romanos omnis ad ſe nominatim ſalutari. Scipio qui omnes
Clytho/ fere ignorarer: uera inquit narras: nam maiori curæ mihi fuit. ut a nemine ignorarer: q̃ ut multos noſſem. Hor
machus tabatur autem ciues: quandoquidem aduerſum celtiberos bellum gerebant ut utroq; militatum miſſo aut lega
Alexan/ to: aut tribuno militum ſumerent utriuſq; uirtutis teſtes ac iudices bellatores ipſos. Inſuper cenſor declaratus a
dria dolescentem priuauit equo: quoniam ſūptuoſiore in cæna quo tempore carthago oppugnabatur: placentam
Scipio melle compoſitā quā in urbis ſimilitudinem figuramq; formaret: & hanc carthaginem appellarat: conuiuiis ꝓ
panæti⁹ poſuit rapinæ: percunctantiq; adoleſcēti quam ob cauſam equū ſibi abſtuliſſet. prior enim q̃ ego: carthaginē i
quit diripuiſti. Et cum. G. licinium prætereuntem intueretur: ſcio hunc: ait. uirum peieraſſerat nequeo nemine
accuſante & accuſator eſſe & iudex. ad hæc cum a ſenatu tertium miſſus eſſet: cum urbium nationum regumq;
inſpector intueretur. ut ait Clythomachus. Quis urbes hominesq; animis qua lege tuentur. alexādriam uenit.
cumq; egreſſus nauim incederet: capite toga operto: alexandrini qui undiq; ad eum uiſcendum accurerent: ut
& caput detegeret: atq; cupientibus ſibi faciem oſtenderet. Quod cum is feciſſet: ſtrepitu omnes ſunt ac plau
ſu proſecuti. Et cum rex propter corporis tarditatem atq; molliciam uix ſequeretur. incedētis illos Scipio ſub
miſſa uoce immurmurans ad panetium dixit: iam alicui alexandrinis noſter aduentus fructui & uoluptati ē:
propter nos enim ambulantem regem conſpicunt. Comitabatur autem eum amicus unus panætius philoſo/
phus & famuli quinq;: quorum unus cum in ea peregrinatione uita defunctus eēt: aliam quoniam emere nol
let: ex urbe acceſſiuit. Rurſum cum numantini uiderentur inuicti. ac pleroſq; imperatores ſuperaſſent ſecun/
dum populus ad id bellum conſulem Scipionem declarauit. & cū multi in expeditionem irent. id ſenatus q̄n
exhauriretur italia: prohibuit neq; pecunias ex errario ſumeret conceſſum eſt ſed prouentus uectigales quoꝝ
nondum tempus aderat. decreuiunt. at Scipio non opus ſibi pecuniis eſſe dixit: ſuas enim atq; amicorum
ſatis ſuperq; fore. Sed de prohibitis militibus queſtus eſt. Nam bellum graue & periculoſum eſſe. Si propter
hoſtium fortitudinem totiens ſuperati ſunt: q; aduerſum tales id geratur: ſin propter ignauiam ciuium: quod
cum talibus: Atq; ubi in caſtra uenit: multamq; & licentiam & luxuriam & ſuperſtitionem delitiaſq; offendit
uates continuo & hariolos lenoneſq; exegit: imperauitq;: uaſa cuncta dimitterent præter ollam ueram ac ficti
Mēmius lem calicem: argenteum uero poculum non maioris q̃ librarum duarum ponderis pro arbitrio habendum ꝑ
miſit lauari: etiam uetuit & ungentis quiſq; ſeipſe fricaret: iuſſit ſumenta enim quoniam manibus carereut al/
terius fricatione indigere imperauit quoq;: ut ſtantes crudum pranderent obſonium: cænarent autem diſcum
bentes panem aut ſimplicem pultem & carnem aſſam aut elyxam. ipſe uero nigro ſi bulatus ſagulo exercitum
circuibat: eiuſq; lugere dedecus aiebat. Atq; cum mēmi cuiuſdam tribuni militum iumenta comprehendiſſet
quæ lapideas peluis & uitria pocula deportarent: mihi inquit: ac patriæ triginta dies: tibi uero in omnem ui/
tam cum talis es: teipſum inutilem feciſti. Et cum alius pulcherrime ornatum ſcutum oſtentaret: heus inquit a
doleſcens ſcutum certe pulchrum eſt: uerum decet romanum uirum i dextera potius ſpes ſuas q̃ in ſiniſtra col
locet. item cum is qui uallum ſuſtuliſſet: uehementer ſe premi diceret: recte inquit: fidis enim magis huic ligno
q̃ gladio. Et cum effrenatam hoſtium amentiam eſſet intutus: dicebat tempore ſecuritatem emi. Nam boni i/
peratoris ſicuti medici officium eſſe. ut ferri curatione utatur ad poſtremum. Verumtamen tempeſtiue ador/
tus numantinos in fugam uertit. Cumq; uictos grauiter ſeniores ferrent: exprobantes: quid eos fugiſſent. nu/
mantinum quendam dixiſſe fertur: pecudes eaſdem quoq; nunc eſſe. at paſtorem alium. ad hæc ubi capta nu/
mantia ſecundum triumphaſſet contentio ei pro ſenatu ac ſociis aduerſum. G. gracchum conſtituitur. Quae
turbatus populus in eum qui tribunali eſſet. tumultuabatur. Tunc ait Scipio: nunq̃ nos legionum clamor uo
G. grac/ ciferatioq; perterruit. ne dum hominum cōflictatio atq; confuſio quibus non matrem italiam ſed potius no/
chus uercam eſſe ſcio. Et cum ab amicis gracchi ſublatus eſſet clamor de interficundo tyranno. Recte inquit qui
Scipio patriam oppugnant: me prius uolunt de medio tollere: nō enim Romam caſuram putant Scipione ſuperſti
te: neq; uicturum Scipionem: ſi roma acciderit.

c Aecilius metellus cum munitum caſtellū adoriri uellet dixiſſetq; centurio: ſi modo decem uiros am
Roma ſerit fore. ut caſtellum caperet: rogauit Metellus: an uellet unus ex decem eſſe. Rurſum cum iunior q
Cæcilius dam tibunus militum quæreret quid facturus foret: ſi hanc reſpondet: tunicham exiſtimarem men
metellus tis meæ conſciam eſſe: eam exutus in ignem mitterem. Atq; Scipionis mortem cui uiuo inſenſus fuerat. tulitq̃
moleſtiſſime ac filiis iuſſit: ut ſubeuntes lectum tollerēt dixitq; gratias habere ſe diis immortalibus: quod nō
eſſet apud alios natus Scipio.

Aius Marius ex obſcuro genere rēpu. capeſſens ædilitātē ampliorem pollicitus ē. Cumq; pſpicuæ ad
g uertiſſet eodem ſe die defectū: ad minorem tranſiit: atq; illa quoq; fruſtratus non tamen futuꝝ diſ/
fiſus eſt ſe romanoꝝ principem. & cum utroq; in crure uarices patereƭ: ſolutus crus medico execan/
dum pbuit neq; ullo emiſſo ſuſpirio nec contractis ſupciliis ſectionē ptulit. At cum medicus tranſitum faceret
ad alteꝝ crus: noluit ingens curationem eo dolore dignā non eē. inſup cū Cluſius ſororis filius in eius ſecūdo
conſulatu militi cuidam pſtanti forma trebonio nomine uim afferret: ab adoleſcente occiſus eſt multiſq; tre/
bonium accuſantibus: is a ſe illum occiſum: q in magiſtratu eſſet: non negauit ſed necis cām dixit. ac pbauit.
Itaq; Marius q p præclaris militiæ facinoribus corona dari conſueuerat: ferri ad ſe iuſſit: trebonioq; impoſu
it. Atq; cum aduerſum teutonas in pximo caſtra poſuiſſet eo in loco q paꝝ hēret aquæ: diceretq; milites ſiti
ſe affici: monſtrato illis flumine: quod iuxta hoſtium uallū deflueret: illic nobis potus eſt inqt: emēdus ſangui/
ne. li āt duci ſe rogabant: donec in ſanguine ineſſet humor ac nondum præſiti conſtringereƭ. Præterea camer
tiū uiros mille q egrægia uirtute in bellis aduerſus cymbros extitiſſent. præter oēs leges ciuitate uniuerſos do/
nauit: Quod qdem factum cū a nonnulliſ accuſareƭ: aiebat uerba legum pp armoꝝ ſtrepitū exaudire nequiſ/
ſe. Et cū in bello ciuilli foſſa circūdatus & obſeſſus occaſionē ac tps opireƭ dixiſſetq; Pōpeius Silo: o Mari
ſi magnus ipator es: deſcēde in aciē: pinde tu inqt ſi magn⁹ es ipator: coge me uel inuitum in aciem deſcēdere.

Gaius Marius
Varices
Cluſius
Trebonius
Marius
Cymbri
Pōpeius

Atullus lutatius cum in bello aduerſus cymbros ad atiſonē flumen caſtra haberet: & romani quoniā
c barbaros ad tranſitum niti intuerentur: cederent ubi eos detinere non poſſet. contendit ad primum
curſim abſcendentium agmen ne romani fugere hoſtes; ſed imperatorem ſequi uiderentur.

Catullus lutatius
romani

Ylla cognomento fœlix inter maximas ſuas fœlicitatis duas exiſtimabat: pii metelli amiciciam: & qđ
ſ urbem athennarum non æquaſſet ſolo: ſed ſeruaſſet potius.

Sylla
Pius Metellus
Athenæ

Aius popilius ad antiochum legatus miſſus eſt cum epiſtola ſenatu: qua iubereƭ antiochus: ut exerci/
g tum ex ægypto abduceret: nec ptolemæi filioꝝ q orphani eſſent: regnum occuparet. Popilium uero
p caſtra aduenientem cū eminus antiochus q; humaniſſime ſalutaſſet: ille non ſeruata ſalutandi uice
tabellas reddidit. Quibus lectis cum rex dixiſſet conſultaturum ſeſe daturumq; reſponſum: popilius rege uir/
ga in girum circumſcripto: hic ergo ſtans inquit: conſulta: & reſponde. Cunctis autem uiri grauitatem atq; ai
magnitudine admirantibus ſtupentibuſq; & antiocho facturum ſe: aſſentiente quæ romani uellent: ita popi/
lius & ſalutauit eum: & complexus eſt.

G. popilius

Vcullus in armenia cum decem millibus peditum & mille equitum aduerſus tigranem qui cētum qn
l quagintamilia hominum expeditione haberet pridie nonas octobres profectus ē. Quo die prius ſci
pionis copiæ a cymbris conſumptæ ſunt. Quare cum quidam dixiſſet romaniſ illum diem nefaſtum
eſſe atq; formidabilem. igitur pugnemus: inquit: hodie impigre: quo hunc quoq; romanis diem exacro & tri/
ſti iucundum hilaremq; reddamus. Et cum cataphractos maxime milites metuerent: bono animo eſſe iuſſit:
futurum enim plus laboris in illis ſpoliandis q̄ uincendis. Atque cum collem primus aſcendiſſet: barbaroꝝ
q; motum aſpexiſſet: magna uoce: inquit uicimus o commilitōes. ac nemine ſuſtinente dum illos fugat. roma
nos quinq; lœto interceptos amiſit: hoſte uero ſupra centummilia occidit.

Lucullus
armenia
tigranes
Cymbri
Rōani
cataphracti milites

Næum pompeium æque romani amauerunt: atq; patrem oderant. Is cum puer admodum eſſet: ſylla
g næ ſe parti aſciuit: & cum neq; magiſtratu fungeretur. neq; ſenator eſſet: magnū ex italia cōflauit exer
citum. Cumq; a ſylla accerſeretur: negauit ſe ſine præda ac ſine cruore copias imperatori oſtēſuꝝ: Nec
prius uenit: q̄ hoſtium duces permultis præliis uiciſſet. idem cum a ſylla prætor in ſiciliam miſſus accepit mili
tes egreſſos in itinere uim inferre: ac rapina uti: qui alias palantes circuncurſarēt: ſupplicio affecit. ſed iis qui a
ſe miſſi eſſent: ad gladios gemmas addidit. Ad hæc mamertinos qui contrariam partem ſecuti fuerant: pote/
rat uniuerſos occidere. At ſthenius factionis princeps cum dixiſſet eum nequaq̄ iuſte agere: qui pro ſonte i ſō/
tes multos uocaret ad pœnam: hunc autem ſeipſum eſſe: abſq; quo & amici perſuaſi & inimici coacti res Mari
anas elegiſſent: admiratus Pompeius ait ueniam dare mamertinis: qui ab eiuſmodi uiro eſſent perſuaſi: qui pa
triam ſaluti ſuæ uitæ anteferret. & cum urbem tum etiam Sthenium liberauit. itē cum in africam aduerſus do
mitium traieciſſet: & illo magna pugna ſuperato a militibus eſſet imperator ſalutatus: reſpondit non ſe hono
rē illū admittere: q̄diu hoſtiū uallum ſtaret. Itaq; ſimul etiam cum imbrym milites facto impetu caſtra expu
gnarunt: ceperunt: depopulati ſunt. Cum autem reuertiſſet: tum cæteris cum honoribus prompto animo uul
tuq; amiciſſimo Syllā excepit: tum omnium primus magnum appellauit. At cum uellet triumphare: quoniam
nondum ſenator eſſet: nequaquam permiſit. q̄obrem cum pompeius dixiſſet ad circunſtantis ignorare ſyllam
etiam plures orientem ſolem q̄ occidentem adorare. exclamauit Sylla triumphet. at Seruilius uir ſenatorius
& ſi grauiter rem ferebat. tamen cum plæriq; aduerſarentur triūpho quippe in largitiones aliquas expoſce/
rent. dixiſſetq; Pompeius ſe potius triumphum dimiſſurum q̄ blande illos allocuturum: nunc ait uero intue
ri ſe Pompeium & magnum & triumpho dignum. inſuper cum rome mos eſſet. quandocunq; militiæ mun⁹
pro legitimo tempore obiſſent equum ad duum uiros. quos cenſores uocant. in forum agerent. adnumeratiſ/
q; militiæ muneribus quibuſq; imperatoribus ea geſta ſunt. aut laudarentur pro meritis aut uituperarentur. pō
peius conſulem gerens ipſe equum deduxit ad Gellium & Lentulum cenſores. Quibus ut mos eſt percunctā
tibus an omnia militari munera obiſſet. omnia reſpondit: & me quidem imperatore. idem ſertorii ſcripturis
in hiſpania potitus inter quas erant multoꝝ ducū epiſtolæ. qbus ad pturbandā mutandāq; rēp. Sertoriū Ro

G. Pōpeius
Rōani
Italia
Sylla
Sicilia
Sthenius
Pōpeius
Mamertini
Africa
Domitius
Sylla
Seruili⁹
Pōpeius
Sertori⁹

hiſpania mā acceſebant:illa oīs concremauit facultate qdē iis præbens:ut mali ad ſanitatē redirent ac meliores fierent.
Phraha/ Præterea cū phrahates rex parthoꝝ ꝑ legatos eum rogaſſet:ut termino eufrate uteret̃:qn potius Romani in/
tes rex qt termino utent̃ aduerſus partos iure ipſo. Rurſum cū L.lucullus militia functus uoluptatibus ſeſe dediſſet
Eufrates uiueretq; ſumptuoſius:pōpeium aut uituparet:quoniā præter ætatem plæraq; ſibi gerenda appeteret magis:i
Rōani ingt:ſeni præter ætatem eſt delitiis opā dare ꝙ̄ impare. Et cum ipſe aduerſa ualitudine laboraret.ut turdo ue/
Parthi ſceret̃:medicus iuſſit.illum ſui fruſtra quæſiuerunt:erat.n.prete anni tempus. Dixit qdam fore:nt apud lucul/
L. Lucu lum turdi:quem penes annum integꝛ nutriant̃:uenirent̃. Ergo inquit:ni lucullus ſtuderet delitiis.uiuere pō
lus peius non poſſet. Ac dimiſſio medico paratu facillimis uilibuſq; cibis uſus eſt.idē cum uehementiſſima anno
Pōpeius næ caritudinæ urbs præmeret:uerbo qdem cui annonæ cura mandata eſſet:declaratus:re āt terræ ac maris ius
habens in affricam & ſardiniam ſiciliaq; nauigauit:collectaq; grandi frumenti copia ad Vrbem maturabat.
Magna uero tempeſtate orta gubernatoribuſq; pterritis ubi primus inſcendiſſet nauim & anchorā tolli iuſſiſ
Cæſar ſet.clamauit ꝙ ad nauigationē cogeret nō ad uitā.idē cum eius aduerſus Cæſare ſimulatas in aperto iam eſſet
Cato & Macellinus unus ex is q a pompeio ꝓducti ad dignitatem fuerant deinde mutato erga cæſarem aīo multa
in ſenatu in pompeium loqueret̃. Non te pudet marcelline ingt:maledictis me onerare:ꝑ quē & e muto loq̄x
factuſ es:& exuriem cum uomitu commutaſti. Et ad catonē grauius mordentem qm̄ q̄ ſæpiſſime ꝑdiceret po/
tentiam & auctoramentum Cæſaris nequaq̄ rei.bono cedere:reſpondit tua qdem magis id diuinationem ac
cedunt:at meā ad amiciciam. Atq; cum de ſe liberius loqueret̃:ait oēm ſe magiſtꝛ & accepiſſe cicius:q̄ expe/
ctaſſet & depoſuiſſe citius:q̄ eſſet expectatus.ad hæc cum poſt conflictum pharſalicum in ægyptū fugiens ex
triremi foret in piſcatorium nauigium.qd rex miſerat.tranſiturus:conuerſus ad uxorem & filium aliud nihil
q̄ illud ſophoclis dixit:quiſqs tyrannum petit:is & ſi liber it:illius eſt ſeruus. Cum uero tranſcendiſſet enſe ꝑ/
cuſſus ſuſpirio ſemel emiſſo nihil locutus eſt:ſed uelato capite ſeipſum tradidit.

Cicero

c Icero orator in nomen cauillatus & amicis ut id mutaret:hortantibus ait ciceronis nemen ſeſe factu
rum q̄ & catonum & catulorum & ſcaurorum nomen illuſtrius. & cum argēteum poculum diis im/
mortalibus uotum ſoluiſſet:prima nomina litteris notauit:ſed pro Cicerone cicer incidit.at eos ora/
Cicer tores qui altiore uoce uterentur:dicebat ꝓpter infirmitatem in clamorem ueluti claudos in equum aſcendere.
Verres Et cum uerres cuius filius corporis forma male uteretur. Ciceronem maledictis laceſſeret perinde quaſi & mo
Metelluſ lem & cynedum criminaretur:ignoras inquit:decere intra fores conuitiis filios urgere. Rurſum cum metelluſ
diodot⁹ nepos ad eum dixiſſet:pluris teſtimonio tuo occidiſti:q̄ patrocinio ſeruaſti. Etenim plus nihil eſt: ingt: fidei
uatiniu⁹ q̄ eloquentiæ.interrogante etiam metello quis ei pater eēt:hanc:inquit reſponſionem difficiliorem effecit ma
Horten/ ter tua. Fuerat enim metelli mater impudica.at Metellus ipſe & leuis erat:& inconſtans & libidinibus dedi/
ſius tus. Rurſus cum Diodoro rhetoricoꝝ doctori uita defuncto lapideum coruum metellus ipſe appoſuiſſet: iu
Verres ſtam inquit retributionem factam:uolandi enim huic non dicendi doctrinam tradidit:atq; cum uatinium ho
Cicero mine & inimicum ſibi & perditiſſimum prius audiſſet interiſſe: mox cercior de eius uita factus eſſet: male in/
Sphinx quit pereat.qui male mentitus eſt.ad eum quoq; qui gerere lybis eſſet:diceretq; non audire ipſum dicentē ne/
Fauſtus q; tamen reſpondit habes aurem non foratam Caſtum autem popillum:qui ſe iuriſperitum habere uellet: cū
Sylla & rudis tamen & obtuſus eſſet:ubi ad controuerſiam quandam aduocaſſet teſtem:atq; ille dixiſſet nihil ſcire:
Pōpeius putaſenim ait:de iure fortaſſis iterrogari? Præterea cum hortenſius orator argenteam ſphinga mercedē a uer
Cæſar re accepiſſet:cumq; obliq; quidam ac ſubdole cicerone ad eum locuto dixiſſet ſe ænigmatum ſoluendorum im
Themi/ peritum eſſe. Attamen reſpondit cicero ſphinx apud te eſt. Et cum uoconium cum tribus filiabus de formaſiſ/
ſtocles ſima facie obuium habuiſſet:ſubmiſſa uoce ad amicos dixit:phœbo haud oriente genuit hic pignora. Atq; cū
Pericles fauſtus ſylla puer propter æris alienn ac fœnorum magnitudinem ſupplectilem proſcripſiſſet:hanc ait libenti/
Piſo, us q̄ patris eius ꝓſcriptionē āplector. Pōpeio āt ac cæſare diſſidētib⁹ ait.quē fugiā:noui ad quē fugiā ignoro
Nonius Ac pompeium accuſabat.qui urbem deſeruiſſet:eſſetq; temiſtoclem potius q̄ periclen imitatus cum res non ll
Cæſar lis ſed hiſce ſimiles eſſent.ad hæc cum ueniſſet ad pōpeium:ac rurſus ueniſſe pœniteret:ab eo interrogatus ubi
Cicero piſonem generum reliquiſſet:apud tuum:inquit:ſocerum. Et cum quidam ad pompeium a cæſare tranſfugiſ/
G. cæſar ſet: diceretq; præ celeritate atq; alacritate equum reliquiſſe:melius inquit eum de equo conſuluiſſe.item ad cū
Sylla qui nunciabat cæſaris amicos triſtis eſſe:narras inquit:eos eſſe ceſarem exoſos:ab eoq; diſſentire. Cum autem
poſt pharſalicum prælium pompeio fugiente Nonius quiſpiam dixiſſet adhuc aquilas ſeptem apud ipſos eſſe
& ob id ut bono animo eſſent hortaretur. Recte inquit moneres:ſicum graculis nobis pugnandum foret.
Et cum potius uictoria cæſar proſtratas pompeii imagines honorifice erexiſſet ea de re loquens cicero ait. cæ
ſar in erigendis pompeii ſtatuis ſuas firmat.adeo autem quod pulchre ſciteq; diceretur.plurimi faciebat. & ita
ad id operam ſuam uehementer accommodabat.ut cum ei controuerſia eſſet apud centum uiros cōſtituta: &
inſtante die ab Eronte ſeruo nunciatum foret in diem poſteꝛ controuerſiam reiectā,eū libertate donauerit.

g Aius cæſar cum ſyllam fugeret adhuc adoleſcens in prædones incidit. & cum primū magna uis argē
ti ab eo peteret̃.ꝑdones deriſit tāq; eius:quem haberēt.ignaros ac duplum ſe datuꝛ ꝓmiſit. Deinde
aſſeruatus donec pecunias cogeret.ut & dormiēti ſibi qeti eſſent:ſilētiūq; ꝑſtarēt:ipabat.q̄s āt orōes
poemataq; ſcriberet eis legebat. & q min⁹ uehemēter ea laudaſſēt fatuos ac barbaros appellabat ac priſū eos
ſuſpenſuꝛ ſeminabatur id qđ etiā paulopoſt effecit. Nā cū poſt aduectū ſui redimēdi ꝑciū liberatus & uiros

& nauigia ex aſia congregaſſet:tũ cõprehendi ꝑdones tũ ẽt affixit cruci. Inſup cũ romæ pontificatũ peteret: aſia
haberetq; ei⁹ rei æmulũ atq; cõpetitorẽ catulũ: q romanis religs dignitate ꝑſtabat: a matre ad fores deductus Catulũs
hodie inqt: mater uel potificẽ filiũ uel exulẽ habebis. Atq; põpeiã uxorẽ: qm̃ eſſent de clodio infamata: repu/ Clodius
diauit: deinde clodio eã ob rẽ in iudiciũ acto teſtis adductus nihil neq; de uxore locutus eſt. Accuſatore aũt in
terrogante qd igit̃ eã eieciſti? qm̃ inqt: decet uxorẽ cæſaris calũnia ẽt uacare. Præterea cũ Alexandri res geſtas
legeret: colachrymauit: dixitq; ad amicos: is cũ hac eſſet ætate: Dariũ uicit: mihi uero in hanc uſq; diẽ geſtũ eſt Dari
nihil. Et cũ in alpibus ſterile inopſq; oppidulũ præteriret: amicis quærentibus an etiã hic ſeditiones aliquæ cõ
tentioneſq; de principatu eſſent: ſubdubius cogitabunduſq; malim: inquit: hic primus eſſe q̃ Rome ſecũdus.
Fortiſſimoꝝ aũt facinoꝝ ea obeunda eſſe dicebat quæ & periculoſiſſima maximaq; eſſent ueꝝ haud conſul
tanda. Et cũ ex gallia prouincia aduerſus põpeiũ rubicona flumen tranſiret: ait: iacta ſit oĩs alea. Itẽ cũ ad ma Gallia
re põpeius fugiſſet roma: ac metellus qui ærario præſideret: cæſarẽ a capiunda pecunia prohiberet: ærariumq; rubicõa
occluſiſſet: ei mortẽ minatus eſt. At Metello perterito hoc: inqt: adoleſcens difficilius erat dictu mihi q̃ factu. flu.
At hæc cũ ſerius dyrrachiũ ad eũ milites aduæherent a brũduſio clã oĩbus nauigiũ paruum ingreſſus traiicere Metelluſ
pellagus aggredit̃. Fluctuante aũt nauigio ubi ſeſe gubernatori manifeſtaſſet: clamauit: crede fortunæ certior Dyrra
factus cæſarẽ abs te uæhi. Et tunc quidẽ uæhementior tẽpeſtas inſurgens ei ipedimẽto fuit: At qui milites cõ/ chium
curſu facto magna cũ animoꝝ ægritudine quærebãtur: q uires alias expectaret: quaſi ipſis diffideret. Sed po Brundu
ſteaq̃ pugna facta uictor põpeius non eſt uſus uictoria: ſed in caſtra rediit: erat iquit: uictoria apud hoſtes: ſed ſium
uincendi gnaꝝ non habent Rurſum cũ ad pharſalũ inſtructã aciẽ locis ſuis ſtare: hoſteſq; recipere pompeius Põpeius
iuſſiſſet: eũ erraſſe cæſar dicebat q illã militũ animi ex curſu incitationẽ illã uim: illã pugnandi alacritatẽ natu Cæſar
raliter minatã debilitaſſet. Atq; cũ primo ipetu facillimeq; pharnaca ponticũ uiciſſet ad amicos ſcripſit: : ueni
uidi: uici. Præterea ubi põpeiani in lybia in fugã uerſi ſuperatiq; ſunt: ac ſeſe cato interemit: in uideo tibi. ait:
Cato mortis tuæ: &.n.tu mihi ſalutis tuæ inuidiſti. Rurſum cũ a quibuſdã hortaret̃ ut Antoniũ atq; dolobel Cato
lã: de quibus male opinabantur: ſibi caueret: reſpondit nõ hos ſibi rubicundos & pinguis timori eſſe ſed gra antoniuſ
cilis illos ac pallidos bruto caſſioq; oſtenſis. Et cũ iter cænandũ ortus eſſet de morte ſermo: quæ nam foret op dolobel
tima: inopinata reſpondit. la

Cæſar q primus ẽ auguſtus cognominatus: cũ adhuc eẽt adoleſcens: ab Antonio repetiuit duomillia Brutus
quingenta ſex tertiũ: q̃ & primi cæſaris interfecti ædib⁹ antonius ad domũ ſuã trãſtuliſſet uolebat.n. Caſſius
romanis ſoluere quos cæſar legauerat uiriti: nũmos quinq; ac ſeptuagita. At cũ antonius pecunias ha Cæſar au
beret: & illũ moneret: ut ab iis repetũdis deſiſteret: ſi ſanus eẽt: paterna bona ꝑclamauit ac uendidit: largitio guſtus
nẽq; ꝑſoluit. Qua ex re & ſibi beniuolẽtia apd̃ ciues cõpauit: & in illũ odiũ cõcitauit. Atq; cũ Rhœmetacles Rhœme
rex thracũ q ab antonio ad eũ trãſierat: nõ moderatũ ſe ac demiſſũ in cõuiuiis: ſed petulantẽ odioſũq; ꝑſtaret tacles
ſocietatẽ exprobrãs: ꝑprio cuidã alioꝝ regũ ait cæſar: ego ꝑditionẽ amo: ſed ꝑditores nõ laudo. Itẽ alexãdri
nis poſt captiuitatẽ extrema ſe mala paſſuros opinãtib⁹ ubi cæſar ſuggeſtũ ſcẽdiſſet. Ario alexãdrino corã cõ arius
ſtituto ait: ſe Vrbi ignoſcere primũ pp eius & magnitudinẽ & decorẽ: dein ob cõditore alexãdrũ: demũ uero
pp ariũ amicũ. Idẽ cũ accepiſſet erota q ægyptiacas res gereret: emiſſe cõtornicẽ: quæ cæteras oĩs pugna ſupa/
ret: eſſetq; ipſa inuicta: & eã aſſam deglutiſſe: eo accerſito atq; agitata q̃ſtione nauis malo hoiem: ubi rẽ cõfeſ/
ſus eſt: iuſſit affici. ac Siciliæ ꝑ theodoro ariũ ꝑfecit: libello ãt ſibi a quopiã reddito ubi ſcriptũ erat: calu⁹ theo Sicilia
dorus tarſeus fur erat: qd tibi uidet̃? cæſar ſcripſit uidet̃. A mecœnate aũt ſodali ſingulis dono ãnis phialam i
nataliciis accipiebat. athẽodoro ẽt philoſopho ut domũ dimitteret̃ ob ſeniũ ꝑcanti cõceſſit: ſed cũ in ſe ſalu/ atheno/
tãdo & in extremo abeũdi gratificãdiq; officio athenodor⁹ dixiſſet: cũ ira te cæſar cepit: nihil prius neq; dixe dorus
ris nec feceris q̃ ipſas q̃ttuor ac.xx.litteras tecũ ipſe ꝑcurreris: eo manu apphẽſo adhuc: inqt tua mihi ꝑſentia Cæſar
opus ẽ ipſũq; annũ totũ detinuit: ingens eẽ taciturnitatis quoq; nũerationẽ tutiſſimã: inſup cũ audiſſet alexan
drũ ubi duos ac.xxx.natus ãnos maximã orbis ꝑtẽ ſubegiſſet: admodũ dubitaſſe qd reliquũ tꝑs factur⁹ eſſet alexãder
miratus ẽ q̃ nõ maius opus alex. exiſtimaſſet inſtituere ꝑtũ imperiũ cõpaſſe. Et cũ de adulteris legẽ tuliſſet: q̃
ſanxerat: quo pacto rei iudicãdi ac dephenſi punĩedi eẽnt deinde ira lapſus adoleſcentẽ: qd Iulia eius filia eẽt
inſimulat⁹: ꝑcuteret manib⁹: cũq; ille reclamaret legẽ tuliſti o cæſar: ita pœnitẽtia ductuſ eſt: ut diẽ illũ cænam
omiſerit. Rurſum cũ gaiũ ex filia nepotẽ in armeniã mitteret: optabat ab diis immortalibus: ut põpei beniuo
lentia & audentia alexandri ac ſua ipſius deinceps fortuna illi cõtingeret. atq; eũ ſe romanis iperii ſucceſſorẽ
dicebat relicturum: qui nunq̃ bis eadem de re conſultaſſet de Tiberio loquens. Item cum iuuenes illos: qui in Tiberius
conſultatione tumultuarentur: inſtituere uellet: nec attenderent. ſed turbulentius potius clamarent. audite in/
quit iuuenes ſenem: quem: iuuenem ſenes audiebant. Præterea cum athenienſium populus quippiam aduer/ ægina
ſus eum deliquiſſet: ſcripſit ex ægina putare ſe ſuam illis iram obſcuram non eſſe: non. mæginæ hyematurum Eurycles
ſeſe: aliud uero his nihil neq; dixit. neq; fecit. ad hæc cum unus ex euryclis accuſatoribus temere atq; petulãter
libertate dicendi ad conuicium uteretur: ac inſolẽtius efferretur: huiuſmodi quidam locutus eſt: ſi hæc tibi cæ Cæſar
ſar haud uidentur magna: iube is mihi reddat ſeptimum Thucydidis uolumen. Quare cæſar iratus eum abigẽ thucydi
dum iuſſit: ſed cum didiciſſet ex poſteris braſidæ hunc eſſe reliquum: hominem accerſiuit: caſtigatumq; modi des
ce dimiſit. at cum Piſo ædes a fundamentis ad totum uſque tectum accuratiſſime ædificaret: bono me animo Piſo
lætoque inquit facis: qui ita ædificas: tanquam perpetua roma futura ſit. Finis. Roma

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

Plutarchi cheronenſis Apophthegmata ad Traianum Cæſarem expliciunt feliciter ab eodẽ Franciſco philelpho equite aurato laureatoq; poeta quam diligentiſſime & reuiſa & emendata.

Franciſci philelphi præfatio ad Nicolaum quintum pontificem maximum in Plutarchi cheronenſis apophthegmata laconica.

Nicolaus quintus pontifex — Prouidẽtia

q

Vo de te magis Nicolae quinte dies ac noctes mecum ipſe cogito: eo benignus noſtro ſæculo immortalem deum conſuluiſſe arbitror. qui ut res omnis humanas incredibili curat moderaturq; prouidentia: cum te uniuerſæ chriſtianæ eccleſiæ pontificem præeſſe uoluerit. in cuius mirabili uirtute ſummaq; ſapientia ſuam ſpẽ omnem doctiones & boni uiri poſitam eſſe conſtitutamq; intelligant. Haud enim uitio naturæ fieri puto: ut magis alia ꝗ alia ætate miror ſit hominum doctiſſimorum & eloquentium numerus. Si enim in diuina quá uocant eſſentia nihil eſt: quod minus omni parte perfectum ſit: perfectam quoq; eſſe hominũ naturam q̃uam ipſe creauit deus omnipotens: dubitare quis debet? Itaq; eandem ſemper ineſſe humano ĩgenere uim ingenii & interiorem mentis agilitatem quam græci energiam nominant: ad egregium quodq; obeundum atq; præclarum opus plane credendum eſt. *Energia* At fit neſcio quo deprauato hominum more: ut niſi pulcherrimis quibuſdam præmiis honoribuſue propoſitis nulli uirtuti laudi nulli opera detur: eaq; ſolum floreſcant ſtudia: quibus ſeſe homines in præcio magis fore opinentur. Quare quod bonum ſit propter ſe expetẽdum: id aut honore aut emolumento metiuntur. Et certe pauciſſimi admodum ſunt. qui uirtutem ullam uirtutis ſequantur ſtudio. Itaq; eo maior eſt laus tua pater beatiſſime eo admirabilior eo diuinior: ꝙ tuas uigilias omnis curas omnis labores omnis ad uirtutem ſemper deũq; rettuleris nullam tibi proponens inanem gloriam nullá mundi huius utilitatem. Quibus tuis optimis cogitatibus & laudatiſſimis inſtitutis factũ eſt diuina benignitate: ut neq; petens neq; cogitans per omnes deinceps dignitatis gradus ad ſummũ maieſtatis faſtigium ſis euectus. Sedes tu quidẽ unus inter mortales in diuinæ altitudinis ſolio: chriſti optimi maximi uicem geris in terra humani generis ſaluatorem cum auctoritate & gratia: tum per illius uitæ ſimilitudinem omnibus repræſentas. Te ſibi omnes ante oculos oponunt: & qui uirtutem propter uirtutem colunt: & qui eam cõmodis ſuis definiunt. Quamobrem boni omnes undiq; ad te ueniunt. Quiſquis aut ingenio aut eloquentia aut elegantiore ulla diſciplina excellit: ad te confluit. Tu uero ut es animo ingenti ac benefico: negligis neminem: omnes libenter admittis: Te in omnes beneficentiſſimũ pſtas. Qua tua tanta facilitate liberalitateq; naturæ fieri uidemus: ut iam ueluti exercitatis nonnullorum ingeniis quæ obdormierant & indocti doctrinam adamare incipiant: & docti fiant quottidie doctiores. Nam prodes tu quidem omnibus & exemplo uitæ: & donandi magnificentia. Non igitur non poſſum eos omnes qui ullum uel bonitatis uel diſciplinæ ſimulacrũ præ ſe ferunt: accuſatione dignos exiſtimare: ſi minus perſæpe aliquos ingenii ſui fructus tibi pro ſua quaſi uillicatione reddiderunt: ut intelligas operam tuam in tam illuſtri beneficiendi munere non eſſe omnino fruſtra Qua ratione cum ipſe quoq; me tibi debere plurimum cẽſerem uel pro ea qua in me nuper cum Neapolin petens romam diuertiſſem: pulcherrima beneficentia uſus: es: aliqua ſtudiorũ meorũ monimenta tuæ beatitudini referre uolui. *Neapolis — Roma — Beneficẽtia* Nam cum mihi tempeſtiue e græco in latinum conuerſa eſſent Plutarchi cheronenſis laconica apophthegmata quæ a noſtris tum dicteria tum dicta nominantur: ea uiſa ſunt non indigna: quæ ſanctiſſimo tuo nomini dicarem rem ſane non admodum magná ſi uolumen ipſum conſideretur: pulchrá tamen & uiris doctis in primiſq; eloquentiæ ſtudioſis non inutilem. Oratio enim quæ huiuſmodi ſententiarum argutia exemplorumq; grauitate ac lepore referta fuerit: non poteſt omnibus non placere. Et enim duo a plutarcho libri qui ſcilicet extent: de huiuſmodi dictis: non iiſdem temporibus ſcripti ſunt alter ad Traianum cæſarem: quem ipſi iampridem interprætati illius præſtantiſſimi principis Philippi Mariæ Angli nomine inſigniuimus: & hic alter: quem tuo ueluti munere & cognoſci a latinis: & haberi uoluimus. *Plutarchus — Apophthegmata lacõica — Oratio — Traiãus cæſar — philippus Maria ãglus* Nõ multo autem poſt ut ſpero: maiores a nobis aliquæ lucubrationes & fortaſſis etiam gratiores ad te ibunt. Vale pater beatiſſime.

Plutarchi Cheronenſis Apophthegmata Laconica.

agaſicles rex

a

GASICLES REX LACEdæmoniorum admirante quodam Philophanen ſophiſtá ab ipſo non admittu præſertim cum is dicendi deſiderio teneretur: opus inquit: eſt mihi horum eſſe diſcipulo: quorum ſum etiam filius. Ad illum uero qui dixiſſet: quoniam pacto ſine ſpiculatoribus tuto imperare quis poſſit: ſi ita reſpondit ſuis imperarit: ſicuti patres filiis.

ageſilaus — Latro — Depromiſſis

a

Geſilaus ille magnus cum eſſet aliquando conuiuii princeps ſorte conſtitutus: interrogatus a pincerna quantũ cuiq; afferret. Si multũ ait uini paratũ eſt: quantum quiſq; petierit: ſin autẽ parũ: ex æquo oĩbus dato. Et cũ latro quidã toleranter perferret q̃ſtiones: ut improbus admodũ inquit hõ flagitioſis turpibuſq; in rebus patientiá conſtantiáq; definit. At cũ laudaret quidã oratorẽ: quod res paruas quá uæhementiſſime augeret: equidẽ ait: cerdonẽ illũ minĩe bonũ duco: q paruo pedi magna calciam̃ta iduit. Præterea cũ q̃ſpiá aliq̃n ad eũ diceret: ꝑmiſiſti: idẽq; ſæpius loq̃ret̃: ita me hercule ꝑmiſi: inq̃t: ſi iſtud q̃dẽ eſt iniuſtũ. Sin át iniuſtũ: locutus ſũ. nõ ꝑmiſi. Cũq; idẽ ſubdidiſſet: uerũt̃n decet reges: q̃cquid capite annuerint: perficere: ĩ reges magis reſpondit: quá illos qui reges adeunt: petere iuſta decet: & ita loqui: ut & quod tempeſtiuum ſit

& quod regibus accõmodatũ conſentaneũque:conſiderent.ad hæc cũ uituperantes aliquos laudantiſue audi
ret:nõ minus coꝝ qui dicerent:quã de qbus dicerent:perdiſcendos mores arbitrabatᷣ. Et cũ puer adhuc pale
ſtricis pueroꝝ ludis in obſcurum locum a chori magiſtro conſtitueretᷣ:ob temperauit quamuis eſſet rex decla
ratus.Inquiens tu quidem ut libet facito:oſtendam.n.non locis uiros:ſed uiris locos honoratos reddi.Idem
cum medicus quidam difficiliorem curationem & eam minime ſimplicem imperaret:per geminos ait:nõ oĩ
no mihi propoſita uita eſt:neq; ſi bona etiam omnia reciperem.At qui præfectus aliquãdo aræ chalcidicæ bu
tytarum mineruæ cum a pediculo morderetur:non ſe auertit:ſed eo in omnium conſpectu compræhenſo atq;
interfecto addidit per immortales deos libenter inſidiatorem interficio uel in ara.Rurſum cum alio tempore
puellum intueretur:qui ex hoſtio murem traheret:ubi mus in eum conuerſus detinentis manum momordiſ/
ſet:fugiſſetq;:aſtantibus oſtenſo mure.Quando illud minimum inquit animal ſic eos excipiat:a quibus iniu
riam patitur:quid uiris faciendum ſit:conſiderate.Volens ẽt bellũ aduerſus perſas uæhementis:aggredi:quo
græcos aſiam in colentis liberaret:oraculum iouis dodonæi cõſuluit.Illo uero militandũ,eſſe iubente oracu/
lum ephoris rettulit:qui cum iuſſiſſent Ageſilaum ẽt delphos petere:& eiſdem de rebus numen conſulere:ꝓ
fectus ad uaticinium ita interrogauit.Apollo uideturne tibi quod ẽt patri tuo Apolline uero comprobãte ſe [ageſilaus rex]
ctus imperator ita impeditiones duxit.Cum initio Tiſſaphernes cum Ageſilao fœdera metu percuſſiſſet regẽ [apollo]
græcas ei ciuitates liberas dimiſſuꝝ:deinde accerſito ꝑmagno a rege exercitu bellum ei indixiſſet:ubi minus a [Tiſſa/phernes]
biret ex aſia:libenter tranſgreſſionẽ illam peierationemq; ſuſcipiens exercitũ mouitꝰ perinde quaſi in cariam
proceſſurus:ubi cum Tiſſaphernes copias cogeret.Ageſilaus ſoluens in phrygiã impetũ fecit.Ibiq; quamplu
rimis captis urbibus grandiq; pecunia dixit amicis:frangere fœdera impium quidẽ eſt.At hoſtiũ cogitatꝰ fal
lere non modo iuſtũ eſt & glorioſum ueꝝ etiam tum iucundũ cum perutile.Equitatu ãt diminuto epheſũ con
ceſſit:pronunciauitq; opulentis ſi ſe militia ſolutos uelent:equum pro ſeſe quiſq; uirumq; præberent. Quare
ſtatim pro timidis & diuitibus tum equi tum uiri idonei congregati ſunt.Itaq; dicebat imitari ſe Agamemno [agamem/non]
na.Illum.n.eum equam bonã accepiſſet:ignauum diuitemq; uiꝝ militia liberaſſe. Cũ uero iuſſiſſet captiuos
nudos:uenire uenderentq; huiuſmodi prædæ uenditores & ueſtis quidẽ emptores ꝑmulti eſſent at corpora
qm̃ alba & oĩno mollia ob delitias ociaq; erant:ea ſane tanq̃ inutilia:nulliuſq; præcii deriderent:aſtans Age
ſilaus hæc ſunt:inquit pro quibus pugnatis iſti:ãt quibus cum pugnetis.Et cum Tiſſaphernen in fugam in ly
dia uetiſſet pluribus deletis:in agrum regium incurſionẽ facit.At reu ubi pecuniis ante ad eum miſſis Ageſila
um de belli ſolutione rogaret:reſpondit is pacis ius penes ciuitatem eſſe:lætari ãt magis locupletandis militi/
bus q̃ ſeipſo.ad hæc pulcherrimũ ducere non munera græcos ab hoſtilibus capere:ſed ſpolia potius ꝑdáq; pa
re.Inſuper cum Megabates ſpithridatis filius qui formæ præſtantia cæteros anteiret:ad eum ſalutatũ oſcula/
tumq; acceſſiſſet.Videbatᷣ.n.diligi næhementer:decliauit ageſilaus.Sed poſteaq̃ ille adire deſtitit: eum ultro
q̃ſiuit ageſilaus:dicentibus ãt amicis ipſum eſſe in cauſa qui a pulchri illius oſculo ſe auerterit:quare præ mætu
illum minime uentuꝝ:ubi non paꝝ temporis ſilentio ſecum ipſe cogitaſſet.Nequaq̃ inquit oportet illũ no/
bis perſuadere:nam uelle mihi uideor rebus huiuſmodi imperare magis q̃ præpollentẽ hoſtium urbem ui ca/
pere.Melius.n.libertatem tueri ſibi q̃ aliis auferre.Præterea cum aliis in rebus ueritatem iuſticiamq; ſeruaret
exiſtimabat in amicoꝝ negotiis prætextum eſſe nimia aduerſus eos iuſticia uti uelle.Itaq; breuis eius quædam [Epiſtola]
epiſtola ad Hydriæum icara:qua quendam ex amicis peteret ita fertur.Niciam ſi minus iniuſtus eſt:dimittas:
uelim:Sin ãt iniuſtus:mihi dimittito.In pluribus igitᷣ talem ſe præſtabat ageſilaus.Interdum uero cũ expedi
ret pro amicis tempore potius utebatᷣ.Quare cum aliq̃ tumultuoſius caſtra mouerentᷣ puero cuius amore te
nebatᷣ ꝑꝑ aduerſam ualitudinem debilitatẽq; relicto:& illo quidem præcibus cum ac lachrymis ad ſe reuocã/ [ageſilaus]
te.ageſilaus conuerſus ait:q̃ eſt difficile miſerere ſimul & ſapere.at qui hiſce in rebus quæ ad corpus attinẽt:ni
hilo iis qui ſecum aderant:præſtabat:quippe qui ſacietate & ebrietate oĩno abſtimebat.Somno ãt eo utebatᷣ:
non qui imperaret:ſed cui a rebus gerẽdis imperaretᷣ.aduerſus calorem ac frigus ita habebat.ut ſolus ſemper
anni temporibus uteretᷣ.Et inter ipſos milites tabernaculum habens nõlebat meliorem lectum:q̃ cuiq; eſſet.
Idq; aſſidue dicendo uſurpabat:principis eſſe non mollicia ſed conſtantia atq; fortitudine priuatis homini/ [Spartz]
bus antecellere.Cum ergo quidam interrogaſſet quid ſpartæ profuerunt lycurgi leges:ut uoluptates:iq̃uit:cõ
temptui eſſent.ad eum quoq; qui tum ipſius tum alioꝝ lacedæmoniorum ueſtis alimentiq; tenuitatem mira/
retur:dixit:pro hoc hoſpes uiuendi more libertatem metimus.Item cum quis eum hortaretᷣ:ut ſe remitteret:
diceretq; ne ob incertum fortunæ mortem aliquando eius rei occaſio fieret:at ego ait ita me ipſum conſueſa/
cio:ut in nulla mutabilitatem quæram.& eodem inſtituto uel ſenex utebatᷣ.itaque cum a quodam rogaretᷣ:q̃
re uæhementi hyeme ſine tunica circũiret.quo iuuenes inquit imitentᷣ:habẽtes ii quidem & ſenis & principis [Thaſi]
exemplum.Thaſi quoque cum per ipſoꝝ agrum ageſilaus cum exercitu iter faceret:cum farinam anſeres bel/ [ageſilaus]
laria liba belle confecta ac multiplices alias epulas prætioſaſque potiones ad eum miſere.Sed ipſe farina dun
taxat accepta:reliqua qui tulerant:iuſſit ad Thaſios referrent perinde atque nec ipſis forent utilia.illis autem
præcantibus obteſtantibuſque ut ea acciperet:iuſſit inter mancipia diſtribui.Et cum cauſam illi percunctaren
tur:quoniam inquit non eos decet iſtiuſmodi crapulis delectari:qui probitatem fortitudinemque exercerẽt.
Nam quibus mancipia capiuntᷣ:ea ſunt a liberis hominibus aliena.Rurſum Thaſii quoniam magnis ab eo
beneficiis affectu uiderentᷣ:cum & templis eum & diuinis honoribus proſecuti eſſent:& hac de re legatos mi
ſiſſent.ageſilaus lectis honoribus quos legati ad ſe tuliſſent:rogauit an eoꝝ patria deificãdoꝝ hoĩum poteſta [ageſilaus]

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

tē haberet.qđ cū illi affirmaſſet:agite iquit.facite deos uos ipſos priꝰ.qđ ſi feceritis.tū creditur ſū pſtātē uo
bis eē deificādi ēt mei.ad hæc cū ex græcæ natiōes q̄ aſiā icolebāt.decreuiſſēt i pclaris florētiſſimiſq; urbibꝰ eiꝰ
imagines erigere.ad eas ſcripſit.mei nulla imago eſto neq; picta neq; fabricata.Et i aſia domum itutꝰ quæ cul
men haberet quadratis trabibus. poſſeſſorē iterrogauit.an quadrata apud eos ligna naſcerent᷑? qui cum non
quadrata ſed rotunda naci dixiſſet.Num igitur ſi quadrata iquit eſſent.rotunda redderetis.Interrogatus etiā
q̄nq; uſq; quo laconici ſoli cōfinia porrigerent᷑.haſta uibrata quouſq;:iquit:hæc aſſeq̄tur.alio etiā pcunctāte
quāobrem ſparta careret muris? oſtenſis armatis ciuibꝰ hi ſunt.inqt.lacedæmonioꝝ muri.Rurſus idem alio
q̄rente nō lapidibꝰ.inquit.& lignis ſed habitātium uirtutibꝰ muri ſunt fabricādi.inſup amicos monebat nō
pecuniis ſed fortitudine & uirtute ſtudēdū eē diuitiis.At cū uellet p milites qcq̄ cōfeſtim effici:ipſe primꝰ ag
grediebat᷑ in oīum cōſpectu.Gloriabat᷑ āt magnifice:qđ laborādo cederet nemini:quodq; ſibi magis quā ali
is iperaret.Et cū qdā q claudū lacona intueret᷑ exeuntē ad bellū:equū q̄reret:nō ſentis:ait:nō fugiētibꝰ ſed ma
nētibꝰ bello opus eē.Præterea quō magnā gloriā acq̄reret:cū qs interrogaret:ſi mortē inqt cōtēpſeris. Cū ēt
qs pcunctaret᷑:q̄re ſpartiatæ ad tibias pliant᷑:quo inqt:q̄ncunq; ad numeꝝ:modulationēq; inceſſerint:liqui
do pateat:& qui meticuloſi ſint:& q fortes.Atq; pſaꝝ regē cū beatū qs diceret:q̄m eſſet admodū iuuenis: in
quit:at ne hāc qdē hn̄s ætatē priamꝰ infortuniū paſſus eſt.Itē ubi magna ex pte aſiā ſubiugaſſet:decreuit ad/
Ephori uerſus regē ipm̄ pficiſci:quo & otioſū illū & populares græcoꝝ factioſoſq; duces corrūpentē ingeū redde/
ret:atq; pturbaret.Sed ubi ab Ephoris acerſitꝰ ē ob græciæ bellū:quo ſparta circundabat᷑:id.n.pecuniæ a pſa
miſſæ effecerāt. Ageſilaꝰ ingens oportere bonū principē obtēpare legibꝰ ab Aſia nauigauit:magno ſui deſi/
ageſilaus aſia derio græcis aſiaticis relicto.Et q̄m pſicus nūmus ſagittariū haberet ipreſſū.Ageſilaꝰ recedēs ait ſe a rege ex a
ſia triginta millibꝰ ſagittariis exigi.Tot.n.Athenas aducctis p Timocraten aureis daricis & iis in populares
ac factionū principes diſtributis:tribꝰ inſurrexerūt in milites.Ad ephoros āt reſpōdens:hāc ſcripſit epiſtolā
Ageſilaus ephoris ſalutē dicit.Nō mediocrē aſiæ regionē ſubiugauimꝰ:barbaros expulimus: multa in ionia
arma fecimus.Poſteaq̄ iubetis:ut ex edicto ueniā:ſeq̄r epiſtolā:ppemodū ēt cōſeq̄r:ñ.n.mihi principatū ge/
ro ſed ciuitati ac ſociis:& tunc princeps uero principatū gerit:cū patiat᷑ a legibꝰ & ab ephoris iperari:aut ab
aliis:qcunq; magiſtratꝰ in urbe fuerint.Ac ubi traiecto helleſpōto p Traciā iter faceret:rogauit Barbaroꝝ ne
minē:ſed ad ſingulos mittēs pcunctabat᷑ utrū:aut amicꝰ an ut hoſtis p eoꝝ ſolū trāſiret? & alii qdē amice ad
Xerxes mittebant deducebātq;:ſed ii q troades uocant᷑ qbuſq; Xerxes ut fert᷑ munera dedit p trāſitꝰ mercede.Aba
geſilao petiere argenti talēta cētū & mulieꝝ tantūdē.At hic diſſimulatiōe i eos uſus ac dicēs qd igit᷑ nō cōti
nuo ueniſſent accepturi:pcedebat:& ubi cū iis q eēnt inſtructa acie:cōgreſſꝰ ē:uertitq; eos in fugā pmultis de
letis libere trāſiuit.Et cū idē a macedonū rege p nūcios q̄ſiſſet:ac ſe ille cōſultaturꝝ dixiſſet.iqt : cōſultato igit᷑
at nos iā iter faciemꝰ.Itaq; miratꝰ ille uiri audentiā uerituſq; iuſſit:ut amicū eē alloq̄ndū . Theſſaloꝝ āt ſocio
rū agrū uaſtauit:q̄m bellarent.At q Xenocleā ac Scythen amiciciæ cā lariſſā miſit:qbꝰ captis & aſſeruatis: alii
grauiter rē ferētes cenſebāt lariſſam cingēdā caſtris:hic uero ingens nolle uiroꝝ alterꝰ interitu ne totā qdem
Theſſa/ lia Theſſaliā capere eos p fœdera liberatos accepit:Itē ubi ad corinthū pugnatū eē accepiſſet:& ſi ſpartiataꝝ q̄
pauciſſimi perierāt:tñ q̄m Corinthioꝝ & atheniēſiū alioꝝq; ſocioꝝ magnꝰ nūerus iteriſſet:nec lætabūdꝰ ui
ſus ē nec elatus ea uictoria:quin grauiſſime ſuſpirās heu inqt græciæ:q̄ tot pdidit iteſtino bello:q ad uniuerſos
pharſalii uincēdos barbaros ſatis extitiſſent:Pharſalii uero cū iſidiis atq; latrociniis exercitū eiꝰ uigerēt:in fugam illos
ubi qngētis cū eqtibꝰ uertiſſet:ſtatuit trophæū ſub narrhacio:& illa qdē uictoria p̄ cæteris oībus delectatꝰ eſt:
q̄ cū ipſe p ſemetipſū eqtatū imiſiſſet:hac una re illos ſupauit:q eq̄ſtri plurimū iactātiuſq; efferent᷑.ad hæc cū
Boetia ei p Diphridā eēt a domo nunciatū.ut cōtinuo p̄teriēs in Boetiā ipetū faceret & ſi maiore apparatu id poſtea
athenienſes factū ei ire mēs erat:tñ ne magiſtratibꝰ minꝰ paruiſſe uideret᷑.accerſitis uiginti millibꝰ ex eo exercitu q ad Co
rinthū militabāt.Boetiā igreſſus cū Thebanis cū atheniēſibꝰ cū argiuis atq; corithiis ad coronā cōgredit᷑:ſu
Corithiꝰ pauitq; utroſq;:tametſi uulneꝝ multitudie corpore ſibi male cōſtaret.Fuit āt ea pugna ut ait Xenophon:pu/
Xēophō gnaꝝ:q̄s geſſerat:oīum maxia.at q reuerſus domū nihil oīno nec circa uitā nec circa mores ob huiuſmodi res
ſecūdas uictoriaſq; mutauit.Itē cū uideret quoſdā:q ex alēdis eqs aliq eē uiderent᷑:efferētur q; aīo:pſuaſit ſo/
rori Cyniſce ut aſcēſo curru certaret in olīpiacis ludis:qppe q uellet græcis oñdere res huiuſmodi nulliꝰ eē uir
Xēophō tutis ſed diuitiaꝝ ac ſūptus potiꝰ.Xenophōta uero ſapientē illū ſecū hn̄s honorifice accerſendū iuſſit ad pue
ros educādos lacedæmone & ea inſtituēdos diſciplina:q̄ cæteraꝝ eēt pulcherria tum ipare tū impiū pati.atq
alias interrogatꝰ q̄re maxie p̄ter alios ſecūdis rebꝰ lacedæmōii uterētur:q̄m inqt:p̄ter alios ſe exercēt: ut impe
rātq;:& pareāt:Lyſādro hac luce defuncto cū multos eo ſodalicio cōgregatos offēdiſſet:qđ ille ſimul ac ex a
ſia reuertiſſet:aduerſꝰ ageſilaū cōſtituit.aggreſſꝰ ē eū arguere q̄ eiuſmodi uiuus ciuis extitiſſet:orōneq; plecta
Lyſāder in quodā relicta libro:quā Cleon alicarnaſeꝰ ſcripſerat.quāq; Lyſāder recepat apud ppl̄m dicturꝰ & eā qdē d
Cleō alicarnaſſeꝰ rebꝰ nouis & uſq; de mutāda repub.i mediū efferre uoluit.Sed cū ex ſenioribus qdā orōnē pcurriſſet.metuiſ
ſetq; eiꝰ uim atq; grauitatē cōſuluit.ne Lyſādrū effoderet.q̄re obtēpauit ageſilaꝰ.acqeuitq; . Itē occultis ſuis
ageſilaus aſiatici aduerſariis palā moleſtū ſe ñ p̄bebat.Sed opa data.ut ſe aliqui ſeq̄rētur ſp ex iis duces alios declarabat.alios in
magiſtratu habebat.Qui ubi ſe in dignitatibꝰ iprobe auideq; geſſiſſent,propterea q; in iudiciū uocaretur.auxi
liās rurſus atq; aſſiſtēs & familiaris illos ſibi efficiebat.& i ſuā beniuolētiā traducebat.Itaq; nemo ipſi aduer
ſariꝰ erat reliquus.Quidā eū rogauit.ut ad aſiaticos ſcriberet hoſpites quo ius ſuum cōſeq̄retur.at mei inquit
hoſpites quæ iuſta ſunt faciunt ſpōte.ſua uel nihil me ſcribente.Oſtētabat ei quidam urbis murum munitum

& ualide admodum effabricatum īterrogás:an pulcher ſibi uideret̃:medius fidius inquit pulcher: at nó qué
uiri:ſed quem mulieres inhabitent. Et cum megarenſis quidam de urbe aduerſus eum gloriaret̃:adoleſcens ait
uerba tua multa ui egent. Rurſum quæ alios intuebat̃ mirari:ne noſſe quidé uidebat̃.ac aliq̃n Callipides tra — callipids
gœdiarum hiſtrio cum nomine & gloria inter græcos clarus tum ab omnibus celebratus primum quidem ei — hiſtrio
occurrit:ſalutauitq̧ deinde arroganter ſeſe inter ambulantes iniiciens oſtentabat ſe regi putans is quidem fo
re ut aliq̃ benignitate atq̧ comitate exciperet̃:ad poſtremũ uero ait nó admodũ me agnoſcis o rex nec q ſum
audiſti? Sed ageſilaꝰ ubi in eũ reſpexiſſet:at nó tu es inqt Callipides ille nicelicta. Sic.n.lacedæmonii mimos
uocát. Rurſꝰ cũ a quopiá īuitaret̃ ad eũ audiédũ q luſciniæ uocé imitaret̃:noluit ingens:pſæpe ipſá audiui. — ageſilaus
Menecrates medicꝰ qm̃ deſpatæ q̃dá curationes ei ex ſnia ceſſiſſent. Iuppiter é appellatꝰ:hoc át noie īportuni
us utens cũ ad Ageſilaũ quoq̧ ſic aliq̃n ſcribere auſus eſſet. Menecrates Iuppiter regi Ageſilao ſaluté dicit:hic — iuppiter
reliq̃ nequaq̃ lectis reſcripſit. Rex ageſilaꝰ menecrati ſanitaté dicit cũ Conon & pharnabazus regia claſſe ma — Epiſtola
ris potiti maritimas laconici ſoli oras obſiderent̃:& atheniéſiũ urbs muro cincta eét.datis a Pharnabazo pe — Conon
cuniis pacé cũ rege lacedæmonii fecere:miſſeruntq̧ ciué ad Teribazũ Antalcidan q Aſiaticos illos græcos:ꝑ — Pharna/
qbꝰ ageſilaus bellũ geſſerat regi traderet. Qua ex re ꝑperá accidit infamiæ huiꝰ ageſilaũ nequaquá eé īmuné: — bazus
erat.n.ei antalcidas inimicꝰ q oí ui opeque pacé egit:ꝑinde atq̧ ageſilaus amplificaret̃ bello:fieretq̧ & clariſſi
mus & maximꝰ. Qui ét ad eũ q dixiſſet lacedæmonios ſeq medos:reſpódit potiꝰ medos ſeq lacedæmonios.
interrogatꝰ ét aliq̃n utra uirtꝰ eét melior fortitudo ne an iuſticia:nulli uſui fortitudiné:inqt:eé abſente iuſti
cia:qđ ſi iuſti oés forent:nihil fortitudinis indigerét. Et cũ ii q Aſiá incolebát pſaꝶ regé magnũ appellare có
ſueſſent:qd át ait ille me maior é:ni & iuſtior téperatiorq̧ ſit? Dicebat ét eos q Aſiá incoleret: liberos qdem
peſſimos·ſeruos át bonos eſſe. Idé interrogatus quo pacto maxime qs gloriá apud hoíes queat aſſeq: ſi loqt̃
inquit optima:agat át pulcherrima. Impatoris ét dicebat opus eſſe:ut audentia in hoſtes & beniuolétia ī ſub
ditos uteret̃. Ac pcunctáte quopiá q̃ ná foret diſcenda pueris:hæc inquit quibꝰ uiri uſuri ſint. Idé cuiuſdá cau
ſæ iudex cũ apte ab accuſatore dictũ eſſet:defenſor át q inepte reſpódiſſet:ad ſingula diceret: Ageſilae decet re
gé auxilio eſſe regibꝰ:& ædes īquit:ſiqs tibi euerterit. & ueſtimétũ ſiquis abſtulerit:expectares ne aut archite/
ctum aut qui ueſtimétũ texuit tibi auxiliũ datũ ire. Et cum epiſtola a rege pſaꝶ poſt factá pacé eſſet ad eũ dela
ta quá una cũ Callia lacedæmonio pſes tulerat:de hoſpitalitate atq̧ amicicia:haud accepit inquiés:regi núcia
ret minime opus eſſe:ut priuatim epiſtolas ad ſe daret. Ná ſi amicũ ſe Lacedæmoniis Græciæq̧ beniuolũ līq/
do ꝓſtaret:futuꝶ ét ageſilaũ uæhementer ipſi amicũ:qđ ſi dephenſus fuerit inſidias tendere:ne ſi multas etiá e
piſtolas accepero:credat me ſibi amicũ fore. Præterea cũ miꝶ īmodũ filios amaret:fertur canna una cum par
uis pueris tanq̃ equo aſcenſa domi ludere ſolitus.uiſus auté ab amico quodá rogauit:ne cui prius id diceret:q̃
ipſe filios genuiſſet. Ité cũ bellis cótinuis thebanos ꝓmeret:& uulnus tandé excepiſſet in ꝓlio. Anatalcidá di/
xiſſe aiunt:pro ꝓceptis ipſis mercedé recipis a thebanis:quippe quibꝰ ne uolentibꝰ quidé nec ſciétibus pugná
đi doctriná tradidiſti. Ná uero thebanos ipſos ſui ipſoꝶ tunc bellaciſſimos factos ꝓhibent:qm̃ multas in eoſ
experitiones lacedæmonii egiſſent. Quare lycurgus quoq̧ átiquus ille in his legibꝰ q̃ eo rhetræ uocatæ ſũt:qm̃ — Licurgꝰ
eſſent oraculo ſancitæ:uetuit ſæpius aduerſus eoſdé militádũ.ne belládi peritiá diſcerent. At ubi angi cótinu
is expeditionibꝰ ſocios audiſſet:quoniá lacedæmonios q pauci eſſent ipſi tam multi ſeq̃rent̃:uolens ageſilaꝰ
coꝶ multitudiné arguere iuſſit:ut ſocii oés ſederent īuicé mixti:at lacedæmonii ſepatim ſoli:dein proclama
uit primos ſurgere figulos q ubi ſurrexere:ꝓclamauit ſecũdos ſurgere ærarios mox fabros deinceps ét archite
ctos & ſingillatim alias artes. Itaq̧ oés ꝓpe ſocii ſurrexere lacedæmonioꝶ át nemo ꝓhibita.n.iis erat opaaria
diſciplina ſordidæ artis ita ſubridens ageſilaꝰ intuemini:ait uiri ſocii quáto pluris milites q̃ uos emittimꝰ? In
leuctrenſi pugna cũ multi lacedæmonii fugiſſent:q legitimis pœnis erant obnoxii:ephori uidentes urbé uiriſ
orbatá militibꝰ egere:uolebát eá ignominiá ſoluere legeſq̧ ſeruare.eligunt igit̃ legũlatoré ageſilaum.is át acce
dens in publicũ ñ ego:ait ſim legũlator alioꝶ legũ: Ná neq̧ latis addere quicq̃ poſſim neq̧ auferre neq̧ mu/
tare. Sed pulchre res habuerit:ſi q̃ nobis leges ſunt:his a die poſtero uſus fuerit. Cũ Epaminondas táto cum ter
rore fluctuq̧ irruiſſet.tum thebanis tũ ét ſociis ea uictoria exultátibꝰ:urbi tñ Ageſilaus īperauit:q̃uis pauci in — Epamí/
urbe eſſent:reuerti Epaminondá coegit. At in ea pugna q̃ ad Mátineá eſt geſta:īperauit lacedæmoniis:ut aliis — nondas
omiſſis unũ Epaminondá oppugnarét:ſolos ingens mentis cópotes & fortis eé & uictoriæ auctores. Si húc — Thebani
igit̃ e medio ſuſtulerimus:facillime alios captiuos fore. Ná & amentes eſſe ac nulliꝰ ꝓtii:id qđ ét accidit. Ná — Mátinea
iá uictoræ Epaminóda & lacedæmoniis fugientibꝰ cũ is uerteret̃ ſuoſq̧ uocaret:quidá ex lacedæmoniis eum
lœtaliter pcuſſit. Cũ cecidiſſet:a fuga reuerſi q cũ ageſilao erát:æq̃ uictoria pugnarunt:cũ & thebani lóge de
teriores:& lacedæmonii lóge meliores apparuiſſent. Sparta cũ pecuniaꝶ ad bellũ indigeret:ac peregrino ſtipé — Thebani
dio alleret̃:in ægyptũ ageſilaus ꝓficiſcit̃ a rege ægyptioꝶ mercede accerſitus: Sed pp ueſtis uilitaté indigenis — ageſilaus
cóteptui erat. Expectabát.n.uiſum ire ſpartæ regem ſicuti pſaꝶ corpore magnifice ornato ꝑperá ii quidé đ re — ī ægyptũ
gibꝰ ſentientes.itaq̧ iis breui ageſilaꝰ oñdit magnificentiá atq̧ laudé elatióe aí & fortitudine parari oportere — ꝓficiſcit̃
Sed cũ eos quos erat miſſurꝰ in ꝓliũ:timidos ad īmineńs piculũ tum pp multitudiné hoſtiũ: erát.n.ducenta
millia hoíum.tum pp militum ſuoꝶ paucitaté:decreuit ante congreſſum ſacrificium facere cæteris inſciis. Et
ad leuá ſubſtrata manu uictoriam ſubſcripſit:& acceptum ab augure iecur impoſuit in ſubſcriptam manum:
quo ſatis temporis detento perinde quaſi ambiguum ſe ac dubium ſimulabat: quoad litterarum notæ iecori
compræhenſæ impreſſæ ſunt:& tunc cómilitonibus oſtendebat: inquiens deos īmortalis ex rebus ſcriptis ui

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

ſtoriá demõſtrare. Securá igit̃ cõiecturá ad uictoriá hñ̃c uiſi audéter i pugná eunt. Hoſtibꝰ át eiꝰ caſtra ꝑꝑ mľ
titudiné uallo cingétibꝰ: ac Nectabio: cui auxilio erat: egrediẽ́ndũ pugnádũq; hortáte inqt non eẽ hoſtes ípe
diẽdos q ipſis ſe pares uellét. Et cũ adhuc paꝝ reſtaret ad cõiungẽdũ uallũ: interí ſuos quot reliq̃ erát: inſtru/
xit & æquo marte dimicás illos fugauit: ac paucis cũ militibꝰ ſuis magna hoſtiũ peracta cæde pecuniá grandẽ
ad urbẽ miſit. Ex ægypto i patriá remigás ac moriẽs ſuis ꝑcipit: ut nec fictá nec pictá nec fabricatá corpis ima
ginẽ facerét. Ná ſi qd̃ ꝑclaꝝ opus a me geſtũ ẽ: hoc erit monumẽtũ mei: ſinaũt nullá ne oẽs qdẽ ſtatuarii quo
rũ opa in ſordibus uerſantur: & contẽnendis artibus præſtare id quiuerint.

agesipo/ lis a Geſipolis Cleõbriti filiꝰ cũ qdá dixiſſet Philippũ diebꝰ paucis olyntũ euertiſſe: ꝑ deos inqt: aliá ta/
lẽ urbẽ lõge maiore tpe nõ ædificabit. Alius cũ dixiſſet eũ cũ florẽtioribꝰ uel regẽ fuiſſe obſidẽ & nõ
filios nec uxores ipſoꝝ haud inqt iniuria: decet. n. noſipſos noſtra errata ferre. Idẽ cũ domo catulos
uelet acceſſere: ac dixiſſet qſpiá exactio ab iis nõ eſt: nec. n. niroꝝ inqt exactio fuit antea: quæ nunc eſt.

agesipo/ lis a Geſipolis Pauſaniæ filiũ cũ athenięſes megarẽſiũ ciuicatẽ acciperẽt ad eas iudicandas lites: q̃ inuicẽ
ipſis aduerſꝰ cũ eẽnt. Turpe ẽ ait o athenięſes ductores græcoꝝ megarẽſibꝰ cedere i dignoſcẽdo iure.

agis a Gis archidami filiꝰ cũ aliqñ Ephori dixiſſent ꝓficiſcere i huiꝰ patriá: adoleſcẽteſq; tecũ habe. Te. n.
hic ipſe in arcẽ ducet & q fieri ait: cõuenit o Ephori tot huic iuuenes credere: q ſuá patriá ꝓdat? Inter
rogatꝰ quoq; q̃ maxime diſciplina ſpartæ coleret̃: cognoſcere inqt & gerere & ferre iperiũ. Et aiebat

Mátinea nõ oportere lacædemonios íterrogare: quot eẽnt hoſtes: ſed ubi eẽnt. Ad Mantineá cũ ꝑlio dimicare cũ hoſti
bꝰ qm̃ plures eẽnt: ꝓhiberet̃: ait cũ multis cõgrediẽdũ illi eẽ q multis uellet iperitare. Itẽ cũ a quodá q̃reretur
quotná eẽnt lacædemonii quot ſatis ſũt: inqt q iprobos ꝓpulſent. Atq; ad corinthioꝝ muros cũ tranſiret: &

ſophiſta eos cũ altos ac munitos: tũ in multũ ſpatii ꝓtẽlos intueret̃ q̃ ait hæc ſunt mulieres: q̃ locũ hũc incolunt. Sophi
ſta qſpiá cũ dixiſſet orõnẽ eẽ reꝝ oĩum optimá. Itaq; ſi tu ait taces: nulliꝰ ex ꝓtii. Præterea ut argiui poſteaq̃ eſ
ſent ſupati: rurſum ei audaciꝰ obuiẽ facti ſunt: Vidẽs trepidationẽ ſuoꝝ audete ait: o uiri ná ubi nos uictores
horremus: qd illos facere cẽſetis quos uicimꝰ? Itẽ ad Abderitaꝝ legatũ ubi locutꝰ is multa feciſſet dicẽdi finẽ
interrogaretq; qdná ciuibꝰ nũciaret? Me reſpõdit tm̃ tpis tacitũ audiſſe: q̃tũ tibi fuit ad dicẽdũ opus. Elios q
buſdá laudátibus qd̃ ad olympiacos ludos iuſtiſſimos ſe ꝓſtarẽt: & qd ná ait: magnũ aut mirádũ faciunt: ſi i
annis quinq; uno dũtaxat die iuſticia utunt̃. Ad eos quoq; q dicerẽt quoſdá ex alteris ædibꝰ ipſi ſuidere: ꝓpte
rea ait & ſua illis mala & ad hæc tũ mea tũ amicoꝝ bona dolori erũt. Et cõſulẽte quopiá: digreſſũ fugiẽtibus
hoſtibꝰ dandũ eẽ: & quõ inqt ſi aduerſũ eos q præ metu fugiũt: nõ pugnamꝰ: cũ iis pugnabimꝰ: q ob fortitu
dinẽ manẽt? Inſup cũ apte qdá de græcoꝝ libertate: ſermonẽ inferret: rem ſane nõ ignobilẽ ſed factu diffici/
lẽ: o hoſpes ait: tua uerba & uiriũ indigẽt & pecuniaꝝ. At q dicẽte quopiá Philippũ eis inacceſſibilẽ græciá

Perithii factuꝝ: nobis ſatis ẽ inqt hoſpes in nr̃o uerſari ſolo. Legatꝰ perinthioꝝ cũ lacedæmona ueniſſet: lõgiore orõ
ne utebat̃. Vt aũt fine dicẽdi facto. Agin rogauit: qd eẽt perinthiis renũciaturꝰ? Quid inqt: aliud q̃ ꝙ tu uix

philippꝰ finẽ dicẽdi feceris: ego uero taceo. Idẽ cũ ſolus legatꝰ ueniſſet ad Philippũ: cũq; Philippꝰ dixiſſet: qd hoc? ſo
lus ueniſti. Eteni ad unũ reſpõdit. Et cũ ex ſenioribꝰ qdá intuẽs ſolutis priſcis alia q̃dá flagitioſa induci iura di
xiſſet ad eũ iá ingraueſcẽtẽ. Quare ſupna iá ſpartæ fierẽt inferna: iocás inqt ꝑ rõne ita res accidere: ſi hoc fit: e
teni cũ ego puer eẽm a patre audiebá q̃ ſupiora extitiſſent: iferiora apud ipſos effecta aiebat át patrẽ puero ſi/
bi hoc ẽt dixiſſe: ꝓpterea mirádũ nõ eſſe: ſi poſteriora prioribus eſſent deteriora: ſed ſicubi meliora ac ſimilia.
Atq; interrogatus quomodo quis in libertate perſeuerarit: ſi mortem inquit contempſerit.

agis iuni or a Gis iunior cũ Demades diceret enſes laconicos ꝑꝑ breuitatẽ a circulatoribꝰ abſorberi. Attamen: in/
quit: lacedæmonii enſibus hiſce hoſtes aſſequuntur. Ad improbũ uero hoiem interrogantem ſæpius

demades quis eſſet optimus ſpartiata: qui tui diſſimillimus ſit: reſpondit.

agis rex Ephori a Gis ultimus lacedæmonioꝝ rex íſidiis cõpræhẽſus & cõdẽnatꝰ ab ephoris cũ i dicta cá ad ſuſpẽdiũ
agit̃: intutꝰ quẽdá ex miniſtris flẽtẽ deſine inqt: hõ tu ſup me flere &. n. ſic iniq; ac iniuſte piens ſum
me iterimẽtibꝰ melior: qbus dictis ultro laqueo ceruicẽ tradidit. Cũ parẽtes eũ rogarẽt ut ſibi ad iniu
ſti qppiá eẽt ad iutor aliquádiu cõtradixit. Sed ubi urgerẽt: ait: q̃diu apud uos fui: nullá tenebá iniuſticiæ no
tionẽ: at poſteaq̃ me p̃riæ tradidiſtis huiuſq; legibꝰ: itẽq; iuſticia ac ꝓbitate ꝑ uiribꝰ erudiſtis: hæc enitar & ñ
uos ſeq: & qm̃ uultis me q̃ optima ſũt agere: optima uero ſunt. quæ iuſta fuerint cũ homini priuato tum longe
magis principi: quæ uultis agam: quæ dicitis omittam.

alcame/ nes a Leamenes telecli filiꝰ: q̃rente quodá quoná pacto regnũ optime qs ſeruauerit: ſi multi ait: lucrũ nõ fe
cerit. Alio ẽt percunctante q̃obrẽ a Meſſeniis munera nõ acceperit: qm̃ ſi accepiſſem inqt: cũ legibus

Teleclus pacẽ agere nequiuiſſem. Itẽ cum quis dixiſſet eum parce uiuere: cum tñ ſatis magná ſubſtantiá habe/
ret. Pulchrum. n. eſt ait: qui plura poſſideat eum uiuere pro ratione non pro libidine.

maxan/ dridas a Naxádridas leontis filius ad eũ q intolerabiliter turbaret̃: moleſtiſſimeq; ferret: ꝙ ex urbe exularet:
o uir ait. optime ne urbẽ exulás horeas ſed iuſticiá. Idẽ ei q ephoris opportuna loq̃ret̃ uerũ plura q̃

Ephori ſatis eẽt. nõ opportunæ ait opportuno uteris. Et cũ qda ꝑcunctaret̃. cur mácipiis agros traderent. &
nõ ipſi colerẽt. qm̃ inqt nõ hoꝝ nos cultores. ſed ut nos colerẽt ea cõparauimꝰ. Itẽ cũ alius diceret gloriá ob
eſſe. & ꝙ is liber foret. q felix futurꝰ eẽt. ſic ait iniuſta ꝑpetrátes ſm̃ orationẽ tuá felices eẽnt. Ná quo pacto ſa
crilegiis iniuſticiæ ue obnoxiꝰ gloriæ ſtudeat? Interrogáte át alio q̃re in bellis ſpartiatæ audenter pericula ſub
eunt: quoniam ut oportet, inquit, & non quẽadmodum alii metuentes de uitæ conditiõne meditantur. Ad

hæc cũ a quodá rogaret̃:q̃obrẽ necis cauſas diebus pluribus ſeniores iudicãt:& q̃uis qſpiá effugerit:nihilo ta
men minus ẽ legibꝰ obnoxius pluribus:inqt:diebus iudicãt:qm̃ de morte q errauerint:iis cõſiliũ mutare non
licet:legibus aũt obnoxium eſſe oportebit:quia ſecundum hanc legem liceat melius conſultare.
a Naxander eurycratis filius quopiam percunctante quare pecunias non coegerunt in ærarium:ne in/ anaxan/
quit:cuſtodes earum qui fuerint corrumpantur. der
a Naxillas ad illum qui mirabatur:cur ephori non aſſurgerent. Regibus:pſertim cum ſint a regibus cõ anaxillas
ſtituti:eadem inquit cauſa qua etiam ephoros gerunt.
Ndroclidas lacon debilis & inutilis crure inter bellatores ſe locauit. Itaq̃ inhibituri quidá moti ſũt:
a ꝓpterea ꝙ eſſet infirmus: At non eũ ait:q fugiat:ſed q maneat:oportet cũ hoſtibus pugnare. androcli
Ntalcidas cũ in Samothratia initiaret̃:interrogatꝰ a ſacerdote qd dirꝰ in uita ppetraſſet. Si quid in das
a quit:mihi huiuſmodi actum eſt:ipſi dii cognoſcent. Et cũ athenienſis qdá indoctos Lacedæmonios antalci/
uocaret:ſoli igit̃ nos:inqt:nihil mali a uobis didicimus. Itẽ cũ alius Atheniẽſis ad eũ dixiſſet. Verũtñ das
a Cephiſo nos ſæpe uos fugauimus. At nos inqt:ab Eurota uos nũquá abegimus. Præterea interrogatus quo
pacto maxime hoibus placere qs poſſit:inqt:ſi cũ iis iucundiſſime loq̃tur, aſſiſtat át utiliſſime. At qui Hercu
lis laudationẽ cũ ſophiſta qdá eſſet lecturus:qs.n.ait:eum uituperat. Ad ageſilaũ quoq̃ q a thebanis eſſet ĩ pu
gna uulneratus doctrinæ ait:mercedẽ a thebanis recipis:qbus nec uolentibus nec ſcientibꝰ pugnádi doctriná
tradidiſti. Videbantur.n.cõtinuis Ageſilai in eos expeditionibꝰ pugnaces effecti. Idẽ ſpartæ muros Iuuenes
ipſos dicebat eſſe:cõfinia uero ſpiculoꝝ cuſpides. Inſup ad eum q pcũctabat̃:quid breuibus ſicis lacedæmo
nii in bello uerterentur:qm̃ inquit cum hoſtibus comminus dimicamus.
a Nthiochus Ephoꝝ gerens ut accepit Philippum Meſſeniis dediſſe agrum. Interrogauit:an etiam ui antiochꝰ
res eis præbuiſſet:quibus pro agro pugnantes ſuperiores forent. philippꝰ
Rgeus qbuſdá nõ ſuas ſed alienas q̃dá uxores laudantibus p deos:inqt:de honeſtis ꝓbiſq̃ uxoribꝰ Meſſeni
a nihil temere dicendũ eſt. Ná q̃les oino ſunt:illis ſolũ manifeſtũ eſſe:qui una uiuunt at reliquos igno/ argeus
rare. Idem cũ p ſciciliæ Selenũta ſibi aliqñ intereſſet:intutꝰ quodá ĩ monumẽto eulogiũ hoc ĩſcriptũ. Eulogiũ
Hoſce Selenuntos ſub portas quando tyrannum.
Extingunt olim:mars ferus abſtulerat.
Iure inqt interiſtis:q ardẽtẽ tyránida extinguere tẽpaueritis:cõtra.n.dimittẽdũ fuit ipſam oẽm cõcremari.
Riſto laudãte quopiá illud Cleomenis reſpõſũ qđ interrogatus qd bonũ regẽ facere oportet:reſpon
a derit & amicis benefacere:& malefacere inimicis: & q̃to inqt melius fuerit o uir optime & amicis ariſto
benefacere:& inimicos reddere amicos:Quod qdẽ reſponſum & ſi oium ſñia ſocrati dat̃: tñ etiá re
fert̃ in ariſtonẽ. Ad hæc cũ qs pcunctaret̃:quotná eẽnt uniuerſi Spartiatæ:quot inqt ſatis ſint ad arcẽdos ini
micos. Item cum a quodam eoꝝ atheniẽſium laudatio legeret̃ quos lacedæmonii occiderant.cuiuſmodi igit̃
noſtros ait eſſe cenſes:a quiqus ii uicti ſunt.
Rchidamidas ad eũ q charilaũ laudaret:qđ æque in oẽs mitis ac máſuetus extitiſſet:& quõ inqt iure
a qs laudet̃:ſi in iprobos quoq̃ mitẽ ſe pſtiterit. Et hæcatæum ſophiſtá quodá uituperante:quod ĩ ip/ archida/
ſorum concenationẽ conuiuiumq̃ admiſſus nihil locutus ſit. Ignorare mihi uideris:inquit:eum q ar midas
tem dicendi nouit:etiam tempus dicendi noſſe.
Rchidamus Zeuſippi filius qſpiá q̃ſiſſet:qná ſpartæ pſſent:leges inqt legitimaq̃ principia. Et ad il
a lum qui Citharœdũ laudaret:atq̃ eius uim admiraret̃. O uir optime ait:qs abs te honos probis uiris archida/
retribuet̃.qñquidẽ Citharœdũ ita laudibꝰ efferas. Idẽ cũ qs ei pſaltẽ comẽdaret iqens.hic bonꝰ pſal mus
tes eſt.at hic apud nos qdẽ eſt ait ad ius faciendũ bonus coquus:pinde q̃ſi referret nihil ſiue ex inſtrumentoꝝ
ſono ſiue ex obſonioꝝ ac brodii apparatu uoluptas efficeret̃. Atq interrogatꝰ cur paruis adeo ſicis uterent̃.
ꝙ præaliis inqt ꝓpius hoſtes accedimus. Et cũ ab iprobo quodá eſſet interrogatꝰ.qná foret Spartiataꝝ mo
deſtiſſimus.qui tibi reſpondit diſſimillimꝰ ſit. Idẽ cum qs ſuaue uinũ ei polliceret̃.nõ eſt inqt opus. ná & plꝰ
erogabit̃:& q̃ ad fortitudinẽ attinẽt.inutiliora faciet. Præterea Corinthioꝝ urbem adortus cũ exercitu uidit
ex pomerio lepores ſurrexiſſe. Itaq̃ ad cõmilitiones ait.facillime a nobis hoſtes capient̃. Cũ a duobus quoq̃ Corithii
arbiter acceptus eſſet.eos actos in ſacellum calciœcæ Mineruæ ut iudicatis ſtarent.adiurauit. Qui ubi iuraſſẽt
ait:iudico igit̃.ne uos prius ſacellũ egrediamini.q̃ quæ inuicẽ uobis cõtrouerſiæ ſunt.ſolueritis.inſup cum ad
eius filias Dyoniſius Siciliæ tyránus pcioſos miſiſſe amictus nequaq̃ accepit ingens.metuo ne puellæ hiſce in
dutæ uideant̃ mihi turpes. Filium autem intutus cum athenienſibus effrenatius pugnantem ait.aut adde uiri Diõiſius
bus.aut animoſitati adime. tyrá nus
Rchidamus Ageſilai filius cũ a Philippo poſt Cheromiæ pugná aſperiorẽ accepiſſet epiſtolá.ita re/ archida/
a ſcripſit. Si umbrá tuá metiri uolueris.haud nunc maiorẽ eá inuenies.q̃ eſſet ante uictoriá.idẽ interro mus
gatus q̃to ſpartiatæ ſolo dominarent̃.q̃tũcunq̃ reſpõdit aſta aſſeq̃rent̃. Periáder quoq̃ medicꝰ illu Gher
ſtris arte laudatiſſimuſq̃ iprimis cũ inepta poemata ſcriberet qd tádẽ piander ait.pro gratioſo medico malus mia
poeta uocari cupis.atq̃ ĩ eo bello q̃ aduerſus Philippũ gerebat̃.qbuſdá cõſulentibꝰ eẽ ꝓcul a domo pugna Epiſtola
cõgrediendũ.at nõ hoc inqt ĩtueri oportet ſed an pugnádo hoſtibꝰ pſtabimꝰ.ad eos quoq̃ ad qbꝰ quo tpe p Periáder
lio archidamas ſupaſſet.efferebat̃ laudibꝰ.melius inqt eẽt.ſi eos prudẽtia potius q̃ uiribꝰ uiciſſemus. Et quo
tpe irruptiõe ĩ archadiá facta accepiſſet ælios auxiliũ us ferre.ita illis ſcripſit.archidamus æliis. Quieſcere pul archadia

chrum ẽ. Idẽ in pelopõnenſiaco bello percũctãtibꝰ ſociis quãtũ pecuniarꝫ foret ſatis: rogantibuſq; ut tributa
catapul/ta terminaret: bellũ inqt ordiata nõ q̃rit. Ageſilai uero catapultã intuitꝰ cũ primũ ex ſicilia eẽt aducta: o hercu/
les exclamauit piit uiri uirtus. Et qm̃ græci in his fœderibus quæ cũ antigono & cratero icta fuerant: reſcindẽ
Sicilia dis ei obtemperare nollent nec in libertatẽ ſe uendicare: q̃ ſi moleſtior lacedæmonioꝝ futurus eſſet q̃ Mace/
donum principatus: pecudem ait eandẽ ſemp ſonare uocem hominem uero & multas & uarias quouſq; ani
mi ſententiam abſoluerit.

Aſtycra/tidas a Stycratidas cũ q̃dã ei dixiſſet poſteaq̃ agis rex eſt pugna apud magnam urbem ab antigono ſupera/
tus. Quid facietis o lacedæmonii: an macedonibus ſeruietis? reſpondit: quid uero poſſitne nos anti/
pater pro ſparta pugnantis ab interitu prohibere.

Bius b Ius inſidiis ab Iphicrate athenienſiũ ptore circunuentus: interrogatuſq; a militibꝰ quidnã eſſet faciũ
dum. Quid. n. aliud inquit: q̃ uos ſaluti conſulere: me uero pugnando interire.

Braſidas Raſidas murẽ i Caricis cõphenſũ cũ eẽt ab eo morſus: dimiſit: idẽ ad aſtãtes cõuerſꝰ inqt: nihil eſt ita
b puũ q̃ ſi audeat iiuria ppulſare: ñ ſe saluũ efficiat. Et cũ i pugna q̃dã p clipeũ eſſet iaculo ictus: haſta e
uulnere educta hac ipſa hoſtẽ iteremit: Cũq; iterrogaret: quonã pacto uulneratꝰ eẽt: me rñdit clipeus
pdidit. Idẽ cũ a quopiã hortaret ad ſophiſtã audiẽdũ iterrogauit hortatorẽ: q̃dnã ille hoſtenſurꝰ foret: & cũ
ille rñdiſſet laudationẽ herculis: ait Braſidas: qs. n. deũ hũc uitupat. Atq; ad bellũ egreſſus ſcripſit ephoris: q̃/
cũq; ſũ detrimta ac pnicie illaturꝰ belli gerã: aut moriar. Sed poſteaq̃ is forte occidiſſet græcis traciæ liberatis
legati q lacedæmõa miſſi fuerãt: eiꝰ matrẽ argileõida adiere quos cũ illa interrogaſſet primũ: an braſidas pcla
re diẽ obiſſet: ac laudibꝰ ii braſidã efferrent: dicerẽtq; nullũ ſpartæ aliũ talem eſſe: Ignoratio uos: inquit: ho/
ſpites tenet. Nam q̃q̃ braſidas uir bonus fuit: multos tñ habet ſpta illo melioris.

Damonidas d Amonidas cum a chori magiſtro in ultimam choti partem locatus eſſet Recte profecto inquit: o du
ctor chori excogitaſti: quo pacto quoq; inhonoratus locus honorabilis fieret.

Damis d Amis ad ea quæ ſcripta erant de faciundo decreto: quo alexander deus eſſet: concedimus ait: alexan/
dro ſi uelit deum uocari.

Damyndas d Amyndas cũ Philippꝰ i pelopõnẽſum irrupiſſet: ac dixiſſet q̃ſpiã lacedæmõii ſunt magnis ppemodũ
philippꝰ ærũnis obnoxii: ni redierit cũ philippo i grãm: effœmiate inqt ærũnaꝝ poſſumꝰ pati morte cõtẽpta.

Dercillidas d Ercillidas cum pyrrhꝰ eẽt cum exercitu in ſpartiataꝝ ſolo: legatꝰ ad eum miſſus impante Pyrrho ut
Pyrrhus aut regẽ ſuum eleonimum recipent: aut futuꝝ eẽt ut cognoſcerent ſe fortiores alioꝝ eã nemine: apte
rñdit: ſiquidẽ deus es haud metuimꝰ: nullã. n. iniuriã facimus: ſin ãt hõ nobis certe nõ ex melior.

Demarathus d Emarathus cũ Orõtes aſpius cũ eo eẽt collocutꝰ ac dixiſſet q̃dã aſpe te Demarathe Orõtes ẽ uſus: ni
Orontes hil inqt: i me deliqt: nã q ad grãm ſmonẽ hñt detrimto ſi ſũt: nõ q inimice ac maliuole: Itẽ cũ qs iter
rogaſſet: cur q apd ſptiatas abiecerit clipeos: ignominia notãt. Quod ſi galeas thoracaſq; abieciſſet
nõ notant: qm̃ iis inqt ſui ipoꝝ grã iduunt: ac clipeo cõmunis ordinis cã. Pſaltẽ quoq; cũ audiret: ñ malus
ait nugator uidet mihi. Et i quodã cõſeſſu iterrogatꝰ utrũ ob ſtulticiã an pp inopiã uerboꝝ taceret: at ſtultꝰ i
qt: ſilere ñ pt. inſup cũ qs iterrogaſſet: q̃re cũ rex eẽt: a ſpta exularet: qm̃ leges: inqt: ſũt ea potiores. Et cũ pſes q
dã ob corruptelæ freq̃tiã eiꝰ amatũ pueꝝ abduxiſſet diceretq;: o lacõ tuũ amatũ pueꝝ ſũ uenatꝰ p deos inqt
Perſes neq̃quã ipſe uenatꝰ es: ſed emiſti potiꝰ Cũ quidã ẽt pſes defeciſſet a plaꝝ rege: & ſuaſiõibꝰ demarati reuertiſſet:
cũq; eũ rex ẽt itereptur ꝰ: turpe quidẽ foret o rex ait: q̃d quo tpe tibi inimicꝰ fuerat: de eius defectiõe ſuppliciũ
ſumere nequiueris: qñ ãt amicus effectus eſt uiꝝ iterficias. Ad illũ uero qui regi paraſitaretur: ac ſæpius cauil
laretur in ipſum de exilio: nõ tecum hoſpes ait: pugnabo: nam uitæ ordinem conſumpſi.

Empẽpes e Mpẽpes ephorꝰ phyrmidos muſici e nomẽ chordis duas bipẽne excidit iquiẽs: noli muſicã deprauar.
epænetuſ e Pænetus aiebat omnium & delictorum & criminum mendaces eſſe auctores.
euboidaſ e Vboidas quoſdam audiens qui alienam uxorem laudarent iis minime aſſentiebatur inquiens: nullũ
omnio uerbum de uxorio ingenio apud externos eſſe oportere.

Eudamidas e Vdamidas Archidami filiꝰ. Agidoſq; frater uiſo i: academia Xenocrate iã ſeniore: q cũ familiaribꝰ di
ſputaret: iterrogauit qui nã ſenex eẽt: cui cũ a quopiã reſpõſũ eẽt illũ eẽ & ſapiẽtẽ uiꝝ & ex eoꝝ nũe
ro: qui uirtutẽ q̃rerẽt: & qñ iquit ea utet. ſi nũc q̃ratꝰ idẽ cũ philoſophũ audiſſet: qui bonũ ipatorẽ ſo
lũ ſapiẽtẽ eẽ diſſereret: oratio quidẽ ait: mirabilis ẽ: ſed qui dicit: minime credẽdꝰ: nõ. n. eũ tuba circũ obſtre/
Xenocrates puit. Atq; Xenocrates cũ ad ppoſitã q̃ſtionẽ diſeruiſſet: finẽq; feciſſet: aderat Eudamidas: ſed cũ quidã ex ſuis
dixiſſet: cũ nos adſumus: tũc finẽ dicẽdi fecit. At pulchre iquit: ſi quidẽ hæc dixit: q̃ opus erat cũq; is dixiſſet:
at pulchrũ fuerat audire. Nũ ẽt ad iſtũ ait: cũ cænatꝰ fuerit. Veniamꝰ: & ut iteꝝ cænet rogemꝰ? idẽ a quopiã
iterrogatꝰ cur ciuibꝰ ipſis bellũ aduerſus Macædonas decernẽtibꝰ: quietẽ agere ipſe tẽptet: rñdit: quia mihi o
pus nõ ẽ mẽdacii iſtos arguere. Et cũ quis palmas de pſis ſuſceptas afferret: ad bellũq; hortaret: ignorare mi
Pſaltis hi uideris: iquit: q̃ſi idẽ ſit cũ qui mille pecudes ſuparit: cũ lupis quinq̃gita pugnare. ad hæc cũ pſaltes quidam
ſecũda fortuna uſus eẽt. interrogatꝰ cuiuſmodi is ſibi uideret: magnꝰ iquit pu i re demulſor. Præterea cũ qs
athẽas laudaret: ait & qs hãc ciuitatẽ digne laudarit. quã nemo ẽt uictor dilexit? Argiuo ãt quopiã dicẽte la/
alexãder conas pegrinatiõe deterioris reddi: qppe qui a pñis legibꝰ excedãt: at uos iquit pfecti ſpartam nõ deteriores
olympia ſed meliores potiꝰ reddimini. Et cũ pclamaſſet. alexãder i olympia exulibꝰ oĩbꝰ pter thebanos reditũ i patri
Thebani am patre. proclamatio ait o thebani infortunata quidem eſt uerum glorioſa. ſolos. n. uos alexander metuit.

Iterrogatus quoq; quãobrem ante pericula muſis immolarent: quo bonis inquit uerbis actiones cõtingant.
c Vrycratidas anaxandridis filius ꝑcunctante quopiam quamobrem ephori quottidie de contractibꝰ
iura reddunt: quo etiam inquit inter hoſtes inuicem nobis fidem habeamus. Eurycra
Euxidamus cũ qs ꝑcunctaret̃: cur de fortitudine leges ſine ſcriptis ſeruarẽt: nec ſcriptas illas iuueni- tidas
z bus legẽdas darẽt: qm̃ aſſuefaciendi ſunt: ait: ut probis actionibus potius q̃ ſcriptis attẽdant. Idẽ æto Zeuxida
lo quopiam dicente iis qui probitate uti poſſent bellum eſſe paci præferẽdum. Ne quaq̃ per deos ait: mus
ſed hiſce mortem uitæ anteponendam.
e Rondas cum athenis eſſet. audiſſetq; damnatum ocii quẽdam: iuſſit eum oſtendi ſibi: qui multa libe
ro digna homine damnatus foret. Erondas
t Hearidas cum enſem cote ſubigeret interrogatus an acutus eſſet inquit acutor calumnia.
Hemiſteas ꝑdixit leõidæ regi futurã ipſiꝰ cõmilitonũq; ad thermophylas ĩternicionẽ. Erat. n. uates. thearidaſ
t Cũ ãt a leõida mitteret̃ lacedæmona ꝓtextu qdẽ: ut futuros caſus nũciaret: re ãt uera ne ipſe quoq; pe Themi-
riret: nequaq̃ ẽ paſſus: qppe qui diceret: ego ad pugnãdum ſum miſſus nõ ad ferendum nuncium. ſteas
Heopõpus ad illũ q interrogarat: quo pacto regnũ qs ſecuriſſime tueret̃: reſpõdit: ſi participes ami- Leõidas
t cos iuſtæ licẽtiæ auctoritatiſq; fecerit: & ne ſubditi afficiant̃ iniuria: pro uiribꝰ ꝓuiderit. Et ad hoſpi Thermo
tẽ q diceret ẽt apud ciues ſuos uocari ſe laconũ ſtudioſũ: meliꝰ inqt: eẽt tuoꝝ te ciuiũ q̃ laconum ſtu phyle
dioſũ uocari. Atq ælidos legato inquiẽte ſe ob id ſolũ a ciuibus ſuis miſſũ: q; ſolus laconicũ uiuẽdi morẽ ada Theopõ
maſſe. Et utrũ ait o æli e tua ne an alioꝝ ciuiũ uita melior eſt. Qui ubi ſuã meliorẽ eẽ reſpõdiſſet. Quoniã igi pus
tur inqt mõ hæc urbs ſeruari q̃at: ubi in magna multitudine unus ẽ: duntaxat bonꝰ. Itẽ quopiã dicẽte ꝓpterea Aelis
ſuari ſpartã: qa reges ſcirent imperare: minime ait: ſed eo magis qꝺ ciues ſcirent parere. Et ad pylios q maio-
ris ei honores decreuiſſent: ſcripſit. medioeris honores tpe augeri: ĩmoderatos ãt euaneſcere. Ad hæc cum quis Pylii
mirum ei oſtentaret: ꝑcũctareturq;: an & firmus & altus eſſet: minime inquit ſi mulierum ſit.
t Hericyon e delphis ueniens uiſis in Iſthmo philippi caſtris: q anguſtias cepiſſet: malos ait ianitores
uos o corinthii pelopõnenſus habet. Thericy
Hectamenes cũ eẽt ab ephoris morti adiudicatꝰ: abibat ſurri dẽs. Atq; ex aſtãtibꝰ quopiã interrogan on
t te: an ẽt ſpte iura contemneret: minime inquit: at geſtio: quod hæc mihi multa ſoluenda eſt: quam nec Iſthmos
efflagitarim ab aliquo: nec acceperim mutuo. philippꝰ
Ippodamus quo tpe Agis aduerſus archidamũ inſtruebat̃ acie ſimul cũ Agide dũ ſpãrtã miſſus: quo Thecta-
h illic q̃ opus forẽt: ꝑſtaret: at hic ait. Nõne ꝑclarius obibo diem: ſi pro ſparta me uiꝝ geſſero: erat aũt menes
natus annum ſupra octogeſimũ. Poſteaq; armis ſumptis: ſtans ad regis dexteram pugnando morit̃. Hippo-
Ippocratidas cũ Cariæ ſatrapes ad eum litteras dediſſet qꝺ lacedæmoniꝰ uir quorundã inſidiãtiũ cõ damus
h ſcius inſidias tacuerit: addidiſſetq;. quonãmodo illo eſſet uſurꝰ: ad eũ reſcripſit. Si tu quidẽ magno a Archida
liquo bono hoiem affeciſti: interime. Sin ãt nullo: e ſolo eiice ꝑinde atq; timidum ad uirtutẽ. Et cum mus
ei aliqñ occurriſſet adoleſcens: quẽ amanter quidã ſeq̃bat̃: ruboreq; adoleſcens: ille ꝓfunderetur: cum talibus Hippo-
ait: incedendum eſt: quibus cum uiſus eundem ſis colorem ſeruaturus. cratidas
Allicratidas claſſis præfectus cum a Lyſandri amicis rogaret̃: ut unũ quẽdã ex inimicoꝝ nũero ene- Caria
c candũ ſibi aſſentiret̃: & qnquaginta ipſe talẽta acciperet: & ſi uæhemẽter ei pecuniis ad nautaꝝ ob Callicra
ſonia opus erat: haud tñ cõceſſit. Et cũ Cleãder cõſiliariꝰ dixiſſet: at eqdẽ accepiſſem ſi tu fuiſſem: re- tidas
ſpõdit: &. n. ego quoq;: ſi tu eſſẽ. Idẽ cum ueniſſet Ad Cyꝝ iuniorẽ ſardis: erat. n. Cyrus lacedæmonioꝝ ſo- Lyſãder
cius: ob claſſis pecunias primo die nũciari iuſſit adire ſe Cyꝝ uelle. Quẽ ubi bibere audiuit operiar inqt quo Cleãder
ad biberit. atq; tunc qdẽ ne inurbanior uideret̃. abiit: poſteaquã accepiſſet nequaq̃ fieri poſſe. ut die illo cũ cõ Cyrus iu
ueniret. poſtridie uero cũ eũ rurſum bibere audiit. ac ſe minime admitti. ubi dixiſſet nõ ita ſtudẽdũ eſſe accipi nior
endis pecũiis. ut qcquã foret ĩdignũ ſparta faciundũ: Epheſum abiit, multa iis mala imꝓcatus. q a barbaris pri Sardis
mi eſſent in deliciis habiti. ac illis q eos docuiſſent cõtumeliã ac ꝓbum ob diuitias pati. Iurabatq; ad aſtantis Epheſus;
ſe cũ primum ſpartã ꝑuenerit. factuꝝ oia pro libertate græcoꝝ quo & maiori terrori barbaris forent. & ceſſa
rent orare illoꝝ uires. q̃bus ipſi inuicẽ utantur. Interrogatus ẽt q̃les uiri eſſent Iones. ſerui inqt boni ſunt. libe
ri ãt mali. Et cum a Cyro ſtipẽdium militibꝰ ꝓmitteret̃: ad ipſum ãt munera. ſtipẽdium ſolũ accepit. mũera re Ioues
miſit ingens haud oportere priuatã ei amicitiã ſecũ eſſe ſed q̃ cum oibus lacedæmoniis cõmunis eẽt ſecũ etiã Cyrus
exiſtere. Idem cũ ad arginuſas foret claſſe dimicaturꝰ. dixiſſetq; hermon gubernator bonũ eſſe inde abnaui-
gare. nam triremes atheniẽſium eẽ multo pluris. inqt & quid nã hoc? at fuga cum turpis eſt tum ſpartæ detri- arginuſæ
mentoſa: ueꝝ manendo uel mori uel uincere eſt optimũ. Ad hæc factis ſacrificiis cum audiſſet ex augure ſcin- Hermon
tillis portendi uictoriã exercitui. imperatori ãt mortẽ. nihil deterius ait. nõ præter unum ſpartæ. Nã me mor
tuo nihilo erit patria deterior: ſed cedente hoſtibus deterior eſt futura. Itaq; pro ſe declarato Cleandro duce
adortus nauali pugna præliando interit. Cleom-
c Leombrotus Pauſaniæ filius cum peregrinus quidam cum eius ꝑatre de uirtute cõtenderet: hucuſq; brotus
ait. te pater eſt melior donec etiam tu genueris. Cleome
Leomenes anaxãdridæ filius homeꝝ aiebat lacedæmonioꝝ poetã eſſe. at Heſiodum helotum atq; nes
c ſeruoꝝ. Nã alteꝝ rei bellicæ alteꝝ agriculturæ præcepta reliquiſſe. Idem cũ feciſſet dieꝝ ſeptẽ cũ ar Homerꝰ
giuis inducias ſeruato tpe eos qm̃ fœderibus fiderent. dormiẽtis tertia nocte adortus alios interemit: heſiodus argiui

alios egit in ſeruitutem. Cum uero obiurgaretur quod iuſiurandũ tranſgreſſus eſſet. aiebat ad dierum iuſiu/
randũ minime noctes addidiſſe: ac maxime qđ quoquo qs malo hoſtes affecerit: id tũ apud deos: tum apud
hoĩes cã putari iudicioq; antiquus. Veꝝ ipſe argis cui⁹ urbis grã fœdera fregerat: fruſtrat⁹ eſt: qm̃ mulieres iis q̃
a ſacris arma detraherent: ſumpſere de ipſo ultionẽ. Et ad poſtremũ capt⁹ mẽte paruo abrepto gladio ſe ipſe i
cidit a pedũ iuncturis in fœtalia uſq; loca: uitamq; reliq̃t ridens atq; lœtabund⁹. Et cũ uates diſſuaderet exer/
citũ in argiuoꝝ urbẽ duci: redditũ. n. futuꝝ turpẽ: ubi ad urbẽ acceſſiſſet: uidiſſetq; tũ portas clauſas tum mu
lieres in muris ſtãtes. hic tibi ait reditus turpis uidet̃ eſſe in quo uiris mortuis uxores portas clauſerunt. Idẽ ad
argiuos eũ cõuitiis obiurgãtes tãquã periuꝝ & impiũ. Maledicẽdi inq̃t mihi uobis ius ẽ: mihi uero uos male
afficiẽdi. Samioꝝ ãt legati cũ eũ rogarent: ut aduerſus Polycraten tyrãnum bellũ gereret: obidq; lõgiore ora
Samii tiõe uterent̃: ex oratiõe inq̃t ueſtra: q̃ qdẽ ab initio dixeritis: haud memini. Propterea uero neq; media intelli
go: ſummã ãt nequaquã ꝓbo. Prædo inſup cũ in lacedæmonioꝝ agrũ feciſſet incurſum: diceretq; ubi captus
eſt: id propterea ẽ a me factitatũ: qm̃ alimentũ qđ pƀerẽ militib⁹ nõ habebã. Itaq; ad eos q haberẽt nec ſpon/
te darent: ablatur⁹ ueni p deos inq̃t malicia celer eſt. Atqui nequã hõ quiſpiã cũ maledictis eũ honoraret: cer/
te ꝓpterea inq̃t in oẽs ipſe maledicis: quo reſpondentes nõ ſatis tẽporis habeamus de tuo uitio loq̃ndi. Et cũ
ex ciuib⁹ quidã diceret oportere bonũ regẽ mitiſſimũ prorſus eẽt Ita inquit: qđ cõtẽptui non ſit. Idem cum i
longã ægrotationẽ traheret̃: expiatoribuſq; ac uatib⁹ fidẽ quã minus antea cõſueuerat: adhiberet: ob idq; qui
ſpiã miraretur: q̃d miraris inq̃t? Nõ. n. idem nunc ſũ: q tunc erã. Cũ ergo idem nõ ſum: nec eadẽ etiã probo.
Ad hæc cũ ſophiſta q̃dã de fortitudine plurima uerba faceret: riſit is quidẽ. Dicente ãt ſophiſta q̃d rides Cleo
menes: cũ & me de fortitudine dicẽte: audias. & ipſe rex ſis: qm̃ inq̃t o hoſpes ſi irundo quoq; de fortitudine
loq̃ret̃: idem hoc facerẽ. Sin ãt aquilæ oratio eẽt: uæhemẽter q̃eſcerẽ. Argiuis quoq; dicẽtib⁹ priorẽ conflictũ
rurſus eũ pugnatuꝝ: miror inq̃t ſi triũ ſyllabaꝝ additione meliores nunc eſtis quã antea fueritis. Atq; cũ qui
ſpiã in eũ cõuicio uteret̃ diceretq;: delicat⁹ es o cleomenes: at meli⁹ eſt inq̃t q̃ iniuſtũ eſſe: ueꝝ tu pecuniaꝝ es
ſtudioſus: & ſi tibi abũde eæ ſunt. Et cũ pſaltẽ ei cõmẽdare qs uellet cũ allas uiꝝ laudaret tũ pſaltẽ eum eẽ græ
coꝝ optimũ dicebat: hic ãt quopiã ex iis q prope aderãt: oſtenſo: p deos inq̃t hic eſt apud me faciũdi iuris ar
Mæãder tifex oĩum optim⁹. Præterea cũ Mæander ſami tyrãnus ob pſaꝝ impetũ ad ſpartã fugiſſet: oſtẽtaſſetq; q̃cũq;
aduexerat: aureaq; & argẽtea pocula: & quot uellet: elargiret̃: nõ ſolũ nullũ accipit: ſed ẽt ueritus ne inter ali
os quoſdã oppidanos diſtribueret ad ephoros ꝓfectus meli⁹ ait ſparte eſſe: ut ſuus hoſpes ſamius e pelopon
neſo abiret: ne illius ſuaſionib⁹ ſpartiataꝝ aliq̃s malus efficeret̃: ii uero optẽperantes Mæandrũ eodẽ die pro
clamantes expulerunt. Inſup cũ qs dixiſſet: cur argiuos q ſæpius uobis cũ bello contẽdunt nõ e medio poſt ui
ctoriã ſuſtuliſtis? Quoniã ſi e medio ſuſtuliſſemus inq̃t: nõ haberemus q iuuentutẽ tanquã exercerent. Idẽ cũ
quis ꝑcunctaret̃: quãobrem ſpartiatæ hoſtiũ ſpolia diis nõ offerent: quoniam inquit a timidis ſunt.

Cleomenes c Leomenes cleõbroti fili⁹ cũ ei gallos pugnaces quis daret diceretq; eos eſſe eiuſmodi: q pro uictoria
pugnãdo interirent: ꝓpterea inquit ex iis mihi aliquos dato. q interimant. illi. n. ſunt hiſce meliores.

Labotus l Abotus cũ quis longiore oratiõe uteret̃: ait: Quid mihi pro paruis rebus magna facis ſacrificia? Nã
quantum rei ſat fuerit: tantum tibi dicendum eſt.

leotychidas l Eotychidas ille primus cũ a quopiã eẽ facile mutabilis diceret̃: pp tẽpora inquit: nõ queadmodum
uos eſtis ob ueſtrũ ipſoꝝ uitiũ. Ad eum uero qui interrogabat: qm̃ quis pacto maxime pſentia bona
tueatur: Reſpõdit: ſi nõ oĩa fortunæ crediderit. interrogatus quoq; q̃d maxime liberis pueris diſcen
dum eẽt: ea inq̃t: quæq; ſint eis cũ in uiros uenerint: profutura. idẽ ꝑcunctante quopiã quã ob cauſã minimo
ſpartiatæ potu uterent̃: inquit: ne pro nobis alii ſed pro aliis ipſi conſultemus.

leotychidas l Eotychidas ariſtonis filius cũ qs dixiſſet demarati familiares in eũ male dicere. p deos inq̃t nequaquã
miror. Nam bene dicere nemo iſtoꝝ poſſit. Ad propinquiorem ãt portam cum draco eſſet claui ad
uolutus: uateſq; prodigium eſſe affirmarent: minime id mihi quidem uidetur: inquit. At ſi clauis dra
coni eſſet aduoluta: prodigium foret. Et ad Philippum tenebrarum myſteriorum cultorẽ q uæhementiſſima
mendicitate premeretur: ac diceret tñ fore: ut ii qui apud ſe diſciplinæ myſticæ operã dediſſent: felicitatẽ poſt
mortem conſequerentur. Quidnã ergo ait: o fatue non quamprimũ moreris: quo a miſeriæ flætu pauptatiſq;
quieſcas? Cum quis autem eſſet percunctatus: cur hoſtium arma diis immortalibus non offerent: quoniã in/
quit quæ ob poſſeſſorum timiditatẽ uenati ſumus: nec a iuuentute uideri nec diis offerri decet.

Leon l Eon eurycratidæ filius interrogatus qua quis urbem habitans tuto habitarit: ubi inquit neq; plura in
colentes poſſidebunt neq; pauciora: & ubi ius firmitatem roburq; accipiet: iniuria uero infirmitatẽ
ac imbecillitatem. Atq; in olympia cum curſores intueretur: qui ut emitterentur feſtinarent: idq; quo
plus lucri aſſequerentur: quanto ait magis pro uelocitate quam pro iuſticia curſores ſtudent. idem cum quis
de rebus haud inutilibus uerba feciſſet intempeſtiue. Non opportune hoſpes inquit: opportuno uteris.

leonidas ſ Eonidas anaxandridæ filius & cleomenis frater ad quẽdam qui dixiſſet: præter regiam dignitatem
alio nihil nobis præſtas: at ni uobis inquit: melior extitiſſem: dignitatem regiam adeptus non eſſẽ: Et
cum uxor gorgo percunctaretur: quo tempore ad thermophylas cum perſis pugnaturus egrediebat̃:
Gorgo ſi quid ſibi præciperet: inquit: ut & bonis nubas & bona parias pignora. Dicentibus autem ephoris eum pau
Thermophyle cos ſecum ducere ad thermophylas: haud inquit: paucos ad quod proficiſimur negotium. iterum cum ii dixiſ
ſent: nunquid aliud facere decreuiſti? quid nam inquit: aliud quam barbarorum trãſitus uerbo impediturus:

re uero pro græcis interiturus? Atqui in thermophylis cum iam eſſet:ait ad commilitones:dicunt barbarum
in proximo eſſe quare tempus non eſt terēdum.iam.n.aut uinci a nobis barbaros aut nos mori libet.Et quo
piam dicente a barbarorum ſagittarum ictibus neq; ſolem ipſum intueri licere:propterea inquit eo id gratiꝰ:
quod ſub umbram cum iis pugnabimus.idem cum alius dixiſſet.adſunt prope nos.ergo inquit nos quoque
prope illos adſumus.ad hæc cum quis dixiſſet o leōida aduerſus multos cum paucis dimicaturus ades. Si me
inquit multitudini fidere exiſtimatis.ne omnis quidem græcia ſatis eſt.breuis enim pars eſt pro illorum mul
titudine.ſin autem uirtutibus uel hic numerus ſatis eſt.alio uero eadem dicente attamen inquit multos me cū
traho ut morituros.Præterea cum xerxes ſcripſiſſet.licet tibi ubi mecum inſtitui q̄ cum deo pugnarē malis ha
bere græciæ principatum.reſcripſit leonidas.Si quæ in uita honeſta ſunt cognoſceres.abſtineres.profecto ab
alienarum rerum cupiditate.apud me uero longe plus ualet mors ipſa pro ſalute græciæ. q̄ principatus ī græ
cos.Rurſum cum xerxes ſcripſiſſet.Mitte ad me arma.reſcripſit. Veni.& accipe. Et cum iam hoſtes adoriri
uellet:ac magiſtri equitum dixiſſent:alios ei ſocios expectandos eſſe Non.n.ii adſunt:inquit:qui ſint pugna
turi an neſcitis eos ſolos pugnare aduerſus:hoſtes qui & uerentur & metuunt reges? Milites autem monuit:
ut pranderent tanq̄ apud inferos cænaturi.Inſuper interrogatus cur uir fortiſſimi illuſtrem ac præclarā mor
tem obſcuræ uitæ anteponunt:quoniam inquit:alteꝝ naturæ alteꝝ ſui ipſorum proprium putant.Et cū cæ/
libes uellet icolumes:ſciretq; perſpicue illos id minime toleraturos ſcuticis incertis epiſtolis cuiq; datis eos ad
ephoros miſit.Item cum ex adulſa ætate tris ſeruare uoluiſſet: ii re cognita eas epiſtolas accipere noluerunt.
Quin unus dixit non nuncius ſed pugnator ſecutus ſum.Secundus iſtic inquit manens melior ſim.At tertiꝰ.
Non equidem poſt hoſce ait:ſed antepugnabo.

l Ochagus polyænidæ ac ſironis pater cum ei eſſet a quodam nunciatum e duobus filiis alterum mor
tuum eſſe:diu ſciebam inquit eum mori oportere. Locha/gus

Ycurgus legumlator uolens ab inueterata p̄ſentiq; uiuendi conſuetudine ciues in temperatiorem ui/ Lycurgꝰ
l tæ ordinem traducere:& honeſtos proboſq; efficere:erant.n.uictii & ſumptuoſo & delicato: duos
enutriit catulos eodem patre ac matre genitos:quoꝝ alterum dimiſſum domi edacitati crapulæq; aſ
ſueſecit:alteꝝ ſecū ducens uenantionibus exercuit.Deīde iis in concionē actis uepres illic poſuit & quædam
gulæ irritamenta:ſubinde leporē dimiſit.Cum uero conſueta uterq; petiiſſet:& alter cepiſſet leporē ait aſpi/
citis o ciues:ꝙ eodē nati genere inſtituto uitæ q̄ꝫ uæhementer inuicē diſſimiles differenteſq; euaſerūt? quodq;
ad res honeſtas atq; illuſtres artificioſior exiſtit exercitatio q̄ꝫ natura? Sed ſeruntaliqui non eos adductos ca/
tulos:qui eiſdem parentibus nati eſſent:ſed alter ex cicuricus alter ex uenatoriis:deinde deteriore natum gene
re uenatioribus exercuit:at meliore natum lurchationibus ſolum aſſueſecit.Inde uterq; ad quæ ſuerat aſſuetus
impetum cū feciſſet:eſſetq; declaratum:quanto educatio & ad bonū & ad malū adiumento ſit. ait lycurgus:
Sic nos quoq; o ciues ſplendor generis quem multi admirantur:herculiſq; poſteritas nihil adiuuat:ni ea geſſe
rimus:quapropter ille omnibus ſe hominibus clariorem nobilioremq; oſtendit:& id quidem ſi res honeſtas
per omnem uitam exercemus ac diſcimus.Idem ſolo diuiſo & in omnes æqua portiōe ſorteq; diſtributo: fer
tur aliquando poſteriore tempore cum ex peregrinatione per agrum nuper demeſſum tranſiens poſitos acer
uos ſimiles æqualeſq; uidiſſet:affectum lætitia ſurrexiſſe dixiſſeq; ad aſtantis:Quam omnis laconica multoꝝ
fratrum uidetur eſſe:qui eam modo diuiſerint.Et cum ad æs alienum reſcindendū hortatus aggreditur etiam
omnem ſuppelectilē ex æquo diuidere:quo inæqualitatē omnino & diſſimilitudinē tolleret: intuens lacedæ/
monios grauiter ac moleſte ferre manifeſtā oblationē nummum tum aureū tum argēteum infirmum irritūq;
effecit:ac ferreo ſolo utendum Imperauit:ad cuius ſolutionē definiuit:ut ad id uſq; quod neceſſariū foret:to/
tam ſubſtantiam haberent.Quo quidem facto omnis iniuria e lacedæmōe eſt eiecta.Nam nec furari:nec cor
rumpere muneribus nec alium priuare aut rapere quiſpiam amplius quicq̄ poterat:quādo quidem id neq; oc
cultare: neque poſſidere iucunde neque uti ſine periculo neq; aut exportare aut īportare tuto quiret. Ad hæc
inutilia ex urbe omnia ſuperuacaneaq; exegit.Quare neq; mercator neque ſophiſta neque uates nebulone ne
que rerum laboraturum artifex ſpartam ingrediebatur.Nec.n.nūmum apud eos qui eſſet in uſu:lycurgus cō
ceſſerat:ſed ferreum duntāxat conſtituerat:quod mina eſt æginenſis ponderis:ualoris autem æreorum quat/
tuor.Et cum aduerſus delicias bellum aggredi diuitiarumque deſiderium auferre animo uolutaſſet:conuiuia
introduxit.Itaque ad illos qui percunctarentur:q̄obrem hæc conſtituiſſet.& cū armis minutatim ciues diui
ſiſſet.quo inquit alacriter ac facile imperia admitterent.ac ſiquid tumultuarentur:paucis daretur erratum. &
ut etiam ex æquo cibus potuſque eſſet nec ullis potulentis eſculentiſue.præterea nec ſtrato aut uaſis aut alia q̄
piam re omnino diues pauperi antecellat.Cumque diuitias negligendas contēnendaſque reddidiſſet. quip/
pe quæ nemini nec uſui nec oſtentationi eſſe poſſent.dicebat ad familiares.q̄pulchrum eſt o ſocii ex operibꝰ
diuitias demonſtrare.cuiuſmodi uero ſunt.quoniam cæcæ. Inſuper curam adhibuit.ne ante cænatis domi fa
cultas eſſet ad conuiuia proficiſci.aliis eſculentis potulentiſue repletis. Vituperabant autem cum reliqui perin
de atq; incontinentem & ad communem uictum demollitum:qui minus ſecum aut biberet aut ederet. Mul/
ctabaturq; is.qui manifeſto eſſet depræhenſus.Itaq; Agis diu poſteaq̄ rex creatus eſt militia reuerſus: debella Agis
uerat enim Athenienſes:cum uolens uno die apud uxorem cænare portiones accerſeret: eas tribuni militum
non miſere.Quod cum ephoris innotuiſſet:ab iis mulctatus eſt. Huiuſmodi ergo conſtitutiones cum locu/
pletes inique moleſteque tuliſſent in eum inſurrexere:maledictis iactuque inſequentes.quippe quem lapidibꝰ

Minerua uellent obruere. Pulſus autem e foro elabitur. Et aliis anticipato itinere i ædem deſugit Mineruæ calciœcæ. Et
alcander cum retro faciem uertiſſet: eius oculum baculo alcander inſequẽs eruit. At hunc publico decreto cum accepiſ
ſet ad cruciatum: nec male affecit: nec repræhendit quin potius eum uitæ uictuſq; ſocium habens reddidit nõ
modo laudatorem cum ſui ipſius tum etiam cõis uitæ ac uictus: uerum etiam totius uiuendi morũq; inſtituti
Minerua ſtudioſum. Illius uero calamitatis monumentum in ſacello chalciœcæ Mineruæ ſtatuit: quam optileti appel
chalciœ/ lauit: oculos enim Dores optilos dicunt. Idem interrogatus cur ſcriptis legibus non eſſet uſus: quoniam inqt
ca eruditi ac prouecti neceſſario inſtituto quod pro tempore uſui eſt: probant. Itẽ quibuſdam percunctantibus
Minerua quare culmen ædibus ſecuri imponendum imperarit: ualuas autem ſerra dũtaxat nulloq; alio ferramẽto: quo
optiletis inquit ciues omnibus in rebus quas in ædes important: mediocritatem ſeruent: nec habeant ex eis quicq̃ quæ
leotychi apud alios habentur in prætio. Ex qua quidem conſuetudine Leotychiden ferunt qui primus ſpartæ regna/
des uit: cum apud quẽpiam cænaret: uidiſſetq; domus tecti apparatum & ſumptuoſum atq; tabulatum: hoſpitem
Lycurg⁹, rogaſſe: an quadrata apud eos ligna naſcerentur. Interrogatus etiam lycurgus quamobrem aduerſus eoſdem
hoſtes ſepius expeditiones ducendas prohibuiſſent: quo ue ſæpius inquit: repugnare conſueſcentes bellãdi pe
agesilaus ritiam caperent. Quare Ageſilao quoq; regi non medioceri dandũ crimini uiſum eſt q̃ continuis in boetiã ir/
ãtalcidas ruptionibus ac pugnis thebanos inſtruxerit: qui lacedæmoniis reſiſterẽt. Propterea ſaucium Antalcidas cum
eum uidiſſet. Per pulchrnm ait: doctrinæ a thebanis mercedem recipis: quibus uel inuitis ac neſciis pugnandi
diſciplinam tradideris. Alio etiam quærente quamobrem uirginum corpora curſibus & luctationibus ac di/
ſcorum iaculorumq; iactibus exercuiſſet: quo inquit: radicatio gignendo# robuſto prĩcipio in robuſtis ſum
pto corporibus pulcherrime germinet. Ipſæq; partus robuſte perferrentes & facile & pulchre doloribus reſi
ſtant: ac ſiqua neceſſitas acciderit: poſſint & pro ſeipſis & pro natis & pro patria pugnare. Et cum uirginum
in pompis nuditatem quidam repræhenderent atq; cauſam quærerent ut inquit: iiſdem quibus uiri ſtudiis ex
ercitatæ nulla eis recedant neq; corporis uel uiribus uel ualitudine neq; animi ambitiõe ac uirtute & ut etiam
Gorgo ob exteram gloriam ſint animo elatiore. Itaq; de gorgone uxore leonidæ huiuſmodi quoq; reſponſum tradi
Leõidas tur. Nam cum quædã: ut uidetur peregrina ad eam dixiſſet: ſolæ uos lacænæ uiris imperatis: reſpõdit: ſolæ.n.
nos uiros parimus. Et cum eos qui nubere noluiſſent: a ſpectaculo gymnicis ĩ ludis prohibuiſſet: eiſdẽq; igno
miniam addidiſſet effecit: ut gignendis filiis q̃ diligentiſſime proſpicerent. Nam eo honore atq; obſeruantia
Dercylli quam ſenioribus iuniores præſtant: illos priuauit & illud in Dercyllidan dictum quãuis ſpectatus imperator
das eſſet: repræhendit nemo. Etenim aduenienti quiſpiam e iunioribus ſubſellium nequaq̃ ceſſit: inquiens. Nam
nec tu mihi qui cederet: genuiſti. Percunctãte autem quodã cur ſanxiſſet nuptui puellas ſine dote dari? Quo
inquit neq; ob egeſtatem ſine uiris ulle dimitterentur: neq; propter opulentiam expeterentur: ſed quiſq; poti⁹
ſpectato puellæ ingenio ac moribus in capienda uxore moueretur. Ob id autem ornãdi etiam ſtudium ex ur
be amouit. Idem cum nubẽdi tempus certum ſtatuiſſet tum mulieribus tum etiam uiris ad eum qui huiuſce rei
cauſam quæreret: reſpondit ut partus ei adultis geniti ualẽtiores eſſent. Ad illum uero qui miraretur: quod ui
rum ſimul cum nupta cubare prohibuiſſet: imperaſſetq;: ut plurimum diei cum æqualibus una eſſet: noctes au
tem totas quieſceret: cum ſponſa uero & clam & non ſine pudore congrederetur: ait: ut & ualentiores corpo
ribus quandoquidem ad ſatietatem uſq; non coiuerint: & amãdo ſemper ſint noui: natoſq; robuſtiores præ
ſtent. Ad hæc odorum prætioſumq; unguentum amouit perinde atq; olei contagium ac perniciem. Itemq; ti
gendi artem tãquam ſenſus aſſentationem. Et omnibus cultus ornatuſq; corporei opificibus ſpartem inacceſ
ſibilem fecit: perĩde ui artis prauitate artes inquinantibus. Tanta uero illis temporibus mulierum erat pudici
cia: tantumq; aberat ab ea quæ poſteris ſæculis ſecuta eſt: mulierum procliuitate: ut incredibile ſit eas ſuperioꝛ
Geradas tempore adulterio obnoxias extitiſſe. atq; Gerade cuiuſpiam hominis ſpartiatæ uetuſtiſſimi dictum celebra/
tur: qui rogatus ab hoſpite quid apud eos adulteri paterentur: nam ſe nullam uidere legem hac de re a lycurgo
latam: inquit nullus o hoſpes adulter apud nos fit. Subdente autem illo at ſi fieret: idem inquit Geradas: Nã
quo inquit modo adulter fiat ſpartæ: ubi diuitiæ deliciæ cultuſq; omnis ornatuſq; corporis ignominiæ ẽ. Ve
recundia uero ac deorum magiſtratuumq; obedientia & habetur in p̃tio: honoraturq; in primis. Idem lycur
gus ad eum qui popularem principatum in urbe conſtituendum hortaretur. ait tu primus in tuis ædibus po/
pularem principatum facito. Percunctante uero quopiam q̃obrem parua adeo tenuiaque deorum immorta
lium ſacrificia ſtatuiſſet. quo inquit nunq̃ ab honoranda diuina re deſiſtamus. Et cum ea ſola certamina in q/
bus manus minus tolleretur: exercere ciues iuſſiſſet eiuſce rei cauſam percunctanti quo nullus ipſorum ait. la/
borando defatigari aſſueſcat. Interrogante etiam quodam quare frequenter caſtra mutanda iuberet: ut maio/
re inquit detrimento inimicos afficiamus. alio iterum quærente cur turris oppugnare prohibuiſſet: ne inquit
Thebani aut a muliere aut a puero aut ab aliquo huiuſmodi homine fortiores interimantur. Item conſulentibus the/
Leucho/ banis de ſacrificio ac luctu: quem leuchotheæ præſtarent: conſilium dedit: ut ſi quidem deam ducerent: haud
thea lugerent. Sin autem hominem arbitrarentur: num perinde ac deæ ſacrificarent. Rurſum quærentibus ciuibus
quo pacto hoſtium impetum repellamus: ſi pauperes inquit fueritis: nec alter magiſquam alter interrogetur.
ac iterum de muris quærentibus inquit eam urbem quæ uiris non lateribus cincta eſſet: ſine muris nequaquã
eſſe. Præterea ſpartiatæ diligentiam comæ adhibebant quoddam lycurgi de hac re dictum celebrantes: quod
& pulchros coma magis decoros: & turpes formidabilioris faceret. Monebat autem qui belli in fugam
uertiſſent hoſtes uiciſſentque: eo uſque inſequerentur: quoad foret uictoria confirmata: deinde cõtinuo reddi

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

tum facerent: nũ modo non moriſ græcanici eſſe inquienſ iſtos qui cenſiſſẽt enecare ſed eá quoq; eẽ utilitatem q cú hoſteſ ſcirent lacedæmonioſ eiſ parcere qui cæderent. ſuſtinetiſ uero tollere. fugiendum utiliuſ q̃ manẽdũ eſſe ducerent. Atq; percunctãte quopiã quãob rẽ hoſtium cadauera ſpoliãda uetuiſſet. ne circa ſpolia tẽpuſ terenteſ inqt haberẽt in pugnãdo negligẽtiuſ. qn potiuſ paupertatẽ una cum ordine ſeruarent.

l Yſander cum a Dioniſio ſiciliæ tyrãno ad eius filiaſ prætioſi ſumptuoſioreſq; amict⁹ miſſi eſſent eoſ nequaquã accepit inquienſ uereri ſe. ne hiſce turpioreſ uiderẽt. At paulo poſt ad eundẽ tyrãnum ex eadẽ urbe Ariſtaſ amiſſuſ cum ad ipm quoq; Dionyſiuſ duaſ miſiſſet ſtolaſ. iuſiſſetq;. utrã mallet. acciperet ac portaret ad filiã ipſã inquit illã meliuſ electurã quare utraq; accepta habiit. Acer itẽ Lyſander cauillator & admodũ decipiendo uariuſ ut pote q & iuſtum in eo qd conducit & honeſtum i cõmodo collocarẽs aiebat uerum pſtare mẽdacio. Vtriuſq; autẽ perinde ut expediret. & æſtimationẽ & prætium deſiniri. Ad eoſ uero a quibus uituperaret. q plurima decipiendo ageret perinde atq; degeneraſſet ab Hercule. quodq; reſ nõ aperto marte efficeret ſed dolo ſurridenſ reſpondebat quo leoniſ non aſſequeretur uulpiſ pellẽ aſſuendã eſſe. Et cũ ab aliis accuſaretur: quod quæ Mileti iuratus fuerat: nequaquã obſeruaret: aiebat puerorum eẽ talis decipere: uirorũ antẽ iureiurãdo. idẽ ubi ad capræ flumen athenienſes ex inſidiis uiciſſet: ac eos præſiſſet fame urbem cepit: ſcripſitq; ad ephoros: athenæ captæ ſunt. Ad argiuos uero qui de ſoli finibus cũ lacedæmoniis diſceptarent: ſeq; iuſtiora iis loqui dicerent. diſtricto gladio qui huius inquit ius habet: optime de ſoli finibus diſſerit. Boetios quo tẽpore per eorum agrum tranſiret. tumultuãtis inter ſe intuens miſit ad eos percunctatũ: utrũ rectis haſtis an declinatis per ipſorum agrum iter faceret. Et cum uir magarenſis in publica cõcione audacius dicendi licẽtia apud eum uteretur. tua uerba o peregrinæ inquit ciuitatis indigent. idẽ ubi corinthii defeciſſẽt: ad eorũ muros profectus cum lacedæmonios timiduſculos adoriendo aſpiceret. lepuſq; uiſus eẽt foſſam tranſiliens. nõ uos pudet inquit o ſpartiatæ huiuſmodi hoſtes formidare: ad quorum mœnia lepores ob otioſam inertẽq; uitã dormiunt. Ad hæc in ſamothracia oraculũ ei petenti ſacerdos ut ſibi diceret iuſſit quod iniquiſſimũ eſſet a ſe opus in uita ppetratum. Quare Lyſander interrogauit utrum tuo an deorum iuſſu facere hoc oportet. Illo aũt præ metu iuſſu deorum inquiente: Tu ergo ait abſis eminus: & ego illis iniquitatem enarrabo. ſi percunctentur. Itẽ cũ a perſa interrogaretur q̃ potiſſimum remp. laudaret eam inquit quæ fortibus ac timidis præmia digna reddiderit. Ad eũ uero qui dixiſſet ipſum a ſe & laudari & defendi: duo inquit boues mihi in agro ſunt. Vtroq; autem ſilente: plane ſcio. & qui nihil operaretur & qui operatur. idẽ cum a quopiam conuiciis afficeretur ait dicito crebrius peregrinelle dicito nihil omittens. ſi tuum iis maliſ euacuare animum poſſis quorum plenus uideris eſſe. Atqui poſtero tempore cum poſt eius obitum in contractione ſociali Ageſilaus ueniſſet in Lyſandri ædes quo litteras de ea controuerſia conſideraret. eas enim Lyſander apud ſe ſeruabat: reperiſſetq; libellum ad lyſandrum de repu. ſcriptũ ut oporteret ab Euryprotidis ab Agiadiſq; regnũ auferre atq; in medium ponere & ex optimatibus electionẽ facere quo non herculis poſteris ſed illi potius daretur honoſ qui talis foret uirtute iudicatus. qualis hercules extitiſſet. cũ ob eã etiam ille in diuinos honores ſublatus eſſet. Et hanc quidem orationem ædere & ad ciues efferre aggreſſus eſt quo inde demonſtraret. quod latebat qualis lyſander fuiſſet ciuis: & id quidẽ iis agens in lyſandri amicorum calũniam: at aiunt Cratiden qui per id tẽporis princeps inter Ephoros eſſet ueritum ne oratio ſi lecta foret: aſſenſionem faceret: repræhendiſſe. Ageſilaũ dixiſſeq; non lyſandrum effodiẽdum eẽ: ſed eã potius orationẽ callide pſuaſiueq; cõpoſitam una cum illo defodienda: Ad hæc illi qui eius filias perati fuerant: deinde poſt obitum quoniam quẽ diuitem exiſtimãteſ colebãt ubi iuſtum ubi frigi ad probum ex paupertate cognoſcẽt: deſpiciebant.

Lſander
dioniſius
Ariſtas
Miletũ
Capra flumen
Athenienſes
athenæ
argiui
Boetii
Megarẽſis
Corithi
ſamotracia
ageſilauſ
Euriptotidæ
agiadæ
Herculeſ
Cratideſ

m Amertes miſſus legatus cum a quopiam ex illius loci hominibus laudibus ſummis efferetur q amiciſ pluribus abundaret interrogauit an exploratum haberet quonammodo abundans amicis pluribus periculum facturus ſit. id alter cũ itẽ diſcere q̃reret aduerſa inqt fortuna expimẽtum faciet.

Mamertes

n Icander cum quidam dixiſſet argiuos male de ipſo loqui. Num ergo inquit dant pœnam qui de bonis loquuntur male. Percunctante autem quopiam quare comam barbamq; nutrirent quoniam inquit proprius ornatus uiro eſt omnium pulcherrimus ac minime ſumptuoſus. Et cum ex athenienſibus quidam dixiſſet ocium Nicander admodũ admititis: uera inquit narras ai non quẽadmodum uos: ut acciderit ſtudemus negociis.

Nicãder
argiui
athenienſes

p Antheodas legatione in aſiã fungẽs oſtẽtantibus ei quibuſdã murũ & magnũ & ſublimẽ p deos iqt peregrini. pulchra ẽ mulierum domus. idẽ in academia cũ philoſophi multa ſeriaq; diſſererent ac deinde Pantheodẽ interrogarent quid hi ſermones ei uiderentur qd uero aliud inqt quã boni cæterũ utilitatis habentes nihil: ſi minus uoſipſis utamini.

Panthe odas
aſia
achademia

Auſanias cleombroti filius deliis aduerſus athenienſes de inſula diſceptantibus dicentibuſq; ut ſecũdũ ſuã ipſorum legẽ neq; mulieres i iſula piũt: neq; mortui hũant. Quoniã igit: iqt pacto hæc patria uobis ſit i q̃ neq; fuit ueſtrum ullus nec erit: Exulib⁹ ãt hortãtib⁹ ut aduerſus athenieſes exercitũ duceret dicẽtibuſq; cũ de ipſi⁹ laudib⁹ i olĩpiacis ludis pdicaret ſolos athenieſes aduerſus eũ iſibilaſſe. qd nã igit exiſtimatis: iqt eos facturos ſi male affecti fuerit: q bene affecti iſibillãt. Et quopiã pcũctãte cur Tyrteũ poetã ciuitate dõarint quo iqt nunq̃ pegrinus nobis pſſe uideatur ad eũ quoq; qui cũ corpore eſſet infirmus: conſuleret aduerſus hoſtes terra mariq; dimicandum uiſne igitur; inquit: te ipſum exutis ueſtibus oſtendere; qualis es:

Pauſanias
Delii
athenieſes
Tyrteus

q nobis pugnandum conſulas.Idem ſumptuoſitatem ueſtis in barbarorum præda cũ qdá ad mirarentur : me
lius eſſe inquit ipſos eſſe multifaciundos q̃ quæ multifaciunda ſunt poſſidere.at poſt uictoriá de mediis ad pla
Medi tæas iuſſit præparatam perſarum cænam ſuis apponendam.Quæ cum mirabili ſumptu eét:per deos iquit.lur
Platææ cho eſt perſes:qui cum tam multa haberet ad maſſam noſtram ueniebat.
Pauſaniaſ Auſanias pliſtonactis filius ad illum a quo eſſet interrogatus.q̃obrem ex priſcis legibus nullam apd
ipſos mouere liceret quoniam leges inquit uiris non legibus uiros oportet dominari .Item cũ tegææ
Tegææ poſt exilium lacedæmonios laudibus efferret:ait quiſpiam cur igitur non manſiſti Spartæ. ſed fugi/
ſti potius:Quoniam ne medici quidem inquit:apud eos qui bene ualent ſed ubi ſunt ægrotantes uerſari con/
ſuerunt:Ad illum uero qui ab eo pcunctaretur:quo pacto thracas uincere quiret:ſi medicum inquit conſtitue
rimus ducẽ.Et cum medicus eum conſideraret:diceretq; nihil habes mali.Non enim te medico inquit utor.
Idem cum ab amico quodam repræhenderetur:q in quẽpiá medicum malediceret:nec eum tamen exptus nec
ulla affectus iniuria:quoniam inquit ſi eſſem iſtum expertus minime uiuerẽ:Inſuper cum medicus ei dixiſſet:
ſenex es factus:quia inquit non ſum te uſus medico.Dicebat etiam hunc medicum eẽ optimum:qui non ſine/
ret ægrotantis morbo marceſcere:ſed q̃ celleríme ſepeliret.
Pædaretuſ Aedaretus dicẽte quopiá magnum eſſe hoſtium numerum.Ergo inquit eo maiorem gloriá conſeque
p mur.quo pluris enecabimus.Quẽdá uero intutus:qui tẽtſi molis natura erat:tamen propter mo/
deſtiam laudaretur a ciuibus:ait nec uiros mulierum ſimilis laudandos eſſe neq; uirorum mulieres.ni
ſi mulierem neceſſitas:aliqua coegerit.Idẽ cum in trecentorum numerum non eſſet electus:qui honos in urbe
ordine præſtabat:hilaris ſubridenſq; abibat.Reuocatus autẽ ab ephoris & quid ridet interrogatus iquit quo
niam urbi gratulor:quæ me trecentos meliores habet ciues.
Pliſtarchuſ Liſtarchus leonidæ filius ad eum qui interrogaſſet:q̃obcauſam a primis regibus minus appellarẽtur
p quoniam inquit illis erat opus rege agide.at illorum poſteris nequaq̃.Et cum quidam patronus cau/
ſarũ ridicula diceret non cauebis inquit:perægrinæ continua ridicula quo ipſe nõ fias ridiculuſ. quẽ
admodũ ii luctatores fiunt quiſe continuos in luctando præſtánt . Item ad eum qui luſcinam imitaretur:liben
Luſcina tius ait hoſpes luſcinam ipſá audirẽ.Dicẽte át quodá ipſũ a quopiá maledico laudari: miror id qdẽ ait ni me
pliſtonaſ fortaſſe mortuũ ei qs nũciarit.Ná bene loq de uiuo nemine ille poteſt.
Liſtonax Pauſaniæ filius cũ atticus quidam rhetor in ſcitiam lacedæmoniis obiiceret:recte inqt nar
Polydoruſ p ras.Nam e græcis omnibus ſoli nos mali nihil a uobis didicimus.
Olydorus alcamenis filius cũ frequentius quis minitaretur inimicis:neſcius inquit es maximam cru
Meſſena p ciatus partẽ abs te conſumi.Idẽ cum exercitum aduerſus Meſſenam educeret:interrogauit quidá:an
Argiui eſſet aduerſus fratres pugnaturus.minime inquit.ſed in id agri ſe profecturum:de quo nondum eẽt
ſors habita.Arguis autem rurſus poſt trecentorum illorum pugnam uniuerſis acie ſuperatis.Polydorum ſo/
cii hortabantur:ne oportunitatem prætermitteret:ſed hoſtum adortus murum urbem caperet.Nam cum &
uiri periſſent & uxores deſertæ eſſent:id facillimum factu fore.Quare ad eos ait æqua pugna aduerſarios uin
cere mea ſententia honeſtum eſt.Sed qui de agri terminis pugnauerimus:urbem capere cupiamus:iniuſtũ eſſe
duco:ueni.n.ut agrũ recuperarẽ:non ut urbem occuparem. Interrogatus ẽt q̃obrem ſpartiatæ fortiter in bel/
Polycratidaſ lo diſcrimen ſubeunt:quoniam inquit uereri duces non metuere didicere.
Ollycratidas ad regios ꝑtores una cum aliis legatione fungẽs cum ab iis iterrogarẽt.utrũ priuati ad
eſſẽt:an publice miſſi eſſent:ſi ait ipetrauerimus:publice miſſi ſumus:ſin minus impetrauerimus. pri
Phœbidaſ uatim adſumus.
Hœbidas cum quidam ante leuctrenſe diſcrimen dicerent:diem hunc demonſtraturum fortem uiꝝ
Clitori p inquit multi diem illum eſſe faciundum:qui fortẽ uirum monſtrare ſaluum poſſet.Et cum in eo lo/
loco a clitoris obſideretur.qui & difficilis eẽt & expers aquæ:fertur in ea fœdera ueniſſe:ut ſolũ bel
lo partum eis cederet.ſi una ſecum ſui omnes e proximo fonte biberent:Nam fontem hoſtes præſidiis tene/
bant.Poſt iuſiurandum uero coactis omnibus qui cum eo aderant.uoluiſſe illi qui nollet bibere:regnum da/
re.Quod cum nemo admiſiſſet:ſed bibiſſent oẽs ipſum ubi poſt oẽs deſcẽdiſſet:at ſeſe a qua iſperſiſſet:ẽt pre
telecer ſentibus hoſtibus ad ortum eſſe egroq; potitum.peride atq; non bibiſſet.
Elecer ad eũ qui dixiſſet patrẽ maledictis in ipſum uti:niſi iis inquit:dignus eſſem.haud pater utere
t rur.Dicente autem fratre non æque ciues ei aduerſari atq; ſibi:cum iiſdem tamen parentibus nat⁹ ſit
At iſtud inquit abſurdius.Nam quas ipſe neſcis:ego iniurias pati ſcio.interrogatus ẽt quid mos apd
eos eẽ:ut iuniores ſeniorib⁹ aſſurgerẽt quo inqt ita hi habẽtes i maiorib⁹ natu honerádis maiore honore pa/
Charilaiſ rentes ꝓſequát.Et cum qſpiam eſſet pcunctatus quátũ ſubſtátiæ poſſideret:plus inquit::quá ſat eſt.
Harilaus interrogatus quáobrẽ Lycurgus paucas adeo tuliſſet leges:qm̃ inquit pauca dicẽtibus pau
Lycurg⁹ c cis etiá legibus opus ẽ.Percunctáte át quodam quare puellas aperta facie:uxores autẽ uelata in ꝑpa
tulum agerent:quia inquit puellis uiri ſunt inueniendi.at uxoribus uiri ſeruandi.Idem cũ mancipiũ
quoddá audacius ei aduerſaretur ni ait:iraſcerer.enecarẽ te.Atq; interrogatus a quopiam quam putaret opti
má eẽ rẽpu.iqt in qua plurimi ciues inuicẽ ſine ſeditione uelint de uirtute certare.Itẽ cũ quis percũctaretur cur
oia deoꝝ ſigna cũ armis eẽnt apd ipſos poſita quo inqt nec q̃ i hoies exprobatiões obprobiaq; dñr pp timidi
tatẽ i deos referamus:nec iuuenes iermes diis imortalib⁹ ꝓces habeát.Ad illũ quoq; qui eẽt pcunctatuſ:qre nu

Amioꝝ legatis prolyxiore oratione utētibus dixere ſpartiatæ. Prima quidē obliti ſumus. Poſtrema
s uero ignoramus: quia res memoria exciderūt. Cū lōga orator prolyxaq; uſus oratiōe reſpōſiōes pete
ret quas ciuibus referret: refer igitur dixere: & te dicendo & nos audiēdo uix dediſſe. & ad thebanos
aliquibus de rebus cōtradicentes dixerūt: aut ſæpe minus oportet aut plus poſſe.

Acon i interrogatus quāob cauſam menti pilos plurimum nutris quo inquit canos intuens: nihil agā Lacon
ipſis in dignum.

a Lius cum eſſet quis percunctatus: quare ſcis breuibus utimini: quo inquit comminus cum hoſtib⁹ ma
nus conſeramus.

l Audante quopiā fortiſſimos pugnatores: iacon inquit in Troia.

a Lter cū audiſſet quoſdā in cæna ad bibēdū ui cogi: nō ēt ad edendū inquit ui cogūntur. Pinda

p Indarus cum ſcripſiſſet Græciæ ſuſtentaculum athenæ: lacon ait græciam funditus ruituram: ſi huiuſ rus
modi ſuſtineatur ſuſtentaculo.

e T cum quis intutus in tabula quadam picta iaconas ab Atthenienſibus iugulari diceret fortes quidē
athenienſes. iacon tempeſtiue ſubdit: & ii quidem in tabula.

a D quēdā uero q calūnioſa male dicta libēter audiret: iacon ait deſine aures aduerſus me benigne pſta

a Dteū q plecteret: ac diceret: inuitus erraui dixit qſpiā inuitus igr̄ ēt plectere. re.

i Ntutus quidam homines qui dum uita decederent: in ſellis curulibus ſedebant: abſit inquit ut hic ſe
deam: unde non licet aſſurgere ſeniori.

c Hii cū olim e cæna abeūtes in ephororū curia uomuiſſent: curulibuſq; in ſellis ubi ſedebant ephori de
ieciſſent: uæhementer primum qui ea feciſſent: inquirebant: an ciues ii eſſent. Vt uero chios extitiſſet ſenſerunt Chii
proclamauere chiis permittitur laſciuire.

c Vm qs amygdalas duplo uiliore pcio q̄ duros ſilices uenire aſpiceret: nunquid rari inquit ſūt lapides

l Vſcinīā quū qs uelliſſet: ac parū inueniſſet carnis: ait uox hoc ē & aliud nihil.

l Acon qs cū cynicū Diogenē cōplecti ſtatuā æreā uidiſſet in magna ui frigoris: pcūctatus ē: an rigeret Lacon
Quod cū ille negaſſet: ait quid nam igitur magnum facis.

e T cū metapontino cuidam iacon metū exprobaret attamē inquit non parū alieni habemus agri: hic
autē ait non ſolum igitur meticuloſi ſed etiam iniuſti eſtis.

p Eregrinus quidā cū ſpartæ rectus in alterū crus indueretur calceis: ait ad lacōa. Nequaq̄ tu lacō mea Peregri
ſententia quantum ego tēporis tantūdē ipſe ſtares ſuper pedem. Qui excipiens non enim ſtarem inqt nus
& ex anſeribus quidem nullus eſt qui nō ſtaret.

c Vm quis artis reahoricæ laudibus efferetur: aliquis lacon ait. At per geminos ars ſi ueritatem non te
tigerit: nec eſt nec unq̄ ſit futura.

a Rgiuus aliqūando cū dixiſſet: multa ſpartiatarū ſepulchra apud nos ſunt dixit lacon: at argiuorum Argius
apud nos ne ullum qdē: p inde atq; ii ſæpe agros adorti eſſent at ſpartam argiui nunq̄.

l Acō captiuus cū ueniret: diceretq; pco. lacona uendo: increpauit inquiens: captiuū proclamato Lacon

q Vidam ex iis militibus qui apud Lyſimachū merebant: ab illo interrogatus nunquid eſſet ex manci Lyſima
piis. Tu autem putas inquit ſtipēdio quatuor obolorū lacona ad te iterum. tus

c Vm thebani laconibus uictis ad leuctra ad ipſū Eurotā eſſent & qdā ictabundus diceret: ubi nunc la Thebāi
cones ſunt: lacon ab iis captus non adſunt: inquit. Nō. n. uos huc ueniſſetis. Leuctra

a Thenienſibus rogātib⁹ quo tēpore urbē tradiderāt. Samū ſibi dimitterēt: dixerūt: Cū ueſtri fueretis: Eurotas
tunc alios quoq; habere poſtulare. Ex quo ēt puerbium illud ē. Qui ſeſe ipſe non hēt: ſamum uult: Atheni

u Rbem quandam cum lacedæmonii ui cepiſſent: ephori dixerunt: periit lactatio iuuentutis. Non. n. enſes
poſt hac iuuenes habebant. quin eis repugnēt. Samus

a Liam urbem rege lacedæmonioꝝ pollicente ſe penitus euerſuꝝ. Nam ea laconibns negotia plerūq; Prouer
præbuerat: nequaq̄ permiſerunt inquientes nullomodo euertes: nec tolles iuuentutis cotem. bium

V ctantibus pædotribas qui pueros exercerent atq; erudirent: haud præficiebant: quo nō arte ſed uir Lyſāder
tute honori ſtuderent. Itaq; Lyſander interrogatus quonāmodo eū charon uiciſſet. igenio iqt atq; induſtria. Charon

p Hilippus quo tēpore in eorum ueniſſet agrum: cum ſcripſiſſet: utrum amice ſe ire uellent an hoſtili Philipp⁹
ter reſponderunt: neutrum. Antigo

l Egatum quendam cum ad Antigonum demetrii filiium miſiſſent. eum mulctauere: quoniam audiſ nus
ſent uocauiſſe illum regem: q̄uis medium annonæ cuiq; a rege in caritate portaret. Demetri

d Emetrius cū crimini daret: qd legatū unū ad ſe miſiſſent. Nō igr̄ ſatis ē: dixerūt ad unum unus: us

f Lagitioſus quidam ſententiam optimam cum tuliſſet: hanc quidem admiſerunt: at illo amoto ſentē Flagitio
tiam alteri qui honeſte uixiſſet inſcripſerunt. ſus

f Rates cum inuicem diſſentirent: ii patrem mulctauere: quod filios diſſidentis deſpiceret: Pſaltes

p Saltem aduenam mulctauere: quoniam digitis citharam pulſaret.

q Vo pueri pugnabant: quorum alter falce alterum uulnerauit lœtatali uulnere familiaribus āt pueris
cū is eēt pugnā dimiſſurus: pollicētibus auxiliū ſe laturos & illū q pcuſſerat interēpturos: nullo mo De iuſti
do p deos inqt. Non. n. eſt iuſtum. Et. n. ego feciſſem hoc ſi iuſtum aſſeq potuiſſem: fortiſq; fuiſſem.

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

Lter puellis quoniam adeſſet tempus:quo furari liberis pueris lege fas erat:quodcunq; quis poſſet:da
a baturq; turpitudini depræhendi:ubi qui cum illo una aderant:pueri uiua uulpecula furati ei cuſtodi
endam tradidiſſent: & ii qui illam amiſerant:quæſitum ueniſſent.uulpeculam hic ſubiecit ſub amictũ
beſtia uero exaſperaſcente ac pueri latus ad extra uſq; deuorãte:ne palam fieret:quieſcebat.Sed ut demum pꝰ
illorum abitionem factum pueri aſpexere:culparentq; dicentes melius fuiſſe manifeſtare uulpeculam q̃ celare
ad mortem uſq;:minime quidem inquit:ſed longe melius eſſe doloribus q̃ ſomno diem obire & quam homi
num ſermonibus diuulgari:ꝙ molliciciam tupiter uiuere curauerim.
Lacon Vm quidam in laconas in itinere incidiſſent:dixiſſentq; ſecunda eſtis fortuna uſi.nã hunc nuper la/
Antigo/ c trones abiere:dixerunt hi nequaq̃ ꝑ bellicoſiſſimũ Enyaliũ.ſed illi potius uſi ſunt q̃ i nos nõ ĩciderũt
nus l Acon interrogatus:quid ſciret:dixit liber eſſe.
Ver ſpartiata ab antigono rege captiuus factus ubi ueniſſet: aliis in rebus omnibus emptori pare/
p bat quaſcunq; libero faciundas exiſtimabat. Vt uero imperauit:ut matulã ferret:haud paſſus ẽ inqui/
ens non ſeruiã.Et cũ ille ſurrexiſſet:hic aſcenſa teſta ubi dixiſſet diſces emere:ſeipſũ ĩmiſit:atq; obiit.
a Lter cum ueniret:dicente quopiam ſi te emero:eris frugi.etiam ſi minus inquit emeris.
a Lius captiuus cũ ueniret:addẽte ꝑcone mãcipiũ uenũdare execrabilis ĩqt.non captiuum dicis:
Acon muſcam inſignis loco habens in clypeo & hanc ſane non maiorem uera muſca. ubi deridentes
Lacoo l quidam dixiſſent:hoc ad latendum eſſe ab eo factum:immo inquit ut manifeſtus fiam ſic enim proxi
me hoſtes aggredior:ut hoc inſigne ipſorum uiſui magnum ſit.
a Lter cum in ſympoſio lyra eſſet adducta. Non laconici inquit moris eſt nugari:
Partiata interrogatus an ſecura eſſet ad ſpartam uia.inquit:qualis acceſſeris.Leones enim eminus ꝓ
s ficiſcuntur a leone:lepores autem uenamur etiam intra tabernaculum.
Spartia N paleſtrico manũ nexu cũ ꝓſtratus qſpiã colluctatorẽ fruſtra pulſaret.atq; ad terrã traheret.ubi cor
i pore defatigatus deficeret.illius brachiũ mordebat.& alter ait mordes o lacon ſicut mulieres: nequa
quam inquit alter.ſed ut leones.
c Laudus ad bellum egreſſus quibuſdam cum ſequentibus ac ridentibus conuerſus ait:mala capita nõ
Claudus eſt cum hoſtibis fugiendo pugnandum.ſed manendo ordinemq; tuendo.
a Lter ictus ſagitta cum uita relinquerent.non hoc inquit ſibi curæ eẽ quod moreretur ſed quod a mol
li ac ſemiuiro ſagittario eſſet occiſus:egiſſetq; ipſe nihil.
c Vm in tabernam meritoriam quis diuertiſſet parandumq; cauponi dediſſet obſonium:ubi aliter ca
ſeum atq; oleum petiſſet:ait.ſi caſeum haberem.etiam obſonio egerẽ.
a D eum uero qui lampin æginetam beatum diceret.quoniam ditiſſimus eſſe uidebatur.erat.n.guber/
Lampis nator multarum nau um.lacon ait.Non attendo fœlicitati.q̃ pendeat ex funibus.
c Vm quis dixiſſet lacona mentiri.is reſpondit.liberi enim ſumus.alii uero ſi quando uera non dicunt
pectendi ſunt:
c Vum quis cadauer rectum ſiſtere uellet.atq; uiteretur.ubi factis omnibus id nequiſſet. per geminos
ait intus aliquid eẽ oportet.
Tynni/ t Ynnichus Thraſymuli filii mortem fortiter tulit in hunc uero epigramma huiuſmod ĩfactũ ẽ.
chus Exanimus pitanen clipeo thraſibulus in acri. Tunichus hunc igni cum daret.hæc loquitur
Thraſy/ Confoſſus ſeptẽ uulneribus rediit. Flere decet timidos oculis te nate ſepulchro.
bulu Paſſus ab argiuis q̃ ergo nulla gerebat. Condomeam ſiccis ac lacedæmonium.
epigram Lcibiadi athenienſi cum aquæ plurimum balneator funderet. lacon ait quidnam hoc ut immundo
ma a ualdeq; ſordido plus præbet.
Pitane Hilippo macedone quædam per epiſtolam lacedæmoniis imperante ii reſcripſerunt. Lacedæmonii
Argiui p philippo.de quibus nobis ſcripſiſti.non:Cũ ãt in agrũ laconicum philippus feciſſet impetum.ac oẽs
Alciba/ perire uiderentur.dixit ad quendam ex ſpartiatis.Quid nunc facietis o lacones? Quid.n.ĩqt aliud.
des quam fortiter moriemur.Soli.n.græcorũ nos liberi eſſe ac nõ parere aliis didicimus.
philippꝰ Oſt aduerſã agidis pugnã obſides Antipatro petente pueros qnquaginta. Etheochles ephorũ gerẽs
Epiſtola p ait qdẽ minime datũ ire.ne malis moribus imbuerent̃ pria inſtitutione priuati.nec ciues forẽt.ſenes
Agi uero aut mulieres ſi uellet duplo etiã pluris datum ire.Eo autem grauiter minitante niſi acciperet pu
Antipa/ blice reſponderunt.ſi grauiora morte imperites facibus moriemur.
ter Enex in olympiis dũ ludus ꝑageret̃ ſpectare affectabat:ubi ãt ſederet:nõ hẽbat.in multos uero ꝑfe/
etheocleſ ſ ctus locos erat & cõtumeliæ & cauillo recipiebat̃ q; a nemine. Vt ãt a lacedæmonios uenit.pueri oẽs
olympia aſſurrexere.pluresq; uiri ceſſere locũ.At cæteris græcis plauſu morẽ admiratis ac ſũmis laudibus efferẽtibus:ſe
nex ut mouit canumq; caput barbamq; ſenilem & lachrymaſſet ait. Heu miſero mihi ut oẽs græci quæ hone/
ſta ſint norunt.ſed iis lacedæmonii utuntur ſoli.
Erũt ãt qdã idẽ athenis quoq; accidiſſe. Nã cũ panathanæa agerent̃.attici ipſi ſenẽ ꝓbris inſeqbant̃
Pañathe ſ qppe q̃ eum ut ſuſcepturi inuitabant. Si uero accederet:.nõ recipiebãt. Vt ãt petitis fere oĩbus ad la/
næa cedæmonios uenit ſpectatores.oẽs e ſedilibus aſſurgẽtes locum cedebant.eo aũt facto mirifice turba
delectata inſigni admodum ſignificatione applauſit. Atq; ſpartiata quis dixit. Per geminos athenienſes qui/
dem quæ honeſta ſunt.ſciunt.non autem agũt.

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

m Endicus a locone petiit: at ſi tibi inquit dedero: eris pauperior. Tuæ uero huius ineptitudinis qui pri Mēdicus
mus porrexerit: auctor eſt futurus quippe qui inertem te fecerit. Lacon
Acon ubi quēpiā uidiſſet: q res diis imortalibus cōgregaret nihil ait curare deos: q ſe eēnt paupiores
al Vm quis adulterum apud turpem uxorem compræhendiſſet: afflicte ait quæ tibi neceſſitas.
a Lius oratorem audiens: q magnos uerter orationibus ambit⁹: & per gemino ait: fortis qui da hō hic
ad nullā propoſitum inſtruit: atq; exercet linguam.
c Vm lacedemonia qs ueniſſet: honore inſpecto quem iuniores ſenioribus præſtabant. in ſola inquid
ſparta ſeneſcere conducit.
i Nterrogatus lacon cuiuſmodi tyrtæus poeta eſſet bonus inquit: q iuuentutis animos & contume/
lia imbuat & ſtulticia.
a Lter cum in dolore oculo⁊ egrederet̃ ad bellum: & aliqui ei dicerent quo uadis ita affectus: aut qd
facturus. Si aliud inquit nihil egero ſaltē hoſtis gladium hebetaho. Buris
b Vris & ſpartis lacedæmonii ultro ad Xerxen pſa⁊ regē ad cruciatū cui lacedæmō p oraculo erat ob Spartis
noxia pfecti. Nā caducatores a rege ad ſe miſſos lacedæmonii occiderant: ubi ueniſſet ad regē iuſſe/ xerxes
rūt: quo uellet mō ſe p lacedæmoniis interimeret. Sed ut ille admiratus uiros liberauit: rogaretq; apd ſe ut ma
nerēt. Et quo nā pacto dixere uiuere hic poſſumus patria legibuſq; relictis & his uiris p qbus tm̄ itineris mori
turi uenimus: Ad eum indarnus dux maiorem immodum rogaret: ac fore diceret. ut ii æq; honoraretur atq; il Iudarnus
li: qui amici maxime apud regem ad dignitatem prouecti eſſent. dixerunt. ignorare uideris nobis: cuiuſmodi
res eſt libertas. cui mentis compos perla⁊ regnum aut pretulerit.
Acon quoniam de ſuperiore hoſpes cum declinaſſet: poſtridie uero ſtratis uſus lage magnificeq; exce Lacon
i pit. incendit ſtrata eaq; peſſundabat addēs: pp hæc heri ne in ſtorio qdē dormiui.
Lter cum ueniſſet athenas: aſpiciēs athenieſes q pnas & obnoxiū pclamarēt: & publicanos ac leno
a nes gererent: & alia inepta opera agerent: nihilq; turpe ducerent ubi in patriam reuertiſſet: percun/
ctantibus ex eo ciuibus qualia eſſent: quæ athenis uiderat: per ſimulationem dicebat omnia eſſe honeſta: orati
oneq; monſtrabat omnia apud athenienſes honeſta cenſeri: turpe aut nihil.
Lius quempiam de re interrogatus reſpondit: non. Vt āt is qui interrogaret: reſpondiſſet: tu mentiris
a uides ne inquit: te uanum eſſe q quæ noris: interroges.
Enerunt aliquando legati lacones ad lygdamini tyrannum. Vt uero ille differens ſæpe congredi tar/ lygdam⁹
u daret: diceren āt eum omnib⁹ in rebus moliter hēre: at iſti narrato dixere nos neq̄q̄ p deos immorta
lis ad ipſumu eniſſe: ut paleſtram cum eo luderemus: ſed ut diſſeremus:
l Acona quempiam cum quis miſteria edoceret: interrogabat: qd impiā maxime egiſſe ſibi conſcius eſ
ſet. Hic aūt ut dii ipſi norunt. At ubi ille magis magiſq; urgeret: ac diceret: oīo id eloq te oportet: cō/
tra lacō interogauit: cui me pri⁹ oportet eloq tibi ne an deo? illo āt dicēte. deo: Tu igit̃ inqt abſcendito.
Lter cum noctu monumentum ptæteriret: ac demonium quoddam uidere uiſus eēt: incurrebat: ut id
a lancea toleret. atq; infigens inquit. quo me fugis bis moritura anima.
Lius cum optaſſet ab leucade ſeipſum iacere: locum inſcendit: altitudineq; inſpecta auerſus ē. Quod
a cum ei daret̃ probro: inquit non exiſtimaram optioni alia maiore optione opus eſſe.
Lius in acie cum eſſet enſem in hoſtem demiſſurus: quoniam receptui ceciniſſent: nō etiam demiſſit.
a Quodā uero pcunctāte: cur hoſtē quē cepat: nō occidiſſet qm̄ inqt melius ē parere pricipi q̄ necare.
Aconi cuidam cum in olympia uictus iterum eſſet: dixit quis tuus aduerſarius o locon te melior fuit:
l minime inquit: ſed proſternendo aptior.
e Os q ad cōuiuia ingrederent̃ cuiq; nata maxius mōſtratis foribus per has ait: uerbū nullū egredit̃.
E cum nigrum qd dicit̃ ius apud eos maxime pbaret̃ adeo: ut ſenior ne carmē qdē appeteren ſed eā
e adoleſcentibus cederēt: fert̃ dionyſius ſi cylie tyrannus huius gratia emiſſe laconicū adoleſcētē: eiq; i
peraſſe: ius illud ſibi pararet: ac ſumptui nulli pceret: qd cū deinde guſtaſſet: offenſus deſpuiſſe: quo/
cunq; dixiſſe. o rex hoc iux tibi ueſcendum eſt: ubi te & laconice exercueris: & in eurota laueris.
Acones ubi modice in conuiuiis biberint: abeunt ſine funali. Non. n. licet pgere præuio lumine neq;
l hanc neq; aliam uiam: quo aſueſcant & ex tenebris ac noctu fidenter intrepideq; pficiſci.
Itteras pro neceſſitate diſcebant. Reliqua⁊ uero diſciplina⁊ admittebant nihil. Nec hoīum magis
uam libro⁊. Erat āt illa iis diſciplina. ut honeſte perent: labores conſtantiſſime tolerarent: pugnandoq; aut
uincerint: aut interirent. Degebant autem ſine tunicha amictū unū in annū capiētes. Erātq; corpibus ſqualidi
Et qui balneis utplurimum ungentiſq; abſtinerent. Dormiebant etiam una pro alis & turmis in thoris ex arū lycopho
dinibus factis: quas ſecus eurotam naſcentis ipſi conuehebant ſummitates manibus non ferro confringentes. nes
Per hyemem uero eos qui lycophones appellantur ſibi ſubiiciebant thoriſq; immiſcebāt. Ea enim materia ca
lidi quiddam hebere uidebatur. Auarę præterea eos pueros qui probo eſſent animo: permiſſum erat. coire aūt
cum iis turpiſſimum cenſebatur. perinde atq; non animus ſed corpus potius amaretur. qui uero eſſet accuſa/
tus perinde ut ad dedecus congrediens. is erat per omnem uitam imfamis.
m Os etiam fuit iuniores interrogari a ſenioribus: & quo proficiſcerentur & quamobrem atque
qui minus reſpondere. aut cauſas necteret obiurgari. Qui uero ſe preſente delinquentem non ob/

iurgaſſet.pari caſtigationi erat obnoxius:cui etiam delinquens ipſe Et q caſtigationem moleſte ferret. in ma/
gno erat opprobrio.Quod ſi quis in delicto eſſet depræhenſus.oportebat hunc quandam in urbe aram cir/
cuire ac uituperationem quamdam in ſe ipſum uerſu compoſitam canere. Quod aliud nihil erat quam ipſum
ſeinet obiurgare.erat etiam mos non proprios dũtaxat.ueteri patres atq; his parere ſed omnes etiam ſeniores
uerecundia proſequi.Et illis in uiis cedere e ſedilibuſq; aſſurgere:quietiſſimeq; tranſire.itaq; ius quilibet habe
bat non quemadmodum in aliis ciuitatibus ſuorum filiorum & ſeruorum ac poſſeſſionem ſed æque proximi
ac ſuarum rerum ut quam maxime iis communibus uterentur.& pinde atq; de rebus domeſticis curã gereret.
Et qui puer aquopiam caſtigatus ad patrem detuliſſet:turpe erat audienti patri:ſi minus eum rurſus caſtigaſ
ſet.Credebant enim ſibi ipſis ex inſtitutione patria nil turpe filiis imperare.

f Vrantur autem pueri ex eſculentis quidquid poſſint:diſcentes hi quidẽ ingenioſiſſime dormientibꝰ
aut negligentius cuſtodientibus inſidias tendere.qui uero fuerit dephenſus:uerberibus eſuriaq; mul
ctatur.Tenuis enim iis uiliſq; cæna eſt quo ſua induſtria indigentiam propulſãtes audere calereq; co/
gantur:in faciundo autem conuiuio propterea parſimonia utebantur:ut aſſueſcerent repleri nunq̃ poſſentq;
famem ferre.ita enim arbitrabantur uel ad bellum utiliores fore:ſi poſſent etiam ſine cibo labores tolerare: &
continentiores tenuioreſq; in multum uſq; tempus degerent a paucitate ſumptus.Et ſine obſonio degere æq;
atq; eſcam omnem admittere id exiſtimabant:ad meliorem ualetudinem corporum ab alimenti paucitate ha/
bitudinemq; accedere:putantes ii quidem ipſum ſpiritum:qui præ nimio alimento in profunditatem latitu/
dinemq; premat.in altitudinem corpora non præſſum attolere:facereq; pulcherrima.Graciles.n.& macilen
ti habitus artuũ agilitati parent:habitiores uero & carnoſi onere ſuo reluctantur.

a D hæc nemine minus modulis carminibuſq; ſtudebant.in iis autem ſtimulus quidam inerat ad uim a
nimi incitandam & ad impetum quaſi furentem quendam atq; ſtrenuum inducẽdum ac dictio erat
& facilis & ſeuera:habebatq; aliud nihil:q̃ tum eorum laudationes:qui generoſe fortiterq; uixiſſent:
ac præcare & fauſte pro ſparta occubuiſſent:tum etiam eorum uituperatione:qui metu id agere detrectaſſent:
perinde atq; triſtem uitam miſeramq; uixiſſent.Erat præterea præceptio quædam atq; iactantior excitatio pro
ætatum dignitate ad uirtutem.Tribus enim choris pro tribus ætatibus in celebritatibus conſtitutis unus ſene/
ctutis incipiens canebat.Nos olim fuimus robuſti iuuenes Florentis uero ætatis alter reſpondens:inquiebat
Nos autem ſumus:quod ſi uelis:periculum facito.At puericiæ tertius. Nos autem erimus multo profecto ro
buſtiores.atq; numeri primi illi quibus & in tripudiis & ad tibiam cum in hoſtes ferrentur:utebãtur.ut & for
titer & audenter agerent:mortemq; contemneret:incitabant.Nam lycurgus bellicæ exercitationi ſtudiũ muſi
lycurgus Muſæ
cæ admiſcuit:quo bellandi uehementia modulatione temperata conſonantiam conuenientiamq; haberet. ita
q; rex anteq̃ pugnas iniret:ſacrificabat muſis:quo & oratione præclaraq; memoria digna facinora pugnãtes
terpẽder
redderent.Quod ſi quis priſcæ muſicæ quicq̃ tranſgrederetur:haud ſinebat.Vnde etiam terpandrum: qui &
Timo/theus
uetuſtiſſimus eſſet: & reliquis per id temporis citharœdis preſtaret:ac heroicas res geſtas laudibus efferret:e/
phori tamen mulctarere:eiuſq; acceptam citharam affixere:quod unum ſolum neruum ob ſonni uarietatẽ ſu/
Carnii moduli
perfluo intendiſſet.Simplicioris enim duntaxat modulos probabant. at Timotheum quoniam carntis mo/
dulis ſtuderet:ephorog; unꝰ arrepto gladio ĩterrogauit:ex utra pte abſcideret:qui ſupereſſent ad ſeptẽ neruos
lycurgus

p Ræterea omnem ſepulchrorum ſuperſtitionem Lycurgus ſuſtulit concedens & in urbe ſepeliẽdoſ
mortuos & ſecus ſacella habenda monumenta.Piaculaq; amouit.& ne quid una ſepelirẽt uetuit:ſed
condentes corpus puniceo amictu & oleæ frondibus æq; omnis circundarent. inſcriptiones quoq;
quæ in ſepulchris fierent;prohibuit niſi eorum:qui belli obiſſent.itemq; & luctus & lamentationes.

a D hæc peregrinari eis non licebat:ne externis moribus ac malis uiuendi diſciplinis imbueretur,atque
ne peregrini qui in urbem confluerẽt: mali cuiuſpiam doctore ciuibus exiſterent:eos urbe exigendoſ
ſtatuit.Ei autem ciui quiſquis puerorum inſtitutionem minus ſeruaſſet:ciuitatis iura communia nõ
erant.Quidam uero tradidere quicunq; etiam peregrinus ciuilem exercitationem ſeruauiſſet pro lycurgi ſen
tentia eum participem factum portionis initio conſtitutæ.

u Endere inſuper non licebat.Vicinorum ſeruis æque ac propriis uti mos erat.Eodem modo & cani/
bus & equis:niſi iis opus eſſet heris.Et in agro ſiquis re aliqua egeret ubi aperuiſſet:portaſſetq; poſſe
ſoris res neceſſarias:obſignatum penum relinquebat.

i N bellis amictibus puniceis utebantur.Tum enim color eis uilis uidetur:tum coloris ſanguinolen/
tia plus metus imperitus præbet tum etiam ne apud hoſtes lætis clamoribus increbreſceret : ſiquis eo/
rum ſaucius fieret:ſed lateret illos id potius propter utilem coloris ſimilitudinem.

d Vm imperatoria calliditate uicerint hoſtes:marti boues ſacrificant. Quandocunq; autem aperto p̃/
lio:gallum.aſſuefacientes ſi quidem ductores ſuos non ſolum hellicoſos eſſe uerum etiam imperato/
ria caliditate aſtuciaque pollere.

ſ Vſpicationibus & optatis addunt iniuriam pati poſſe.Eorum autem ſupplicatio erat propter bo/
nas actiones quæ pulchra ſunt dare:& amplius nihil.

Venus
u Enerem colunt armis præditã atq; deos etiam oĩs & fœminas:& mares lanceas habere faciunt:tanq̃
omnes bellicam uirtutem habeant.Adduntq; præterea qui prouerbio utuntur.Qui manũ ad aliqd
fert upcare fortunam:perinde atque oporteat dos inuocare:cũ qd agreſſuri acturique ſũt:ſecus uero minime.

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

e T quo pueri a uinoſitate abhorrerēt:eis mácipia madida mōſtrabat.
m Os eis fuerat ne ianuas quidē pulſare ſed clamare extrinſecus.
p Ectinibus non ferreis ſed arundineis utebantur.
c Omedias & tragedias nequaq̄ audiebát quo neq; ſerio neq; ioco audirēt:quæ legibus cōtradicerēt.
Archilochū poetá cū eēt lacædemone eadē hora expulere:qm̄ accepiſſēt eū Poetice ſcripſiſſe melius eē amitte
re arma quam mori. Sic enim ait.

Aſpida quæ circa periit mihi callipon alto:
In luco. Saion poſſidet ille meam.
At caruiſſe armis quam mortem occumbere preſtat.
Aſpide pro capta mox melior dabitur.

Puellis & pueris communia ſunt ſacra.
f Ciraphidan ephori mulctauerūt q̄ a multis iniuriam acciperet.
ſ Cutacū militē interimere:qm̄ tælá quandam in ſecutum impoſuiſſet
a Doleſcentem qui in gymnaſio uerſaretur quoniam uiá q̄ ad Pyleá duceret:neſciēbat punierunt.
c Ephiſophonta qui poſſe diceret de qua uis re diem totum diſſerere:eiecerunt: ingētes oportere bo-
nū oratorē rebus parem habere orationem.
p Veri apud eos cæſi uirgis totū diē in ara Orthiæ dianæ ad mortē uſq; preſepe tolerāt ilares ac geſtiē-
tes æmulatione uictoriæ inuicē cōtēdentes:quis ipſorum & diutius & magis uerbera tollerarit. Et q
u ctor euaſerit tam illuſtris claruſq; habetur quam qui maxime. Dimicatio uero ipſa uocatur diſſlagellario. fit
autem ſingulis annis.
u Num uero id quoddá ex pulchris uiſum eſt beatiſq; inſtitutis q̄d ex huberátiam ocii ciuibus Lycur
gus inuenerit. Ná in ſordida arte uerſari nullo mō licebat:at ne in q̄ſtuaria quidē q̄ operoſam conge
riē negociationeſq; contineret:fecerat enim diuitias & ſpernendas & cōtēnendas omnino. Verum mácipia eis
agrū colebát:redditūq; ferebant antiquitus conſtitutū. Eratq; execrabile:ſiquis plus mercedis quenq̄ poſceret
quo & illi pp lucrū miniſteria libenter exequerentur & hi ne rurſus plus quererent.
Rohibebát ēt & eē nautæ & uiti nauali pugna. Verum cū poſteriore tpe p naualē pugná maritimi pri
cipatus potiti eēnt:rurſū eū ciuiū mores inquinari intuerentur deſtitere: Sed rurſus mutatione ſunt uſi
quēadmodū i aliis rebus omnibus. Et enim cōuectis ad lacedæmonios pecūiis qui conuexerant. iis
morte damnati ſunt. Ná Alcameni & Theopompo regibus oraculū redditum eſt fore:ut auaricia periret Spar
ta. Verumtamen, Lyſander cum feciſſet captiuos Athenieſes:& auri multū & argenti inuexit & hi quidem
exceperunt:uirūq; honorarunt. Itaq; Lycurgi legibus cum urbs uteretur:iuſiurandūq; ſeruaret :græciæ princi
patum bonitate legum & gloria an nos quingentos tenuit. Cum ea uero paulatim trangrederetur. & habēdi
auiditas diuitiarumq; ſtudium inuaderet:tum uires diminutæ ſunt tum ſocii propterea ſunt eos exoſi. Atta
men q̄uis ita haberent: poſt Philippi macedonis uictoriam ad cheroniam cum omnes eum græci & terra &
mari imperatorem appellaſſent ac etiam Alexandrum filium poſt fuſos euerſoſq; Thebanos:ſoli lacedæmo-
nii licet urbem ſine muris haberent:eſſentq; admodum pauci ob cōtinua bella tum etiam longe imbecilliores
& q facile capi poſſent:tamen cū breues admodū quaſdam lycurgi inſtitutiōis ſcintillas adhuc ſeruarent:ne-
q; una militarunt nec cum his nec cum aliis deinceps macedonicis regibus neq; in cōem cōceſſum ingreſſi ſūt
neq; tributum tulerunt, quouſq; deſpectis oīno Lycurgi legibus a propriis ciuibus in tyránida acti neq; ápli-
us quicq̄; ex patria inſtitutione ſeruantes & aliorum effecti ſimiles ſuperiorem gloriam elationemq; amiſerūt
in ſeruitutemq; migrauerunt:ac nunc quēadmodum alii græci romanis parent.
Rgileonis braſidæ mater cum eius filius diem obiſſet:ut amphipolitæ quidam qui ſpartam uenerát
a eam adiſſent:interrogauit:ſi decore & pro ſpartæ dignitate filius obierat. Magnificátibus uero illis
atq; dicentibus illum lacedæmoniorum omnium in operibus optimum fuiſſe:ait o hoſpites & æqu
us quidem filius meus & bonus fuit uerum multos habet lacedæmon illo meliores.
Orgo cleomenis regis filia cum ariſtagoras mileſius eum hortaretur:ut bellum aduerſus regē pro Io
g nibus gereret:grandēq; polliceretur pecuniá: & quo magis is cōtradicebat:eo plus hic pecuniarū ad
deret:corrūpet te inquit pater peregrinellus iſte;ni clerius ædibus eieceris. Et cū ei aliqn̄ pater iperaſ
ſet: ut cuidá mercedis rōe frumentū daret:addidiſſet:docuit.n.me uinū facere mitius. Ita o pater inqt:qn̄ uini
plus potabitur:bibentes etiam delicatiores ac deteriores futuri ſūt. At ariſtagoram cum a quodam ex famulis
calciari aſpiceret:pater inquit:nunquid peregrinus iſte manibus caret Eadē cū peregrinus quidá molliter otio
ſtuderet illum urgens atq; extrudēs:nō hinc inquit abis:qui nec quæ mulieris ſunt:potes. Interrogata uero a q̄
piam attica:cur ſolæ uos lacænæ uiris imperitis quia inquit ſolæ ēt uiros parimus. Ad poſtremū cū uirum leo-
nidan ad thermophylas egredientem hortaretur:ut ſe ſparta dignū oſtēderet:interrogaretq; quid ſibi agendū
eēt. is ait:ut & bono nuberet. & bonos pareret liberos.
c Yrtia cum aliquando ex eius filia nepos Acrotatui ex quadam puerorum pugna multa cepiſſet uer-
g bera:eſſetq; domum delatus ut mortuus: domeſticis familiaribuſq; flentibus. Non tacebitis ait mon
ſtrauit enim cuius eſſet ſanguinis. Nec inquit fores uociferandi ſunt:ſe curandi. Cū nuncius ueniſſet ex creta:
q acrotati mortē nunciaret. Nōne ait:erat cū iret aduerſus hoſtes:aut interficiendus ab illis aut illos interfe-

Dama/ A materia cũ filiũ audiſſet & timidũ & ſeipſa idignũ ubi audiuiſſet:enecauit:i ſcriptiſq; hoc epigráma
tria d Hunc timidum mater damatrion ipſa peremit.
Epigrá/ Nec dignum matre nec lacedæmonium.
ma a Ltera lacæna filiũ q ex acie fugerat:interfecit: iquiens non meũ eſt hoc germen:a q̃ hoc eſt epigráma
Epigrá/ Vade malum ger men:tenebras pete:quenq; prorſus
ma Eurotas cernas nec fluat ad timidas.
Sicatulus nequam perrexeris:ito ſub horcum
Nec ſparta dignus nec generis titulis
Alia cum filius in acie cecidiſſet:ait
Sic flendum timidos:hilaris te nate ſepulchro
Epigrá/ Condo meum pariter & lacedæmonium
ma Vdiens quædam quod & ſeruatus filius eſſet:fugiſſetq; ex hoſtibus ſcribit ei Mala de te fama diffuſa
Epiſtola a e ſt:aut hanc nunc elue:aut ne ſis.
a Lia cum filii fugiſſent ex pugna:ad eamq; ueniſſent.Quo inquit uenitis fugientes ignaua mancipia?
Epiſtola a an huc unde egreſſi eſtis regreſſuri? & ea quidem ſublatis ueſtibus pudibunda eis oſtendens.
Chii Vædam filium aduenientem intuta percunctata eſt:quid ageret pa tria: Qui cũ dixiſſet:omnes perie
Prædare q re:ſublatam tegulam in eum imiſit:atq; interfecit.Inquiens te igitur malum nuncium miſere nobis.
tus Vodá matri narráte gñoſá fratris morté deinde nó turpe tibi ẽ ait ab huiuſmodi comitatu aberraſſe.
Teleutra Vm q̃dá filios qnq; quos habebat ad id bellũ emiſiſſet:q̃ i ſuburbiis gerebat̃:ſtetiſſetq; expectás eué
Epiſtola c tũ pugnæ ubiq; aduenit:atq; percũctáti ſibi nũciauit filios oĩs obiſſe:at nó hoc inqt pcũctabat igna/
uum mácipiũ:ſed q̃d agit patria:qui cũ dixiſſet ab ea uictoriá eẽ:libenter igit̃ ait:accipio etiá filiorum morté.
Epeliens quædam filium ut tenuis quædam anicula accedens dixiſſet o mulier fortunæ: per geminos
ſ bonæ reſpondit.E enim qua gratia eum peperi:ut pro Sparta morere hoc mihi contigit.
Vlier quædam Ionica cum ob quendam pannum ſuum gloriaretur cumq; prætioſum:lacæna mon/
m ſtratis quattuor filiis qui decori fortiſſimiq; eſſent.Talia inquit eſſe oportet honeſtæ ac bonæ mulie
ris opera:& hiſce iactari atq; extolli.
Lia cum de filio accepiſſet:ut male a peregrinatione reuerteretur.ſcripſit.Mala tibi fama diffuſa eſt:
a uel hanc abiice:uel morere.
Imiliter etiam cum chorum exules ſpartam ueniſſent:prædaretur ualde accuſabát. Quem ubi mater
ſ Teleutia accerſiſſet:& ea quorum accuſabatur:audiſſet:ſibiq; filius deliquere uideretur:litteras ad eũ
dedit:Mater p̃dareto.Aut age meliora:aut iſtic mane.Ná ſi Spartá ueneris de ſalute tibi deſpandũ ẽ
Ltera filio q eẽt iniuriæ accuſatus.Nate inqt aut crimine aut uita te ipſum abſolue.
a Lia claudũ filiũ p̃mittés in acié.Nate ait cũ incendis memento uirtutis.
a Lia,cũ filius ab acie pede uulnerato reuerteret̃:uehementerq; doleret. Si uirtutis inquit nate mimine/
ris cũ non dolebis tum etiam audebis.
Acon belli uulneratus nec ualés icedeř q̃drupedũ more iter faciebat.is q̃m ridiculo eẽt:cũ uerecũdar̃
l tur ait mater & quáto ẽ nate melius ob fortitudiné lætari q̃ ob ridiculũ fatuorũ uerecundari.
a Lia cũ filio iterũ clipeũ traderet eũque hortaret̃.Nate inquit aut hunc aut in hoc.
a Lia filio qui ad bellũ proficiſcebatur cũ traderet clipeum hunc ait tibi pater ſeruauit ſéper.Quare tu
quoq; uel hunc ſerua uel morere.
a Lia ad filiũ qui diceret paruũ habere enſem:ait adde etiá inceſſum.
a Lia cũ audiſſet filiũ in acie fortiter agendo interiſſe:meus enim ĩqt eras Ac cũ de altero accepiſſe q̃d
præ timiditate ſeruatus eẽt.non enim eras inquit meus.
Ltera cum audiſſet filiũ in pugna mortuũ eẽ:ait.Quéadmodũ locatus fuerat.eum ponite ſuppleat
autem frater illius locum.
a lia cũ publica populi totius pompa fungeret̃ audiuit fratrẽ in acie uictorẽ mori ex uulnerũ multitu/
dine itaq; minime coroná.poſuit ſed exultans potius ait ad proximas.Vt multo melius eſt amicæ in acie ui/
rem mori q̃ olympiorum ſuperatorem uiuere.
c Vm q̃dá ſorori narraret generoſam ipſius filii mortẽ illa inqt ſiquid pp illũ lætata ſum tátum pp te
mæreo qui preclarum comitem reliqueris.
Acæná qs iterpellauit an ſe uitiandá cócederet hæc át inqt eqdẽ cũ puella eſſem didici parere patri &
hoc ægi mulier át uiro:Si ergo me iuſta rogat huic manifeſtum faciat primũ:
u Irgo paupercula interrogatá quá marito doté daret patriá iniquit pudicitiá.
l Acená iterrogata an coiſſet cum uiro minime ego inquit ſed ille mecũ.
Vm q̃dá eſſet clam cópreſſa fœtũq; perdidiſſet ſic nulla emiſſa uoce ſe cóſtátẽ toleráteq; præſtitit ut
c & parentes alioſq; proximos latuerit cum abhortiuum faceret Nam dolorum magnitudinem uicit
feditas quæ turpitudinem eſt adorta
l Acæna cum ueniret interrogata quid ſciret ait fidelis eẽ.
a Lia captiuitaté acta idẽtide interrogata:bene inquit adminiſtrare rem familiaré.
iterrogata quædá a quopiá an bona foret ſi ſe emerit equidẽ ẽt ſi non emeris

Lia cũ ueniret: ꝑcone pcunctãte quidnã ſciret libera inqt ẽẽ. Vt ãt emptor quedã indigna libera im
a peraſſet: inquiens gemes: q tibiipſi huiuſmodi poſſeſſionis inuideris. ſeipſã exegit.
Mediolani Kalen. octobres: M.cccc.liiii.

FRANCISCVS PHILelphus Federico Cornelio Salutem.

Vod multarum legum mentionem factam inuenias apud. M. Tulliũ Ciceronẽ: & apud.
T. Liuium alioſq́ ueteres ſcriptores neq́ quid legibus illis contineretur aut q̃ obcauſam la-
q tæ fuerint: ſatis intelligas ob eamq́ rem quid ipſe habeam certi: ſcire cupias: non teneo diu
tius te ſuſpenſum. Itaq́ leges eas. quæ crebriores ſunt magiſq́ neceſſariæ quo facilius & cla
rius ueterum oratorũ atq́ hiſtoricorum & ipſorum quoq́ iuriſcõſultoꝝ ſcripta locis ſuis
cõprehendantur: hiſce litteris ſubieci. Vale. Ex bononia. iii. idus apriles. M.cccc.xxxix.

Gnæus Pompeius ſtrabo ueteribus in colis tranſpadanis ius latii dedit & ꝙ cæteræ coloniæ latinæ habebant — lex pom
ideſt ut petendi magiſtratus & ciuitatis Romæ ius adipiſcerentur. — peia
Portia lege nõ licebat interfici ciuem romanum uerum uirgis uerberari. Hoc autem ſignificatur qđ ea re tol le — lex Por
retur dignitas ciuilis: & redigeretur in ſeruum quia tãdẽ faciebat ſeruum. — tia
Fabius adiecit pœnã iis qui non certo numero ut ante fuerant definiti: deducerunt: & ſectarentur candidatoſ — lex fabia
in campum comitiorum tempore. — lex Clo
P. Clodius Tri. plebis: legem tulit perniciosã. L. piſone & Gabino conſulib us nequis per eos dies quibus cũ — dia
populo agi liceret de cœlo ſeruaret contra legẽ Fuſiam & Aeliæm. — lex Cin
Cinthius legẽ tulit. q̃ cauet antiquitus: nequis ob cãm orãdã donum pecuniã ue acciperet. — thia
Aurelius cotta prætor legẽ tulit quibus temporibus uerres a Cicerone accuſatus ẽ q̃ cõmunicata ſunt iudicia — lex aure
ſenatui & equitibus romanis & tribunis æraiis. — lia
M. Opius legẽ tulit: ne ſuperfluo ornatu mulieres romanæ uterentur: neue pilẽtis. i. redis penſilibus uæheren — lex opia
tur neue plus uncia in auribus appenderent. — lex pom
Gn. Põpeius magn⁹ legẽ tulit ut quæſtores ſuffragio populi ea iis q cõſules fuerãt crearentur. — peia
Valerius publicola legem tulit ut nulli magiſtratui liceret corpus Romani ciuis in dicta cauſa cõdẽnare lice- — lex uale
retq́ damnatis ad populũ prouocare. — ria
Aquilius legẽ tulit de dolo malo de fraude de deceptione de ſimulatione. — lex aqlia
Malius acili⁹ glabrio legẽ tulit de pecuniis repetũdis ſeueriſſimã q̃ ne cõperendinari quidẽ reũ ſit. — lex acilia
Veconius legem tulit nequis cenſus hoc eſt pecunioſus hæredẽ unicã relinqueret filiam. Erat autẽ cenſus ille: — lex ueco
qui cẽtũ milia ſeſtertium in profeſſione detuliſſet. — nia
G. Calphurnius piſo legem de ambitu tulit ſuo conſultu: quæ præter alias pœnas pœcuniaria etiam pœna fu — lex cal-
erat adiecta. — phurnia
Gabinus legem tulit: qu a bellum Gn. Pompeio de perſẽquendis piratis datum eſt aduerſus. l. Trebelli tri. ple — lex gabi-
bis interceſſionem. — nia
Papius ciuis Romanus legẽ tulit ut peregrini urbe Roma uti prohiberentur. — l. papia
Qu. Latortus cũ adoleſcentes in cõtractibus circũuenⁱri ſolerẽt. pœnã eoꝝ deceptori adiecit. — lex lato-
Clodius tribunus plebis legem tulit annoniam ut frumentum populo quod antea ſenis æris ac trientibus in — ria
ſingulos modios dabitur gratis daretur. — lex clo
Clodius idẽ Tri. plebis legẽ tulit de collegis reſtituendis q̃ lex ex ſeruoꝝ fæce conſtituta dicitur. — dia. i.
Clodius idẽ Tri. plebis legẽ tulit ne quẽ cenſores in ſenatu legendo preterirent neue qua ignominia afficerẽt — lex clo-
niſi utriuſq́ cẽnſoris ſententia damnatus eſſet. — dia. ii.
Aurelius cotta iudiciariã legẽ tulit cũ eẽt pretor qua cõmunicata ſunt iudicia ſenatui & equitibus romãis & — lex clo-
tribunis ærariis ut ex iis tribus ordinibus lecti iudices res iudicarent. — dia. iii.
Qu. uarius Tri. plebis legem tulit ut quereretur de iis quorum ope conſiliõue ſocii contra populum Roma- — lex iudi-
num arma ſumpſiſſent. — caria au-
Cornelius cõſul rettulit in ſenatu. ut qm̃ exterarũ nationũ legatis pecunia mutuo daretur uſura turpiaq́ & fa — relia
moſa ex eo lucra fierent nequis legatis exteraꝝ nationũ pecuniã expẽſam fœneraret. — lex uaria
Cornelius idẽ legem tulit: nequis in ſenatu legibus ſolueretur niſi ſenatores ducenti adfuiſſent neu quis eu ab — lex cor-
ſolutus eſſet intercederet: cum ea de re ad populum ferretur. — nelia. i.
Cornelius idẽ legẽ tulit ut prætores edictis ſuis perpetuis ius dicerent. — lex cor-
P. Licinius craſſus orator: & Qu. ſcæuola pont. max. idẽq́ orator: & iuriſcõſult⁹ duo oĩum ſapiẽtiſſimi cõ- — nelia. ii.
ſules legẽ de ciuibus regũdis tulerũt i eoꝝ cõſulatu cũ ſũma cupiditate urbis Romæ italici populi tenerẽt: & — l. cor. iii.
obid magna ps eoꝝ ꝑ ciuibus Romanis ſegereret neceſſaria lex uiſa eſt ut iſtæ q́ſq́ ciuitatis ius redigeret. — lex lici-
M. iunius ſiluius cõſul cũ. Qu. cecilio metello numedico legem bello crimbrico tulit quod diu praue ſimul — nia &
& infeliciter geſtum ẽ propter diminuta militiæ ſtipendia. — mutia
Manilius tri. plebis legem tulit. qua Gn. Pompeius magnus bellum aduerſus regem ponti. Mitridante extra — lex iunia
ordinem gereret. — lex mani
Poſt exactos reges anno. xvi. cum plebs propter nimiam potentium dominationẽ in montẽ ſacrũ trans anie — lia

nem ſeceſſiſſent:& ibi armata conſediſſet duos primos tribunos crearũt:qui deinde ad numeꝝ.x. aucti ſunt
& legẽ cõdixerunt:quibus ſuũ in patres ius tuerentur priuſq̃ in urbẽ reuerterentur. Vnde & ſacratæ dicunt
ad patrũ plebiſq; concordiá prrtinentes.
Caſſius longinus.L:filius legem tulit;qua populus per tabellam ſuffragium ferret :G.Mario &.G.Flacco
conſulibus.
(lex caſſia.i.) Caſſius idem alteram legem tulit ad minuendam nobilitatis potentiam:ut quem populus damnaſſet: cuiue i
perium abrogaſſet in ſenatu ne eſſet.
(lex caſſia.ii.) Aurelius cotta legẽ dedit:cũ Sylla ad diminuenda:in plebis potẽtiá multos cum ei magiſtratus ademiſſet:ut
plebi liceret interceptos magiſtratuſ capere.& comunicata ſunt iudicia ſenatui & equitibuſ Romaniſ & tri/
bu ærariiſ.Vnde & lex iudiciaria dicta eſt:
(lex aurelii cottæ) L.Roſciuſ otho conſul legem tulit:ut in theatro equitibuſ romaniſ ordineſ qnattuordeci ſpectãdi gr̃a darẽt
(lex roſcia) M·Plotiuſ ſyllanuſ legẽ tulit cũ eẽt tri.pl.Gn.Põpeio ſtrabone & .l.portio catone cõſulibuſ:qua tribuſ ſin/
gulæ ex eo numero quinoſ de noſ ſuffragiõ crearent:qui eo anno iudicarẽt ex eo factum eſt ut ſenatoreſ quo
q; in eo numero eſſent ut quidam etiam ex ipſa lege.
(lex plotia) Satyria lex eſt quæ uno rogatu multa ſimul & uaria cõprehendit.ut uultiſne:iubetiſne:Vt cũ iugurtha bellũ
cõponat elephantoſ tradat oiſ:tranſfugaſ reddat uniuerſos.
(lex ſatyra) Otho tri.plebis legem tulit:nequis in ordine equeſtri ſpectaturus ſederet:niſi ſeſtertia quadragentam illia poſ
ſideret:qd ſi cõtingeret quiſqs eẽt:ſiue ingenuus ſiuẽ libertus:inter equites ſpectare ei liceret i gradu.xiiii.
(lex othonis) Scatinus legẽ tulit qua pueroꝝ cõcubitores graui ſupplicio afficerent quos arſenocetas uocant.
(lex ſcatinia) G.Iulius cæſar lege ſanxit nẽ adulteri forent deprehenſi aũt ſupplicio dederentur:
(lex iulia) Mamillius tri.pl.legem tulit ut quando res a nobilibus aduerſe geſtæ fuerant:etiam ii ad magiſtratus geren/
dos admitterentur quorum maiorem in romana rep.magiſtratus nõ exercuiſſẽt huiuſmodi ãt homines noui
(lex mamillia) Sempronius grachus legem tulit qua frũmentum e publico diſtribueretur populo romano quæ/appellantur
frumentaria dicta eſt.
(lex ſempronia) Qu.hortẽſius dictator cũ antiquioribus temporibus patricii plebiſcitis neqnáquá tenerentur eá tulit legem
ut eo iure quod plebs ſtatuiſſet & patricii & omnes quirites tenerentur.
(lex hortenſia) Annariá legẽ appellãt:que modũ annoꝝ finit quibus magiſtratus capiundi poreſtas ſit.
(lex annaria) Aelius & Fuſius tribuni plebis ſua auctoritate legẽ tulerunt nequis p eos dies quibus cũ populo liceret:non
niſi de celo ceruaſſet quippiá ageret.
(lex ælia & fuſia) Lex aterimą cõſtituit ut cũ moſ priſcus fuiſſet irrogãdæ mũlctæ p magiſtratus ouis aut bouiſ nomine ouiſ ære
demo.boſ aũt ære centeno definiri intelligãtur.
(lex aterina) Falcidus legẽ tulit qua cauetur ne pluſ legare liceret q̃ lege clodia:ut emptoꝝ bonoꝝ ẽ unciaſ nonẽ:idq; ip/
ſoꝝ teſtatorũ gratia prouiſum eſt ob id:quod plærũq; inteſtati moriebantur recuſantibuſ ſcriptis hæredibus
pro nullo aut minimo lucro hereditatisr
(lex falcidia) Flauius inter iudicia publica conſtituit de plagiariis cũ quis plagioes ideſt obliquis & inſidioſis pollicitatio
nibus ſeruũ a domino uel filium a patre ſubtrahit uel etiam pecus.
(lex flauia) Iulius cæſar legem de peculatu ſanxit in eos qui rem uel publicam uel religioſam uel ſacram furati ſunt uel furã
tibus miniſterium adhibuerint uel qui furta ſcienteſ ſuſceperint quos uel capitali animaduerſionẽ uel depor/
tationis pœna puniri iuſſit.
(lex iulia) Cornelius legem in eos tulit:quæ & teſtamentaria uocatur qui teſtamentum uel alias tabulas falſas ſcripſerit
(lex cronelia) ſignauerit recitauerit ſubiecerit quiue ſignum adulterinũ fecerit ſculpſerit expreſſerit: Seruos quidem ultimo
affecit ſupplicio liberos autem deportatione.
(lex pompeia) Ponpeius aſperrimum crimen noua pena parricidas perſequitur.Siquis parentis aut filii fata perpetrauerit:
ſiue clam ſiue palã inſutus culleo cũ caiæ & gallo gallinacio uipera & ſima uel in uicinũ mare uel in amnẽ p/
(lex cornelia) iceretur ut inter færales anguſtias cõprehenſus omnium elementorum uſu uiuus carere incipiat.& ei cæli ſup
ſtiti terra mortuo auferatur.
(lex latoria) Cornelius legem in eos tulit qui homines occidendi cauſa cum tœlo ambulẽt ultore gladio eos perſequens
Tælum ãt interpratatum eſt oẽ quod longe iaci poteſt ut lapis lignum ferrũ apo tu telos ideſt longe ſciunt &
(lex apuleia) græci belos quod ſagittam ſignificat apo tu balein quod ſignificat iacere.
Lator.us ciuis romanus legem condidit:qua cautum erat ut ſiquis pupillorum bona direperet accerrimas pe
Apuleius legẽ tulit qua cauebatur:ſiquis publicã maieſtatẽ minuiſſet capitalis eẽt. /nas lueret.

Finis de legibus.

Franciſcus Philelphus Petro Iuſtino Philelpho.Sal.

Vdio te angi animi ex obitu Alfinæ matris honeſtiſſimæ & probatiſſime fœminæ uehemẽ
tius q̃ par eſt.Amiſiſti tu ſane matrem at ego filiam:cum enim nata eſſet ex Nicolao fratre
meo germano:habereturq; tholẽtini primaria quædá mulier eá certe diligebam ut filiá ita/
q; non minor mihi in ea iactura facta eſt q̃ tibi filio.Num fortaſſis ignoras ea nos lege na/
tos omnis ut tãdem moriamur.Illorum dolẽda mors ẽ:qui nunq̃ meminere ſe morituros
At Alfina quid de hac mortali uita ſentiret liquido fecit exploratum omnibus cũ foret ul/
q; pietatis & chriſtiane religionis obſeruantiſſima miſericordie opibus:aſſidue dedita.Nullo in proximos:/

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

odio tenebantur iniuriarum non minus oblita q̄ beneficentiæ memor. intelligebat in hoc ſæculo nihil eē fir/
mi: nihil ſtabile: nihil ſūmopere appetēdum. Sed ueram & optandam tranquillitatem ac beatitudinem ī cælo
repoſitam ad quā peruenire qui uellet: eum uacare oportere omni ſorde mundana ſeruari ab angelis habitacu
la bonorū infernalis penas & intollerabilis cruciatus iis apud inferos conſtitutos: qui ſui deiq̧ obliti uitam
uiuerent bælluarum. Nihil neq̧ faciebat: neq̧ cogitabat cuius non redderet probatiſſimam ratōnem. Erat ab
omni muliebri uanitate atq̧ imundicia abhorrens. Cibo ac potu utebatur moderatiſſimo eoq̧ minime deli/
cato. Norat. n. oris in continētiam iter parare ad illecebras & obſcœnas corporis uoluptates: quibus & cor
pus uitiaret̄ & anima. Et quia dicederat ei cū imortali deo eſſe ſermonem: qui diuinis orationibus ſtuderet q̄c
quid ſub ripere poterat a domeſticis negociis: illiſq̧ neceſſariis: id oē orando uſurpabat. Præſtabat formæ bo
nitate cunctas mulieres Tholētinates. quā ipſa nulla fouebat arte: ſed ea grauitate pudoreq̧ leniebat: ut uene/
rabilis omnibus redderetur. Familiam ſuam bene moratam ut redderet, modeſtiſſimis ſuis moribus curabat
eſſe exēplo. Celebrationi hoſtiæ chriſtiane: ut q̄ deuotiſſime intereſſent ne unū quidem diem prætermiſit unq̄
Liberos ſuos caſtigatione magis q̄ uerberibus inſtituebat caſtigationē inquiens dici humanitatis uerbera ira
cundiæ: quæ a furore alio nihilo diſtare q̄ tempore iuſticiam non legibus ſed bono & æquo metiebat̄. Con/
ſtantiam in ſexu muliebri apprime laudabat Leuitatē non oderat modo ſed etiam exercebat̄. Fortitudinem
probabat eam: cui nihil admixtū eſſet excandeſcentiæ. Et ut prudentiæ operibus gaudebat ita ab omni mala
malitia perinde quaſi a teterrima quadam peſte auertebatur. Somni erat pauciſſimi. cumq̧ uigilaret: omnis
eius cogitatio erat de animæ imortalitate ac futura uita. Præterea per noctem cogitabat: quid ī die foret actu
Parſimoniam domeſticis in rebus amplectebantur. inde diuinis uero liberalitatem ac munificentiam. ieiuni
is quibus ſupra naturam muliebrem utebantur reddi ſe dicebat & ingenio perſpicatiorem & membris ualidi
orem ſed quid hæc tibi & alia plura cōmemorem quorum non es ignarus. Nempe ut memineris ex talibus ui
tæ inſtitutis laudatiſſimiſq̧ operibus nihil mali Alfinæ matri euenire potuiſſe ſed iam ea contigiſſe bona: que
maxime optabat cum eēt in uita. Fruitur. enim æterna beatitudine. bræuiq̧ futurum ſperat: ut illud poſſide/
at habitaculum quod angelica cuſtodia ſibi ſeruatum nouit. Deū omnipotētē pro te orare non deſinit: ut hāc
uitæ peregrinationē ita tranſigas: ut ſecū una in celeſti patria ſis futurus. Hæc ſi tecum ipſe cogitabis: iudicabiſ
profecto non modo tibi non eſſe dolēdum ſed lætandū potius: q̄d ea ſis matre natus: cuius ſanctiſſimis meri
tis in cæleſtē ſis gloriā peruenturus. Vale ex urbe. xv. calē. Martias. M. cccc. lxxvi.

Inſtructione del ben uiuere utiliſſima. cōpoſta p̄ il ſūmo oratore & poeta Frāciſco philelpho allo illuſtriſ/
ſimo principe & excellentiſſimo ſignore Philiberto inclyto duca de Sauogla.

Sſendome per parte della noſtra excellentia demandato illuſtriſſimo principe Philiberto īclyto du
ca de Sauogla quale ordene e qual uia obſeruare dobbiate circa. linſtructione dela uoſtra uita coſtūi
e doctrina cominciando dala preſente uoſtra etate de quattordece anni e coſi poi perſeuerādo inſi
no a quel tempo: nel quale per uoi medeſimo tutto cognoſcerete ho giudicato non potere honeſtamente fu
gire queſto laudatiſſimo ſtudio etiam dio che per le m e occupationi lequale ſono non pichole & appreſſo p̄
la mia etate dannigia ottantauno me ſia molto laborioſo. E quantunq̧ piu ragioni me induca a ſatiſſare alla
uoſtra laudatiſſima demanda pur due tra laltre piu me ſtringe. Luna per eſſere la uoſtra celſitudine congiun
ta per piu affinita con queſti inuictiſſimi e potentiſſimi principi e ſignori madonna Bōa uoſtra amida e miſ
ſere Giouani galeazo maria ſforza uoſtro cognato ducheſſa & duca de Milano Laltra ragione procede da q̄
li honori & ſingulari benifici conferiti in Mario mio dilectiſſimo filiolo per quello excellentiſſimo & opti/
mo principe & duca de ſauogla monſignore Aloyſi uoſtro auo e progenitore ilperche con breue compēdio
me ſforzaro ſatiſfare al uoſtro deſyo in tal modo parlando. Sopra ognaltra coſa douete ſempre hauere la men
te a lo omnipotente dio: da cui ſolo procedono le ſegnorie & reami & īperii & ognaltro bene humano. La
iuſtitia e la pieta ſono due principaliſſime uirtute nel principe. La iuſticia e diſtributiua deli officii humani ſe
condo li meriti de ciaſchuno: la pieta conſiſte nel culto diuino. Ne anchora laltre uirtute ſe debono mette/
re in negligentia come e la forteza de lanimo in non temere li pericoli oltra el biſogno: ma metterſe al retaglio
dela morte per la ſalute dela patria. quantunq̧ dire ſolea il nobeliſſimo re Ageſilao la forteza eſſer uirtu ſup
flua quando tutti li homini fuſſeno iuſti. La temperantia me pare douerſe amare & obſeruare da ciaſcuno.
che per il tropo piacere o del mangiare o del bere o de laltri delecti ſenſetiui lhō cōmete infiniti delecti La lo
quentia adorna ogni uirtute. la quale ni principi e molto lodata Onde Paryſatis regina de perſia conforta/
ua li doi ſuoi figlioli Artaxere & Cyro: che quando uoleſſeno parlare al populo doueſſeno uſare parole gra
uiſſime & ornatiſſime. Quella coſa per la qual auanzamo tutti lialtri animali e el parlare perche quanto ala/
ragione come dice Ariſtotele logni animale: ne ha tanta: quanta baſta ala conſeruatione de quelli. Ma ſolo el
parlare e quella coſa dela quale ognaltro aīale for de lhō ne priuato. Deue dunq̧ il principe in tal prerogati/
ua ingegnarſe auanzare tutti li ſuoi ſoto poſti. Et p̄che la eloquentia preſuppone una bona grāmatica deſcen
dero a queſta p̄te Sono alchuni patri imprudenti: iquali a ſuoi figlioli darano qualche indocto pedagogo cre
dēdo che ī q̄lli principii ciſchauno poſſa ſatiſſare. & non cōſydera quel precepto de horatio il quale dice che
la botta ſerua in ſe lōgo tempo quello odore: il quale p̄ſequādo da nouo fu impiuta. Diogene babylonio par
lando de re Alexandro dice eſſerli molto nociuto che prima che philippo ſuo patre lo meteſſe ſotto la doctri
na dariſtotele: haueſſe hauto per ſuo pedagogo uno uitioſiſſimo huō chiamato leonides: il qual il maculo dal

cũ deſoneſtiſſimi flagitii da q̃li gia mai poi ſe pote abſtener ẽt dio che foſſe in tutte lealtre coſe uno clariſſimo
re. Et ꝑ tanto uoi excellẽtiſſimo Philiberto douete comãdare a chi ha cura dela uoſtra perſona. Che ue trouẽo
uno magiſtro eruditiſſimo & ornato de nobiliſſimi coſtumi: il q̃le habia da eſſere uno ſpechio dela uoſtra ui
ta. Re philippo ãtedicto ſe ſtimaua hauere acq̃ſtata nõ picola felicitate hauer trouato Ariſtotele: il q̃le inſino
ali primi elemẽti de gramatica haueſſe ad amagiſtrare Alexãdro ſuo figliolo. Et dioniſio magiore che fu prin/
cipe de ſyracuſa in ſicilia cõduſſe inſino da tene il famoſiſſimo philoſopho Platõe per amaeſtrare diõiſio ſuo
figliolo. Il uoſtro leggere & ſtudiare uole eſſere la matina a bona hora inſino alora del diſnare. Diſnato che ha
rete ſꝑ ſobria mente ꝑ non occupare tropo intellecto o ꝑ il tropo mãgiare o ꝑ il ſuperchio bere douete alquã/
to ſtar fermo & ꝑlare alchune coſe piaceuole & honeſte cõ uoſtri domeſtici & non coſe multe ſuptile per nõ
occupare la fantaſia acio chel chaldo naturale ſadũc alo ſtomacho ꝑ piu facilmẽte padire. Et eſſẽdo coſi repoſ
ſato ꝑ lo ſpatio dunhora ſe uole retornare alegere le regole de grãmatica cauate ſotto debita breuitate da Pri
ſciano & dali altri aprouati auctori. Et quãdo col tẽpo q̃ſte tal regole fuſſeno bene ĩparate ſe uole odire qual
che bono poeta como e uirgilio & In quella tal lectione examinare grãmatica: e anche ſe uole hauere qualche
bono exẽplo de bella littera & ſcriuere alquãto. Et ꝑche il tropo ſtudiare ua ĩ faſtidio me pare utiliſſimo che
ꝑ ſpatio de due hore ue metate ad exercitare la perſona in q̃lche laudeuole giocho come ſarebbe ala balla pi/
chola fiorentina: ale braccia al curſo: ala poma e ſimili giochi. Ne anche il giocho di ſcachi non me diſpiace:
il q̃l fu prima trouato da palamedes nel cãpo troião ꝑ nõ ſtare otioſo. & q̃lũq; altro giocho ſe ſia: nel q̃le la ra
gione auãze la fortuna Onde il giocho de le tauole & di dati al ſozo & le charte & ſimile baratarie ſe debẽo
fugire. Dopo queſte due hore cõceſſe al giocho ſe uol tornare a lo ſtudiare de larte de rethorica: & odẽdo li ꝑ
cepti ſe uogliono ĩparare a mente & q̃lli exercitare con farue dare alchune theme uulgare & q̃lle cõponere
ꝑ lettera ſecũdo lornato de eloquẽti. Et ſimilmẽte odire lepiſtole de tullio cõ le theme uulgare le q̃le biſogna
ue moſtre il uoſtro ꝑceptore come ꝑ imitatione fare le dobiate. Et ꝑche ciaſchũa epiſtola & oratiõe tãto e piu
bella quãto ha ſñia graue & a ꝑpriate congionte ſeco douete farue legere tullio de officiis & le queſtioni tuſculãe
& laltre opere morale de tullio. Ma la piu utila opa e piu conueniẽte al principe e q̃lla iſtitutione ſcripta ĩ libro
octo da xenophãte ſocratico & da me trãſſerita de græco in latino & intitulata al ſũmo pontifice papa Pau
lo ſecũdo chiamata pedia cyri: laq̃l ſe contene q̃le eſſere cõuẽga la uita dil principe cominciãdo dal naſcimẽ
to de q̃llo & ſeq̃tãdo cõ digniſſimi admagiſtramẽti inſino a lultimo giorno de la ꝑſẽte uita Et q̃ſta. e. q̃lla opa
laq̃l ſe lege che publio ſipione africano nepote dil primo africano nõ ſe la leuaua may de mão. Oltra coſtui di
ce Tullio ioro cõſumata legẽdo tuta la pedya de cyro: il che onde tãta ſapiẽtia facto nõ harebeno ſe nõ haueſſe
no ꝑ la lectione de q̃lla cõſequito fructo grãdiſſimo. Nõ debo io ꝑ tãto ſtrẽgerue al cõtinuo ſtudiare: che nõ
ꝑẽdate q̃lche altro refrigerio & maxime ni giorni feſtiui. Ni q̃li me pare degno exercitio lãdare ala caccia po
che q̃ſta e una imitatione & repreſẽtatione de lexercitio militare. Ma il uoſtro cacciare in la uoſtra tenera etate
uol eſſer cõtra q̃lli animali iq̃li nocere nõ ue poſſano come ſono lepori caurioli & daini. Douete ſpeſſe uol
te dare grata & piaceuole audientia a uoſtri & q̃lli farueli beniuoli. Et quãdo alcũo ue faceſſe q̃lche preſentu
zo acceptarlo gratioſamente come ſe grãde foſſe Leggeſe de lantedicto re Artaxerxe che caualcãdo fore de la
ſua cita: & eẽndo uſanza che tutti ni quali per uia ſe ſcõtraua il preſentaſſe: uno poueretto uilã che niente altro
haueua: cõ tutte due le mane prendendo acqua duno fiumicello gliela porſe ala bocha: & lui piaceuolmẽte ſub
ridendo glie miſe le labra poy tornato in la cita mãdo in dono aq̃l uilano una copo doro. Re philippo dicto
de ſopra hauẽdo un giorno data grãde audiẽtia al populo finalmẽte faſtidiato & ſtracho ſe leuoe: & alhora
una uechiarella pouereta dixe o Re philippo odite la mia cãſa: a cui reſpõdendo Philippo io nõ ſono otioſo
quella ſoggionſe cridando non uogliate eſſere re ſe uolete eſſere otioſo. il che lui bene conſyderando da capo
ſe miſe a ſedere & expedi collei. & gli altri cherano preſenti. Douete guardarue duſari al deſinare & alacena
uarii cibi & coſi anchora uarii uini ꝑoche cõe ſcriue hipocrate in uno ſuo libro intitulato de flatibus: ilqua/
le io traduxi de greco in latino ciaſchuno cybo ha una ſua propria uentoſitate. . Et come diuerſe uenti fan/
no in mare uarie & diuerſe tempeſtate: ſimelmente uarii & diuerſi cibi genera in li noſtri corpi uarii & diuer/
ſe & piculoſe ĩſirmitate: quel medeſimo interuene nel bere uarii & diuerſi uini. le cui uentoſitate tanto ſon piu
piculoſe q̃to ꝑducão piu graue & mortale infermitate. Dice ariſtotele cõe Plutarcho ſcriue ciaſchũ uĩo eſſer
uẽtoſo e maxiamẽte el uĩo uermeglio ilq̃le q̃to e piu piẽo de colore tãto a magior uẽtoſitate. Onde cõmãda che
ali puti picholi non ſe dia uĩo: & ſoggiũge beſognare coſi le nutrice abſtenerſe dal uĩo come li fantini: ꝑo che
nel lactare li dãno il nutrimẽto. Et chel uĩo ſia ĩ ogni etate piculoſo noi il uedemo ꝑ cõtinua expiẽtia: ꝑoche q̃l
li: che beuão il uino puro diſordẽatamẽte: alchũi morono de morte ſubitana. ad altri li cade la gocciola & co
ſi ꝑde q̃lche ꝑte dela ꝑſona: a molti uene il morbo caduco. De laq̃l coſa q̃ſta e la cagiõe. q̃lla uẽtoſita grande
dil uĩo la q̃le ſẽnalza in ſuſo: qñ retorna ĩ dreto: ſcõfia le uene: de le q̃le ſempediſce il trapaſſare e q̃lla uia ꝑ la
q̃le la ꝑſona reſpira ſe uene a ſtroppare: de q ꝑcede cõe pare ad hippocrate: che colloro iq̃li ſono d debele cõ
plexiõe morão de morte repẽtina. Ma q̃lli iq̃li ſono de piu forte cõplexiõe cadẽdo nel morbo caduco o ue/
ro apoplectici qñ ꝑ la goccia ꝑdono q̃lche ꝑte dela ꝑſõa. Chel morbo caduco ꝑcede da la dicta uẽtoſitate ſe
ſe mãifeſta che q̃lli che ſono caduti ſe ſcõfião & nõ retornão nel prĩo ſẽtimẽto inſino a tãto che nõ gitão una
ſpuma ꝑ la bocha. Quãto ſia la potẽtia dil uino ĩ lacedæmõii el demoſtrauão: che ſubito chel fãtino era nato
il bagnauão nel uino ꝑ cognoſcere la loro habitudine. Et in q̃to li fãtini fuſſeno inclinati o al morbo caduco
o daltra incurabile egrotatiõe ꝑ natura. ſubito ſe debilitauão & reſoluiuaſſe & q̃ſti tali nõ uoliuão fuſſeno la

ſtati ma li gittauano uia cõutile ala republica. Ma q̃lli i q̃li erão de ferma cõplexiõe & habitudie nel bagno
nõ ſolamẽte nõ ſe debilitauano: ma ſe faceuano piu uigoroſi & piu firmi: & q̃ſti nutriuano cõ ſingular dili/
gẽtia cõe utile a ſe & ala prima Douete uoi anchora p tali exẽpli e cagiõi guardarue dal bere itẽperatamẽte &
uſate il uino bene iacq̃to nõ ſolamẽte p la ſanitate dil corpo ma anchora p il gouerno de lintellecto: acio che
coteſto uro feliciſſimo pricipato i lõgiſſimo tẽpo ue poſſa godere laſſiã ſtare i finiti altri uitii che gña il uino
uſato intẽpatamente: narraro ſolo q̃te infirmitate raccõtã il ſciſſimo & eruditiſſimo Ambroſio nel ſuo libro
intitulato de ieiunio. che ſono il cõtinuo tremore di mẽbri. il pdere il ſẽtimẽto: la mutatiõe di colore: il pder
la uoce: il uariare il colore: linfiamato caldo di liochi lhãelito & ale uolte la puza de la boca el murmurare de
lorechie il fremitu del naſo: la piculoſa phreneſia: lacerbiſſimo dolore del male dela pietra: la incurabele poda
gra: la deformitate de larticuli: la mortale crudezza dil non padire: lo ſpeſſo & intollerabile uomito. Queſto
e q̃llo che p hieremia dio plaua: qñ dixe. Beuete e ĩbriacateue & ſaciate il uomito & cadarete: & nõ ue leuare/
te Nõ ſapẽo noi Alexãdro dicto de ſopra qñ ſenebriaua ẽt dio uel conuito familiare hauere occiſi li piu be/
niuoli amici che haueſſe. Poi che occiſo hebbe clyto il q̃le haueua caro cõe la ſua uita: ritornato i ſe: nebbe tan
to diſpiacere: che p pocho remaſe: che noniſe priuaſſe con le ſue pprie mãe de la uita. Et Iudith qñ taglio la te
ſta al cõi inimico olopherne: certe qñ lebbe inebriato. Ma retornãdo al diuino Ambroſio: per il uino ẽt dio li
hõi q̃ſi deuẽgono cauali ãitrãti p mutatiõe de la ppria natura: cõcioſia coſa che iſiamati dal natural uapore
del caldo corpo & cõtra natura infiamati dal caldo dil uino nõ ſe poſſeno cõtenere ma ſono ſi factamẽte ex
citati in le beſtiale cõcupiſcẽtie che niuno tẽpo hãno determinato ad uſar el cõcubitio. Dal uino anchora ap/
parono uarie imagine: dubioſe apparẽtie: paſſegiare ineſtabele. Speſſo trapaſſano lõbre come ſe fuſſeno: foſſi
a q̃ſti tal pare che la terra ſe moua. Et ſubito ſe leua ſuſo. & pare che ſenchline al baſſo: & cõe ſe q̃lla ſe uolgeſ/
ſe in torno fore dil ſuo ſentimẽto cadono in bucuni & prẽdono la terra cõ le mani o uero cõe ſe li monti cõ
curreſſeno luno cõtra laltro li pare eſſere incluſi in q̃lli. Che beſogna troppo parole qñ uedeno li cani li paro
no leoni: & fugino. Alchũi rideno ineptiſſima mente. Alchuni piãgono cõ dolore icõſolabile. Altri uedono
pauori for dogni ragione. Sogna ueggiãdo dormẽdo litigano. La lor uita glie uno ſogno: & lo ſogno glie la
morte e q̃lunq altra coſa ſe po dire o fingere piu dura. Et p tãto douete notare pſtãtiſſimo ſignore beſognare
uſare il uino ilq̃le ſia piccholiſſimo o bene inacq̃to. Il che chi non obſerua lui medeſimo e cagiõe dil ſuo male i
ne menore diligẽtia ſe de hauere in cibi: che ſiano ne molti ne uarii: laq̃l coſa chi nõ fa la ſua uita nõ po eſſere
lõga. Platõe dice eſſere coſa diſhoneſtiſſima mãgiare due fiate el giorno. Quãto e piu diſhoneſto & dãnoſo ñ
ceſſar mai de fare tauole & tauolete cõ uarie & diuerſe collatiõe de mille ĩbãdigiõe. De q pcede che la pſona
nõ padiſci & q̃llo liquore ilq̃l ſe ſpreme della mala digeſtiõe ipiaga il pulmõe: ilq̃le eẽndo ipiagato pduce il
ptiſco al q̃l morbo niuno remedio uale. Et q̃l medeſimo liquore corrupto uenuto che ſia al fecato: nõ ſe con/
uerte in ſangue ma in hydropiſia & altri infiniti morbi. Noi douemo nel mãgiare & nel bere uſare q̃lle cibi
& q̃lli uini: i q̃li habino a pdure la ſanitade & la bona habitudine. in la ſobrietate & uel uictu continuo come
ſe contengono molte altre coſe utile & degne de loda coſi anchora la belleza del corpo ſpecialmente ſe cõſer
ua: laq̃le q̃nto nel principe ſia deſyderata: il demoſtra Euripide poeta dicẽdo inuerita la belleza de Priamo e
degna dimperio. Et Xenophonte ſocratico ſcriuẽdo in la pedia de cyro prenominata dice in lui eẽre ſtato q̃t
tro coſe ſingulare & egregie una eximia belleza: una mirabile humanitade: grãdiſſimo ſtudio de ſapere: & ſum
mo deſiderio de honore. Quello che nõ ſe ſatia mai de mãgiare e de bere: e brutiſſimo & ſpuzulẽte: e bizaro
e ſuperbo ne ſe cura de ſciẽtia ne anche li e apto p eẽre il ceruello da graſſiſſimi uapori aſſediato. Ne anchora
fa differẽtia tra lhonor al diſhonore: ne tra la fama ad linfamia. Demetrio phalereo philoſopho excellẽte con
fortaua Ptolomeo re de epyto adunaſſi libri q̃nti poteſſe: liq̃li fuſſeno ſcripti de tutte q̃lle materie leq̃le apar
tẽgono al pricipe: pero che legẽdo q̃lli intẽderebe coſe infinite leq̃le li amici de principi nõ ardiſcono dirle p
nõ dire coſa che li diſpacia. Et certo molto ue douete guardari dali aſſẽtatori: che cõe dicea antiſthenes philo
ſopho e uia melio abbaterſe ni corui che in li adulatori: pero che li corui cauano li ochi dil corpo ma li adula
tori cauano cõ le ſue piacẽtini cõ lãdare a ſecũda li occhi de lintellecto. Et Thalete mileſio ſolea dire: che de li
aiali ſaluatichi il piu peſſimo era il tyrãno Ma de li animali domeſtichi ladulatore era il peggiore de tutti. Et
Pittaco eſſẽdo demãdato da Miſilo che coſa ueduta haueſſe miraculoſa in tutta la ſua uita reſpoſe il uechio ti
ranno. Quãdo il pricipe intẽde q̃le coſe piacciono a li ſuoi ſubditi & q̃le li ſono in odio: conoſe q̃le uia deb
ba tenerẽ p eẽre accepto: il che legẽdo ſepara Cõfortoue dũq alo ſtudiarẽ & a legerẽ p eẽre uno glorioſiſſimo pri
cipe & amato da tutti Molto ue ſara utile la cognitiõe de le hiſtorie p rſpecto di uari caſi che ocorſi ſono i ua
rii tẽpi & i diuerſe ſignorie leq̃le coſe fão lhõ prudẽte & adueduto i le coſe che accadão. il pche ue cforto a far
ue legerẽ o uero legerẽ da p uoi li comẽtarii de Ceſare & Sallu. & Titoliuio: & Quito curtio. & iuſtio: & Vale
rio maximo & doi libri p me traducti de greco in latino ni q̃li pultarcho narra molti exẽpli chiamati dicterie
Ma qñ ſerete in etate piu ferma & in li ãni piu robuſti: ue douerete exercitare in larte militare col gioſtrare col
bagordare col tornegiare iparare lo ſcrimire cõ la ſpada con baſtoni cõ la lancia el ſapere uſare larco il bale/
ſtro & tutti li altri exercitii. che ſuſano in facti darme. Per el pſẽte nõ me deſtẽdero piu oltra p non tediare la
uoſtra excellẽtia Ma qñ odero q̃ſto mio ricordo hauer facto q̃lche fructo cõ magiore diligẽtia ue ſcriuero co
ſe ſalutifere & glorioſe. Et q̃ſto principio io Franciſco philelpho caualieri & poeta laureato ho facto come
iducto dal uoſtro magnifico caualieri meſſere Ruffino de mures ilq̃le p uoſtra pte me ne pregho & anchora

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

ſollicitato dal nobiliſſimo gẽtile hõ miſſere iohanbaptiſta caimo. Recomandãdome ſemper ala uoſtra illu/
ſtriſſima ſignoria.

Finis.

IACOBO Antiquario Ducis Mediolanenſium ſecretario Georgius ualla placẽtinus ſalutẽ dicit plurimã

g Alieni medici præcellẽtis de medicine principis opuſculum ad nicolauum nepotem tuum
tibi iacobe ãtiquari latinum feci: qđ eũ a dialectita & philoſophia: unde perq̃ eruditus emer
ſit ad medicinæ ſtudia ſe conuertiſſe nuper accepi: tũ quod ad rudẽs erudiẽdos hunc librum
inſignis iprimis auctor cõpoſuit: tũ quod non mediocres illic ad ipſum nepotem tuum fru
ctus deriuari poſſe exiſtimarim: quando quidem totius fere medicinæ ſiluam inde ipſi liceat
animo contemplari & ſeſe ad eam capeſſendam conformare planeq; inſtituere Quod ſane
meum erga te officium quam lætus tibi deprobam facile poterit iudicare qui priſtinam inter nos. & iugẽ no/
rit beniuolentiam ut in perpetuo tete erga me tenueris officio: omitto lenitatem in loquendo: ſedulitatem i ob
ſequendo: fidem & caritatem in obeundo & quecunq; amico profutura intelligas amplectendo quod ſane q̃
in te rarum tam amabile & obſeruabile eſt. Videas ſiquidem quoſdam ſua opinõe doctiſſimos qui ut ip ſi uul
go eruditiores habeantur ſnblimes incedantur: qui litterarum ſtudioſum quenquam uix recta facie ſpectare
dignentur: quos dum loquuntur credas ſingultire mox uero cum ſe in quenquam commouerint adducto ſu/
percilio: fronte rõgata: contractiſq; naribus meras aduerſum ſingulos triſtes hypocritæ profundant inſanias
ex garrulitate lingulacæ auctoritatem aucupantes tumidis crepitantes ſermonibus & quo ſint imperitiores eo
petulantiores intueare. Contra uero nos tuam morum ſanctiſſimorum ſuſpicimus prudentiam admirabilem
q; humanitatem ſtilum amamus reconditas exquiſitaſq; ſententias quas ſplendida ueſtit oratio: mollis flexi/
biliſq; uerborum cõprehenſio ut ea tuo propemodum fingi uideatur arbitrio ita fluunt omnia ita liqueſcunt
ita nuſquam adhæreſcunt. His tantis uirtutibus fit ut par ſit omnes in omnibus liberalibus diſciplinis te plu/
rimum obſeruare: his ego me allectum ad te obſeruandum certe ſcio hinc quod potui amoris inter nos pign[9]
exhibui Verum modo iam nos forte uerboſiores q̃ neceſſe eſt ſimus ipſi Galieno cedamus de medicine prin
cipiis locuturo: ſi tamen prius recenſuerim quid ipſe apud amonium philoſophum poſt ariſtotelem inter pri
mos habitum de medicine diuiſionem annotarim in libro ſi quidem diuiſionum omnis inquit ars ſubiectum
habet/& finem/itaque medicina ſubiectam habet corpora atq; medicamina: finem uero ad ſanitatem corpo
ra perducere/diuiditur porro medicina in ſpeculandi uim & agendi/ſpeculandi quidem uis diuiditur in natu
ræ & cauſæ & ſignorum explicationẽ/agendi autem uis in ſanatile & curatile. Rurſus naturæ explicatio diui
dit' in elemẽta tẽperamẽta potẽtias hũores & mẽbrorum ꝑticulas. Cauſæ explicatio i ꝓpoſita & capitularia
& cõprehẽſa/ſignorũ explicatio in recordatile: diſcretile & futurorum preſagiũ quod prognoſticõ uocãtur
ſus ſanatile eſt in cohibendo & nutricando & expellendo: Curatile in remedia adhibendo. uictum deligẽdo
& chirurgicã exercẽdo hæc ſunt quæ Amonimus nunc: que reliqua inſpiciamus.

Galieni medici ad medicinam introductorium.

m Edicinæ artis intẽtio quidem ẽ ſanitas finis autẽ ſanitatis adeptio: at medicis illa cognitu ne
ceſſaria ſũt ex qb[9] aut abſẽs abduci ſanitas põt/aut pſens cõſeruari/atq abſẽtẽ adducẽtia ſani
tatẽ medicamina qdẽ & adiumẽta appellant' pſẽtẽ uero conſeruãtia ſalubres uict[9] hæc de
mũ & ipam medicinam ſciẽtiã ſalubribus: & morboſis cõſtare priſcoꝝ oñdit oratio ſalu
bria qdẽ uocãs q̃ pſẽtẽ cõſeruẽt ſanitatẽ: & q̃ ſublapſã atq; afflictatã reuocẽt morboſa uero
his cõtraria medico ſiqdẽ duplici cõgnitiõe opus ẽ: una qdẽ ad delectũ faciendũ & aſſumẽdũ altera uero ad
fugandũ hinc ẽt hoꝝ exqſiuere ac inueſtigauere ſciẽtiã nec tñ oẽs idẽ cõſentiunt: ſed alii qdẽ ſolã aiunt arti ex
perientiã ſufficere: aliis ãt nõ parũ uř rõ perficere hinc igit' ab experiẽtia illegitime excitati empirici nominã
tur itidẽ & a ratiõe rõnales & ꝑinde priæ ſunt hæ inter medicos factiões: altera qdẽ ab experiẽtia medicami
nũ petens inuẽtionẽ altera uero a demõſtratiõe factionis nomẽ inuenere has hypiricẽ & logicẽ nominare cõ
ſueti ſũt empericen qdẽ obſeruãtẽ cõmiſcẽtẽ. Logicẽ' ſiue rationalẽ opinãtẽ & ratiocinãtẽ factionibus quoq;
ſimile uiros ꝓtulerunt empiricos qdẽ obſeruatores & cõmẽtatores eaꝝ rerũ q̃ euidẽtes ẽẽnt illis. q expiẽtiã:
cõſectati ſũt rõnales porro & opinatores ſiue dogmaticos & cõmẽtores qcũq; ſe rõni accomodarunt inſtitu/
tã uero hoc pacto artẽ epirici ferũt cũ in multos delabi morbos homies uidiſſẽt alios qdẽ temere. ac ſponte
egreſcere ac ſeneſcere aiaduerterũt uelut ſanguinis fluxu ex naribus aut ſudore: aut alui pfluuio aut id genus
alioꝝ quoꝝ ſingulis ad adiumẽtũ aut detrimẽtũ qſpiã pductus ẽ nec tũ qđ ſenſile ẽ id in cã fecerũt alios autẽ
quoꝝ morbi cã appareat nõ tñ ex electiõe nr̃a ſed aliquo euẽtu ac fortũa ſicut euenerit aliqñ lapſũ aliquẽ aut
pcuſũ aut quoquo mõ fautiũ ſãguinẽ ꝓfundere nec nõ cupiditate uictũ in morbo bibere frigidã aquã aut ui/
nũ aut huiuſmodi qdpiã aliud quoꝝ ſingulis ad cõmodũ aut in cõmodũ pducat' Primã itaq; cõmodoꝝ aut
i cõmodoꝝ ſpẽm naturalẽ appellarũt ſecũdã ãt fortuitã utrãq; uero ipſaꝝ primã circũcidẽtiã uocauerũt qđ
ex ipuiſo rebus adueniat & circũ eas cadat nomẽ ipoſuerũt aduẽticia igit' experiẽtiæ ſpẽs ẽ hmõi ſui ãt cuiuſ
libet inſtigatiõe cũ ultro ad experiẽdũ puenerint aut i ſõnis cõmoniti aut quoquo mõ aliter opinãtes Ceterũ
tertiũ quoq; expẽtiæ gen[9] ẽ imitatoriũ cũ iuuãtib[9] aut lædẽtib[9] ſiue ut cũq; aut natura aut fortũa aut ſua ſpõ/
te ac monitu ad eoſdẽ rurſus morbos ab expiẽtia pducãt' idq; ẽ qđ ipſoꝝ artẽ iperimis ɔſtituit nec tñ bis aut
ter ſed ẽt ſepi[9] imitaturi ꝓfecerũt. Deiñ in eiſdẽ morbis idẽ faciẽdo iueniẽtes ut plurimũ eandẽ recordationẽ
ſpeculationẽ nominãtes iã fidẽ factã putauerũt & artiſ ꝑtẽ eẽ poſtq̃ uero multe huiuſmodi coniuiſſent ſpe/

cultationes medicina diceretur ut ſit medicina quidem præceptorium huiuſmodi aggregatio: & qui ea ag/
gregat medicus: talis autem aggregatio ſua cuiuſq; perſpectio uocata eſt: quæ recordatio quædam eſt eorum
quæ ſæpius & identidem perſpecta ſint: nominauerunt autem hoc ipſum quoq; experientiam: eiuſq; expoſi/
tionem hiſtoriam. Id enim ipſum per ſeſe obſeruanti perſpectio: diſcenti autem quod ab alio fuerit obſeruatū
hiſtoria eſt. Sed quoniam in morbos aliquos inciderunt eſt quando non peruiſis: aut quibuſdam cognitis qui
dam utantur: ſed in locis in quibus medelarum copia non erat. Tum ad experientiam ſe conuertūt auxilium
obſeruationum ſibi aliquod inuenientes inſtrumentum adſimilis rei tranſitum quo utentes ſæpe numero etiā
a marbo ad morbum ut ſimile idem adiumentnm traſſerunt & a loco ad locum: & a prius cognitio auxilio
ad proxime accedens: a morbo quidem ad morbum ut ſi ab igni ſacro in ſerpentia tranſitus fuerit: a loco ad
locum ut a brachio ad crus ab adiumento ad adiumētum ut in aliu pro fluuiis a pomo ad meſpilum. Omnis
autem talis tranſitus uia profecto eſt ad inuentionem. Inuentio uero ante experientiam nuſpiam eſt: ſed cum
quod ſperatum fuerat ad experientiam perductum eſt ab ea teſtimonio iam fides facta: hoc nihilo tamen mi/
nus utcunq; pluries ac identidem ita habere fuerit obſeruatum experientiam ſimilis tranſitum ſecutam exer/
citationem uocant: quod eum qui hanc habiturus ſit inuentionem ita arte exercitatum eſſe oporteat. Cuncta
q; experimentā: ante experientiam inueniſſe: quibus ad ſe confirmandam ars indigebat: & quæ circa euenien
tia fieri potuere: hæc nempe ab experimento ad artis finem eſt uia.

q Væ rurſus ratione duce perficitur: ea corporis cui mederi inueſtigat naturam iubet ediſcere: necnon
cauſarum omnium uires in quas quottidie incidens corpus aut ſanius aut magiſq̃ fuiſſet ualitudina/
rium euadit præterea aerum quoq; naturas: & aquarum & locorum: & inſtitutionum. & ciborum:
& potuum: & conſuetudinum medicum percallere aiunt oportere: quo egritudinum omnium cauſas inueni
at & medicaminum uires poſſit coniectare: & de eis ratiocinari: ut talis rei cauſam norit ad talem uim auxili/
um accommodet: quod uſui eſſe cognouerit: prius enim multifariam exerceri impoſſibile ei aiunt: qui ad me/
dicandum ſub dubitet quēadmodum in paruo ſiquidem exemplo id omne tibi licebit intueri. Eſto pars cor/
poris aliqua languida & dura: & reſiſtens: & tumidiuſcula hic cauſam medicum inueſtigare primum oportet
cur plurimus profluens humor per id quod a natura eſt in eam partem eruperit exicatq; ipſum: ac diſtēdit qui
languorem adducebat: deinde ſi amplius profluxerit: cohibet ne profluat: quod ſi eam partem ab illo humo/
re immunem non reddideris quonam pacto inhibebis quominus profluat: languidam ergo partem exinani/
es refrigerando quidem & aſtringendo atq; obturando influere prohibebis: calefaciendo autem & emungē
do quod aggregatum fuerit exinanies. Ita igitur ab ipſa affectione eis conferens efficitur oſtenſio: non tamen
hanc ſolam aiunt ſufficere. uerum & ab egrotantis potentia alteram eſſe oſtenſionem: & ab ætate aliam nec/
non a ſua languentis natura. Aliis hoc pacto etiam ab anni tempore: a natura regionis: ab inſtitutionibus: a
conditionibus: a conſuetudinibus: & ab horū ſingulis ſua fieri poſſe oſtenſio exiſtimatur: uerbi cā quo id exē
plo manifeſtius dephendas: eſto quiſpiā acute ſabricitas: ad ſe mouēdū piger: corpe grauiter ſentiēte: eſto etiā
nūc lōge turgidior q̃ priꝰ: pluſq; ruboris habeat: ſint pterea uenæ multo turgidiores nō dubiū uulgo aiūt: qn
huic calidi ſanguis copia redūdet: q̃nā igit̃ medela: aut quænā exinanitio multitudini nāq; hoc aduerſatur qd̃
cōtraria ↄtrariis ſint adhibēda medicaia: quo pacto igit̃ exinaniemꝰ? aut quouſq;? id. n. a ſola cā cognoſcere i
poſſibile ē: oportet ſiquidē & uim & ætatē: & tp̄s & regionē & cætera q̃ pauloāte dicta ſūt aiaduertere. Nā
ſi ualidus fuerit uiribus: & ætate adoleſcēs: & āni tp̄s uernū fuerit: & locus fuerit tēperatus: nō errauerit quiſ/
piam ſi inciſa uena ſanguinē detraxerit: quantū cauſa ipſa iubet: quod ſi uiribus ībecillis ac ualitudinarius fue
rit: ætateue puer ac ualde puſillus: aut admodū ſenex: & in frigidis regiōibus quales ſūt apud ſcythiā: aut ſerui
dis quales ſūt apud æthiopiā: & āni tp̄s aut ualde frigidū: aut ualde calidū ne ſit qſq̃ q ex uena ſanguinē mit/
tere audeat. ita ſane & cōſuetudīes & īſtitutōes: & naturas corpoꝝ iubēt aiaduertere: ipſis nāq; ſuā cōferētis
oſtēſionē fieri putāt a qbꝰ aūt cōferētis oſtenſio dogmaſticis ē: ab eiuſdē obſeruatio ē ēpiricis: prædictā. n. in
ſebricitante caſuum aggregationē quā ſyndromen. ideſt cōcurſum noiare conſueuerunt: dogmatico quidem
exinanitionē edicit: empirico aūt obſetuationis recordarionē: nā hoc pacto habentibus plerunq; exinanitio/
nem profuiſſe aiaduerit q̃obrem nūc quoq; ea uſurus ſperat profuturā. Cæterum ætate nēpe adoleſcētes ido/
neā euacuationē minime moleſte ferre uidit: ex quibus id ſæpe aduertit: ita āt uere magiſq̃ æſtate: in loco tem
perato: necnō ſi lāguēti euacuādi fuerit ↄſuetudo: uelut p hæmoroidas: aut nares: at dogmaticus abſtulerit cer
te ēt ob hoc: plus ſanguis a rei natura excitatus. Empiricus āt qd̃ ita ſane obſeruarit: & ī uniuerſū ī eiſdē lāgo/
ribus eadē eē oportet medicaia ratus eſt tā dogmatici: q̃ emprici ita ſibi aſſumūt hæc ut circa eo ābigāt iuētio/
nē i eiſdē. n. apparētibus ī corpe caſibꝰ dogmaticis cauſæ naſcit̃ idicatio uñ curationē ſueniūt. Empiricis āt ē
cōmemoratio ſæpe: ac idētidē obſeruatorū: ſane in qbus dogmatici caſū nullū apparentē hñt q oſtendat cām
in iis percūctari nō detractāt: idq; pricipale cām appellamus ut ſi rabidus canis: aut uipera aliudue huiuſmōi
quēpiā momorderit hulcus certe ipſū nihilo magis aliis uidebit̃ hulceribꝰ alteratū: aut pfecto a pricipio cū de
rabiēte cane emanauit: ſiſe uidebit̃ morſibꝰ ab alio factis aiali. In uipis āt ad prios qdē dies hulcꝰ ē aliiſ ſile: po
ſtremo āt cū ↄ̃paſſiōes laborauerit: q̃dā eis adueniūt pniciosa & fere tales caſus: q̃les q ex uirulētis & lœthali
bus oboriri dicūt̃ aialibꝰ: q̃ nō facilē admittūt curationē: & q̃ cōfeſti a pricipio ad poſtremū uſq; euadūt pni
cioſa: q̃ nā igit̃ huiꝰ recta erit curatio: an uidelicet exhauriēdū ē q ſubiuit aculeꝰ cū corpis diſcreptionē eiꝰ q cō
pūctꝰ ē: an ad cicatricē ager oportet; ac feſtinādū ut hæc cōcludat̃: ſed ſi aliqñ ↄtrariū ē: ſecāt. n. ſæpenūero ipſa

ſi oino exigua fuerint:calidiſq; & acutis & ad trahendū ac exiccādū uirus aptis utunť medicaminibus:pp eā
dē cām ea dē medicamina ēt empirici ſuſcipiunt nō ab ipſi⁹ rei natura ad inuentionē ꝑducti:ſed eoꝝ q̄ ab ex
perimēto apparuerūt memores:quēadmodū.n.in ætatib⁹ & tꝑibus:& regionibus:& in unoquoq; eoꝝ q̄ di
cta ſunt curatio ab experientia ipſis cognoſciť:ita in eis cauſis q̄ principales nominanť ſiqdē uias inuentiōis
ueras eſſe utraſq; pariter ſibi aſciuerunt nō ēſt ꝙ lōgiore utanť orōne:ſed qm̄ expientiā dogmatici increpāt:
alii qdē ut inſtabilē:alii āt ut iperfectā:alii uero ut artis expertē.Cōtra uero empirici rōnē utpote ꝑſuaſibilem
qdē ſed nō uenam ipugnant:ob hoc duplex utriſq; ratio eſt:ac longius extendiť accuſantq; & particulatī de
ſenſa:ut q̄ ab æſculapio de expientia dicta ſunt qui oſtēdit ut arbitratur nihil ſæpe idētidem pſpici poſſe:atq;
ita eam prorſus inſtabilē eſſe uult & ne qdē ad exiguū aliqd inueniendū eſſe idoneā:necnon ab Eraſiſtrato q
ait ſimplicia q̄dā & in ſimplicibus ab experiētia cōperiri:ueluti qđ ſtupori portulaca medeatur:nec tn̄ hæc cō
poſita & in cōpoſitis idem ēt fieri cōcedit:nō impoſſibile qdē ipſam oino inuenire:nec tn̄ in uniuerſum ido
neā eſſe uult hæc & huiuſmodi ſunt q̄ proferuntur ab illis:q ab experientia aliqd concedunt inueniri:ſed cul
pant ipſam quod uagetur:qđ termino nullo cohibeatur:qđ lōga & quod ut ipſi aiunt diſciplinæ expers ſit:
deinde alii q hanc rationē exercent atq; ꝓſequuntur nō inſtabilē neq; nō exiſtentē ut rem aliquā artis expertē
eſſe uolunt itaq; ēt aduerſus has inceſſentes rōnes reſpondent & ſtabilē & per ſe idoneā:& artē oſtendere tē
ptant experientiā & iidem multifaria ratiocinatione aduerſarios inceſſunt itaq; dogmaticis ad unāquanq; eo
rum accuſationis ſpetiē reſpondere neceſſariū arbitrati:ꝓdicātes ſe corporis naturā tenere:& ægritudinū om
niū generationes:& medicaminū uires in oīa pariter inſurgētes empirici calūniant:qđ ꝑſuaſione tenus iure
ꝓcedant:cæteꝝ firmitudinē nullā habeant cognitiōis:eſt ēt qn̄ cognitioni ſuæ cedent rē inuſitatā indicare tē
ptantes:& hoc aliqn̄ dantes ſupfluū rurſus coarguunt:hæc certe in uniuerſū ambigunt expirici ꝑiter & dog
matici:ſpeciatim āt multa in unoquoq; ipſoꝝ ueluti in his q̄ ad inuentionē ꝑtinēt & eoꝝ q̄ nō appareant q̄
ſtionibus & in eis q̄ in anatome:q̄ in oſtēſione:quæq; in dialectica ſpeculatiōe laudanť inſtrumēta ſiqdē hæc
ipſis incerta uenanť:ſed neqdē empirici anatomen iuenire cōcedūt neq; ſi ēt inueniat id ad artē ꝑcipiendā eē
neceſſariū at ne qdē oſtenſionē ullā oino eſſe qđ alteꝝ ex altero cognoſci ipoſſibile ſit qđ cuncta ſua indigeāt
cognitione atq; incertæ natura rei uni⁹ qdē ſignū eſſe:neq; porro ulli arti opus eē dialectica:ꝑinde dialectices
ad diffinitiones aliqd cōferre:ueꝝ demonſtrationē aiunt nō eē principiū ullius incertæ natura rei:iā uero ex
iprobis demōſtrationis modis:qbus dogmatici uti cōſueuerunt:aliqd de rōcinatione in uniuerſū dicūt & eo
dē qdem mō q̄ uero enunciāt inuenire eiſdē impoſſibile eſſe:neq; ars ulla alia pp id cōſiſtit:neq; uita ut aiunt
hūana ꝓcedit.Hæc āt rōcinatio:quā apparentē eſſe aiunt rōnē utilis qdē ad incertaꝝ occaſionū inuentionē
ita.n.ipſi uocāt q̄cunq; generis qdē ſunt ſenſibiliū nō tn̄ ēt demōſtrauerunt:utilis āt ēt ad redargutionē eoꝝ
q audent aliqd in id qđ apparet dicere:utilis quoq; in apparētibus rebus oſtēdere:qđ deſpiciť & ad ſophi
ſmatis occurrendū ad nullo manifeſto abſtinēs ſed in his ſp uerſať nec tn̄ hic rōcinatio ingunt:ſed ab apparē
tibus qdē incipiūt:& ad in uniuerſū incerta ꝓcedunt:& ob hoc multiformis ē nā ab eiſdē apparētib⁹ aliquā
do ad aliud:qđ in numero incertoꝝ ſit accedit:hinc ēt diſſonantiā ſibi iniudicabilē ꝓſtruunt:q̄ in cōpræhen
ſibilitatis ſignū eſſe aſſerūt:ita.n.ipſi uerā ac ſtabilē cognitionē cōpræhēſibilitatē uocant illi āt cōtrariā incō
præhenſibilitatē:atq; incōpræhēſibilitatē diſſonātiæ cām eſſe aiunt ad iprobandū:diſſonantiā porro incom
ꝓhenſibilitatis ſignū eē.improbationē uero circa incerta ꝓportionem eſſe aiūt non circa apparētia hinc unū
quodq; apparēs teſtimoniū affert uera dicētib⁹ falſos uero coarguit.Talia inter ſe inuicē ambigentes empiri
ci & dogmatici in morbis eiſdē curationē eādē facientes q̄cūq; in utraq; ſe factione exercuerunt

De methodicis.

u T q methodici nominanť:ita.n.ſe uocāt nō quēadmodū dogmatici artē doctrina tractandā eē aſſe
runt:ueꝝ mihi ueteꝝ uidentur opiniones citra rationem inſtituere artiſq; opera multa transformař
hi ſane neq; paſſum locum ullo mō cōferre aiunt ad curationis oſtenſionē:neq; cām:neq; ætatē:neq;
tꝑs:neq; ad ægrotātis potētiæ cōſiderationē neq; naturæ aut habitus eius:excuſant ſane ēt ſe & a regionibus:
& a tꝑibus & a cōſuetudinibus a ſolis paſſionibus cōferentis oſtenſionē ſufficere aſſerentes nihil ab his ſpe
ciatim:ſed cōiter:& in uniuerſū apponentes:uocātq; ea ēt cōia quædam.Hæc certe ipſa in omnibus proſequ
untur q̄ particulatim tractantur:& expiunť alii qdem ꝑ uictū ægritudines:nōnulli āt oīum duo oino cōmu
nia oſtendūt & tertiū ex his mixtū nominaq; ipſis ipoſuerunt aſtrictionē & fluorē:oēmq; ægritudinē aſſerūt
aut aſtrictā:aut fluentē eē:aut ex utroq; mixtā:ꝙ ſi naturales corpoꝝ deiectiones ſcaturiāt ſtrigmētū uocant
ſin uero adhuc magis ferantur fluores dicere ſolent qn̄ āt & ſcaturiant & ferantur in hoc minutionē cōſiſtere
ſicut in oculo inflāmato:pariter:& profluente:inflāmationē uero:q̄ ſtrigmentū paſſio eſt ꝙ ſola nō ſit:ſed cū
fluore circa unum & eundem locum totum ſimul mixtam efficere paſſionem·commodi uero oſtenſionem i
ſtrigmento digeſtionem:in fluoribus autem ut contineatur eſſe.genu.ſi modo ita contigerit.inflammato,di
gerendum eſſe aiunt:profluentem autem alium aut oculum cohibendum.ac continendum in mixtis uero uæ
hementiori inſiſtendum.nam magis uexanti & periculum efferenti hoc eſt magis ingruenti occurrendum eſ
ſe aiunt potiuſquam alteri:quid igitur ſe non dogmaticos uocauerunt oſtenſione adiumenta præbentes quo
niam ſcrutantur aiunt incerta dogmatici.nos autem in euidentibus ut opus eſt uerſamur.factionemque ſu
am tot mita diffiniunt euidentium eorum quæ communia ſunt cognitionem ac ne cūctis aliis artibus com
munis uideatur diffinitio,illas ſiquidem euidentium qualitatū cognitiones eſſe arbitrantur.ob hoc adiecerūt

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

quæ medicinæ finē conſequunt̃ ipſoꝝ porro qdam nō quæ conſequunt̃ ſed medicinæ cōueniunt appoſuere.
Complures āt utrunq; cōiungenteſ cognitionē eſſe euidentiū eoꝝ quæ cōia ſunt diſciplinā aſſerunt quæ medi
cinæ fini cōueniat ipſumq; cōſequat̃ quidā āt quēadmodum theſſallis intētionum & neceſſarioꝝ ad ſanitatē
ſic certe dogmatici indignant̃ appellari.nō.n.ſibi opus eſſe īcerto aiunt ſicut illi:neq; empirici.& ſi quod ma
ximum illis eſt circa euidens habeāt.qđ ab illis oſtenſione diſtinguant̃.nec tñ in ipſo circa euidens exercendi
mō ſecum empiricis aiunt cōuenire illos.n.ut ab incognitis diſtingui ab incertis ſe uero tanq̄ ab inuſitatis &
empiricos qdem in euidentibus obſeruationē ſe uero oſtenſionē habere:in his igit̃ ſe ab utriſque differre aſſe
runt & pſertim in qbus tēpora & regiones & ætate & huiuſmodi oīa excidunt:q̄ inuſitata manifeſto ſunt ut
illi cenſent:gloriæ aūt cauſa a priorib⁹ medicis in primis rebus habita:idq; methodices factionis maximum
a ſingulare bonū eſſe aiunt & ob hoc ſeipſos uenerant̃ & admirationi haberi putant breuiq; uitā aſſerentem
artē uero longā:increpant:nā econtrario prorſus id accipiendū:eſſe.n.ipſam breuē:uitā uero longā quod cū
ctis falſis ablatis ars proſit:& ſi ad cōmunitates oēs nos reſpexerimus nō lōga neq; difficilis ſit medicina ſed
facilis & apta:q̄ menſibus ſex aut q̄celerime percipi poſſit.Ita.n.in ægritudinibus eſſe p uictū ſi in anguſtum
uniuerſum ualde contrahat̃ itidē:& in eis q̄ p chirugiā:& medicamentariā:qñquidē in illis quoq; in uniuer-
ſum cōmunia quædā inuenire ptemptant:medicaminūq; moetas numero paucas ſubiiciunt. Proinde quidē
peruulgatis ſex mēſibus nihil negocii habuiſſe uident̃ ſed multo citius totā artem ediſcere crediddiſſe: conciſāq;
diſciplinā cauſa uere cognoſcēdi tpis ſatis ſuppetiuiſſe:ſi mō nō mentiuntur:mētientiū uero negligentiam no
bis liceat increpare:at quo poſſit qſpiā maxime iudica:iure ne circa utile ſe excæcarint: aut recte ne ſupfluum
tantū effugiāt iam dicere nō recuſabo:enimuero nō parua uidetur cōſiderationeq; ad rationē uſq; mō proce
dere: quēadmodum ī dogmaticis & empiricis ſunt ubi de adumētoꝝ inuentione cōtendunt pſentē uſum ad
mittentes:uerūetiam artis opera uæhemēter offenduntur:itaq; ante methodicam factionem neceſſarium uel
maxime adiuuare.

Vm in rebus oībus adminiſtrandis duplex ſit iudiciū:unum qdē quod a ratione:alteꝝ uero quod a
c manifeſto euidētibus manat:qđ a ratione ſola proficiſcit̃:id ſane maius eſt:q̄ ad introducendū adhi
bendū eſſe uideat̃:nō ergo nunc eius eſt locus:alteꝝ āt quod in euidētia poſitū eſt:oibus cōmune exi
ſtit hoībus:quid ergo prohibet hoc nos uti:qđ & primū & apertū pariter eſt ad ītroducēdum quoq; ab ipſis
magnifactū eſt methodicis qppe q nihil aliud:q̄ euidens extollunt:& ubiq; efferunt:at contra incertū omne
inuſitatū eſſe aiunt:age itaq; de his potius coniiciamus q̄ principales cauſæ nominātur.Iudicii regulam ad ip
ſum euidēs adhibentes:primuſq; methodicus accedens dicat:qdnā frigora:& æſtus:& ebrietates: & crudita
tes:& expletiones:& inedias.& labores & ocia.& pulmentoꝝ q̄litates.& cōſuetudinū cōmutatiōes odog
matici pariter & empirici paſſim tractatis.utrū his uos mederi oportet.affectiones in corporibus diſpiciētes
ubi principiū nullum taliū prorſus eſt:ueꝝ ipſa qdē abeunt.quod āt ab his factum ī corpore manet & huic
medicari oportet.id.n.ipſa paſſio eſt.Cōſiderandū igit̃ ipſum cuiuſmodi ſit:nā ſi ſtrigmētū ſit:digerēdum:
ſi autē fluidū cōtinendū.a quacūq; cā utrūq; factum fuerit qd igit̃ adhuc cām iuuat:neq; fluido digeſtione i
digente:neq; ſtrigmēto ut cōtineat̃ aut oīno nihil:ita ſane res ipſa indicat ſimiliter eſt methodicis ſermo & de
incertis:& de eis q̄ ueræ:ac principaliſſimæ cauſæ noiant̃:& illa quoq; uiunt eſſe ſupflua paſſione curationē
ſuā indicāte ēt ſi cā unde emanarit:nō cognoſcat̃.Hoc āt mō rationibus ad tēpora:ad ætates:ad regioneſq;
trāſcendunt:hic ueteres demirant̃ medicos niſi ita medeātur:re ipſa tā apta:nā inflāmatio inquiunt cū paſſio
fuerit ſtrigmentoſa:& non ſit æſtas digerētib⁹ indiget adiumentis:ſi autē hiems aliis qbuſdā: ueꝝ in utroq;
tēpore eiſdē neq; in pueroꝝ ætate digerentibus:ſenū āt continentib⁹ opus erit medicaminib⁹:ne in ægypto
qdē degerentib⁹:athenis āt continentib⁹.& econtrario in inflāmatione quæ fluida paſſio eſt: nunq̄ digerēti
bus ſed continētib⁹ ppetuo opus eſſe aiunt tā hieme q̄ æſtate:ueręq; atq; autūno:ſiue puer ſit ægrotus:ſiue ado
leſcens:ſiue ſenex:ſiue id in thracia acciderit:ſiue in ſcytia Ioinaue ut ſit ægrotus:nūquid:huiuſmodi nihil ad
quicq̄ aiunt pficere:ſed in caſſum hæc oīa ſatagi:atq; exqri qd porrō corporis partes: nunqd & ipſæ quoq;
ad curationis oſtenſionē fruſtra dinoſcunt̃:aut audeat qſpiā dicere q̄ in neruoſa qdē parte inflāmatio dige-
renda ſic in arterioſa āt aut carnoſa aut uenoſa continenda atq; cohibēda:aut oīno ſi ſtrigmētum in aliq̄ cor
poris parte fuerit:audeat qſquā dicere q̄ non ſit digerendū aut non continendū qcqd erit fluidū quod ſi nūc
partis natura non ſubmutat curationis modū:ſed ſemper iuxta paſſionis genus adiumentoꝝ eſt inuentio: in
caſſum eſt manifeſto partis conſideratio:ac methodicus quidem talis quaſi per nebulā ac figurā expræſſus: a:
cedat nunc ſecundo loco empiricus ita quodammodo. De empiricis.

Go euidentibus nihil noui antiqus.nec quicq̄ dicere poſſum ſapiētius eis quæ ſæpe proſpexi : q̄ ſiqs
e id quod euidens eſt floccifacit.quēadmodū quēdam mihi uideor audiuiſſe ſophiſtā q nos ipſum eui
dens magnifacientes cauillationibus amouebat.ad quē nos.tu profecto iam uictoriā uiceris cadmeā
ſi autem quēadmodum a principio te audiui īcertum inutile eſſe aſſerentē.ſed ſequenda concedentē manife
ſta forte uidebor ad euidens abs te deſpectum īducere.duo a rabido cane morſi hoīes ad conſuetos medicos
ierunt remedia petentes horum alterius exiguum fuit hulcus.ut totam pellem non uideretur diſcerpſiſſe.Is au
tem curationem adhibebat hulcus ſolum & nihil aliud curans.Itaq; intra paucos dies ſana eſſe pars eſſe uiſa ē.
alter āt poſteaq̄ canē rabire nouit.tm̄ abfuit.ut celeraret hulcus ad cicatricē pducere.ut ei contrariū fecerit: &
ſemp malus efficere ſtuduerit ualidis& acutis uſus medicaminib⁹ ad addictum uſq; tp̄s & ppetuo hoc tēpe ra

biei medicamĩa.uꝛ aiebat ipſe eũ biberꝛ coegit atqꝫ ita ãbobꝰ uniuerſũ.abſoluit.ſiqdẽ ſanꝰ is euaſit.q̄ medicami
na ebibit.alter ãt q̄ ſe nl̃lo exiſtiabat malo obligari cõfeſti aq̃rã expauit & ſubuulſꝰ piit.nũqd tibi uidetꝛ prici
palis cã in his fruſtra pſcrutata eẽ:aut ob aliane cãm ille hõ mortuꝰ ẽ:q̄q̄ pp negligẽtiã medici cãm pꝛſus nul
lã ſuſcitãtis:neqꝫ curationẽ a ſe obſuatã amplectẽtis:mihi pfecto ob nullã aliã cãm q̄ꝫ ob hãc uꝛ.Sed q̃m euidẽ
tiã ſeq̃ntis huiuſmodi cãm nullã pterire nõ poſſũt.Ita ẽt ætatẽ pterire ñ poſſũ & pinde neqꝫ euidẽtiã puipẽde
re:ſiqdẽ hinc ĩ euidẽtiã cogimur ĩ eiſdẽ pꝛius paſſiõibꝰ nõ uſqueq̄ꝫ eãdẽ curationẽ idicãtibꝰ.Veꝝ ẽ q̃n tñ
diſtãtes fuerũt idifferẽtibꝰ ætatibꝰ ut ñ q̃titate ſolũ aut adiumẽtoꝝ mõ diſtiguantꝛ:ſed toto ẽt genere: pleure
ticos igitꝛ multos adoleſcẽtes & ualidos uidi ego ſæpenumero & a nobis ex uena ſanguinẽ emiſerũt:ueꝝ cui
quã in extrema ſenectute:aut puero admodũ puo neqꝫ uos auſi eſtis ex uena mittere ſanguinẽ:neqꝫ alius ullus
unq̄ꝫ:qd ãt cũ hippocrates inq̃t:ſub cane & ante canẽ opoſa ſunt medicamina:& cũ rurſus inq̃t æſtate ſupio
res medicãdũ eẽ uẽtres:hieme ãt ĩferiores utrũ nobis ueꝝ dicere:aut mẽtiri uideatꝛ.In utroqꝫ.n.afferẽdã dele
ctionẽ dubitaturos puto mẽtiri.n.ſi dixeritis euidẽs ipſũ floccifacietis:qđ magnificare dicebatis:uidetꝛ q̃dem
ita habere ueꝝ:ut ippocrates dicit:ſin ãt ipſũ ueꝝ dicere aſſeratis admittitis tpa:& regiões q̄s inutiles eẽ defi
niuiſtis.Veꝝ puto uos a uera nunq̄ lõge pegrinatos fuiſſe patria:neqꝫ ĩ regionũ differẽtia ullũ feciſſe expimẽ
tũ:aut omnio ſciſſe ut q̃dẽ ſub ſeptẽtriõe nõ ferant accumulatas ſãguinis miſſiões queẽadmodũ neq̃dẽ ad ægy
ptũ:totũqꝫ meridiẽ:q̄ ãt inter hæc ſunt media manifeſtũ ſæpe a ſãguinis miſſiõe ſumũt auxiliũ:idcirco ne cor
poris q̃dẽ ptis cõſideratis:q̄ admirabilis hæc ratio ueſtra mihi uideri ſolet & uehemẽter abſurda ñ uera dicen
tibꝰ mõ:ſed ẽt illiſqꝫ a nobis aguntꝛ pꝛius cõtraria:o dii ĩmortales hinc ſi ĩflamatio fiet eadẽ ĩdigebit curatio
ne?ſiue in lacerto:ſiue ĩ aure:ſiue in ore:ſiue ĩ oculis fuerit?q̃dnã igitꝛ aliq̃n uos pſpexi in lacertis ĩflamatiões
uulſella:ac ſcalpro abſtergere & oleũ irrorare.In oculis ãt nunq̄ qd ãt oculos obſtypãtibꝰ medicamini?medi
caminibꝰ inflamatos?nũquid lacertos iiſdẽ inungitis?qd porro aures inflamatas nunq̄d oculoꝝ medicami
ni adiumẽtis?qd oculos nunq̄d auriũ?atqui lõge aliud auriũ inflamatiõis:aliud oculoꝝ ẽ medicamen:acetũ
ſiqdẽ cũ oleo roſaceo auriũ ẽ inflmatiõis pſentaneũ remediũ.Cæteꝝ neminẽ puto tã demẽtem q̄ oculis infla
matis ipm audeat adhibere:qđ ſi audeat nõ exiguũ detrimẽtũ cũ audacia ac temeritate audebit:pterea gurgu
lioni ĩflamato egregiũ medicamẽ eſt ſpinæ ægyptiæ fructꝰ,alumẽ aũt tritũ pcipuũ eſt nũq̄d igitꝛ hæc & occu
lis inflamatis:& auribꝰ pfuerint aut e cõtrario extremũ attulerint detrimẽtũ?oĩaqꝫ hæc ego ita effero ut pri
mum uobis cõcedã ppoſitũ:qđ oporteat in lacertis aut manibꝰ inflamationẽ digerere:nec tñ etiã oculorum:
aut gurguſtionis:aut auriũ:qđ ſi inflamationẽ q̄ in lacertis:& manibꝰ nõ quocũqꝫ mõ digerendã cõmemorẽ:
forte cognoueritis ſi ſapiatis:quãtũ haberetis:q̄ ãt nunc habetꝛ ſermo:euidẽtis ẽ recordatio.In q̄cũqꝫ ſi quidẽ
ptẽ nõ ulla plaga inflamatis aliq̄bꝰ ſed ſpõte pſentẽ affectionẽ inchoãtibꝰ q̄ plethorice nominatꝛ:nemo cen
ſebit pticulæ digeſtione indigere:ante totiꝰ corporis deiectionẽ ac euacuationẽ nã pſentẽ inflamationẽ ſi id fe
ceris nõ mõ non ĩminues:uerũetiã adauxeris:inde ẽ qđ tali ſane tpe obſtipãtia & refrigerãtia ei patri accõmo
damus:cũ ãt totũ corpus deiecerimꝰ:tum ẽt inflamata particula digeſtiões tolerabit: qđ ſi hæc dicẽs:ut exor
ſus oẽm habui orationem uobis:non perſuadeo:tpſ utiqꝫ fuerit mihi auerſo euidens magnifacientibus libera
ri & bona uenia illos dimittere hæc empirico memorante accedat dogmaticus:ita ferme dicat.

De dogmaticis.

Orte recte ſentiẽti tibi illa ſufficere potuerunt ubi dictũ eſt neqꝫ ætatẽ:neqꝫ tpſ: neqꝫ regionẽ:& ne q̄
m dẽ principalẽ cauſã partemue corpis ullã inutilẽ arbitrari:qđ ſi euidentia cõmemorans nõdum pſua
ſit empiricus ſed alia adhuc opus ſit orationẽ illud mihi apponendũ duco:quo tuæ factionis propo
ſitum fractũ & imbellicum eſſe demonſtrẽ:nempe uos euidentium cõmunitatum cognitionẽ dicentes audi
mus:interrogabã aũt ipſe ubi libet circa qd cõmunitas ipſa in primis cõſiſtat:& quonam pacto ipſam cogno
uerimus:at id nondum ut puto potuit cognoſci:cauſam plane nominum tenus pariter conceditis in rebus ãt
ipſis eſtis differentes qui nam ſi quidem ueſtrum ſtrigmentoſum & fluidum naturalibus egeſtiõibus dimetiũ
tur?detentionibus ſi quidem ipſis ſtrigmenti paſſionis nomen indiderunt immoderatis autem egeſtionibus
fluxus alii autem ex uobis nonnulli:immo equidem non pauci in ipſis corporum affectionibus aiunt eſſe paſ
ſiones:accuſantqꝫ grauiter eos qui ad deiectionem ac euacuationẽ reſpiciant:mihi autẽ ubi utriqꝫ errare uideã
tur fortaſſis iam expoſuero:ſit autem prior nobis aduerſus illos oratio qui paſſiones egeſtiones per naturam
eſſe iudicant demiror enim ipſos ſi neqꝫ ſudores unq̄ꝫ:neqꝫ urinas:neque uomitus:neqꝫ ſceſſiones plures quã
quæ per naturam ſint in morbis uiderunt utiliter euacuantia & quod oĩum maxime alienum eſt ſi ex naribus
quidem fluxum aliq̃n morbum eieciſſe animaduerterunt cuius non quãtitatis modo ſed totum genus contra
naturam exigit:ſudorum autem & urinarum quæcũqꝫ per uentrem aut in uomitum proruunt genere quidem
non contra naturã:neqꝫ tñ immoderata eſt tota multitudo:ut eo quidẽ uidi quoſdam in tantũ ſudorem exceſ
ſiſſe ut culcitras quoqꝫ ſudore perfuerint:necnon alios tãtum ex uentre exgeſſiſſe ut ſupra triginta cotylas ex
pleuerint:ſed nõ uidetur horum quicq̄ tollere quo minus ægritudinem afferens euacuetur: quanquam regu
læ ad oĩa:q̄ a natura ſũt egeſtionibꝰ utẽti Cũcta hꝰmodi fuerit ĩpediẽda.quãobrẽ pbabiliores q̄dãmõ eẽ uidẽ
tur q̄ affectiões:in ipis corporibꝰ cõmũitates ſubiiciũt:ſed hos quoqꝫ demiror quonã pacto eas euidẽtes auſi
ſint dicere:nã ſi ex aluo ñ fluẽs ẽ fluxꝰ.ueꝝ corpoꝝ affectio ex q̄ ipm ẽ fluẽs.hãc nullo ſẽſu euidẽtem eẽ cõti
git.quo pacto euidẽtes ẽt fuerint cõmunitates?nã & ĩ colo fluoris affectionẽ eẽ poſſibile ẽ & in tenuibꝰ inte
ſtinis.& circa ieiunũ.& circa uẽtrẽ & meſareon & multa alia ĩteriora quoꝝ nihil ſenſu pcipere poſſibile ẽ.nõ

ipſum neq; ipſius paſſionem:quonam pacto igitur euidentes dici poterint communitates? niſi aliquid quod
per ſigna intelligi queat euidens eſſe quiſpiam uocare uoluerit:quod ſi hoc i quonam ueteres adhuc medicos
excellunt? quo pacto etiam confeſtim ac ſex menſibus artem ſe docere prædicant? non.n.parua utiq; doctria
indigeant neceſſe eſt aliquid cognoſcendum:quod ſenſum effugiat uerum qui hoc ex ſententia uelit exercere
anatomen opus eſt ſingulorum quæ intus natura tegat doctrina:& naturali nō parua ſpeculatione per diſce
re quo ſingulorum opus & uſum conſideret:ſi quidem priuſq̄ hæc inueniantur quæ in portionibus ſunt cor/
poris penitiſſimi ullius impoſſibile eſt paſſionem diiudicare atq; percipere:quid porro dicetur: quod hic pro
fecto dialectica magnopere opus eſt:quo aliquid quod ex aliquibus conſtet ac perficiatur manifeſto depræ
hendatur:nec unq̄ admittenda ſophiſmata non a ſe nec ab alio contorta:eſt.n.uideri ubi nobis inuitis aliq̄ñ
nobiſcum ſophiſmatis cauillamur:& tamen:uerbi cauſa:quid eſt fluor:clæmenter a ſe quæſierint: ſi diſſerēdi
facultatem tenuerint:nec ſane id ſolum ſufficere putandum eſt:quod a quibuſdam eorum dictum eſt:fluor af
fectio quædam contra naturam eſt:nam niſi quid ſit affectio teneamus nihil admodum pluſq̄ prius cogno/
uerimus:nunquid digeſtio quædā eſt aut mollicies.aut rarefactio:non enim dicentibus ipſis audiri quicq̄ ma
nifeſtum poteſt:ſed quod aduenerit nunc quidem hoc:rurſus autem illud:ſæpe uero ſimul oīa tanq̄ nihil iter
ſe differant:quod ſi quis ubi hæc inter ſe differant inter ſe eos docere temptauerit & uelut eorum ſingula ſua
indigeant curatione:audire nullo modo patiuntur:ſed ueteres inceſſunt & carpunt quod huiuſmodi incaſſū
ac temere diffiniant:ita illaborioſe ac negligenter circa ueritatis inquiſitionem habent:at neq; quod cōtracto
explicatum contrarium ſit molli autem durum:raro quoq; denſum audire patiuntur & ut præter hæc omnia
aliud quiddam eſt naturales cohiberi egeſtiones & fluere & queamdmodum hæc ab hippocrate oīa diffinita
ſunt:uerum de his ipſis per quam petulanter iudicium ferunt:& inflammationem ita ſane uocant durum ac
reſiſtentem necnō dolorē afferentem & calidū tuberculū admodum per uicaciter & inconſiderate ſtrigmen
tum paſſionē eſſe dicunt exinde porro alias inflāmationes implicitas nominant uelut in oculis ubi cū fluore
fuerint necnō in gurgulione:& palato:& cicatricibus:inde ſupponunt ſpiramētoꝝ alia quidē rara facta eē:
alia ſpacioſiora & propter hæc utraq; paſſiones perpeſſos:quidā uero nō diffitent circa unū & idē ſpiramē
tum una cōſiſtere fluorem & ſtrigmētum quod neq; facile cognouerunt ita in oēm proruunt temeritatem:ex
his pauci admodū pati poſſunt plus de his oībus audire & deſpicere:uixq; ipſos pœnitet ut ad id quod ueri⁹
eſt ſe conuertant:inter hoc igitur quicunq; aliquatenus accurrate de primis ac generalibus paſſionibus uolūt
perdiſcere ſua ſcripta eſſe ferunt:at quod nunc introducendis utile futuram ducimus non iniuria aduerſus ip
ſos pauca dicenda ſunt:putem uero aliquid illos etiam a ſe mutuari:id autem fiet ſi a cauillatione alieni ratio
nem & a ratione exquirant.

Oc autē edicit ratio:ut uocata etiā aduerſus illos ipſos inflāmatio contra naturā turberem dolorē af
h ferens:& reſiſtens:& calidus nihilo magis rarius aliquid exercens iuxta ſua rationē:aut ſua parte dē
ſius:aut durius ſed plenū fluore ſuperfluo & ob hoc extenſum nec tñ ſi quid omio extendat:id den
ſius:aut durius ſe effectū eſt:diſcas nēpe hoc in coriis & ſeribus:triciſq;:ac loris ſi prorſus extēdere tēptaueris
ita etiā medela impletoꝝ ac inflāmatoꝝ deiectio eſt ac exinanitio id.n.repletioni cōtrarium q̄bus deiectis cō
feſtim conſequitur ut particulæ digeſtiores euadant:tenor porro impletas neceſſario:ut etiā deiectas digeſtio
conſequitur denſitas autem aut raritas neutrum neceſſario:& nequidem fluor.aut detētio neq;.n. ſi rarum ex
ipſo iam cōtinuo fluere neceſſe eſt:quid ſi craſſum & puſillum fuerit cōprehenſum & ſi neq; denſum cohibe
tur:nam multū ac tenue etiam ꝑ denſos effluit meatus ſatius igitur fuerit ipſos quoq;:quæ a ueteribus tradita
ſunt didiciſſe:quot modis prius in particulis tectum rurſus eiicitur:nam rarefacto cōprehendente ipſum & ip
ſo cōprehenſo,tenuato:ac maiori effecto & uehementius moto:& aliquo exterioꝝ attracto aut ab aliquo in
teriore impulſo:& tanq̄ refluente ab aliquid eoꝝ q̄ intuſſunt ſi quis hæc oīa tranſcēdens unā deiectionis cau
ſam eſſe putarit ſpiramentoꝝ rarefactionē uidebit euidentia plane ignorare:nempe lanam:aut ſpongiā: aut
aliquid huiuſmodi manifeſte intuemur ſi paꝝ intra ſe humidū habent:tegūtq; neq; dimittunt:ſed plus refun/
dunt:quidnā igitur? nōne in oculis:& naribus:& ore aliis quā ita raris id ipſum nouerūt ut accidat aliquādo
præ multitudine depræhenſæ in ipſis humiditatis nō corpoꝝ humiditate effluere:enimuero fidelitas ſæpenu
mero uidemus tam raras ut infuſa in eis aqua ꝑfluat:at ſi mel in fundas nequaq̄:affluit.craſſiora ſi quidē mel/
lis eſſentiæ:quā fideliæ ſunt ſpiramenta:an nō illud æquum erit cognoſcere ob tenuitatē ſæpenumero aliquid
fluere utcunq; ipſum cōpræhendēs corpus a natura nō fuerit perforatum. Cæterum an non ſæpenumero na
tura:quæ animalis corpus adminiſtrat:ac regit impulſu uæhementiore inſurgens eo redundans quicquid ē ex
hauſit deiecitq; perinde ac illidens:& expellens quid igitur nō erat difficile accurate exercitato artis opera co
gnouiſſe multum enim corporum hoc pacto fiunt eiectionis reliquas quoq; factorum cauſas prætereo. Itidē
retentorum æquales numero his prorſus contrarias:non enim illorum inuitorum talis ratio diſciplina ē:hoc
autem mihi aliquando uidentur ſcire. Inſuper tranſeo poſſe aliquando flutiare oculum:aut multo fluore:aut
facta tenuitate multa:aut ab hac parte natura expellente corporibus ipſis nihil præter naturā alteratius habēti
bus. Oporꝫt ſane tenuē fluxū craſſū efficere:mutuū uero deiicere ac euacuare: naturæ uero motū ſi oportūe
ſeſe obtulerīt excipe:neq; oculoꝝ corpora tractarꝭ:ſicut neq;dē fluoris cā extiterꝭ:nā arbitrari iflāmationē q̄dē
aliq̄ ſtrigmtū eē paſſionē alterā uero īplicitā neſcio cur ñ demētiſ eē uideatꝭ. Primū nāq; ſuoꝝ ſūt obliti ꝑcepto
rū:q̄d fluidū diectiōe ſecernēdū ñ ſit:aut ſtrigmtū cohibitiōib⁹:ſed ad ipas corpoꝝ opterꝭ affectiōes reſpicerꝭ.

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

Cum igitur prorſus ſimiles euaſerint ſibi interſæ & in nullo differre feratur: quæ nunc dicta inflāmatio a prio
re q̄ quod affluat: nunquit non ualde alienum eſt mixtam & implicitam hanc quidem nominare: illam uero
ſtrigmentoſam eſſe arbitrari. Deinde ne hoc quidem: quod in promptu poſitum fuit ipſis in mentem ratioci
nari uenit quod neq; in manu: neq; in pede: neq; in brachio. neq; in crure: neq; in coxa: neq; in alia aliqua cor
poris parte inuidens uiſa fuerit unquam inflammationis ſpecies huiuſmodi ut extorſus aliquid effundat. At
ſolis quæ in ore: quæ in oculis: quæ in naribus ſunt id eueniat: utrum iuppiter omnibus implicitis communi/
tatibus inſtituit: ut earum nulla unquam in nullam aliam corporis partem ſe immitat: ſed oculos tātum & na
res & os oppugnet. Imflammatio quidem cuncta poteſt occupare. quæ eius generatiōis cauſam excipere ino
luerunt. Scire quidem expedit alia natura rara eſſe alia denſa: ab aliis quidem aliquid fluoris effundi: ab aliis
autem cohiberi: nam ſi utrem impleas aut aliud id genus obſtrictum liquida re aliqua nihil diffluit: at ex ſpon
gia aut ex re aliqua rara confeſtim quicquid fuerit redundans effunditur: quid igitur difficultatis afferebat ip
ſis cognoſcere quanto omnis alia pellis ſit aſtrictior: ea quæ ad oculos eſt & nares & os corporis partes & rei
naturam apponere: longum uerboꝝ complexum ambageſq; multas dimittendo: quod autē hoc ita habeat i
dicant nobis: quæ in aliis ſunt particulis per attractum inflammationes. nam i illis quæ tenuiora ſuis ſunt par
tibus fluitant: quemadmodum in oculo & naſo: & ore: idq; tātiſper quoad paſſionis expers fuerit: & omnis
aſtricta pellis horum nihil refundet: cauſa huius nō inflammationis eſt ſpecies. Cæterum quemadmodū por
ro ſi melle aut liquida pice non admodum immenſa copia: ſpongiam aut lanam madefacias: nihil propter li/
q̄di craſſitudinē fluitat. Itē. ſi aqua aut id genus ita tenuibus: & eis parum aſpergas ne ita quidem: tum fluitat
ob liquidi exiguitatem: ac eadem puto: ratione ex oculis non uſquequaq; aliquid profunditur: aut propter li
quoris craſſitudinem: aut quod nō redundet: utpote quæ ſecūdum naturam habeant: pro inde cōtingit hoc
inflammationis genus nihil ab alio differre p̄terquam profluentis eſſentiæ craſſitudine ophthalmiamq; abſq;
fluore perficere: quam ſapientiſſimi methodici ſtrigmentum uocant: & ab implicitis mixtiſq; differre putant
ſuos ſermones ſuſcipientes: quos ſurſum ac deorſū transferunt ad corporata paſſionum præparationes eſſe
uideri uoluerunt non autem in humidis conſtitiſſe: quonam pacto igitur quādo in ipſis corporibus affectio
nullam habens differentiam: ſola uero ea quæ humida natura tenuia: aut craſſa ſunt conſequuntur aliquando
quidē fluitare: aliquid aliquando āt cohiberi dicitur: & cōmunitates arbitrantur eſſe differētes. Ita nempe ēt
mixtum atq; implicitū a uobis intelligentia percipi nō poteſt: alia uero oīa: quæ particulatim digeruntur non
p uictū modo ueꝝ etiā p chirurgian: & pharmacian: q̄cūq; aberrarint nimiū forte didiceritis ſi hæc pſuadere
nō poſſunt. ſed iā plura loq deſinā qn̄ q̄dē ad introducendū in medicina rudes hæc ſatis multa eſſe arbitror.

FINIS

Impreſſum Venetiis per Philippum de Pinzis Mantuanum.
Anno Domini. M.cccc.lxxxxii. Die. xiiii. Octobris.

Regiſtrum orationum Franciſci Philelphi & aliorum
operum quæ in hoc uolumine continentur.
a b c d e f g h i k l m n
Omnes ſunt terni preter. n. q̄ eſt quaternus.